Universidad de Deusto
Biblioteca

Gabriel Bovcmaul

PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI.

AD { Instructionem Concionatorum. / Reformationem Peccatorum. / Consolationem Piorum.

Ex Sacris Scripturis, SS. Patribus, & optimis quibúsque authoribus studiosè collectum.

Authore THOMA STAPLETONO, ANGLO, S. Theol. Doctore, & Regio Professore Louanij.

PARS HYEMALIS.

Rom. 1.

Euangelium virtus Dei est in salutem omni credenti.

LVGDVNI,
APVD
IOANNEM BAPTISTAM BVYSSON.
M. D. XCII.

Universidad de Deusto Biblioteca
BIBLIOTECA SOCIETATIS IESV
IHS
FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

AMPLISSIMO, OMNIQVE VIRTVTVM HEROICARVM genere celeberrimo Antistiti, R. Domino IOANNI SARACENO, ad D. Vedastum Atrebatensem Abbati dignissimo, & Maiestatis suæ Catholicæ in Status Belgici intimo Senatu Consiliario prudentissimo,

THOMAS STAPLETONVS veram & perpetuam felicitatem precatur.

QVVM duo sint, sapientissime Antistes, Religionis nostræ capita; fides recta, & obedientia mandatorum; quæ vtraque vno quasi verbo Apostolus complexus, vocat *fidem per dilectionem operantem*; & adhuc breuiùs, *nouam in Christo creaturam*: quæ etiam duo, tanquam Christianæ professionis Gal. 5. & 6.

compendium frequenter coniungit; de seipso dicens, quòd *in Asia per triennium docens, nihil subtraxerit vtilium, sed omne consilium Dei annunciauerit; testificans Iudeis & Gentilibus pœnitentiam & fidem in Christum:* Timotheum autem sibi monens, vt *formam teneat sanorum verborum in fide ac dilectione;* ac denique ad Hebræos, religionis nostræ fundamentum vocans *pœnitentiam ab operibus mortuis, & fidem in Deum:* hæc autem vtraque Satanæ opera & ministrorum eius, hoc nostro infelici & calamitoso seculo, in his saltem Europæ partibus, maximè labefactata, penèque abolita & extincta fuerint; fides quidem sana per innumeras hæreses, easdémque terrerrimas; obedientia verò mandatorum, dilectio Dei & proximi, pœnitentia ab operibus mortuis, & noua in Christo creatura, per neglectam, iacentem, penèque conculcatam vitæ verè Euangelicæ & Christianæ disciplinam: Ego sanè, vt hactenus, donante Deo, contra hæreses horum temporum, fidem orthodoxam, Catholicam, Apostolicam, Romanam, certis editis opusculis defendere, propugnare, confirmare & illustrare conatus fui; sic nunc & deinceps contra horum temporum peccata, & quasi abundantem iniquitatem, virtutis ac pietatis studium,

Act. 20.

2. Tim. 1.

Hebr. 6.

dium, quantum in me est, iuuare & promouere, diuino mihi adstipulante numine, decreui. Quod dum facio, etiam ipsas hæreses horum temporum radicitus excindere videri possum. Non enim illæ aliunde natæ sunt, aut ex alia causa incrementum acceperunt, quàm ex peccato, peccandíque effrenata quadam & insana libidine, qua illi omnes vehementer laborarunt, qui horum temporum hæreses, carni iucundissimas, in orbem inuexerunt, aut etiam magno cum applausu exceperũt, & obuijs vlnis amplexati sunt. Hanc sanè hæresum hodie grassantium causam extitisse, tum in Oratione quadam olim excusa, tum in Promptuario nostro Catholico manifestum feci.

Quum igitur anno superiore Catholicum Promptuarium super totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis cõfecissem, quo contra horum temporum hæreses Concionatores aliqua breui supellectile instruerem; animum tunc subijt meum, eãdem quoque circa Euangelia operam ad mores formandos, virtutémque & pietatem pro concione inculcandam nauare. Sicut enim doctrina fidei, sic & doctrina morum nullo alio loco, aut tempore, aut modo, aptiùs, salubriùs, efficaciùs tradi ac doceri posse mihi

Dom. 7. post Pentec. & in festo SS. Simonis & Iudæ.

videbatur, quàm per vocem & ministerium
Ephes. 4. Pastorum atque Doctorum, *quos dedit Christus Ecclesiæ suæ ad consummationem sanctorum, & ædificationem corporis Christi*, hoc est, ad perfectionem fidelium ac piorum, & ad reformationem ac recollectionem peccatorum & impiorum. Hoc videlicet medio ad salutem ordinario Deus vti voluit: vt quem-
Rom. 10. admodum *fides ex auditu est, auditus autem per verbum Christi*, vtique Euangelicum; sic & obedientia fidei, totáq; dilectio per quam fides operatur, atque adeò vniuersa hominis salus ex auditu quoque esset per verbum Christi & Euangelium eius. Quod quidem ita se habere Christus Dominus verbis ma-
Luca 11. nifestissimis docere voluit, eos *beatos* vocans, *qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud*; eos in æternum miseros, & à Deo alienos, atque extorres pronuncians, qui non audiunt, cùm
Ioan. 8. diceret: *Qui ex Deo est, verba Dei audit: vos propterea non auditis, quia ex Deo non estis.* Quem vtrumque locum Euangelicum in hoc Opere latè tractauimus. Quare nulla meliori via pietati propagandę aliquam scribendo operam impendere me potuisse iudicaui, quàm si ad ipsa Euangelia, quæ in Ecclesia Catholica legi per totum annum, & tractari solent, materiam omnem moralem, quæ

quæ ex ipso textu Euangelico ad literam erui & colligi potest (neque enim ex sensu mystico, nisi semel atque iterum, vbi id necessariò faciendum videbatur, hoc facere volui) studiosè colligerem, & ad Concionatorum maximè instructionem vberem ac solidam, quicquid collectum esset, in lucem darem.

Quem sanè animi mei conceptum, necdum ita altè impressum vt planè obfirmatum gererem, cum anno superiore hoc ferè tempore R. Amplitud. tuæ, pro ea qua nos dignatur familiaritate, obiter aperuissem; non cessauit deinceps tam verbo quàm scripto me ad hoc Opus tam pium, tamque Reipub. salutare, assiduè sollicitare, instigare, extimulare; adeóque vt in hoc Opus primo quoque tempore omni studio incumberem, fidem quodammodo dare atque spondere, pro eo quo flagrat publicæ vtilitatis ac promouendæ pietatis desiderio, me coëgit. Quam in rem celeriùs expediendam, tum vt quaterniones mei per suos subinde describerentur, procurauit; tum vt typis elegantissimis hoc Opus prodiret, etiam antequam absolutum esset, cum optimo totius Belgij typographo studiosè egit. Ego igitur, vt in Opus ipsum (vtinam eadem felicitate qua celeritate) vehementer incubui, ne plus apud

me valere alterius instigatio, quàm proprium diuino honoris & cultus desiderium videretur: sic idem Opus R. Amplitud. tuæ felicibus auspiciis inchoatum, assidua commendatione accelleratum, & cura demum ac labore mox typis euulgandum; sub alio quàm eiusdem nomine prodire nec volui, nec debui. Optimo sanè iure R. Amplitud. tuæ hoc quicquid est operis ac laboris mei dedicatur, cui Opus ipsum tantopere semper placuit, & qui Authorem Operis ingenti sua & continua liberalitate magis sibi semper ac magis obstrictum reddit. Nam vt propter illud, hoc officium pergratum fore dubitare non possum; ita propter istud, hoc qualecunque officium prorsus à me deberi, dubitare non debeo. Quanquam etsi neutrum horum esset, talis tu tamen ac tantus Antistes es, talis pietatis cultor, & tantus literarum amator, vt hoc Opus ex officina literaria profectum, & ad pietatis incremẽta destinatum, R. Amplitud. tuæ non possit non esse longè gratissimum. Illud verò ad Operis quoque ipsius commendationem mirificè faciet, nec ad cohonestandum modò, sed ad illustrandum quoque in primis valebit, quòd sub eius Antistitis clarissimo nomine prodeat, cuius in amplissima fortuna ingeniũ splendidissimũ, nec

nec voluptatum spurcitia fœdatum, nec auaritiæ sordibus immersum, nec vanitatis studio contaminatum, nec ignauo otio marcidum iacet; sed, vt excelsum, & ad maxima natum pectus decet, in Reipub. vtilitate procuranda, in literarum studio & propagatione, & in curis & negotiis perpetuò honestissimis, loco & ordine suo dignissimis collocatum, feliciter viget, floret, fructificat: quem præterea naturæ & gratiæ dotibus ornatissimum, vt consilio ac sapientia præcellere, sic morum candore & suauitate commendatissimum esse; ideóque & authoritate & gratia vnum præ cæteris sui Ordinis Patribus plurimum valere, omnes norunt.

Accipe igitur Antistes sapientissime & optime, quo soles omnia candore & beneuolentia, & quo soles maximè Stapletoni tui qualescunque labores literarios fauore & gratia, Promptuarium hoc nostrum in Christi Euangelia Morale; & in bibliotheca tua, oprimis quibúsque & selectis Authoribus instructissima, quam anno superiore cum magna voluptate perlustraui, in infimo aliquo subsellio ei locum concede. Sanè istud vt fructus amplitudine aliis nostris opusculis, tuo hactenus celeberrimo nomini dicatis, præstat & latiùs patet; sic & ad tuorum erga

me beneficiorum memoriam diuturnum magis fore confido. Quæ certè vt animo meo nunquam excidere possunt, ita omni quo possum officio agnoscere, ac studio cõpensare non desinam. Deum Opt. Max. enixè precor, vt R. Amplitud. tuam Ecclesiæ suæ, huic Belgio, & nobis quàm diutissimè incolumem esse, ac florere iubeat. Duaci, nona Septembris, 1589.

R^dæ admodum & Amplis. Dom. V.

humilis seruitor.

Thomas Stapletonus.

AD EVNDEM REVERENDM ET AMPLISS. D. IOANNEM SARACENVM, Abbatem Vedastinum, eiusdem Authoris carmen εὐχαριστικὸν.

CONCEPTVS, natus, grata nunc vescitur aura,
Sarracene, tuis hic liber Auspiciis.
Si viuit, fructumque facit victurus in annos,
Vt medicina ægris, vt noua flamma piis;
Si iuuat orantes sublimi è sede Magistros;
Sarracene tuis detur id Auspiciis.
Si placet inspectus, si vultu prodit honesto;
Sarracene tuis debet id Auspiciis.
Si citò conscriptus, citò prælo traditus, illud
Sarracene tuis omne sit Auspiciis.
Sic opus hoc nostrum, sic cetera nostra loquuntur,
Quàm sis doctorum, quàm pietatis amans.
Sarracene sacer, monachis Præfecte sacratis,
Per sua quos Diuus claustra Vedastus habet;
Sarracene Pater, primi pars magna Senatus;
Digna tuo sunt hæc Ordine, digna Loco.

T. S. I. S.

PRAE

Universidad de Deusto
Biblioteca

PRÆFATIO AD LECTOREM.

Rom.1.

DIVINA illa Apostoli ad Romanos verba; *Non erubesco Euangelium: virtus enim Dei est, in salutem omni credenti*; si quantam in se vim habent, tantam in Christianis pectoribus ἀνέργειαν & efficaciam haberent; si quantum sonant, tantum intelligerentur; si quantum docent, tantum caperentur: nec sub titulo doctrinæ Euangelicæ, qui se hodie Euãgelicos vocant, & hæretici sunt, carnis causam agerẽt; nec alioqui Catholici & Orthodoxi, ab Euãgelica doctrina sic vita & moribus discreparent. Nam hæretici quidem sic Euãgeliũ esse Dei virtutem ad salutem omni credenti existimant & docẽt, vt per dulcissimas gratię & remissionis peccatorum promissiones in Euangelio cõprehensas & prædicatas, fideque speciali vnicuique applicatas, se omnem salutẽ certò & infallibiliter consequi, errore grauissimo, sibi persuadeant. Sic enim aiunt Euãgelium esse virtutem Dei, id est, Deum, per Euangelium prædicatum, operari in cordibus credentium omnem salutem: ita quidem, vt qui audit per Euangelij prædicationem Filium Dei pro humano genere incarnatũ, & acerbissimè passum, redemptionem nostram operatum esse; *factum esse propitiatorem pro peccatis nostris; factum esse nobis iustitiam, sanctificationem, redemptionem;* & hæc audiens credit, fideque has promissiones apprehendit; ille per hanc suam fidem indubitanter saluus fiat. In hũc finem Euangelium illi toto anno per certas partes, in Dominicis maximè diebus (Festorum enim nec eadem apud illos omnes nec magna ratio habetur) legunt & exponunt. Hic apud illos totius Euãgelicæ

Rom.3.
1.Cor.1.

gelicæ prædicationis finis est. Catholici verò & orthodoxi Euangelium alia quidem fide audiũt, & ad salutem in Christo consequendam non gratiæ tantùm promissiones, quas Euangelium adfert, sed & præcepta bene viuendi, quę Christus in Euangelio passim tradit, necessariò pertinere, certissimè credũt: quę tamen illa vitę ac morũ præcepta sint, quæ Euangelium tradit, quãta sit illorum vis, qui modus, quę ratio, quæ & quanta sit vitæ Christianæ iuxta Euãgelium instituendę innocẽtia, sanctimonia, perfectio; plerique, proh dolor, aut ignorant, & in sua ignorantia pereunt (*qui enim ignorat, ignorabitur*) aut parum aduertunt, minusque opere præstant, & per hoc *scientes voluntatem Domini, & non facientes illam, multis plagis vapulabunt.* Atqui Apostolus Paulus tam contra fiduciarios hæreticos & Euangelij corruptores, quàm contra molles & ignauos Catholicos, vitę Euangelicę desertores, disertè profitetur: *Non erubesco Euangeliũ: virtus enim Dei est, ad salutem omni credenti.* Scripsit hoc ad Romanos, qui populus, *vt omnibus tunc penè dominabatur gentibus, sic omnium gẽtium seruiebat erroribus; & magnam sibi assumpsisse videbatur religionem, quia nullam respuerat falsitatem:* qui etiam sub Imperatore tunc flagitiosissimo, Nerone, in summa fortuna, summa vitæ licentia perfruebantur, non secus omni vitiorum genere cõtaminati, quàm innumeris erroribus seducti. Ait igitur, & quidem sermonis sui exordium hoc facit: *Non erubesco Euangelium.* Euangelicæ prædicationis non me puder. Non erubesco prædicare Christum Iesum, & hunc crucifixum. Non erubesco doctrinam Euangelij, mortificatione plenam, doctrinam Crucis. *Iudæi quidem signa petunt, & Græci sapientiam quærunt:* vos Romani vtrumque desideratis; quia & incredulitate Iudæos,

Rom.14.
Luc.12.
Leo serm.1. Nat. Apost. Petri & Pauli.
1.Cor.1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæos,& fastu Græcos facilè adæquatis. *Nos autem prædicamus Christum crucifixum: Iudæis quidem scandalum*, potentem aliquem Messiam & thaumaturgon expectantibus; *Gentibus autem stultitiam*, doctrinam subtilem & elegantem, politicam atque placentem desiderantibus; *ipsis autem vocatis* (id est, credẽtibus) *Iudæis atq; Græcis, Dei virtutem, & Dei sapiẽtiam.* Est enim Euangelium vtcunque de Christo crucifixo, quem imitari, cui conformari, post quem crucem suam vnumquemque tollere necesse est, *virtus Dei ad salutem*, id est, potenter & diuinè salutifera *omni credenti*: est doctrina salutem æternam adferẽs. Ea complectitur Euangelica prædicatio, per quæ opere completa, Deus salutem nostram, quotquot credimus, operatur. *Iustitia enim Dei in eo reuelatur ex fide in fidem.* Iustitia & totius vitæ rectitudo, non humana, non qualẽ Numa, Lycurgus, Solon, Socrates, Plato, aut vlla seu lex, seu sapientia humana tradidit, sed diuina; *Iustitia Dei*, quæ ex Deo est, quam De⁹ docet, & suæ gratię adiutorio in cordibus operatur, in hoc Euangelio, in hac Euangelica doctrina reuelatur, perspicuè & manifestè proponitur: *ex fide* tamen, id est, illis quorum *corda fides purificauit*, non simpliciter credente quod audit, sed studiosè exequente quod credit, & de virtute in virtutem ambulante. Hoc est enim, *ex fide in fidem*, ex fide incipientium, in fidem proficientium, vt exponit Chrysostomus. Est ergo *Euangelium virtus Dei, ad salutem omni credenti*; non quia solùm credẽdo saluamur, nec quia salutis nuncium tantùm credentibus adfert; sed quia *Iustitia Dei* tota vitæ innocentia, integritas, rectitudo, quam Deus à nobis credentibus postulat, quam Deus per Filium suum nobis patefieri voluit, quam Dei gratia per Spiritum eius nobis datum, in nobis opera

Euangelium quo modo virtus Dei ad salutem.

Rom. 1.

Act. 15.

In comm. Hist.

operatur; in hoc Euangelio nobis reuelatur & manifestatur, vt nullus iam excusationi locus relinquatur: nullus sanè, vel ignorantię quid Deus fieri velit; vel infirmitatis, vt id fiat quod Deus fieri voluit.

Quid, quòd in Euangelio iustitia Dei, iustitia bonorum operum, ex Dei adiuuante gratia sic reuelatur, vt hanc iustitiam qui negligũt, sempiternas illis pœnas Euangelium comminetur? Ideo statim subiunxit Apostolus: *Reuelatur enim ira Dei de cælo* (haud dubiè in ipso Euangelio) *super omnem impietatem & iniustitiam hominum, eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent*; id est, verum cognoscentes, & virtutis ac iustitiæ viam profitentes, per impietatem & iniustitiam quam exercent, veritatem mendacij arguũt, & arguendo detinent atque impediunt, ne liberè à quibusuis exerceatur. Qui enim Euangelium profitentur, totius virtutis ac pietatis magistrũ, nec iuxta Euangelium vitam instituunt; perinde faciunt ac si aliter sentirent quàm dicerent; ideoq; quãtum alios verbo hortãtur, tantum toto vitę instituto deterrẽt. In hos iram de cœlo Euangelium reuelat. An nõ ira de cœlo est; *Ligatis manibus & pedibus, mittite eum in tenebras exteriores*: quod ei dictum est, qui in nuptiis Filij Dei discubuit non habens vestem nuptialem, primæ charitatis stolam? An nõ ira Dei de cælo est; *Seruum inutilem eijcite in tenebras exteriores*: quod ei dictũ est, qui donis gratiæ, fide, charitate, scientia, ad suum & aliorum profectum vsus non est? An nõ ira Dei de cœlo est; *Tradidit eũ tortoribus, quoad redderet vniuersum debitum*: quod ei dictum est, qui legem charitatis fraternæ, post acceptam peccatorum remissionem, violare ausus est? An non ira Dei de cęlo est; *Amen dico vobis, nemo virorum illorum qui vocati sunt, gustabit cœnam meam*: quod de illis dictum est, qui

Euangelium impijs iram adfert.

Rom. 1.

Matth. 22.

Matt. 25.

Matth. 18.

Luca 14.

qui partim ambitione, partim auaritia, partim carnis cura præpediti, doctrinæ Euangelicæ institutũ non amplectuntur? Sic ergo Euangelium, quod Apostoli prædicarunt, nobis est *virtus Dei ad salutem*, est potenter & mirabiliter ex Dei gratia salutiferum; si iustitiam Dei in eo reuelatã studiosè tenemus, & iram de cœlo in eo patefactam (omnem impietatem cõtrã Deum, & omnem iniustitiam contra proximum abdicãdo) religiosè & piè cauemus. Hoc totum nos docet Euãgelium Redemptoris nostri Iesu Christi. Docet quid ad salutem amplecti, quid fugere oporteat. Docet quæ virtuti præmia, quæ sceleri & maleficio pœnæ debeantur. Docet vitæ rationem & institutum non molle, otiosum, contaminatum, sed asperum, operosum, magnaque puritate plenum. *Tit. 2.* Docet denique id totum, propter quod *apparuit omnibus hominibus gratia Saluatoris nostri Dei*; videlicet, vt *abnegantes omnem impietatem, & secularia desideria, sobriè, iustè, & piè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Euãgelium sanè hoc docet, sed succinctè, breuiter, quasiq; in suis principiis & fontibus. Quicquid enim tota reliqua Scriptura seu legalis, seu prophetica, seu hagiographa, & propriè moralis, seu Apostolica, vel in figuris & mysteriis, vel in plenis concionib⁹, vel in præceptis & institutis moralibus, vel in diuinis exhortationibus latiùs complectitur, hoc totum *Coloss. 2.* in Christi Saluatoris nostri doctrina (*in quo omnes thesauri scientiæ & sapientiæ reconditi erant*) tanquam in fontibus & principiis suis continetur. Ille enim, *quæcunque audiuit à Patre suo, nota fecit nobis.* *Ioan. 15.* Ille paucis verbis multa loquutus est. Breues cõciones, parabolas succinctas, tot præcepta quot sententias,

tias, sed infinita sapientia plenas, tradidit. Hoc vt in toto passim Euangelio fit, ita maximè in illis Euangelij partibus, quas, vt ad nostrum vsum maximè accommodatas, Ecclesia & sponsa Christi, consiliorum eius maximè conscia, per singulas Dominicas, & præcipua Christi ac Sanctorum festa, populo prælegendas selegit.

Operis ratio. Ego igitur, scopo & fine Euangelij, quẽ ex Apostolo iã explicui, mihi ante oculos posito, & altiùs cõsiderato, peccati quoque regno (quod nunc non secus apud credentes, quàm apud incredulos obtinet) perspecto, operæpretium me facturum putaui, remque & Deo meo, cui deseruio, gratam, & tum multis alijs, tum mihi ipsi valde salutarem, si in singulis per annum Euangelijs loca moralia, quæ propriè ad pietatem & virtutem faciunt, quæ propriè docent *Iustitiam Dei ex fide*, & *iram de cœlo reuelant*, quæ propriè *erudiunt omnem impietatem & secularia desideria abnegare, pieq;, iustè, ac sobriè viuere*, annotarem; iuxta illos Euangelij textus & particulas, quæ propriè ad mores facere videbantur. Nec annotarem modò (quod ipsum per se nõ est nullum Concionatori adiumentũ) sed, qua potui diligentia, varia supellectile vndequaq; conquisita, locupletarẽ. Primùm quidem dispersos illos per reliquã sacram Scripturã riuulos ad hos fontes Euangelicos reducendo, & locorũ membra suis capitibus atq; principijs adaptando: siue per veterum legalium typum aliquem aut allegoriam, siue per Propheticas conciones, siue per Hagiographorũ sententias morales, siue per historiæ veteris exempla, siue denique per Apostolicas exhortationes, locus Euangelicus annotat⁹ illustrari & cõfirmari posset. Quo sanè toto in genere, vt primam, ita maximã operam impen- Operis intentio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dimus. His adiunximus SS. Patrum non simplices assertiones, (quæ in doctrina purè morali non mihi tãtùm pondus habere sunt visæ,) sed vel expositiones loci Euãgelici, vel tractationes neruosas; in quibus aut exemplum, aut argumẽtum, aut collatio, aut typus, aut allegoria contineretur. Nec his cõtentus, corrasi, vndecunq; potui, ad singula loca illustranda, Similia ex rerũ naturis petita, eaque appositissima & maximè genuina. His addidi, quantũ vel inuenire, vel meminisse valui, varia Sanctorũ exempla, eaq; non nisi ex probatis & authenticis authoribus desumpta, quos semper ad marginẽ noto. Ex prophanis denique authoribus tum exempla, tum apophthegmata studiosè collegi. Illa enim si nunc nos non cõfundunt, in extremo iudicio cõdemnabunt; sicuti de publicanis, & meretricibus, & Niniuitis, Iudæorũ respectu. Christus in Euãgelio dicit.

Matth. 21. Luca 11.

Similium collectio.

Porrò in Similibus & Exemplis vndequaq; colligendis tanto diligẽtior fui, quanto mihi persuasi magis, vix quicquã esse ad permouendos auditores his duobus aptius & accommodatius. Quod enim apud doctos facit demõstratio & argumentatio ex necessarijs concludẽs, hoc apud populum facit apposita similitudo, ex rerũ naturis & vulgari vsu petita. Sicut autẽ doctrina per præcepta est via longa & difficilis; sic via breuis & efficax est quę per exẽpla traditur. Et nihil magis intellectum conuincit, rémque ad oculum perspicuam facit, quàm quum quod suadere voles, in re simili, eaq; vulgari, aut in exemplis aliorũ sic se habere demonstras. Scriptores autem & collectores Similitudinum hac ætate plurimi fuerunt. Quorum primi eas distribuerunt secundùm authores diuersos, ex quibus ea collegerũt, vt Lycosthenes & Erasinus, nulla loci aut argumenti

Lycosthenes. Erasmus.

menti habita ratione. & hi collectores omniũ minimè vtiles fuerunt. Alij ordinẽ rerum, vnde Similitudines sumuntur, sequebantur; idque dupliciter: vel res ipsas iuxta naturas suas in classes distribuẽdo, posteaq; illis moralẽ Similitudinẽ subnectendo, vt fecit frater Petrus Berchorius in suo *Reductorio morali*, & Pierius Valerianꝰ in suis hieroglyphicis; quæ etiã tradendi ratio parũ vtilis fuit, quia iuuentuti difficilis: vel materias ipsas morales ordine quidẽ alphabetico, sed iuxta rerum quoque singulas classes disponẽdo, vt fecit copiosè Ioánes à sancto Geminiano, in sua *Summa de Exeplis ac Similitudinibus rerũ*. Cui simile, sed multo inferius, multóq; sterilius opusculũ scripsit Otho Vverdmyllerus, à Gesnero editum; cui titulum dedit, *Similitudinum ab omni animalium genere, lib. 6.* & horum labor cæteris multo vtilior fuit. Alij tamen magis ad rẽ accedentes, ordinem locorũ sequuti sunt, vt primùm *Alardus*, sed multo pòst vberiùs *Ioannes Dadræus*; qui tamen vterque non nisi ex Patribus, aut authoribus Christianis, sua Similia decerpserũt. Porrò magnã Similium copiam, etiã iuxta locorum ordinem, ex Seneca & Plutarcho cõsarcinauit *Ludouicus Granatensis*, vir de pietate & morali doctrina optimè hoc seculo meritus, in suis *Collectaneis philosophiæ moralis*, & in Silua; quæ tamẽ Collectanea, nõ Similia seorsim posita, sed integros illorũ authorũ textus atq; discursus, Similibus passim refertos, tradũt. Fuerũt denique hoc tempore qui tam Cõcionibus, quàm aliis de re theologica scriptis, Similia elegãtissima magno studio insparserũt. Quo sanè in genere, etsi Ludouicus Granatẽsis in suis Conciombus, aliisq; opusculis planè diuinis, magnã cõpiam supp editauit (quanquam vt multa scripsit, ita eadem Similia

Berchorius. Pierius Valerianus.

Ioan. à S. Geminiano.

Vverdmyllerus.

Alardus. Dadræus.

Lud. Granatensis.

multis in locis iterum atque iterum repetijt) tamen meo iudicio palmã hactenus tulit Philippus Diez in suis Cõcionibus, eíque proximus accedit Didacus Stella in suis in D. Lucam Commentarijs lõgè doctissimis, & doctrina morali instructissimis, atq; in libello suo aureo, De contemptu mundi. Hector quoque Pintus, scriptor eruditus, elegans admodũ & pius, in cõmentarijs in Esaiam, Ezechielem, Danielẽ, Amos, & Threnos; sed potissimùm in Ezechielẽ; atque itẽ in Dialogis sui. De imagine vitæ humanæ; qui ex Lusitano idiomate in Gallicũ versi sunt, Similia habet exquisitissima. Sed & D. Bonauentura in sua *Diæta salutis*, tum multa, tum egregia protulit ad mores Similia. Nos ex his omnib⁹, & ex ipsis SS. Patribus, maximè D. Chrysostomo & D. Basilio; Similia vndequaq; collecta, nec nisi magis selecta, propria, & ingenua, suis quæq; locis, iuxta omnia per annũ Euãgelia reposuimus: vt ita quę ad eandẽ rem pertinent simul posita, in vsum vnicuiq; parata, quasiq; in proxima potẽria ad actum essent.

Philippus Diez.

Didacus Stella.

Hector Pintus.

S. Bonauentura.

Exemplorum collectio.

Exẽpla sacra, primùm S. ipsæ Scripturæ, tum historiæ Ecclesiasticæ Eusebij, Theodoreti, Socratis, Sozomeni, Euagrij, Zonaræ, Niceræ, Nicephori Gregoræ; Nicephori Callistæ, Pauli Diaconi, Vitæ Sanctorũ in septẽ tomis Laurẽtij Surij, Pratũ Spirituale, liber egregius & authẽticus, vtpote in Cõcilio Niceno 2. citatus, Cassianus, & interdum M. Marulus, suppeditatũt. Exẽpla prophana & apophthegmata, Plutarchi vitæ, eiúsque Moralia, Senecæ opera; decem illi authores qui Imperatorum vitas scripserunt, quos in vnum volumen ante annos 40. Robertus Stephanus redactos, elegãtib⁹ typis edidit, Ammianus Marcellinus, Diogenes Laertius de vitis Philosophorũ, Ælianus de varia historia, Valerius

Ann. 1544. Parisijs.

lerius Maximus, ac postremò recentiores pauci, Baptista Fulgosius, Dominus Brusonius, Raphael, Volaterranus, subministrarunt.

Sed in his omnibus tam Exemplis quàm Similibus, eum modum ac rationem prudens cõcionator tenebit, vt nec omnia vnius Euangelij loca in vna cõcione tractet, sed vnum atque alterũ, aut ad summum tria; nec quę in vnoquoq; loco inueniet vberiùs interdũ collecta omnia proferat, aut quã plurima possit proferre cõtẽdat, ne odiosa multitudine auditores obruat; nec etiã quæuis & sine delectu accipiat, sed iuxta auditorum captũ illis vtatur. Nõ enim idcirco in vnoquoque Euãgelio varia annotauimus loca, & in quolibet vt plurimũ loco (maximè quando recurrit, quod certè in pleriſq; accidit, nósque diligenter ad Lectoris vsum in singulis annotauimus) tam multa & varia attulimus, vt in vna cõcione quãta fieri possit copia & multitudo proferretur (quo ego nihil arbitror fore vani⁹, nisi fortè in doctorum & magnorũ virorũ corona, qui solidioris & plurimi cibi capaciores sunt, & ex vno verbo multa capiunt, quia verbũ sapiẽti satest) sed vt cũ delectu & iudicio assumpta, dexteréq; & copiosè amplificata ac dilarata, pluribus formandis cõcionibus subseruiant. Satius enim fuerit duo aut tria in vno aut altero loco Exẽpla, totidémque aut paulo plura Similia, cum certis S. Scripturarũ sentẽtijs (quæ copiosiùs afferri possunt) Patrúmq; vno aut altero loco, egregiè explicare, dilatare, amplificare, premere, vrgere, suis omnibus circũstãtijs exornare, penéq; palpanda Auditori præbere (quod D. Chrysostomus facere solet, eúmq; imitatus Ludouicus Granatẽsis) quàm veluti ad varię lectionis & memoriæ ostentationẽ, multa concisè dicere, &

Operis vsus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

multam quasi farraginem auditori deuorandam ingerere, quæ admirationem momentaneam excitet, sed affectum & cor non penetret. Nam neque cibus cõfertim ingestus nutrit, sed onerat; nec densa pluuia terram irrigat, sed inundat; nec aceruus, sed dispositio lapidum, ædificium facit. Deniq; non clauorum numerus asseri leuiter inserrus, sed vnus aut alter clauus fortiter impactus, crebrisque ictibus incussus, fabricæ compingendæ accommodatus est. Hæc dixerim, ne nostra qualiscunque copia illis ad superfluum luxum vertatur, quibus ad honestam & frugalem institutionem collecta fuit.

Concionatoris vita verbo respondeat.

Non est autem opus, vt diuini verbi tractatores, patres ac fratres meos, ego omnium minimus, & peccator maximus, admoneam, quasique sus Mineruam doceam; aut hinnulus leonẽ ad prædas capiendas informem: illud in primis, & ante omnia vt curent ne vita verbo dissentanea sit; ne, quod aliorum humeris imponũt, ipsi digito nõ attingant; ne, quod in templo verbo ædificant, domi suæ & quotidiana conuersatione destruant. Iam in hunc finem quædam huius argumenti loca in hoc * Promptuario Dominicali; ex proposito, quoties textus aliquis Euangelicus occasionem dabat, tractaui; idque, maximo, vt potui, cum apparatu. Dignentur tam illi, quàm omnes literati & docti, qui ferè communem cum illis in hac parte causam habẽt, ea loca percurrere. Fortè vel torporem, si quo laborant, excutere, vel currentibus calcar addere illa lectio poterit.

* *Domi. 2. Aduent. tex. 4. 3. Aduent. tex 3. 2. post Pascha, text. 2. & 3. Dom. 3. post Pẽt. text. 1. 18. post Pente. text. 1. 17. post Pente. text. 1.*

Locorum fontes.

Ad loca porrò moralia eruẽda, Christi Saluatoris non solùm sententias & verba, sed & facta quoque ipsa adhibui: nec Christi modò, sed & eorũ quibus Christus bene facit, facta & dicta locis moralibus eruendis seruierunt. Christi sanè, quia quum *imagini eius*

eius conformes nos fieri oporteat, vt Paulus docet; *eiúsque imitatores esse*: qualem se Paulus fuisse profitetur; & *qui in Christo manere se dicunt, debent sicut ille ambulauit, & ipsi ambulare*, vt D. Ioannes monet: necessariò sequitur quòd omnis Christi actio, nostra est instructio. Aliorum verò, quia quorum facta & verba, seu fidei, seu humilitatis, seu cuiuscunque alterius officij signa & argumẽta Christus laudauit vel remunerauit, ad imitationem & formandos mores meritò trahi debent: sicuti etiam si qua in aliis vituperauit, aut vituperatione digna aliquo signo ostendit, ea quoque ad vitij fugam documento nobis esse possunt. Et verò fortasse in quodlibet Euãgelium loca moralia alius quispiã, me oculatior, facile deprehẽderit, & annotata atq; tractata fuisse optauerit. De hoc quidem non est dubium, quia plus vident oculi quàm oculus; nec toram Scripturæ Euangelicæ fœcunditatem moralem ego me assecutum vllo modo profitebor. Sed parcior fui, quia nec vim literæ Euangelicæ facere volui, sed ea solùm loca annotare, quæ propriè & genuinè ex ea quasi spõte promanarunt; nec à te proposita ad materias prorsus ab Euangelio præsenti alienas digredi: quod aliqui hac ætate fecerunt, & quidẽ non ratò in suo (quem vocat) Concionatorum Thesauro Thomas, à Trugillo. Etsi enim nihil sanè pro concione importunè dicitur, quod piè & salubriter dicitur; tamen aliud est Euangelium diei ex professo tractare, & ex eius textu dicendi materiam haurire; aliud de re quauis ex alio quouis sacræ Scripturæ libro apud populum disserere. Quod posterius qui facit, vt profectò pie eum & rectè facere nemo negauerit; ita hoc dum facit, Euangelium diei se populo explicare si profiteţur, vanus & ridiculus fuerit.

Rom. 8. Psal. 3.

1. Ioan. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Loca Christo sæpius inculcata.

Iam verò, quum quædam sint loca moralia, quæ Christus Redemptor sæpius inculcauit, & vehemẽtiùs docuit, ea nos, vt frequentiùs tractare oportuit, ita accuratiùs & vberiùs tractare conati fuimus. Concionatores verò ea apud populum frequentiùs proponere, iisque diutius immorari par erit. Ea loca sunt: Dilectio Dei & proximi, cum operibus misericordiæ: Humilitas, & contra superbiam: Contẽptus mundi, & contra auaritiam: Fiducia in Deum, & contra diffidentiam: ac postremò, de tolerandis malis. Quæ sanè loca ter quaterve aut quinquies vt minimum, aliqua verò decies, alia sæpius tractata & explicata sunt.

Operis mediocritas.

Nemo tamen existimet, siue in illis, siue in aliis (etsi multas paginas in quibusdam locis consumpsimus, planèque larga manu sparsimus) eam à nobis rerum copiam suppeditatam hîc esse, vt de suo quisque addere vel facilè nequeat, vel superuacaneum iudicet: imò verò nos nostram infantiam & tenuitatem prodidimus. Et quæ ad mores ac pietatem faciunt, in Sacra pagina, & apud SS. Doctores sine numero sunt. Sed animꝰ fuit, quod penes nos erat, in commune conferre. Id Deo, id cuiuis pio & cãdido Lectori gratum fore arbitror. Nemo tamen propter hæc nostra, omni aut disponendi sua, aut quærendi plura, labore liberatum se opinetur. Poterit enim quisque, tum à se iam ad mores collecta, his in locis, quasi in ,ppriis cellulis, reponere; tum quæ postea priuata lectione & obseruatione inuẽturus est, ad hęc loca referre, & suum indies Promptuarium augere. Non diffitebor, Concionũ Philippi Diez quadruplicium, aut certè dupliciũ, Thesauri Thomæ à Trugillo, (quamquam omnium ille pauciſsima dedit) commentariorum quoque Didaci

daci Stellæ (ex quo vno Thomas à Trugillo optimam suarum collectionum partem accepit, nunquam ferè nominato authore) & Pauli à Palatio in Euangelia ex D. Luca & D. Matthæo desumpta, quasi medullam & substantiam vniuersam hîc cõtineri. Nam Granatensem non nisi in decem postremis post Pentecostem Dominicis inspexi; exceptis Similibus, quæ ex omnibus eius concionibus mihi olim collegeram. Sanè ex vno Philippo Diez, & Stellæ commentariis in Lucam, plura deprompsimus, quàm ex omnibus simul aliis.

Similia à nobis collecta, rarò certo authori tribuimus, nisi fortè ex SS. Patribus desumpta; primũ qui eadem apud diuersos authores inueniuntur, vt quis propriè author & inuentor fuerit, deprehendere nequiuerim: deinde, quia parum interest quis ex modernis author dicatur, quum dubitari vix debeat, ex priscis authoribus (vt ego in multis aduerti) ea fuisse desumpta: postremò, ac maximè, quia omnino admodum non refert, quis eorum author fuerit, scire. Similitudo enim authoritate minimè eget; sed seipsam commendat, si apta est; commendari ab authore non debet, si inepta est. Satis est, à me omnia collecta, nulla inuenta fuisse. Alias huius Operis rationes in ipso proœmio videre licet.

Simillium authores cur aliquando prætermisi.

Ac decreueram sanè omnia Euangelia, tam in Dominicis quàm in Festis Christi & Sanctorum legi solita, quoad loca moralia, vno tractu explicare, quemadmodum in Promptuario Catholico, quo ad doctrinam hodie controuersam, feci: sed quia hæc explicatio locorum circa solas Dominicas ad Opus exspectatione maius excrevit, & nostram curtã suppellectilem vehementer exhausit; sed & hîc loca moralia complura tractata haud dubiè sunt, quæ in

Euangeliis Festorum vsui esse possunt: propterea has partes Dominicales in lucem dare satis esse duxi; reliquam operis intentionem in aliud tempus reiiciens, vbi illud Deus dabit.

Operis vtilitas.

Illud vnum addam, etsi Concionatorum institutioni hoc Opus potissimùm, nostráque intentio subseruiant; tamen id nunc tale esse perspicio, vt cuiuis Christiano Lectori vberrimum fructum adferre, & in primis salutaris esse eiº lectio posit: siue ad peccati cuiuscunque fugam & cautelam, siue ad quamlibet ferè virtutem capessendam, siue ad Dei amorem, mundíque contemptum animo instillandum, aut etiam roborandum: sine quibus saluus sit nemo. Doctos verò, & politioris literaturæ amantes, huius Operis varietas in hoc genere maxima plurimum oblectabit. Id vnum in toto Opere quilibet Lector inueniet, præter bonam materiam parum verborum esse. Quare quot hîc virtutum & vitiorum loca tractantur, tot sunt ad pietatem exhortationes, ne dicam cõciones. Deum enixiùs precor, vt illum fructum hæc nostra collectio adferat, quem ego vnicum in colligendo spectaui, Dei gloriam, & proximorum ædificationem. Christiane Lector, bene vale: & ex huius Operis lectione si quis fortè virtutis stimulus, aut peccati horror, aut Dei amor, aut mundi contemptus, animo tuo solito altiùs insederit; pro omni laboris nostri mercede, me peccatorem tuis apud Deum piis precibus interdum iua. *Oremus pro inuicem, vt saluemur.*

Duaci apud S. Amatum. 7. Septembris, 1589.

PROMPTVARIVM MORALE SVPER EVANGELIA DOMINICALIA TOTIVS ANNI.

Procœmium.

QVOD nuper, *fauente & propitio Christo, ad reuincendos pro concione nostri temporis hæreticos*, Promptuarium Catholicum, *super omnia totius anni Euangelia, tam de Dominicis, quàm de festis Christi & Sanctorum eius, in lucem emisi, in quo ad veritatem orthodoxam vel stabiliendam vel defendendam, Concionatores verbi aliqua bona supellectile instruere conatus sum; fuit illud non mihi fortè adeò difficile & arduum: vel quia longa in hoc doctrinæ genere exercitatio mea, & con-*

Parisiis apud Sonnium 1589.

trouer

Universidad de Deusto
Biblioteca

trouersiarum professio plus quàm decennalis, tum ad inueniendum, tum ad disponendum quæ eò pertinebant omnia, magnam mihi facultatem adferre potuit; vel quia doctrina fidei etiam à quolibet Doctore, naturæ dotibus ac præsidiis ornato, satisque diligenti & industrio, facilè perspici & inueniri, commodè quoque tradi & doceri poterit.

Difficultas Operis.

Nunc verò Opus aggredior, (fauente & annuente Christo) non mihi tantùm multo difficilius, vt in hoc genere minùs exercitato (quum in scholastica palæstra, quam per omnem ferè ætatem triui, veritatis magis intelligendæ, quàm virtutis capessendæ causa agatur) verùm etiam per se omninò difficillimum; & ad quod non tam naturæ quàm gratiæ & Spiritus diuini singularia præsidia requiruntur: vt ad mores formandos, ad pietatem animis auditorum instillandam, ad virtutes inserendas, extirpanda vitia, Concionatorem verbi ex textu Euangelico similiter instruam, & egregiam illi atque selectam supellectilem subministrem. Animus nempe est, & ad hoc iam dudum vehementer exarsi, adeoque in altero Promptuario concinnando, cogitare cœpi (nausea quadam, & fastidio contra hæreticos semper vixandi, mihi inter scribendum oborto) Promptuarium Morale super omnia totius anni Euangelia, tam Dominicalia quàm de Festis, ad instru

structionem Concionatorum, contra huius temporis, vel omnium potiùs temporum peccata emittere, & pietatem, atque omnes virtutes, maximè mundi contemptum, ac cœlestium rerum desiderium, fidelium animis instillare per huius Promptuarij supellectilem, sicuti per alterius, ipsam fidem & sanam doctrinam corroborare volui.

Sed hoc mihi Opus eo difficilius esse præsentio, & ante primas Operis lineas auctas fore auguror, quo ab ea pietate & animi puritate me longius abesse, heu, nimis verè agnosco, quæ ad huiusmodi Opus perficiendum necessaria esse videtur. Etsi enim docere non vera tantùm, sed & bona homo improbus, & impuræ vitæ potest (vnde Pharisæos ipsos, homines ita impuros, vt sepulchris dealbatis eos verè Christus comparauerit, ita nihilominus iußit audiri, vt ea quæ dicerent, seruare & facere suos doceret, seruare quæ ad doctrinam, facere quæ ad mores pertinebant) tamen sic bona docere, sic pietatem & solidas virtutes explicare, vt textus ipsius Euangelici loca singula perspicias, & perspecta ex alijs cognatis locis illustres, in quibus Spiritus sanctus vel talem virtutem docet, vel tale vitium taxat, & vtriusque aut media aut remedia suggerit, id est, vt fontes ipsos puritatis & pietatis vel inuenias ipse, vel ab alijs inuentos obserues, & cum delectu

Matth. 23.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ctu sequaris, ipsosque seu inuentos, seu delectos, in suos riuulos, & lata camporum spatia deducas, quasique in intimam cum Deo familiaritatem receptus, ipsa adyta recludas, & cellaria ac thesauros ipsos diuinæ sapientiæ aperias, istud profectò solis, vt puto, spiritualibus viris, & qui puro ac defecato pectore Deum colunt, saltem qui peccatum ipsi non secus quàm à facie colubri fugiunt, & veri virtutis amatores atque cultores sunt, concedi solet.

Authoris intentio.

Hoc autem nobis in hoc Opere propositum est, ipsa loca textus Euangelici diligenter notare, ex quibus vel ad virtutem hortari, vel à vitio deterrere auditorem Concionator poterit: eademque loca ex Scripturis sanctis, sanctorum Patrum documentis, rerum gestarum exemplis, tam sacris, (veteris instrumenti allegorias & typos conquirendo) quàm etiam profanis (hominum huius mundi sapientum apophthegmata, sapienter dicta aut facta consectando) ac denique variis à rerum natura & consuetudine petitis similibus, aut confirmare aut illustrare. Hæc enim omnia ad persuadendum accommodata sunt, magnamque vim habent.

Vehementer igitur & meritò formido, quoad primi generis supellectilem magis pretiosam, ne, vitam ipse satis impuram & valde terrenam agens, ad hoc tantum opus perfi

perficiendum minimè omnium idoneus inueniar.

Cæterùm Dei misericordia & Christi gratia fretus, quæ & meis criminibus, vti spero, ignoscet, & meas tenebras sua diuina luce collustrabit, tentabo interea quid humeri valeant, quid ferre recusent. Dabit fortasse operari & perficere, qui dedit velle. Quòd si desiderio vires non respondeant, & voluntati non succedat effectus; id saltem consequar, vt nec bonas horas malè collocem, nec de abscondito talento à Domino meo redarguar: & demum aliquam mihi atque aliis, etsi non quæ publicè sufficiat, priuatam tamen supellectilem colligam.

Non sum autem nescius, varias hac nostra ætate & doctissimas Euangeliorum Explicationes, & Conciones egregiè morales prodiisse, quales sunt Isidori Clari, Ioannis Pipini, Ludouici Granatensis, Philippi Diez, & aliorum quorundam. Sed aliud fuit horum institutum, aliud nostrum. Illi integras Conciones, quas ad populum habuerunt, & in quibus tum doctrinæ capita, tum ea quæ ad mores tractabant, postea scripserunt, veteres Patres imitati: quæ haud dubiè multa egregia supellectile Concionatorem iuuant. Sed singula textus Euangelici loca, vnde variam materiam ad mores pertinentem depromat Concionator,

Sermonarij nostri tèporis.

nec

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec annotarunt illi, neque tractarunt, imò aliqua Euangelij particula pro themate proposita, siue ad doctrinam, siue ad mores faceret, tum reliquas partes sæpe non tractant, tum in aliam scripturam digressi, nihil interdum minùs quàm Euangelium diei exponunt.

Deinde est illa super vnumquodque Euangelium vnica Concio, vel, vt habent aliqui, duplex, aut ad summum, & in quibusdam tantùm Euangelijs quadruplex. At Euangelici textus loca, quæ quidem ad mores faciunt, (hoc enim maximè nostra referre, & hanc partem maximè ad salutem facere cogitaui; potéstque & debet hæc pars multùm amplificari, vrgeri, dilatari, premi, & illustrari, cùm doctrinæ veritas paucis explicetur, nisi fortè in dubium vocata; cui parti in altero Promptuario satisfacere conati sumus) sic ego singula annotare, & annotata tractare proposui, vt ex vna explicatione nostra, super quodlibet Euangelium plurimæ Conciones formari non difficulter queant.

Rursum illi quorum integræ Conciones extant, verbis sæpenumero magis quàm materia abundant, & amplificationem potiùs, certámque interdum dispositionem, quam Inuentionem iuuant. At ego semper iudicaui in Inuentione quidem iuuandos Concionatores; in dispositione verò, atque ipsa amplificatione, suum quémque iudicium & agendi morem, quasique genium sequi debere. Satis enim ridiculum & absurdum est, diuini verbi tractatorem; qui debet ex spiritu loqui, & pro re nata, propria quadam actione vti, suo tempore & loco monere, hortari, docere, blandiri, terrere, fouere, pungere; totum suum sermonem ex alienis verbis formare, in alieno semper vestigio pedem ponere, quasi magistri dictata repetere, & ad vocem alterius saltare. Quare nullum aut minimum illi fructum reportant, qui in Doctoris cathedra sic semper discipulos agunt, vt aliena non tantùm inuentione, sed etiam dispositione vtantur. Nam vt illud laudabile est, ac multis propemodum necessarium, certè tutissimum, si bonos & probos Authores sequuntur (nam ex solo spiritu, more Apostolico, concionari perpaucorum hodie est) sic istud non indignum modò, verùm etiam absurdum valde, & quod totam concionem insulsam & insipidam atque inutilem reddat. Quare illi mihi multo & præstantius & vberius de officio Ecclesiastæ mereri, & in publicum consuluisse videntur, qui variam Concionatoribus supellectilem & materiam, eamque textui Euangelico appositam & accommodatam, suppeditarunt, vt non extra metas currat oratio, quàm qui integras suas conciones hac ætate ediderunt.

Quo in genere bonam certè nauauit operam

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ægidius Topiarius. Ægidius Topiarius, qui iuxta Villa-vincentij tabulas per omnia totius anni Euangelia atque Epistolas, certa loca annotauit, in quibus quid à Concionatore tractari commodè posset doceretur.

Thomas Beauxamis. Quem, vt videtur, imitatus Thomas Beauxamis super omnia quæ per Quadragesimam leguntur Euangelia, vberiùs id præstitit: in singulis docens quæ ad doctrinam, quæque ad mores facerent.

Thomas à Trugillo. Sed omnium copiosissimè id præstare voluit Thomas à Trugillo, in suo quem vocat Thesauro Concionatorum, vbi ad pleraque textus Euangelici loca, ex Scripturis & Patribus variâ materiâ coaceruat. Qui liber, si suo titulo responderet, noster certè hac in parte vel alterius cuiusquam labor superuacaneus fuisset. Cæterùm ille nec ea semper loca annotauit, quæ nos annotanda duximus, nec circa loca ipsa ab eo annotata, ea obseruauit, quæ nobis obseruanda videntur, nec denique verba ipsa textus Euangelici tractat aut premit, sensusque diuinos elicit (quod nos facere conati sumus) sed ex veteribus & nouis Scriptoribus multa ad verbum transtulit, & magnam dicendi materiam studiosè collegit. Verùm quid propriè ex vnoquoque loco morali depromi salubriter queat, minimè sibi quærendum proposuit. Sed nec illum delectum ac iudicium in veteribus proferendis, sacrisque Scripturis applicandis adhibuit, quin facilè plura ac meliora depromere volentibus locum reliquerit: & sæpè

sæpè admodum (id enim moneri lectorem expedit, vt alieno damno cautus fiat) ad Patres remittit, vbi vel nihil tale inuenias, vel quod parum ad rem faciat, vt in quàm multis aliena fide vsus fuisse videatur. Ego verò ea demum apud Christianum auditorem maximam vim & pondus habitura semper iudicaui, tam ad doctrinam stabiliendam, quàm ad mores formandos, quæ ex ipsorum Christi verborum proprietate, circumstantijs, vi, & energia, Christum Dominum dicere ac docere voluisse, demonstrari posset: siue id primariò ac principaliter dicendum senserit, siue iuxta solennem Sacrarum Scripturarum fœcunditatem, ex ipso suo sermone intelligi, & necessariò consequi voluerit.

Hoc ergo nobis in hoc Promptuario Morali propositum est, in singulis per annum Euangelijs, tam de Dominicis quàm de Festis, si vita, valetudo, & negotia cætera permittent, loca seu textus singulos obseruare & annotare, vnde aliquod ad bonos mores, & pietatis studium promouendum depromi documentum queat: moxque documentum inde depromptum, & locum inuentum, materia & supellectile morali, quantum possumus copiosa, ex alijs Scripturis ad eam rem facientibus, ex sanctis Patribus, & optimis quibusque Authoribus petita, locupletare; & Exem-

Operis intentio.

plis ac Similibus crebrò exornare: non sanè aut verbis superfluis rem eandem dicendo, aut sermone accurato quicquam amplificando; sed res ipsas simpliciter proferendo, & accumulando (non tamen absque certo ordine ac methodo, vbi partitio loci id ferret) & materiam vbèrem subministrando, (in qua tamen delectum magis quàm copiam affectauimus) planeque præter materiam nihil: quam postea Concionator quisque, prout volet, disponet, exornabit, amplificabit, atque etiam locupletabit. Rem ergo nunc ipsam propitio Christo aggrediamur.

PROM

PROMPTVARII MORALIS SVPER EVANGELIA DOMINICALIA,

Pars Hyemalis.

Euangelium Dominicæ 1. Aduentus.

ERVNT *signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, arescentibus hominibus præ timore & expectatione quæ superuenient vniuerso orbi. Nam virtutes cælorum mouebuntur. Et tunc videbunt Filium hominis venientem in nube cum potestate magna, & Maiestate. His autem fieri incipientibus, respicite & leuate capita vestra, quoniam appropinquat redemptio vestra. Et dixit illis similitudinem. Videte ficulneam & omnes arbores: Quum producunt iam ex se fructum, scitis quoniam propè est æstas. Ita & vos, quum videritis hæc fieri, scitote quoniam propè est regnum Dei. Amen dico vobis, quia non præteribit generatio hæc, donec omnia fiant. Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Erunt signa in sole & luna & stellis, & in terris pressura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum, &c.* De extremi iudicij terrore.
2. *His fieri incipientibus, respicite, &c. Scitote quoniam propè est regnum Dei.* Cur hora iudicij incerta.
3. *Cælum & terra transibunt: verba autem mea non transibunt.* Certa & necessaria & assidua iudicij diuini expectatio.

1. *Erunt signa in sole & luna, & stellis: & in terris pres-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sura gentium, præ confusione sonitus maris & fluctuum arescentibus hominibus præ timore & expectatione, quæ superuenient vniuerso orbi.

Iudicij extremi terror.

LOCVS moralis de extremi iudicij terrore, quem vt semper ante oculos haberemus, Christus his verbis expressit. Quos enim Dei amor, cœlestium bonorum desiderium, virtutis studium à peccatis non auocant; illos extremi saltem iudicij tremendi expectatio deterrebit. Hoc igitur medium proponit Christus. Idcirco sermonem his verbis concluſit: *Vigilate itaque omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis.* & apud Matthæum: *Vigilate ergo, quia nescitis qua hora Dominus vester venturus sit.*

Luca 21.

Matth. 24.

Loci partitio.

Ad hunc locum explicandum tria tractari possunt. Primùm, quantus est huius extremi iudicij terror. Secundò, quare nescitur dies eius. Tertiò, ad quid eius expectatio & [illegible] vtilis, quæ omnia in hoc Euangelio insinuãtur.

Prima pars. Terror iudicij.

[illegible] describit Dominus in verbis citatis; quia cœ[illegible] perterrentur. *Signa in sole & luna & stellis*, illa erũt, [illegible] lumen omnia amittent. Sic Matthæus: *Sol obscurabitur, & luna non dabit lumen suum.* quod & Ioël de hoc die prædixit: *Sol & luna obtenebrati sunt, & stella retraxerunt splẽdorem suum.* In terris quoque & in mari repentinæ & horrendæ erunt mutationes, de quibus & Aggæus: *Ego commouebo cœlum & terram, & mare & aridum.* Hęc ideo fient, vt terreantur peccatores: *arescent homines præ timore:* & vt iudicis irascentis aduentus terribilis significetur. De quo Dauid: *Nubes & caligo in circuitu eius, iustitia & iudicium correctio sedis eius. Ignis ante ipsum præcedet, & inflammabit in circuitu inimicos eius*, id est, peccatores. Docent hæc Christi verba, quòd omnia tunc elementa, ipsaque corpora cœlestia tum in seipsis dira patientur ad terrorem impiorum, tum in ipsos quoque impios agent, varios illis cruciatus, non animi tantùm, sed & corporis inferendo, iuxta illud Sapientiæ: *Accipite armaturam zelus illius, & armabit creaturã ad vltionem inimicorum. Acuet diram iram in laneã, & pugnabit cum illo orbis terrarum contra insensatos.* Huius diei terrorem omnes Prophetæ diligenter prædixerunt; quia eius præscientia & recordatio, in omni semper ætate, statu, ac tempore fidelium necessaria est. De hoc die Esaias, *Ecce dies domini veniet, crudelis & indignatione plenus, & iræ furorisq; ad ponendum terram in*

Matth. 24.
Ioel 3.
Aggæi 2.
Psal. 96.
Sapien. 5.
Esa. 13.

ram in solitudinem & peccatores conterendos in ea. De hoc die Ezechiel: *Finis venit, venit finis, euigilauit aduersum te: ecce venit. Immittam furorem meum in te, & iudicabo te iuxta vias tuas, & ponam contra te omnes abominationes tuas. Et non parcet oculus meus super te, & non miserebor: sed vias tuas ponam super te, & scies quia ego Dominus percutiens.* vrgendum & premendum hoc insolens Dei epitheton. Qui enim solet semper alioqui *misericors & miserator Dominus, bonus & benignus, & faciens misericordias super millia*, nuncuparij hoc die erit *Dominus percutiens.* Si de hoc die Dauid: *Cognoscetur Dominus iudicia faciens. In operibus manuum suarũ cõprehensus est peccator.* Et iterum: *Dominus manifestè veniet; Deus noster non silebit. In conspectu eius exardescet ignis, & in circuitu eius tempestas valida. Aduocauit cœlũ de sursũ, & terrã discernere populum suum.* Denique huius diei terror quãtus sit, graphicè describit Sophonias: *Dies illa, dies iræ, dies tribulationis & angustiæ, calamitatis & miseriæ, dies tenebrarum & caliginis, dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super ciuitates munitas, & super angulos excelsos*, id est, superbos peccatores terræ. Quibus omnibus Prophetis conformiter Apostolus contra impœnitentes impios proclamat: *Tu secundum impœnitentem cor tuum thesaurizas tibi iram in die iræ.* Diem iræ vocat, quia dies misericordiæ præteriit.

Dei insolens epitheton.

Exod. 20.
Psal. 85. 102. 110.
111. 144.
Psal. 9.
Psal. 49.
Sophon. 1.
Rom. 1.

Hic est secundus Christi aduentus, non iam humilis, mansuetus, misericors; sed in maiestate sua terribilis, iracũdus. Primò venerat vt noster, vt *paruulus qui datus est nobis*, pro nobis iudicandus. Secũdò venit vt suus, *in Maiestate sua*, iudicaturus orbem. In primo aduentu tanquã paruulus Dauid contra Goliath inermis puguauit, diabolum in infirmitate vicit. In secundo contra ingratum Nabal, armatus Dauid & iratus descendit, dicens: *Verè frustra seruaui omnia quæ huius erant in deserto.* verè frustra tot humano generi beneficia contuli, tot misericordias feci, carnem pro hominibus assumpsi, mortem pertuli, viua voce docui, Apostolos misi, Spiritum sanctum dedi, sacramẽta gratiæ reliqui, toties peccantibus peperci, tot etiam naturæ & terræ bona impertiui: *& non periit quicquã* (quantũ in me erat) *de cunctis quæ ad hominẽ pertinebant, & reddidit mihi malũ pro bono.* Ingrati & stulti homines, huic Nabal stulto similes, meis acceptis beneficiis, diabolo tamen & carni seruierũt, nec missis à me pueris, pauperibus, & minimis meis, pauxillũ panis esuriẽtib⁹ dare, aut nudos eos vestire, aut in carcere positos visitare voluerunt.

Duplex Christi aduentus.

Esaiæ 11.
Allegoria.
1. Reg. 25.
Matth. 24.

Universidad de Deusto Biblioteca

fuerunt. *Hæc faciat Dominus inimicis Dauid, & hæc addat, si reliquero de omnibus quæ ad eum pertinẽt vsque mane, mingentẽ ad parietẽ.* Talis est secundus Christi aduentus. *Cùm accepero tempus, ego iustitias iudicabo. Liquefacta est terra, & omnes qui habitant in ea. Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* Nulla hìc occurret irato Dauidi Abigail, quæ pro Nabal intercedat. Nullus in die iudicij intercessionis locus: quod ex Scripturis pulchrè ostendit Chrysostomus, *Vide* (inquit) *non indutum veste nuptiali ex sponsali domo expulsum, & neminem pro illo intercedentẽ. Vide talentũ habentẽ creditum, & non negociatũ, & quomodo pro illo intercedit nemo. Respice mihi quinq; virgines exclusas, & æquales pro ipsis non deprecatas.* Est ergo huiꝰ diei terror inexplicabilis, vbi veniet Iudex inexorabilis.

Psal. 74.

Hebr. 10. Iudex inexorabilis.

Homil. 21. ad pop. Antioche.

Qui noluit in hac vita videre virgam vigilantem, & temporali Dei castigatione, vel voluntaria corrigi, videbit in extremo iudicio ollam succensam, vt ex visione Ieremiæ notauit Chrysostomus loco citato. Vidit enim Propheta primùm *virgam vigilantem*, postea *ollam succensam*. Qui noluit amplecti manus Filij Dei in cruce expansas, pro nobis mortui, horrendè incidet in manus Dei viuentis, & in sua Maiestate venientis. Qui noluit seruare duas tabulas mandatorum, sentiet virgam Aaronis non iam clausam in Arca, sed prolatam ad vindictam. *Tunc enim parebit signum Filij hominis*: Crux Christi, *virga directionis & iustitiæ*, olim dirigens, nunc percutiens. *Ecce venit, & quis sustinebit aduentum eius?* ait alius Propheta. Quanto enim magis antea misericors fuit, tanto nunc crudelior erit. Patientia læsa fit furor: & adamantem ferunt omnium lapidum durissimum, vbi semel dissoluitur, in minutissimas fic dissipari partes, vt cerni vix queat.

Hierem. 1.

Matth. 24. Psal. 44. Malach. 3. Plinius natural. histor. lib. 37. c. 4.

Deinde & illud ad maiorem hùius diei terrorem expende, quòd huius iudicij sententia pœnam adfert, non temporalem, sed æternam: simúlque considera quàm acerbum est momentaneas quasi huius vitæ pœnas sustinere. Quæ considerans Gregorius, *Quomodo*, inquit, *toleranda est pœna quæ reprobat, si ferri non potest ira quæ purgat? Cogita* (ait Chrysostomus) *quòd trium dierum febrem hic non toleramus. Si iudicium pœnas cernentes obruimur, & hoc vix quinquaginta annis damnationi obnoxij, quale est Christi tribunal, non tantùm in quinquaginta annos, sed in infinita protendens secula pœnam!* Hoc nẽpe est quod Dauid dixit: *Etenim sagittæ tuæ transeunt, vox tonitrui tui in rota.* Sagittæ Dei sunt, plagæ huius vitæ temporales

Iudicij sententia.

Moral. lib. 21. cap. 16. Loco citato.

Psal. 76.

temporales de quibus per Moysen dixit: *Congregabo super eos mala. Complebo sagittas meas in eis. Consumentur fame, &c.* Sed vox tonitrui Dei, quæ in die iudicij datur, ideóque à Propheta *dies tubæ & clangoris* nuncupatur, in rota est, id est, exitum non habet in modum rotæ.

Deuter 32.

Postremò huius iudicij terrorem, strictissimũ iudicis examen ostendit. Quid enim minutius in genere peccati verbo otioso? Et tamen dicit Christus: *Omne otiosum verbum quod locuti fuerint homines, rationem reddent de eo in die iudicij.* Sed & intima cogitationum secreta scrutabuntur. *Tunc enim illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium.* Tunc dicetur (ait Chrysostomus loco citato, & post eum S. Hieronymus) *Ecce homo, & opera eius.* Cogitet autem vnusquisque, si vel in hoc auditorum consessu occultum eius crimen publicaretur, quantam hoc ei confusionem pareret! Hoc est videlicet *scrutari Hierusalem in lucernis, & fodere parietem, & videre abominabilia quæ facit populus.* Tunc singulis impiis impœnitentibus fiet quod Dauidi minatus est Nathan Propheta: *Tu fecisti in abscondito: ego autem faciam hoc in conspectu solis*, id est, toto spectante mundo. Nunc certè peccata impiorum ita occultantur, quasi in libro Dei, non atramento perlucido, sed citri succo scriberentur, cuius scripturæ nullum apparet vestigium. Atqui quæ citri succo scribuntur, vbi igni admota fuerint, clarè leguntur. In igne iudicij extremi (iudicabit enim seculum per ignem) singula peccata legentur. Quod prospiciens Dauid, dicit: *Intellexisti cogitationes meas de longè, funiculum meum, & semitam meam inuestigasti, & omnes vias meas præuidisti.* Similiter & sanctus Iob: *Signasti quasi in sæculo delicta mea, & gressus meos dinumerasti.* Quæ omnia si in temporali hac vita Deus facit, in extremo iudicio multo faciet exactiùs, si in iustis hoc facit, qualis Iob & Dauid erant; quanto magis faciet in impiis! Vnde D. Bernardus: *Quid in Babylone tutum, si in Hierusalem manet scrutiniũ? Si iustus vix saluabitur, peccator vbi parebit? Quid facient tabulæ quando tremunt columnæ?* ait B. Gregorius, Quid virgula deserti, quando cedrus percutitur? *Si in viridi ligno* (in hac præsenti iustitia Dei, quæ misericordia non caret) tantum iudicium exercetur, *in arido quid fiet?* vbi nullus misericordiæ locus erit. Denique de exactissimo tunc futuro actionum nostrarum scrutinio proferendũ quod scribit S. Basilius: *Non confusè aut summatim, aut indigestè peccata nostra cernentur, sed singula per partes, vt sese habent.*

Iudicij examẽ.

Matth. 12.

1. Cor. 4.

In Zachar. c. 12.

Ezech. 8.

3. Reg. 12.

Simile.

Psal. 138.

Iob 14.

Serm. 33. in Cãt.

Moraliũ in Iob lib. 17. cap. 19. Luca 23.

In lib. de vera virginitate.

velut in pictura noscentur. Exempli causa, quomodo ad patrandum quisque adulterium properans è lecto surrexit, quibus passibus incedens usus est: quo motu corporis lentiore ac concitatiore, quem habitum dum procederetur assumpsit, & qua ex parte irrumpès, uxorem alienam violauit: quo item ordine huic mulier ad nefarium opus se subtraxit. Hæc, inquam, omnia velut in tabula, per partes diligenter expressa, cernentur. Nec opus tantum externum, sed & intima cogitationes. Hæc ille iuxta Christi doctrinam, dicentis: *Nihil est opertum quod non reuelabitur.* Quæ singularum turpitudinum & impietatũ reuelatio, quia in hac vita vel non fit, vel tantissimè fit, idque ex parte tantum; in extremo iudicio exactissimè & plenissimè fiet. Ex his ergo vel omnibus vel aliquibus explicare, tractare, & amplificare concionator poterit, prout tempori & loco conuenire videbit, & pro illa quam habet dicendi facultate, diuini & extremi iudicij terrorem.

Matth. 10.

2. *His fieri incipientibus, respicite, &c. scitote quoniam propè est regnum Dei.*

Iudicij hora incerta. Luce 21.

Locvs moralis de extremi iudicij hora incerta, & omnibus incognita. Hoc enim in isto Euangelio Christus apertè docuit. Rogantibus enim discipulis, *Quod signum aduentus tui, & consummationis seculi?* Christus non quando, sed qualis eius aduentus erit, respondet. Modum patefacit, tempus celare voluit. Ideo signa ostendit non proguostica & lõgè præcedentia, sed coniuncta & proximè præcedentia. Huc enim tendit huius Euangelij scopus. *His fieri incipientibus, respicite, & leuate capita vestra: quia appropinquat redeptio vestra. Videte ficulneã & omnes arbores: quum producũt iam ex se fructũ, scitis quoniam propè est æstas. Ita & vos quum videritis hac fieri, scitote quoniã propè est regnũ Dei:* vel, vt Matthæus scribit, *quia propè est in ianuis:* & Marcus, *In proximo est in ostijs.* Signa ergo illa terribilia in Sole & Luna, & stellis, & mari, & terra, proximum & repentinum Christi aduentum atque iudicium ostendunt: sicut fructus iam enati, æstiualem maturitatem in proximo designant.

Luce 21. Matth. 24. Marc. 13.

Luce 21. Quare Christus adhuc expressiùs adiunxit in hoc Euangelio. *Attendite ne superueniat in vos repentina dies illa. Tanquã laqueus enim superueniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ.* Laqueo assimilat Iudicij tẽpus. Sicut enim auis aut fera nihil minùs quàm laqueum suspicatur, sed per campos illa libertimè volitat, per siluas ista intrepidè discurrit, prædã quærens,

Simile.

quærens, hominum tamen arte & industria, bestiis istis prorsus incognita, in laqueos repentè incidunt morti destinatæ: sic omnino terrenis, tamquam prædæ perpetuò inhiantibus, Dei prouidentia, hominibus huiusmodi incognita, iudicij diem derepente induxit, & ad certam damnationem irretitos tenet. Apud Matthæum furi assimilatur. *Si sciret paterfamilias qua hora fur venturus esset, vigilaret vtique, nec sineret perfodi domũ suam. Ideo & vos estote parati, quia qua nescitis hora Filius hominis venturus est.* Sic à Christo edoctus Petrus: *Aduenient dies Domini sicut fur.* Sic & Paulus: *Ipsi diligenter scitis,* id est, accuratè didicistis, & firmissimè ereditis, & ob oculos semper habetis, *quòd dies Domini sicut fur in nocte, ita veniet.* Rursum hunc repentinum aduentum suum Christus Dominus clarissimo exemplo diluuij orbis terrarum expressit: *Sicut in diebus Noë, ita erit aduentus Filij hominis. Sicut enim erant in diebus ante diluuium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradẽtes, vsque ad eũ diem quo intrauit Noë in arcã, & non cognouerunt donec veniret diluuium, & tulit omnes: ita erit & aduentus Filij hominis.* Tribus ergo modis docet Christus repentinum fore hoc iudicium, sicut est laqueus, sicut fur, sicut diluuium.

Matth. 24. 1. Pet. 3. 1. Thess. 5. Matth. 24.

Causam quoque repentini aduentus adiungit, vt attendamus, vt vigilemus, vt semper parati simus. Si præsciret auis aut fera laqueos, quàm diligenter euitaret! Nam & ideo si fortè ex laqueo euasit, ad eundem locum vix vnquam postea redit. Contra fures extruuntur domus bene munitę, clauduntur ostia, seræ, pessula, vigiles, canes adhibentur, ciuitates totæ mœnibus clauduntur. Si par esset animæ cura & æternæ salutis ratio, qualis est vitę tẽporalis & bonorum terrenorum custodia, non minùs ad diẽ iudicij vnusquisque paratus semper esset. Hanc causam repentini iudicij Christus euidenter expressit: Apud Matthæum: *Ideo & vos estote parati.* Apud Marcum: *Videte, vigilate, & orate. Nescitis enim quando tempus sit.* Apud Lucam in hoc Euangelio: *Vigilate itaque omni tempore, orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante Filium hominis:* stare, non concidere; subsistere, non perire; diligere aduentum Domini, non odisse: sicut casta coniunx non intrepidè tantùm, sed etiam cupidè expectat reditum mariti sui, seruusque fidelis reditum Domini sui. Hæc repentini iudicij ratio tollit & resecat prorsus omnem vitæ bene gerendæ dilationem. *Non tardes conuerti ad Dominum, & ne differas de die in diem. Subitò enim*

Iudicium Dei cur incertum. Simile. Matth. 24. Marc. 13. Luce 21. Simile. Ecc.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile. *enim veniet ira illius, & in tempore vindictæ dispердet te.* Si Rex vnam ciuitatem tibi dono daret, ea conditione, vt infra vnam horam literas donationis expedires, & diploma regium apponi curares; qua diligentia per te & tuos vteretis, ne illa tibi hora elaberetur! At hæc vita quasi vna hora (neque enim adhuc vnam horam certò tibi superesse scire potes) tibi à Deo concessa est, vt cælestem hæreditatem acquiras, in *Matt. 25. Luca 21.* Euangelio promissam *vigilantibus & orantibus.* Cur ergo vigilare contra peccatum, & orare pro Dei gratia atque misericordia vel ad momentũ cessas? At fortè quia vides multos longæuos esse: longã quoque tibi vitam promittis. Sed nónne *Simile.* vides æquè multos in florenti ætate, atque adeò derepente abripi? Planè nemini iam mors repentina videri debet, quæ quotidie ante oculos nostros tot ex hac vita rapit. Quis à furioso non sibi bene caueret, quem videt omnes prætereũtes ferire? Mors instar furiosi nemini parcit, rarò præmonuit. *Simile.* Verùm pœnis in hac parte similes sumus. Porci enim cõspecta nece socij, & audito grunnitu, quem ingentem illud ferè solum animal occidendum edit, accurrunt omnes, grunniũt & ipsi, ac tumultuantur valde: vbi autem semel occisùs porcus vociferari desierit, statim ad lutum & stercora redeunt, nihil ampliùs curantes. Sic homines terreni, carnales, voluptuarij, interim dum moritur notus quispiam, interim dum funus effertur, mouentur, terrentur, perturbantur: factis *Simile.* equiis, citò obliuiscuntur, ad sordes voluptatum & vetera peccata redeuntes. Periculi plena est emendationis dilatio, & peccatorum reiteratio. Nauis etsi multa onera capiat, tamen tam diu onerari potest, vt submergatur. Contra peccatores in peccato perseuerantes, vox Dei illa *Esa. 1.* est: *Super quo percutiam vos vltrà addentes prævaricationem?* Castigare eos in hac vita desinit Dominus, qui peccatis suis modum non ponunt, qui emendationem differunt, qui omni tempore non vigilant, non orant; vt sic *Simile.* in æternum eos puniat. Qui audit tonitrua, metuit fulgura. Hoc Euangelium tonitruum est futuri iudicij. Metuamus fulgura iustitiæ diuinæ. Quanto diutius viximus, quanto plura supplicia peccatis nostris debita euasimus, tanto certiùs & citiùs venturum iudicium expectemus. *Ælianus de var. hist. li. 9. Apophthegma.* Theramenes ciuis Atheniensis quum domus ruinam (quæ statim, illo egresso, cecidit) euasisset, exclamauit: O Iupiter, cuinam me tempori reseruas? Nec multo pòst, à triginta tyrannis cicutam bibere coactus, interiit. Idem peccatori

tori statuẽdum, qui post peccatum perpetratum impœnitens manens, Dei manum non sensit, iuxta illud: *Ne dixeris, peccaui: & quid mihi accidit triste? Altissimus enim est patiens reddit or.* *Eccl. 5.*

Tertia pars. Timor iudicij vtilis.

Porrò hæc perpetua extremi iudicij memoria, timor, expectatio ad plurima conducit. Primùm, frenum quoddã peccati est. Vnde S. Basilius: *Si quãdo te senseris ad aliquod prouocari peccatum, ad mentẽ reuoca formidabile illud, nec vlli mortaliũ tolerabile Christi iudicium: & hoc quasi freno animam cohibe.* Nempe sicut sol omnes stellas suo fulgore obscurat, sic solius iudicij memoria suo terrore omnes animæ cõcupiscẽtias extinguit, vt est apud D. Clementem. Vnde & Dauid docet, obliuionem iudicij, causam esse peccatorũ. Quum enim dixisset, *Inquinatæ sunt viæ eius in omni tẽpore,* subiũxit rationem reddẽs: *Auferuntur iudicia tua à facie eius.* Contra verò memoriã iudicij à peccato custodite idem docuit, *Confige timore tuo carnes meas: à iudiciis enim tuis timui.* Qui clauo confixus est, nec in hanc, nec in illam partem mouere audet: nec ad dexteram declinat, nec ad sinistrã. Talis clauus timor iudicij est. Deinde qui timet iudiciũ, effugiet illud. Nisi timuissent Niniuitæ, subuersi fuissent. Generi Lot, quia non timebant, nec credebant monenti, futurũ mox iudicium Dei, perierunt cum Sodoma. Qui Noë prædicantem audire noluerunt, perierunt in diluuio. Filij Iacob in prima profectione in Ægyptũ, quum nihil timerent, in magna mala inciderunt, à Ioseph vexati, in suspicionem vocati, in vincula coniecti. In secunda autem profectione, vbi eum maximo timore accesserũt omnia eis prospere successerunt. Maxima virtutum custodia timor est. Sicut fortissimo milite domum custodiente, domus illa à latronibus nocturnis tuta est; ita timor futuri & furtiui iudicij reddit nos ab eius periculis tutos. Exemplum illustre vide apud S. Chrysostomũ, vbi ostendit Antiochenos, qui propter deiectas eius & vxoris statuas, repẽtino quodam & populari tumultu, Imperatoris iustã iram atque vindictam vehementissimè timentes, sic ad Deum inuocandum, & pietatis opera facienda conuersi sunt, vt opulentissima illa ciuitas magis tunc videretur religiosorũ cœnobium, quàm congregatio ciuium. Et profectò quemadmodum qui cãusam aliquam grauem coram iudice pendentem habet, de illa sua causa semper sollicitus cogitat, loquitur, tractat; & qui Imperatorem aliquem cũ ingenti exercitu ad ciuitatem suam aduentare audiret, causamque aductus in bonum-ne aut in malum

Simile. *Recognit. li. 9.* *Psal. 50.* *Psal. 118.* *Simile.* *Exempla.* *Gen. 42.* *Simile.* *Homil. 15. ad pop. Ant.* *Simile.*

2. *Chrysost. hom. 2. in 2. Thess.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

sum nesciret, de illo solo aduentu cogitaret: sic si causa salutis nostræ cordi nobis esset, de illo tremendo iudicio in quo omnes nos astare oportet, reddentes rationem eorũ omnium quæ gessimus, & in quo qualis nobis Christus aduenier nescimus, memoriã nunquam deponeremus, perpetuò cogitaremus. Vnde elegãter Climacus: *Sicut qui esurit recordatur panis, sic qui saluari cupit, non potest non recordari extremum iudicium.* Ut, vt sapienter scripsit Eusebius Emissenus, *Magna iam est pœna peccati, metum atque memoriam futuri perdidisse iudicij* Mũdani videlicet, & voluptatum sectatores similes sunt hominibus rusticis, qui securè agunt, nec vnquam de palatio regio, aut de Regis ipsius vel iustitia erga malefactores, vel liberalitate erga bonos cogitant. At pij fideles, & timentes Dei iudicia, similes iis sunt qui in aula regia versantes compositè se gerunt, semper ad respondendũ parati. Talis quum S. Hieronymus esset, hanc vocem sæpe vsurpauit, aliosque ad eam vsurpandam hortatus est: *Siue comedam, siue bibam, siue aliquid aliud agam, semper insonat auribus meis vox illa horrifica: Surgite mortui, venite ad iudicium.* Denique sola infidelitas hunc iudicij metum animis mortalium eximit. vnde S. Ambrosius: *Si mente cernerent homines peccatores quale iudicium imminet mundo, sensus humanus non dispergeretur vanitate seculari, si non infidelitate grauaretur.*

Ite &c. Bern. ser. 22. Humil. de la 2. ante.

Simile.

In reg. mon. cap. 32.

Ad virg. lapsam cap. 1.

3. *Cælũ & terra trãsibunt, verba autẽ mea non transibũt.*

Iudicij extremi expectatio certa.

LOCVS moralis explicandi & premendi certissimã & necessariam, & assiduam extremi iudicij expectationem; ideoque ab illis malis mediis omni studio cauendi, quæ eius perpetuam expectationẽ animis nostris eximũt, & penitus paulatim delẽt. Ideirco enim hanc illustrem asseuerationẽ Christus hoc loco adiecit, quam aliàs in hoc loco adiecisse nõ legitur. Docet nempe verba hæc sua, quibus aduentum suum gloriosum in extremo iudicio descripserat, magis firma, certa, solida, & stabilia esse, quàm ipsum cælum & terram, quæ mortaliũ iudiciis prorsus immutabilia & firmissima esse videntur. Cætera enim in ipsa terra nasci & interire quotidie videmus. Orbium quoque & siderũ cælestium motũ ratione & sensu cõprehendimus. Atqui, nec terram ipsam nec cælum moueri vnquam cernimus, aut mouenda esse, vel immutãda vel destruenda, certa & euidenti ratione intelligimus. Et tamen tanta est futuri iudicij firmitas & certitudo, vt cælo ipso ac terra firmiora sint. Nam ipsa quidem transibunt, &, vt ait Ioannes,

Ioannes, *mutabuntur in cælum nouum, & terram nouam:* &, vt ait Petrus, *Cæli magno impetu trãsibunt, & elementa calore soluentur, terra quoque & quæ in ipsa sunt opera, exurentur:* &, vt Esaias prædixit, *Cæli sicut fumus liquescẽt, & terra sicut vestimentum atteretur:* ac denique vt Dauid cecinit, *Opera manuum tuarũ sunt cæli: Ipsi peribunt, tu autem permanes, & omnes sicut vestimentũ veterascent:* sed verba hęc mea de futuro certissimè hoc extremo iudicio non transibũt, non mutabuntur, sed opere complebuntur. Debetis ergo illa certissimè & firmissimè credendo expectare, expectando cauere.

Apocal. 21. 2. Pet. 3. Esaia 51. Psal. 101.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. ADVENTVS.

Matth. 11.

CVM audisset Ioannes in vinculis opera Christi, mittens duos ex discipulis suis, ait illi: Tu es qui venturus es, an alium expectamus? Et respondens Iesus, ait illis: Euntes renũtiate Ioanni quæ auditis & vidistis. Cæci vident, claudi ambulant, leprosi mundãtur, surdi audiunt, mortui resurgũt, pauperes euangelizantur. Et beatus est qui non fuerit scandalizatus in me. Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere ad turbas de Ioanne: Quid existis in desertum videre? Arundinem vento agitatam? Sed quid existis videre? Hominem mollibus vestitum? Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus regum sunt. Sed quid existis videre? Prophetam? Etiam dico vobis, & plus quàm Prophetam. Hic est enim de quo scriptum est: Ecce ego mitto Angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ioannes in vinculis.* De persecutione & varia tribulatione iustorum in hac vita.

2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.* De cura & charitate pastorum, & patrum erga oues & liberos suos.

3. *Euntes renuntiate Ioanni.* De modestia seruanda in sui ipsius commendatione.

4. *Quæ auditis & vidistis.* De officio boni pastoris, in doctrina & operibus.

5. *Pauperes euangelizantur.* De paupertate spiritus, humilitate, & mansuetudine ad cœlestia capienda.

6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* De vero Christianismo.

7. *Illis*

Universidad de Deusto
Biblioteca

7. *Illis autem abeuntibus, cæpit Iesus dicere de Ioanne.* Contra adulatores, & de nemine coràm laudando.

8. *Quid existis in desertum videre?* De laude & gloria iustorum etiam in hac vita.

9. *Arundinem vento agitatam?* De fortitudine animi, libertate spiritus, & constantia seruanda.

10. *Hominem mollibus vestitum?* Contra mollitiem, luxum, & omnem vestimentorum excessum.

1. *Ioannes in vinculis.*

De tribulatione iustorum in hac vita.

LOCVS moralis de tribulatione, persecutione, & varia tentatione iustorum in hac vita. Ioannes Baptista, quo non surrexit maior inter natos mulierum, & nativitate celebris, & vitæ sanctitate illustris, & officio ac vocatione excellens: in vincula cõiecerunt, in carcere detinetur, infami supplicio tollitur, sublatus, hosti capitali deridendus proponitur, capite in disco allato, conuiuij tempore præciso, ad omnem contumeliam expositio, ac denique mulierculæ vilissimæ libidini dato: Herode interim incestis nuptiis potito, in regno, in epulis, in voluptate, saltante Herodiade, & matris fœdissimum præceptum exequente. Hæc videlicet est sors iustorum, multa temporaliter mala perpeti, vt cælestibus bonis in æternum fruantur. Sic suis Christus prædixit: *Mundus gaudebit, vos autem contristabimini.* Quare Apostoli & primi Christiani tribulationes huius vitæ, vt rem Christianismo propriam, expectarunt. Sic Paulus: *Nemo moueatur in tribulationibus nostris. Ipsi enim scitis quòd in hoc positi sumus.* id est, ad hoc destinati & vocati sumus. Sic idem cum Barnaba, *confirmantes animas Discipulorũ, exhortantésque vt permanerent in fide,* addiderunt: *quoniã per multas tribulationes oportet nos intrare in Regnum Dei.* Hæc est Christianorum vocatio, hæc sors iustorum, de qua Christus apertissimè: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam quotidie, & sequatur me,* id est, tribulationes & tentationes quæ illi quotidie obueniunt, ferat patienter sicut ego tuli. Hanc generalem sortem iustorum Paulus quoque expressissimè tradit. *Omnes* (inquit) *qui piè volunt viuere in Christo Iesu, persecutionem patientur.* Si causas huius conditionis, & sortis iustorum explicare libeat hoc loco, eas breuiter exponemus. Primùm, omnis tribulatio est fidei & charitatis verè Christianæ probatio, iuxta illud Apostoli: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Vnde & illud Sapientis: *Tanquam aurũ in fornace probauit illos, & inuenit eos dignos se.* Quomodo autem tribulatio sit vera probatio, pulchrè explicat S. Augu-

Ioan. 16.

1. Thessal. 3.

Act. 14.

Luca 9.

2. Timot. 3.

Tribulatio, fidei & charitatis probatio.

Rom. 5.

Sap. 3.

stinus: *Voluntas Dei est aliquando vt sanus sis, aliquando vt ægrotes. Si quando sanus es, dulcis est voluntas Dei; quãdo autem ægrotas, amara; non es recto corde, quia non vis voluntatem tuam ad Dei dirigere voluntatem, sed ecõtra.* Probauit te ergo tribulatio an Deum toto corde dilexeris. In hoc sensu Apostolus dixit: *Si extra disciplinam estis, ergo adulteri estis, non filij.* Paternam quippe castigationem verus filius æquanimiter feret. Sic etiã fidem probat, vnde Augustinus: *Surgunt procellæ stagni huius, vides malos florere, bonos laborare. Tentatio est, fluctus est. Et dicit anima tua, O Deus, Deus, ipsa est iustitia tua, vt mali floreant, boni laborent? Dicis Deo, Haccine est iustitia tua? Et Deus tibi respõdet; Haccine est fides tua? haccine tibi promisi, aut ad hoc Christianus factus es, vt in sæculo floreres?* Hæc ille. Nempe quum *ex fide viuat iustus, fides autem sit rerum sperandarum substantia,* basis & fundamentum, verè fidelis ille est qui bona futura expectat, non qui præsentibus bonis gaudere vult. In quo ergo fides firma & recta est, adeò rebus aduersis non perturbatur, vt omnia prospera suspecta habeat, metuens ne præsentibus affluens bonis, æternis excidat. Ad fidei ergo probationem tribulantur in hac vita iusti. Alia causa tribulationis iustorum in hac vita, est ipsa Dei erga illos dilectio, & fauor singularis. Quod ne cui paradoxum videatur, ex Scripturis, adeòque euidenti ratione breuiter ostẽdatur. Tobiæ viro iusto graui ægritate percusso, dicit Angelus Raphael: *Quia acceptus eras Deo, necesse erat vt probatio tentaret te.* Sic Christus in Euãgelio: *Dico vobis amici mei, Nolite timere eos qui corpus occidunt, &c.* Amicos vocat, quos ad sanguinis pro iustitia effusionem inuitat. Ideo autem amicos appellat; quia maximum amicitiæ & charitatis argumentum tales præbent. Quemadmodum enim amicitiæ humanæ officium postulat, nõ solùm vt alter pro altero amicus libenter laboret, & laborãdo patiatur, sed etiam vt alter ab altero officia laboriosa exigat, atque audacter & familiariter laborandi ac patiendi materiã alter alteri præbeat; sic inter Deum & iustos fit: quorum est arctissima, & omnẽ humanam superans dilectio. Nec inter amicos tantùm, sed & inter superiores ac subditos hãc dilectionem cernimus. Subditus, pro Rege quem diligit; filius, pro patre quem amat; ciuis, pro Magistratu quẽ reuereretur, nihil ferè arduum recusabit. Imo dilectionis argumentum interpretabitur, si quid ei arduũ imperetur. Pulchrè Seneca: *Nihil eo infelicius, cui nihil euenit aduersi. Argumentum est à Deo illum*

Enarrat. in Psal. 31.

Hebr. 12.

Præfat. in Enarrat. in Psal. 25.

Fidelis quis.

Hebr. 11.

Tribulatio, amoris diuini signum.

Tobiæ 12.

Luca 12.

Similia.

In lib. de Prouidentia Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

illum contemni, vt imbellem & ignauum. Ignominiam iudicat gladiator cum imbelle componi. Scit enim sine gloria vinci, qui sine periculo vincitur. Idem facit Dei prouidentia. Fortissimum quemque aggreditur, aduersus quem suam vim intendat. Ignem experiebatur in Mutio, paupertatem in Fabricio, exilium in Rutilio, tormenta in Regulo, venenū in Socrate, mortem in Catone. Hæc ille ethnicus. Sed in his omnibus totus finis, tota merces erat vana gloriola iuxta illud Poëtæ:

Vicit amor patriæ, laudisque immensa cupido.

At multo felicius & fortius in seruis suis experitur Deus suorum fortitudinem, fidem, dilectionem. Sic expertus est ignem in Laurentio, paupertatem in Francisco, exilium in Athanasio, tormenta in Vincentio, silentium in Arsenio, lachrymas in Ephremio, labores in Pachomio, ieiunia in Euagrio, solitudinem in Honorio, nuditatem in Antonio, cæcitatem in Tobia, vlcera in Iobo, patientiam in Moyse, persecutionem in Dauide, lapides in Stephano, crucem in Petro, gladium in Paulo, vincula & carceres in Ioanne Baptista: denique in alijs innumeris, seu Martyribus, seu Confessoribus innumera vel tormentorum, vel aliarum afflictionum genera. Hos omnes Deus arctissimè dilexit: & hos omnes Deus variè in hac vita affligi voluit. Alia causa est ipsa virtutis perfectio in hac vita, & consequenter gloriosa merces in altera. *Beati estis* (ait Christus) *quum persequuti vos fuerint homines, & dixerint omne malum aduersum vos mentientes, propter me. Gaudete & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cælis.* Sic & D. Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis, scientes quòd probatio fidei vestræ patientiam operatur: patientia autem opus perfectum habeat, vt sitis perfecti & integri, & in nullo deficientes.* Nempe hæc est perfectio Christiana, non solùm *declinare à malo & facere bonum*, sed etiam tolerare mala & pati aduersa: *In patientia enim nostra possidemus animas nostras, & à diebus Ioannis Baptistæ vsque nunc*, qui ferè primus ardui vitæ genus exercuit, & in carcere decollatur, *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud*: quod totum non ad Dei rigorem, sed ad nostram glorificationem pertinet. Vnde Chrysostomus: *Volens Deus hominem glorificare, tentat illum non cum iudicio* (id est, seuerè) *hoc faciat, sed ne sine causa glorificet*: nempe, vt nostræ glorificationis nos quoque cooperatores essemus, quo nihil humanæ naturæ gloriosius conferri potuit. Nempe Deus paternum gerit in nos affectum, non maternum.

Tribulatio, virtutis perfectio. *Matth. 5.*

Iacobi 1.

Psal. 36. Luca 21.

Matth. 11.

In Mat. hom. 64. operis imperf.

ternum. Pater filium labori mancipat, vel opificio addicit, vel ad militiam emittit, vel negotiationi tradit, vel ad studia & literas collocat, vt sic ad honores vel opes acquirendas perueniat. Mater verò filium suum domi in officina residere perpetuò vellet, quietámque & tranquillam semper apud se vitam agere. Rursum in castris non nisi fortissimis & charissimis suis militibus periculosa Dux imperat. Lectissimos, & quos promouere cupit, emittit, qui nocturnis insidijs hostes aggrediantur, qui iter hostium explorent atque intercipiãt, qui præsidiũ aliquod loco deijciãt, denique qui robur ipsum exercitus hostilis inuadant. Nemo eorũ qui sic exeunt, dicit: Malè de me Imperator meruit, aut malè mihi voluit, nisi ignauus fortè aut imbellis quisquam: sed contrà, si strenuus miles est, & militis nomine dignus, sic dicit: Bene de me iudicauit Imperator, bonam de me opinionẽ se habere ostendit, bene mihi voluit & honori meo consulere. Sic se res habet inter nos & Deum. *Militia enim est vita hominis super terrã.* *Iob. 7.*
Et, *omnes currimus in agone.* Certare igitur, cõtendere, & contra omnia aduersa Dei prouidentia nobis immissa, pugnare debemus. *Nemo enim coronabitur, nisi qui legitimè certauit.* *1. Cor. 9.* *2. Tim. 2.*
Plura de hac materia in alijs Euangelijs, vbi magis proprius erit dicendi locus.

Similia.

2. Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.

LOcus moralis, de cura & charitate seu pastorum erga oues, seu patrũ erga filios suos. Ioãnes enim non propter se illos ad Christũ mittit, nec propter se quæsiuit an ille Messias esset. Non enim potuit eum ignorare, quem antea digitò demonstrauit, dicens, *Ecce Agnus Dei*, &c. quem apud aquas confessus erat, dicẽs: *Ego debeo à te baptizari*, &c. quem etiã apud Sacerdotes & Scribas ad eum missos ingenuè prædicabat, dicens: *Non sum dignus soluere corrigiam calceamẽti eius.* Sed (ait Hieronymus) *sibi quærens, suis discipulis discere voluit.* Sic Elizæus mittit filios Prophetarum per montes & ardua, vt quærerent tribus diebus Eliam, quem ipse ascendentẽ viderat. Quum enim tot sua testimonia suis adhuc discipulis non satisfacere Ioannes videret, hac arte elicere voluit luculentam probationẽ, quòd Iesus esset Christus, ne ex sola humilitate alteri hunc honorem detulisse suis discipulis, præceptorẽ suum nimis amantibus, videretur. Ioannes ergo tam in carcere & morti proximus, non sui, sed suorum discipulorum curam habet. Non mittit ad Herodem vt liberetur, sed

Pastorum & patrum cura.

Ioan. 1. Matth. 3.

Ioan. 1.

Ad Agesiam q. 1. 4. Reg. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

Simile. suos ad Christum vt instituantur. Tanquam si prouidus pater moriens, filios suos consignet fideli tutori, & cupiens eos bene instructos relinquere, sic suos mittit ad Christum, ab eo docendos & in fide confirmandos. Sic Paulus in ipsis vinculis curam Ecclesiæ gerit, ad Philippenses, ad Ephesios, & ad Philemonem in carcere Romano scribens. Sic etiam ad *Exemplum.* *Simile.* Colossenses in Epheso comprehensus scripsit. Quemadmodum candela accensa etiam in carcere conclusa, per rimulas tamen lumen emittit, sic Ioannes, qui *erat lucerna ardens & lucens*, charitatis suæ ardorem foras emisit. Concludi charitas non potest. Quanto magis plena libertate gaudentes, & summa potestate ac facultate bene rem gerendi præditos Episcopos & Pastores, perpetuam ouium suarum curam habere oportet? Canon Apostolicus iubet, vt si Episcopus electus non admittatur à populo loci (non sua culpa, sed populi refractarij vitio) clerici illius ciuitatis excommunicentur, qui non fuerunt correctores populi inobedientis. Eadé debet esse cura parentum erga liberos. Diogenes patrem percussit cuius filium insolentem vidit. Lacedæmonij, quum duo fratres inter se dissiderent, mulctam dixere patri, quòd eius negligentia, orta inter eos simultas esset. Aliud Ioannes suo exemplo docuit, qui etiam vt discipulos formaret, ignorantiam ipsemet prætexebat, sicut magistri chori tonum aliquando excedunt, vt alij cantores congruum tonum accipiant.

Ioan. 5.

Can. 30.

Parentum cura erga liberos.

Laert. in Diog.

Exemplum. Plutarch. in Lacon.

Simile.

3. *Euntes renuntiate Ioanni quæ audistis & vidistis.*

Modestia seruanda. LOcus moralis, de modestia seruanda in sui ipsius existimatione & commendatione. Christus rogatus de re maxima, & de summa ab orbe condito dignitate, an esset Messias & Saluator mundi, non respondet se illum esse, sed ex doctrina & operibus iudicandum relinquit, an sit verus Messias, nec ne. Superbi semetipsos & sua facta prædicant. Nabuchodonosor in sua superbia sic loquitur: *Nonne hæc est Babylon magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris meii?* At Christus de seipso nihil affirmat, sed duo certissima argumenta profert quibus interrogato satisfaciat, doctrinam & opera. Sic docet nos humilitatem & modestiam, vt non verbis sed operibus commendari velimus. Idco non dicit, cæcos illumino, mortuos resuscito, sed, *cæci vident, mortui resurgunt, &c.* In bonis operibus non est dicendum, ego hoc feci; sed, Deus fecit. Bonorum

Exempl. Dan. 4.

Dionys. Carth. in cap. 18. Eccl.

norum enim operum potissimã partem Deus facit. S. Hugo dicere solebat: *Mala mea purè mala sunt, & mea sunt: bona autem mea nec purè bona sunt, nec mea sunt.*

4. *Qui audistis & vidistis.*

Pastoris officium. LOcus moralis, circa officium Pastoris seu Præpositi cuiusuis Ecclesiastici, qui ex duplici hoc capite, doctrina & operibus commendari debet, ficuti Christus per eã innotescere voluit, cuius illi in terris vicem gerunt. Sic Paulus Christi imitator: *Quæ audistis & vidistis in me, hæc agite; & Deus pacis erit vobiscũ.* Sic suo Timotheo præscripsit: *Exemplum esto fidelium in verbo, in conuersatione.* Doctrinam verbi cum bona conuersatione coniungit. Qui enim dicit & non facit, similis est illi qui numismate ad nihil aliud vtitur, nisi ad numerandum; quod de Græcis dixit Anacharsis Scytha, qui verbotenus magni erant philosophi, sed vita & moribus leuissimi. vnde illud Solonis ad Græcos apud Platonem in Timæo: *Vos semper pueri estis, senex autem Græcorum nemo.* Moribus nempe pueri erant. Cuius rei tale exemplum narrat Plutarchus. Senex quidam in ludis Olympicis diu multúmque inter Græcos perambulans, nec locum inueniens, ad Lacedæmonios tandem peruenit, vbi non solùm pueri omnes illi assurrexerunt, verum etiam viri multi locum dederunt. Id factum quum cæteri Græci, quotquot aderant, magno applausu approbassent, exclamat senex: *Heu miseriam! Omnes Græci norunt quid sit honestum, sed eo soli vtuntur Lacedæmonij.* Monendi hoc loco Pastores, ne fortè omnes illi norint optimè quid sit honestum, sed eo soli vtantur laici. Rectè monuit Seneca: *Eum elige Doctorem, quem magis admireris quum videris, quàm quum audieris*: videlicet qui ex vitæ sanctitate magis commendetur quàm ex doctrina. Sicuti monstrosum est vt homo maiorem habeat linguam quàm manum; sic cuius maiora sunt verba quàm opera, præter naturam facit. *Qui fecerit & docuerit, hic magnus vocabitur in regno cælorum.* Christus magistris Ecclesiarum dixit: *Vos estis sal terræ*, propter sanam doctrinam qua cõdiendi erant populi, vt recta saperent. *Vos estis lux mundi*, propter exempla virtutum: *vt luceat lux vestra coram hominibus, & videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est.* Ad eos verò qui dicunt & non faciunt, clamat Apostolus: *Qui alium doces, teipsum non doces? Qui prædicas non furandum, furaris? qui dicis non mœchandum,*

Plutarchus in lib. de profectu morum.

Apophthegma. Exemplum.

In Lacon.

Epist. 14.

Simile.

Matth. 5.

Rom. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mæcharis? Nempe huiusmodi prædicando optima, & faciendo pessima, nihil aliud quam suum ipsi processum contra se ipsos egregiè formant, vt iudex tandem toto viso processu, doctrinæ optimæ, & vitæ contrariæ, sententiam pronuntiet: *Ex ore tuo te iudico serue nequã.* Sanè si *quis scit voluntatẽ Domini & non facit eam, vapulabit plagis multis*; is qui & scit & docet, vapulabit plurimis, si non facit eam. Pulchrè Seneca: *Nullos peius mereri de omnibus mortalibus iudico, quàm qui philosophiam* (multo magis Euangelicam doctrinam) *velut aliquod artificium venale didicerunt, qui aliter viuunt quã viuẽdum esse præcipiunt. Non magis potest talis prodesse præceptor, quàm gubernator in tẽpestate naufragabundus. Non est loquendũ, sed gubernãdum.* Et alio in loco: *Nihil proderit dare præcepta, nisi prius amoueris obstantia præceptis. Non magis quàm proderit Duci arma in conspectu militũ posuisse propiùsque admouisse quæ ipse nunquam exercuerit, vt ad præcepta quæ damus pertinet animus iro, soluendus est.* Planè iuxta illud Christi, *Alligant onera grauia, & imponũt ea humeris aliorum, & digito suo nolunt ea mouere.* Alligatur enim & graue fit onus subdito, quod qui imperat non ipse præstat. Putat enim subditus ferri non posse, aut certè parum interesse an feratur, quod à præcipiente superiore ferri non videt. Si enim aut ferri posset, aut necessariò ferri deberet, ipse Magister ante omnes hoc faceret. Qui docet igitur & non facit, duplex onus imponit, vnum præcepti, alterum mali exempli. Nam vt omne præceptum per se graue est, nisi charitas accedat per quam fit leue: ita adhuc grauius est quum illud non ferunt, qui ad ferendum valentiores videntur. Sicuti enim leue fit quando exemplo præcurrit magister (facilius enim est imitari faciẽtem, quàm obedire iubenti) sic graue fit quando onus deponit. Christus ergo bonus Magister, vt se Messiam, vt se Magistrum omnium iuniorum ostendat (*vnus est enim Magister vester, Christus,*) iubet discipulos Ioannis renuntiare ea quæ audiuerant & viderant. Iubet doctrinã & opera eius attendi. Neq; verò obstat quòd opera miraculosa Christus hic intelligat. Nam vt illa tunc necessaria erant ad fidem hominum animis ingenerandam (*Miraculis enim*, ait Augustinus, *conciliauit authoritatẽ, authoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem,*) sic postea bona opera prædicatorũ necessaria sunt: ad fidei opera producenda. Noua planta dum adhuc tenera est, sæpe irrigatur; vbi autem in arborem adoleuit, sole magis caret quam frequenti pluuia. Fides miraculis irrigari

Doctor malus suũ processum facit.
Luca 19.
Luca 12.
Epist. 109.
Similia.
Epist. 95.
Matth. 23.
Malus Magister dupliciter onerat.
Matth. 23.
De utilita. cred. cap. 14.
Simile.
Greg hom. 29. in Euang.

gari debuit vt creseceret; sed vbi creuit, luce bonorum operum, luce exemplorum magis indiget, quàm miraculorum frequentia. *Qui mundo credente non credit* (ait Augustinus) *magnum est ipse prodigium.* Proximum est quod monet Iacobus, *Tu mihi ex operibus ostende fidem tuam.* Talex enim fructus hæc arbor profert. Est nunc igitur doctrina cum bonis operibus in magistris animarũ ita necessaria, sicut doctrina sana cum miraculis in primis illis plantatoribus, Apostolis & Apostolicis viris, maximéque in Christo omnium Magistro necessaria fuit.

De utilita. Dei, lib. 22. cap. 8.
Iacobi 2.

5. Pauperes euangelizantur.

LOCVS moralis de paupertate spiritus, de humilitate cordis, de animi mansuetudine & submissione, solo & proprio doctrinæ cœlestis capiendæ medio. Christus hoc inter miracula enumerat, quòd non sublimes spiritus, nec superba ingenia, nec subtiles & acuti homines Euangelium suscipiunt, sed humiles, mansueti, paruuli. Hactenus Philosophi & sapientes huius mundi alios auditores & sectatores non habuerunt quàm ingenia selectissima, acutos & subtiles homines, superbos & gloriæ cupidos. Tales Platonis Academia, talex Zenonis Stoa admisit, tales cum Aristotele deambulabant. Plato neminem, nisi prius geometram, id est, in mathematicis principijs acutè & subtiliter versatum, in suam Academiam recepit: & tamen erat eius doctrina tota penè moralis. Nouum itaque erat ad Euangelicam doctrinam suscipiendam non nisi pauperes, id est, humiles, mites atque mansuetos à Christo vocati. Prædixit hoc Esaias, & in se completũ Christus asseruit: *Spiritus Domini super me, Euãgelizare pauperibus misit me,* quod apud Esaiam sic legimus: *Annunciare mansuetis misit me, vt mederer contritis corde.* Sic alibi idem Propheta: *Super quem requiescet spiritus meus? super humilem & trementem sermones meos.* Euangelica nimirum & cœlestis doctrina quia nõ arte & ingenio acquiritur, sed Dei gratia & dono impartitur, ideo non nisi ab humilibus capi potest. *Deus enim humilibus dat gratiam: superbis autem resistit.* Ideo sapienter Augustinus: *Nisi pietas & pax quadam mentis accedat, de fide nihil intelligi potest.* Sicut ergo vas se demittit in puteũ, & incuruat se vt aquam hauriat; sic animus humanis demittere se debet, vt cœlestem doctrinam capiat. Quæ sublimia sunt & supra captum nostrum, inuadi, aut vi capi non possunt: vel arte, vel precibus

De paupertate spiritus.
Luca 4.
Esaiæ 61.
Ibidem 66.
Iacobi 4.
De utilit. cred. cap. 11.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cibus vtendum, vt eò perueniatur. Sed quia in cœlestibus arti locus non est, precibus, & humili spiritu agendum. Videmus formicas propter exiguum corpusculum, arborem quantumuis excelsam inuadere, ad summum vsque fastigium conscendere, per quælibet minutissima folia tutò discurrere: Sic humilibus solis datum est altissima fidei mysteria penetrare. Plura diximus de hac materia in altero Promptuario nostro Catholico contra hæreticos. Nam vt acetum acre non fit nisi ex optimo vino, sed corrupto; sic maximi hæretici ex maximis ingeniis per superbiam corruptis. Talibus Christus suæ sapientiæ thesauros non committit. Hoc enim esset *proijcere sancta canibus, & margaritas porcis.* Sunt enim superbi omnes ferocitate canes, & ruditate porci, qui res pretiosissimas non nisi carnaliter capiunt, & ex affectibus humanis iudicantes, quasi pedibus conculcant. Sed contrà, vt prudens mercator, non otiosis aut curiosis, sed iis quos emere velle putat (quia talibus indigent, suámque indigentiam agnoscunt) merces suas ostendit; sic Deus non superbis, qui per se satis sibi sapere, & omnia mysteria intelligere videntur; sed humilibus, qui suam ignorantiam agnoscentes, auidè diuinos magistros audiunt, sua cœlestia mysteria communicat. Sic Christus coram Herode nulla voluit facere miracula, ac ne loqui quidem aliquid. Rursus quemadmodum parentes tunc demum thesauros suos filiis patefaciunt, opésque & substantiam paternam eos scire permittunt, quum eos iam adultos viderint, & puerilis lasciuiæ vitia respuisse, essèque morigeros & obsequentes; ita anima humana donec humilis & Deo deuota atque obediens fiat, ad cœlestium rerum cognitionem à Deo non admittitur. Certè vt vas repleri non potest nisi priùs euacuetur, sic anima humana, nisi per valde modicam sui reputationem, id est, vacuam se reputando, cognitione rerum diuinarum repleri non potest. Ideo prophani Philosophi, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Nihil ergo mirum si solis pauperibus euangelizat Christus. Hoc est quod dicit Apostolus: *Elegit Deus infirma mundi, vt quæ sunt fortia confundat.* Doctrina enim humilium, est confusio superborum. Sed & in hoc maior est Dei gloria, Nam vt ille demum summus artifex est, qui ex vilissima quaque materia excellens tamen artis suæ opus producere potest: sic Christus se Magistrum peritissimum ostendit, qui pauperes maximè, simplices, idiotas, *ipsa quasi peripsemata ac purgamenta mundi* (vt Apostolus loquitur)

Simile.

In die sancti Matthiæ.

Simile.

Matth. 7.

Simile.

Chrysost. lib. 3. de compun. cordis.

Similia.

Rom. 1.

1. Cor. 1.

Simile.

loquitur) cœlestium mysteriorum discipulos idoneos, atque adeo Magistros fecit. Magnæ artis esse videtur, ex ipsis corticibus pomorum, saccaro & melle conditis, delicatissima bellaria conficere. Maius est homines rudes, & mundi iudicio stultos, Euangelicæ doctrinæ luce sic collustrare, vt sint ipsi postea lux mundi, & sal terræ. Pauperes ergo euangelizantur, vel quia sic Euangelicæ doctrinæ ratio postulat, vel quia cœlestem Magistrum sic decet, vel quia ad Dei gloriam hoc in primis pertinet.

6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.*

Rom. 1. Scandalizari in Christo quid. 1.

LOCVS moralis de vero Christianismo. Christianus enim ille verus est, qui non scandalizatur in Christo, *qui non erubescit Euangelium*, qui nihil à se alienum putat quod Christi est. Veri hominis illa vox erat, & maximo cum applausu accepta: *Homo sum, humani nihil à me alienum existimo.* Scandalizantur in Christo non solùm omnes infideles & increduli, de quibus Paulus: *Prædicamus Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam,* propter ipsam doctrinam de Christo; sed etiam omnes impij, tam increduli quàm credentes, propter Christi virtutes in eo scandalizantur. In India Orientali, & regnis Iapanicis, multi Reges etsi fidem Christi, quoad doctrinam, amplecti parati essent, tamen propter vitæ innocentiam, quam Christiana religio præcipit, amplecti noluerunt. Multi Philosophi quia fastum & gloriam huius seculi quasi pro summo bono habebant, quam Christus condemnat, & humilitatem docet, dicens: *Discite à me, quia mitis sum & humilis corde*, à Christiana religione exhorruerunt. Vnde sic Platonicos alloquitur Augustinus: *Quia Christus humiliter venit, & vos superbi estis, ideo Platonici quàm Christiani esse maluistis.* Omnia vitia in Christi virtutibus scandalizantur. Superbus in Christo humili, & omnes contumelias atque opprobria vsque ad crucem sustinente. Auarus in Christo paupere, & *non habente vbi reclinet caput suum.* Quem Christus ad perfectionem hortabatur, *recessit tristis, quia diues erat*; id est, amator diuitiarum, & auarus. Gulosus in Christi sobrietate, qui multum & sæpe ieiunauit, susque *ieiunandum* prædixit, *quando sponsus auferretur ab eis.* Multi hodie Catholicam deserunt, & ad hæreticos transeunt, quia ieiunare se non posse aiunt. Tales scandalizantur in Christo,

2. Epistolæ Indicæ & Iapanicæ.

3. *Matth. 11.*

Decimus. Dei lib. 10. cap. 20.

4. *Luca 9.*

5. *Luca 18.*

6. *Matth. 9.*

Ephes. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

7. & *in corpore eius, quod est Ecclesia*, præscribente ieiunia. Libidinosus in Christi puritate, qui nasci volnit de virgine, & docet *quosdam castrare se propter regnum cœlorum*. & per Apostolum suum Paulum hortatur omnes ad virginitatem, & prohibet ipse mœchiam omnem, etiam mentalem. Multi ex clero ex hac Christi doctrina hodie scandalizati abierunt retrò, & in hæreses apostatarunt. Desidiosus & ignauus, atque acedia laborans, scandalizatur in Christi frequentissima oratione, in qua pernoctabat, ad quam sine intermissione faciendam hortabatur. De omnibus his verum illud est quod in Euangelio dicitur: *Lux venit in mundum, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem. Erant enim eorum mala opera.* Nam vt lusci solem non vident, & noctuæ oculus luce offenditur; sanus autem oculus lucis splẽdore etiam delectatur: sic omnes impij quorum corda sunt tenebræ, & non nisi opera tenebrarum faciunt, Christi luce, omniúmque virtutum splendore offenduntur & scandalizantur. Horum omnium voces describit Sapiens: *Circumueniamus iustum, quoniam inutilis est nobis, & contrarius est operibus nostris, & improperat nobis peccata legis, & diffamat in nos peccata disciplinæ nostræ.* Tale scandalum Iudæos ad Christum occidendum impulit. Tale scandalum hodie hæreticos ad persequendos Catholicos maximè de clero, & monachos impellit. Michol superba deridet saltantem & tripudiantem Dauid coram Arca Dei. Populus alienigena, Iudæos templum reædificantes, primum deridebant, postea quibus poterant modis impediebant. Impiorum vox de vita iustorum est: *Nos vitam eorum reputabamus insaniam.* De Christo prædicante, & ad omne virtutis genus hortante, dixerunt Iudæi: *Dæmonium habet, & insanit, vt quid eum auditis?* Quum Sacramenti sui mysterium aperiret, de corpore manducando, & de sanguine bibendo scandalizati, dixerunt: *Durus est hic sermo, & quis potest audire eum?* Ad hanc doctrinam etiam hodie scandalizati multi hæretici, *abierunt retro, Christo relicto*, quia corpus eius, quod est Ecclesia, deseruerũt. Quibuscunq; doctrina Christi, vel Ecclesiæ eius, insana, stulta, superflua, dura, superstitiosa videtur, illi omnes in Christo scãdalizantur. Hæretici hodie, quia toti carnales sunt, primo suo magistro Luthero similes, scandalizantur in Christo propter doctrinã de necessitate bonorum operũ. Luthetus, lectis illis Pauli verbis: *Iustitia Dei in eo* (scilicet Euangelio) *reuelatur*, tale scandalũ passus est, vt sic scribat: *Odera istud vocabulũ,*

Matth. 19. 1. Cor. 7. Matth. 5.

8.

Ioan. 3.

Sap. 2. 9. 10. 2. Reg. 6. Allegoria. 2. Esdr. 4.

Sap. 5.

Ioan. 10.

Ioan. 6.

11.

12. Hæreticorum hodie scandalum.

Rom. 1. In 1 præfat. operum Luther.

Iustitia

Iustitia Dei, quod vsu & consuetudine omniũ doctorũ doctus erã philosophicè intelligere de iustitia formali & actiua, qua Deus est iustus, & peccatores iniustósque punit. Ego autem non amabam, imò odiebam iustum, & punientem peccatores Deum, tacitáque si non blasphemia, certè ingenti murmuratione indignabar Deo, dicens: Quasi verò non satis sit miseros peccatores, & æternaliter perditos peccato originali, omni genere calamitatũ oppressos esse per legem Decalogi, nisi Deus per Euãgeliũ dolorem dolori adderet, & etiam per Euãgelium nobis iustitiam & iram suam intentaret. Hæc ille ad verbum. Hoc itaque scandalum passus, fingit iustitiã Dei in Euangelio nullam aliã esse quàm iustitiam fidei iuxta sensum suũ, id est, qua sumus iusti per fidem, credendo solùm in Christũ, & eius iustitiam nobis imputatam apprehendendo per fidem. Quod totum eius scandalum, atque insaniam huius scãdali, alio in loco refutatum dedimus. Similiter Flaccus Illyricus scandalizatus, affirmat illa Christi verba in Euangelio, *Si vis ad vitam ingredi, serua mandata*, non esse vocẽ Euangelij, sed legis, id est, ad veterem legem pertinere, & hodie non obligare. Quod etiam eodẽ in libro refutauimus. Hoc istorum nebulonum scandalum sequuti hodie innumeri, atque ita scandalizati, & ipsi Christum deseruerunt. Sed beati Catholici qui in hac Christi doctrina nõ sunt scandalizati. Beati plenius iusti & pij Catholici qui in nulla Christi doctrina scandalizantur. Qui voluntatem suam in omnibus Christi voluntati conformat, ille demum non scandalizatur in Christo: ille beatus est. Quemadmodum enim ferrum frigidum, etsi millies malleo contundatur, formã tamen nouam non accipit, nisi igne calefiat: sic anima, etsi intellectum optimè instructum habeat, fideque sana imbutum, nouitatẽ tamen vitæ non induet, vt sit Christo conformis, nisi igne charitatis voluntas accendatur, vt Christum verè amando, omnem eius voluntatem libenter exequatur, & in nullo contra eius voluntatem scandalizetur. Scandalizantur in Christo qui propter persecutiones cõtra Ecclesiam exortas turbantur in fide, de quibus Christus dixit. *Tunc tradent vos in tribulationem, & occident vos, & eritis odio omnibus hominibus propter nomen meum. Et tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod hodie in persecutione Anglicana ad literam locum habet, vbi tradũt se inuicem Christiani, filius patrem de audita Missa accusat, vt hæreditatem viuo patre consequatur: frater fratrem, vxor maritum, maritus vxorem, seruus dominum

Lutheri scandalum.

De iustificat. lib. 3. & 7.

In Clauc. par. 2.

Non scandalizari in Christo quid.

Simile.

11.

Matth. 24.

Anglicana persecutio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dominum religionis Catholicæ accusat, vel in fauorẽ hæreseos, vel vt Principi gratificetur, vel vt bolum aliquem emungat. Hæc illi scandala patiuntur propter persecutionẽ publicam & acerbissimam quã illic vident. Scandalizatur in Christo infirmus, vidés laborare & vexari bonos, florere & triumphare malos: de quo scandalo superius diximus ad illud: *Ioãnes in vinculis.* Scandalizantur multi etiã boni & satis alioquí firmi in Christo, propter tardam malorum vindictam, retributionem bonorum. Dicunt sæpe multi: Toties orani, & non fui exauditus; tot pauperibus eleemosynas erogani, & nunc ipse egeo: tot periculis pro fide & iustitia me exposui, & adhuc laboro. Sed omnes isti obliti sunt, quòd *in patientia* malorum *possidebunt animas suas*, non in præsenti retributione bonorum: quòd *iustus ex fide viuit, quæ est substantia rerum sperandarum, & argumentum non apparẽtium:* quòd Christus *veniet, & non tardabit.* Latissimè patet hic locus. Nos fontes tantùm ostendimus, & capita rerum notamus, quæ diligens concionator amplificabit.

14.

15.

Luca 18. Hebr. 11.

7. *Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne.*

Contra adulatores.

LOCVS moralis, neminẽ laudandi vel coràm, vel apud intimos eius amicos & familiares, qui omnia illi postea referent. Christus laudaturus Ioannem, non id facit, nisi post discipulorũ eius discessum. Notauit hoc S. Chrysostomus his verbis: *Quàm bene, recedentibus discipulis, cœpit laudare Ioannem! non sicut quidã blanditores homines, qui libenter hominem in facie laudant, aut quãdo vident amicos eius fideles adesse, aut domesticos, quos credunt nuntiaturos illi quicquid audierint. Insipiens gaudet laudari in facie: vir autem sapiens quando laudatur in facie, flagellatur in corde.* Nullo ergo modo hominem in facie laudare debes. Si enim sapiẽtẽ eum putas, molestiam illi exhibes. Si insipientem existimas, eius insipientiam laudibus tuis foues & auges. Hoc ergo laudis genere nihil perniciosius, nihil etiam in communi conuersatione vulgarius. Adulatores huiusmodi sunt, de quibus ait Scriptura: *Verba bilinguis quasi simplicia: ipsa perueniũt vsque ad interiora ventris.* Et rursum: *Auertantur statim erubescentes, qui dicũt mihi, Euge, Euge.* In quæ verba Augustinus: *Duo sunt genera persecutorum, vituperantium & adulantium. Plus persequitur lingua adulatoris, quàm manus interfectoris.* Quare D. Gregorius *linguam adulantis locustæ comparat, quæ vastauit Ægyptios:* & alibi, *canibus Lazari vulnera lingentibus.* Lingunt enim adulatores

Homil. 17. operis imperf. in Matthæum.

Prouerb. 18. Psal. 69.

Enarrat. ibidem. Moral. lib. 31. cap. 10. Homil. 40. in Euang.

latores ambitiosa hominum corda, & latentia vitia non sanant, sed ad tempus refrigerant & alleuiant. Vnde alibi exponens verba Psalmi suprà citata, ait: *Adulatio si ad tempus patienter suscipitur, augetur & paulisper demulcet animum, vt à rigore suæ rectitudinis mollescat in delectatione sermonis.* Hoc autem vbi adulatio effecerit, & molliores reddiderit atque pigriores, qui priùs in pietate feruebant postea magis palpando, etiam planè desides & ignauos reddẽdo, penitus occidit. Vnde D. Hieronymus: *Adulatorum noxia blandimenta, velut pestes animas fugo. Nihil enim est quod tam facilè corrumpat mentes hominum, nihil quod tam dulci & tam molli vulnere animum feriat.* Quo autem mollius hoc vulnus est, eo cauendum magis. Vnde D. Chrysostomus salubriter monet, vt *adulatores magis quàm contumeliosos vitemus. Maior enim non attendentibus ex adulatione pestis, quàm ex vituperatione oriri solet.* Nempe vt Salomon scripsit: *Meliora sunt vulnera diligentis, quàm fraudulenta oscula odientis.* Cuius rei veram causam hæc similitudo docere nos potest. Sicut enim venator leni sibilo feram allicit vt gradum figat, quo certiùs sagittam in eam dirigat (quamprimum enim ceruus venatoris audit sibilum, sistit gradum) in eundem modum diabolus animarũ venator robustus, per linguam adulatorum, qui sunt diaboli sibilus, hominem sistit à cursu virtutis, & ad vanam sui ipsius considerationem attractum, sibiq; iam placentem firmat, vt ita cessantem iam & sibi placẽtem, venenatis sagittis superbiæ, acediæ, & aliorum peccatorum transfigat. Hanc etiam ob causam adulatio in Scripturis oleo peccatoris comparatur. *Corripiet me iustus in misericordia. Oleum autem peccatoris non impinguabit cor meũ.* Nostra enim natura hac in parte velut natura cicadæ est: quæ si oleo aspergatur, moritur: si autem aceto, reuiuiscit. Sic enim nos adulatio per superbiam occidit: castigatio per humilitatem conseruat. Adulator ergo tibicini comparari potest. Sicut enim ille, etsi manu neminem in bello interficit, tuba tamen sua alios ad interficiendum incitat, ideoque etiam ab hostibus occiditur tanquam iustus aduersarius: sic adulator tuba vanæ laudis fratrẽ interficiens, homicida spiritualis est. Quemadmodum enim qui audierũt symphoniam, ferunt secum in auribus modulationẽ illam quæ cogitationes impedit, nec ad seria patitur intẽdi: sic adulatorum sermo diutius hæret quàm auditur, nec facile est dulcẽ sonum animo excutere, & prosequitur & durat, & interuallo recurrit. Quare, vt eleganter

Homil. 11. in Ezechielem.

Epist. ad Celantiam.

Homil. 29. in Matthæum.

Prouerb. 27.

Guad. super Isa. in Oseam c. 10.

Simile.

Phil. Diez. conc. 1. in Domin. 12. post Pentecost.

Similia.

1.

2.

Sen. epist. 123.

3. *In lib. de virtus. verecundiæ.*
4.
5.
6. *Antonius Par. de reb. gest. Alphonsi l. 3. Ste sermo. 12. Apophtegma.*

eleganter scripsit Plutarchus, qui præbent aures palponibus, nihil differunt ab iis qui cruta præbent supplantantibus. Afficiuntur quoque vt sues, quæ dum fricantur & titillantur, facilè se deiici patiuntur, vt de illis facias quod libet. Denique similes sunt amphoris, quæ autibus facilè circumferuntur. Ipsi autem adulatores (vt solebat dicere Alphonsus Aragonum rex sapientissimus) sunt similes lupis, qui titillãdo & palpando, asinos vorare solent. Nã & verè deuorant quos infatuant, & non nisi fatuos & prurientes auribus deuorant. Vnde adulatorem peiorem esse coruo, Antisthenes dixisse fertur. Nam coruus hominibus mortuis, adulator autẽ viuis oculos euellit, illos adulatione excæcans. Tanta enim vis est laudũ, adeoque homines illarum desiderio capiuntur, vt ab eis penitus excæcentur. Christus in Euangelio quum maledicentes sustinuisset, adulantes acerrimè increpauit. Quum enim Iudæi *Samaritanum illum & damoniacum* vocarent, simpliciter negans, respondit: *Ego dæmonium non habeo, &c.* Et rursum quum mendacij arguunt, dicentes, *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verũ*, mitissimè respondet: *Si ego testimonium perhibeo de meipso, &c.* At verò quũ adulantur, dicentes, *Magister volumus à te signum videre*, respondit: *Quid me tentatis hypocritæ?* Rursum quum dicerent, *Magister, scimus quia verax es, & veritatem doces*, asperè respondit: *Generatio prava & adultera.* Ladislaus Poloniæ rex adulantes sibi colaphizabat. Rogatus cur id faceret, quia (inquit) persecutientes repercutio. Hoc spiritu Christiano præditi esse debemus, vt vel coràm laudãtes, vel alienas de nobis laudes, nobis præsentibus commemorantes, aut verbo aspero, aut saltem tristi vultu repellamus. Adulator enim cuius beatitudo est placere, si displicere se videat, denuo non loquetur. Christus igitur, cuius omnis actio nostra est instructio, laudare Ioannem voleus, vera laude dignissimum, non solùm eo absente id facit, sed etiam absentibus & recedentibus Discipulis eius, qui totum ei renuntiaturi haud dubiè erant.

Adulatio cornmelia peior. Ioan. 8.

Matt. 9 & 21.

8. *Quid existis in desertum videre?*

Virtus laudanda.

LOCVS moralis de laude & gloria iustorum etiam in hac vita. Etsi enim neque laudis causa virtus capessenda est, sed propter Dei amorem; neque coràm laudare tutum aut decorum est, laudãdo verò adulari turpe est, tamen tum virtus

virtus ipsa laudem meretur maximam, tum eam suo loco ac tempore, & absque adulationis vitio laudare (quod Christus hîc fecit) imprimis laudabile est, vtile quoque & fructuosum, interdum etiam necessarium. Quę singula hoc loco tractati possunt. Sanè virtutem laus, vt vmbra corpus sequitur, & fugientem quidem sequitur, appetentem & accurrentem fugit. Et quẽadmodu medici, quum vident ægrotos salutares cibos fastidire, noxios appetere, salutaribus noxios adiungunt, vt dum auidè sumunt quod noxium est, sumant etiam quod illis salutare futurum est: sic eodem planè consilio Deus, vt homines à vitiorum turpitudine ad honestatem traduceret, in illis dedecus & ignominiam, in hac decus & gloriam, quam homines naturaliter appetunt, collocauit. Sicut etiam in aruo quod segeti proscissum est, aliqui flores internascuntur, non tamen huic herbulæ, quamuis delectet oculos, tantùm operis insumptum est; aliud fuit serenti propositum, hoc superuenit: sic honor, laus & gloria non est vel causa vel propria, & sola merces virtutum, accessio tamen est quasi naturalis, & cum ipsa virtute accrescens: quod & Christus satis expressit, quum diceret, quum bona opera luci splendenti comparat: *Sic luceat lux vestra coram hominibus, vt videant opera vestra bona, & glorificent Patrem vestrum qui in cælis est:* à quo videlicet *est omne datum optimum, & omne donum perfectum.* Certè ethnici, vt honorem, virtutis comitem indiuiduum esse docerent, Honoris templo Virtutis templum ita coniunxerunt, vt non nisi per virtutis templum ad illud honoris introire cuiquam liceret. S. Ioannes Baptista sic omnem laudem humanam fugit, vt desertum peteret, ab omni humana conuersatione remotus, & laude alienus. At sic laudatur, vt nemo vnquam mortalium magis. Si enim Alexander Magnus Achillis statuam coronans, exclamabat: O te felicem cui mortuo talis contigerit præco! Homerum significans, qui eum defunctum tota Iliade celebrauit; quanto felicior S. Ioannes, cui etiam viuenti Christus præco fuit? Amplificare istud insigniter poterit.

Similia.

Laus virtutis comes.

Simile. *Seneca in lib. de beata vita cap. 19.*

Matth. 5.

Iacobi 1. Panormit. l. 1. de reb. gest. Alphonsi.

Circà aliorum laudes, vbi nulla adulationis species est, versari laudabile est, quia charitatis hoc magnum argumentum est. Christus hîc laudans Ioannis sanctitatem, & illum publicè prædicans, docet nos, vt quum de proximo agitur, si volumus rectè, & secundùm Euangelium agere, bona de eo loquamur: non mala: quum vix quisquam adeò

Cic. pro Archia. Apophthegma.

Laudare charitatis est.

malus

Universidad de Deusto
Biblioteca

malus sit, de quo aliquid boni dici nequeat. Quo in genere detractorem Memmium egregiè taxauit Cicero in Senatu. Illo enim in Senatu dicente, totas noctes Catonem ebrium esse (quia tunc genio indulgebat) respondit Cicero: *At illud non addis, eum totos dies ad aleas ludere:* quod videlicet tempus Reip. negotijs impendit. Eleganter Chrysostomus, *Dic,* inquit, *proximo detrahenti: Habes quem laudes? Aures aperio vt unguenta suscipiam. Si verò malum velis dicere, obturo aures. Non enim stercus & cœnum accipere sustineo.* Pulchrè etiam Ambrosius: *Hæc* (inquit) *lex naturæ est, qua nos ad omnem stringit humanitatem, vt altera alteri, tãquam vnius partes corporis inuicem deseramus.* Hãc legem Apostolus docuit, quum diceret charitatis hoc proprium esse, *vt non gaudeat super iniquitate, congaudeat autem bonitati.* Sic Apostolus Paulus, charitate plenus, in omnibus ferè Epistolis suis, suorũ virtutes laudat Romanorum obedientiam & fidem sic prædicat, vt de vtraq; dicat, *eam in vniuerso mundo prædicari & annuntiari.* Corinthijs scribit: *Laudo vos fratres, quòd per omnia mei memores estis, & sicut tradidi vobis, præcepta mea tenetis.* De Philippensibus dicit: *Gratias ago Deo meo in omni memoria vestri, semper in cunctis orationibus meis, pro omnibus vobis, cum gaudio deprecationẽ faciens, super cõmunicatione vestra in Euãgelio Christi,* id est, super communi afflictione pro Euangelio Christi: *confidens hoc ipsum, quòd qui cœpit in vobis opus bonum, perficiet vsque in diẽ Christi,* id est, diem extremi iudicij. Ad Colossenses scribit: *Gratias agimus Deo; &c. audientes fidem vestram in Christo, & dilectionem quã habetis in sanctos omnes,* id est, fideles. Tessalonicẽses egregiè laudat, dicens: *Et vos imitatores nostri facti estis, & domini, excipientes verbum in tribulatione multa cum gaudio sancti Spiritus, ita vt facti sitis forma omnibus credentibus in Achaia & Macedonia. A vobis enim diffamatus est sermo Domini, non solùm in Macedonia & in Achaia, sed & in omni loco fides vestra quæ est ad Deum, profecta est, ita vt nõ sit nobis necesse quicquã loqui.* Et in altera Epistola: *Gratias agere debemus semper Deo pro vobis fratres, ita vt dignum est, quoniam supercrescit fides vestra, & abundat charitas vnius cuiusque vestrum in inuicem: ita vt & nos ipsi in vobis gloriemur, in Ecclesijs Dei pro patientia vestra & fide, &c.* Magnæ & egregiæ hæ laudes sunt, studiosè ab Apostolo commemoratæ, quia laudari virtutis ergo, idque à laudato viro, in primis laudabile est. Ac ne in genere tantũ suos laudare velle, sed à particulari cuiusquã laude

Plutarchus in Catone Vticensi. Apophthegma.

Hamil. 3. ad pop. Antioch.

Offic. lib. 3. cap. 3.

2. Cor. 12.

Rom. 1. & 16.

2. Cor. 11. Philip. 1.

Coloss. 1.

1. Thess. 1.

2. Thess. 1.

laude abstinere videatur, etiam Timotheum suum non mediocriter laudat, cuum scribit: *Nocte ac die desiderans te videre, memor lachrymarum tuarum, vt gaudio implear, recordationem accipiens eius fidei, quæ est in te non ficta.*

2. Tim. 1.

Fructuosum porrò & vtile hoc esse tum Christus hac oratione docuit, qui coram turbis Ioannis virtutes prædicauit, vt eas illi imitarentur, vel saltem vt earum nomine doctrinam & prædicationem eius tanto libentiùs amplecterentur, tum res ipsa per se docet. *Sicut enim pictores exemplar diligenter aspiciunt, vt ad eius lineamenta & colores imaginem exprimant, sic qui virtutum imaginem in seipso exprimere vult, Sanctorum vitas, dicta & facta diligenter inspiciat oportet.* Notum est illud: Miltiadis trophæa Themistoclem dormire nõ sunt passa. Maximus ad rem bene gerendam stimulus est, quum, quod arduum videtur, ab alio fieri cernimus. Qui febribus laborant, & appetitum planè delectum habent, quum alios coram se auidè comedere eosdem cibos vident, quos illi fastidiosè respuunt, excitantur sæpenumero ad comedendum: Sic desidiosi ad virtutum opera, aliorũ rectè factis sic interdum commouentur, vt abiecta ignauia, & ipsi operari gnauiter contendant. Sunt quippe virtutes quasi optima quædam odoramenta: vnde Apostolus suas pro Christo passiones, esse *odorem vitæ in vitam* scripsit. *Quemadmodum suauia aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quibus præsentes recreantur; ita vir bonus toti sibi cõmemorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Sed vt ipsa aromata tunc maximè spirant, quum vel conteruntur, vel conterentur: sic virtutũ opera tunc maximè mouent, quum laudantis oratione explicantur, vt hic Christus Ioannis virtutes etiam oratoriè tractat, interrogationibus acutis auditores excitans. Porrò facit proposita alterius virtus, vt qui ea caret, vel in ea deficit, sui defectus conscius fiat, & penuriam suam ac nuditatem agnoscens, erubescat, ac melior euadere conetur. Quemadmodum enim paupertes, vel mediocri fortuna vtentes, quum diuitum thesauros, & exquisitam supellectilem vident, suam vel paupertatem, vel mediocritatem clariùs perspiciunt, & euidentiùs cognoscunt: sic peccatores, vel communem, & satis neglectam vitam agentes, quum Sanctorum admirabiles virtutes, patientiam, mortificationem audiunt; vehementer & confunduntur de proprijs defectibus, & compunguntur ad emendationem faciendam.

Laudari virtutem vtile est.

Simile.

Basil. epist. 1.

Simile.

2. Cor. 2. Basilius hom. in Gord. mart.

Simile.

Pintus dial. 1. cap. 5.

Simile.

FACULTAD DE TEOLOGIA Univ. de Deusto BILBAO

Universidad de Deusto
Biblioteca

Laudari virtutem necessarium.

Necessarium porrò esse vt aliorum virtutes & rectè facta subinde proponantur ac publicè laudentur, vel hinc ostendi potest, quòd sic à natura comparatum sit, vt qualia in alijs vel audimus, vel cernimus, talia ferè imitari & facere soleamus. Quemadmodum enim oues Iacob intuentes virgas maculosas & varias, similes agnos pariebant; sic iuxta exempla quæ cernimus, seu bona seu mala, impetus animi operantur. Quod quum propemodum naturale sit, magna est interdum necessitas Sanctorum & fortium virorum præclaras virtutes studiosè laudari. Eodem quippe ferè labore bonis atque malis operibus assuescimus. Quemadmodū enim si quis viginti annos scribendo insumat, negligat autem emendatè scribendi curam, idcóque deformes semper characteres effingat, is planè tam longo scribendi usu nihilo dexterior in se ibendo euadet, sed qualis ab initio fuit, talis etiã in fine erit; at si biennio saltem proposito eleganti exemplari accuratè scribat, & seipsum quotidie superare contendat, non dubium quin elegantissimus scriptor euadat; quod etiã in quauis alia corporis exercitatione vsum habet: sic omnino in virtute capessenda, si vel neglectæ vitæ homines, vel mediocriter bonos in viuendi ratione imitamur, nunquam ad virtutis apicem perueniemus; sed etiamsi tota vita contendimus, inter infimos aut mediocres semper subsistemus, at verò si exactam pietatis curam habentes, & optimos bene viuendi magistros imitamur, si præclaris & celeberrimis virtutum operibus audiendis atque cernentibus assuescimus, nihil dubium quin breui tempore in viros consummatos euademus. Hanc itaque ob causam præclarissimæ & perfectissimæ virtutes, Christi Saluatoris exemplo, subinde proponendæ sunt. Sic Esaias concionatur: *Attendite ad Abraham patrem vestrum.* Sic Apostolus: *Mementote præpositorum vestrorum, quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Sic suos filios Matthias hortatur ad fortiter pro legibus Dei pugnandum, exemplo Phinees proposito. Sic & Iudith, veterum exemplorum memor, huiusce audaciam accipit occidendi Holophernis.

Genesis 31.
Allegoria.

Simile.

Esaiæ 51.
Hebr. 13.

1. Machab. 2.
Iudith 9.

8. *Quid existis in desertum videre?*

LOcus alius moralis, de pia ac deuota sanctorum virorum visitatione, eorum maximè qui à mundo segregati, solitariam atque eremiticam, cenè cæteris perfectiorem vitam agunt, exemplo piorum Iudæorum, qui Ioannem Baptistam

Baptistam videndi causa in desertum exierunt. Sed hunc locum in alio Promptuario, contra hæreticos horum temporum, super hoc ipso Euangelio tractauimus.

9. *Arundinem vento agitatam?*

LOcus moralis, de fortitudine animi, libertate spiritus & constantia seruanda in rebus tristibus, in veritatis defensione, in recto & honesto tenendo. Christus enim his verbis has D. Ioannis virtutes celebrare voluit, eo quòd & liberè Herodem officij sui monuerit, dicens, *Non licet tibi habere vxorem fratris tui*, & tempori non cesserit ad Regis libidinem se conformans; & denique quod liberè & fortiter fecit, constanter etiam in carcere tenuerit. Arundo enim vento agitata, homines significat vitijs contrarijs laborantes, hominibus placentes, tempori seruientes, ad omnem tentationis pulsum herbam porrigentes, & animum mutantes. *Quid per arundinem* (ait Gregorius) *nisi carnalis animus designatur, qui mox vt fauore vel detractione tangitur, statim in partem quamlibet inclinatur? Arundo igitur vento agitata, Ioannes non erat, quem à statu sui rectitudine nulla rerum varietas inflectebat.* Hæc ille: quæ & ipsa vocabuli proprietas docet, quam sic exponit Chrysostomus: *Calamus est vacuus, & nullam habet virtutem: & ideo quocunque flante vento, huc illuc impellitur. Sic homo carnalis, in quo nulla est fidei medulla, nec virtus veritatis, qualiscunque tentatio subierit, inflectitur.* D. Ioannes nec Herodis potentiam timet, nec Iudæorum assentationi cedit. Illius improbat incestas nuptias: his tentantibus an Christum se profiteri vellet, *confessus est, & non negauit, quia non sum ego Christus.* Arundo vento agitata, fuit primus parens Adam, qui ad primam vxoris vocem, & Eua, quæ ad primum serpentis sibilum recessit à Deo, & consensit peccato. Omnes frequenter recidiuantes in peccata, vel labentes, sunt arundines vento agitatæ. Ioannes talis arundo non erat, qui nulli peccato cessisse legitur. Hoc etiam in eo Christus commendare voluit: totius videlicet vitæ innocentiam. Vt à Christo laudem & gloriam consequamur, debemus esse vt arbores fixæ & bene radicatæ, non vt arundines leues. Vnde Apostolus: *Sicut Christum accepistis, ita ambulate in eo, radicati & superædificati in ipso, & confirmati in fide.* Et rursum: *Christum habitare per fidem in cordibus vestris, in charitate radicati & fundati.* Ad hanc animi fortitudinem & constantiam in bono sæpè hortantur

Hom. 6. super Euang.

Hom. 27. in Mat. aperte imperf.

Ioan. 1.

Paulus à patritio in Mat. cap. 11.

Coloss. 2.

Ephes. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccl. 5.
Eccl. 37.

Esaiæ 41.

Psal. 1.

Inconstantiæ in bono causæ.

Hebr. 13.
Thren. 1.
Psal. 72.
Simile.

Matth. 7.
Eccli. 15.
2. Reg. 14.
Matth. 19.

Luca 22.

Simile.

Simile.

De fortitudine spiritus contra peccatum.
Bonauent. in Dicta saluti cap. 30.

Luca 13.

Scripturæ. *Non te ventiles* (ait Sapiens) *in omnem ventum: & esto firmus in via Domini, & in veritate sensus tui.* Et iterum: *Homo sanctus in sapientia manet sicut sol: stultus sicut luna mutatur.* Et de huiusmodi Propheta dicit: *Neque plantatus, neque satus, neque radicatus in terra truncus eorũ. Repentè flauit in eos, & aruerunt, & turbo quasi stipulam auferet eos.* Huiusmodi etiam arundines notat Dauid, dicens: *Non sic impij, non sic, sed tanquam puluis, quem proiecit ventus à facie terræ.* Leuitatis huius & mirabilitatis causæ sunt, vacuitas gratiæ, latẽs intus peccatum, & quia soli stamus, non innixi Christo. Singula docet Scriptura. De primo ait Apostolus: *Optimum est gratia stabilire cor.* De secundo ait Ieremias: *Peccatum peccauit Ierusalem, ideo instabilis facta est.* De tertio Dauid dicit: *Mihi adhærere Deo bonum est.* Nam vt arundo columnæ alligata, nullo vento cõcutitur; sic homo fragilis Christo adhærens, nulla tentatione commouetur. hoc est *ædificare domum nostram supra firmam petram.* De hoc dicit Ecclesiasticus: *Et firmabitur in illo, & non flectetur: & continebit illũ, & non confundetur.* Tales in Scriptura laudantur. Dauidi dicitur: *Sic est Dominus meus Rex, sicut Angelus Domini qui, nec maledictione nec benedictione mutatur.* Illis beatitudinẽ decernit Christus, *qui perseuerauerint vsque in finem.* Et Apostolus suis dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in tentationibus meis: ideo disponо vobis regnum, &c.* Sicut aurum in aquam coniectum, non amittit colorem nec pretium; in ignem verò coniectum etiã purius redditur, & splendidius: sic vir iustus & sapiẽs in aqua prosperitatis non amittit virtutem; in igne tribulationis fit illustrior. Contrà, impius est simili luto, qui in aqua dissoluitur, & in igne induratur. Nam in secundis luxuriatur, in aduersis fit obstinatus in malo. Rursum iustus est sicut figura quadrata, quæ in quamcunque partem voluitur, sui similis, & ibi constans est. Impius sicut Chamæleon est, quæ ad omnem rerum speciem, quibus admouetur, mutat colorem: excepto quòd album non recipiat, sicuti impius nulli se virtuti addicit, quum ad omnia vitia pronus feratur. Commendatur hic ergo à Christo, præter constantiam in bono, etiam fortitudo spiritus cõtra malum cõtra falsum, contra durum & aduersum. De quibus singulis dicẽdi hic locus esse potest.

Fortitudo spiritus cõtra peccatum, tam est in hac vita virtus necessaria, quàm est viatoribus baculus, non arundineus, sed inflexibilis. Hanc necessitatem Christus docuit, dicens: *Contendite intrare per angustam portam.* In quæ verba Gregorius:

gorius: *Dicturus angusta porta introitum, præmisit, Contendite: quia nisi mentis contentio feruerat, vnda mundi non vincitur, per quam animus semper ad ima reuoratur.* Nempe sic cogitandum: Quoties ad meliora nitimur, quasi contra ictum fluminis conamur. Vnde S. Hieronymus: *Si paululum se quis remiserit, quomodo qui aduersо flumine lembum trahit, si remiserit manus, statim retro labitur, & fluctibus aquis quò non vult, ducitur; sic humana conditio, si paululum se remiserit, disces fragilitatem suam, & multa se non posse cognoscit.* Porrò Ioannes quomodo in hoc genere cõtenderit, tota vitæ eius solicitudo, asperitas, sanctitas, etiam ipsis Iudæis & hostibus eius loquebatur. Nam & Herodes ipse inuitus & tristis eum occidit: quia *metuebat eum, sciens esse virum iustum & sanctum, & audito eo multa faciebat.*

Lib. 1. contra Pelagianos. Simile.

Marci 6.

Altera fortitudo in defendenda veritate, & cõtra falsum, non minùs in S. Ioanne excelluit. De hac paulo vberiùs, his saltem temporibus, dicendi locus est. Infinitas enim hodie arundines passa est Ecclesia, quæ quouis doctrinæ vento se circumferri sinentes, relicto Christo, retrorsum abierunt. Contra hanc fœdam leuitatem, veterum Christianorum ferrea fortitudo ob oculos poni potest, aliquot exemplis magis illustribus in medium prolatis, maximè eorum qui principum vel minis, vel blanditijs nihil cesserunt, sicut Ioannes Baptista Herodis potentiam nihil veritus, libidini eius se fortiter opposuit. In Concilio Ariminensi scriptum erat decretum contra Arianos. Illud decretum cæreri Episcopi Eusebio Samosateno Episcopo custodiendum dederunt. Constantius Imperator Arianus hoc cognito, mittit ad Eusebium, vt decretum ad eum trãsmittat. Negat id se facturum Episcopus, nec depositum apud se alienaturum sine Patrum consensu, qui dépositerant. Iratus Imperator, iterum mittit, minitans dexteram ei præscindere, ni reddat. Episcopus lecta epistola, porrigit nuncio vtramque manum, dicens: Vtramque potiùs præscinde. Neque enim decretum hoc, quod tam illustre est impietatis Arianæ testimonium, areddin Augusto. Et laudauit Imperator Episcopi constantiam. Valenti Ariano Imperatori ad bellum contra Gothos proficiscenti, Isaacius eremita occurrit; & frenũ equi tenens, Quò pergis, inquit, qui contra Deum rebellasti, & à Deo desertus es? Hos enim Barbaros contra te excitauit, sicut tu contra Ecclesiã Catholicã hæreticorũ linguas acuisti. Cessa ergo, & Catholicis ecclesias redde; vel ex prælio nunquã vinus reuertẽtis.

Fortitudo spiritus contra falsum.

Exempla. Theodor. hist. Eccl. l. 2. c. 31.

Theodor. lib. 4. cap. 34.

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Reg. 22. Theodor. histor.

Quod & sic accidit. Erat hic Isaacius alter Michæas contra Achab. Britannio quoque Scythopolis Episcopus eundem Imperatorem in faciem coarguit de persecutione fidelium Catholicorum: & vterque hoc nomine vincula sustinuit.

Zonaras. Ambros. epist. 29. & 32.

Excelluit in hoc fortitudinis genere sanctus Ambrosius, qui Theodosium Imperatorem, propter iniustam cædem Thessalonicensium, excommunicauit, & à templi ingressu prohibuit: qui eundem, post reconciliationem, chori cancellos ingredi volentem, exire per Diaconum iussit: qui eundem iterum acriter reprehendit circa Iudæorum Synagogam, Constantinopoli ab eius præfecto ethnico ædificari permissam, à Christianis incendio absumptam, & ab Imperatore reædificari iussam, effecitque vt contrario mandato nullam Iudæis Synagogam permitteret. Idem Valentiniano iuniori Imperatori Ecclesiam pro Arianis constantissimè negauit. Excelluit quoque in eodem genere S. Chrysostomus, qui Eudoxiam Imperatricem, eo quòd viduæ Callitropæ vineam iniustè ablatam reddere admonita noluit, ab Ecclesiæ ingressu prohibuit: & Gainæ Gothorum præfecto Ariano Ecclesiam Constantinopoli concedere, Arcadium Imperatorem non permisit. Sic S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus Henrici II. iniustis legibus vsque ad mortem se opposuit. Sic Ioannes Roffensis, & Thomas Morus, aliique innumeri Henrici VIII. procaci libidini vsque ad sanguinem restiterunt. Sic S. Dunstanus Archiepiscopus Cantuariensis, Edgarum Angliæ Regem adulteriorum publicè coërcuit. Sic S. Lambertus Pipinum Austriæ Ducem cum Alpaide pellice iusconiugale violãtem, & S. Stanislaus Cracouiensis Episcopus Boleslaum Poloniæ Regem, simili scelere adulterantem, vsque ad sanguinis effusionem redarguerunt. Omnes isti S. Ioannis Baptistæ partes egerunt, & non erant arundines vento agitatæ, sed arbores in Christi charitate radicatæ, & bene fundatæ super firmam petram. Sed circa fidei confessionem, contra iussa Principum & Regum, fortitudinis & constantiæ exempla nunc quædam illustria proferamus, propter nostri temporis arundines, ut Regum & Principum voluntati religionem suam conformarunt. Persarum rex Hormisdam, virum nobilem, quia Christum negare noluit, omnibus exutum, & laceris indutum, camelorum custodem fecit. Longo post tempore eum in hoc squalore videns rex, pristinæ fortunæ recordatus, & commiseratus, in palatium reduci, & nobiliter vestiri iubet.

In vita eius per Palladium.

Vide Apologet. nostrum in 3. Tomo.

In vita singulorum apud Sur.

Constantia fidei contra iussa Principum.

Theodor. libr. 5. cap. 39. Nicepb. lib. 14. cap. 50.

iubet, móxque vt Christum neget, hortatur. Cui ille, byssinas suas vestes statim conscindens, si propter istas (inquit) me fidem abnegaturum putas, eas denuo accipe. Atque ita cum ignominia rursum eiectus, fidem suam fortiter seruauit. Sames, vir nobilis, & qui mille seruos aluit, à Rege Persarum omnibus bonis exutus, coactus est vni ex seruis suis omnium abiectissimis seruire, cui & vxorem eius Rex desponsat, vt hac ratione eum à fide reuocaret: qui nihil his commotus aut mutatus, fidem nihilominus integram semper seruauit, omnem hanc iniuriam & indignitatem libenter pro Christo passus. Iustina Valentiniani iunioris mater, Ariana, vocato Benenolo, Quæstore, iubet vt velociter proponat legem contra Catholicos. Recusantem hoc facere: maioribus eum cingulis, id est, maioribus propositis honoribus, inuitauit. Benenolus autem discingens se, balteum ante pedes Augustæ proiecit, dicens, nec illum honorem, neque maiorem se velle habere pro impietatis mercede. Hunericus Vandalorum Rex, Arianus, Saturum procuratorem domus suæ, virum honoratum, quia hæresim Arianam profiteri noluit, omnibus spoliatum, vt mendicum è domo eiicit, vxore quoque eius camelario in coniugium tradita. Sed & fortis illa erat confessio fidei quam fecit Terentius Dux Valenti Ariano Imperatori. Reuersus ille ex Armenia cum magna victoria, quum eum Imperator petere quam vellet mercedem iuberet, id tantùm petiit, vt vna Antiochiæ Ecclesia Catholicis daretur. Iratus Imperator petitionis schedulam lacerauit, & vt aliud aliquid peteret, iussit. Terentius fragmenta schedulæ recolligit: & hoc, inquit, de tua Maiestate totius mercedis loco accipiam, nec aliud petam. Barbarè quidem Valens iste: sed magis barbarè Elizabetha Angliæ Regina hæretica, quæ Sebastianum Londinensem ludimagistrum, quum insignem concœdiam Reginæ exhibuisset, quæ illi egregiè placuerat, & mercedem quam vellet petere iussisset, illeque nihil aliud quàm suæ conscientiæ libertatem peteret, vt sine vlla vexatione Catholico more viuere permitteretur, indignata muliercula, astantibus nobilibus dixit: Videte, obsecro, bonus iste vir conscientiam habet: sed in carcerem abeat, donec inanes hos conscientiæ scrupulos deponere discat: móxque pro omni mercede carcerem reportat. Non Christianam, etsi hæreticam, sed ethnicam aliquam, aut atheam te audire existimes. Eadem Elizabetha apud

Tripart. hist. lib. 10. cap. 32.

Tripart. hist. lib. 9. cap. 20.

Victor lib. 1. persec. Vand.

Theod. lib. 4. cap. 32. hist. Eccl.

Elizabethæ Angliæ Reginæ barbara crudelitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Geffordum nobilem Catholicum Anglum splendidè excepta, post omnes eas idemque maximas impensas, captiuum illum secum, sola religionis causa, abduxit. Sed & Richardum Shelleium, virum nobilem, hac sola causa, quòd Catholicorum nobilium nomine libellum supplicem pro aliqua religionis Catholicæ tolerationc, & barbari cuiusdam statuti mitigatione, Reginæ porrigere ausus esset, immanissimis primum contumeliis exceptum, in carcerem retrusit, vbi non ita multo pòst squalore confectus interiit.

Theodor. lib. 5. cap. 13.

Sed vt ad vetera redeamus, non minùs fortiter quàm Terentius Dux, alius Dux eiusdem Imperatoris Trajanus fecit: qui à Gothis semel profligatus, ideóque magnis ignominiis ab Imperatore affectus, & ignauiæ ac timiditatis accusatus, liberè respondit: Non ego à Gothis victus sum, sed tu, ô Imperator, qui contra Deum bellum gerere non cessas. Denique quot ferè vel martyres, vel nobiles fidei confessores in Ecclesia fuerunt, tot huius fortitudinis in facie Principum exempla fuerunt, sed alia aliis magis illustria. Leuitatem verò illam arundineam, in causa fidei quouis vento fauoris Principum agitatam, etiam ipsi reges ac Principes exosam non rarò habuerunt. Constantius. Constantini Magni pater (vt narrat in vita Constantini Eusebius Pamphili) initio imperij sui, vocatis omnibus domesticis suis, ait, eos qui sacrificare diis vellent, apud se mansuros loco & honore pristino: qui id recusarent, vt recederent, gratiásque agerent quòd eos grauiùs persequi nollet. Quibusdam ergo Christianis sacrificantibus, aliis verò aulam potiùs quàm fidem deferentibus: hos apud se retinuit, magnóque in honore habuit Imperator: alios verò aula sua expulit: dicens, eos Regi suo nunquam fideles fore, qui Deo infideles extitissent. Theodoricus Arianus in Africa Rex, ministrum quendam Catholicum habuit, valde sibi charum & in deliciis. Hic, vt magis domino suo placeret, Arianus fieri voluit. Quo cognito, capitis eum supplicio affecit Rex, ei dicens: Si Deo tuo fidem non seruasti, quomodo mihi, qui homo sum, seruabis? Hac pœna si horum temporum arundines plecterentur, leniùs apud eum iudicem postea fortè punirentur, qui dixit: *Qui me erubuerit coram hominibus, & ego erubescam eum coram patre meo.* De tertio fortitudinis genere in reus aduersis constanter ferendis, magis proprius erit in aliis quibusdam * Euangelij dicendi locus.

Lib. 5. cap. 14. & Sozomenus libr. 1. cap. 8. Iustus, Eccles.

Theodorus Lector lib. 2. Collectaneorum.

Luca 9.

* *Domin.*

* *Dom. 4 post Epiph. text. 1. Dom. 3 post Epiph. text. 2. Dom. Sexa. text. 1. Dom. Septuag. text. 3. Dom. 1. Quadr. text. 1. Dom. 3 post Pasc. text. 1. Domi. Pentho. text. 2.*

10. *Sed quid existis videre? hominem mollibus vestitum;*

De luxu vestimentorum.

LOCVS moralis contra mollitiem, luxum, omnémque excessum vestimentorum. Christus Ioannem laudaturus, etiam ab hac parte eum laudat, quòd vestitus sobrietate, imò & asperitate vsus sit, vestitus pilis camelorum, & zona pellicea. Hæc enim ad asperum vestiendi genus, non ad ciuile aliquod pertinuisse, in altero Promptuario contra hæreticos demonstrauimus. Sed nunc vt illa asperitas vestitus singularis virtus est, etsi non necessaria; sic mollities omnis vestimentorum & luxus prorsus peccatum est, Deóque displicet, & multorum malorum vel causa, vel effectus & argumentum est, quæ hoc loco omnia tractari possunt, imò & debent, propter horum temporum in hoc peccati genere summam deprauationem. Appositè Gregorius: *Nemo*, inquit, *existimet in luxu & studio pretiosarum vestium peccatum deesse: quia si hoc culpa non esset, nullo modo Dominus Ioannem de vestimenti ipsius asperitate laudasset. Si hoc culpa non esset, nequaquam Apostolus fœminas à pretiosarum vestiũ appetitu compesceret, dicens: Non in veste pretiosa.* Nempe sic ad Timotheum scribit? *Similiter & mulieres in habitu ornato, cum verecũdia & sobrietate ornantes se: non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, vel veste pretiosa; sed quod decet mulieres, promittentes pietatem per opera bona.* Rursum, vt sapienter alibi idem notauit Gregorius, *Si cultui subtilium & pretiosarum vestium culpa non esset, nequaquam sermo Dei tam vigilanter exprimeret, quòd diues qui torquebatur apud inferos, bysso & purpura indutus fuisset.* Sanè Esaias inter teliqua peccata Ierusalem, etiam hoc enumerat. *Et ornasti* (inquit) *te regio vnguento, & multiplicasti pigmenta tua.* Et rursum, *In illa die auferet Dominus ornamentum calceamentorũ, & lunulas, & torques, & monilia, & armillas, & mitras, & discriminalia, & periscelidas, & murenulas, & olfactoriola, & inaures, & annulos, & gẽmas in fronte pendẽtes, & mutatoria, & palliola, & linteamina, & acus, & specula, & sindones, & vittas, & theristra.* Obseruandũ hic quàm studiosè Propheta totam illam curiositatis muliebris farraginem, ad maiorẽ eius infamiam & turpitudinem ostendendam, enumerat: docens singula apud Deum numerata esse, & ab eo singula auferenda, vt quæ eum grauiter offendant. Huius generis luxum &

Hom. 6. super Euang.

1. Timot. 2.

Hom. vlt. super Euang.

Esaiæ 37.

Esaiæ 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Petr. 3. D. Petrus disertè prohibet, de mulieribus, dicens: *Quarum non sit extrinsecus capillatura, aut circundatio auri, & indumenti vestimentorum cultus.* Nempe à Christo hunc luxum prohiberi, sobrietatem in hoc genere commendari, non secus quàm in cibo & potu, optimè intellexerant. Superfluitatem omnem tunc Christus sustulit, quando sollicitudinē prohibuit: *Nolite solliciti esse, dicentes: Quid manducabimus aut quid bibemus aut quo operiemur?* Nimiam autem hanc anxietatem, curam, sollicitudinem, vnde nascitur luxus & superfluitas, ex variis capitibus Christus reprobat & refutat. Primùm ex Dei prouidentia, quæ si omnibus pater, maximè fidelibus. *De vestimento*, inquit, *quid solliciti estis? Considerate lilia agri quomodo crescunt. Non laborant neque nent. Si autem fœnũ agri Deus sic vestit, quãto magis vos modicæ fidei!* Rursum, quia Gentile hoc, non Christianum est: hoc est, infidelitatis & diffidentiæ in Deum argumentũ est. Vnde vocat eos *modicæ fidei*: & addit: *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* Tertiò, quia ordinem rerum perturbant, dum huius rei cũrã Dei cultui & seruitio anteponunt. Ideo adiecit: *Primùm quærite regnum Dei, &c.* Quartò, quia Deum purè colẽtibus, ista non deerunt: ideo subiunxit: *Et hæc omnia adijcientur vobis.* Quòd si sollicitudo circa ipsa necessaria sic Deo displicet, quanto magis curiositas circa superflua? Hoc diligenter amplificabit concionator. Rursum Christus docet Apostolos vnica tunica contentos esse, & ipse nisi vnicam tota vita gestauit. Laudat Apostolus veteres iustos inter cætera, etiam hoc asperitatis in vestitu nomine: *Circuierunt in melotis, in pellibus caprinis.* Talis erat S. Ioannes Baptista, & hoc eum nomine Christus hic laudat, vt intelligamus, luxum vestimentorum Deo grauiter displicere, austeritatem & simplicitatem vehementer placere.

Matth. 6.

Vide infrà Dom. 14. post Pentecost. sect. 4. Matth. 11.

Hebr. 11.

Sic porrò luxus iste, & mollities Deo displicet, vt ab illo grauiter puniatur: quod per Esaiã expressit, dicens: *Et erit pro suaui odore fœtor, & pro zona funiculꝰ, & pro crispãti crine calui tiũ, & pro fascia pectorali cilicium.* Nempe iuxta illud Apoc. *Quãtum se glorificauit & in deliciis fuit, tantũ date illi tormentũ & luctum.* Delicias autem illas postea commemorans quales essent, addit: *Negotiatores terræ flebunt & lugebunt super illã, quoniã merces eorũ nemo emet amplius: mercet auri & argẽti, & lapidis pretiosi, & margaritæ, & byssi, & purpuræ, & serici, & cocci.* quæ omnia ad luxum vestimentorum pertinent. Hãc futuram Dei vltionem diuitibus huius seculi exprobrat diuus

Esaiæ 3.

Apoc. 18.

diuus Iacobus: *Agite nunc diuites, plorate & vlulate in miseriis vestris quæ aduenient vobis. Diuitiæ vestræ putrefactæ sunt, & vestimenta à tineis comesta sunt*, id est, tantam vestimentorum superfluitatem habuistis, vt ea nõ vlli vsui applicata, sed *à tineis comesta*, & planè consumpta, non corrosa tantùm aut vitiata fuerint. Ideo plorate & vlulate, non propter vestimentorum iacturã, sed *in miseriis vestris, quæ aduenient vobis* propter vestimẽtorum luxum. Sic & D. Hieronymus ex Scripturis edoctus, grauem Dei vindictam contra hoc luxus genus describit, diuites huc in modum alloquẽs, vt diuus fecit Iacobus: *Vos in tunicis aurum texitis.* *Ille* (Paulus eremita) *ne vilissimũ quidem vestimentũ habuit mancipij vestri. Sed è cõtrario illi quidem pauperculo paradisus patet: vos auratos gehenna suscipiet. Ille vestem Christi, nudus licet, tamen seruauit: vos vestiti sericis, indumentum Christi perdidistis.* Idem ad Lætam de institutione filiæ, *Nec* (inquit) *collum auro & margaritis premas, nec caput gemmis oneres, nec capillum vrusis, & ei aliquid de gehenna ignibus auspiceris*, quos videlicet vel in hac vita, vel in altera pati necesse est. Exemplum refert V. Beda in historia gentis nostræ. Edildrida Regis filia, & duorum regum vxor, virgo tamẽ, quum in vltima ætate iam virginum Abbatissa facta, *ingenti quodam tumore ac dolore maxilla siue colli premeretur* (ex quo etiam dolore mortua est) *multum delectata fuit in hoc genere infirmitatis, ac solita dicere: Scio certissimè, quia meritò in collo pondus lãguoris porto in quo inuenculam me memini supernacua monilium pondera gestasse: & credo quòd ideo me superna pietas dolore colli voluit grauari, vt sic absoluat à reatu superuacua leuitatis, dum colli nunc pro auro & margaritis de collo rubor tumoris, ardórque promineat.* Hęc ibi. Refert quoque D. Hieronymus exemplum sanè terribile, de Prætextata nobilissima matrona, quæ quum Eustochij virginis neptis suæ caput gemmis ornasset & neglectum crinem mundano more pexuisset, accepta visione, manus passa est protinus atefactas, & quinto pòst mense (vt visio prædixit) interiit. Moxq; concludit D. Hieronymus. *Sic gemmas & pretiosissima ornamenta Christus defendit.* Dicẽdum in hac causa, quod in alia quadam scripsit S. Cyprianus: *Tormenta paucorũ, exempla sunt omnium.* Huc pertinet quod Scriptura dicit: *Visitabo super omnes qui induti sunt veste peregrina.*

Iacobi 5.

In vita Pauli eremita.

Epist. ad Lætam.

Exempla.

Hist. Eccl. gent. Ang. lib. 4. cap. 19.

In epist. ad Lætam de instruct. filiæ.

In serm. 5. de lapsis.

Sophon. 1.

Sed nunc causas explicabimus, propter quas mollities ista & luxus vestimentorum (quod vix hodie peccatum videtur, imò ad necessariam quandam honestatem pertinere putatur)

Causæ cur luxus vestimentorum Deo displicet.

tur) res fit adeò Deo ingrata, & quæ tam grauiter displiceat. Primùm, quia cultus istè corporis exterior nimius, mollicies & luxus, certum est indicium & argumentum animi prorsus neglecti. Sic D. Bernardus: *Vestium curiositas, deformitatis mentium & morum indicium est.* Et iterum: *Quanto amplius corpus foris propter vanam gloriam componitur atque ornatur, tanto interius anima fœdatur & sordidatur.* Rursùm alio in loco: *Exterior superfluitas interioris hominis indicium est.* Sic S. Hieronymus Paulam non minùs sanctâ, quàm nobilem matronâ dicere solitam scribit: *Si vidisset aliquam compiorem, contractione frontis, & vultus tristitia arguebat errantem, dicès, munditiam corporis atque vestitus, animæ esse immunditiã.* Idem censuit D. Ambrosius, quum scriberet: *Neglecta decoris cura placet: & hoc ipsum quòd nos non ornamus, ornatus est.* Sic D. Cyprianus: *Serico & purpura indutæ, Christum sincerè induere non possunt: auro & margaritis adornatæ & monilibus, ornamẽta mentis & corporis perdiderunt.* Ex Scripturis verò hoc totum sanctæ istæ personæ didicerunt. Sic enim legimus: *Amictus corporis, & risus dentiũ, & ingressus hominis, enuntiãt de eo.* Quã ob causam Apostol', quum vestes pretiosas mulieribus interdixisset, subiũgit: *Sed quod decet mulieres, promittẽtes pietatem per opera bona.* Nempe mulier sobriè vestita promittit aspicientibus castitatẽ, icõpta verò, & superflua curiositate ornata, promittit impudicitiam meretriciã. Hoc sanè & ipsi ethnici iudicare poterant. Philippus Macedonum Rex quendam ex Antipatri amicis in numerum iudicum asscripserat: verum pòst, vbi cognouit illum tingere barbam & capillos, submouit eum, dicens, qui in capillis fidus non esset, eum in rebus gerendis videri non dignum cui hideretur. Celebre est hac in re Augusti Cæsaris dictum: *Vestitus insignis ac mollis, superbia vexillã est, mìdi que luxuria.* Offendit videlicet animi superbiam, & fouet luxutiam. Vnde & ipse simplici amictu vtebatur, & in suis, qui secus facerent, ægrè ferebat. *Quã Iulia eius filia licentiori quàm par erat vestitu ædes eius ingressa, eum graviter offendisset, postero die mutato vestitu, iterum Augustum salutauit, quam vbi vidisset, ait: Quanto probabilior est hic cultus tam honestus in filia Augusti! Cui respondit: Hodie me parentis, heri verò mariti mei ornant oculis.* Et ista quidem acutulè inuenit excusationẽ in peccato: sed gratius erat tanti Imperatoris iudicium, qui personam nobilem luxum maximè dedecere sapiẽter indicauit, quàm inuenis mariti affectio, qui ad libidinẽ & voluptatẽ superfluè ornati vxorẽ voluit.

1. De consideratione lib. 3. Serm. super Missus est. In Apolog.

In epitaphio Paulæ.

Lib. 1 de virgin.

Lib. de habitu virginum.

Eccli. 19.

1. Tim. 2.

Erasm. lib. 4. Apophteg.

Sutton. in Augusto cap. 73.

Macrob. lib. 2. cap. 1. Saturn.

luit. Et huius quidem libidinem plurimi mali Christiani sectantur. Augusti grauitatẽ pauci. Porrò mollem cultum corporis, animi effeminati in viro potissimùm indiciũ esse, falsè, sed sapienter Diogenes docuit. Cùm enim adolescens quidam comptior, ei quæstiũculam proposuisset: *Non tibi priùs*, inquit, *respondsurus sum, quàm sublatis vestibus ostenderis vtrùm masculus sis an femina.* Ex cultu parum virili notauit animi mollitiem. Idem indoctos & ineptos homines splendidè vestitos, χρυσομάλλους, id est, oues aureo vellere, vocauit. Laudat meritò Clemens Alexandrinus Lacedæmoniorum institutum, qui solis meretricibus floridas vestes, & aurum mundum gestare permisèrũt: quia probas mulieres huiusmodi superfluum cultum minimè decere iudicabant. Sic Lysander & Archidamus Lacedæmonum Principes ea recusarunt indumenta pretiosissima, quæ ad eorum filias Dionysius Siciliæ tyrannus miserat; timentes maximè, ne hisce deformiores animis fierent. Ob quam etiam causam, & vt tantorũ Principum filiæ eorum perentur, hostis Dionysius amicitiæ specie miserat. Idẽ quippe Dionysius adeò exosam habuit in vestitu luxuriam, vt malefactoribus, qui suppliciis afficiendi erant, ignosceret, si pretiosarum vestium fures essent: quo facilius Syracusani ab huiusmodi luxuriis abstinerẽt. Flauio Vespasiano quum adolescens quidam gratias ageret pro impetrata Præfectura, quoniam vnguento fragrabat, & nutu contemptus est, & graviter increpitus. Mallem, inquit Imperator, allium oluisset. Mox & literas concessas reuocauit. Omnes hi iudicarunt, animo molli, effeminato, & ignauo illos omnes esse, qui vestimentorum mollitiem consectarentur. Quod in Christianis maximè quàm absurdum & turpe sit, D. Chrysostomus his verbis exponit: *Si quis domum tuam aureis velit dependsis ornare, te verò nudum in ciliciis sedere cogeret, an æquo animo id ferre posses? Nunc verò nõ alius, sed tu ipse domicilium animæ tuæ (corpus dico) auro & gemmis exornas, animam verò in turpitudine cilicij sedentem negligis.* Imperator Seuerus humili vestitu contentus, sic factum suum defendit: *Imperatoria Maiestas virtute constat, non corporis cultu.* Multo magis Christiana & Ecclesiastica dignitas virtute constat, non corporis cultu. Vnde S. Augustinus: *Verus ornatus Christianorum, non tantũ nullus fucus mendax est, verùm ne auri quidem vestisque pompa, sed mores boni.* Præclarè quoque D. Cyprianus, *Ornamentorum & vestium insignia, & lenocinia fœminarum non nisi prostitutis & impudicis feminis congruunt.*

Et

Laert. lib. 6. de vita Philos.

Apophthegma.

Pædagog. lib. 2. cap. 10.

Steph. Bellenger. dus in volum. sint. ad verbum, Vestimentum & Vestitus.

Sutton. in vita Vespas.

Hom. 10. in Matthæum.

Brusonius lib. 3. cap. 13. Apophthegma.

Epist. 13. ad Pastidium.

De habitu virginum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Et nullarum ferè pretiosior cultus est, quàm quarum pudor vilis est. Hanc igitur ob causam grauiter Deo displicet & exosus est vestimentorum luxus: quia animi planè neglecti, dissoluti, effeminati, corrupti, totus ille apparatus certum indicium est.

2. Causa. Huc accedit quòd omnis vestimentorum luxus non indicium tantùm, quasique effectus est animi corrupti, sicut fumus ignis indicium est, & pallor morbi, vt notauit Clemens Alexandr. verùm etiam idem causa quoque & origo est multorum malorum, ipsumque animũ corrumpit. Vnde D. Bernardus: *Mollia dicũtur vestimenta, quia mollem faciunt animũ.* Et alibi: *Quæritur ad induẽdum, nõ quod vtilius, sed quod subtilius inuenitur: nõ quod repellat frigus, sed quod superbire compellat.* Et paulo pòst: *Quando vestem empturus lustras vrbes foràs circuis percurris nundinas, domos scrutaris negotiatorum, cunctam ouersis singulorum supellectilem, ingentes explicas cumulos pannorum, attrectas digitis, admoues oculis, solis opponis radio: quicquid grossum, quicquid pallidum occurrerit, respuis: si quid autem sui nitore ac puritate placuerit, illud mox quanto libet pretio satagis tibi vetinere: rogo te ex corde facis hæc, an simpliciter? Cùm studiosissimè quæris quod quia rariùs inuenitur, pretiosius emitur, ignoranti facis hæc, an ex industria? Ex cordis thesauro sine dubio procedit, quicquid foris apparet vitiosum. Vanum cor vanitatis notam ingerit corpori. Non tanto curaretur corporis cultus, nisi priùs neglecta fuisset mens inculta virtutibus.* Hæc ille, hominum in hac parte vanitatem graphicè describens, etsi de quibusdam tantùm sui tẽporis monachis hęc sẽtipserat. Nempe quemadmodum ex putrido ligno vermes enascũtur, qui enati, lignũ ipsum magis corrodunt: sic ex superbia, animi vanitate, & cõcupiscentia oculotũ nascitur omnis cultus superfluus, & vestimentorum luxus; idemque postea luxus superbiam magis fouet, auget, consummat. Vnde Clemens Alexand. in suo Pędagogo: *Ea quæ à fœminis ad luxum cõparantur, ab eis tanquã penna detrahenda sunt, vt quæ instabilẽ superbiam ac mollitiem, inanesq; voluptates procreent: quibus excitata, & quodammodo alata, sæpè à matrimonio vestiũt. Quocirca fœmina honestè ornãda, & pudico pudore astringenda sunt, ne à veritate propter mollitiem diffluant.* Hinc videlicet illa lex Lacedæmoniorũ superiùs citata: quã ita strictè obseruarunt, vt (quemadmodũ narrat Ælianus) Ephori, id est, supremi eorũ Magistratus, quotidie inspectiones obirẽt vestimentorũ, si quid in illis fortè à decenti, iustoque ornatu alienum

Serm. 9. ad fratres.

In Apologia ad Guil. Abb.

Similc.

Lib. 3. cap. 11.

Variarum hist. lib. 14.

alienum inueniretur. Similiter & ob eandem causam apud Syracusanos cautum erat, ne mulieres auro ornarentur, neq; floridas vestes gestarẽt, neque purpureos habẽtes contextus, nisi si qua se publicã meretricem esse fateretur. Alia quoque fuit lex, ne quis vir se auro ornaret, superuacaneisq; vestibus vteretur differẽtibus, nisi se mœchum esse fateretur aut cinœdum. Huc pertinet quod grauissimè scribit Tertullianus, luculẽter ostendens quãtum secum adferat hic vestimentorũ luxus. *Diuino* (inquit) *operi satanæ ingenia superinducere quàm cœlestiũ est? Serui nostri ab inimicis nostris nihil mutuãtur. Milites ab hoste Imperatoris sui nihil concupiscunt. Da aduersario enim eius in cuius manu sit, aliquid vsui postulare trã̃sgressio est. Christianus à malo illo* (sic diabolũ vocat) *adiuuatur? Nescio an hoc nomẽ* (Christiani) *ei perseueret. Quãtũ autẽ à vestris disciplinis & professionibus aliena sunt quã indigna nomine Christiano, faciẽ fuitã gestare, quib⁹ simplicitas omnis indicitur? Effigiẽ mẽtiri, quibus lingua nõ licet? appetere quod datũ nõ sit* (id est, formę puchritudinẽ quã natura negauit) *quibus alienũ abstinẽdum? speciem exercere quibus studiũ pudicitiæ est? Credite, benedictæ, quomodo præceptæ Dei custodietis, lineamẽta vestra nõ custodietis?* Hęc ille, docens verã quodãmodo Christianitatẽ hoc inani & vanissimo luxu amitti. In eodẽ libro paulo pòst, quomodo etiã proximis malũ inferat idẽ luxus, docet: *Quid alteri periculo sumus? Quid alteri cõcupiscẽtiæ importam⁹? Nescio an impunè abeat, qui alicui fuerit causa perditionis. Perit enim ille simul in tua forma, si cõcupierit, & admisit iã in animo quod cõcupiuit: & facta est tu gladius illi. Certè vt culpa vacet, ab inuidia nõ liberaberis: vt dũ in alienum agro latrocinii gestũ est, crimẽ quidẽ Dominũ non constringit, dũ res tamen eius ignominia notatur, ipse quoq; infamia aspergitur.* Hæc ille. D. Antonin⁹ Archiepiscopus Florẽtinus fœminas omnes impudico & meretricio habitu vestitas, quasi instrumẽta dæmonũ ad perdendas animas, ex tẽplis omnibus suæ ciuitatis expulit. Nec dissimiliter Tertulliano D. Chrysostom⁹: *Quid enim ornaris, dic quæsò vt viro placeas? Igitur domi hoc facias. Hic verò contrariũ fit.* Domi rudior, foris comptissima procedis. *Si autem proprio vis viro placere, aliis ne cura vt placeas. Si verò aliis placere vis, non potes placere tuo.* Hæc ille ibidem docet, vt modò Tertullianus, quantum professioni Christianæ repugnet hoc genus vanissimi luxus. *Dic mihi, si quis tibi regalem dedisset vestem, tu verò supra illam seruile quoddã natã indumẽtum superindueres? Annon, præterquã quòd dedecus committe*

Athenæus lib. 12. cap. 8. ex Phylarcho lib. 23. histor.

Lib. de cultu fœmin.

Lib. de cultu fœmin.

In vita eius apud Surium tom. 3.

Homil. 12. in epist. ad Coloss. Vide etiam hom. 28. in epist. ad Hebr. cap. 12.

Ibidem.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

committeret, ponas quoque meritò daret? Tu verò cæli & Angelorum Dominum per baptismum *induta es, dicente Apostolo, Quotquot in Christum baptizati estis, Christum induistis, & terrenis adhuc immoraris? luxuriæ vestem indueris? Hæc ideo dixi, quòd magnum quidem in seipso malum est studium illud ornandi, etiam si nullū malum ex eo nasceretur, sed liceret tutò & citra periculum habere.* Hæc rursum ille. His etiam conformiter docet Cyprianus, quantam Deo Creatori iniuriam faciunt quæ se externo ornatu nimium curiosè adornant mulieres. *Si quis* (inquit) *pingendi artifex vultum alicuius, & speciem, & corporis qualitatem æmulo colore signasset, & signato iam, cōsummatoq; simulachro, manū alicuius afferret, vt iam formata, iam picta, quasi peritior reformaret, grauis prioris artificis iniuria, & iusta indignatio videretur. Tu te existimas impunè laturum tantæ temeritatis audaciā, Dei artificis offensam? Et si enim impudica circa homines, & mœsta fucu lenocinantibus non sit, corruptis tamē, violatisq; quæ Dei sunt, peior adultera detineris.* Hęc ille. Horum ergo omniū malorum ineptissimus hic vestimentorum luxus causa est. Animum mollem & delicatum facit. Superbiam & fastum generat ac fouet. Satanæ vestem Christi vestimento superinducit. Alienam concupiscentiam excitat. Naturæ authori iniuriam facit.

Lib. de habitu virginum.

3. Temporis dispendium.

Sed inter alia adhuc mala, quorum causa est, nō infimum etiam hoc est, quòd mollitiem hāc qui sectātur, maximum in eo cultu tēporis sui dispendiū faciunt. Si enim nullo malo fine curiositas illa adhiberetur, saltē multū in ea tēporis male perdunt, iuxta illud Comici: *Dum moliuntur, dum comātur, annus est.* Quod ex alio poēta Græco, qui similiter hanc inanem curiositatem, & tēporis iacturam describit, citat Clemens Alexand. in suo Pædagogo: *Venit ipsa, transit, accedit? Non transit, venit, adest, abest, tergitur, accedit; smegmate saponeve purgatur, pectitur, riecit, teritur, lauatur, se contemplatur, componitur, vnguentis perfunditur, ornatur, vngitur, & si quid non habeat, enecatur. Ter enim, non semel, digna sunt quæ pereant, quæ Crocodilorum excrementis vtuntur, quæ spuma sepiarum vnguntur, quæ supercilia fuligine illinunt, & fuco genas tetunt. Quæ ergo vel poētis ethnicis erāt odio propter mores, quāto magis a veritate reij denda sunt!* Hæc Clemens. Luxuria tamen Anglicana regnante illic altera Cleopatra, omnem hāc insanam curiositatem superat, vbi Lecestrij Comitis, hominis infamis, & nostri seculi (vno excepto diademate) Sardanapali, putatitia vxor lacte se totam abluere consuevit, vt

Lib. 3 cap. 2.

procaciſſi-

procaciſſimæ viri libidini ſatisfaceret. S. Nonnus Episcopus Heliopolitanus, videns Pelagiam meretricem Antiochenam fortè in platea trāseuntem, vsque adeò comptam & ornatā, vt nihil in eius vestibus cerneretur præter aurū, margaritas & gēmas; diu illā aspiciens & considerans, postea ad astantes dixit: Quot putatis horas expendit hæc mulier, dum in cubiculo suo se lauat, & componit, omnem diligentiam impendens, ne quid possit in ea decoris ac pulchritudinis, desiderari, vt placeat omniū oculis? Similiter Pambus eremita Alexandriā ex eremo descendens, rogante Athanasio Episcopo, quum vidisset ibi mulierem in pompa sumptuosiùs exquisitiúsque ornatam, quo homines ad se spectandum inuitaret, lachrymas profudit. Rogantibus cur lachrymaret, respondit se duabus rebus fuisse commotum: vna, quòd videret mulierem sibi exitium parare: altera, quòd ipse non tanta cura ac studio ad placendum Deo, quanto illa ad hominibus flagitiosis blandiēdum, incumberet. Nempe de huiusmodi verissimum est, quod non minùs facetè quàm sapienter dicere solebat Thomas Morus, pietate & eruditione clarissimæ vir: *Quàm plurimos in hac vita eo labore infernum mercari, cuius vel dimidio cœlum lucrati fuissent.* Vnde idem vir sanctus domicellæ cuidam, quæ multo cum labore atque etiam dolore crines cōplicabat, vt frons lata esset, tunicámq; cōstringebat, vt gracili corpore videretur, dixit: *Nisi Deus tibi pro hoc tuo tāto labore infernum reddat, magnā tibi profectò iniuriā faciet.*

Socrates hist. Eccles. lib. 4. cap. 18.

In vita Thom. Mori cap. 12.

Apophthegma.

4. Luxus ad vanam gloriam destinatur.

Iam verò huius generis luxus hoc maximum malum est, quòd totus ad vanam gloriā destinatur: nec vllum alium aut fructum quærit, aut finem respicit, quàm vt hominum oculis placēdo, inanem aliquā laudem & existimationem reportet. Qua vna re vt nihil in se ineptius, ita nihil Dei legibus & Christianæ vocationi repugnantius. Rectè monuit Sapiens: *In vestitu ne glorieris vnquam, nec in die honoris tui extollaris.* Qui enim in superfluo cultu gloriatur, perinde facit ac si de panniculis & fascijs, quibus vulnera obuoluuntur & alliganter, gloriaretur. Nihil enim aliud sunt speciosa vestimenta, quàm ægri & malè affecti animi quædā quasi medicamēta, sine quibus perpetuò cruciaretur, nec in publicū prodire auderet. *Quemadmodum enim cui est impositum cataplasma, & cui muscli sunt oculi, vel ipso aspectu præbet morbi suspitionē, ita fuci, tinctura, & affectatus ornatus animā intrinsecus ægrotare significat,* ait Clemēs. Vnde D. Gregorius: *Quòd pro sola inani gloria vestimentum pretiosius quæritur, res ipsa testatur iniquum.*

Eccl. 11. Similia.

Pædag. lib. 3. cap. 2.

Homil. vlt. super Euang.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nemo velit ibi preciosis vestibus indui, vbi ab alijs non possit videri. Diues quoque domi cum vxore & familiaribus cibum capiens, supellectilem pretiosam non ostentat: vbi autem conuiuis, omnia exponit, docens hoc ipso, quòd non propter se, sed propter opinionem aliorum, illa pretiosa apud se habet. Hæc autem est omnium vanitatum maxima vanitas, velle ex ornatu vestiũ aliquid apud homines existimationis quærere. Pulchrè Seneca: *Quemadmodum stultus est qui equum empturus, non ipsum inspicit sed stratum eius ac frena, sic stultissimus est qui hominem aut ex veste, aut ex conditione quæ vestiũ modo nobis circundata est, æstimat.* Eleganter Apelles, quum vidisset quendam ex suis discipulis pinxisse Helenam multo auro ornatã: *O adolescens* ait, *quum non posses pingere pulchram, pinxisti diuitem.* Tales sunt qui ex ornatu externo pulchritudinem quærunt, & existimationem venantur. Sapienter Innocentius Papa: *Quid aliud est pretiosier ornatus, quàm sepulchrum foris dealbatum, intus spurcitia?* Quod certè eleganti similitudine Clemens Alexandrinus expressit. *Apud Ægyptios* (inquit) *templa, porticus, vestibula, ac luci magnificè instructi, & atria multis columnis cincta sunt. Parietes autem lapidibus externis, & artificiosè depicto resplendent, ita vt nihil desit. Ædet autem auro, argento, & electro collucet, & ex India ac Æthiopia varijs fulgentibus lapillis adyta verò intexta auro adumbrantur peplis. Sed si penetralia templi ambitus subieris, & ad eius, quod præstantius est, spectaculũ properans, imaginem quæ templum habitat quæsieris, non inuenietur Deus qui quærebatur, & expectabatur sub tanto apparatu, sed felis, vel crocodilus, vel serpens indigena, vel aliqua eiusmodi bellua, quæ templo quidem est indigna, sed antro spelunca, ac cœno magis congruit. Ita mihi videntur fœminæ quæ aurum gestant, & in crispandis crinibus exercentur, & in genis vngendis, oculisq; pingendis, & pilis tingendis versantur, & aliam mollitiem arte improba persequuntur, carnalem ambitum ornantes, & verè Ægyptios imitantes, infelices amatores attrahere. Sed si quis velum templi aperuerit, vittã, inquam, vestem, aurum, fucum, tincturam, & quæ eis intrita & incrustata sunt, tanquam illic veram inuenturus pulchritudinem, vellè scio eum esse abominaturum. Neque enim Dei imaginem intus inueniet inhabitantẽ, sed locũ eius formicatrix & adultera anima aditum occupant, & vera esse bestia cõuincetur, & fuco incrustata simia, & seductor ille serpens per gloriæ cupiditatem, pro spelunca habet animam, qui mulieres in meretrices transformat fungens lenonis officio.*

Lib. 1. epist. 47.

Clement. Alexand. Pædag. lib. 2. cap. 12.

Apophthegma.

Lib. de vilitate conditionis humanæ.

Pædag. lib. 3. cap. 2.

Simile.

Hæc

Hæc ille. Laudat igitur alio in loco idem Clemens, scriptor Apostolicus, Cœnum sophistam, qui virtutis & improbitatis uptas descripsit imagines. *Virtutẽ enim fecit simpliciter stantẽ candida velle indutam, & puram, sola verecundia ornatã: improbitatem verò, superflua & varia veste indutã, alieno colore exultantem.* Hac igitur vana gloria nihil vanius, quæ ex ornatu externo quæritur. Sapienter idem Clemens alibi: *Si quis auro se ornari existimet, is auro est inferior: qui autẽ auro inferior, non est eius dominus.* Et elegãter Solon Crœsi regis vanitatem hac in parte repressit. Crœsus rex Lydiæ, quũ se exquisitissimo omniũ ornamentorũ genere eõposuisset, sublimiq; in solio sederet, interrogauit Solonẽ, *an pulchrius vnquã spectaculũ vidisset* qui respõdit, *Gallos gallinaceos, fasianos, atque pauones.* Hanc vanitatem apud suos Vtopienses optimè perspectam, ideóq; ex ea beata insula penitus ablegatam fuisse scribit Morus: *Miratur* (inquit) *quempiã esse mortaliũ, quem vtopia lib. 2. exigua gemmata aut lapilli dubius oblectet fulgor, cui quidẽ stellam aliquã, atque ipsum denique solem licebat intueri: aut quenquam tam insanũ esse, vt nobilior sibi ob tenuioris lanæ filum videatur, siquidem hãc ipsam, quãuis tenui filo sit, ouis olim gestauit, nec aliud tamẽ interim quàm ouis fuit.* Et paulo pòst: *In hoc adulterina voluptatis genere eos collocant, qui quo meliorẽ togã habent, eo sibi meliores ipsi videntur. Qua vna in re bis errant. Neque enim minùs falsi sunt quòd meliorẽ putant togam suam quàm quòd se. Cur enim, si vestiũ vsum spectes, tenuioris fili lana præstat crassiorit At illi tamen tanquã natura, non honore præcellerent, attollut erista, & sibimet quoque pretij credũt inde nõ nihil accedere: eosq; honorẽ quem vilius vestiti sperare nõ essent ausi, elegãtiori toga velut suo iure exigunt, & prætermissi negligentius indignantur.* Hanc vulgarẽ ferè omniũ vanitatem illa optimè instituta Respub. prorsus irridet. Sed & hãc vanitatẽ ciuis quidã Londinensis primarius non minùs lepidè, quàm etiã sapienter refutauit. Moris est Londini, vt primarij ciues, maximè decurionũ officio defuncti, diebus certis celebrioribus apud Prætorẽ vrbis prandeant, etiã non inuitati. Venit hic bonus ciuis ad Prætoris domum hora prandij, honestè, sed mediocriter indutus. Repellitur à ianitore, vt eo cœtu indignus. Ille causam erroris agnoscens, domum redit, & nobiliori veste se confestim indut. Hac indutus, accedens introimittitur, accũbit prandet. Prãdio finito, quũ de more singuli Prætori gratias agerent, ille togam exutam mensæ imponit, & magna cum reuerentia togæ suæ de hoc prandio gratias

Exempl.

Universidad de Deusto
Biblioteca

agit. Quod factũ cæteris in viro tã graui mirantibus, causam quum dixisset, cõmunis erroris & opinionis vanitatẽ singuli agnoscebant. Sed ad Vtopiensium sententiam pręallegatam, maximus Philosophus Aristoteles accessit: qui quũ animaduertisset adolescentem propter chlamydis magnificentiã se iactantẽ & gloriantem: *Non desines, adolescens* (inquit) *propter quis gloriari virtutẽ?* Certè Clemens Alexãdrinus idololatriã quandã esse docuit, hãc, quę ex cultu & ornatu externo quæritur, gloriã. *Qui* (inquit) *pulchri simulachrum, nimium scilicet ornatus studium, non autem ipsum pulchrũ & honestum attendunt, speciosо nomine simulachorum cultum rursus inducentes, à veritate longè sunt religãdi, quum ex opinione, non scientia, pulchri naturam somnient.* Hæc ille. Et sanè homo improbus vel fatuus splẽdidè ornatus, idolũ quoddã est: quem si propterea colas & honores, nõne idololatriã quandã cõmittis? Cæterùm huius vanitatis & molliciei quanta sit dementia, apta similitudine expressit Isidorus Clarius concionator facundissimus. Miror (inquit) vehementer obtusos fœminarũ sensus; quæ cùm plæræque omnes summũ bonum speciem corporis arbitrentur, ad illã, quæ in Euangelio promittitur, cõparandã non inflãmentur. Sic enim cogitare deberent. Si quis mulieri cuipiã polliceretur fore, vt vno anno fucum omnẽ, & corporis ornatũ negligeret, centũ postea annis omniũ mulierũ, quę vnquã essent, pulchetrima appareret, profectò cõditionẽ acciperet libentissimè. Rursus si diceretur ei, permitti quidẽ illi vt vno anno omnibus fucis, omniq; ornamentorum genere vteretur, verùm eo peracto, reliqua tota vita omniũ mulierũ esset turpissima: nihil dubitandũ est eã mulierẽ omnem oblatum illius anni ornatũ recusaturã, metu secuturę deformitatis. At hæc oia vsu ventura sunt, cáq; tanto maioris ponderis, quantũ æterniras tẽpori antecellit, & tãta in re tã oscitanter tamẽ se habent. Futurũ enim est, vt quæ in hac vita modestè & sine fucis ac superuacuis ornamentis vixerint, corpora sint habituræ claritatẽ solis æquantia, idque in sempiternũ: quæ verò hic cõspicuæ apparere voluerint, æternã deformitatem cum diabolo & angelis eius sint cõsecuturæ. Hæc ille. Maxima sanè eius stupiditas est, qui hac vera & solida consideratione nõ mouetur. Sed hæc est huius vanæ gloriolæ fallacia, quæ eo fulgore oculos perstringit, vt malint mortales ad momentũ esse fucati, quàm in sempiternũ splẽdidi ac beati.

Maximus ser. 24.
Apopht. Pædag. lib. 2. cap. 10.
Orat. 13. tom. primi.
Simile.
1. Caret modo luxus.

Ad hæc oĩa mala, aliud accedit huic penè proprium, quòd huius molliciei, luxus, & vanitatis, nullus propemodũ modus est,

est, nullus terminus aut finis. Quod præclarè docuit Clemẽs Alexãdrinus. *Ebriosum* (inquit) *esse, & vinosũ, etsi sunt magna vitia, non tamen tanta, quantum est nimiũ sui ornandi studium. Mensa plena, & frequentes calices satis sunt ad implendã ingluuiẽ. At qui auri, purpuræ, & gemmarũ nimio studio tenentur, ijs nec quod super terrã, nec quod sub terra est, aurũ sufficerit. Dũ ergo cupiditatis limites sibi non cõstituunt, in impudentiã impingũt. Eis enim opus est & theatro & põpa, & spectatorũ multitudine, & errore in sacris, & diuturna mora in triuijs, vt sint manifesti omnibus.* Hęc ille ibi. Arguit porrò & illud infinitã propemodũ huius vanitatis varietatẽ, & ad corpus ornãdum, vbi modũ semel excessimus, nulla vnquã sufficiũt vestimentorũ genera, indumentorũ formis varijs, & quotidie nouis nullus est finis. Recitat aũt ex Aristophane poẽta comico Clemens Alexãdrinus muliebris ornatus ingentẽ supellectilẽ, quæ hodie penè tota ad viros transiit. *Adducam* (inquit Clemẽs) *ipsa verba Comici, quæ importunũ vestræ insolentiæ fastũ apertè arguunt. Mitra, redimicula, nitrũ & acus, pumex, strophium, quæ pòst locatur funda, & posterius operculũ, fucus, torquet, componendorum oculorũ instrumenta, subtilis vestis linea, vitta, zona, instita, prætexta, multitia, cython, barathrũ, encyclõ, tunica. Quæ sunt autẽ horum non dixi maxima: inaures, gemmæ, plastra, botrylidẽ, fibula, amphilea, monilia, pedica, sigilla, catena, annuli, catapłasmata, ampulla, capitis ligamina, obeliscí, sardia, vẽtilabra, elimãteres. Ego quidẽ defessus sum & indignor dicendo tot earũ ornamentorũ multitudinem, & mihi mirabile sit quòd non eneentur, quum tantum onus baulent.* Hæc ille. Huc videlicet se effundit modestię victrix audacia: & in hoc luxus genere excessus penè incredibiles legũtur. Caius Cæsar Augustus rarò humanis vestimẽtis indui voluit, quippe qui luxurians sæpenumero cõspectus fuit deorũ habitu, nunc aurea barba, nunc Veneris habitu. Nero nullã vestem bis induit. Heliogabalus gẽmas ab optimis sculptas artificib⁹ in calceamẽtis terebat, quæ nunquã iterabat. Sed & hodie in Anglia Gualter⁹ Raiolæus, Reginæ Elizabethæ amasius, visus est in aula crepidas gestare ita gẽmis onustas, vt ad 6600. aureos, & amplius æstimarẽtur: homo alioqui obscur⁹, & ante amores regios sortis abiectissimæ. Deniq; eo nũc luxus iste in Anglia excreuit, vt qui Hẽrici septimi, cui octauus successit, huius Elizabethæ pater, vestitus fuit, vix nunc nobilem mediocrem deceat; & quo olim primarij nobiles, Duces, Marchiones, Comites vsi fuerũt, eo nũc inferior nobilitas vestitus splẽdore vtat, nobi-

Lib. 2. ca. 12.
Exempla.
Suetonius in eius vita.
Alexand. ab Alex. lib. 5. cap. 18.
Pædag. lib. 3. cap. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litatis verò inferioris amictu veteri vix mechanici & villici agrorum iam contenti sint. vt quod Christus hic dixit, *Ecce qui mollibus vestiuntur, in domibus Regum sunt*: iam multo latiùs pateat, & in quibusuis nobilium, ciuium, villicorum domibus, mollibus vestiantur tam viri quàm fœminæ: vtque ad multos iam in Anglia, Gallia, & alibi viros mollissimè comptos & cultos, illud Diogenis iterum dici debeat. Ille enim quum vidisset generosum quēdam adolescentem muliebriter vestitum; *Non te pudet* (inquit) *qui peiùs tibi velis quàm ipsa natura voluit? Illa siquidem te virum esse voluit, tu verò te ipsum ex vestitu mulierem facis.* Lege de hoc luxu muliebri D. Chrysostomum homil. 90. in Matthæum prolixè disserentem. Fecit nimirum prodigiosissima horum temporum mollicies & luxus in hoc genere effusissimus, vt hunc vnum locum copiosiùs tractauerim: eo etiam magis, quòd vix in alio Euangelio per Ecclesias legi solito, mollicies ista & luxus reprehendatur. Deliget ex tanta varietate concionator, ea quæ ex his omnibus, præsenti loco tempori, personis magis conuenire, magisque fructuosa fore iudicabit. Quare vt hunc locum concludamus, molles isti & papiliones depicti, illud Amos Propheta auscultent: *Va vobis Optimates, capita populorum, ingredientes pompatice domum Israël.* Quid enim hodie diceret, si videret, non optimates tantum, sed de vulgo ipso & media plebe, quanta pompa, quo apparatu & splendore templa Dei ingrediuntur? Deum suppliciter oraturi, quanto maximo possunt cum fastu & splendore omnium eius ingrediuntur: quo nihil absurdius.

Laert. lib. 6. Apophthegma.

Amos. 6.

d

EVANGELIVM DOMINICÆ III. ADVENTVS.

Ioan. 1.

MISERVNT *Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es? Et confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus. Et interrogauerunt eum: Quid ergo? Elias es tu? Et dixit: Non sum. Propheta es tu? Et respondit: Non. Dixerunt ergo ei: Quis es, vt responsum demus his qui miserunt nos? Quid dicis de te ipso? Ait: Ego vox clamantis in deserto: Dirigite viā Domini, sicut dixit Isaias Propheta. Et qui missi fuerant, erant ex Pharisæis.*

Et inter-

Et interrogauerunt eum, & dixerunt ei: Quid ergo, baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? Respondit eis Ioannes, dicens: Ego baptizo in aqua. Medius autem vestrum stetit, quem vos nescitis. Ipse est qui post me venturus est, qui ante me factus est: cuius non sum dignus vt soluam eius corrigiam calceamenti. Hæc in Bethania facta sunt trans Iordanem, vbi erat Ioannes baptizans.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, Tu quis es? De vano & temerario mundi iudicio.

2. Confessus est, & non negauit, & confessus est, quia non sum ego Christus. De vana existimatione fugienda.

3. Ego vox clamantis in deserto. De vero officio prædicatorum verbi, salutí auditorum necessario.

4. Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta. De necessaria præparatione ex parte nostra ad Christi gratiam.

5. Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta? De leuitate & inconstantia fautoris & existimationis humanæ.

6. Medius autem vestrum stetit quem vos nescitis. Contra ambitionem.

7. Quem vos nescitis. De fidei virtute & interiori oculo.

8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere. De humilitatis præstantissima virtute.

1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum, &c.

LOCVS moralis de mundi huius vano & temerario iudicio. Ad Ioannem mittunt Iudæi legationem honorificam (nam isti sacerdotes missi ex Pharisæis erant, qui sciētiæ & sanctitatis opinione cæteris tunc omnibus præcellebant) vt illum pro Messia, quem tunc omnes expectabant, si se eum profiteri vellet, reciperent. In illa enim interrogatione, *Tu quis es?* an Messias esset, interrogabant, sicuti ex Ioannis responsione euidenter patet, dicentis, *Non sum ego Christus.* Alioqui ad interrogatum non respondisset, nisi hoc illi vel apertis verbis, quæ breuitatis causa euangelista pretermisit, vel tacita intentione & voluntate eum interrogassent. Nam & simpliciter quis esset Ioannes, ignorare non poterant, cuius & genus, & vitā, & doctrinam tot annis exploratam habuissent. Interrogant igitur Ioannem Iudæi, & quidē solenni atque honorifica missa à Metropoli sua ciuitate legatione, an sit Christus: & hunc illi maximum honorem deferunt. At Christo nunquā cum honorem detulerunt. Nunquam ad illum legatos miserunt. Nunquam nisi captiosè, an

Mundanæ existimationis vanitas.

Christus esset, interrogant. At cur istud obsecro? Maiora fuerunt Christi opera quàm Ioannis. Imò Ioannes ideo nullum miraculum fecit, vt tanto esset illustrior Christi gloria, tantóque facilius eam Iudæi pro vero Messia reciperent. Excellior & diuinior fuit eius doctrina. Sic enim docebat, non vt Pharisæi & alij legis Doctores, sed *tanquam potestatem habens.* Denique vt se Messiam ostendat, dixit discipulis Ioānis, *Renunciate Ioāni ea quæ audistis & vidistis.* Ipsi quoq; Iudæi confessi sunt: *Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo loquitur.* Et alius ex Principib⁹ Iudæorum dixit: *Nemo potest hæc signa facere quæ tu facis, nisi fuerit Deus cum illo.* Quæ ergo causa, quòd Christo ita prætetito & neglecto, ad Ioannem proficiscuntur, & hanc nobilissimam legationem de re tanta instituunt? An quia Christus asperè eorum vitia taxabat? At aspernis Ioāne non fecit, qui sic ipsos Pharisæos alloquutus est: *Genimina viperarum, quis vos docuit à ventura fugere ita?* Sed profectò nihil aliud in causa fuisse videtur, quā quòd Christum vilem putabant. *fabri filium* reputātes: Ioannem verò magnatē, & magnatis filiū, Zachariæ sacerdote patre natū, & ciuitate Iuda oriundū; quum Christū ex Nazareth Galileæ, humillima & contēpta ciuitatula (vnde ipse Nathanael vir iustus, per contēptum tamen dixit, *A Nazareth potest aliquid boni esse*) natū existimarent. Nobilitatem itaq; externam mundi more respiciebāt Iudæi, malebántq; Ioānem, honestissimo loco natū, pro Messia agnoscere, quàm Christum humillimè natum, seu natiuitatis, seu educationis locū, seu matris, seu patris putatitij statū & fortunam spectes. Quum filius aliquis Isai vngendus esset à Samuele in Regē, Samuel ipse videns Eliab primogenitū, fortē & egregium adolescentē, dixit statim mūdano affectu & iudicio, *Num coram Domino est Christus eius? Et dixit Dominus ad Samuelem: Ne respicias vultū eius, neque altitudinem staturæ eius, quoniā abieci eum, nec iuxta intuitum hominū ego iudico. Homo enim videt ea quæ parent, Dominus autē intuetur cor.* Nempe homini carnali tota ratio indicandi est consuetudo cernendi, & in rebus ac negotiis humanis perspiciēdis, tractandis, iudicandis oculatissimi sunt homines mundani, in rebus spiritualibus cæci & ignari. *Quemadmodum noctua aspectus noctu quidē valet, sole autē illucescente non mediocriter offuscatur & hebescit: sic seculariū hominum & huius mūdi sapientū, mens acutissima quidē, ad vanas res perspiciendas esse videtur, hebetissima verò, caliginéq; referta, ad ipsam lucē verā percipien-*

Chrysost. hom. 14. in Matth.

Matth. 2. Matth. 11. Ioan. 7.

Ioan. 3.

Matth. 3.

Matth. 13. Marc. 6.

Ioan. 1.

Exemplum.

1. Reg. 16.

Simile. Basil. homil. 8. Hexameron.

percipiendā euasit. Nempe rebus terrenis, & honore ac splendore mundano affecti atq; corrupti, de cœlestibus & diuinis rectū iudicium ferre nequeūt. Quemadmodū luna ex parte sua superiori plena, soli propinqua est, sed terrā versus nihil tunc habet luminis; contrà verò quum terrā versus plena & splendida collucet, à sole est remotissima, & à parte globi superiori, tota tenebrosa est: sic quo magis ad Deū accedimus in pietate & vitæ puritate, ab illo quidē magis illuminamur, & apud illum illustriores sumus, mundo autem ignobiles, & ad res mundanas tractandas minùs idonei; contrà verò, quo magis à Deo recedimus, vitæ totius vanitate, & terrenis desideriis affecti, eo magis mundo placemus, eo nobiliores & illustriores mundo apparemus, simúlq; ad res mundanas percipiendas atq; tractādas acutiores. Deus non apparuit Moysi adhuc in Ægypto agenti, sed vbi inde recesserat. Sic iis qui in seculi tenebris versantur, diligúntque tenebras magis quàm lucem, vmbras bonorū magis quā vera bona, diuinæ gratiæ lux non affulget. Pharisæi toti mundani & superbi, Christū nec honorant, nec agnoscunt. Ioānes & in deserto eū agnoscit, & in carcere eum missa suorū discipulorū legatione honorauit. Hoc est quod alius Ioannes dixit: *In mundo erat, & mundus eū non cognouit.* Idem de suis futurū Christus prædixit: *Si mundus vos odit, scitote quia me priorē odio habuit. Si de mundo fuissetis, mūdus quod suum erat diligeret. Quia verò de mundo non estis, sed ego elegi vos de mundo, propterea odit vos mundus.* Hic ergo ad suam cōsolationē pij obseruent, æquanimiter ferendū, si se & bonis omnib⁹ interdū prætereitis, mali in mūdo & à mūdo honorentur, postquā Christo præterito Pharisæi Ioannem potius pro Messia agnoscere parati erant. Hanc quoq; cautionē contra vana mundi iudicia discant, vt illa prorsus contēnant; quia semper in iis quæ ad Deū pertinent, cæca sunt. Si famulo tuo in furto aliquo aut mendacio deprehenso, nihil fidere, nihil vel iurāti etiā credere soles, qd iudicium mundi magni facis, qui tot iniquas sentētias cōtra tot Sanctos protulit? Si cām bonā in iudicio pēdētē haberes, & in prima quidē instātia corā iudice vel iguaro, vel temerario, vel iniquo, parū curares si cā caderes, modò aliū iudicē haberes doctū, diligentē & iustū, ad quē à prima sentētia appellares. Sic mundi præsens iudiciū prorsus cōtemnendū est, quia Deū habemus iudicem, qui æquissimè iudicaturus est. 2. *Cōfessus est, & nō negauit: & cōfess⁹ est, qa nō sum ego Christ⁹.*

Allegoria. Exod. 2.

Matth. 11.

Ioan. 1.

Ioan. 15.

Similia.

Simile.

Locus moralis de vana existimatione fugiēda, D. Ioannes

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vana sui existimatio fugienda.

de maxima & suprema apud Iudæos dignitate rogat", cuius iam specimen maximũ totius vitæ austeritate diuina prædicatione, & noui baptismi administratione dedisse videbatur, non frigidè & cunctanter, quasi sibi quidem arrogare nolens, videri tamen volens (vt multi existimationes honorificas verecundia cõposita fugientes, eas ambiunt & quærunt magis) sed rotundè & cõstanter negat se illũ esse, quem illi arbitrãtur. Nẽpe veri discipuli Christi magis sollicitè curãt, ne etiã de veris virtutibus glorientur, quàm vani huius seculi homines de gloria & laude quauis occasione capranda cõtendunt. Paulus & Barnabas, quũ diuinos illis honores. Li-

Exemplum. Act. 14.

strenses exhibere vellent propter sanatũ claudum, *cõscissis tunicis suis, exilierunt in turbas, clamãtes & dicẽtes: Viri quid hæc facitis?* Petrus quoq; & Ioannes, accurrente populo propter simile miraculũ, dixerunt: *Viri Israëlitæ quid miramini in hoc, aut nos quid intuemini, quasi nostra virtute aut potestate fecerimus hunc ambulare?* Sic Daniel vocatus à Nabuchodonosor, & sapientiæ nomine commendatus, vt somnium eius interpretaretur, respondit, omnẽ à se sapientiæ opinionẽ &

Act. 3.

Dan. 2.

laudem remouens: *Est Deus in cælo revelans mysteria. Mihi quoq; non in sapientia quæ est in me plus quã in cunctis viuentibus sacramentũ hoc revelatũ est, sed vt interpretatio regis manifesta fieret.* Sic & S. Ioseph Pharaoni: *Absq; me Deus respõdebit prospera Pharaoni.* Horũ exẽpla secutus & S. Bernard", quũ multa signa & miracula per varias Galliæ partes faceret, ne sibi aliquid propterea pl' cæteris videretur, anxietate ma-

Gen. 41.

In vita eius lib. 1. cap. 6.

xima prospiciens, in hæc verba prorupit: *Ex Scripturis didici, signa fieri vel per perfectos, vel per fictos. Ego nec perfectionis mihi sum cõscius, nec fictionis. Nihil ergo mihi & signis istis quãdoquidẽ mea illa fama magis quã vita nouerim exhiberi: nec mihi meã fieri commẽdationem, sed ad cõmonitionẽ potius, ad fructũ autẽ aliorũ, & ad fouendã bonã de me opinionem.* Sic videlicet in hoc sancto viro vincebat sublimitatẽ nominis, humilitas cordis. Nec tantum poterat vniuersus mundus eum erigere, quantum se ipse deiicere solus. Pulchra scilicet ratiocinatione, & magno studio inuẽta, sanctitatis de se opinionem à mente sua remouit nec minus laborauit ne sanctulus videretur, quum esset sanctissimus; quã alij laborãt vt sanctissimi, & doctissimi, & fortissimi, & prudẽtissimi videãtur, quũ nihil

In vita eius lib. apud Surium tom. 6.

inin" sint quã sancti, docti, fortes, prudentes. Idem studiũ in aliis sanctis fuit. S. Gregor" Turonẽsis Episcopus (quũ multa per eum Deum miracula facere videret) reliquias semper

Sanctorum

Sanctorum collo circũferebat, eo fine, vt quoties diuina virtus aliquid per eũ gessisset, non suis meritis, sed virtuti reliquiarũ, quas circũferebat, tribueretur. Sed in hoc genere excelluit sanctus Eligius, Nouiomensis Episcopus, vir nobilitate, eruditione, pietate celeberrimus. Mẽdicus quidã cæcus à sancto Eligio, adhuc laico nobili, sed, vulgi opinione, viro sancto, eleemosynã accepturus, manu subtraxit, orãs vt oculis potiùs eius crucis signum imprimat, visumq; illi præbeat. Cui ille dissimulãs, ac subridẽs: Tu, inquit, amice necdũ nosti te signare: Docebo te. Moxque signũ crucis imprimens, illius oculos aperuit: torumque hominis fidei tribuendũ asseruit.

Lib. 1. cap. 29. vita apud Sur. tom. 6.

Idem quum pauperẽ aridam manum habentẽ, & eleemosynam petentem, arrepta arida manu, similiter sanasset, vt miraculum à se factũ occultaret. Ego, inquit, putaui ideo illum fingere, vt à me faciliùs eleemosynam posset petere. Idem vir sanctus quum quendam, in publica via transiens, suspensum cerneret, eũque, vt sepulturæ corpus daret, per suos deposuisset, aliis fossam parãtibus, cœpit, tacitè orãs, illud ab imis vsque ad summa palpare. Vbi autem sensit adesse animã, mira arte à se virtutem facti repellens, O quàm grãde, inquit, scelus, nisi Dominus adiuuisset, perpetrare poteramus, si corpus hoc humo texissemus, quum anima eius in ipso sit! Hæc dicens, mirãtibus famulis, iussit eũ vestimentis indui, & quiescere paululũque surgente, & ita recreato, quasi nullã passus esset molestiã, discessit vir sanctus cũ suis, ac si nullum virtutis signum fecisset. Rara sunt hæc, sed pulcherrima veræ humilitatis exempla, quando sic vana gloria fugitur, vt ne quidem in veris virtutibus, veráque laude dignis, vllo modo admittatur. Vnum igitur adhuc aliud subiiciã. S. Anno, Archiepiscopus Colonensis, accedentem ad se cæcum quendam, qui in visione accepisse se dixerat fore vt visum reciperet, si aqua, qua manus suas ad altare lauisset, suos oculos abluere, ideoque ab eo iam ad sacrũ faciendum se præparante, hanc gratiã petiisset; Episcopus multũ commotus, eũ acribus verbis reiecit, fallacem & impostorem vocans. Cæcus nihilominus in fide persistens, obtinuit clanculũ à clerico, qui celebranti Episcopo ministrauerat, aquam prædictam: moxq; oculos ea abluens, visum recepit. Quum autem finito sacro ad Episcopi pedes se prouoluens, accepti beneficij gratias agere vellet, Episcopus, re intellecta, eũ vehementer iterum obiurgauit, quod ita Deum tentare ausus fuisset: clerico verò leuiter alapam dedit, quòd huiusmodi facto va-

In vita eius apud Sur. to. 6. lib. 2 cap. 3.

nam

Universidad de Deusto
Biblioteca

nam de se apud populum opinionem concitare vellet. Vtrique autem sub graui anathemate iniunxit, vt se viuo nemini hoc propalaret, sed soli Deo acceptum referret, eique soli gratias ageret. Rursum quum alia quædam fœmina ei à sacro prodeunti, supplex aduolueretur, similem vt suprà visionem se accepisse referens, & similem gratiam postulans; ille, vt semper virtutem celaret, & iactantiam fugeret, se cõmotum simulans, vt custodiæ traderetur mox imperauit, suspicionẽ astantibus relinquens, vt durè acciperetur. Post prandium autem, ea ad se vocata, coram duobus clericis & vno cubiculario puero, nõ oculos, sed pedes eius poplite flexo lauit, & cibo illi apposito, ac degustare iussa, vix edulio palatum imbuerat, quũ perfectè vitum recipit. Mox ei eleemosynam bonam in manum dat, vehementer obtestatus ne ingratam sibi de seipso opinionẽ circumferret. Sed & parum ei fidens, (vt est fœminarum natura loquax) abeuntẽ ad propria, donec villa egrederetur, ab vno clerico comite deducẽdam curauit. Simile fuit D. Nicolai factũ, qui ad pauperis filias matrimonio locandas, argentum clanculum per fenestram iniecit: & tertiò hoc faciens, conspectus, fuga se celerrimè recepit, ne agnosceretur. Hæc videlicet Sanctorum virorum ingens cura & sollicitudo maxima fuit, vt non leuiter & oscitanter, sed acriter & constanter laudis & excellentiæ opinionem, seu veram, seu falsam, à se longissimè repellerẽt, sicut hic Ioannes Baptista fecit. Est tamen hic cõmunis omnium mortalium, adeoque (proh pudor) fidelium Christianorum morbus, vt nõ solùm videri nolint quod sunt, sola apud Deum gloria contenti, sed etiam (quod multo & turpius & flagitiosius est) videri etiam velint esse quod non sunt. Quem morbũ humanum pulchrè Socrates expressit. Si quis (inquit) in theatro iubetet coriarios omnes surgere, illi soli surgerent; similiter si fabros ferrarios, textores, aut alios generatim: si verò prudentes aut iustos iubeat surgere, hìc omnes ilicò consurgent, quia omnes tales videri volunt. Thales Milesius iam senex, admirandam quandam rationem de cælo commentus, eandem Mandritæ Philosopho Sirenensi communicauit: qui quum hoc nomine magnas gratias ageret, rogaretque quã mercedem pro tanto documento vellet, Satis (inquit Thales) mihi fuerit ô Mandrita, si id quod à me didicisti, quum proferre volueris, tibi non asciperis, sed me eius repertorẽ prædicaueris. Quanto magis hoc summo iure Deus à nobis flagitat, vt omnem virtutem, scientiã, prudentiam,

Hier. epp. 4.

Stobæus serm. 21.

Ludoui Granat. tom. 1. de temp. pag. 339.

tiam, fortitudinem, si quam habemus, non nobis, sed illi acceptam referamus, quoties ea vtimur? Quanto magis summa ratio docet, & theologos ac Christianos decet, vt omnes ingenuè agnoscãt per quas profecerint? Pulchrè Sapiens magistri & discipuli officium vno quasi verbo docuit: *Hæc est sapientia quam sine simulatione didici, & sine inuidia communicauit.* Certè hypocrita qui id videri vult quod non est, aut ex se esse quod non nisi ex Deo est, vel per se inuenisse, quod ab aliis accepit & didicit, similis est miluo, qui altè quidem ascendit & volitat, sed semper humum spectat, vt prædam rapiat; ille quidem carnem mortuam, iste verò laudem inanem. Plura de hac materia in aliis Euangeliis dabitur dicendi locus.

Sap. 7.

Simile.

3. *Ego vox clamantis in deserto.*

LOCVS moralis de vero officio prædicatorum verbi, salũti auditorum necessario. Omnis enim prædicator qui ad Christum seu fide credẽdum (quod fecit Ioannes) seu operibus imitãdum, homines vel incredulos vel peccatores adducit, est verè vox clamantis in deserto; est vox clamantis, adhortantis, comminantis, obiurgantis, non molliter palpantis, loquẽtis placentia, & auribus hominum subseruientis. Clamare necesse est ad eos qui vel procul absunt, vel difficulter audiũt. Tales sunt omnes peccatores. Peccatum elongat nos à Deo. *Peccata vestra diuiserũt inter me & vos.* Deus ante peccatũ dixit & facta sunt, & loquebatur Adæ molliter ac familiariter. *Benedixit illis Deus, & ait: Crescite & multiplicamini.* Rursum, *dixit Deus, Ecce dedi vobis omnem herbam, &c.* Item præcepit ei, dicens: *Ex omni ligno Paradisi comedes, &c.* At post peccatum commissum ita clamauit Deus, *vt audiret Adã vocẽ Dei deambulantis in Paradiso.* moxque: *Vocauit Dominus Deus Adam, & dixit ei: Vbi es?* Deus autẽ clamat post nos: per eos quos mittit ad prædicandũ: & per tribulationes quas nobis immittit, vt à somno peccati excitemur. Nos per peccata nostra quodammodo persequimur Deum, *iterum crucifigentes nobismetipsis Filium Dei, & sanguinem Testamẽti pollutũ ducentes*; sicut Saul impius persecutus est Dauid iustũ. Sed persequendo Deũ, in speluncis peccatorum absconditur, quasi à Deo nõ videremur: quia illum ipsi non videmus, & altum dormimus, securi de vindicta & iustitia Dei. At ille primùm sicut Dauid occupato in spelunca Sauli *eram chlamydu præscidit*, sic aliquid nobis ex bonis temporalibus aufert; quasique expostulat nobiscum de injusta persecutione, sicut

Prædicatoris officium.

Simile.

Gen. 1.

Gen. 2.

Gen. 3.

Allegoria.

1. Reg. 24.

Dauid

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dauid expostulauit cum Saule, dicens: *Quare audis verba hominum loquentium, Dauid quærit malũ aduersum te?* Quare audis verba hominum, nec etiam dæmonum, tentantium te ad malum, & dicentium: Deus quærit malum aduersum te, vel quia mãdata eius nimis grauia & ardua sunt: vel quia sua gratia non te adiuuat: vel quia seuerus iudex est, nec peccanti ignoscet, vt idcirco vel ad benefaciendum animum desponderas, vel adeo reconciliãdum desperes? *Ecce iam vides quòd te occidere potuissem*, qui tamen leui detrimẽto te affeci. Sed verum est prouerbiũ: *Ab impijs egredietur impietas*. Sui quisque peccati author est. Atque hic interdum remordet conscientia, & ploramus in corde, & statuimus iterum nõ peccare: sicut hic Saul gratias agit Dauidi, quasi eũ ampliùs nõ persecuturus. Sed rursũ promissionis obliti, ad iniurias redimus, & nouis flagitiis Deũ irritamus, qui iterũ in somno peccati dormiẽtibus nobis, *hastam aufert*, robur ac fortitudinẽ, morbos immitẽs, aut etiã *vas aquæ aufert*, id est, vxorem, fratrẽ, aut amicum coniunctissimũ, vt Sauli dormiẽti in castris, vtramque abstulit Dauid, quũ occidere eum facillimè potuisset. Sic Deus clamat post nos, vt à somno peccati excitet, interim *sua benignitate & longanimitate ad pœnitentiã nos adducẽs*. Atqui Deo tacente & dissimulãte, nec aliquid nobis auferente, sed vt omnibus rebus affluamus permittente, saltem Prædicator omnis vox clamatis esse debet. Prædicatores verbi in Euangelio piscatores vocãtur. Piscator verò quũ vnũ aliquem piscem capere vult, arũdine vtitur & magno filẽrio. Qui priuatim aliquem admonet aut corripit, patienter & mansuetè id agere debet. Sed quum multos simul pisces capere piscator vult, reti vtitur, ac sagena missa in mare: & tunc strepunt ex proposito piscatores, aquas verberant, ac pisces deterrent, vt vndiq; excitati cõfluãt. Sic prædicator pro concione minis ac reprehensionibus strepere debet: quæ cùm cõmunes omnibus sint, nemo cõqueri potest. Rursum clamare debet cõcionator contra peccatores, quia difficulter audiunt. Qui foris pulsat, intus nõ auditur, quũ omnia domi strepitu & clamore sint plena. Deus foris pulsans, aut prædicator sonãs, nõ auditur, nisi fortiter clamãdo, quàm diu in corde auditoris vel variæ cupiditates obstrepũt, vel peccata ipsa clamãt vindictã à Deo. Hic ergo clamãdũ necessariò, vt ad aures cordis perueniat vox prædicatoris. Sic Ioãnes clamauit fortiter: *Agite pœnitentiã. Iam ad radicem arboris posita securis est. Appropinquat regnũ cœlorũ*. Similia. Ideo etiam dicitur *vox clamantis*, seu

1. Reg. 26.

Rom. 2.

Philip. Diez Cisn. 1. de diuo Thoma.

Simile.

Stella de contẽptu mundi par. 2. cap. 21.

Similia.

Matth. 3.

seu vehementer clamans (vt vas electionis, vas singulariter electum; virga æquitatis, virga æquissima, terrã promissionis, terra excellenter promissa) *in deserto*. Est enim anima omnis peccatoris, quasi quoddam desertũ, in quo omnia sunt sterilia & arida, nec nisi vel vepres ibi crescũt, vel serpentes grassantur. Rursum *in deserto*, quia hominibus à Deo desertis, & post voluptatum deuia & errores aberrantibus, prædicator loquens, eos ad Deum reuocare clamando debet.

Rursum Ioannes erat vox clamans, quia non solùm vocẽ habebat bene clamantem, bene sonantem (vt plerique concionatores) sed etiam vox erat. Quicquid enim in Ioanne erat, victus, vestitus, habitatio, tota vita vox erat, clamabat pœnitentiam, mortificationem, sanctitatem. Alij concionatores, quorum vita verbis non respondet, vocem quidem habent, eamque inanem: *vt æs sonãs, vel cymbalum tinniens*, sed non sunt vox. Sunt similes artificibus crucem efformãtibus, sed eam non contemplantibus: sicut vasa ad continendum salem, quum ipsa sint omni sale destituta: sicut puteus cuius aqua abluuntur immunda vasa, quum ipse sit luto & spurcitia refertus: denique sicut campana, quæ omnes ad templum vocat, sed ipsa non ingreditur. Sicut quædam peccata clamãt in cœlum, sic quædam virtutes clamant in terra. *Sãguis Abel adhuc loquitur*. Vita Ioannis talis vox erat, vt de tota Iudæa exirent in desertum ad eum videndum. *Quid existis in desertum videre?* non solùm ad eum audiendum. Imò priùs clamauit vita quàm prædicatio: sicut *Iesus prius cœpit facere, quàm docere*. Hunc ordinem concionator seruare debet; vt priùs sit vox, postea vocem exerat.

Hector Pinetus in Esa. c. 40.

1. Cor. 13.

Similia.

Hebr. 11.

Matth. 11.

Act. 1.

4. *Dirigite viam Domini, sicut dixit Isaias Propheta.*

Locvs moralis de necessaria præparatione ex parte nostra ad Christi gratiã & redẽptionis beneficiũ recipiẽdũ. Hoc enim clamauit illa vox in deserto, hoc clamãt oẽs verbi Dei præcones ad suorũ temporum peccatores: *Dirigite viam Domini, rectas facite in solitudine semitas Dei nostri*. Hoc enim apud Esaiã sequitur, ad quem locũ Ioannes hîc remittit; & quę Esaiæ verba cęteri Euangelistę, Matthæus, Marcus, & Lucas expressè addiderunt. Dirigere hanc viam Domini, præparare se ad Christi gratiam (quod quando cum Scriptura dicimus, semper præueniens & cooperans Dei speciale auxilium, cum Scriptura intelligimus) est disponere se ad iustitiam per pœnitentiam; quam vt Ioannes Baptista specialiter prædi

Esaia 40.

Matth. 3.

Marc. 1.

Luca 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.1. Ephes. 4.

prædicauit Iudæis, ita postea Petrus, omnésque à Christo dati Doctores & Pastores, prædicare debent. Sicut Iudæos oportebat dimittere antiquam & carnalem conuersationem, &

De Iean. lib.1. cap.14.

(vt ait Cyrillus) *Sicut hactenus viâ Moysi ambularunt, ita nunc viam Christi suscipere*: sic oportet vel adhuc incredulos vel post fidem peccatores, vt Deo per Christum reconcilientur, vetustatē deponere, & in nouitate vitæ ambulare.

Serm. 65. a. Cor. 6.

Si quid (inquit Ambrosius) *in via mentis (quam Deus inambulat, & in qua habitat) vel moribus asperum, vel crudelitate durum, vel cōuersatione pollutum fuerit, iubemur id mundare, componere, coæquare.* Amouendi sunt igitur peccatorum scopuli, voluntas & affectus peccandi penitus deponenda, vt via paretur Domino. Hoc Esaias his verbis expressit, statim subiungens loco citato: *Omnis vallis exaltabitur, & omnis mons & collis humiliabitur: & erunt praua in directa, & aspera in vias planas. Via impiorū est complanata lapidibus.*

Esaiæ 40. Eccli. 21.

Omnia illi sunt lapides offensionis, etiā ipsæ virtutes. Via peccatorum multas habet sordes voluptatū, colles vanitatū, mōtes superbiæ & fastus, scopulos & saxa inuidiæ, iracundiæ, maleuolentiæ. Hæc omnia & singula prorsus remouenda sunt, vt via cordis à sordibus mūdetur, vanitate sublata solidetur, superbia deposita humilietur, saxis eiectis cōplanetur, vt sic eam Christus inhabitet. Rex vrbem ingrediens, habet præcursores & prouisores, qui viarū sordes amoueāt, difficultates tollant.

Similia. Cursus. hum. 3. operis imperf. in Matth. Stella in Luc. cap. 3.

Sed & ante medici aduentum docetur ægrotus, vt agnoscens morbū suum, medicū venientē reuerenter accipiat, seseq; illi per omnia morigerū & obedientē præbeat. Christus Rex noster & medicus animarū nostrarū est. Sicut ante Ioseph ibat præco, clamans nomine Regis, vt omnes ei genua flectent; sic ante Christi quidem personam ibat vox clamantis Ioannes Baptista; sed & semper ante eius gratiā & redemptionis beneficium clamat Ecclesia (ordinatiē loquēdo) vt qui peccatores recōciliari volunt, genua Christo flectant, eius sacramenta accipiant, mādata seruent, fidem teneant. Hæc est via Domini quam dirigere seu parare debemus. Clamat per

Esaiæ 55.

Esaiam Deus: *Non sunt cogitationes meæ cogitationes vestræ: nec viæ vestræ viæ meæ, dicit Dominus. Quia sicut exaltantur cœli à terra, sic exaltatæ sunt viæ meæ à viis vestris.* Viæ nostræ sunt peccata nostra, in quibus ambulamus, imò cutrimus.

Sap. 5.

De hac via dicunt damnati: *Lassati sumus in via iniquitatis & perditionis: & ambulauimus viæs difficiles: viam autem Domini ignorauimus.* De qua etiam Salomon: *Via impiorum*

Prouerb. 4.

tenebrosa

tenebrosa, nesciunt vbi corruant. At verò via Domini est via mandatorum eius, quam omnes iusti ambulāt, *euntes de virtute in virtutem. Non enim qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt.* Sed hæc via paranda est, id est, ad hanc viam perueniendum est, per præcedentem pœnitentiam, per peccatorum odium & detestationem, per cordis contritionem, per confessionem & satisfactionem. Hoc enim totum docuit Ioannes, quum hanc viam Domini pararet: *Pœnitentiam agite, appropinquat enim regnum cœlorum.* Rursum, venientes ad Ioannem, *baptizabantur ab eo, confitentes peccata sua.* Deinde clamauit: *Facite fructus dignos pœnitentia*, id est, *tanto maiora querit bonorum operum lucra per pœnitentiam, quanto graniora vobis intulistis dāna per culpā*, ait Gregorius.

Psal. 83. Psal. 118. Matth. 3. Luca 3. Hom. 20. in Euang.

5. *Quid ergo baptizas, si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?*

Mundi fauoris inconstantia.

LOcus moralis de leuitate & inconstantia fauoris & existimationis humanæ. Prius enim adulādo vel blandiēdo nihil proficientes, nunc obiurgādo & reprehendēdo molesti sunt. Vbi pellis vulpina non profecit, induitur leonina. Sic Herodes primùm palpauit. *Vt ego* (inquit) *veniens adorē eum.* Postea iratus quòd hac via res non succesſit, *occidit omnes pueros in Bethlehem à bimatu, & infra.* Sic Absalom, quum per literas à Ioab nihil impetraret, vt eum patri reconciliaret, segetem eius succendit. Sic Lystrenses in Actis Apostolicis, quum primò Paulo *tanquā Mercurio sacrificare vellent*, paulo pòst ijdem persuasi à quibusdam superuenientibus ex Antiochia Iudæis, *lapidantes Paulum, traxerunt extra ciuitatem, existimantes eum mortuum esse.* Hæc est hominum maleuolorum, & seipsos tantùm quærentium, leuitas animi & inconstantia. Mundus nempe in omni sua actione & distributione bonorum, in iudicio suo & existimatione, appēdit sine trutina, numerat absque calculo, metitur absque regula & mensura. Trutina, calculus, & regula illi est, sui ipsius & suorum amor cæcus. Hanc ob causam quouis momento huc illucque impellitur. Argentum viuum, vtcunque auro commisceatur, vbi primùm ignem attigerit, ab auro separatur. Sic amicitia, blandimēta, existimatio mundana, vbi primùm offenditur, vel aduersi aliquid patitur, faciem auertit. Huius rei egregiā hypotyposim scripsit Damascenus. Homo quidam tres amicos habuit, ex quibus duos ingenti affectu colebat, tertio exiguā beneuolentiā præstabat. Idē in discrimen

Tiraquel. in com. in hunc locum. Exempla. Matth. 2. Reg. 2. 14. Act. 14. Hector Pinctus dialog. par. 2. dial. 3. cap. 18. Simile. Stella de contemptu mundi par. 2. cap. 3. In historia de Barlaam & Ioſaphat c. 15. Parabola.

Universidad de Deusto
Biblioteca

capitis & fortunarum vocatus, primum adit vt eum iuuare velit: qui aliqua tantùm illi vestimẽta porrigit, quibus in via ad iudicium vtatur, aliud adiumenti nihil. Secundum accedens, ab eo hoc vnum solatium accepit, vt aliquousq; in via ad tribunal eum deduceret. Tertium igitur amicum, necessitate adactus, etsi non absque rubore quum adiisset, opémq; eius flagitasset, ille solus præter expectationem omnem, illi suam operam pollicitus, ipsum iudicem pro amico adit, cautámque eius diligenter agit. Ex his tribus amicis, primus est diuitiarum amor, ex quibus morientes, & ad Dei tribunal vocandi, nihil nisi duos fortè panniculos, quibus corpus obuoluitur, reportamus. Secundus amicus est vxor, liberi, cognati, amici carnales: qui ad sepulchrum vsque duntaxat cadauer cõducunt, & funus honestant, postea omnem memoriam deponunt. Tertius amicus, cuius paruam in hac vita rationem habemus, sed maximè post hãc vitã nos apud Deum iuuat atque cõmendat, virtus est, & bonorum operũ chorus. Illa ergo est amicitiæ mundanæ & carnalis cõstantia & certitudo Pharisæi & Scribæ, qui Ioannem summo honore afficere voluerant, citò ad eum reprehendendum conuertuntur, minima vel nulla potiùs data occasione. *Promptissimo animo* (ait Chrysostomus) *ad Ioannem Pharisæi primò venerunt, licet postmodum mutati sunt. Quæ ambo Christus his verbis significauit: Ille erat lucerna ardens & lucens, & vos voluistis ad horam exultare in eius luce.* Reuera mundi fauor, existimatio, honor, blanditiæ exultant ad horam tantùm, & breue momentum, nihilq; eis mutabilius. Nam & ideo Principes Iudæorum, qui hac honorifica legatione summã se de Ioanne opinionem habere ostendebant, adeò vt suo solius de se ipso testimonio credere, parati essent; dicebãt enim: *Quid dicit de te ipso?* (quòd maximæ apud eos authoritatis Ioãnem fuisse, ostendit Chrysostomus) postea tamen eum penitus contempserunt, & vt hominẽ dæmoniacum despexerunt iuxta illud Christi: *Venit Ioãnes neque manducans neque bibens, & dicitis, dæmonium habet.* Negligẽdus ergo fauor humanus, vel certè non magnum in eo momẽtum ponendum; sic tamen vt nostra vel ignauia vel culpa nemo offendatur, nullius boni viri fauor, & existimatio bona depereat. Alioqui si te rectè agente, ille haberi non potest, sicut qui in stadio currunt, parui faciunt astantium spectatorum iudicium, modò solus agonotheta eos laudet, & brauium illis consignet; sic cogita satis tibi esse, *quòd placent Deo operatum.* Altera in templo veteri

Hom. 11. in Ioan.
Ioan. 5.
Ioan. 1. Lucerna ardens.
Matth. 11.
Similc. Eccles 9. Allegoria. Exod. 20.

veteri idcirco ex lapidibus impolitis factum fuit, Deo sic iubente, vt intelligeremus bona opera non sic studiosè ornãda & polienda deforis, vt hominibus appareant & placeant; sed sufficere vt sua soliditate Deo probentur. Si merces operum bonorum, & gloria vitæ alterius, ab hominum existimatione penderet, & in die retributionis, hominũ testimonia & suffragia peterentur; esset sanè hominum fauor, & existimatio in primis quærenda, & hoc maximè agendum, vt in hac vita omnes te pro Sancto haberent. Nunc autem, quia hæc ibi locum non habent, ea minùs curare oportet.

Deut. 27.
Iacob. Stella. de contemp. mundi, ser. 1. cap. 7. & 8.

6. *Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.*

LOcus moralis cõtra ambitionem, siue de humili ac mediocri statu æquanimiter ferendo, & de non aspirando intrepidè ad altiora. Docet enim Ioãnes (vt notauit Chrysostomus) *Christum commixtum fuisse populo, vt vnum multorum, vt se per omnia humilem ostenderet.* Nemini certè longum videri debet, si diu exaltationem expectat, postquam Christus rum ante manifestationẽ suam totis triginta annis vt fabri filius obscurissimè egerit: tum facta iam manifestatione, in communi conuersatione sic vixit *manducans ac bibens*, id est, vitam communem agens, vt Pharisæi dicerent: *Ecce homo vorax, & potator vini, publicanorũ & peccatorũ amicus.* Sic medius Iudæorum stetit, sic in turba hominum vixit: sic vt vnus de populo in victu & vestitu apparuit. Ioseph seruit in Ægypto, in carcere obscurus agit, & postea exaltatur. Daniel in vulgo captiuorum satis diu nutritur, antequam vt diuinus vates agnoscceretur. Dauid inter fratres minimus oues pascit, & domi manet, cæteris ad militiam proficiscentibus; adeoque vnctus in Regem, in siluis & speluncis latitat, quaque ex raptu victitat, antequã regni gubernacula acciperet. Moyses oues soceri sui pascit in deserto ad multã ætatem, indéque, vt Dux esset populi, à Deo vocatur. Ambitionis æstum, & imperum ferentẽ hæc exempla vtcumque comprimere debecent. *Ambitiosus* (ait pulchrè Seneca) *instar turbinis est, qui rapta conuoluit, sed ipse antea volsitur: & ob hoc maiore impetu incurrit, quia nullum illi sui regimen est*, nullo satis honore cõtentus est. Vnde alibi: *Nemo eorũ qui in Repub. versantur, quos vincat, sed à quibus vincatur, aspicit: & illis nũ tam iucundũ est multos post se videre, quàm graue aliquẽ ante se.* Vtinam idem in Ecclesia, quod tunc in Repub. hodie locũ non haberet. Ad honores, ad dignitates festinatur, quocunq;

Ambitionis vitium.
Hom. 11. in Ioan.
Matth. 11.
Exempla.
Ioseph.
Daniel.
Dauid.
Moyses.
Epist. 95.
Epist. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

periculo, quocunque detrimento, & intemperantia illa penè incredibilis Agrippinæ, matris Neronis, in multis renouatur. Quum enim illi à Genethliacis prædictum esset imperaturū quidem filium, sed matrem in imperio occisurum: *Occidat*, inquit illa, *modò imperet*, vtrumque autem contigit. Caueant multi ne sic apud se statuant. Peream, modò vel in Ecclesia, vel in Repub. honoratus viuam. Magna stultitia, magna temeritas, maxima impietas hic affectus est. Stultitia ei⁹ planè puerilis est. Sicut enim pueri equos baculinos & pupas magis amāt quàm veros equos, & veras imagines rerū: sic ambitiosi vmbraticos & falsos honores veris ex virtute honorib⁹ anteponūt. Neq; enim verè magnus est qui ex solo honore aut dignitate quam obtinet, magnus est. quod sic docet Seneca: *Nemo istorum, quos diuitiæ & honores in alto fastigio ponūt, magnus est; sed ideo magnus videtur, quia illum cum basi sua metiris. Pumilio magnus non est, licet in mēte cōstiterit. Colossus magnitudinem suam seruabit, etiam si steterit in puteo. Sic nobis imponitur, quòd neminē æstimamus eo quod est, sed adiecimus illi ea quibus ornatus est.* Hæc ille. Quare quod Archidamus Lacedæmon superbiēti Philippo Macedonum Regi, propter victoriā adeptam & per literas insultanti, respondit: *Si metiaris vmbrā tuam, haud quaquam reperies illam maiorē factā quā erat ante victoriam*: idem prorsus respondere licet illis omnibus, qui ad aliquem euecti honorē, hoc se propterea cæteris maiores putant. Sanè sicuti ægroti quidā & mulieres grauidæ terram auidissimè comedunt, eoque cibo delectantur: sic ex magna iudicij corruptione procedit, vt quispiā famulorum comitatu, & domesticorum parietū ornatu, cæterisque similibus adeò oblectetur, vt propter hæc paranda atque tuenda diuina & humana iura violare non dubitet.

Sed & magna temeritas ambitionis affectus est, quum nō aduertāt ambitiosi, eum qui per tectorum culmina ambulare vult, forti admodum & firmo cerebro esse debere, alioqui certo se præcipitij & promptæ necis periculo obijcere. Sic enim qui honorum fastigia conscēdunt, nisi valde cordati & firmi in amore Dei perstitant, certo se æterni barathri præcipitio per superbiam exponunt. Sed nec hoc aduertunt, quòd maiores pisces, piscatorum retia ingressi, capiuntur, minores autem per foramina sæpè elabūtur. Vnde & Sapiens: *Grauissimum iudicium fiet his qui præsunt.* Sic Nabuchodonosor iudicia Dei in Israële exercens, magnates omnes captiuos secum in Babylonem abduxit, populum autem in terra patria reliquit.

Suetonius in Nerone.

Ambitionis stultitia. *De contempt. mundi par. 1. cap. 20. Similia, Epist. 77.*

Apophthegma. Plutarch. in Lacunicis.

Ambitionis temeritas. *De contemp. mundi, par. 1. cap. 21. Simile.*

Ibid. cap. 12.

Sap. 6. Exempl. 4. Reg. 24.

reliquit. Denique non aduertunt quòd *ambitio est quædam charitatis. Charitas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur ota pro caducis. Charitas benigna est pauperibus, ambitio diuitibus. Charitas ota sustinet pro veritate, ambitio pro vanitate, vtraq; ota credit, omnia sperat, sed longè dissimili modo.* In hæc se videlicet discrimina temere eōijciunt, qui nolunt eū Christo stare, vt medij inter homines, sed ambiūt cōscēdere excelsi supra homines. Postremò maxima impietas hic animi morbus est, de quo sic D. Bernardus: *Quoties hominibus præesse desidero, toties Deū meū præire contendo. & tunc verè non sapio quæ Dei sunt.* Et alio in loco: *Radix iniquitatis ambitio, subtile malū, secretū virus, pestis occulta, doli artifex, mater hypocrisis, timoris parens, vitiorū origo, criminis fomes, virtutū aruigo, timēa sanctitatis, excæcatrix cordis, ex remedijs morbos creās, generās ex medicina languorē.* Christus Dominus ex suorum animis hāc pestem penitus volens eximere, dixit suis, *Qui maior est in vobis, fiat sicut minor, & qui præcessor est, sicut ministrator.* Nam quod ad honoris & prælationis desiderium ac studium attinet, paganum & gentile esse docuit, iussque, id est, Christianis indignum. *Reges*, inquit *gentium dominātur eorum, & qui potestatē habent super eos, benefici vocātur. vos autē non sic.* Omnē igitur aufert prælationis affectū. Quod & vetus Scriptura nos docuit: *Cōfide in Deo, & mane in loco tuo. Facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperē.* Plura in alijs Dñicis.

Ambitio fimia charitatis. *Petrus Rauen. in serm.*

Ambitionis impietas. *In serm. in suo Missus est. In Psal. Qui habitat.*

Luca 22.

Eccli. 11.

7. Quem vos nescitis.

LOcus moralis de fidei virtute, & interiori oculo. Christus inter Iudæos nascitur, conuersatur, docet, operatur, & tamen eum nesciunt. Cur ita? Quia oculo rātum carnali illū videbant, vel, quod deterius erat, inuidiæ ac maleuolētiæ, de qua Christus dixit: *Si ad eos nō venissem, &c. peccatū non haberent. Nunc autē & viderunt & oderunt me, & Patrem meū.* Hanc illis incredulitatē & maleuolentiā tacitē Ioannes exprobrat: *Quē vos nescitis*, id est, scire & agnoscere non vultis; quia videlicet nec fidei lumē, nec amoris scintilla vlla in vobis est. *Lux in tenebris lucet, & tenebræ eā, non cōprehenderūt:* Et rursum. *Hoc est iudicium mundi, quia lux venit in mundū, & dilexerunt homines magis tenebras quàm lucem.* Hinc iudicabitur & cōdemnabitur, non Iudæus tantùm, sed & mundus totus incredulus, & impius: quia Christo veniente & medio omnium stante, eum tamē nescierūt, diligēdo magis veteres peccatorum & ignorātiæ tenebras, quàm nouam veritatis &

Ignorantia Christi in medio Christianorum. *Ioan. 15.*

Ioan. 1.

Ioan. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

puritatis Euangelicæ lucem. Quod autem de Christi persona, respectu Iudæorũ, Ioannes dicit, hoc de Christi corpore, quod est Ecclesia, respectu omnium mortalium, intelligendũ est. Stat Christus medius nostrũ omnium, & eum nescimus. Sol lucet per fenestras nostras, nobis etiam dormientibus. Christi gratia omnibus patet. *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos.* Et quam multi manent in peccatis, quasi vel nullus esset Christus, vel nulla ampliùs auxiliatrix eius gratia! Christi doctrina per omnes ecclesias sonat. Dicit enim suiverbi prædicatoribus: *Qui vos audit, me audit.* Et tamen quàm multi nescium illam, & ex veri ignoratione pereunt. *Qui enim ignorat, ignorabitur.* Christi Sacramenta omnibus exposita sunt, de quibus Scriptura dicit: *Sapientia ædificauit sibi domum, excidit columnas septem. Immolauit victimas suas, miscuit vinum, & proposuit mensam suam. Misit ancillas suas* (verbi præcones) *vt vocarent ad arcem: & ad mœnia ciuitatis* (quæ est Ecclesia?) *Si quis est paruulus, veniat ad me. Et insipientibus locuta est: Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* Et tamen quàm multi hodie, vel hæretici hunc panem nesciunt, & negant impiè; vel mali Catholici fastidiunt, & *obliuiscuntur comedere panem suum!* Christus quotidie in suis paruulis seu minimis potiùs videtur, de quibus dixit: *Quod vni ex his fratribus meis minimis feciſtis, mihi feciſtis:* & tamen nescitur. Opera charitatis & misericordiæ, Christo præsenti, in suis fratribus negantur. Christus maximè in piis omnibus, iustis ac timentibus Deum, cernitur, de quibus dixit: *Qui facit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, hic mater mea, & frater meus, & soror est:* & tamen ita prorsus nescitur, vt etiam cõtemnatur à multis, ac penitus despectui habeatur. Christus denique in suæ potestatis vicariis, in Ecclesiarum magistris, Episcopis, Pastoribus, Doctoribus, & videtur, & loquitur, & tractat quotidie nobiscum, de quibus dixit: *Qui vos recipit, me recipit: & qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet:* & tamen à quã paucis vel agnoscitur, vel honoratur, atq; recipitur, vt par erat! Omnibus his modis, & adhuc aliis, *Christus medius nostrum stat, & nescimus eum.* Non credimus non amamus, non colimus eum. Ratio est, quia sicut Iudæi habuerunt, sic & nos habemus oculos tãtũ carnales & exteriores, nõ autẽ spirituales & interiores. Quod ex hac cõparatione, quã ponit Augustin⁹, intelligi potest: *Dicturus es mihi, Christum non video. Quomodo sum amaturus*

Quomodo Christus hodie nescitur.

1. *Matth. 11.*
2. *Luc. 10.*
1. Cor. 14.
3. *Prouerb. 9.*
Psal. 101.
4. *Matth. 25.*
5. *Matth. 11.*
6. *Matth. 10.*
7. *Hom. 38. ex hom. 50.*

turus quem non video? Ergo nihil amas quod non videst? Ecce amas amicũ. Quid in illo amas? Fortè amicus iste tuus, vt alia omittã, senex homo est. Quid amas in senet Incuruum corpus, album caput, rugas in fronte, cõtractã maxillam? Si corpus quod vides, nihil deformius præsenectute. Et tamen aliquid in illo amas. Si quæram à te quare amas, respõsurus es mihi, Homo est fidelis. Si fidem amas, quibus oculis videtur fides, ipsis oculis videtur Christus. Hos igitur interiores oculos afferre debemus, vt Christũ nobis præsentem videamus. Sicut amicitia, ita & scientia triplex est, vt Augustinus eodem in loco docet: *consuetudinis*, qua familiares nouimus & diligimus: *rationis*, qua virtutis ergò eos amamus quos nunquam vidimus: *fidei & charitatis diuinæ*, qua Deũ, Christũ, & ea quæ Christi sunt, credimus, amamus, reuereamur. Hic interior oculus necessarius est, vt Christum in medio nostrũ stantem recognoscamus. Christus Ecclesiæ suæ dixit, Ecclesiæ inquam magistris & Prælatis, quibus euãgelizandi & baptizandi curã ac potestatem dedit: *Ecce ego vobiscum* (scilicet Euangeliũ prædicantibus & baptizãtibus) *sum omnibus diebus vsq; ad consummationẽ seculi.* Et tamen hæretici hodie fide & charitate vacui, nec credentes, nec amantes Ecclesiã, non vident Christũ in sua Ecclesia præsentẽ: non vident Ecclesiã Christi visibilem, Sacramenta administrantem, & verbum Dei prædicantem. Negant externã Ecclesiæ Catholicæ faciem, & eam è mundo ante aliquot secula periisse, impiè affirmant, inuisibili quadã piorum & electorum relicta in orbe Ecclesia, quã nemo nouit, nemo vidit, nec ipsi ostendere possunt, sed fingere non pudet. In horum medio Christus stat, & eum nesciut. Isti (air Augustinus) *palpant in meridie, quasi in media nocte, (quod & omniũ hæreticorum est) qui rem manifestissimã in luce omnium gentium positã, Ecclesiam Catholicã toto orbe diffusam, videre non possunt.* Isti Iudæis peiores sunt, qui miracula quidem & opera Christi viderunt, sed tot seculorum, & tot gentium consensum non viderunt. Imò tanto grauiùs quàm Iudæi, peccant in hoc genere hæretici, quanto clariùs & illustriùs (vt docet Augustinus) Scripturæ sacræ Ecclesiam nobis descripserũt & manifestarunt, quàm Christum ipsum, vt alio * in loco nos ostendimus.

Locus contra hæreticos.

Matth. vlt.

Contra Parmen. lib. 3. cap. 3.

Enar. in Psal. 32. conc. 2.

* *De principiis fidei, lib. 2.*

8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.

LOCVS moralis de humilitatis præstantissima virtute. D. Ioannes baptista vir tantus & talis, quem *totus populus pro Propheta habebat*, quem ipse Herodes Rex ab eo repre-

Marc. 6.
Matth. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan.1. Matth.11.

hensus, scieus esse virum iustum & sanctũ, metuebat, & ideo contristatur in occasione eius, quẽ Principes Iudæorum, an Christus ipse esset, ambigebant, & pro Christo agnoscere parati erant, si verbũ dixisset: quẽ Christus Dominus magnificè prædicauit, & de quo dixit, *Inter natos mulierum non est maior Ioanne Baptista*: tantus actalis tamen non existimat se dignum qui vel minimum obsequium Christo præbeat. Hoc enim infimum planè obsequij genus est, corrigiam calceamenti cuiquã soluere. Quanta ergo eorum hodie vanitas & cæcitas, qui putant se dignos sacerdotio, dignos Episcopatu, dignos Prælatura ecclesiastica, dignos qui Christi Vicarij sint, & personã gerant, & non tam illi seruiant, quàm quibus eius nomine ab aliis seruiatur! Sed tu Christiane &

Humilis ex altatur.

Ecclesiastice attentè hic considera: Quanto se quisque humiliat magis, tantò exaltatur magis. Ioannes dicens se non esse dignum qui calceamẽtum Christi soluat, dignus fuit qui capiti eius manum suã imponeret, eum in Iordane baptizãs. Et vt dignum eum hoc ministerio fuisse intelligas, Christus,

Exempla.
1.
Matth.3.

eo primùm recusante, & dicente, *Ego debeo à te baptizari: & tu venis ad me?* Respondit ei, *Sine modo. Sic decet nos adimplere omnem iustitiã.* Iustum quippe fuit, vt tantus Baptista, etiã Christum ipsum baptizaret. Propter hanc insignem humilitatem Ioannes Baptista Luciferi supremi Angeli locum

Stella in Luc. cap.3.
2.

in cœlo (qui per superbiã inde decidit) tenere creditur. Petrus quum ex summa humilitate, & sui ipsius detectione diceret Christo, *Exi à me Domine, quia homo peccator ego sum*, audiuit statim à Christo, *Ex hoc eris homines capiens*, sitq; postea

Luca 5. Matth.16.
3.

princeps pastorũ, petra & fundamẽtũ Ecclesiæ, clauiger regni cœlorũ. Paulus dixit: *Non sum dignus vocari Apostolus*. Et hodie per agnominationem, quã Paulum dicere volumus, Apostolum dicimus. Centurio dicens Christo, *Domine non sum*

2.Cor.11.
4.
Matth.8.

dignus vt intres sub tectum meum, audiuit à Christo: *Non inueni tantam fidem in Israël*. Iacob tot & tantis à Deo beneficiis acceptis, fratri seniori prælatus, duodecim tribuum pater effectus, maximis diuitiis locupletatus, humiliter Deo dicit:

5.
Genes.32.

Omnibus miserationibus tuis minor sum. Dauid in regnum totius Israëlis sublimatus, *Quis*, inquit, *sum ego, aut quæ domus patris mei?* Beatissima Virgo, accepto nuncio incarnandi de ea filij Dei respondit: *Ecce ancilla Domini*. Et post-

6.
2.Reg.7.
7.
Luca 1.
Luca 2.

ea: *Respexit Dominus humilitatem ancillæ suæ*. Elizabetha, Ioannis Baptistæ mater, salutante eam B. Virgine, ait: *Vnde hoc mihi, vt veniat ad me mater Domini mei?* Omnes planè quos

quos Deus exaltauit, humilitate semper excelluerunt, & omni sese exaltatione indignos semper iudicarũt. An verò isti oẽs aut stulti fuerunt, aut ignaui, vt vel nescirent quid esset honore dignũ; vel sciẽres, eũ abiecto animo despicerẽt? Imò verò solus humilis verè sapiẽs est, solus humilis verè magnanimus est. Vtrumq; ostendemus. Ad prius quod attinet, differtè id explicat Chrysost. *Sicut quanto acutiùs videmus, tanto magis percipimus quã longè à cœli regione distamus: sic etiã quanto altius per spirituale profectũ ad virtutis culmen conscendimus, & mẽtis oculũ perpurgamus magis, tanto amplius docemur quã sit inter Deũ & nos grande discrimen; tanto clariùs cernimus, quã adhuc humili & abiecto loco iacemus.* Hoc nẽpe est quod Apostolus dixit: *Qui existimat se aliquid scire, nondũ nouit quo modo oportet scire:* id est, nescit quantũ sua qualiscunq; sciẽtia, à perfecta & diuina scientia absit, cuius hæc sua particula est, quasi riuulus à fonte deriuatus, aut quasi ramusculus ab arbore scientiæ dependens, aut quasi radiolus à luce inaccessibili porrectus. Hoc enim modo si se scire cognosceret, profectò se aliquid scire non putaret; sed cõsiderata illa Dei scientia, se nihil scire existimaret. Deinde, vt docet pulchrè S. Augustinus, rationes explicans propter quas in vera & solida humilitate quisq; se continere debet, si sapiens quisquã est, ignorare non potest primũ, etsi in aliquo excellat, tamen in multis aliis se deficere, deinde, etsi in aliquo excellat, aliũ tamen quẽ ipse nescit, in eo etiã genere eum superare: tertiò, alios multa præstare posse, & in multis excellere, in quibus ipse nihil sciat: quartò in aliqua graui tentatione fortè succumbet, iuxta illud: *Qui se existimat stare, videat ne cadat:* quintò, quòd quicquid habet, est alien⁹ thesaurus apud eum depositus; iuxta illud: *Quid habes quod non accepisti? si autem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?* Hæc autem omnia cõsiderare & scire sapientis est: ideoq; solus humilis, qui ista considerans, humilitatẽ seruat, verè sapiens est. Sapienter solebat dicere S. Franciscus: *Quantum homo est in oculis Dei, tantũ est, & non plus.* Stultum proinde iudicans de mundanis extolli honoribus, malebat de se vituperiũ audire, quã laudẽ: sciens sapienter, quòd hoc ad emendãdum induceret, illa ad cadendum impelleret. Et vide quæso quã sapienter humilitatem seruauerit. *Rogatus quid de se sentiret, Videor*, inquit, *mihi maximus peccatorum.* Cui cùm frater diceret ex aduerso, quòd hoc non posset sana conscientia dicere, nec sentire, subiunxit: *Si quantumcunque sceleratum hominem tanta fuisset Christus*

Humilis sapiens.
Chrysost. hom. 38. in Matth.
Simile.
1. Cor. 8.
In lib. de sancta virginitate, cap. 47. & seq.
1. Cor. 10.
1. Cor. 4.
Apophthegma.
In vita eius per S. Bonauent. c. 5.
Apophthegma.
Ibid. cap. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

misericordia prosecutus, arbitror sanè quòd multò quã ego, gratior esset. Nec dissimili sapientia respondit frater Ægidius, vnus ex quatuor primis comitibus S. Francisci, vir quidẽ illiteratus & idiota, sed diuina sapientia plenus. *Rogabat eum frater quidam, quid facerent? Ille respondit se malè facere. Fratre porrò dicente, Et quidnã tu malè facis, qui sis Minorita? Ægidius alteri affanti fratri ait: Vter paratior est, Deum ad dandã, an homo ad percipiendã Dei gratiã? Illo asserente, propẽsius Deũ largiri suã gratiã, quã nos recipere, Ægidius dixit: Reténe igitur nos facimus? Imò verò, inquit ille, male facim⁹. Tum Ægidius ad alterũ: Vides me verũ tibi respondisse, me malefatere, vt qui eius gratiã non semper recipiam, nec in ea, prout parat, ambulem.* Quæ certè sapientissima & verissima consideratio facit, vt qui optimus est, veraciter se putare possit pessimum: quã esse veri humilis definitionem, idem dixit Ægidius. Hæ igitur considerationes perspicuè docent, humilem esse sapientẽ, & humilitatẽ cum magna sapientia cõiunctã esse. Quòd autem vir humilis, & humiliter de se ipso sentiens, quum verè magnus sit, sit vir magnanimus, hac ratione docet S. Chrysostõ. *Ille*, inquit, *magnanimus est, qui verè humilis est, nullius adulator, nullius contemptor. Alterũ enim magnanimitatis, alterũ stultitiæ argumentũ est. Sit quispiã qui lutum, lutũ esse arbitretur, & tanquã lutũ contẽnat: alter lutã tanquã aurum & admiratur, & plurimi faciat. Vter magnanimus est? nunquid qui lutũ nulla admiratione prosequitur? Vter abiectus? nõne qui id admiratur? Eadẽ ratione hoc in loco cõsidera, quòd qui se lutum ac puluerẽ existimat, magni animi est: quod ex humilitate proficiscitur. Qui autem neque terram se, neque cinerem intelligit, sed intumescit, & maximam de se opinionem concipit, nõne hic omnium vilissimus est, quum minima magna sibi esse persuadeat?* Hæc ille. Nempe magnanimitas est rerum abiectarum contemptus, & excelsarum appetitus. Humilis igitur magnanimus est qui omnem humanam gloriã despicit, ea sola contentus, quã in Dei oculis habet, & vberius post hãc vitã habitur⁹ est. Sic S. Maria Oegniacensis togatanũ ex laudibus humanis, vel diuinis reuelationibus, vana gloria vel leuiter se titillari sentiret, ita respõdit, *Comparatione veræ gloriæ, quã ego expecto, nihil prorsus est, vel existimari potest omnis humana gloria & prædicatio.* Hac sapientia & magnanimitate præditus S. Ioannes Baptista, non se putauit dignum qui corrigiam calceamenti solueret. De hac præstantissima virtute in aliis Euangeliis plura dicentur.

Dicit. eius apud Surium tom. 7.

Humilis magnanimus.

Homil. 1. in 1. ad Corinth.

In vita eius apud Surium, lib. 8. cap. 2.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. ADVENTVS.

ANNO *quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris, procurante Pontio Pilato Iudæam, tetrarcha autẽ Galileæ Herode, Philippo autem fratre eius tetrarcha Iturææ & Traconitidis regionis, & Lysania Abilinæ tetrarcha, sub Principibus sacerdotum Anna & Caipha, factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto. Et venit in omnem regionem Iordanis, prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum, sicut scriptum est in libro sermonum Isaiæ Prophetæ: Vox clamantis in deserto; Parate viam Domini: rectas facite semitas eius. Omnis vallis implebitur, & omnis collis humiliabitur. Et erunt prauа in directa, & aspera in vias planas. Et videbit omnis caro salutare Dei.* Luc. 3.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris.* Contra adolescentes & iuuenes prædicatores verbi.

2. *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.* De bono solitudinis, Deo specialiter seruientibus necessario.

3. *Prædicans baptismum pœnitentiæ remissionem peccatorum.* De prædicatione pœnitentiæ necessaria.

4. *Rectas facite semitas eius.* De viis iustorum rectis, per quas ambulandum est.

5. *Omnis vallis implebitur.* Contra pusillanimitatem, seu imaginariam difficultatem circa vias Domini rectas.

6. *Omnis mons & collis humiliabitur.* Contra superbiam, & de necessitate humilitatis.

7. *Erunt prauа in directa, & aspera in vias planas.* De via virtutis per Christum facili & expedita.

1. *Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris.*

LOCVS moralis de verbi Dei prẽcone & cõcionatore ante iustam ętatẽ non audiendo. S. Euãgelista non absque causa annum ipsum notauit, quo diuus Ioannes Baptista prædicare cœpit; qui fuit ætatis eius trigesimus. Quum enim Augustus Cæsar annis 57. imperauerit, & anno imperij eius 42. D. Ioan

Prædicatores adolescentes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

D. Ioãnes natus est, eodem scilicet quo Christus, vt idem Lucas narrat: Augusto autem Tiberio proximè succedente, eius imperij anno decimoquinto prædicare cœperit, manifestum est, triginta annos ætatis Ioannem ante prædicationẽ compleuisse, quindecim sub Augusto, & quindecim sub Tiberio. Et tamen tantæ virtutis D. Ioannes erat, à prima ætate sanctissimè in deserto vitam agens, vt etiam ante annum ætatis vigesimum, idoneus ad prædicandum videri potuerit. Nunc autem non ante annum trigesimum *Factum est verbum Domini super eum, vt veniens in omnem regionem circa Iordanem prædicaret.* Sic Christus ipse eum annũ expectauit, ante quam se mundo manifestaret. Sic Ioseph, quando stetit coram Pharaone, vt esset Dominus Ægypti, triginta annos cõpleuerat. In hac quoque ætate Dauid regnare incepit. In eadem ætate vidit Ezechiel mirabiles visiones, & vaticinari prędicare cœpit. Condemnant hæc exempla ambitionem & præsumptionem adolescentum nostri temporis, tam Catholicorum, qui degustata parum Theologia, statim prædicationis Euãgelicæ munus suscipiunt, quàm maximè hæreticorũ qui non minùs indocti quàm imberbes, cathedras prædicatorum verbi inuadunt, more veterum omnium hæreticorum, de quibus eleganter Tertullianus: *Nusquam citius proficitur quàm in castris rebellium, vbi ipsum illic esse, promereri est. Nunc neophytos collocant, nunc seculo obstrictos, nunc apostatas nostros, vt gloriæ eos obligent, quia veritate non possunt.* Certè ætatis & diuturnę cõuersationis rationem habendam esse, illud Apostoli in ordinando Episcopo, id est, quouis animarum pastore & verbi Dei prædicatore, interdictum docet, quo dicit: *Non neophytum, ne in superbiam elatus, incidat in iudicium diaboli.* Ostendit ipsi prædicatori adolescenti periculosum hoc munus esse, ne insoleseat. Vt poma immatura, quæ ab arboribus vento deiiciuntur, nec suauitatem habent, nec stomacho prosunt; quæ verò sunt matura, hæc grata & suauia sunt: sic concionatores imunes, qui vento vanæ glorię impulsi, studia & stationem deserũt, nec dulcedinem habent spiritualem, nec vtilitatem mentibus auditorum afferunt; sed quæ sunt tempore maturo è sacris literis collecta, & morũ ac iudicij grauitate digesta, illa demũ & salubria sunt & iucunda. Non difficulter delectabit iuuenis concionator magis ornatus sermone, quã solidus, magis elegans quàm instructus, sed difficillimè, vt oportet docebit ac monebit: *Habet vnguentum fragrantiam, habet & pharmacum: sed hoc interest, quòd illud ad delectationem*

Exempla.
Gen. 41.

2. Reg. 5.
Hier. in proœm. in Ezech.

In præscript. cont. hæret. cap. 41.

2. Tim. 4.

Simile.
Stella in Luc 3.

Simile.
Plutarch. lib. de discrim. adulat. & amici.

tionem tantummodo paratur: illud, præterquam quòd obiter bene olet, purgat etiam, sanat. carne vulnus obducit. Pictores quoque colores iucundos ac tincturas miscent: sunt quoque medicorum pharmacha nonnulla aspectu iucunda. Sed illa solùm delectant, hæc etiam iuuant. Sic bonus verbi Dei prædicator non delectare tantùm, aut etiam affectus mouere, sed maximè salutaria & solida, grauiter & neruosè docere debet: ad quod ætas, iudicium, multa lectio, multa experientia requiritur. Alioqui qui loquendo placentia, aut certè inania, & minùs solida, auditorum moribus & affectibus, vel corrumpendis, vel certè falso gustu afficiendis, & assuefaciendis subseruiũt, illi similes sunt malis dispensatoribus, qui non de acerno in horreo repositio, sed de semine in terram iacto, frumenta capiunt. Inficiunt enim isti seminarium actionum, qui affectus est, & ipsum habitum animi corrumpũt. Deinde in verbi prędicatione, maxima, si qua vsquam, prudẽtia requiritur. Non omnibus idem cibus conuenit. Aliis *opus est lacte*, alij *solido cibo* pascendi sunt. Ille *prudens paterfamilias* censetur, *qui nouit dare cibum in tempore*, & alius Euangelista addit, *tritici mensuram*. Itaque nec omnibus eadem, nec quouis tẽpore idem, nec singulis in eadem mensura verbum Dei prædicandum. D. Ioannes docuit Pharisęos asperè, populum placidè, milites moderatè. Verbi prædicator debet esse (vt Paulum describit Chrysostomus) *varius ac multiplex: non vtique dissimulatione mutabilis, sed faciens omnia quæ prædicationis salutisque necessitas poscebat.* Sic nempe de se ipso Paulus dicit: *Factus sum omnia omnibus, vt omnes lucrifacerem.* Et quidem magni studij ac laboris est, *vt exhortandis singulis, seruiatur ad singula, & vnicuique propria quæ conueniunt dispensentur: Longè autem laboriosius est auditores innumeros, ac diuersis passionibus laborantes, vno eodẽmque tempore, voce vnius & communis exhortationis admonere, vt more gladij bicipitis tumores cogitationũ, carnalium ex diuerso latere incidat, & palæstritarum more in omnes se partes feriendo vertat.* Nam, vt idem Gregorius alibi dicit, *Herba quæ hæc animalia nutriunt, alia occidunt, & lenis sibilus equos mitigat, catulos inflgat. Et medicamentum quod hunc morbum minuit, alteri vires auget.* Neque enim (vt alius Gregorius Nazianzenus scripsit) *sicut virtuti accidit & malitiæ, vt illa sit semper optima & vtilissima, & hæc pessima & noxia, sic nostræ accidit medicinæ, vt vnum aliquid & idẽ semper sit eisdem vel saluberrimum vel pernicioſissimum.* Quam ob causam *multa opus est pastori prudentia* (vt scripsit Chrysostomus)

Hebr. 5.
1. Cor. 3.
Matth. 24.
Luc. 12.

Homil. 3. de Laudib. Paul.

1. Cor. 9.

Gregor. cura pastor. par. 3. cap. 2.

Ibid. in prolog. par. 3.

In Apologet.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib. de sacerd. viu.

sostomus) *& sex centis, vt ita dicam, oculis, vt rectè vndiq; humani animi habitum circunspicere possit.* Vt videlicet sciat quãdo molliter & blandè, quando fortiter & asperè agendum est. Dicit Apostolus: *Increpa illos in omni patientia & doctrina.*

2. Tim. 4. Tit. 1.

Dicit idem alibi: *Increpa illos durè, vt sint sani in fide.* Quæ non sunt contradictoria, sed varietati personarum tẽporum, locorum subseruiunt. Quam varietatem multum laborauit

Cura pastor. par. 3.

S. Gregorius vt explicaret: nec tamen, tantus pastor quum esset, ei argumento satisfecit. Deinde alia difficultas est, ne

Ezechiel. 34.

imprudens concionator, *quod infirmum est non consolidet, quod ægrotum est non sanet, quod confractum est non alliget, & quod abiectum est non reducat:* sed contra, *vel linum fumigans prorsus extinguat, vel arundinem quassatam* penitus cõfringat. Vnde Christus primis prædicatoribus dixit: *Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos.*

Mar. 9.

Quod sic exponit S. Gregorius: *Sic sapienter loquatur pastor, vt eloquio sapientiæ, veritatem audientium non confundat.*

Cura past. par. 2. cap. 4.

Et ad hęc omnia adolescentulus præstanda idoneus erit? Scilicet vt in ecclesia fiat, quod in Repub. Græcorum cum eius pernicie accidit. *Prodierunt oratores, adolescentuli, noui.* Vnde grauiter & sapienter S. Gregorius: *Admonendi sunt quos ab officio prædicationis imperfectio & ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit, quod pulli auium si ante pennarum perfectionem volare appetunt, unde ire in alta cupiunt, inde in ima mergantur, quodq; structuris recentibus, necdum solidatis, si tignorum pondus superponitur, nõ habitaculum, sed ruina fabricatur, quodq; concepta proles, ante tempus nata, non domos, sed tumulos replent.* Sed legant tales, vt sui muneris magnitudinem magis intelligant, Chrysostomi libros de sacerdotio, Gregorium Magnum de cura pastorali, Gregorij Nazianzeni Apologeticum, Augustini librum de pastoribus, & inter modernos Lud. Granat. de ratione concionandi.

Cur. past. par. 3. cap. 16.

2. *Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.*

LOcus moralis de solitudinis bono, ei necessario qui Deo specialiùs seruire, vel arctiùs frui vult. Conuersatio enim, vel saltem affectio mundana, cum Dei speciali seruitio & fauore consistere non potest. Nunquam Dominus permisit vt in eodem altari arca testamenti, & idolum Dagon simul essent. Deus animæ sanctæ, cui reuelare sua secreta voluit, dixit per Oseam: *Ducam eam in solitudinem, & loquar*

1. Reg. 5.

Osee. 2.

quar ad cor eius. Neque aliud est quod per Apostolum dixit: *Nemo militãs Deo, implicat se negotiis secularibus, vt ei placeat, cui se probauit.* Sicut Ioannem ad prædicationem, sic Moysen ad principatum populi sui Deus vocauit in deserto: & volens loqui familiariter Moysi, tollit eum seorsim in monte Sinai. Angelus consolatur Agar in solitudine deserti. Elias extra vrbem & in spelunca erat, quando ei familiariter loquitur Dominus. Quando Dominus cor nostrum solum inuenit, ab omni vana cupiditate vacuum, à cura, sollicitudine, perturbatione liberũ, tunc cœnaturus nobiscum sedet. Qui *enim ad ostium nostrum stat pulsans, non intrabit & cœnabit, nisi aperiamus ei.* Non autem aperitur cor Deo nisi claudatur mundo: quia *nemo potest duobus dominis seruire: sed aut vnum odio habebit, & alterum diliget, aut vnum sustinebit, & alterũ contemnet.* Hæc est solitudo quã Deus diligit, ei soli seruire, soli vacare. Hanc mirabiliter adiuuat solitudo externa conuersationis & familiaritatis humanæ fuga, quam tot sanctissimi viri in desertis & solitudinib⁹ victi tãdo sectati sunt: quos in numero sapientum iustorum Apostolus ponens, ait: *In solitudinibus errantes, in speluncis & cauernis terræ, quibus dignus non erat mundus.* Ad hos proximè accedunt qui à communi hominum vita segregati, claustrisque concluſi, cœnobiticam, & monasticam vitam agunt. Quod genus hominum dum hæretici horum temporum nec in suis sectis vllo modo admittunt, atque in Catholica superbè irrident, ideoque & D. Ioannis desertum praua & ridicula interpretatione peruertere studẽt ostendunt manifestè, nec vllum diuini Spiritus gustum se habere, nec hoc Euangelium intelligere, vel certè intelligere velle: sicuti in altero nostro Promptuario docuimus. Sed hanc solitudinem omnibus affectandam, vt quantum fieri possit, & quantum communis vitæ necessitates concedunt, à conuictu, conuersatione, & familiaritate nimia hominum (nisi fortè bonorum, quorum exemplis & cõsuetudine proficias) se subducere, quàm sit virtuti & pietati res necessaria, pulchrè docet. Seneca: *Quid tibi vitandum præcipuè existimem quæris? Turbam. Ego certè confiteor imbecillitatem meam. Nunquam mores quos extuli fero. Aliquid ex eo quod composui, turbatur: aliquid ex his quæ fugaui, redit. Auarior redeo, ambitiosior, luxuriosior, imò verò crudelior & inhumanior, quia inter homines fui. Subducendus populo est tener animus, & parum tenax recti: facilè transitur ad plures. Vnum exemplum luxuriæ aut auaritiæ multum mali*

1. Tim. 2. Exempla. Exod. 3. & 19.

Gen. 21. 3. Reg. 19.

Apoc. 3.

Matth. 6.

Hebr. 11.

Locus contra hæreticos.

Epist. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mali facit. Conuictor delicatus paulatim eneruat & emollit. Vicinus diues cupiditatem irritat. Malignus comes, quamuis candido & simplici rubiginē suā afficiet. Quid tu accidere his moribus credis, in quos publicè factus est impetus? Necesse est aut imiteris, aut oderis. Vtrunque autem deuitandum est: ne vel similis malis fias, qui multi sunt, vel inimicus multis, quia dissimiles sunt. Hæc ille non minus sapiēter quàm eleganter. Et rursum alibi: *Sicut per frequentia vrbis loca properanti, in multos incurrendum est, & alicubi labi necesse est, alicubi retineri, alicubi respergi, ita in hoc vita actu dissipato & vago multa impedimenta, multæ querelæ incidunt. Alius spem nostrā fefellit, alius distulit, alius intercepit. Non ex destinato proposita fluxerunt.* Ita videlicet multas animi perturbationes affert, variè & multū à Deo distrahit illa vita communis, quæ negotiorum curis plena, quæ cupiditatum spinis & aculeis vndique obsessa est: quam tamen ferè omnes insano appetitu affectant. Propter hanc seu insaniam, seu seruitutem voluntariam, tam multa peccamus, vt ob eam solam (si alia non essent) quotidianam pœnitentiam agendam esse doceat S. Augustinus. *Non solùm* (inquit) *propter vitæ humanæ mutabilitatem & ignorantiam, & propter diei malitiam, quæ vtinam sufficeret; sed etiam propter ipsum puluerem mundi huius, qui per itinera consulendi, consulentiū, pedibus adhæresit, & damna quæ in ipsa negotiosissima dispensationis actione contingunt, quotidianam debemus agere pœnitentiā. Sed si hoc dispensatores verbi Dei, & ministri Sacramentorum eius, milites Christi, quanto magis cætera stipendiaria multitudo, & quædam prouincia magni Regis! quanto magis Ecclesia prouinciales secularibus negotiis obligati, qui quāuis ab omnibus flagitijs & facinoribus immunes esse debeant, tamen propter administrationem familiarium & coniugiorum ac filiorum vincula tum multa peccant, vt non tam de istius mundi puluere aspergi, quam luto obliniri videantur!* Istæ, & aliæ considerationes, totas Ægypti & Thebaidis solitudines à tempore S. Antonij, vsque ad infaustam Occidentis & Orientis diuisionem, sub Constantino quarto, eiúsque successoribus Iconomachis, per annos ferè quadringentos, eremitis sanctissimis vtris repleuit: qui postea per Italiam, Germaniā, Galliam, totúmq; Occidentem passim floruerunt, donec cœnobiorum & collegiorū claustra omnes solitudinis huius diuinæ amantes, in suum sinum receperunt. Huius porrò solitudinis quanto amore affecti, quanta cura & sollicitudine eius retinendæ prædicti fuerint sancti & optimi quique viri,

De ira lib. 3. cap. 8.

Homil. 30. ex 50. cap. 30. & 7.

multorum

multorum exemplo ostendunt. S. Elizeus ita humanas familiaritates fugiebat, vt etiā hospitis suæ, quæ multoties domi suæ eum receperat, nomen ignoraret, & iubens eā per Giezi ad se vocari, *vocā*, inquit, *Sunamitidem illam.* Prior monachus, paterna domo relicta, sic solitudinem adamauit, vt aliquot pòst annis à sorore visitatus, non nisi clausis oculis eam alloqui voluerit. D. Bernardus per annum integrū in vna cella agens, eam exiens, nesciebat vtrùm adhuc desuper celata, vel testudineata domus esset. Virginem quādam, quæ se ab omnium virorum oculis remouerat, transiens per locum S. Martinus Episcopus loci inuitere voluerat. At illa per alterā mulierem se excusans, nec ab eo videri voluit: quod ille & æquo animo tulit, & vehemēter laudauit. S. Hugo Episcopus Gratianopolitanus, quum per annos quinquaginta populum rexisset, nullam vnquam fœminam sic aspexit, vt si occurreret, ex cōsideratione vultus posset agnoscere. Sed & dicebat idē, viros ipsos non nimium vel attentè vel frequēter contuendos: per cōmunionem quippe humanæ mutabilitatis atque compassionis fieri, vt affectiones aspecti ad memoriam aspicientis frequenter recurrant, & de conspecto irato iratus, de tristi tristis, de lasciuiente lasciuus fiat: quas passiones satis est (inquiebat) habere vnumquēque propriās: non in se transscribere opus est alienas. Sed in hoc genere maximè excellit magnus ille Arsenius, primùm Arcadij & Honorij Imperatorum pædagogus, postea eremita, qui etiam ipsorum monachorum, & verè spiritualium virorum consuetudinem fugiebat. Cuius rei causam rogatus, quum ab huiusmodi non læderetur, illis verò etiam ipse prodesset, respondit: Ego quidem à charitate vestra multum pendeo. Sed quid agam? Non possum me diuidere Deo & hominibus. Est enim facilius ei placere quàm istis. Angelorum millibus & decies mille millibus vnus est scopus, & vna voluntas, vt Deum laudent, illiúsque mandatis seruiant. Hominibus autem alijs aliæ sunt voluntates scopíque, & institutæ diuersæ: & ideo est eis, vt dixi, difficilius placere quàm Deo. Porro si sapientis esse putatur, tempestates marinas fugere, vt portum teneas; de rimosa & patula naui tempestiuè exire, ne naufragium facias; è domo ruinosa se subducere, ne casu obruaris: quāto magis conuersatio mundana, cum tot periculis & corruptelis coniuncta, homini sapienti cauenda est! Mare turbulentum, vita hæc mortalis est. Vocatio cuiusque nauis est, in qua ad alterius vitæ portum nauigat, vt in naui seu mercator seu vector

Exempla.

4. Reg. 4.
Nicep. lib. 11. cap. 37.
Vitæ eius lib. 1. cap. 4.

Scutr. Sulpit. dial. lib. 3. c. 13.

In vita eius apud Surium 1. Aprilis.

In vita eius apud Surium tom. 4.

Pintus par. 1. dial. 3. cap. 3.

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tranquillitatem quærit, sic in suo quisque vitæ genere. Iam

Seneca epist. 74. verò *quòd admodũ Neptuno plus debere se iudicat, ex his qui eadẽ tranquillitate vsi sunt, qui plura & pretiosiora illo mari vexit, & animosius à mercatore quàm à vectore naulus soluitur; sic huius pacis beneficiũ altiùs ad eos peruenit, qui illa bene vtuntur.* Vitam autem solitariam illam nauem esse, vitam inquam à curis & cupiditatibus mundi remotam, docere possunt communis & negotiosæ vitæ pericula, quæ sic paucis D. Basilius complectitur: *Assiduitatio & oratio* (actio ad salutem in primis necessaria) *inter frequentes distractiones, & mundanas occupationes integrè seruari non potest. In seculo qui plurimorũ peccata videt, vt cõparatione deteriorũ se optimè vitam agere existimat:* sic de propriis peccatis non conteritur. Deinde *rerum terrenarum memoria obruitur, non solùm non delectatur in Deo,* & sic lucrum cessans patitur *sed etiam ad diuinorum iudiciorũ obliuionem & contemptum paulatim inducitur,* in quo maximum damnum emergens incurrit. De hac materia in alijs Euangelijs pluta.

In quæst. fusè disput. resp. ad quæst. 6.

Vide Dom. 12. post Pentec. tom. 3 & alias ibi annotatas.

3. Prædicans baptismũ pœnitentiæ in remissionẽ peccatorũ.

Pœnitentiæ prædicatio necessaria.

LOcus moralis de prædicatione pœnitentiæ necessaria. Nam de ipsa pœnitentiæ qualitate & necessitate ad remissionem peccatorum per Christum consequendam, in altero Prompcuario contra hæreticos diximus. De eius quoq; virtute & efficacia circa pœnitentiam Magdalenæ, eodem in libro disputauimus: Nunc de ipsa prædicatione pœnitentiæ necessaria, quæ dã ad mores pertinentia proferemus. D. Ioannes populo multis & magnis flagitijs onerato pœnitentiã, & nihil quàm pœnitentiã prædicabat: hodie, quũ *totus mundus in maligno positus* sit, pauci eam prædicãt. Quod Oseas de suo tempore scripsit, hodie veritissimum est: *Non est veritas, non est misericordia, non est scientia Dei in terra. Maledictum, & mendacium, & homicidiũ, & furtum, & adulterium inundauerunt, & sanguis sanguinẽ tetigit.* Quod Esaias quoque dixit, *Omne caput languidum, & omne cor mœrens; à planta pedis vsque ad verticẽ capitis non est in eo sanitas;* de hac deploratissima tempestate nostra nimis verũ est. Hæreses enim hodiernæ, dum superstitionibus mederi volunt, vniuersum Dei cultũ pessumdederunt: & vt non minùs verè quàm elegãter dicebat Thomas Morus. *Sustulerunt hypocrisim, & impudẽtiam substituerunt; vt qui antè religionem simulabant, nunc in impietate gloriencur.* Certè in Anglia hæretica, ita vna carnis libido non

1. Ioan. 1.

Ose. 4.

Esaiæ 1.

In vita eius cap. 12. Angliæ hæreticæ depinxato.

impunita tãtùm, sed & inculpata; nec inculpata modò, sed & collaudata; nec collaudata tãtum sed & publicè remunerata, atque adeò honorata, prorsus dominatur: vt in ea nunc hæretica genre vsu euenerit quod aliquando euenire posse metuebat Augustinus, scribẽs in hæc verba: *Tanta est peruersitas generis humani, vt aliquando metuendũ sit, ne castitas erubescat inter impudicos.* Non enim in aula tantùm regia (vbi qui non fornicatur, vel non amicus Principis, vel non aula dignus, vel etiam Papista reputatur) sed per totum ferè regnũ despectui habetur qui coniugalem castitatem religiosè seruat, honoratur verò, & pro indubitato Protestãte ad Reip. administrationem vocatur, qui egregiè libidinatur. Hoc vnum autem crimen quàm multa alia vel præcedant vel subsequãtur, vel pari gressu comitentur, gula, ebrietas, luxus, mendacia, rapinæ, Dei obliuio, proximi contemptus; tum criminis natura docet; tum experientia & euidentia facti demonstrat. Et tamen in eo quidem regno nunquam (sola fides enim saluificans contradicit) alijs autem in locis vbi similia peccata, etsi non tãto impetu, nec sic sine frõte grassantur, tarissimè prædicatur pœnitentia in remissionem peccatorũ, sed aliud potiùs quodcumque tractatur argumentum. *Loquuntur placentia* verbi prædicatores plerique, *& consuunt puluillos sub vnoquoque cubito dicunt. Pax, pax, vbi nõ est pax.* Quos ignauos & molles animarum curatores satis apta hypotiposi describit Thomas Morus. *Sicut* (inquit) *afflicta mater teneorum paruulum, qui nimiũ diu in lecto sternit, & iturus ad scholã plorat, virgã metuens, blãdis verbis & promissis emittit, omnia illi salua pollicẽs, vel quia tam serũ nõ est, vel quia præceptor hac vice indulgebit, nec quam pœnam in schola luat pensi habet, modò hilari vultu cum suo butyraceo eũ à se dimittat: sic multi animarum curatores diuitibus & voluptuarijs placẽtia loquuntur, ad mortem properantes, & à pœnis infernalibus sibi metuentes, vanã spe lactãt, omniaq; salua pollicentur, vel quia nũ ita grauiter Deum offenderunt, vel quia misericors Deus facilè indulgebit, nec quas postea in inferno pœnas luant, quicquam curant, modò eos in hac vita non contristent, sed benefícos & liberales erga se dimittant.* Et tales quidẽ illi; sicut ignaui pastores, qui oues las suas potiùs ad siluas suauiter pergere sinant; vbi à lupis deuorentur, quàm vel baculo vel sibilo, vel telluris iactu à via, quã ceperunt, deflectere aut hãc vel illis, vel sibi quasi molestiã facessere velint. Aliter maximus ille & peritissimus Ecclesiastes Ioannes Chrysostomus: qui; quo primùm die in Pontifi-

Lib. de decem chordis, cap. 9.

Esaiæ 30. Ezech. 13.

In vita eius cap. 12. *Simile.*

Simile.

Exempla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cali Cathedra Patriarchatus Constantinopolitani, præsente Imperatore Arcadio, multisque Episcopis summo cum honore collocatus fuit, sic suum ad eos sermonem exorsus est: *Nos qui ineffabilibus Dei rationibus ideo ad vos venimus, vt voluntatem eius testificemur, hoc primũ verbum à Christo & diuino eius præcursore accipientes, vobis annuntiamus & suademus: Pœnitentiã agite, propè est enim regnũ cœlorũ. Hæc autem non dubitabo vobis assiduè reuocare in memoriã. Hæc neminem reuerentes, neq; dies timentes, ad vos loquemur.* Hæc prima eius prædicatio fuit, quum illi ciuitati & populo præesse inciperet, in quo vitia & flagitia plurimũ abundabant. Sed Prophetarum & Apostolorum exempla magis mouere debent. Esaiæ, Ieremiæ, Ezechielis, Oseæ, Amos, Ioel, Ionæ, & omnium ferè Prophetarum verba nihil sunt aliud, quàm acerrimæ contra peccata conciones, & quæ ad pœnitentiam hortãtur. Petrus Simonem magnũ, Paulus fornicatorem Corinthiũ, insensatos Galatas, ac denique ipsum Petrum non ambulantem secundum veritatem Euangelij, ad pœnitentiam reuocat, acriter increpat, & in faciem arguit. Porrò quum duæ sint prædicatoris partes cantare & lamentari, de quibus Christus in Euangelio dicit, *Cantauimus vobis, & non saltastis, lamentauimus vobis, & non plansistis*; multi hodie prædicatores cantant suis auditoribus, vt saltent; sed pauci lamentantur, vt plangãt. At posterius istud primò fieri oportuit, & ante omnia. *Quemadmodum enim medici primum imponunt cataplasmata magis efficacia, & deinde rupto vulnere, ea quæ leniunt, sicut patres filios suos videntes incompositis moribus, prius verberibus corripiunt, postea admonent & solãtur, ita & concionator post increpationem consoletur auditores.* Agricola priùs terrã fodit, aratro vertit, glebas frãgit, vepres & spinas radicitus euellit: postea optima grana terræ mandat: sic concionator priùs vitia euellere, pœnitentiam prædicare, gehennæ metũ incutere debet, postea Christi promissiones, Dei misericordiã, cæli gaudia proponere. Pictores non priùs nouos colores appingunt, quàm veteres abraserint. Sic Christus, sic Ioãnes, sic Prophetæ, sic Apostoli, primo pœnitentiã cum fide, postea primarias virtutes & Dei beneficia docuerunt. Postremo tales maximè concionatores laudãt sancti Patres, qui ad compunctionem mouent, & pœnitentiam inculcant. *Docente te in Ecclesia*, ait sanctus Hieronymus, *non clamor populi, sed gemitus suscitetur. Lachrymæ auditorũ, laudes tuæ sint.* Rursum alio in loco, *Ille est doctor Ecclesiasticus, qui Lachrymas, non risum mouet.* Hæretici

In vita eius apud Surium per Simeonem Metaphrastem 27. Ian.

Act. 1.

Luc. 7.

Simile. Ad Neptalianũ. Chrysost. hom. 7. in Genes.

Similia.

Ad Neptalianũ.

In com. in Esa. cap. 4.

tici sanè veteres, sicut nostri hodie in Anglia, plausus & acclamationes auditorum studiosissimè affectabant. De Paulo Samosateno sic scribit Eusebius: *Ab auditoribus non fauorem, neque plausum sperare solum, sed theatrali more oraria moueri sibi expectabat, & vocem tamquam de taueis dari.* Similem applausum quum Catholici suis doctoribus redderent, grauiter id SS. Patres tulerunt, vt videre est apud Chrysostomum & Augustinum. Quum in quadam concione acclamarent auditores, sic ad eos Chrysostomus: *Tacete qui hæc auditis. Multo maiorem vobis habeo gratiam pro silentio, quàm pro plausibus: propterea quòd plausus quidem ac laudes me faciunt gloriosiorem, silentium verò vos reddit compositiores.* Nec multum dissimiliter S. Augustinus. *Laudes istæ vestræ grauant nos potiùs, & in periculum mittunt. Toleramus illas, & tremimus inter illas. Tamen, fratres mei, istæ laudes vestræ folia sunt arborum: fructus quæritur.* Certè de Lutheranorum primis concionibus, quum nouum hoc euangelium orbi propinaretur vt calix Babylonius, scribit Erasmus, auditores Lutheranos sic ab illis domum redijsse, feros, & arrogantes, & audaces, ac si non ab Ecclesia Christiani, sed à prælio milites reuerterentur. Iam si turpe est in causis ciuilibus ad gratiam loqui, & essentatorem agere, quanto magis in causa salutis æternæ qui magistrorum locum tenent, suorum affectibus subseruire, quasi nihil inter oratorem forensem, & prædicatorem Ecclesiasticum interesset! Quo in genere falsè Demosthenem taxauit Diogenes. Is quodam tempore prandium in caupona sumebat, quumque videret prætereuntem Demosthenem, eum inuitabat. Quicum reuertet: *Putas*, inquit, *ô Demosthenes hoc esse tibi dedecori: si in cauponam ingrediaris, quum nulla dies prætereat, quin dominus tuus intrò veniat? populum intelligens, & de plebe singulos, quoniam cõcionatores & oratores multitudinis quodammodo serui existunt.* Hæc ille. Quòd si illa est libertas Christiana omnibus cõmunis, vt nullius affectibus seruiant, iuxta illud Apostoli, *Empti estis pretio magno, nolite fieri serui hominum*, quanto magis illa est libertas Euangelica verbi prædicatoribus propria, vt in tanto munere non placentia, sed salutaria loquãtur, nec prurientibus auribus, sed animis auditorum consulant, iuxta illud etiam Apostoli: *Si adhuc hominibus placerem Christi seruus essem.* Mouere hæ considerationes debent verbi tractatores, vt à pœnitentiæ prædicatione, in tanta

Hist. Eccles. lib. 7. cap. 30.

Conc. 3. de Lazaro.

Ser. 1. de verb. Domini.

In epist. ad Ger. infer. Germ.

Aelianus var. hist. lib. 9. Apophthegma.

1. Cor. 7.

Gal. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitiorum colluuie exundantia, prorsus necessaria non abstineant: quas etiam populo proponere poterunt, vt id prædicationis & doctrinæ genus æquanimiùs ferant.

4. *Rectas facite semitas eius.*

Virtutis via laboriosa.

LOCVS moralis de viis iustorum rectis, per quas in hac vita ambulandum est. Rectæ enim semitæ iustorũ, Dei vocantur: quia secundum Deum sunt, quia Deum authorem habent, quia ad Deum ambulantem perducunt. De hoc dicit Scriptura: *Iustum deduxit Dominus per vias rectas, & ostendit illi regnum Dei.* Et ne quis ambigat quæ sint hæ viæ rectæ, statim subiungit: *Honestauit illum in laboribus, & explenit labores illius.* Via ergo laboriosa, quæ via virtutis, via pœnitentiæ, via Crucis Christi est, semita recta est, per quam suos instos deducit Dominus. De hac ipse Dominus dicit: *Qui vult venire post me,*) hoc est, qui vult ambulare vias meas, & rectas facere illas, non aberrando neque ad dexteram, neque ad sinistram) *tollat crucem suam quotidie, & sequatur me.* Sed quæ est illa crux nostra? Explicat paucis verbis Basilius: *Præparatio ad mortem pro Christo, mortificatio membrorum super terram, ad omne periculum pro Christi nomine suscipiendum sedato animo accedere, & erga hanc præsentem vitam affectum non esse: hoc est suam crucem post Christum tollere.* Hanc ob causam dixit Prophetа Regius: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras.* vt videlicet fieret quod sequitur: *Perfice gressus meos in semitis tuis, vt non moueantur vestigia mea.* Hanc quoque viam se tenuisse Apostolus docet, dicens: *Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes, vt & vita Iesu manifestetur in corporibus nostris.* Nempe vt vita Christi eræ ærumnis plena, quæ pauperiem, quæ famem, quæ sitim pertulit, (*non enim habuit vbi reclinaret caput suũ, esuryit in deserto, & sitiuit ad puteum Iacob:*) quæ verbera, quæ spinas, quæ alapas sustinuit, quæ denique crucem, & in cruce clauos ac lanceam tulit, in ipsis corporibus nostris (ait Paulus) manifestetur, non in sola præparatione animi, non in nuda gratiarum actione, vt somniant delicati hæretici sed in liuore, macie, pœna, acerbitate corporea, conspicua & illustris appareat. Hoc est Christum sequendo ad quem Ioannes manuduxit, *rectas facere semitas eius.* Ad hãc viam hortatur Paulus: *Mortificate membra vestra quæ sunt super terram.* Et quemadmodum Christus de seipso dixit:

Psal. 39. *Luca 9.* *In regul. brev. resp. ad q. 6.* *Psal. 16.* *2. Corinth. 4.* *Luca 2. Matth. 4. Ioan. 4.* *Coloss. 3.*

Oportuit

Oportuit Christum pati, & ita intrare in gloriam suam; sic de nobis Paulus dicit: *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnũ Dei.* Qua de re supẽriùs plura diximus. De his semitis iustorum rectis dicit Scriptura: *Iustorum semita quasi lux splendens procedit, & crescit vsque ad perfectum diem. Via impiorum tenebrosa: nesciunt vbi corruant.* Vtrumque explicabitur; nam humano ingenio vtrumque contrario se modo habere videtur, via voluptatum, honorum, diuitiarum, splendida & lucida; via patientiæ, paupertatis, mortificationis, obscura & tenebrosa. Sed ad viam impiorum quod attinet; qui per agros niue coopertos aliquãdiu ambularunt, (quorum via pulcherrima apparet) quum hospitium ingrediuntur, nihil vident oculis diuturno illo & nimio fulgore perstrictis: ideóque periculosum tunc est, in transitum aliquem difficilem circa hospitij ingressum incidere; certissimè quippe corruent, nihil videntes: eodem modo qui per prospera mundi (quæ niuis instar speciosa videntur, sed falsa tantùm specie oculos perstringunt) tota vita aut diutiùs ambulauerunt, quum per mortis ianuã in alterius vitæ diuersorium veniũt, incredibiliter attoniti repentina illa mutatione, & noua rerum facie, nihil vident quid de ipsis fiet. Si diuitiis, honoribus, & toto splendore illo moderatè, iustè, humiliter vsi non fuerint, sed intemperanter, iniquè, arroganter; difficillimos animarum transitus, à dæmonibus vndique obsessos, superare nullo modo poterunt. Sic impiorum via verè tenebrosa est, quia tenebras & caliginem animo, nisi cordatissimo, offundit, & nesciunt vbi corruant. Quare de illa dicitur: *Est via quæ videtur homini recta, nouissima autem eius ducunt ad infernum.* Contrà iustorum semita vt lux splendet, & de Sapientia quæ via iustorũ est, Scriptura iterum dicit: *Via eius, via pulchra, & omnes semitæ illius pacifica.* Non pulchræ tantùm, sed & pacificæ seu faciles dicuntur, & in nostro Euangelio *semitæ rectæ. Rectas facite semitas*, id est, sic ambulate, vt non nisi per semitas rectas ambuletis. Vnde Sapiens: *Qui ambulat simpliciter* (hoc est rectè) *saluus erit: qui pernersis graditur viis* (id est, per obliqua & deuia peccatorum) *concidet semel.* Sunt autem viæ iustorum viæ rectæ, faciles, pacificæ, viæ pulchræ, perspicuæ & planæ, denique etiã iucundæ & delectabiles, iuxta illud: *In via testimoniorum tuorum delectatus sum, sicut in omnibus diuitijs*: sed spiritui non carni; animo, non corpori; interiori homini, non exteriori; denique nouo homini, non veteri.

Luca 24. *Prouerb. 4.* *Simile.* *Prouerb. 4.* *Prouerb. 3.* *Prouerb. 22.* *Psal. 118.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Per has quippe vias carni, corpori, exteriori & veteri homini asperas, difficiles, innucundas, animus iusti manet rectus, hilaris, & perpetua veráque voluptate affluens, idque propter solam *charitatem Dei diffusam in cordibus nostris per Spiritum sanctũ, qui datus est nobis:* qua dilatatus corde Propheta dixit: *Viam mandatorũ tuorum cucurri, quum dilatasti cor meum.* Et alius Propheta similiter: *Qui sperant in Domino* id est, amando sperant; non enim sperare ab aliquo bonum possumus, de cuius erga nos amore dubitamus, vel quẽ ipsi non amamus) *mutabũt fortitudinẽ, assument pennas sicut aquilæ; current, & non laborabunt; ambulabunt, & non deficient.* Sic Paulus multis enumeratis difficultatibus, & maximis: *In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* Quare describit ipse in se has iustorum vias, foris obscuras, intus pulchras; *In omnibus tribulationem patimur, sed non angustiamur, aporiamur, sed non destituimur; humiliamur, sed non confundimur; persecutionem patimur, sed nõ derelinquimur; deijcimur, sed non perimus.* Et paulo pòst iterum: *In omnibus exhibeamus nos ipsos sicut Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs, in plagis, in carceribus, in laboribus, in vigilijs, in ieiunijs.* Hæ sunt viæ foris asperæ & obscuræ, corporis mala. Sed vide nunc animi bona, & vias pulchras atque pacificas. Sequitur: *In castitate, in scientia, in longanimitate, in suauitate, in Spiritu sancto, in charitate non ficta, in verbo veritatis, in virtute Dei.* Denique statim vtrumque pulcherrima contentione connectit: *Per arma iustitiæ à dextris, & à sinistris; per gloriam, & ignobilitatem; per infamiam, & bonam famam; vt seductores, & veraces; sicut qui ignoti, & ecce cogniti; vt castigati, & non mortificati; quasi tristes, semper autem gaudentes; sicut egentes, multos autem locupletantes; tanquam nihil habentes, & omnia possidentes; tanquam morientes, & ecce vivimus.* Hæc est via iustorum intus pulchra, foris horrida: hæ semitæ rectæ, foris obscuræ, intus pacificæ & lucidæ. Hinc aliæ Scripturæ de sponsa Dei, quæ anima iusti est: *Omnis gloria filiæ regis ab intus est. Nigra sum, sed formosa. Nolite conijderare quòd fusca sum, quia decoloranit me sol:* id est, ardẽs charitas hæc mihi omnia imperauit, & à me extorsit. Pulchrè D. Bernardus: *Quid laboriosa quæque & humilia conuersationis nostræ tam sedulò numeratis? Saga cilicina sunt & pelles arietum rubricatæ, quibus interna tegitur gloria, vt illæsa à pulueris & imbris iniuria conseruetur. Nolite mirari: Neque enim tristitia aut necessitatis*

Rom. 5.
Psal. 118. Esaiæ 40.
Rom. 8.
2. Cor. 4.
2. Cor. 6.
Psal. 39. Cant. 1. In declarat de bona desiderij.

cessitatis est exterior iste neglectus: sed occulti splẽdoris, & exultationis interna. Huc etiam pertinet quod Psalmista dixit. *Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* An non fictus in præcepto labor est, onus Christi leue, iugum suaue, crux inuncta? vident enim homines carnales iustorum cruces, sed non vident quę illis cõiuncta sunt spiritualis lætitiæ vnguenta, de quibus ibidem Dauid: *Secundùm multitudinem dolorum meorum, consolationes tuæ lætificauerunt animam meam.* Rursum, vt via vel iter rectum sit, opus est vt medium extremis conforme sit. Qui vellet Parisijs Romam tendere, magnum faceret dispendium si per Neapolim transiret. Rectam igitur facimus viam, si vt vltima primis, sic media vtrisque conueniunt. Exordium vitæ nostræ ploratus & gemitus. Finis vitæ nostræ labor & dolor, quia mortis angustijs nihil tristius, adeò vt ipse Apostolus dixerit: *Cupimus supernestiri, sed non expoliari.* Haud dubiè vita reliqua conformis esse debet, vt recta sit, sibique similis. Ideo Christus: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Quúmque dives purpuratus, & Lazarus vlcerosus, diuersas vias ambulassent, ille *recipiens bona in vita sua*, cruciatur in altera: hic autem mala accipiens, in sinu Abrahæ quiescit. S. Iob ex hac consideratione, de principio & fine vitæ suæ dixit; *Nudus egressus sum de vtero matris meæ, & nudus reuertar illuc.* De medio cursu dixit: *Dimitte me Domine* (in hac videlicet vita) *vt plangam paululum dolorem meum, antequam vadam ad terram tenebrosam, &c.* Hæc via recta iustorum, cuius medium totum cum extremis conforme est. Contrà verò, *in circuitu ambulabant impij*: rectum cursum non tenent. Sicut iumenta ad molas alligata, cùm continenter in orbem ambulent, eodem tamen semper in spatio reperiuntur, & fracto laboribus corpore, ipsa vltra exiguí loci fines progressa non sunt: Sic voluptuarij & impij, quum assiduè in corporis libidinibus, mundique vanitatibus intricentur, in hisque depressi inhæreseant, ad spiritus fastigium nunquam euadunt, ad cœlestia nunquam aspirant, ad viam virtutis carpendam nunquam se attollunt, denique rectas Dei semitas nunquam faciunt, sed inexausto cursu, in orbem perpetuò incitati feruntur, & eodem vnde mouerant perpetuò referuntur, quasi qui ab iniqua seruitute, in qua detinentur, liberari nequeant. Totam ergo vitæ nostræ reformationem hæc verba significant: *Rectas facite semitas Dei nostri.*

Psal. 91.
Stella in Luc 3.
2. Cor. 5.
Matth. 8.
Luce 16.
Iob. 2.
Iob 10.
Psal. 11.
Basilius Const. monast. cap. 8.
Similæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. *Omnis vallis implebitur.*

Pusillanimitatis vitium.

LOCVS moralis de pusillanimitate, seu imaginaria difficultate circa vias Domini rectas tollenda. Vt enim rectæ viæ fiant, & difficultates tollantur, loca depressiora replenda sunt, & reliquæ viæ coæquandæ. Locus depressus in corde, est quædam eius ignauia, & vecordia, & timiditas inanis, quę vtilitatem & progressum spiritualem in viis Domini tenendis, hoc est, in mandatis eius custodiendis, impedit ac remoratur. Hic defectus (nam de defectu circa vias Dei, non de virtute aliqua, qualis humilitas in primis est, loquitur hic Propheta Esaias) ante omnia tollendus est. Hic defectus, hæc pusillanimitas, hæc cordis ignauia, & inanis trepidatio mentis in causa fuit cur filij Israël mirarentur magnitudinem gigantum terræ promissionis, & murmurarent, dicentes: *Nequaquam ad hunc populum possumus ascēdere, quia fortior nobis est.* Hæc ignauia fecit vt in exercitu Gedeonis, viginti duo millia virorum, qui formidolosi & timidi erant, reuerterētur, solis decē millib. relictis, ex quibus etiā soli trecēti remāserant, reliquis dimissis. Sed illos Deus grauissimè puniuit, & terra promissionis priuauit; per hos victoriā nobilem adipisci voluit. Sicut autem qui flumen trāsmittunt, monēdi sunt, ne aquas rapido impetu currentes aspiciant, sed oculos aliò deflectant: ita qui vias Dei ambulare volūt, nō naturę suæ imbecillitatē, sed Dei gratiā intueri; nec suis, sed gratiæ viribus, quæ in virtute ardua videntur, metiri debent. Vnde D. Ambrosius: *Nemo dura putet esse, quæ iussa sunt. Non enim ex infirmitate nostra vis æstimanda iustitiæ est, qui durū putamus esse, quicquid per imbecillitatē animi ferre nō possumus.* Cōtra hanc animi mollitiem & ignauiam dicit apertè Scriptura: *Mandata eius non sunt grauia.* Et Christus, vt has valles impleret, timiditatem & animi ignauiā auferret, clara voce profitetur: *Venite ad me omnes qui laboratis* (laborat autem propriè qui oneri succumbit, & cui grauia & dura omnia videntur quæ præcipiuntur) *& onerati estis*, id est, onera, grauia vos ferre putatis, *& ego reficiam vos*: id est, *Spiritus vitæ*, quem ego dabo, *liberabit vos à lege peccati*, ab onere, à iugo, à tyrannide eius. *Peccatum non dominabitur vobis, quia non estis sub lege, sed sub gratia.* Idcirco apud Matthæum addit: *Tollite iugum meum super vos. Iugum enim meum suaue est, & onus leue.* Lex sancta iugum vocatur, quia iugum à duobus iunctis animalibus portatur.

Exempla.
Num. 13.
Iud. 7.
Simile.
Sermo. 14. in Psal. 118. 1. Ioan. 4.
Matth. 11.
Rom. 8.
Rom. 6.
Matth. 11.
De contempt. mundi, part. 2. cap. 12.

Qui

Qui se iugo Christi voluntariè submittit, non solus laborat, sed Christus cum illo coniunctus, iugum pariter portat. Sic Paulus quum dixisset, *Plus omnibus laborauī*, adiecit: *Non ego autem, sed gratia Dei mecum.* Rursum onus Christi est leue: quia sicut auis alis quas portat non grauatur, sed ad volandum aptior redditur; sic mādata Christi non addunt pondus, sed alleuiant: quia sic iubet facere, vt det quod iubet. Ideo enim lex mandatorum *non euacuatur per fidem Christi, sed statuitur per fidem*, vt Apostolus dixit: quia *fides impetrat gratiam qua lex impleatur*, vt exponit Augustinus. Fides autem impetrat gratiam, quia credentibus, & non nisi credentibus datur hæc gratia Spiritus sancti, quæ est *Charitas diffusa in cordibus*, cuius tanta vis est, *vt sit valida sicut mors.* vnde alibi Augustinus: *Cui mandata Dei videntur grauia, nondum accepit charitatis donum, vnde fiant leuia.* Sic ergo valles implentur per Christum, vt rectæ fiant semitæ eius, quia naturalem illam bene operandi imbecillitatem & pusillanimitatem, eius gratia sustulit, nouis adiectis viribus, & facta noua creatura. Quam nouitatem & vallis repletionem pulchrè in seipso describit B. Cyprianus. *Postquam*, inquit, *cælitus Spiritu hausto, in nouum me hominem natiuitas secunda reparauit, mirum in modum protinus confirmare se dubia, patere clausa, lucere tenebrosa, facultatem dare quod prius difficilè videbatur, geri posse quod impossibile putabatur, vt esset agnoscere terrenum fuisse, quod prius carnaliter natum delictis obnoxium fuisset.* Hæc ille. Vides quàm multæ valles & depressa loca, noua baptismatis gratia impleta fuerint. Vide simile exemplum in conuersione S. Augustini, infrà Dom. 6. post Pentec. tex. 3. Non igitur mandatorum difficultati, sed nostræ ignauiæ deputandum est, si in via illorum quasi in fabulo hæremus, & pusillanimitate delecti succumbimus. *Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est suæ operis dissipantis.* Rursum: *Dicit piger: Leo est foris: in medio platearum occidendus sum.* Iterū dicit ignauus: *Sciebam quia homo durus es: ideò timens, abij, & abscōdi talentum meum.* Sed hunc seruum inutilem cum suo timore eiicit Dominus in tenebras exteriores. Et de pigro illo addit Scriptura: *Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant vrtica.* id est, totus otio & desidiæ vacabat. *Otiositas autem multam malitiā docuit.* Vrtica quippe rectè figurat accidiam. Nam habet molle folium, sed in folio aculeum pungentem. Tunc autem pungit, quum molliter & obiter attingis; si autem fortiter stringas, non pungit. Sic accidia in mollitie

1. Cor. 3.
Rom. 3.
De Spiritu & lit. cap. 3.
Rom. 5. Conf. 8.
De profect. iustitiæ.
Exemplum.
Lib. 2. epist. 2.
Prou. 15.
Prou. 22. Matth. 25.
Prou. 24. Eccl. 33. S. Bonauent. in diæta salutis. cap. 2.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

litie remissionis aculeum pungentem habet, & multas tentationes adfert; sed actione feruenti compressa, pungere desinit. Ad hanc pigritiam, ignauiam, pusillanimitatem, & inanem difficultatum opinionem, ac metum suorum animis eximendum, Christus Dominus sæpius suos hortatur, docens se illi malo remedium attulisse: *Confidite, ego vici mundum.* & iterum: *Qui in vobis est, maior est quàm qui in mundo est.* & rursum: *Nō vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Ego dabo vobis os & sapientiam, cui non poterunt resistere omnes aduersarij vestri:* & demum: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.* & postremò: *Rogabo Patrem, & alium Paracletum* (consolatorem in omnibus aduersis & arduis) *dabit vobis, Spiritum sanctum, qui maneat vobiscum in æternum.* Sic valles implentur per Christum. Propter hoc dixit Apostolus: *Omnia possum in eo qui me confortat.* & rursum à Domino audiuit: *Sufficiat tibi gratia mea, virtus in infirmitate perficitur:* id est, in maxima nostra infirmitate, maxima Dei virtus elucescit. Quemadmodum enim cum paruulo filio iret faciens pater, vbi via plana & facilis est, ambulare, & suis vti pedibus paruulum permittit; vbi autem ad flumen aliquod, vel difficilem locum transeundum venitur, humeris suis eum imponit; quo fit vt paruulus plana suis, aspera alienis pedibus transiens, plus in plana quàm in aspera via laboret: sic Deus Pater *per Spiritum Filij sui, quem misit in corda nostra, & in quo clamamus Abba Pater,* in via virtutis, vbi fossæ & valles profundæ occurrunt, ad omnia magis ardua, & naturæ corruptæ difficilia peragenda, suam specialem gratiam tribuit, in facilioribus nos nobis interdum relinquit. Atque hinc sanè fieri videmus, vt tam in fide quàm in moribus, qui maiora crediderunt, & difficiliora præstiterunt, à Deo adiuti, in minoribus hæreant, & ad facliora impingant, sibi ipsis relicti. Credimus quod scriptum est, *Verbum caro factum est:* & dubitamus de eo quod etiam scriptum est, *Hoc est corpus meum.* Ex decem mandatis nouem seruamus, & in vno, eoque minimo, titubamus.

Ioan. 16. 1. Ioan. 4. Matt. 10. Luce 21. Matth. 28. Ioan. 14.

Philip. 4. 2. Cor. 12.

Lud. Gran. conc. 5 in die Paschæ. Simile.

Gal. 4. Rom. 8.

Ioan. 1. Luce 22

6. *Omnis mons & collis humiliabitur.*

Contra superbiam.

LOCVS moralis contra superbiam, quatenus alterum est, idemque maximum impedimentum, quo minùs rectas Domini vias faciamus. Qui enim *humilibus dat gratiam, superbis*

Luc. 4.

perbis resistit, id est, prorsus negat; qui *sapientiam dat paruulis, euāgelizat pauperibus, reuelat sua mysteria humilibus;* idem *perdit sapientiam sapientum, & prudentiam prudentum reprobat. Qui humilia respicit* de propinquo, *alta à longè cognoscit. Accedet homo ad cor altum, & exaltabitur Deus,* id est, altior illo, & sublimior erit. Nempe sicut omnia alia peccata, quasi per tertiam personam à Deo hominem separant, nimirum aut propter vtile, vt auaritia, furta, rapinæ; aut propter iucundum aliquid quod prætendunt, vt omnia peccata carnis; sola autem superbia per seipsam hominem in vniuersum à Deo separat, quasique bellum contra Deum gerit: sic ediuerso cætera peccata Deus aliis mediis punit, tollendo ea quæ delectant & commodum afferunt; sed superbiam punit per seipsum, quasi pugnando contra illam. *Deus superbis resistit. Odibilis coram Deo & hominibus superbia.* Vnde docet Chrysostomus, superbiam magis hominem polluere, quàm fornicationem & adulterium. *Quia* (inquit) *fornicatio, etsi indigna venia sit, potest tamen quispiam concupiscentiam in excusationem adducere: superbia autem ne minimam habet excusationem, propter quam vel vmbram saltem veniæ consequatur, sed nihil aliud est quàm depranatio animi, & morbus grauissimus, non aliunde quàm ex insania ortum ducens. Nihil enim superbo homine insanius, quamuis ditissimus sit, quamuis multa hac exteriori sapientia præditus, quamuis potens, quamuis omnia quæ homini exoptanda videntur, in illum congerantur. Si enim in veris bonis superbit* ingratus est, & *omnium mercedē amittit, si in falsis & vmbraticis bonis superbit, multus est, nō tantùm impius.* Quare cætera peccata diuidunt quidem à Deo, sed superbia elongat. Humiliari igitur debet, vt vias Domini rectas inambulet. Iudæi & Philosophi propter superbiam credere in Christum non potuerunt. De Iudæis Christus eis in os dixit: *Quomodo vos potestis credere, qui gloriam ab inuicem accipitis, & gloriam quæ à solo Deo est, non quaritis?* Quum Pharisæi Christum docentē deriderent, dixit Christus, causam irrisionis superbiam notans, *Vos estis qui iustificatis vos coram hominibus. Deus autem nouit corda vestra: quia quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum.* De Gentilium Philosophis Apostolus dicit: *Dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt: qui cùm cognouissent Deū, non glorificauerunt eum, & euanuerunt in cogitationibus suis.* Isti montes & colles erant, nec humiliari voluerūt, ideoque rectas Dei semitas facere non poterant. De hoc puncto in altero Promptuario multa diximus

Psal. 18. Luce 4. 1. Cor. 1. Psal. 137. Psal. 63.

De contemp. mundi par. 2. cap. 30. Simile.

Superbia cur grauissimum peccatum. Iacobi 4. Eccli. 10.

Hom. 12. in 1ō.

Ioan. 5.

Luce 18.

Rom. 1.

In Festo S. Matthia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

super illa verba: *Confiteor tibi Pater, &c. quia reuelasti ea parvulis*: quod ad fidei rationem attinet, quæ à superbis capi non potest. Sed nũc totius gratiæ omniumq; virtutum incapaces superbos esse hic locus ostendit, humilitatem autem viam esse ad virtutem prorsus necessariam. *Quemadmodum in aqua fit, vt tanto altius ascendat, quanto illam quisquam ad ima deduxerit: & in iaculando, quantũ quis ex interuallo iaculatus fuerit, tanto ponitur: sic quo animus humilior, eo altius atq; sublimius operatur.* Nónne aries, retrò quum cedit, fortiùs vrget? Qui ex arcu sagittant, quanto magis chordam retrahũt, tanto fortiùs sagittam emittunt. Cælum quidem altum & sublime est; sed porta per quam intratur, angusta est. In porta angusta demittere se oportet, qui intrare contendit. Arbores non priùs fructificant, quàm radices altas & profundas egerint. Excelso ædificio opus est fundamento profundo: sic vt cælum conscendas, iaciendum humilitatis fundamentum valde profundum. Omnes ferè rerum naturæ humilitatis necessitatem docent. *Sicut de fonte terreno, & de corporali fluuio* (ait Cæsarius) *non potest aliquis bibere, nisi voluerit se inclinare: ita & de viuo fonte Christo, & sancti Spiritus fluuio nemo aquam viuam haurire poterit, nisi se humiliter inclinare voluerit.* Hoc ille: quod adeò verum est, vt nec per situlam haurire aquam valeas, nisi ea penitus in aquam demissa. Et hanc ob causam Christus in Euangelio & seipsum fonti comparat, dicens, *Si quis sitit veniat ad me:* & gratiam, quam suis daturus erat, aquæ assimilat, dicens, *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternã.* Facit autem humilitas ad diuinam gratiam recipiendam capaces triplici arte, ait S. Bonauentura. Primò, incuruando se per orationis studium: sicut hydria se incuruat, vt aquam accipiat. Secundò, euacuando se per modicam sui reputationem, sicut etiam vas quod aquam vult recipere, vacuum esse debet. Tertiò, dilatando se per animi gratitudinem, sicut aperiri vas debet, quod aquam accipit. Sicut specula depressa, quæ ignita vocantur, radiis solaribus apposita, ignem concipiunt, quod alia specula non faciunt, quæ conuexa sunt & tumescentia: sic cor humile & depressum, diuini Spiritus ignem statim concipit, quod inflata & tumida corda non faciunt, sed huius sæculi amore magis oblectantur, in quo omnia sibi deberi existimant. Magna igitur humilitatis vis, virtus & efficacia, quã acutè frater Ægidius, de quo suprà diximus, hoc simili explicauit & expressit. *Humilitas* (inquit) *mihi ful-*

Similes.
Cor fit humm. vt ad Ephes.

Similia.

Aug. de Verb. Dom serm. 10.

Humil. 32. Cur humiles capaces gratiæ.

Isam 7. Ioan. 4.

In diæta salutis cap. 36.

Hester Pinnus dialog. par. 3. dial. 1. cap. 22. Similia.

In vita eius apud Surium 1. mai. 7.

hi fulminis instar esse videtur, quod ferit terribiliter, nec vlla eius extant vestigia. Sic enim humilitas omne peccatum odit & dissipat, & tamẽ efficit vt homo se se nihili pendat. Alij magneti humilitatem cõparant; quæ quidẽ non cõiuncta ferro, sed ab eo diuulsa, illud ad se trahit. Sic enim humilis se à diuinis muneribus lõgè abesse credens, eadem ad se maximè trahit. Sed S. Bonauẽturæ cõparatio rem acu tãgit, quam propterea breuiter explicabimus. Reuera enim omnis humilis quia desse sibi multa, imò omnẽ perfectionem atque virtutẽ putat, propterea per orationẽ se incuruat, & incessanter Dei gratiam & dona implorat: cõtrà, superbus quia sibi nihil deesse arbitratur, quia se satis iustum esse, se nõ in adeò multis peccare, se cæteris meliorẽ, aut certè æquè bonum, sapientẽ, fortem putat, propterea non se incuruat ad orationẽ, sed cu superbo Pharisæo *gratias Deo agit, quòd non est sicut cæteri homines.* Rursum, omnis humilis verè se euacuat, & vacuũ se existimãs, esurit & sitit iustitiam: quum superbus se plenũ & diuitem iudicans, nihil amplius sitit aut esurit, sed de sua saturitate sibi placens, alios præse contemnit. Sed Deus vtrumque respiciens, *esurientes implenit bonis, & diuites* (i. qui sibi sic videntur) *dimisit inanes. Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiã, quoniã ipsi saturabuntur.* Tertiò, omnis humilis verè dilatat & aperit cor suũ Deo, quia vacuũ se indicans, desiderat impleri: & tũc fit quod Scriptura dicit: *Dilata os tuũ, & ego implebo illud.* Quod totum aliis verbis Christus dixit: *Petite, & accipietis, quærite, & inuenietis, pulsate, & aperietur vobis.* Hæc omnia humilis facit. Petit, se incuruando, quærit, quia vacuum se videt, pulsat desiderãdo, quorũ omnium nihil superbus facit. Necesse est igitur montes & colles humiliari, vt rectas faciant semitas Dei sui. *Cùm enim* (ait Gregorius) *hominem tumere Deus conspicit, se sibi illum ostendendo reliquit, vt eius mens derelicta quid sit, inueniat, quæ malè in se secura gaudebat.* Imò tãta est humilitatis necessitas, vt ad eam seruandam, atque superbiam longissimè arcendã, graues tentationes Deus suis electis immittat, adeoque in alia quędã peccata incidere permittat. Apostolo Paulo, *ne magnitudo reuelationum eum extolleret, datus est stimulus carnis, angelus satanæ, qui eũ colaphizaret.* Qua in re exclamat Augustinus: *O venenum quod nõ curatur nisi veneno! Caput cædebatur, ne caput extolleretur.* Vides grauissimam tentationem, eamque vehementer vrgentem (nam *ter Dominum rogauit vt auferretur*) & in vase electionis, ne qui iam humilis erat, mons aut collis fieret.

Granat serm. de temp. tom. 2. pag. 711.

Humiles quo modo maximè capaces gratiæ. 1.

Luc. 18. 2.

Luc. 1. Matth. 5. 3.

2. *Cor. 12.*

De verbis Apost. serm. 3.

Humilitatis necessitas.

Nunc

Universidad de Deusto
Biblioteca

Nunc de peccato vide. *Vitium est arroganti* (ait Isidorus) *in quodcunque vitium labi, & humilè posse casum Deo fieri, quàm per elationè, superbia grauiorem ruinam & damnationè subire.* Sic & Augustinus, idque præter morem suum, magna cum confidentia. *Audeo* (inquit) *dicere, superbis esse vtile cadere in aliquod peccatum apertum manifestumq;, vnde sibi displiceant, qui iam sibi placendo, ceciderũt. Salubrius sibi Petrus displicuit, quando fleuit, quàm sibi placuit quando præsumpsit. Hoc dicit & sacer Psalmus, Imple facies eorũ ignominia, & quærent nomen tuum Domine.* Ratio autem huius rei est, quia quum cætera peccata sint manifesta, iuxta illud Apostoli, *Manifesta sunt opera carnis*, inter quæ superbiam non numerat, vt facilè videntur & agnoscuntur, ita tanto faciliùs corriguntur (*primus enim ad indulgentiam gradus est, agnoscere delictũ*, ait Cyprianus) sola autem superbia incorrigibilis est, nisi humilietur: quia hûc vitium quanto magis patimur, tanto minùs videmus. Hac de causa Sancti viri, vbi periculũ superbiæ, vel in se, vel in aliis viderent, dæmonum vexationẽ & possessionem vel sibi precabantur, vel aliis procurabant. Vtriusque exemplum proferam. Refert Seuerus Sulpitius in vita S. Martini, eremitam quẽdam, magnis virtutibus signisque mirabilem, ad expellendam de corde suo iactantiæ vanitatem, quam incurrerat, exoratum esse, vt permissa in se mensibus quinque diaboli potestate similis his fieret, quos ipse curauerat. Correptus itaque & tentus in vinculis, quinto mense curatus est, non tantùm à dæmone, sed & ab elationis vanitate. Hic sanctus vir in seipso hanc pestem hoc nouo remedij genere curauit. At S. Seuerinus Archiepiscopus Colonienſis hoc fecit in aliis. Quum enim tres monachos haberet superbiæ spiritu inflatos, & incorrigibiles: Deum orans, impetrauit vt à dæmone omnes correpti vexarẽtur. Sic ergo per quadraginta dies obsessos, arduis abstinentiæ remediis mancipauit. Quibus expletis, data super eos oratione, à potestate dæmonis, & à fastu mẽtis liberauit. Dicebat S. Arsenius superbos omnem sibi viam ad cœlorum aditum præcludere, non secus quàm qui equis insidentes, & maximum aliquod lignum transuersum inferentes, templi ianuas ingredi vellent. Hoc enim, ne quidem in maximo templo possunt, quia lignum ferunt obliquè, & nolunt illud demittere vt sic ingrediantur, lignumque suum pariter introducant. Et verò quis nescit omnes inferiores Magistratus fasces suos & sceptra quæcunque coram suo Principe demittere? Sic omnia seu naturæ

De summo bono lib. 1. c. 40.

De ciuit. Dei lib. 14. c. 13.

Psal. 82.

Gal. 5.

Lib. 1. epist. 3.

Superbia dæmonum vexatione curanda.

Dial. 1.

Exempla.

In vita eius apud Surium. to. 1. pag. 131.

In vita eius apud Surium, to. 4. pag. 336.

Simile.

naturæ seu gratiæ dona in Dei conspectu semper demittere oportet, & (quod in Apocalypsi legitur) *mittere coronas nostras* ante thronum. *Dei viuentis, dicentes: Dignus es Dominus Deus noster accipere gloriam, & honorem, & virtutem, quia tu creasti omnia, & propter voluntatem tuam erant, & creata sunt.* Si in cœlo beati hoc faciunt, quanto magis in terra miseros nos facere oportebit, sed de humilitatis virtute in se, eiusque præmijs, in alijs suis Euangelijs piura. Hic necessitatem eius tantùm ostendere voluimus, quæ in hoc Euangelio docetur, & quam omnes concionatores diligentissimè tradere, & frequentissimè inculcare deberent. Est enim *propria* quidem *disciplina Christianorum*, vt scribit Augustinus, *sed certè rarissima.*

Apoc. 4.

Epist. 26.

7. *Erunt prava in directa, & aspera in vias planas.*

LOcus moralis de via virtutis per Christum facili & expedita. Gratia Christi, ad quam Ioannes suos auditores præparabat, & cuius aduentum hoc tempore Ecclesia celebrat, hanc in animis hominum admirabilem nouitatem facit, vt non solùm quæ prava & obliqua, & contra regulam rationis atque virtutis fiebant, nunc directa fiant, & in via virtutis rectà ambulentur (de quo suprà dictum est), sed etiam, vt quæ priùs aspera, difficilia, penéque impossibilia, corruptæ videlicet naturæ erant, nunc plana & facilia, sanatæ per Christum naturæ fiant. De hoc Apostolus: *Quod impossibile erat Legi in quo infirmabatur per carnem*, id est, quod per solum legis mandatum carnalis infirmitas præstare non potuit; *Deus Filium suum vitiis in similitudinem carnis peccati*; id est, incarnato Filio Dei, & facto homine per omnia infirmo, excepto peccato, *de peccato damnauit peccatũ in carne*, id est, per hostiam peccati in carne sua, damnauit peccatum hominum carnalium, *damnauit* autem, id est, redemit, non solùm pœnas peccatorum nostrorum in corpore suo persoluendo, quod est vna redemptionis pars, soluto pretio pro captiuo redimendo; sed etiam liberando nos à seruitute peccati, & plena libertate nos donando, quæ est altera pars redempti captiui. Eramus enim captiui, non solùm pœnæ peccati obligati, sed etiam ipsi peccato, cui per concupiscentias seruiebamus. Christus per hostiam peccati, id est, carnem suam crucifixam, ab vtroque nos redemit, & vtrumque damnauit, seu sustulit, *tollens chirographum quod contra nos*

Rom. 8.

Redemptionis nostræ partes duæ.

Coloss. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

erat, & affigens illud Cruci. De hac posteriori redemptione subiungit statim Apostolus loco inchoato: *Vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui* (scilicet) *non secundùm carnem ambulamus, sed secundùm spiritum.* De hac Petrus: *Redempti estis de vana vestra conuersatione paterna traditionis pretioso sanguine Filij Dei.* De hac iterum Paulus: *Dedit semetipsum pro nobis, vt mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum*, & iterum: *Tradidit semetipsum pro Ecclesia, vt eam sanctificaret.* & rursum: *Reconciliauit vos in corpore carnis eius per mortem, exhibere vos sanctos & immaculatos, &c.* Denique quod sanguis hircorum & vitulorum præstare non potuit in lege Mosayca, quæ erant omnia *iustitia carnis*, hoc præstitit Christi sanguis, *emundans conscientiam nostram ab operibus mortuis*, id est, peccatis. De quo & Ioannes: *Sanguis Iesu Christi filij eius emundat nos ab omni peccato.* Christi autem passio redimit nos à seruitute peccati, id est, *vt non seruiamus peccato, sed seruiamus iustitiæ*, & pari facilitate opera iustitiæ per eum regenerati faciamus, qua opera iniustitiæ de carne nati faciebamus; duobus modis. Vno modo per modum meriti, altero per modum exempli. Eius enim passio merebatur nobis gratiam Spiritus sancti, cuius beneficio & perpetuo adiutorio in via mandatorum Dei cutteremus. Hoc docuit Ioannes, quum Christi verba, quibus dixit, *Aqua quam ego dabo, erit ei qui bibit fons aquæ salientis in vitam æternam*, exponeret, dicens: *Hoc autem dixit de Spiritu* (gratiæ) *quem acceptauri erant credentes. Spiritus enim nondum erat datus, quia Iesus nondum fuit clarificatus.* Clarificatio ergo Christi, quæ fuit per passionem de qua dixit, *Pater, venit hora: clarifica Filium tuum*, fuit causa (haud dubiè meritoria) dati nobis Spiritus sancti. Hoc alijs verbis profitebitur Zacharias in natiuitate filij sui Ioannis: *Memorari testamenti sui sancti, iusiurandum quod iurauit ad Abraham patrem nostrum, daturum se nobis*, (quod totum factum est Christo incarnato) *vt sine timore inimicorum nostrorum* (id est, sine seruili subiectione passionum, & pessimarum affectionum nostrarum; *Inimici enim hominis, domestici eius*) *liberati seruiamus illi in sanctitate & iustitia coram ipso omnibus diebus nostris.* Per modum exempli, quia (vt scripsit Petrus) *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, vt sequamini vestigia eius.* Christo enim pro omnibus moriente, omnes in eum credentes, timorem mortis abiecerunt. *Charitas Christi vrget nos, quia*

Rom. 8.
1. Pet. 1.
Tit. 2.
Ephes. 5. Coloss. 1.
Hebr. 9.
1. Ioan. 1.
Rom. 6. Christi passio redimit à seruitute peccati dupliciter.
Ioan. 4.
Ioan. 12.
Luca 1.
Matth. 12.
1. Pet. 2.
Cor. 15.

quia si vnus pro omnibus mortuus est, igitur & omnes mortui sunt. Et Augustinus: *Hoc egit mors Domini, ne mors amplius timeretur.* Hæc est propriè gratia noui Testamenti, vt non solùm cætera virtutis opera, sed nec mors ipsa pro fide, pro iustitia, pro Deo suscipienda ardua aut dura veris Christianis videatur. Quod totum etiam contra hæreticos nostri temporis diligenter notãdum est, qui hanc propriè gratiam noui Testamenti, quæ facit vt *non regnet peccatum in mortali corpore nostro, sed gratia regnet per iustitiam vt vitam æternã*; & vt *soluti à lege mortis in qua detinebamur* (quę fuit seruitus peccati, & difficultas rectè operandi) *seruiamus in nouitate spiritus*; hanc inquam penitus sustulerunt, & pro eo impuratiuam suam iustitiam, Scripturis & Ecclesiæ hactenus inauditam, substituerunt, qua sola Christi iustitia nobis imputetur, vt simus coram Deo iusti, quia (aiunt, & mentiuntur illi) obseruatio mandatorum est impossibilis, & in omni opere nostro peccamus. Sic per illos falsum est quod Propheta Esaias de Christi gratia tanto tempore prædixit, & in hoc Euangelio repetitum est: *Erunt prauа in directa, & aspera in vias planas*: quia secundùm illos omnia adhuc sunt aspera, nihil planum; omnia adhuc prauа, nihil rectum. Sed illis relictis, quæ ad mores magis faciunt prosequamur. Per Christi gratiam tanta est facilitas virtutis & bonorum operum, sic aspera fiunt plana, vt Dauid dixerit, *Labores manuum tuarũ manducabis.* Non dicit, fructum laborum; sed, ipsos labores manducabis. Iusti quippe non tantùm fructum laborum suorum in altera vita comedent, sed etiam ipsos labores in hac vita comedunt, id est, pro cibo suauissimo exequuntur, sicut Christus caput nostrum dixit: *Cibus meus est, vt faciam voluntatẽ eius qui misit me.* Sic cibus iustorum est, orare, opera misericordię facere, ie unare atque adeò ipsum lachrymare. Vnde Prophera in persona iustorũ dixit: *Lachrymæ meæ panes mei die ac nocte:* & Augustinus, qui hunc gustũ bene sentiebat, *Dulciores*, inquit, *sunt lachrymæ orantium, quàm gaudia theatrorum.* Quàm suauis sit gustus operum spiritualium atque virtutis, carnales nesciunt; quia hanc viam mandatorum ambulare cœperunt tantùm, non multum pertrexerunt. Ingressus itineris durus semper & asper est. Quo magis progredieris, eò leuior semper itineris labor videbitur. Vt iudices an aspera sit via, ex illis interrogandum est, qui eam totam, aut certè maiori ex parte ambularunt: quales sunt iusti & sancti maiores nostri in via mandatorum. Porrò

In expositione Rom. propositæ. in epist. ad Rom.
Locus contra hæreticos.
Rom. 5.
Rom. 6.
Esaiæ 40.
Psal. 127. Mandatorum Dei suauis executio.
Ioan. 4.
Psal. 41. Enar. in Psal. 127.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

difficile est ambulare sine lumine. Atqui de malis Scriptura dicit: *Ambulant vt ebrij qui à Domino peccauerunt.* Ideo omnia illis sunt difficilia. *Iustorum autem semita est quasi lux splendens:* & *Qui sequitur me* (ait Christus) *non ambulat in tenebris.* Ideo melius videntes viam expeditius ambulant. Deinde impij *nec gustauerunt donū celeste, nec participes facti sunt Spiritus sancti.* Ideo non fecerunt quod monet Scriptura: *Gustate & videte quàm suauis est Dominus;* nec velut alij Dei amant Deum, vt ex amore operentur, vt possint dicere cum Ioanne dilecto: *In hoc cognoscimus quoniam in eo manemus, & ipse in nobis, de Spiritu suo quem dedit nobis.* Si filios Israel in deserto peregrinantes arca Dei semper præcessit, vt eam continuò sequerentur: illa stante, quiescerent, illa eleuata, castra mouerent, sed & columna nubis per diem æstum temperaret, & columna ignis per noctem lucem daret; quanto magis in hac peregrinatione nostra Christus dux vitæ nos semper præcedit, exemplo, mandato, doctrina, gratia sua, & per diem quidem, ac in ijs quæ faciliora sunt, columna Ecclesiæ nos manuducat, & singularitatis feruorem; ac superstitionis æstum sua authoritate tollat: per noctem verò, & in rebus vel obscurioribus, vel difficilioribus, ignis Spiritus sancti affulgeat. *Paracletus noster, qui nos ducat in omnem veritatem,* & quo spiritu agimus, & facta carnis mortificamus. Sic enim *Dominus custodit nos ab omni malo, vt per diem sol non vrat nos, neque luna per noctem.* Referunt qui naturæ historiam scribunt, esse quendam fluuium, cuius equa aqua, potantes reddit abstemios. Talis est aqua Christi, & spirituales eius deliciæ, quarum gustus omnes alias mundi delicias fastidire faciat. Hinc apud Esaiam legimus Sabbata deliciata. *Si vocaueris* (inquit) *sabbatum delicatum, & glorificaueris Deum, dum non facis vias tuas, & non inuenitur voluntas tua, tunc delectaberis super Domino.* De hoc sabbatho delicato sic Basilius: *Quisquis à sollicitudinibus mundanæ vitæ defecit, & qui nulla peccati sarcina grauatur, reuera talis tranquilla perotia transigit sabbatum.* Nempe Christi gratia facit sabbata nostra delicata, id est, vacuum Dei cultum perjucundum & delectabilem. Quemadmodum enim globi plumbei, qui suapte natura deorsum celerimè tendunt, vi tamen ignis tormentarij euincti saltissimè volant: sic opera nostra, etsi, quatenus natura ea producit, non nisi terrena respiciunt, & *corpus, quod corrumpitur, aggrauat animam,* tamen quatenus

Sophon. 1. Prou. 4. Ioan. 8.

Hebr. 6.

Psal. 33.

1. Ioan. 4.

Ioan. 14. Rom. 8. Psal. 120.

Granat. to. 3. Serm. de tem. pag. 220.

Esaiæ 58.

In com. in cap. 1. Esaiæ.

Similè. Plutar. dial. par. 2. dial. 5. cap. 18.

Sap. 9.

tenus à gratia producuntur, & diuinæ charitatis igne accensa proferuntur, ipsum cœlum, & qui super omnes cœlos est, Deum petunt: ad eius honorem, cultum, obsequium maximo cum impetu & feruore diriguntur. Et sicut aqua igni admota, non modò ignis calorem, sed & motum atque agilitatem participat, celerrimè bulliens: sic homo, diuino spiritu hausto, non modò nouo amore rerum diuinarum incalescit, sed etiam maximo cum feruore, & facilitate ac voluptate opera pietatis, opera spiritualia producit. Sic aspera fiunt in vias planas. Porrò sicut viride lignum in igne positum, simul lachrymatur & ardet, sic homo iustus in virtutum operibus simul laborat & gaudet. Et vt in ligno humor naturalis lachrymas elicit, sed ignis aduenies, calorem inducit: sic in homine iusto naturalis infirmitas & corruptio aspera & laboriosa facit pietatis opera, sed ignis diuini Spiritus piorum corda inhabitans, feruorem & facilitatem apportat. Denique ex eo quòd diuini Spiritus gratia, quæ charitas est diffusa in cordibus nostris, igni à Christo comparatur, dicente, *Ignem veni mittere in terram;* ideoque & in specie ignis Spiritus sanctus descendit, facilè elucescit, quomodo vi diuinæ gratiæ aspera fiunt in vias planas. Nam vt ignis carbonem extinctum accendit, sic gratia Spiritus cor mortuum viuificat. Vitæ autem principium motus & actus est. Rursum, vt ignis vsque ad cineres consumit, sic gratia in cinerem mortificationis hominem redigit. Ignis sursum tendit rapidissimo motu: sic charitas superna petit vehementissimo impetu. Ignis aufert rubiginem à ferro, & humanis vsibus aptum reddit: Charitas aufert torporem à corde, & diuinis actionibus idoneum facit. Ignis scintillas frequenter emittit: sic charitas cœlestium rerum pia desideria eiaculatur. Denique charitas igne naturali actuosior est: nam quum ignem quælibet aqua extinguat, de charitate dicitur, quòd *multæ aquæ non potuerunt extinguere illam.* Postremò dicitur *valida sicut mors:* quia vt mors perimit carnem, ita charitas carnalitatem: & sicut mors aufert sensum mortuo, sic charitas facit hominem insensibilem mundo. Illa enim fecit Paulum dicere: *Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo,* id est, quia ego illa in me habeo quæ mundus horret tanquam crucem, vt orare, ieiunare, eleemosynas dare, corpus mortificare, humiliter de meipso sentire, & alia quæuis veræ virtutis & pietatis opera, propter-

Similè. Granat. to. 1. Ser. de temp. pag. 174.

Similè. Idem tom. 3. de temp. pag. 432.

Luc. 12. Act. 2.

S. Bonauent. in diæta salut. cap. 25.

5. 4.

5. 6.

Cant. 8.

Gal. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ea mundo sum crucifixus, id est, ita despectui habitus, atque si in patibulo, vt malefactor, fixus penderem. Mihi quoque mundus crucifixus est, quia quicquid ille amat, suspicit & ambit, vt sunt honores, voluptates, diuitiæ: ego illa despicio vt res vilissimas, & cruce dignas. Hunc affectū qui sic aspera facit plana, Dei gratia producit. Eadem vis tantam vim habet, & sic nouam creaturam facit, vt Paulus, ea plenus, rursum dixerit: *Iam non viuo ego, sed viuit in me Christus.* Transformatus scilicet in alium virum sic fuit, vt quæcunque mundo aspernima videbantur, illi viderentur iucundissima, modò in illis Christum inueniret, aut eius gloriam atque obsequium. Sanè sicut patri & matri vehementissimum prolis amorem Deus ingenerauit, propter quem labores in ea educanda maximos, etiam cum voluptate assumūt: sic sui amoris ignem piorum pectoribus ita insseuit, vt pro cœlestibus acquirendis, omnis eis labor voluptas videatur.

Galat. 2. Similia.

Ludo. Grana. tom. 3. de temp. pag. 135.

EVANGELIVM DOMINICÆ INTRA OCTAVAS NATIVITATIS DOMINI.

Luca 2.

ERANT Ioseph & Maria mater Iesu mirantes super his quæ dicebantur de illo. Et benedixit illis Simeon, & dixit ad Mariam matrem eius: Ecce positus est hic in ruinam & resurrectionem multorum in Israël: & in signum cui contradicetur. & tuam ipsius animam pertransibit gladius; vt reuelentur ex multis cordibus cogitationes. Et erat Anna Prophetissa filia Phanuel, de tribu Aser: hæc processerat in diebus multis, & vixerat cum viro suo annis septem à virginitate sua. Et hæc vidua vsque ad annos octoginta quatuor: quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens nocte ac die. Et hæc ipsa hora superueniens, confitebatur Domino; & loquebatur de illo omnibus qui expectabant redemptionē Israël. Et vt perfecerunt omnia secundū legē Domini, reuersi sunt in Galilæā, in ciuitatē suā Nazareth. Puer autem crescebat, & confortabatur, plenus sapientia: & gratia Dei erat in illo.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Mirantes super his quæ dicebantur de illo.* De meditatione operum & beneficiorum Dei.
2. *Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel.* De profectu nostro in professione Christiana examinando.
3. *Et in resurrectionem multorum in Israel.* De vera per Christum resurrectione, & regeneratione nostra.
4. *Et in signum cui contradicetur.* De imitatione Christi, Christianis omnibus necessaria.
5. *Quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens Deo nocte ac die.* De orandi & templa frequentandi assiduitate.
6. *In ieiunijs & obsecrationibus seruiens.* De ieiunio cum oratione coniungendo.

1. *Mirantes super his quæ dicebantur de illo.*

LOCVS moralis de operum & beneficiorum Dei meditatione & contemplatione. Ioseph enim & Maria mater Christi non mirabantur super his quæ dicebantur de paruulo Iesu primùm à pastoribus, postea à Magis, nunc à Simeone sene, iusto & timorato, ex ignorantia, aut quasi nescientes ipsum esse Dei Filium, mundi Saluatorem, lumen Gentium, & gloriam Israël (nam ex Angeli annunciatione, totáque Christi natiuitate, & maximè diuino docente Spiritu, hæc omnia priùs exactissimè nouerant) sed mirabantur ex ampliori notitia, & attentiore consideratione eorum omnium quæ dicebantur. Opera enim & beneficia Dei, quanto ampliùs cognoscuntur, tanto admirabiliùs mentem suspendunt. Tanto autem ampliùs cognoscuntur, quanto attentiùs considerantur, & per meditationem frequentem expenduntur. Hæc enim duo sese inuicem iuuant & excitant, meditatio & cognitio. Meditatio enim parit notitiam maiorem; maior notitia prouocat ad frequentem meditationem. Vtraque autem generat admirationem; admiratio verò tum ad humilitatem circa sapientiam Dei, tum ad perpetuam gratiarum actionem circa bonitatem Dei, mentem excitat. Vnde Dauid: *Mirabilia opera tua, ideo seruauit eā anima mea.* Ignorantia, ingratitudo, tepor & torpor hodie Christianorū ex eo maximè oriuntur, quòd Dei opera, & beneficia, & maximè hanc admirabilem Filij Dei, pro humano genere asserendo, incarnationem non meditantur nec admirantur, non expendunt exemplo S. Mariæ matris Dei, & Ioseph viri eius. Tota fides nostra Catholica, absque earum rerum consideratione quas credimus, est quasi epistola obsignata, sigil-

Meditatio operum & beneficiorum Dei.

Psal. 118. Similia.

lóque munita, in qua licet maxima mœroris & lætitiæ nuntia referantur, nihil tamen eorum mouet, quia non leguntur illa, nec examinãtur, quæ epistola habet. Nihil certè est igne calidius, aut actuosius, sed si obiter tantùm digito attingas, vix vllum calorem, aut alterationem sentis. Nihil Dei beneficiis erga nos, & maximè Incarnatione Filij Dei, ad accendenda corda fidelium potentius; sed quia obiter tantùm, & vix leui cogitatione ea contingimus, ideo nihil illa nos mouent: ar si ad hæc igitur accedas, iam calesces plus satis. Hoc expertus Propheta, dixit: *Concaluit cor meum intra me, & in meditatione mea exardescit ignis.* Nec mouet tantùm & quasi torpentem mentem excitat meditatio ista, verùm etiam alit & confortat ad vberrimos inde bonorum operum fructus producendos. Quemadmodum enim aqua humore suo vitali arborem educit & confirmat, illámq; lætissimorum copia fructuũ exornat: ita piorum animus meditatione rerum diuinarum alitur ad æternitatem, amplissimósq; virtutum fructus edit. Hinc Propheta, postquam dixisset: *In lege eius meditabitur die ac nocte*, subiunxit: *Et erit tanquam lignũ quod plantatum est secus decursus aquarum, quod fructum suum dabit in tempore suo.* Meditatio quippe assidua operum & beneficiorum Dei, est sicut decursus aquarum: quia sicut vita corporea, corporeo indiget alimento, ne naturalis calor consumatur; sic vita spiritualis indiget spirituali alimento, quod in ipsa meditatione abundè suppeditatur, nec charitatis diuinæ calor per peccatum aut mundi curas, & terrenarum rerum amorem penitus vel extinguatur, vel suffocetur. Sanè quod vel lectio Scripturarum, vel auditus verbi Dei facit inquirere, hoc meditatio facit inuenire: & vt illa cibũ ori apponit, ita ista masticat & frangit atq; vt illa quidem sine ista est erronea, sic illa sine meditatione est arida atq; infructuosa. Quid enim iuuat cibos degustasse, nisi in stomachum demittas? In veteri lege animalia quæ non ruminabant, immũda iudicabantur, & non licebat ea comedere, vel in vsum sacrificiorum adhibere. Pectus Christiani quod Christi beneficia non ruminat, non meditatur, non masticat, non expendit, non insis sensibus reponit, immundum est coram Deo, & nec hominem ædificat aliquo bono opere, nec Deo sacrificiũ offert vllo spirituali officio. Vnde sancta Scriptura: *Thesaurus desiderabilis requiescit in ore sapientis, vir autẽ fatuus deglutit illum.* Nempe nihil amplius cogitando, vel ruminando. Contrà, diligens & frequens meditatio operum & beneficiorum

Psal. 31.

Psal. 1.

Similitudo.

Meditationis effectus.

Prouerb. 21.

Exempla.

ciorum Dei, admirabiles fructus in eorum animis fecit, qui ea vsi sunt. S. Maria Oegniacensis, quum semel maxima compunctione cordis passionem Christi cõsideraisset, & cum tanta vbertate lachrymarum, vt per totum corpus vsque ad talos illæ defluerent, ab eo tempore nec crucis imaginem intueri, nec vel ipsa loqui, vel alios loquentes audire potuit, quin præ cordis defectu eestasim pateretur. Frater Ægydius Minorita tam sæpè & tam ardenter de Deo meditatus fuerat, déque eius operibus & beneficiis, vt non potuerit postea de Deo cogitare sine eestasi: ideóque fratres, quum eius colloquio frui vellent, diligentissimè cauebant, ne de Deo, vel de Trinitate vllam mentionem iniicerent. De S. Francisco scribit S. Bonauentura, quòd, quum Psalmos legendo, nomen *Domini* in eis occurreret præ suauitate dulcedine, labia sua lingere videbatur. Nomen autem *Iesu* quum exprimeret vel audiret, subito quodam repletus interiùs, totus videbatur exteriùs alterari, ac si mellifluus sapor gustum, vel harmoniacus sonus, ipsius immutatter auditum. Hoc S. Bonauentura. Quum ad S. Elzearium Comitem diutiùs absentem, vxor eius famulum mitteret, vt sciret quid ageret, respondit per litteras: Sanus corpore sum & sospes. Quòd si verò videre me cupis, quære me in vulnere lateris Christi. Illic enim habito, & ibi me poteris inuenire, frustra alibi quæsitura.

In vita eius c. 7. apud Surium, tom. 1.

In vita eius a. pud Surii. to. 1.

In vita eius c. 10

In vita eius cap. 10. apud Surium tom. 1.

Iam verò non in animo tantùm hos mirabiles effectus meditatio beneficiorum Christi produxit, sed etiam in corpora Sanctorum ita redundauit, vt quidam ipsa Christi Saluatoris vulnera carni suæ impressa, ex vi & feruore meditationis huius, habuerint. Quod in primis de S. Francisco celeberrimum est, cuius manibus & pedibus, itémque lateri, quinque stigmata impressa fuisse, quum in monte Aluerno intentiùs meditaretur, è cruce seraphica, quæ illi in aëre apparuit, mirabiliter emissa grauissimus author S. Bonauentura copiosè scribit. Sancta quoq; Catharina Senẽsis, Coleta Ordinis S. Claræ reformatrix sanctissima, Lydvvina, virgines eadem Christi vulnera corporibus suis impressa sustinuerunt, ex vi & frequentia meditationis nata. Quare sanctissimum & salubertimum est illud hodie Societatis Iesu institutum, quæ meditatione huiusmodi suos quotidie per horam integram exercet, eámque matutinam; vt minimè mirandum sit, si vel hoc solo nomine, & exercitio quotidiano tam excellenti, verum de illa Societate sit, quod ante

Meditationis vis in corpus redundat. In eius vita c. 13.

Apud Surium in vita ipsius.

Societatis Iesu Meditationes quotidianæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quadringẽtos annos de ea scripsisse videtur Ioachimus Abbas his verbis: *Insurget vna noua religio sanctissima, quæ erit libera & spiritualis, in qua Romani Pontifices, potiti pace Ecclesiæ, se continebunt. Quam religionem & ordinem Deus super omnes alios diliget, quia perfectio, illius vincet omnes alios aliorum ordinum.* Hæc ille. Harum meditationum gustum saluberrimum præbuit Franciscus Costerius, Societatis Doctor Theologus, emissis in lucem duobus libellis Meditationum: vno in Passionem Dominicam, altero in B. Virginem. Certè meditatio ista matutina alicuius vel operis vel beneficij diuini, vel alicuius virtutis & gratiæ, vel contra aliquot vitium & peccatum, est fornax quædam, quæ ita animum accendit, sicut ignis ollam, in qua vi ignis sordes omnes ad summum ascendunt, vt facilè videantur, & abstergantur. Sic enim meditando, & mentaliter orando, vel lecta ruminando, diuina Maiestas, sapientia, bonitas sic ob oculos meditationis vi & feruore ponitur, vt nostrarum imperfectionum sordes statim nobis appareant, nósque ad eas abolendas & corrigendas incitemur. Et vt olla semel bene accensa, modicus postmodum ignis ad calorem illum fouendum sufficiet: sic matutina meditatione si bene inardescat animus, modico deuotionis studio toto reliquo die adhibito, ad pietatis opera peragenda, & ad Deo inhærendum satis incitati erimus. Sanè sicut odia & simultates in corde fouemus, quia aliquam nobis factam iniuriam sæpè animo voluimus ac reuoluimus, omnésque eius circunstantias expendimus, trutinamus, aggrauamus, nec eius vnquam obliuiscimur: ita profectò Dei amorem animo altissimè impressam gereremus, si in eius beneficiis memoria tenendis, expendendis, trutinandis, eandem operam & curam poneremus. Hinc sanè Propheta Regius, vir in hoc genere exercitatissimus, more veterum Patriarcharum, vt de Isaac legimus, quòd inclinata iam die egrediebatur ad meditandum in agro, sic scripsit: *In matutinis meditabor in te, quia fuisti adiutor meus.* & iterum: *Præuenerunt oculi mei ad te diluculo, vt meditarer eloquia tua.* & rursum: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Scopa enim quædam cordis est, attenta, frequens & assidua rerum diuinarum meditatio. Vnde ibidem adhuc sequitur: *Memor fui operum Domini, quia memorabo ab initio mirabilium tuorum, & meditabor in omnibus operibus tuis, & in adinuentionibus tuis*, vel, vt Chaldæa lectio habet,

Lib. 1, Concord. in fol. 14.

Meditationis matutinæ virtus.

Genes 24.

Psal. 62. Psal. 118. Esai. 26.

habet, in causis miraculorum tuorum *exercebor*. Sic mirabantur Christum natum Ioseph & Maria mater eius, nempe vt de beata Maria paulo post dicitur, *Obseruantes, & cõferentes omnia in corde suo.* *Luca 2.*

Age ergo, miremur paulisper & nos cum parentibus Christi, obseruemus & conferamus in corde nostro, quæ hoc tempore gesta sunt. Amplectamur amoris brachijs cum Simeone iusto puerum Iesum: consiteamur illum cum Anna vidua: inspiciamus illum siue in præsepio reclinatum, & panniculis inuolutum, siue in maternis brachijs, matris vbera, paruulorum more, auidè apprehendentem, atque sugentem, Simeonem deinde senem, & Annam viduam propè astantes, complectentes, laudantes, præ gaudio lachrymantes. Quid? Hoc te spectaculum non mouet? imò omnia tua viscera non commouet? Nescis quis ille puer est? Scio inquis & credo firmissimè Filium esse Dei? *Deum de Deo, lumen de lumine, genitum non factum, consubstantialem Patri.* Scis quare hanc paruuli formam accepit? Scio inquis, *quod propter nos homines, & propter nostram salutem descendit de cælis, & incarnatus est de Spiritu sancto ex Maria virgine, & homo factus est.* Scis quæ, & quanta pro te facict loquetur, patietur? Scio (inquit) quia Magister, Mediator & Redemptor futurus venit. Scis hæc omnia, credis hæc omnia, tenes firmissimè, & necdum totus incalescis? necdum amoris eius flamma corripcris? necdum tibi pectus & viscera concutiuntur? Sicut in aduentu diaboli omnibus gentibus planctus indictus est, clamante Angelo de cælo, *Va terræ & mari quia descendit diabolus ad vos, habens iram magnam*, sic contrà in Aduentu Christi canunt Angeli, *Gloria in excelsis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis*: Clamat Propheta Regius: *Omnes gentes plaudite manibus, iubilate Deo in voce exultationis, &c.* Sed propiùs accede, & humanarum affectionum calceis depositis, veni & vide, non visionem hanc magnam, sed rem gestam longè maximam. Aromata, quantumuis odorifera, in apothecis clausa non sentiuntur. At illis apertis tota domus suauissimo odore completur. Aulæa pulcherrimis figuris contexta, complicata quum sint, nihil à cæteris pannis differunt; expensa verò & extenta, suam pulchritudinem ostendunt. Age ergo, insiste hic aliquantum, attende diligenter, cogita, aduerte, perpende huius tantæ rei nouitatem, huius miraculi excellentiam, huius beneficij magnitudinem. De nouitate dixit Ieremias: *Creauit Dominus nouum*

Meditatiũcula de incarnato Filio Dei.

In Symbolo Nicæno.

Apoc. 12.

Luca 2.

Psal 46.

Vide Arnobium super Psal. 46.

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ierem. 31. Ser. 9. de temp.

natum super terram: Fœmina circumdabit virum. Quod quale sit, Augustinus exponit, *Portant omnia verbo virtutis suæ, ab infirmitate portantur. Qui terra, mari, cœloque non capitur, intra vnius corpusculi membra suscipitur. De creatura sua creator omnium procreatur, & ille vnulo suo fons magnus exoritur. Radix omnium de virgulo suo nascitur, & vitis vera palmitis sui fructus efficitur.* Hæc ille. Rursum tres tantùm ab orbe condito nouæ nascendi species, præter vsitatum humanæ conceptionis morem, leguntur: quarum hæc tertia est, & sua nouitate maximè stupenda. *Prima nativitas erat, quòd Adam ex limo terræ creatus est. Secunda quòd mulier formata est de masculo. Tertia, quæ sola cœlestis & diuina est, quòd Christus processit ex virgine.* Sic apparet quàm verùm sit quod quotidie Ecclesia repetit: *Deus qui humanam substantiam mirabiliter condidisti, & mirabilius reparasti, &c.* Vnde S. Leo: *Multum est origini humanæ datum, quòd fecit nos Deus ad imaginem suam: sed reparationi nostræ longè amplius est tributum, quando ipse Deus factus est ad imaginem nostram, & seruili formæ ipse se Dominus aptauit.* Nouitatem huius rei hæc satis docent.

Incarnationis Dominicæ admiranda nouitas.

Aug. serm. 11. de tempore.

In Missa Catholica. Serm. 3 de Nat. Domini.

Miraculi excellentia triplex notari potest. Primùm, de admirabili ratione medicinæ, per hanc incarnationem factæ generi humano, respectu & ex parte ipsius hominis. Nam in incarnato Filio Dei, medicus ipse, vt nos sanaret, ipsam se medicinam fecit, imò & æger fieri voluit. *Mirabile planè* (ait Augustinus) *& incomparabile genus medicinæ, propter quam Medicus voluit ægrotare, & ægrotos ipsos, quibus salutis remedium procurauit, sua decreuit infirmitate curare. Quemadmodum igitur scorpionum carnes oleo cottæ, percussionibus medentur scorpionum, & theriaca de serpentis carne confecta, morsibus serpentinis occurrit, & potiones veneno infectas in potu sumptas expellit sic carnem nostram de serpente percussam, sua carne Medicus noster sanauit.* Hæc Augustinus. Idem docet D. Basilius, & post eum D. Ambrosius. Rursum ex hac consideratione sic scripsit Theodoretus: *Medicos eos maximè laudare solemus, non qui nos quidem suis ministris curandos committunt: sed qui pallium deponunt, interulam, succinct, sulc ipsi manibus ferrum accipiunt, vlcusc, si sit opus, incidunt, necp, fœtorem vlceris auertuntur, imò autem profluentem saniem excipiunt, spongiasc, inspergunt, & vnguenta compingunt, aliasc, remedia multa conficiunt, quæ adhiberi medicina lex iubet.* At sic Christus nos sanare voluit, vt non Angelis, non aliis hominibus sanandos com-

Incarnat. Dominicæ miraculum triplex. 1. Ex parte medicinæ.

Serm. 49. de Sanctis.

Basil. hom. 15. Amb. in Psal. 37. Lib. 6. de curat. Græc. affectionum.

committeret, sed in propria persona, exinaniens seipsum, & humilians vsque ad mortem, mortem autem crucis, sic salutem nostram operatus sit in terris. Mirabile hoc & inauditum medicinæ genus, mirabile bonitatis argumentum. Secunda miraculi excellentia circa iustitiam quam in nostra redemptione exercuit, diabolum scilicet, à quo captiui tenebantur, non potentia, sed iustitia superans; nec per potentiam, sed per iustitiam ex eius nos faucibus eripiens. Vnde S. Leo: *Magno & mirabili æquitatis iure certatum est, dum omnipotens Dominus cum suauissimo hoste non in sua Maiestate, sed in nostra congreditur humilitate, vt inuentor mortis diabolus, per ipsam quam viuerat carnem vinceretur.* De hac Dei iustitia in tanto hoste superando prædixit Iob: *An extrahere poteris Leuiathan hamo? & fune ligabis linguam eius?* Quod sic exponit Chrysostomus, & post eum Rupertus: *Sicut in hamo esca prædæ posita pisces illudimus qui auiditate prædæ hamo capiuntur: sic & diabolo contigit, dum tantùm corpus hominis in filio Dei considerat, & Deum in corpore non agnoscit, quasi ad præparatam sibi prædam solita rapina festinat, tentat, vexat, persequitur, occidendum procurat. Sed dum vult auidus prædam rapere, ipse Leuiathan, ipse draco, vt piscis adductus in hamo, prædæ domini captus efficitur.* Hæc ille. *Tunc enim* (ait Augustinus) *sanguis ille, quoniam eius erat qui nullum habuit omnino peccatum, ad remissionem nostrorum fusus est peccatorum: vt, quia eos diabolus meritò tenebat, quos peccati reos conditione mortis obstrinxit, hos per eum meritò dimitteret, quem nullius peccati reum immeritò pœna mortis affecit. Hæc iustitia victus, & hoc vnguento victus est fortis, vt vasa eius eriperentur, quæ fuerat, vasa iræ, & in vasa misericordiæ conuerterentur.* Hæc ille. Hæc fuit admirabilis incarnati Filij Dei bonitas, vt non potentia, sed iustitia diabolum vinceret, nosque redimeret.

Sem. 3. de Natiuit.

Iob 40. Chrysost. hom. 5. ex variis in Matth. loci. Rupertus lib. 2. in Matth.

Tertia huius miraculi in incarnato Filio Dei excellentia est, quod hæc demum ratione reconciliatio generis humani, cum Deo non solùm efficaciter, sed & modo conuenientissimo facta fuit. Quum enim diabolus, tanquam medius malus separauit amicos, Deum & hominem, ab initio; Filius Dei homo factus est, vt tanquam medius bonus reconciliaret inimicos, Deum & hominem, post peccatum. Ac diabolus quidem immortalis & miser, cum Deo immortali, cum homine lapso miser, medium quoddam inter vtrumque fuit, sed

1. Ex parte iustitiæ.

De Trinit. lib. 13. cap. 13.

3. Ex parte conuenientiæ.

Ex August. de vnitate Dei, lib. 9 cap. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed pessimum, id est, disiunctiuum, & ad separationem factum; ideoque hoc semper contendens, vt ad suam miseram immortalitatē, miseros mortales perducat. Deus igitur beatus, factus pro nobis mortalis, oppositum planè medium est inter Deum & nos. Nam aduersus diaboli immortalitatem & miseriam mortalis esse ad tempus voluit, qui beatus in suæ æternitate semper perstitit: vt sic factus Mediator optimus, id est, coniunctiuus, & faciens vtraque vnum, nos miseros mortales ad suam beatitudinem immortalem pertraheret: *soluens inimicitias in carne sua, &c.* Hæc fuit admirabilis conuenientia saluandi generis humani per incarnatum Dei Filium.

Ephes. 2.

Incarnat. Domini beneficium triplex. *Luca 3.*

Sed nunc beneficij huius amplissimi magnitudinem tripliceem quoque considera. Nam quum contra tripliceem humanæ naturæ morbum 1. ignorantiam intellectus cum superbia coniunctam (de qua Præcursoris doctrina clamabat, *Omnis mons & collis humiliabitur*) 2. difficultatem agendi desperatione plenam (de qua eadem doctrina clamabat. *Erunt aspera in vias planas*) 3. infirmitatem voluntatis, & pusillanimitatem (de qua rursum eadem doctrina dixit, *Omnis vallis implebitur*, quæ tria in præcedenti Dominica explanauimus) opus erat tribus gratiæ remediis, fide humili, spe bona, & charitate

1. Fidei humilis doctrina.

in Deum inflammata; hæc tria remedia, has tres virtutes (sine quibus Redemptionis participes esse non poteramus) hoc triplex incomparabile beneficium, Verbi Dei incarnatio nobis procurauit: homo enim factus, idemque pauper & humilis homo, omnem seculi superbiam, & falsæ sapientiæ inanitatem euacuauit, ostendens, *quod infirmum est Dei, fortius esse hominibus. Deus Dei Filius* (ait Augustinus) *homine assumpto, constituit atque fundauit fidem, vt via homini ad Deum esset homo Deus.* Via homini ad Deum est homo Deus, quia via ad fidem in Deum est humilitas, quam Filij Dei incarnatio & humiliatio luculenter docuit: quam tot illa loca in præcedentibus Euangeliis explicata, & à matre Ecclesia idcirco Aduentus tempore in Ecclesiis lecta, vt Incarnationis & Aduentus huius Dominici beneficia melius explicarentur, explicata intelligerentur, intellecta ad pietatem hortarentur, manifestè tradiderunt. Hæc videlicet: *Pauperes euangelizantur. Parate viam Domini, rectas facite semitas eius. Omnis mons & collis humiliabitur.* Quid enim? Descendit

1. Cor. 1. De ciuit. Dei, lib. 10. cap. 29.

Ioan. 1. Matth. 11. Luca 3.

optimus

optimus maximus ad statum paupertatis & patientiæ; & tu pessimus ac minimus, vis ascendere & ambulare in magnis & mirabilibus super te? Ille descendit de cælo ad terram; & tu apponis te magnificare super terram? Magnum certè miraculum est, Deus propter hominem humiliatus; sed maius esse videtur portentum, quòd homo propter Deum humiliari recusat. Quum Dauid Absalonem fugiens nudis pedibus, operto capite, per cliuum montis oliuarum ascenderet; omnis quoque familia, quę eum sequebatur, operto similiter capite ascendebat, plorans: & Christus verus Dauid tantopere, idque pro nobis humiliatus, nullum nobis humilitatis documentum erit? Iam verò ad spem erigendam, maximam vim habet verbi Dei incarnatio. *Si enim natura Dei Filius* (ait Augustinus) *propter filios hominum, gratia Dei factus est Filius hominis: quanto est credibilius, naturæ filios hominis, gratia Dei filios Dei fieri? Propter hoc persuadendum, Dei Filius particeps nostræ mortalitatis effectus est.* Et paulo pòst: *Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, mentésque mortalium, conditione ipsius mortalitatis abiectas, ab immortalitatis desperatione liberandas, quàm vt demonstraretur nobis, quantinos faceret Deus, quantamq; diligeret.*

Humilitatis documentum.

1. Reg. 15.

2. Ad spem erigendam.

De Trinit. lib. 13. cap. 9.

Cap. 10.

Ad charitatis flammas in nobis mirabiliter excitandas nihil accommodatius fieri potuit. *Etenim quia naturale est* (ait sapienter Augustinus) *vt homines diligentes se diligant, hac humilitate & charitate incarnati Filij Dei liquefacta est duritia mundi, vt agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, quæ non agnouerat excellentiā suæ conditionis.* Sic & Saluianus Episcopus Massiliēsis: *Sicut illas naturæ admirabilis gemmas ferūt* (magnetem scilicet) *quæ ferro propiùs admota, durissimum licet chalybem, affectu quasi spirante suspendunt: ita Christus omni gēma pretiosior, hoc voluit vt dū se licet durissimis nobis, descendens de cælo, propiùs adiungeret, affectu suo nos quasi amoris sui manibus admoueret, vt agnoscēres vtiq; dona sua ac beneficia, intelligeremus quid nos pro Domino tā bono facere cōueniret quum ille pro malis seruis tanta fecisse comperiretur.* Hæc ille. Huc accedit, quòd per hanc incarnationem sic inimicos suos dilexit, vt eos à se toto impetu fugientes non persequeretur, sed sequeretur; nec vt caperet, sed vt caperetur; à malis quidem per scelus ad mortem temporalem subeundam, à bonis verò per gratiam ad vitam æternam consequendam. *Sic semen Abrahæ apprehendit*, quasique fugiens cōprehendit. Denique charitatis Filij Dei incarnati immēsitas, ex

3. Ad charitatem inflāmandam.

Ser. 19. de Sanctu.

De prouident. Dei, lib. 4.

Hebr. 2.

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

hoc maximè eluceſcit, quòd hac in re Deus inſuperabilis ſemetipſum ſuperauit, quod ſic eleganter explicat Gregorius Nyſſenus: *Magnum & excelſum aliquid operari, in Deo non miraculum, ſed natura eius conſentaneum eſt. At in humilem & abiectum ſtatum deſcendere, qui omnium ſupremus eſt, hoc omnem admirationē ſuperat. Si flamma ſurſum petens vaſtum incendium facit, nihil eſt mirandum. At ſi flamma deorſum ſua ſponte deſcenderet, & ima loca teneret, illud verò ſtupendum videatur.* Quare hac in re Deum ſeipſum quodammodo vicisse, notauit Auguſtinus: *Deus*, inquit, *omnipotentem ſe in hoc maximè incarnationis Sacramento monſtrauit, quo illud poteſtati ſuæ ſubiecit, quod ab omni ſubiectione liberū permanebat.* Quemadmodū enim nihil difficilius quàm ſeipſum vincere, (quid enim homini charius aut pretioſius ſeipſo? ea autem quæ amamus difficillimè deprimimus) ita nulla in Deo admirabilior victoria, & per conſequens, nulla maior amoris ſignificatio, quàm ipſa humanam infirmitatem pro ſalute humana induens, ſeipſum ſibi ſubiecit, & homo factus, *obedientiam didicit* (vt loquitur Apoſtolus) qui ſolus omnibus imperauit. Hæc incomparabilis charitas, hæc tanta dilectio, corda plus quàm adamantina, ad mutuam dilectionem flectere & emollire debebat. Hæc eſt ergo admiranda nouitas, hoc nouum miraculum, hoc incōparabile beneficium, hæc immenſa Filij Dei bonitas, ſapientia, iuſtitia, qua pro nobis homo fieri voluit: quam meritò parentes Ieſu mirabantur, *obſeruantes & conferentes in corde ſuo hæc omnia*, multoque plura. Sic videlicet mirabantur ſic nos mirari decet incarnationis Dominicæ ineffabile myſterium: non ſicut illi qui idiotæ quum ſint pulcherrimam aliquam ſcripturam contemplati, ſcriptoris quidem artem & characteres pariles ac decoras ſuſpiciant & extollunt, nihil autem in illis legere poſſunt; ſed ſicut illi qui docti quum ſint, & ſcriptoris artem laudant, & litteras ipſas legunt, legendóque intelligunt. Sic autem vt Chriſti beneficia legamus & intelligamus, meditatione & contemplatione nobis opus eſt, vel noſtra opera & induſtria, mediante ad Deum humili prece ac oratione, vel aliena, & ſanctorum Patrum (ſicut hic fecimus propter defectum in nobis ipſis) qui vitæ totius pietate & puritate, accedente induſtria & labore, ſic à Deo illuminati ſunt, vt myſterium hoc tantum nobis legendum & intelligendum expoſuerint. De hac materia vide plura in alia Dominica.

In dict. cate. cap. 24. Simile.

Serm. 12. de temp.

Simile.

Hebr. 5.

Luc. 2.

Aug. trail. 24. in Ioan.

Domin. 1. poſt Epiphan. ſerm. 3.

2. *Ecce*

2. *Ecce hic poſitus eſt in ruinam multorum in Iſraël.*

LOcus moralis de profectu noſtro in profeſſione Chriſtiana diligentiùs examinando. Sola profeſſio aut fides Chriſtiana ad ſalutem non ſufficit. Chriſtus eſt in ruinam multis in Iſraël, id eſt, vocatis ipſis ad fidem, ſicut totus Iſraël erat populus vocatus. Videndum igitur, ne hoc ipſum Chriſtianum eſſe ſit nobis in ruinam, id eſt, in maiorem condemnationem. *Melius fuiſſet non cognoſcere viam iuſtitiæ, quàm poſt agnitionem retrorſum conuerti ab eo quod illis traditum eſt ſancto mandato. Si enim refugientes coinquinationes mundi* (id eſt, ſi ex profeſſo abdicantes vanitates & impietates eius, ſuperbiam, ambitionem, inuidiam, luxum, libidinem, auaritiam, & conſimilia) *in cognitione Domini noſtri, & Saluatoris Ieſu Chriſti* (id eſt, in profeſſione Chriſtianiſmi) *his rurſus implicati ſuperantur; facta ſunt eis poſteriora deteriora prioribus.* Sic poſitus eſt in ruinam. Ideo in eadem epiſtola Petrus iterum, poſt enumerationem multarum virtutum ad quas hortatur, *Cui*, inquit, *præſto non ſunt hæc, cæcus eſt, & manu tentans, oblitionem accipiens purgationis veterum ſuorum delictorum. Quapropter, fratres, magis ſatagite vt per bona opera certam veſtram vocationem & electionem faciatis.* Nempe vocatio ad fidem Chriſti ſine bonis operibus certa non eſt, ſed magis ad ruinam. Sic in Euangelio Chriſtus ipſe ſanato paralytico dixit: *Ecce iam ſanus factus es. Noli amplius peccare, ne deterius tibi aliquid contingat*, id eſt, ne meum beneficium tibi in ruinam ſit. De omnibus illis qui ex fiducia vel præſumptione potius miſericordiæ Dei in peccata frequenter relabuntur, vehementer metuendum eſt, ne Chriſtus ſit illis in ruinam. Malè ſanatur à medico, qui hauſta potione, ſic eam euomit, vt nihil in ventriculo remaneat. Malè ille Deo per Chriſtum reconciliatur, qui reconciliatus, nihilo fit melior. Negligens ille nauclerus, & dignus naufragio eſt, qui vbi ad ſcopulum nauem ſemel fregit, eò tamen denuo nauem impellit. Stupidus ille viator eſt, qui poſtquam in lapidem ſemel impegit & cecidit, ad eundem rurſus impingit caditque. Huiuſmodi arenoſis littoribus comparantur, qui pluuiam gratiæ è cælo accipiunt, ſed ſed nihil eius retinere poſſunt. Quod etiam illa in Euangelio parabola nos docet, qua Chriſtus dicit: *Omnis qui audit verba mea hæc, & non facit ea, ſimilis erit viro ſtulto qui ædificauit domum ſuam ſuper arenam*, id eſt, non ſuper petram

Profeſſionis Chriſtianæ profectus neceſſarius.

2. Pet. 2.

Cap. 2.

Ioan. 5.

Recidiua peccati frequens. *Similia.*

Matth. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christianus impius, magna ruina.

Christum, non super Dei amorem, sed super caduca & fluxa huius mundi bona, omnes suas actiones ad illa vt finem referens, & illa bona pro fundamento omnium suarum actionum habens: *& descendit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti*, id est, tentationes ad peccatum, tribulationes in corpore & bonis, persecutiones fidei venerunt: *& irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Magna certè ruina est hominis Christiani in peccatum mortale prolapsi, vel per peccatum in gehennam cadentis: quia in tali ruina *non manet lapis super lapidem.* Nullum vel gratiæ vel naturæ beneficium manet: omnia vel auferuntur, vel loco suo mota non nisi impietati deseruiunt: vt ad oculum videre est in impijs Christianis, maximè hæreticis & apostatis, qui quo suis infideles impietate superant. Rursum de huiusmodi etiam illa parabola intelligitur, qua dicitur: *Quis ex vobis volens turrim ædificare, non prius sedens computat sumptus, qui necessarij sunt ad perficiendum? ne postea, quum posuerit fundamentum, & non potuerit perficere, omnes qui vident, incipiant illudere ei, dicentes: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit perficere.* Omnes Christiani turrim ædificant, qua cœlum conscendant. Huc enim spectat illa professio. Videndum igitur cuique, an dona gratiæ habeat, ad hoc ædificium necessaria, ne fortè, posito fidei fundamento in Christum, nec de cæteris gratiæ donis, de charitate, humilitate, patientia, castitate, temperantia, & huiusmodi curans, vel non orans Deum pro illis, vel illis acceptis in vacuum aburens, non possit perficere, vt sic omnes Angeli, tam boni quàm mali, imò & mundus ipse infidelium huiusmodi infelicibus Christianis miserè illudant. Nos enim *Christiani spectaculum facti sumus mundo, Angelis & hominibus.* Videndum ergo ne reuera ridiculum spectaculum simus, vt simia illa purpurata, de qua sic scribit Gregorius Nyssenus: *Aiunt quendam in vrbe Alexandrina circulatorem habuisse simiam, vt agilitate quadam in habitum saltatricis se componeret; eique saltatricis apposuisse personam, ac vestem circumdedisse conuenientem: & quum chorum ei adhibuisset; placuisse, ac celebratum hominum sermone in precio fuisse propter simiam, quæ ad cantilenæ modos se flecteret, ac per omnia naturam æmularet. Cùm autem capti essent rei nouitate spectatores, quendam astitiorem ceteris ibi fuisse, qui ludo quodam inhiantibus spectaculo offenderit simiam esse simiam. Acclamantibus enim cunctis, prosiliisse eum aiunt in orchestra*

Luc. 14.

1. Cor. 4.

In serm. de perfecta Christiani hominis forma.

Simia erit simia, etiamsi purpura induatur.

orchestræ ex bellarijs, ea quæ talium bestiarum ingluuiem attrahunt, illam verò vt viderat ante eorum dispersa amygdala, oblitam & saltationis & plausuum, & vestis, & ornamentorum, accurrisse ad ea, & manum palmis collegisse, & ne impedimento esset, personam ori detraxisse celeriter, atque ingluuiei suæ similatam formam corrupisse, atque ita pro laudibus risum mouisse spectantibus. Quemadmodum igitur illi non satis fuit falsa ascitaque forma ad hoc vt homo existimaretur, deprehensa per ingluuiem bellariorum natura, ita qui non verè ipsam naturam suam fide formauerint, facilè per diaboli escam & ingluuiem conuincentur quòd aliud sint, quàm præ se ferant, ac profiteantur. Pro caricis enim, aut amygdalis, vana gloria, Ambitio lucri voluptatisque studium (mala diaboli annona) loco bellariorum hominibus corruptis proposita, similarum similes animas facilè prodit, qui per fictam imitationem Christianissimum simulant Hæc Nyssenus. Sed huius fabulæ exitus risus erat: Christianus simulatus non risus tantùm erit alijs, sed *fletus & stridor dentium* sibi, dicente illis Christo in extremo iudicio, *Nescio vos. Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem* Et rursum: *Amice, quomodo huc intrasti, non habens vestem nuptialem? Ille autem obmutuit. Qui autem inuitauit, dixit ministris: Accipite eum, & ligatis pedibus ac manibus, proijcite eum in tenebras exteriores.* Hæc est ruina magna eorum qui nomine tenus tantùm Christiani sunt. Sic Christus est positus in ruinam multorum, &, vt Esaias prædixit; *in lapidem offensionis, & in petram scandali duabus domibus Israël, in laqueum & in ruinam habitantibus Ierusalem*, id est, futuris nomine tenus fidelibus. Illis enim Christi nomen professentibus, sed Christi legem non seruantibus, multo maior ruina, laqueus acerbior, & scandalum grauius erit lapis iste ac petra Christus, quàm ijs qui in eum non credidderunt. Quod apud Matthæum Christus his verbis expressit. *Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur: super quem verò ceciderit, conteretur.* Cadunt enim & offendunt in lapidem Christum, quasi titubantes in via, & cadentes, qui non credunt in nomine eius. Sic Paulus de Iudæis incredulis quum dixisset; *Israël sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus*, id est, quia gratiam fidei credentes non acceperunt, sed solis operibus, seu ex doctrina legis, seu ex naturæ viribus profectis, se iustificandos præsumpserunt; statim adiecit: *Offenderunt enim in lapidem offensionis, sicut scriptum est: Ecce pono*

Matth. 25. Matth. 22.

Esaiæ 8.

Matth. 21.

Rom. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

in Sion lapidem offensionis, &c. moxque addit: *Et omnis qui credit in eum, non confundetur.* Igitur non credendo offenderunt, & ceciderunt super lapidem Christum, & in eius iudicium. Nam sicut qui cadit super lapidem, in eius duritiem cadit, seu surus mox rigorem eius, & quantum lædere cadentem valeat: sic qui offendunt in lapidem Christum, non credendo in eum, sed scandalizati de eo, cadunt in eum, sentiendo quòd verus sit iudex viuorum & mortuorum, & experiendo quod Paulus dixit: *Horrendum est incidere in manus Dei viuentis.* Sic & diuus Petrus exponit: *Vobis* (inquit) *credentibus honor, non credentibus autem lapis quem reprobauerunt ædificantes, & factus est in caput anguli; hic est lapis offensionis, & petra scandali, &c.* Sed quum addit Christus, *Super quem verò ceciderit hic lapis, conteretur:* notat grauiorem pœnam eorum super quos Christus cadit, id est, *super quos venit ira Dei,* & iusti iudicis Christi. Nam sicut ille grauiùs lædirur atque conteritur, adeóque in frusta sæpè comminuitur, super quem ingens saxum de alto cadit, vel proiectum percussit, quàm qui super saxum ignorans ceciderit: sic illi graniùs puniuntur, atque horrendis pœnis acerbissimè torquentur & conterumtur, super quos irati Iudicis Christi vindicta cadet, quàm qui ignorantes fidem, & non credentes, super eum ceciderunt. Quanta sit futura Christi iudicis ira contra impios, id est, contra malos Christianos, qui soli in iudicio per modum examinis damnabuntur (*Qui enim non credit, iam iudicatus est*) in prima Dominica Aduentus exposuimus. Super quos autem illa ira cadet, tum ex eo quod iam diximus, manifestum est (impios videlicet Christianos, illos fore) tum apertè D. Paulus docet, dicens: *Secundum duritiam tuam & impœnitens cor thesaurizas tibi iram in die iræ, & reuelationis iusti iudicij Dei, qui reddet vnicuique secundum opera eius: iis quidem qui secundum patientiam boni operis gloriam, & honorem, & incorruptionem quærunt, vitam æternam: iis autem qui sunt ex contentione* (id est, superbè & ambitiosè viuunt) *& qui non acquiescunt veritati, credunt autem iniquitati* (id est, veræ pietatis doctrinæ non obediunt, sed iniquitatis præcepta sequuntur) *ira & indignatio, tribulatio & angustia in omnem animam hominis operantis malum.* Sic videlicet conteretur super quem cadit irati Iudicis ira. Sic *positus est* Christus *in ruinam multorum in Israël.* De quibus adhuc loco citato addit Esaias: *Et offendent ex eis plurimi, & cadent* (non credendo) *& conterentur* (malè viuendo) *& irretientur & capientur,* id est, non euadent vltionem iusti Iudicis. Hoc totum cum Propheta prædixit hic Simeon iustus. Hoc totum nos vocatos Iesu Christi plurimum mouere debet, vt vitam Christiano homine dignam traducamus. Sicut enim ex eodem flore apes mel, aranea venenum colligit; sic Christus flos campi excellentissimus, alijs est in sanctificationem & resurrectionem vitæ, alijs in ruinam, & petram scandali, non suo aliquo, sed malè colligentium vitio. Sic Apostolus de sua prædicatione: *Christi bonus odor sumus Deo in ijs qui salui fiunt, & in ijs qui pereunt, alijs quidem odor mortis in mortem, alijs autem odor in vitam.* Hanc etiam differentiam tum ex parte euentus, tum ex parte causæ notauit Propheta, dicens: *Perditio tua ex te Israël, saluatio autem tua ex me.* Nam vt feras quasdam videmus quæ absque claue clauduntur, sed absque claue aperiri non possunt: sic absque claue vel ope aliena claudimus nobis cœlum nostra propria culpa, & motu proprio; sed absque claue regni cœlorũ, quam Christus à Patre accepit, & Ecclesiæ suæ reliquit, aperire nobis regnum cœlorum non possumus. Valet etiam vniuersa hæc doctrina contra hæreticorum hodie solam fidem, & inanem fiduciam: quia credentibus in Christum, & non iuxta Christi leges viuentibus, positus est Christus in ruinam, non in resurrectionem, quod etiam in sequentibus magis adhuc eluceſcet.

Hebr. 10. 1. Pet. 2. — Matth. 21. — Epist. 5. Simile. — Ioan. 3. — Rom. 2. — Esaiæ 1.

Simile. — 2. Cor. 2. — Osea 13. Simile. — Locus contra hæreticos.

3. *Et in resurrectionem multorum in Israël.*

LOcus moralis de vera per Christum resurrectione, seu regeneratione nostra, & de gratia noui Testamenti. Resurrectionem enim hic Simeon dicit, non corporum, sed animarum, nec postremam illam & generalem, sed præsentem & particularem credentium in Christum: Denique per resurrectionem, salutem & saluationem significat, quæ opponitur ruinæ. Resurrectio nostra per Christum quæ sit, Apostolus his verbis describit: *Quicũque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus. Cõsepulti enim sumus cum illo per baptismũ in mortẽ: vt quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriã Patris, ita nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim cõplantati facti sumus similitudini mortis eius* (id est, si vt ille corpore in cruce, sic nos peccato in Baptismo mortui sum⁹) *simul & resurrectionis erim⁹*, id est, simul cũ Christo resurgemus: nos quidẽ ad totius vitæ nouitatẽ, ille verò

Gratia noui Testamenti. — Rom. 6. — Resurrectio nostra per Christũ quæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad totius corporis gloriam. *Hoc scientes, quia vetus homo noster* (id est inueterata consuetudo peccandi, vel vetus inclinatio ad peccatum ex Adamo contracta) *simul crucifixus est* (cum Christo) *vt destruatur corpus peccati* (id est, peccatum ipsum) *vt vltrà non seruiamus peccato.* Hæc est per Christi gratiam & Sacramenta resurrectio, id est, in melius mutatio, & renouatio totius vitæ nostræ. de qua sic ad Colos. *Coloss. 3.* senses scribit iterum Paulus: *consurrexistis cum Christo*, videlicet in nouitate vitæ, destructo peccato; *quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est in dextera Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram.* Ergo quærere cœlestia, non terrena; sapere cœlestia, non terrena; delectari in Deo, & in via mandatorum eius; non in terra, & voluptatibus eius, sapere secundùm Deum, non secundùm carnem; hæc est resurrectio nostra per Christum & propter quam nobis conserendam Christus venit. Hæc spiritualis resurrectio ad vitæ nouitatem, alterâ corporalem ad gloriæ æternitatem, quasi via ad terminum, quasi labor ad præmium, quasi meritum ad coronam præcedit. Vnde Augustinus: *Per fidem credimus, De spiritu & litera. cap. 29.* *quòd Deus nos à mortuis excitet, interim spiritu, vt in nouitate eius gratiæ temperanter & iustè, & piè viuamus in hoc seculo; post etiam carne nostra ad immortalitatem resurrecturæ, quod meritum ipsius spiritus est, qui eam in resurrectione sibi congruam, hoc est, in iustificatione præcedit.* Hæc ille. Resurrectionem hanc spiritualem, quæ fit in nouitate vitæ, & est iustificatio nostra in Christo, vocat alteri resurrectioni corporali ad gloriam congruam & respondentem: quia vna non est, si altera non est, & hæc illam præcedere debet. Hæc resurrectio est tota nostra iustificatio, adeóque totum Euangelium Christi. Vnde S. Basilius: *Si quis definiens: dicat Euangelium De Spiritu sancto, cap. 15.* *esse formam vitæ, quæ est ex resurrectione, mihi nequaquam videretur à vero aberrare.* Quod etiam obiret contra nostri temporis hæreticos valet, qui Euangelium & iustificationem nostram per fidem in Christum, nihil esse aliud volunt, quàm gratuitam remissionem peccatorum per Christum. At docent hæc verba Simeonis, docent verba Apostoli citata, docent Patres allegati, resurrectionem spiritualem, qua in vitæ totius nouitatem & sanctitatem resurgimus, esse nostram in Christo iustificationem, ipsumque gratiæ Euangelium. Sed hæc resurrectio nostra per Christum fit, & per gratiam eius, *non ex nobis, ne quis glorietur: non ex operibus iustitiæ Ephes. 2. Tit. 3.* *quæ fecimus nos, antequam per lauacrum regenerationis & renouationis*

nouationis Spiritum suum sanctum effunderet in nos abundè, sed per bona opera, quibus iam renouati & vocati *certam facimus vocationem nostram & electionem*, vt Petrus ait per opera charitatis, *qua diffusa est in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis*, vt Paulus docet: *per mortificationem membrorum nostrorum super terram*, quam Dei Spiritus operatur in nobis; iuxta illud: *Si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hoc sensu Christus est *Resurrectio & vita*, vt apud Ioannem dixit: quia Spiritus eius quem nobis regeneratis & baptizatis dedit, resurgendi à peccatis, & viuendi in mandatis & lege Domini, facultatem dat. Rursum omnibus peccatoribus Christus resurrectio est, quia omnes per eum resurgere possunt, iuxta illud Apostoli: *Surge qui dormis, & illuminabit te Christus.* Non est resurrectio nisi præcesserit ruina. Nemo ergo iacens desperet. Sicut odor vineæ florentis, iuxta naturam suam dulcis est hominibus, sed intolerabilis est serpentibus: sic Christus Dominus, qui *non venit in mundum vt iudicet eum, sed vt saluetur mundus per ipsum*, hominibus, & humana docilitate præditis (nam nemo adeò ferus est, qui non mitescere possit, si modò culturæ patientem accommodet aurem) est ex sua naturali bonitate & clementia odor vitæ, salus & resurrectio: at serpentina & ferina seu pertinacia seu libidine infectis atque corruptis, qui se sanari & duci non patiuntur, est odor mortis, petra scandali, & ruina. Hæc docent, sibi quemque imputare debere si pereat: posse autem facillimè quemque saluari si velit, quum Christus non alia de causa in mundum venerit. *Ego* (inquit) *veni vt vitam habeant, & abundantiùs habeant.* Et Apostolus Christum cum Adamo comparans: *Si in vnius delicto mors regnauit per vnum, multo magis abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnabunt per vnum Iesum Christum.*

1. Petr. 1. Rom. 5. Coloss. 3. Rom. 8. Ioan. 11. Ephes. 5. Simile. Ioan. 3. Ioan. 10. Rom. 5.

4. *Et in signum cui contradicetur.*

LOCVS moralis de imitatione Christi, omnibus Christianis, & saluos fieri cupientibus, necessaria. Christus enim, vt erat signum tam Iudæis quàm Gentibus omnibus, quoad fidem, de quo Esaias: *Radix Iesse stat in signum populorum, ipsum deprecabuntur omnes gentes:* Et in Euangelio Christus, *Hæc est voluntas Patris, vt credatis in eum quem misit ille:* & hanc voluntatem Dei Patris, incarnatio Filij

Imitatio Christi Christianis necessaria. *Esaiæ 11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

significabat; sic præterea, quoad charitatem & exemplum imitationis, positus est in signum Christus, vt per ipsum cursum nostrum dirigamus. Quare Christus non semel seipsum nobis imitandum proponit: *Discite à me, quia humilis sum, & mitis corde. Hoc est mandatum nouum, vt diligatis inuicem, sicut ego dilexi vos. Si mundus vos odio habet, me priorem odio habuit. Non est discipulus supra magistrum.* Sic humilitatem, dilectionem fraternam, patientiam malorum, suo nos exemplo, vt signum quoddam propositum docet. Nempe hic Aduentus Christi scopus fuit, à cœlesti Patre ab æterno intentus, vt *conformes fieremus imagini Filij sui*, sicuti Paulus disertè de electis affirmat. Et ipse Paulus sic suos Ephesios adhortatur: *Effote imitatores mei, sicut ego Christi.* Sic & D. Ioannes: *Qui dicit se in Christo manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* Denique quum omnis Christi actio nostra sit instructio, positus ille nobis est in signum humilitatis in præsepio: in signum paupertatis, quum *non haberet vbi caput reclinaret*: in signum charitatis, in tota prædicatione *pertransiendo & benefaciendo, & omnes à languoribus sanando*: in signum patientiæ, in tota acerbissima passione: in signum denique quod omnes aspicere debent ad salutem, sicut *serpentem exaltatum à Moyse in deserto, exaltatus in crucem*; in qua tale signum fuit, vt omnia ad se pertraheret. Atqui quum tot modis, & adhuc aliis in signum illustrissimum nobis datus sit, in omnibus istis modis ferè ab omnibus huic signo contradicitur. Nam & nunc verum est de pessimis Christianis, quod de corruptissimis Iudæis vetus Scriptura commemorat: *A maximo vsque ad minimum omnes auaritiæ student. Dicunt impij inter se: Venite perfruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura. Himnt vnusquisque aduersus vxorem proximi sui.* Denique talis est hodie vita Christianorum, vt vix deterior vnquam fuerit paganorum. Omnes hi contradicunt Christo, & toti œconomiæ eius. Quod enim Paulus de Gulosis dixit, *Multi ambulant inimici crucis Christi, quorum Deus venter est*, idem de quocunque peccati genere dici potest. Crux enim Christi ad omnia abolenda peccata assumpta est. Ideo Paulus de quibusuis relapsis dicit, *eos iterum Christum crucifigere.* Quare vt Petro reuocanti Christum à sua passione dixit acerrimè Christus; *Vade retrò post me Satana; scandalum mihi es, & non sapis ea quæ Dei sunt*: sic omnibus Christianis sua impietate Christi passionem, quantū in se est, euacuantibus, & *sanguinem testamenti pollutum*

Matth. 11.
Rom. 9.
Ephes. 3.
1. Ioan. 2.
Ioan. 8.
Ierem. 6.
Sap. 2.
Philip. 3.
Matth. 16.
Hebr. 10.

pollutum ducentibus, verè dicitur: Scandalum Christo estis, & eius morti contradicitis, cuius fructum sic vilipenditis. Hac consideratione dixit Apostolus: *Empti estis pretio magno, glorificate Deum in corpore vestro.* Nam à contrario, qui hoc non faciunt, sed Deum inhonorant in corpore suo, *& blasphemari faciunt nomē Dei apud Gentes*, isti omnes magnum pretium, quo empti sunt, despectui habent, eique contradicunt. Nam contradicere, est non solùm illud verbis negare, vt infideles vel hæretici quidam faciunt, sed etiam factis negare. De quibus Apostolus dicit: *Confitentur se nosse Deum, factis autem negant, cùm sint abominati & incredibiles, & ad omne opus bonum reprobi.* Isti omnes similes illis sunt, qui numismate ad nihil aliud vtuntur, quàm ad numerandum: quod de Græcis optimè loquentibus, & contraria facientibus, dicere solebat Anacharsis. Christianam enim professionem verbotenus tenent, sed vsum eius non habent. Imò potiùs similes illis sunt, qui pro bona valetudine sacrificant, i& in ipso sacro epulis se ingurgitant, quæ bonæ valetudini sunt contrariæ. quod de quibusdam Philosophis dixit Diogenes, quorum præceptis vita erat contraria. Sic omnibus malis Christianis in signum Christus est, cui contradicitur. Huic loco affine illud est, quod Christus ipse dixit: *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.* quem locum in alio Euangelio tractauimus. Hunc etiam locum in altero Promptuario contra hæreticos, ratione fidei in Christum crucifixum, explicuimus.

1. Cor. 6.
Rom. 2.
Plutarch. libr. de profectu morum.
Tit. 1.
Similia.
Laert. lib. 6.
Matth. 11.

5. *Quæ non discedebat de templo, ieiunijs & obsecrationibus seruiens Deo nocte ac die.*

De assiduitate orandi.

Locvs moralis de assiduitate orandi, & templa, quæ orationis loca sunt, piè frequentandi. Huius enim nobilissimæ virtutis nomine singulariter ab Euangelista hæc vidua Anna laudatur. Huius virtutis nomine sola ex omnibus in Ierusalem mulieribus digna fuit, quæ Christum adhuc paruulum agnosceret, & videret. Huius virtutis nomine tantam spiritus fortitudinem accepit, vt non sit vereta aduenum Christi in mundum publicè confiteri, *& loqui de eo omnibus expectantibus redemptionem Israël.* Hanc virtutem Christus Dominus in sua benedicta persona exercuit, *pernoctans in oratione Dei*, & eandem orationem ter repetens,

Luca 2.
Luca 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

prostratus in faciem: de quo etiam Paulus dicit, quòd *in diebus carnis suæ preces supplicationésque ad eum, qui posset illum saluum facere à morte cum clamore valido & lachrymis obtulit.* Qua in re quid nos multo magis facere tum oporteat, tum deceat, suo beatissimo exemplo luculenter docuit. Sed & verbo quoque hanc nobis virtutem singulariter commendauit: *Oportet semper orare, & non deficere.* quod statim parabola iniqui iudicis, qui assiduas viduæ preces, saltem ad vitandam molestiam, exaudiuit, rem confirmat. Rursum alibi: *Petite, & accipietis; quarite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Vbi familiari exemplo allato de patre naturali, qui filij preces non reiicit, infert: *Quanto magis Pater vester dabit bona petentibus se?* Et rursum apud Ioannem: *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Ac postremò omnibus iudicit: *Vigilate omni tempore orantes, vt digni habeamini fugere ista omnia quæ futura sunt, & stare ante filium hominis.*

Luca 22.
Hebr. 5.
Luca 18.
Matth. 7.
Ioan. 16.
Luca 11.

In quibus omnibus verbis docet Christus Dominus & necessitatem, & vtilitatem, & perseuerantiam, atque assiduitatem orationis. Sed de vtilitate ac necessitate in aliis Euãgeliis dicetur. Nunc de sola assiduitate, quæ in Anna vidua hîc commendatur, quædam proferemus. Hanc assiduitatem Apostolus commendat: *Sine intermissione orate.* & de se ipso scribit ad Romanos: *Sine intermissione memoriam vestri facio semper in orationibus meis.* Et ad Ephesios: *Non cesso gratias agens pro vobis, memoriam vestri faciens in orationibus meis.* Sic ad Philippenses & Thessalonicenses, suúmque Timotheum ac Titum. D. quoque Iacobus: *Multum* (inquit) *valet deprecatio iusti assidua.* Cuius rei exemplum ipse Diuus Iacobus esse potest, qui Episcopus Hierosolymorum quum esset, & apud ipsos Iudæos sanctitatis opinione celebris, templum Hierosolymitanum liberè frequentabat, atque in ipsa Sancta sanctorum ingredi permissus est, vbi tam assiduus in oratione fuit, vt genua eius callum obduxerint, & instar camelorum pellis obduruerint.

1. Thess. 5.
Rom. 1.
Ephes. 1.
Iacobi 5.

Exempla.
Hieron. in catalog.

In Prato Spirituali legimus, quum in cellula senis cuiusdã monachi tabula quædam substrata esset, in qua genu flectés orabat, locus ipse vbi genua figebat & manus, ex vsu perpetuo orandi, cõcauus erat plus quã digitorum quatuor. Sed & hodie (quod enim vidimus testamur) in spelũca S. Benedicti in rupe altissima, iuxta Sublacũ oppidũ, quadraginta millia-

Cap. 114.

ribus

ribus ab vrbe Roma distans, quũ angustus adeò sit locus, vt nec recto corpore stare, nec in genua se erigere quis posset, in longum tamen sit porrectus quantũ humani corporis lõgitudo requirit, locus ipse vbi S. Benedictus oratione continua se prostrauit, triennium ibi agens, politissimus est, & præ nimia æqualitate lubricus, quum tota reliqua speluncæ pars, tam intus quàm extrà, saxum sit lõgè asperrimũ. Certè nullum pietatis genus viri sancti, & qui Deo placere studuerũt, magis assidue exercuerunt, quàm orandi studium. *Cùm videro quempiam* (ait Chrysostomus) *non amantem oriãdi studium, nec huius rei seruida vehementiq; cura teneri, continuò mihi palàm est, eũ nihil egregiæ dotis in animo habere. Rursus vbi quem conspexero insatiabiliter adhærentem cultui diuino, idq; in summis damnis numerantem, si non continuò orauerit, cõiecto talem omnis virtutis firmum esse meditatorem, ac Dei templum. Etenim si vestitus hominis, si pedum incessus, si risus dentium declarat qualis sit, multo magis deprecatio signum est totius iustitiæ, virtutis, pietatis.* Est quippe orationis assiduitas & perseuerantia, non solùm laudabile quid, sed planè necessarium. Sicut illa gallina pullos nunquam educet suos, quæ, vbi primùm ouis incubare cœperit, illa deserit, sic ex oratione fructum non percipiet, qui ex ariditate vel languore, citò ab ea desistit. Frater Ægidius Minorita, cum qui propter distractiones ab orationis perseuerantia desistit, similem esse dicebat fugienti è prælio. In oratione quippe pugnamus contra hostes nostros, carnem, mundum, & maximè Satanam, qui propterea orantes maximè perturbat. Idem vir sanctus, & mirabiliter à Deo illuminatus, dicente quodam fratre molestissimum videri posse, si is qui orat, nullam percipere queat deuotionem aut consolationem, aut alium quempiam orationis suæ fructum, respondit: *Si parùi vini haberes in vase cui faces adiunctæ essent, num tu propterea vas confringeres, vinúmque cum fœcibus commiscerest? Absurdum id fuerit. Cogitabis te indignum qui vllam consolationem nouam accipias, ea interim contentus, quam in præsenti habes, quæq; te ad orandum Deum extimulat. Quòd si quis à mundi exordio tot quotidie lachrymas funderet, quot capere possit paropsis, nec sic tamen diuinam semper mereatur consolationem.* Idem dicebat: Sicut qui absque vllo merito in Rempub. peteret à Rege magnum pecuniæ vim, mirari non deberet, si repulsam pateretur: sic minimè mirandum est, si singulares gratias à Deo petendo, repulsam sæpè patimur; sed id potius fatagendum, vt de

Lib. 1. de oratione Deum.

Simile.
Lud. Granat. tom. 1. Serm. de temp. pag. 112.
Invita eius apud Surium tom. 7.

Simile.

nostra

Universidad de Deusto
Biblioteca

nostra indignitate humiliter sentientes, per bonorum operum studium, & orandi assiduitatem aliquid tandem accipere mereamur. Dicebat rursum: *Si gratiam in precibus sentis, ora vt augeatur. Si non sentis, non cessat propterea à precibus. Gratos enim habuit Deus etiam caprarum pilos, qui ei iuxta præceptum legis offerebantur.* Denique ad orationis assiduitatem perstadendam, hoc simili vtebatur. *Cùm primùm est plantata arbor, non ilico grandescit: & quamuis producat flores, non statim etiam fructus affert, neque fructus ipsi, si quos ferat, confestim maturescunt: atque etiam ij qui maturi sunt, non omnes eduntur ab hominibus, sed partim eos porci deuorant, partim computrescunt. Eodem modo quis ad me fructus inde redire queat, si vel centum annis rogem pro cœlesti regno, nec perseuero in precibus vsque in finem?* Hæc ille. Nempe anima Deo reconciliata, & à peccatis liberata, quasi nouella arbor plantata, non statim est in deuotione fortis: nec si est, statim bona desideria producit; nec si producit, statim per bona opera fructificat: nec si fructificat, statim perfecta sunt illa opera in modo agendi; nec si sint perfecta, statim alios ædificant ad Dei gloriam: sed vel vitio aliorum à porcis deuorantur, contemptui habita, & à prauis affectibus conculcata; vel vitio proprio (vt per vanam gloriam, aut etiam desidiam ac cessationem) computrescũt, vel meritum suum amittendo, vel certè profectum & incrementum. Perseuerandum igitur in oratione, vt fructus tandem, quem optamus, consequatur. Sanè vt omnis boni operis, sic maximè orationis, virtus est perseuerantia. Sicut enim semina in terram iacta, qui diutiùs gelu premente, intra eius viscera delitescunt, eo deinceps proceriora, & vberiora surgunt, quia altiùs radices egerunt: sic diutiùs multiplicatæ preces, maioribus à Deo muneribus afficiuntur. Abraham vsque ad annum centesimum prolem ex sua Sara expectauit; sed natus est ei Isaac filius promissionis, in cuius semine omnes Gentes benedicentur. Isaac similiter etiam accepta promissione prolis, tamen diu & multum deprecabatur Deum pro sterili vxore sua Rebecca, quæ tandem gemellos peperit, & duas gentes ex vtero protulit. Anna mater Samuelis quanto tempore sterilis fuit! sed tandem precibus filium impetrauit, Prophetam sanctissimum. Elizabeth Zachariæ vxor in vltimam vsque senectutem sterilis mansit. Sed Ioannem Baptistam peperit, *quo non surrexit maior inter natos*

Eccl. 35.

Simile.

Granat tom. 1. Serm. de tem. pag. 245.

Simile.

Exempla.

Matt. 11.

natos mulierum. Sed & Anna hæc vidua, *octoginta annis vidua permansit, non discedens de templo, in ieiuniis & obsecrationibus seruiens nocte ac die,* vt ita tandem Messiam natum videre, complecti, confiteri mereretur. Nos autem ideo nihil magnum à Deo impetrare possumus: quia in oratione perseuerare, indignum ducimus. Quem grauem errorem sic redarguit D. Basilius: *Sæpè petisti, inquis, neque impetrauisti tamen. Prorsus quia non recte petiisti, videlicet aut dubitabũdus, aut aliud agens, aut quæ tibi vtilia non erant: aut postremò perseuerantiam non adhibuisti. Qui Abrahæ promisit multiplicaturum se semen illius (nec tamen nisi post multorum annorum decursum id fecit) idem promisit daturum se nobis quicquid ab eo petierimus, etsi post multos aliquando annos non det quod petimus. Perseuerandum igitur in fide & oratione, vt Abraham fecit.* Et paulo pòst: *Deus, quæ daturus est, ideo differt dare, vt hoc modo magis nos ad assiduitatem orandi vocet, & vt intelligamus quòd sit donum Dei, & vt datum diligenter custodiamus. Quod enim difficulter acquiritur, diligenter asseruatur. Salomon donum sapientiæ citò impetrauit, ideòque negligenter illud custodiendo, citò amisit.* Hæc ille. Apte quoque & accommodatè hac de re scripsit S. Augustinus: *Fac* (inquit) *incertum esse, vtrùm concedat Deus quod petis. Quid perdis quum supplicas Deo, qui salutem perdere non dubitasti, cùm offenderes Deum? Quis enim certus est quòd Imperator etiam ignoscat? Et tamen pecunia funditur, maria transmeantur, procellarum incerta subeuntur, & penè, vt mors vitetur, mors ipsa suscipitur. Supplicatur deinde per homines homini. Sine dubitatione fiunt ista, quum sit dubium quo fine proueniant, & tamen certiora sunt promissa Christi, quàm corda Regum.* Hæc ille. Et haud dubiè si tam esset cordi animæ salus, quàm corporis; si ita Deum, vt hunc mundum amaremus; si virtutum profectus perinde nos delectaret, quàm diuitiarum copia; si sic spirituales deliciæ nos afficerent, ac terrenæ: non minor esset, imò multo maior nostra orandi assiduitas, perseuerantia, feruor; cuius beneficio animæ salutem procuramus, Deo familiares sumus, in virtute vehementer proficimus, abundantiam gratiæ consequimur, quàm in terrenis illis consequendis labor & industria, feruor & vigilantia nostra esse solet. Nunc autem omne tempus orationi impensum periisse nobis videtur; aut certè multum, ac sæpè eandem rem oratione à Deo expetere, fastidium ingens, & nauseam parit. Cuius rei absurditas hoc

Luca 2.

Confitur. magist. c. 2.

Hom. 30. ex hom. 50.

simili

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile. *S. Ioan. Ant. in data salut. c. 14.*

simili aluescet. Sicut castrum Regium tenens, si obsidetur ab inimicis, reputatur infidelis & proditor, lesæque Maiestatis reus, si non statim Regi indicet, ac subsidium petat, nisi etiam, postquam petierit, expectet à Rege auxilium, multo autem adhuc magis, si post acceptum auxilium, castrum hostibus prodat: sic omnino quum hostes seu visibiles (vt mundus, caro, & eorum illecebræ) siue inuisibiles (vt maligni spiritus) animam variis tentationibus obsident (quam à Deo acceptam, & variis eius gratiis ac muneribus beneficio Sacramentorum eius, doctrinæque Ecclesiasticæ bene munitam & instructam, ad Dei obsequium & gloriam custodire debemus, simulque nos ipsos cum ea, vt qui castrum custodit, semetipsum cum eo custodit) debemus statim Regi regum, Deo nostro, nūtium orationis mittere, & obsidionem denunciare. Sicut Dauid fecit, dicens: *Consilium malignantium obsedit me.* Quòd etsi Deus differat auxilium statim mittere, non propterea debemus ab oratione desistere, sed credere dicenti, *Fidelis Deus est, qui non patietur nos tentari supra id quod possumus*: itemque illud: *Expella Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum.* Postremò cauendum, ne accepta gratia abutamur, & nostra iterum ignauia, id est, cessando ab oratione, quæ ad conuersionem gratiæ necessaria est, animam hostibus prodamus. Certè oratio est cursoris & nuntij instar, qui nostra desideria ad Deum perfert. Cursor autem, præterquam quòd diligens & velox esse debet, ideoque alia seponit negotia, & deponit onera, dexter quoque in negotio suo procurando, elegans in sua legatione exponenda, &c. debet quoque, quamuis repulsam aliquoties passus, importunè tamen vrgere, & omnem lapidem mouere, donec negotium expediat. Sic oratio, præterquam quòd debeat esse velox, ideoque à curis terrenis libera, prudenter concepta, humiliter pronuntiata, debet quoque iterum esse repetita; nec priùs ab orādo cessare, donec exaudiatur. Grauiter & iuste sacerdotes culpauerat S. Iudith, qui, nisi intra quinque dies auxilium à Deo accepissent, locum hostibus tradere decreuerant. *Qui* (inquit) *estis vos qui tentatis Dominum? posuistis vos tempus miserationis Domini, & in arbitrium vestrum diem constituistis ei?* Sic faciunt, qui, nisi citò exaudiantur, orare desinunt. Atqui quandam orandi importunitatem Christus nos in Euāgelio docet, sub parabola *amici venientis de nocte, vt tres panes commodarò acciperet*, & iniqui iudicis, vt suprà annotatum est. Sic Iacob in illa luc-

Psal. 25.

1. Cor. 10.
Psal. 26.

Iudith 8.

Luc. 11.

cum

cum Angelo, quæ nihil erat aliud quàm feruens ad Deum oratio, vt à fratre Esau liberaretur, iurauit quòd *non dimitteret eum, donec benediceret ei. Et benedixit ei Angelus eodem in loco.* Nempe *quemadmodum Patres* (ait Chrysostomus) *filios mulgentius amantes, quo illos diutius apud se detineant, quos desides vident, dedita opera morantur aliquid daturi*, & interdum minus dant quàm petitur, vt sæpiùs petendo recurrant: *sic si differt aliquando Dominus exaudire, non id odio facit, neque te auersatur, sed differendo diutius, te secum seruare vult*, vel minus dando quàm petisti, causam dare sæpius per orationem recurrendi. Deinde hanc assiduitatem & perseuerantiam orationis, rerum natura nos docet. *Sicut enim certaminis bravium non assequitur, qui antequam ad metas attingat, deficit, sic orationis fructu priuatur, quisquis in illa non extiterit importunus.* Et quemadmodum ignis quanto magis in vnum colligitur, tanto ampliùs nutritur, & flammas euaporans, rursus impetuosius erumpit: ita & mens, quum diutius intra se commorata fuerit in oratione perseuerans, & ardentiùs per amoris incendium vrit in se, & sublimiùs per desiderium eleuatur in Deum. Auget ergo orandi assiduitas orationis feruorem. Porrò eo tardiùs suos etiam amicos audit Deus, quo magis eos vult orando mereri. Vnde B. Gregorius: *Eo magis Sancti exaudiuntur ad meritum, quo citius non exaudiuntur ad votum. Ex dilatione enim tresci desiderium.* Sic & Augustinus: *Cùm aliquid aliquando tardiùs dat Deus, commendat sua dona, non negat. Desiderata diu dulciùs obtinentur, citò autem data vilescunt.* Paulus ipse contra stimulum carnis *ter Dominum rogans*, id est, sæpiùs obsecrans, *vt auferretur ab eo*, non est exauditus, sed responsum accepit, *Sufficit tibi gratia mea.* Si Paulus pulsans perseuerare debuit, nec adhuc apertum est ei iuxta votum suum; qui sumus nos, vt, nisi mox exaudiamur, ab oratione cessemus? D. Hieronymus de sua orandi assiduitate sic scribit: *Memini me clamantem diem crebrò iunxisse cum nocte, nec priùs à pectoris cessare verberibus, quam rediret Domino imperante, tranquillitas.* Sic S. Antonius, quum diu multumque inter vexationes dæmonum orasset, ac longo tandem post tempore liberatus ab illis fuisset, clamabat: *Vbi eras bone Iesu, vbi eras? Quare non à principio assuisti, vt sanares vulnera mea?* Et vox ad eum facta est, dicens: *Antoni,*

Gen. 32.
In Homil. de proditu Euangelij.
Simile.
Simile.
Laurēt. Iustinianus in figura vitæ cap. 9. de oratione.
Simile.
Moral. in Iob lib. 20. ca. 23.
De verbis Domini ser. 1.
2. Cor. 12.
Exempla.
In epist. ad Lætam.
In vita eius per S. Athan. apud Surium tom. 1.

hic

Universidad de Deusto
Biblioteca

hic eram: sed expectabam videre certamen tuum: Nunc autem quia dimicando viriliter non cessisti, semper auxiliabor tibi. Idem ferè de S. Catharina Senensi legitur, in vita eius apud Surium. Illustre porrò est necessariæ huius perseverantiæ in oratione exemplum in Prato spirituali. Conon presbyter ad ministerium baptismi deputatus, quum in fœminarum baptismo se tentari videret, nec diu multúmque orans ab illa tentatione liberari posset, recedere voluit. Cùm autem iam locum exijsset, occurrit ei S. Ioannes Baptista; & signãs eum in vmbilico ter signo crucis, ait illi, Crede mihi presbyter Conon, volebam te pro hac pugna mercede donari. Sed quia non vis, ecce abstuli à te hoc bellum: nec vllus mulieris aspectus te amplius turbabit. Mercede autem huius operis carebis. Hæc ibi. Atqui qui excutere è silice ignem vult, non contentus semel percussisse, iterum atque iterum percutit, donec tandem scintillam excutiat. Ita quisquis Dominum precatur, etiam si illico ad votum non exauditur, perseueret tamen: quoniam si perseueraverit pulsans, voti tandem cõpos fiet. Quare ex eo quod Psalmista dicit, *Benedictus Deus, qui non amouit orationem meam, & misericordiam suam à me*, perspicuè sequitur, quòd quàm diu Deus non tollit à te orationem tuam, non amouebit à te misericordiam suam. Argumentum futuræ misericordiæ Dei, est perseueratio orationis nostræ, & contrà. Postremò, assiduitatem orandi necessariam ipsa infirmitas & ægritudo nostra, perpetua luce clarius euincit. Nam quemadmodum ægrotus, qui vix pedibus consistere valet, assiduo eget alimento, quo nutantia membra sustentet, vt cæcus, qui per iter difficile graditur, continuo eget ductore, qui eum in via dirigat, vt arbor in arido plantata solo, frequentibus eget aquis quibus irrigetur, vt fructum proferat; sicut locus sordidus, ex se fœtores noxios exhalans, bonis odoribus implendus est, ne noceat; sicut denique vlcus ardore suo finitimam carnem incendens, frigidis assiduè liquoribus refrigerandus est: ad eundem modum nos per naturæ conditionem infirmi, per cupiditates cœci, in arido huius mundi solo plantati, fomitem peccati fœtidum circumgestantes, vlcere multorum peccatorum fœdati, assiduis orationibus & precibus ad Deum, tanquam omnium malorum optimo & præsentissimo medicamento, opus habemus. Est ergo assiduitas orandi, vel ex Christi exemplo & mandato; vel ex Sãctorũ doctrina & pietate, vel ipsa orationis virtute, vel ex

Tom. 2. pag. 926. Cap. 3.

Granat. in Silua.

Simile.

Psal. 65.

Similia.

1. 2. 3. 4. 5. 1. 2. 3. 4. 5. 6.

Dei

Dei sic nos exercentis voluntate, vel ex varia nostra infirmitate, vel ad maius nostrum bonum ac meritum, prorsus vnicuique nostrum necessaria, non laudabilis tantùm & fructuosa: & in has omnes partes huius loci partitio fieri poterit. De orationibus in templo faciendis, in altero Promptuario diximus, propter nostri temporis hæreticos.

6. *In ieiunijs & obsecrationibus seruiens.*

Ieiunium cum oratione.

LOcus moralis de ieiunio cum oratione iungendo. Sic hæc sancta vidua fecit. Sic Esdras reducturus populum ex captiuitate in terram suam, *Ieiunauimus*, inquit, *roganimus Dominum pro hoc, & euenit nobis prosperè.* Filij Israël primò & secundò à filijs Beniamin percussi sunt, etiam in optima causa pugnantes; postea orantes fleuerunt coram Domino, & ieiunauerunt die illo, & sic prævaluerunt in illos. Iosaphat Rex Iuda, videns se à Moabitis & Ammonitis numerosissimo collecto exercitu premi, *contulit se ad rogandum Dominum, & prædicauit ieiunium*, & amplissima potitus est victoria. Rogaturus Nehemias & Artaxerxem Regem pro ciuitate sancta, vt muri eius possent reparari, dicit de seipso: *Ieiunabam & orabam ante faciem Dei cœli.* Daniel rogans, & *deprecans Dominum ieiunijs, sacco & cinere*, percepit specialem reuelationem de incarnatione & passione Christi. Sic Christi discipuli fecerunt: *Ministrantibus illis Domino, & ieiunantibus, dixit illis Spiritus sanctus: Segregate mihi Paulum & Barnabam*: moxque *ieiunantes & orantes imposuerunt eis manus.* Rursum ijdem cum constituissent in diuersis ciuitatibus per singulas Ecclesias Presbyteros, *& orassent cum ieiunationibus, commendauerunt eos Domino.* Hinc dicit S. Scriptura: *Bona est oratio cum ieiunio.* Sicut enim sine cibo & potu non est plena refectio corporis; sic sine ieiunio & oratione coniunctis, non est plena animi refectio: & vt cibus robur adfert, potus cibum temperat; sic ieiunium animum roborat (nam dum qui foris noster homo est, corrumpitur, is qui intus est renouatur) & oratio ieiunium temperat, dulcéque reddit. Rursus, *sicut nec miles sine armis est aliquis, nec arma sine milite* (ait Chrysostomus) *sic nec oratio sine ieiunio, nec ieiunium sine oratione.* Pugnat enim certè oratio contra dæmonem, & omnia peccata, sed absque ieiunio debilis & inermis est. Vnde alibi idem Chrysostomus: *Qui orat ieiunans, binas possidet alas, quibus ventos ipsos volando praterue-*

Exempla. 1. Esdr. 8.

Iudic. 20.

2. Par. 20.

Nehem. 1.

Dan. 10.

Act. 13.

Act. 14.

Tob. 12.

Simile.

Simile.

Hom. 15. in Matth. operis imperf.

Hom. 71. ad pop. Ant.

hitur:

Universidad de Deusto
Biblioteca

hitur: non enim oſcitat, nec extenditur, nec torpet orando, ſed igne ardentior, & terra ſuperior, terribilis hoſtibus redditur. Quod & hoc familiari exemplo magis poterit elucescere. Si in ignem ouum ſanum, vel caſtanea abſque vlla fractione mittantur, agente in ea igne dehiſcunt, franguntur, & extra ignem ſaliunt; ſi verò ante calefactionem paululum frangantur, non item: ſimiliter de homine ad Chriſtum per orationem accedere cupiente, dicendum eſt: Si talis fuerit corpore integer, & nihil fractus ieiunio, citò deficiet, & ab oratione diſcedet: ſi verò fractus & ieiunio armatus orauerit, minimè recedet; imò promptè & delectabiliter orans, perſeuerabit. Tres pueri Babylonici, quia multis ieiunijs fracti erant, (nec enim cibos menſæ regalis contingebant, ſed legumina tantùm) quaſi caſtanea miſſi ſunt in fornacem ignis, & illæſi egreſſi.

Stella in Luca 2. Simile.

Exemplum. Dan. 1. & 3.

EVANGELIVM DOMINICÆ I. POST EPIPHANIAM.

Luca 2.

CVM factus eſſet Ieſus annorum duodecim, aſcendentibus illis Hieroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti, conſummatiſque diebus cùm redirent, remanſit puer Ieſus in Ieruſalem, & non cognouerunt parentes eius. Exiſtimantes autem illum eſſe in comitatu, venerunt iter diei, & requirebant eum inter cognatos & notos. Et non inuenientes, regreſſi ſunt in Hieruſalem, requirentes eum. Et factum eſt, poſt triduum inuenerunt illum in templo ſedentem in medio Doctorum, audientem illos & interrogantem. Stupebant autem omnes qui eum audiebant, ſuper prudentia & reſponſis eius. Et videntes, admirati ſunt. Et dixit mater eius ad eum: Fili, quid feciſti nobis ſic? Ecce pater tuus & ego dolentes quærebamus te. Et ait ad illos: Quid eſt quòd me quærebatis? Neſciebatis quia in his quæ Patris mei ſunt, oportet me eſſe? Et ipſi non intellexerunt verbum quod locutus eſt ad illos. Et deſcendit cum eis, & venit Nazareth, & erat

& erat ſubditus illis. Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo. Et Ieſus proficiebat ſapientia, & ætate, & gratia, apud Deum & homines.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Aſcendentibus illis Hieroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti.* De deuotione circa Dei cultum, tam debita, quàm voluntaria.
2. *Secundùm conſuetudinem diei feſti.* Pias & laudabiles Eccleſiæ conſuetudines eſſe ſeruandas.
3. *Remanſit puer Ieſus in Hieruſalem.* De parentum officio circa eutam liberorum.
4. *Et non cognouerunt parentes eius.* De cultu & honore Dei, parentum honori præferendo.
5. *Deſcendit cum eis, & erat ſubditus illis.* De obedientia Superioribus præſtanda, abſque reſpectu perſonarum.
6. *Et mater eius conſeruabat omnia verba hæc in corde ſuo.* De meditatione operum & beneficiorum Dei.

1. *Aſcendentibus illis Hieroſolymam, ſecundùm conſuetudinem diei feſti.*

LOcus moralis de deuotione circa Dei cultum, tam debita, quàm voluntaria. Nam Ioſeph quidem iuxta legis præceptum (quæ iubet, *vt ter in anno omne maſculinum in templo præſentetur coram Domino*, quorum trium temporum præcipuum erat Paſcha) aſcendebat ad feſtum Hieroſolymam, & debitam hac in parte deuotionem oſtendit. Sed quum nec mulieres, nec paruuli hac lege tenerentur, voluntaria fuit B. Virginis deuotio quòd aſcenderit, puerúmque duodennem Ieſum ſecum duxerit. Ac de debita hac in parte deuotione, in altero Promptuario egimus contra hæreticos, qui feſtorum celebrationem nullam debitam, aut ex obligatione & mandato Eccleſiæ inſtituram, agnoſcere volunt. Nunc de voluntaria deuotione pauca dicemus. Nunc enim plerique Chriſtiani, circa templum frequentandum, & Dei cultum, anxiè quærunt & inueſtigant, teneantur ne quotidie ſacrum audire, aut ſæpius in anno quàm ſemel confiteri, & ſimilia; quaſi magnum aliquod detrimentum accepturi, aut iugum aliquod iniquum ſubituri eſſent, ſi aliquod Deo obſequium, ſupra id quod prorſus neceſſarium eſt, præſtarent. At verò vt hic B. Virgo non ex debito & obligatione legis, ſed ex propria deuotione, ex Galilæa Hieroſolymam, via tam longa, oratura perrexit: ſic nos Chriſtianos facere decet,

Exodi 34.

De voluntaria deuotione.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec ad ea quæ per se pia, sancta, & salutaria sunt, præceptum, obligationem, censuram, aut excommunicationis periculum expectare. Seruile hoc est, ad veteris Testamenti silum pertinet, non noui. Nunc enim *liberè seruimus iustitiæ.* Nunc *iusto lex non est posita.* Nunc *Spiritum adoptionis filiorum Dei accepimus, in quo clamamus, Abba Pater.* Filius non expectat vt seuerè ei à patre aut matre aliquid præcipiatur; sed cognita pia parentum voluntate, omne præceptum anteuertit. Sed etsi serui tantùm essemus Dei, non etiam filij; nemo dominus eos libenter famulos aleret, qui nihil nisi iussi facerent. Molestum & fastidiosum est eos seruos habere, à quibus nihil nisi strictè præcipiendo, nihil absque minis, flagris aut tormentis, seruitij extorquens. Idem existimet Christianus quisque iam non seruus, sed filius, *non hospes & aduena, sed ciuis & domesticus Dei,* imò amicus adeóque frater (sic enim suos Christus vocare dignatus est,) intolerabilem se & fastidiosum Deo esse, si nihil boni faciat, nisi mortis æternæ, aut tormentorum gehennæ metu: si in omnibus præceptum, obligationem, damnationis periculum expectet. Nom acceperat Dauid præceptum vt ædificaret templum Domino, vt arcam Dei in domum suam inferret, vt ante illam saltaret; fecit tamen magna cum laude hæc omnia, tantaque in hæc sollicitudine incubuit, vt diceret: *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationē, donec inueniam locum Domino, tabernaculum Deo Iacob.* Plura huius spontaneæ deuotionis exempla, Deo longè gratissima, in altero Promptuario contra hæreticos produximus, qui tantùm impietate malos Christianos superant, quantum mali bonos. Deinde quare illud Christi non perpetuò recordamur: *Qua mensura mensi fueritis, remetietur & vobis?* & illud Pauli: *Qui parcè seminat, parcè & metet; qui seminat in benedictione, de benedictionibus & metet?* Qua enim fronte Deum rogamus, *ne intret in iudicium cum seruo suo,* ne ex rigore legis nos iudicet; quando nos volumus ex rigore legis Deum metiri, nec alia bona facere, quàm quæ lege præcipiuntur? Quòd si tu in hanc phrenesim incidas, vt dicas, Nolo confiteri nisi in Quadragesima, nolo communicare nisi in Paschate, nolo audire sacrum nisi in Dominicis & festis diebus, quare non metuis, ne, quum primùm in aliquod mortale peccatum incideris, statim Deus dicat, volo vt terra dehiscat, & hunc impium deuoret? *Iudicium enim sine misericordia ei qui non facit misericordiam.* Et quòd

Num. 6. & 7.

Simile.

Ephes. 2.
Matth. 18. v. 10.

2. Reg. 7.

Psal. 131.

In Dominica Palmarum.

Luca 6.
2. Cor. 9.

Psal. 142.

Iac. 2.

quòd te mortaliter peccantem Deus adhuc viuere sustinet, ineffabilis misericordiæ est. *Misericordia enim Domini, quòd non sumus consumpti.* Sed illud Petri meminisse oportuit, *Charitas operit multitudinem peccatorum,* id est, multa peccata Deus misericorditer condonat ei, qui multa alia bona opera liberaliter, & ex sola Dei ac proximi charitate facit, non ex præcepto tantùm, aut legis obligatione. Quare sic Scriptura nos hortatur: *Quodcunque potest facere manu tua, instanter operare:* nempe, vt pœnam peccatis tuis debitā deuites. Sequitur enim: *Quia nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas.* id est, post hanc vitam nihil poteris operari, nulla te iuuabit sapientia aut scientia, vt aliquid opereris, vnde pœnas tuas apud inferos, quò tu properas, alleuies, aut misericordiam illic inuenias. Rursus alia Scriptura: *Manè semina semen tuum, & vespere ne cesset manus tua: quia nescis quid magis oriatur, hoc aut illud, & si vtrumque simul, melius erit.* Monet à bono opere etiam indebito non cessandum, sed omnia tentanda, in quibus vel Deo seruire, vel proximo prodesse possumus; quia nescimus in quo genere opera nostra magis Deo placeant: quòd si in vtroque, tanto melius, tanto vberiorem laboris fructum recipiemus. Et quid est aliud *in vacuum Dei gratiam accipere,* quàm continuas Dei ad bonū inspirationes reijcere, nisi forte aliquid suggerant quod sub præcepto cadit? Seruus quoque ille malus & piger cur in tenebras exteriores ejicitur? Non quia impius erat, sed quia inutilis. *Inutilem seruum proijcite in tenebras exteriores.* Inutilis autem vocatur, quia *accepta talenta abscondit*; id est, Dei dona ad bonum vsum non conuertit: Dei gratias. Dei bonas inspirationes abiecit, dicens: *Sciebam quia durus es, & ideo timens abscondi.* id est, sciebam te rigidum exactorem legis esse, & opera nostra seuerè à te examinari: ideo solam legem implere studui, alia opera bona aggredi non sum ausus; ne minùs rectè illa præstando, magis offenderem, quam placerem. Sic enim multi à sacro quotidie audiendo, à confessione & sacra synaxi frequentanda, aliisque multis pijs laboribus abstinent, timentes scilicet ne minùs perfectè ea exequentes offendant. Præposterus hic timor est. Deus enim non operum perfectionem, sed nostram faciendi voluntatem attendit. *Pax hominibus bonæ voluntatis. Qui cœpit in vobis bonum opus, perficiet. Adhuc loquente te, ecce adsum.* Alios non timor retundit, sed inertia & pigritia dissoluit: contra quos illa produci possunt

Thren. 3.

1. Pet. 4.

Eccles. 9.

Eccles. 11.

3. Cor. 6.

Matth. 25.

Luca 2.
Philip. 4.
Esaiæ 58.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sunt quæ superiùs attulimus ad illa Euangelij verba: *Omnis vallis implebitur.* Certè contra vtrosque illud Hebræorum prouerbium valet: *Qui pridie sabbati non colligit, in sabbato non comedet.* Lex nempe Mosaica iussit, vt in die sexta populus duo gomor, id est, duas mensuras mannæ per singula capita colligeret, eo quòd in ipso sabbato non inueniebatur manna in agro. Qui ergo hanc duplicem mensuram in prosabbato non collegisset, in ipso sabbato quod comederet non habebat. Atqui prosabbatum nostrum hæc vita præsens est, *in qua peregrinamur à Domino.* Sabbatum nostrum est alterius vitæ requies, de qua Paulus ait: *Relinquitur sabbatismus populo Dei*; vnde *festinare* nos monet, *vt ingrediamur in illam requiem.* Nisi hic duplicem mensuram collegerimus, eam videlicet quæ & præsenti iustitiæ sufficiat, mandata omnia seruando, & futuris pœnis alleuiandis, ac præmiis percipiendis conueniat, multa alia bona opera, iuxta datam nobis gratiam & facultatem, faciendo; in illo sabbatismo populi Dei requiem non inueniemus. *Nisi aperuerimus & ornemus lampades nostras, ne desit oleum in illis* (id est, opera bona, misericordiæ & charitatis pinguedine plena, lucentia ante Deum & homines) veniente sponso excludemur, etiamsi virgines simus, etiàm castitatis præceptum seruauimus. Nisi *operamur dum lucem habemus*, nox illa tristis superueniet, & *tenebræ nos comprehendent.* Non ergo id solùm bono Christiano considerandum est, quia Deus strictè præcipiat sub pœna damnationis æternæ, qui Ecclesia præcisè iubeat sub pœna censurarum aut excommunicationis; sed sic *reformari* debemus *in nouitate sensus nostri* (vt Paulus docet) *vt probemus quæ sit voluntas Dei bona, & beneplacens, & perfecta* probemus, id est, in vsum deducamus. Sic alibi iterum: *De cætero fratres, quæcunque sunt vera, quæcunque pudica, quæcunque iusta, quæcunque bona famæ, si qua virtus, si qua laus, hæc cogitate, Quæ & didicistis & accepistis, & audistis, & vidistis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiscum*; ideſt, Deum placatum & benignum patrem sentietis, non durum & seuerum iudicem, qui clauso ostio respondeat, *Nescio vos.* Certè in vestimentis, in cibis, in loco habitationis non spectamus necessitatem tantùm, sed honestatem, cultificatem, commoditatem. Et in solo Dei cultu atque obsequio, necessariis contenti erimus? Sic rebus omnibus Deum postponimus.

Domin. 4. Aduent. exx. 1. *Exod. 16. Allegoria.* *2. Cor. 5. Hebr. 4.* *Matth. 25.* *Ioan. 12.* *Rom. 12.* *Philip. 4.* *Matth. 25. Simile.*

2. Semn-

2. *Secundùm consuetudinem diei festi.*

LOCVS moralis docendi populum, pias & laudabiles sanctæ Ecclesiæ consuetudines piè ac religiosè obseruandas esse. Beata Virgo mater Christi, cum Ioseph sponso eius, Synagogæ consuetudines exactè seruabant. Antea, *secundùm consuetudinem legis* obtulerunt pro puero Iesu oblationes: nunc, *secundùm consuetudinem diei festi*, ascendunt Hierosolymam cum puero. Iesus ipse, *secundùm consuetudinem, ibat in montem oliuarum* orandi causa. Apostolus consuetudinem allegat mulierum, dum in Ecclesiam orandi causa conueniunt. Pilatus pro libertate innocentis Iesu, consuetudinem adducit Iudæorum. Festus tribunus affert consuetudinem Romanorum contra Iudæos, Apostolo necem molientes, neminem inauditum damnari debere. Zacharias, secundum consuetudinem sacerdotij, sorte exiuit, vt poneret incensum coram Domino. Denique Apostolus hac sola cõsuetudinis Ecclesiasticæ voce hæreticos & contentiosos retundi voluit. *Si quis* (inquit) *vult contentiosus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* Vnde Coxo Commissario Regio hæretico in Anglia sub Edoardo puero, quum Oxonij appositis in mensa die ieiunij carnibus, Treshamum Doctorem Theologum & Catholicum porrecta illi assati capi ala, interrogaret, Quam Scripturam habes, domine Doctor, contra hunc cibum hodie comedendum? respondit confestim ex Apostolo: *Nos talem consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.* quo audito, obtinuit Commissarius, homo alioqui procaciſſimus. Sic olim veteres Doctores & sancti Patres fecerunt. *Consuetudo est, traditio est: nihil amplius quærat*, ait Chrysostomus. *Si consuetudines* (ait B. Basilius) *quæ scripto prodita non sunt, reijcere conamur, ipsam fidei prædicationem ad nudum nomen contrahemus.* In causa illa grauissima de rebaptizandis hæreticis, *Consuetudinis robore*, ait Augustinus, *tenebatur orbis terrarum, & hæc sola apponebatur inducere volentibus nouitatem.* De Origene notat Basilius, quòd etsi non omnino sanas haberet in omnibus de Spiritu sancto opiniones, nihilominꝰ (ait) *& hic reuertitur consuetudinis robur, pias voces emisit de Spiritu.* Tertullianus huius rei causam assignat: *Consuetudo* (inquit) *sine dubio de traditione Apostolica manauit. Quo modo enim vsurpari potest quod traditum prius non est?* Vniuersaliter scilicet. Vnde sic Augustinus: *Multa non inueniuntur in literis Apostolorum,*

Consuetudines Ecclesiasticæ piè seruandæ.

Matth. 26. *1. Corinth. 11.* *Matth. 27.* *Act. 21.* *Luc. 1.* *1. Cor. 11.* *Homil. 4. in 2. ad Thess.* *De Spiritu S. cap. 27.* *De Bapt. contra Donat. lib. 2. c. 3.* *De Spiritu S. cap. 29.* *In libr. de corona militis.* *De Bapt. contra Donat. lib. 2. c. 7*

Universidad de Deusto
Biblioteca

neque in Concilijs posteriorum; & tamen quia per vniuersam custodiuntur Ecclesiam, non nisi ab ipsis tradita, & commendata creduntur. Vnde iterum Augustinus: *In his rebus, vbi nihil certi statuit Scriptura diuina, mos populi Dei, & instituta maiorum pro lege tenenda sunt.* Hæc veteris Ecclesiæ pietas fuit. Hæc S. Patrum grauissima iudicia extiterunt. Hoc Euangelista differtè notare voluit; ascendisse parentes Christi, *iuxta consuetudinem diei festi.* Hic locus etiam contra nostri temporis hæreticos valet.

Epist. 19. ad Casulanum.

Locus contra hæreticos.

3. *Remansit puer Iesus in Hierusalem.*

Parentum officium circa curam liberorũ.

LOCVS moralis de parentum officio circa curam liberorum: cuius illa pars maxima est, vt eos in diuino cultu instituant, & à teneris annis Dei templa frequentare doceant, exemplo parentum Christi adhuc pueri in hoc Euangelio. Quo enim semel est imbuta recens seruabit odorem testa diu. Vnde sapiens: *Filij tibi sunt, erudi eos, & curua illos à pueritia eorum.* Abraham ideo Deo sic charus erat, vt ei secreta sua iudicia reuelaret; quia, quod à Deo didicerat, filios suos postea docturus erat. Dixit enim Deus, ad perdendam Sodomam suos Angelos missurus: *Num celare potero Abraham quæ gesturus sum? cùm futurus sit in gentem magnã ac robustissimam;* id est, quum plurimorum liberorum ac nepotũ pater futurus sit: *Scio enim quòd præcepturus sit filijs suis, & domui suæ post se, vt custodiant viam Domini, & faciant iudicium & iustitiam.* Prælarum exemplum boni Patris, & Deo propterea gratissimi. Terribile exemplum negligentiæ paternæ Heli sacerdos fuit, sic de eo ad Samuelem loquente Deo: *Prædixi ei quod iudicaturus essem domum eius in æternum propter iniquitatem, eo quòd nouerit indignè agere filios suos, & non corripuerit eos. Nunc ergo iuspiam, & complebo.* Quod & factum paulò pòst fuit, quum vno & eodem die duo eius filij in castris occiderentur, Arca Dei caperetur, & ille sedens in sella sua, cadens retrorsum, fractis ceruicibus interiret. Sed & ipsi ethnici hac in parte docere nos possunt. Eleganter Plutarchus. *Parentes* (inquit) *qui filijs discendis omnem curam impendunt, eorum autem mores negligunt* (quanto magis salutem!) *similes sunt ijs qui magnam calceorum curam habent, & interim pedem ipsum parui pendunt. Vnde ille meritò ab Aristippo derisus est, qui rogans quantam instituendi gratia, filij mercedem postularet, illo mille drachmas postulante intulit: Atqui seruum mille drachmis comparare possum. Cui*

Exemplum.

Exemplum.

1. Reg. 4.

1. Reg. 1.

Lib. de lib. educ.

Apophthegma.

Cui Aristippus: Duos itaque seruos habebis, illum quem mercaberis, & filium. Nihil enim à seruo filius rusticè educatus differt. Vnde idem Philosophus cuidam percontanti, quare melior esset cuasurus filius, si eum curaret literis erudiendum; *Vt nihil aliud* (inquit) *certè in theatro non sedebit lapis super lapidem.* Homo idiota in hoc magno mundi theatro quasi lapis super lapidem sedet. Acutè Diogenes dicebat, se *Megarensis alicuius arietem esse malle, quàm filium*; significans, Megarenses pecorum maiorem curam habere, quàm liberorum. At hodie si viueret, de multis Christianis (proh pudor) diceret, malle se canem aut equum multorum esse, quàm filium. adeò horum maxima, liberorum nulla cura habetur; nulla inquam, quoad animæ salutem, quoad Dei cultum à prima ætate addiscendum.

Laert. libr. 2. c. 8.

Apophthegma.

Aelianus de varia hist. lib. 12.

Apophthegma.

Nam ad alia quod attinet, ad huius mundi ciuilitatem, prudentiam, vel astutiam, potiùs & calliditatem, ad ipsas quoque bonas literas ediscendas, hac iam ætate magna satis cura adhibetur. Sed regnat hodie ille fœdus error, de quo suo tempore conquestus est Augustinus in hæc verba: *Quare iuisti in scholam & vapulasti? quare tanta mala in pueritia pertulisti? Vt discereris? Quid discerres? Literas. Quare? Vt haberetur pecunia, aut vt compararetur honor, & teneretur sublimitas dignitatis. Vide quia periturus es propter perituram rem.* Et paulo pòst: *Parentes nostri quando nos in Scholam mittebant, non hoc nobis dicebant. Discite literas, vt habeatis vnde legere possitis codices Dominicos: necipsi Christiani filijs suis hoc dicunt: sed Disce literas, vt sis homo. Quid enim? Modò pecus sum? Quod dico vt sit homo, hoc est, vt sis eminens inter homines.* Hæc ille.

De disciplina Christiana, c. 1.

Hic autem error quantus sit, rectè describit alter nostri temporis Seneca, si moralem tantùm virtutem & eruditionem spectes; sed veræ virtutis & religionis nomine, Seneca omnibúsque philosophis maior & felicior. Thomas Morus, martyr Christi celebris, in quadam ad scholæ suæ domesticæ præceptorem epistola, his verbis: *Ego quo difficilius video superbiæ pestem excutere, eo magis enitendum censeo, vt id quisque statim meditetur ab infantia. Neque aliam causam puto cur hoc malum tam ineluctabile pectoribus nostris inhæreat, quam quòd propè simul ac nati sumus, mollibus animulis puerorum à nutricibus inseritur, fouetur à magistris, à parentibus alitur atque perficitur: dum nemo quicquam ne bonum quidem docet, à quo non laudem iubeat protinus expectare.*

In vita D. Thom. Mori. cap. 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

velut vestimentum pretiúmque virtutis. Inde laudes diu fuere magnificare, tandem eò venitur, vt, dum pluribus, hoc est peioribus, placere student, bonos esse pudeat. Hæc ille.

Atque hæc quidem eo pertinent, ne praua parentum educatione vitiis assuescant pueri. Sed pietas Christiana plus postulat, vt in Dei cultu, timore, obsequio suos liberos parentes instituant. Quod eos monet non semel Scriptura: *Melior est vnus timens Deum, quàm mille filij impij, & vtile est mori sine filijs, quàm relinquere filios impios.* Et iterum: *Lætabitur filium, & pauere te faciet. Lude cum eo, & contristabit te. Non corridebis illi, non des illi potestatem in iuuentute.* Denique & illud: *De patre impio quarumtur filij, quia propter ipsum sunt in opprobrio.* Quare Apostolus quum dixisset, *Patres nolite ad iracundiam prouocare filios vestros*; id est, ad maledicendum vobis, quum ex mala educatione perire se vident; adiecit: *Sed educate illos disciplina & correptione Domini.* nempe vt Deum cognoscere, amare, timere, colere discant. Ipsa profectò rerum natura hanc diligentiam & curam parentes docet. Perdices pullos fugientes se occultare, ac supinos iacentes, se gleba terræ pedibus apprehensa, cooperire docent. Ciconiarum pullis parentes in tectis adsunt, vt periti in expertis præsto adsint ad volandum. Luscinię vero pullos suos cantare prædocent; ac, si qui capiantur adhuc rudes, & hominum manibus nutriantur, peiùs canũt, vt qui ante legitimum tempus à Doctore subtracti sint. Quanto magis parentes Christiani, quæ ad filiorum salutem pertinent, omni studio perdocere debebant, ne mala consuetudine capti, tota vita peiùs canant!

Eccles. 16.
Eccles. 30.
Eccles. 41.
Ephe. 6.
Plutarc. in lib. de liber. educandis.
Similis.

3. *Et non cognouerunt parentes eius.*

Parentum honori, Dei cultu præferendus.

LOCVS moralis de Dei cultu & honore, parentum carnalium obedientiæ & honori præferendo. Parentes quidem pueri Iesu eum ad festum & templum secum adduxerunt, eáque in re communis pietatis bonum exemplum dederunt, de quo iam dixim⁹; sed vitra publici festi tempus, eum in templo remanere non cõcesserant. At puer Iesus volens aliquid extra ordinem facere, & singulare Deo obsequium præstare supra cõmunem & vulgarem pietatem, volens Patris sui cœlestis imperio parere, & aliquod suę diuinitatis specimen dare, inscius parẽtibus hoc facit; disertè docẽs, in iis quę singulariter ac diuinũ obsequium spectãt, parẽtum consensum

consensum neque obsecrandum, neque expectandum esse, nullam denique carnalium parentum aut amicorum eo in negotio curam aut rationem habendam, etiam si tales alioqui sint, quos nihil sancto proposito obstaturos esse constet: quales haud dubiè parentes pueri Iesu erant; faciléque permissuri, vt in tanta causa, de qua postea illis dixit, *Oportebat me in iis quæ Patris mei sunt esse*, finito festo, in ciuitate & templo remaneret. Eos tamen huius rei conscios non facit, exemplum suis daturus, ne illi simili in casu id faciant, qualescunque demum parentes habeant; non vt boni parentes contemnantur, sed vt mali, vel certè minùs boni caueantur, quorum maximus numerus est. Vt enim leges, sic exempla sancta, id spectant, quod communiter fieri solet. Hoc autem quod Christus exemplo docuit, tum antea per seruum suum Moysen, tum postea viuæ vocis suæ oraculo expressit. Moyses dixit: *Qui dixerit patri suo, aut matri suæ, nescio vos, & fratribus suis, ignoro illos, & nescierunt filios suos, hi custodierunt eloquium tuũ, & seruauerũt iudicia tua ô Iacob, & legẽ tuam ô Israel.* Hæc est benedictio tribus Leuiticæ in figura sacerdotij noui Testamenti; & maximè status monastici, qui in causa cultus diuini nesciunt parentes suos. Hoc Christus docuit, quũ diceret: *Qui amat patrem aut matrem plus quàm me, non est me dignus.* In quem locum Chrysostomus: *In omnibus obtemperandum parentibus est, præterquam iis quæ pietati officiunt.* Sic Augustinus: *Sicut parentes honorare debemus, ita eos propter annuntiationem regni Dei nulla impietate contemnimus.* Fortiùs adhuc D. Hieronymus: *Licet passo crine & scissis vestibus vbera quibus te nutrierat mater, ostendat, dicet in limine pater iaceat, per calcatum perge patrem: siccis oculis ad vexillum crucis euola.* Rationem assignat D. Ambrosius: *Natura pignora, Dei beneficia sunt. Nec quisquam debet plus amare beneficium, quàm benefactorem.* Aliã assignat Augustinus: *Virtus nihil aliud est quam rectus ordo amoris.* Ordo autem amoris hoc habet, vt diligendus sit proximus in ordine ad Deum; ideoque proximi cuiuscunque dilectio, est gradus ad diligendum Deum. In hoc igitur gradu sic subsistendum, vt superior ordo propter eum non violetur. Aliam causam adfert D. Chrysostomus: *Hæc doctrina Saluatoris. Qui amat patrem plus quàm me, &c. & credentes filios maioris animi fecit, & patres remissiores ac leniores, ne ob amore Christi liberos dimouerent, videntes tantos esse ipsius vires, vt facilè posset à parentibus filios eripere.* Hæc ille. Huius vero heroicæ pietatis

Deut. 33.
Typus.
Matth. 10.
Homil. 36. in Matthæum.
Contra Adimant. cap. 6.
Epist. ad Heliodorum.
In Lucam lib. 7. cap. 12.
De ciuit. Dei, lib. 15. ca. 22.
Homil. 36. in Matthæum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exempla.

In Breu. Rom.

tot ferè exempla sunt, quot boni sacerdotes & monachi, carnales & mundanos parentes habuerunt. Vnum aut alterum illustrius subiiciam. S. Franciscus in primis suæ conuersionis initiis, quum à patre iuberetur coram Episcopo bonis paternis cedere, eo quòd omnia per eleemosynas dissiparet, libenter id fecit, etiam tota veste exuta, moxque dixit: Nunc liberiùs & verius dicere possum: *Pater noster qui es in cælis.* D. Thomas Aquinas habitu Dominicanorum sumpto, quum in via ad studia proficiscendo, à duobus germanis fratribus armata manu raperetur, & ad castrum matris, nobilissimæ fœminæ, duceretur, nec à matre, nec à sororib⁹, nec à fratribus, nec vlla denique humana arte aut industria, à sancto proposito reuocari posset; tandem cõniuente matre, per fenestram dimittitur, & sui Ordinis Patribus restituitur. Diuus Bernardus à suis fratribus vehementer pulsatus vt religionis propositum mutaret, eloquentior ipsis ac felicior, eos ipsos, aliosque multos in suam sententiam pertraxit. Sic isti manserunt in templo, non inscijs tantum, sed & inuitis parentibus.

In vita eius apud Surium. 7. Martij.

In Breu. Rom.

4. *Descendit cum eis, & erat subditus illis.*

Obedientia sine respectu personarum.

LOcus moralis de obedientia superioribus præstanda, absque vllo respectu personarum. Maior Christo esse nõ potes; nec minori obedire, quàm erat Ioseph faber, idemque pauper. *Sapientia Dei* (ait Cyrillus) *tanto sumus inferiores, quanto natura minores.* Hæc autem sapientia Dei fuit, non solùm vt homo fieret, sed etiam subditus, idque patri putatitio, non vero. Ioseph cùm dominaretur in tota Ægypto, tamen patrem senem, & rerum necessariarum penuria afflictum, omnibus modis honorat. In agnitione fratrum, prima vox eius erat: *Ego sum Ioseph, adhuc viuit pater meus?* Amoris hoc argumentum fuit verè filialis. Vocat ex terra Chanaan patrem suum. *Habitabis in terra Gessen, eris que iuxta me tu, & filij tui, & filij filiorum tuorum. Ibi te pascam, &c.* Aliud honoris genus hoc fuit parentibus à filiis debitum, vt eorum necessitatibus subueniant. Venienti in Ægyptum patri, *iuncto Ioseph curru suo, ascendit obuiam ei.* Hæc erat reuerentia filialis, etiã à magno Principe pauperi patri præstita. Denique *introduxit Ioseph patrem suum ad Regem, & statuit eum coram eo.* Hic honor fuit specialis patri exhibitus. Postremò morituri patris clausit oculos: *& audito quòd ægrotaret pater suus, sponte ad eum perrexit, cum duobus filijs suis. Festinabat quippe* (ait Ambrosius)

Lib. 1. in Iulianum.

Exempla.

Gen. 45.

Gen. 46.

Gen. 47.

sumere benedictionem paternam. Pater enim, etsi pauper sit, nec diuitiarum copias habeat, quas relinquat filijs suis, habet tamen vltimæ benedictionis hæreditatem qua sanctificationis opes successoribus largiatur. Hæc Ambrosius. Sic & Salomon Rex, quum ingrederetur ad eum Bersabee mater eius, *surrexit in occursum eius, adorauitque eam, & sedit super thronum suum: positúsque est thronus matri eius, quæ sedit ad dexteram eius.* Nempe in omni obedientiæ genere, quam diuina lex vel Ecclesia præcipit aut commẽdat, nulla personarum ratio cui obeditur, habenda est, sed voluntatis & ordinationis diuinæ, quæ eos nobis præposuit, & patres dedit, seu naturales, seu spirituales, seu etiam ciuiles. Sic enim *soli Deo datur honor & gloria*, quum alios præter Deum, non nisi propter Deum honoramus, id est, quia Deus eum nobis patrẽ aut præpositum dedit. Si enim alio quocunque respectu id facimus, vt prudentiæ, potentiæ, aut etiam virtutis causa, non iam vt patrem aut præpositum, sed vt prudentem, potentem, bonum honoramus: qui honor, etsi legitimus sit, tamen non est propriè honor parentum aut superiorum, quem Scriptura præcipit. Quum enim *omnis potestas à Deo sit, quæ autem à Deo sunt, ordinata sunt*: omni potestati propter Deum, qui sic ordinauit, obedire & subiacere debemus absque personarum respectu, in quibus aliquid semper quod displiceat inuenire facilimum est, & nihil quod offendat inuenire difficillimũ. Amasius ex plebeio Rex Ægypti factus, quibusdam ex antiqua nobilitate obsequium detrectantibus, & eam subiectionem ægrè ferentibus, curauit ex pelui quadam, in qua ipse & domestici eius pedes lauare solebant, certum idolum fieri simile illi, quod ab Ægyptis præcipuè adorabatur, moxque solemniter in templo collocatum, ab omnibus adorari. Quo facto, ostendit idolum ex qua materia factum fuisset, quæ vtcunque esset vilissima, honore tamen dignum ab eis existimatum, propter sublimem honoris locum in quem electa fuisset: quare & idem de eo iudicarent, qui vtcunque loco obscuro ortus esset, tamen, Deo ita disponente, ad regalem thronum peruenisset. Sapienti commento id quod res erat, ostendebat, in omni præpositura diuinitus ordinata, non materiam, sed formam, non personam, sed vocationem spectandam esse. S. Francisco super asellum equitãte, socius eius cœpit dicere intra se: Non de pari ludebant parentes eius & mei. En ipse equitat, & ego pedester eius asinum duco. Hoc illo cogitante, protinus descendit de asino vir sanctus, & ait:

Lib. de benedict. Patriarc. cap. 2.

1. Reg. 2.

1. Tim. 1.

Rom. 13.

Exempla. Herodotus lib. 2. hist. circa fin.

In vita eius per S. Bonauent. cap. 11.

Non

Universidad de Deusto
Biblioteca

Non conuenit, frater, vt ego equitem, tu venias pedes, quia nobilior & potentior in seculo tu me fuisti. Obstupuit frater, & rubore suffusus, veniam cum lachrymis petiit, culpã confessus. Nempe in omni obedientia religionis & fidei, & maximè in cura conscientiæ, nobilitas, opes, & alia terrena quæ in seculo valent, & magni pretij habentur, nullum pretium aut valorem habere debent. Sunt enim illa quasi mundi numismata, & in mundo, omniq́ue statu mundano valent vt publica moneta. Sed in causa fidei, & in statu religionis, quasi extra dominium suum monetæ vim non habent, sed tantum valent quantum sunt, id est, nihil. Omnis enim huiusmodi rerum valor ex hominum æstimatione procedit: Dei dona nulla vel pecunia vel nobilitate emuntur. Quare in causa fidei & conscientiæ, æqualis debet esse Regis & mendici obedientia. Hoc nos puer Iesus docere voluit, subditus patri putatitio, & matri pauperculæ. Autũ & argentũ *habẽt inscriptionem & imaginem Regis*. Regi ergo & regno debẽtur. *At omnis paternitas* (ait Apostolus *in cœlo & in terra ex Deo Patre nominatur. Omnis potestas* (vt idem ait) *ex Deo est*. Reddenda ergo *quæ Dei sunt Deo, quæ Cæsaris Cæsari*. Obedientia fidei, obedientia spiritualis, non magis respicere debet aurũ & argentum, nobilitatem & potentiam mundanam, quàm ligna & lapides. Hoc mundo paradoxum puer Iesus, sed ita sapiens, vt cum Doctoribus in templo cum omnium stupore & admiratione disputaret. Docuit subditus parentibus suis. Certè tota vita Christi obedientia fuit. Venit in mũdũ ex obedientia. *In capite libri scriptum est de me, vt facia Deus voluntatẽ tuam. Tunc dixi, Ecce venio*. Et rursum: *Descendi de cœlo, non vt faciam voluntatem meã, sed eius qui misit me, Patris*. In mũdo manẽs, puer subditur parẽtibus: subditur Legi circumcisus: subditur Cæsari, tributum *soluens pro se, & pro Petro*. Subditur Patri, *obediens vsque ad mortem*. Sic nos obedientiam docere voluit. Est autem hæc virtus maximè necessaria, vt credamus ea quæ sunt credenda: sic Apostolus vocat *obedientiam fidei*, de qua in altero Promptuario diximus: vt faciamus mandata Dei in omnibus: vt legibus & præceptis matris Ecclesiæ obsequamur: de qua re Apostolus: *Obedite præpositis vestris, & subiacete illis*. Denique vt potestati etiam seculari subiiciamur, iuxta Apostoli verba citata. *Optimus ille minister tuus est* (ait Deo Augustinus) *qui non intuetur hoc à te magis audire quod ipse voluerit: sed potius hoc velle quod à te audieris*. Inobedientes contrà, Deus & cœlo & terra

Simile.

Matth 22.
Ephes. 3.
Rom. 16.
Matt. 22.

Hebr. 10.

Psal. 39.
Ioan. 8.
Luca 2.
Matth. 17.
Philip. 2.

1.
Rom. 2.
2.
3.
Hebr. 13.
4.

Confess. lib. 10. cap. 28.
Inobedientiũ pœna.

terra & mari & ipso in aëre puniuit. Luciferum cum suis rebellantem, de cœlo deturbauit. Chore, Dathan, & Abiron, Moysi inobedientes, terra viuos absorpsit. Ionam fugientem in Tharsis, & Dei præcepto inobedientem, nec aquã potuit ferre, nec aër, nec nauis, sed proiici in profundum maris debuit. *Inobedientia crimen* (ait D. Bernardus) *in quo, & quantum sit apud Samuelem aduertite. Quasi, inquit, peccatũ hariolandi est repugnare, & quasi scelus idololatriæ nolle acquiescere. Non ait, non acquiescere, sed nolle acquiescere: vt non inflexionis simplex ipsa transgressio, sed voluntatis superba contemptio, scelus idololatriæ reputetur. Non enim est idipsum nolle obedire, & non obedire. Hoc quippe interdum erroris est, nonnunquam & infirmitatis: illud verò aut odiosæ pertinaciæ, aut contumaciæ non ferendæ.* Hæc ille. Porrò vt quædam idololatria est inobedientia, sicuti Sauli Samuel dixit: (se ipsum enim colit, suamq́ue voluntatem adorat omnis inobediens, id est, obedire nolens) sic supremus & præstantissimus Dei cultus, obedientia est. *Omnia alia etiam rectissimè facta* (vt sapienter scripsit Theodorus Studites) *obedientia tamen studio comparanda non sunt. Per illam enim anima illuminatur, & propriæ voluntatis affectus extinguitur, perfectáque eius qui per Spiritum nascitur in eum à quo gignitur, adoptio effigitur.* Tria bona obedientiæ dicit: Lumen animæ, quia *humilibus Deus dat gratiam*: philautiæ extinctionem, quæ omnium peccatorum radix est, & animæ pestis: veram in Christum adoptionem. Vetus enim filius est, qui patrem maximè & forma & moribus refert. Adoptio autem spiritualis in Dei filium tunc perfecta est, quando Christi obedientiæ, aliisque virtutibus conformes efficimur. Sed mirari licet, hanc tantam virtutem, etiam ethnicis philosophis incognitam non fuisse. Quum enim Hesiodus, magna cum sapientiæ opinione & laude, primas partes tribuisset sapienti per se, secundas ei qui recta monenti patebat, hanc eius sententiam correxit Zeno Cittieus: & primas partes ei tribuit qui rectè monenti obtemperat: secundas ei qui per se sapit. *Quia* (inquit) *hic nihil habet præter intelligentiam, ille etiam habet effectum.* Sanè enim qui optimè intelligunt, & ex se sapiunt, rarissimè id præstant quod sciunt. Sed & præterea, qui rectè monenti obtemperat, maximè in authoritate constituto, idq́ue ex Dei ordinatione, præter operis effectum, habet obedientiæ meritum, habet Saluatoris sui imitationem & conformitatem,

In tract. de præsit. apud Samuelem aduertite.

1. Reg. 15.

In vita S. Platonis apud Surium 12. Iunij. pag. 910.

Luc 4.

Simile.

Laert. lib. 7. cap. 1. de vitis Philosoph.

Apophthegma.

1.
2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem, habet omnium aliarum virtutum custodiam humilitatem: quæ omnia ille Philosophus videre quum non posset, tamen ex vno solo capite obedientiam sapientiæ prætulit: quanto magis non Christiani eam præferre debemus! De hac virtute in alijs Euangelijs plura.

5. Et mater eius conseruabat omnia verba hæc in corde suo.

De meditatione ope. & beneficiorum Dei.

LOcus moralis de meditatione, & frequenti recordatione verborum, operum, & beneficiorum Dei. De qua virtute vt in alia Dominica quædam diximus, ita hic plura adijciemus, loco non minus proprio. Notat Euangelista quòd B. Virgo, pro sua sapientia & pietate, omnia Christi verba, atque etiam facta (nam verba hoc loco res significant phrasi Hebraica) conseruaret ac retineret in corde suo, vtique meditando ea, ac diligenter & frequenter ruminando. Sic nos facere oportet, audita verbi Dei prædicatione aut lectione: ne de nobis id dicatur quod apud Ezechielem de improbis Iudæis Deus dixit: *Factus es eis quasi carmen musicum. Audiunt verba tua, & non faciunt ea.* Atqui qui vel concionem audit, vel Scripturas legit, nec ad theatrum, nec ad cantationem, sed ad Christi scholam accessit: vt discat, vt conseruet in corde suo, vt retineat ac meditetur, ne illud Propheticum de nobis dicatur: *Qui merces congregauit, misit eas in sacculum pertusum.* Hi videntur habitare in terra obliuionis, de quibus Psalmista: *Nunquid cognoscentur in tenebris mirabilia tua, aut iustitia tua in terra obliuionis?* Hic est infernus. Sed adhuc dum viuitur, in luce ambulamus; *Operamini igitur dum lucem habetis, ne tenebræ vos comprehendant.* De istis obliuiosis & sacculis pertusis dicit Scriptura: *Non est Deus in conspectu eius. Inquinatæ sunt viæ illius omni tempore.* Hic est fructus talis obliuionis. Contra hanc negligentiam iterum loquitur Scriptura: *Quoniam non intellexerunt opera Domini, & in opere manuum eius destrues illos, & non ædificabis eos.* Nempe quis te ferat in tonstrina surgentẽ, mox assistere speculo, & contractu capitis cæsariem intueri, num probè sis tonsus; ex Ecclesia verò aut schola Christi regressum, non protinus teipsum contemplari, & ex animo tuo rationem accipere, quid ad fidem roborandam vel illustrandam, quid ad mores in melius formandos didiceris

Exechiel. 33.

Aggæi 1.

Psal. 27.

Ioan. 12.

Psal. 6.

Psal. 27.

Plutarch. libr. de offic. audit.

Similia.

Simile.

Otiosi?

Otiosi aliqui interdum ignem ex silice ferro excutiunt, tantùm vt videant quo modo scintillæ euolant? sed escam non admouent, vt ignem accendant. Tales sunt auditores obliuiosi, & magis curiosi quàm attenti. Notant pulchrè, ingeniosè, eleganter dicta, & aiunt: Plus violat hic prædicator quàm ille, &c. sed escam boni affectus non applicant, vt ignem deuotionis arripiant. Atqui quod veterem populum Deus admonuit, hoc multo magis nos Christianos facere oportet, quanto videlicet maiora beneficia accepimus. *Ne obliuiscaris* (inquit) *verborum quæ viderunt oculi tui, & ne excidant de corde tuo omnibus diebus vitæ tuæ.* & infrà: *Recordaberis cuncti itineris per quod adduxit te Dominus Deus tuus quadraginta annis.* Et iterum paulo pòst: *Erunt verba hæc, quæ ego præcipio tibi hodie, in corde tuo, & narrabis ea filijs tuis, & meditaberis sedens in domo tua, & ambulans in itinere, dormiens atque consurgens*; id est, vesperi & manè. *Et ligabis ea quasi signũ in manu tua, erũntque & mouebuntur ante oculos tuos: scribẽsque ea in limine & ostijs domus tuæ.* id est, siue egrediens, siue ingrediens domum tuam, in quocunque negotio seculari, horum verborum, quæ erant de liberatione ex captiuitate Ægyptiaca, de introductione in terram promissionis, & de præceptis ac ceremonijs legalibus perpetuò memor eris. Quanto magis Christianum Baptismi sui, & regenerationis in Christo, beneficiorum & operum Dei, repromissæ beatitudinis perpetuò memorem esse par est! Sic monuit Ecclesiasticus *Cogitatum tuum habe in præceptis Altissimi, & in mandatis eius assiduus esto; & ipse dabit tibi cor, & concupiscentia sapientiæ dabitur tibi.* Rursum paulo pòst: *Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & in sensu suo cogitabit circunspectionem Dei.* Moratur autem in Dei sapientia, qui Dei opera & beneficia frequenter cogitat & ruminat in corde suo, nec ea facilè dilabi patitur. Hoc & Salomon monuit: *Conserua fili mi præcepta patris tui, & ne dimittas legem matris tuæ. Liga eam in corde tuo iugiter, & circunda gutturi tuo.*

Deut. 4.

Deut. 6. & 11.

Eccli. 6.

Eccli. 14.

Prou. 6.

Iam verò maximam huius meditationis assiduæ vtilitatem paucis verbis Dauid expressit: *A mandatis tuis intellexi, propterea odiui omnem viam iniquitatis.* Et rursum: *Nisi quia lex tua meditatio mea est, tunc fortè perijssem in humilitate mea*: id est, in afflictione, tentatione, & paupertate mea, quum exularem per Saul. Docet diuinæ legis meditationem armaturam esse fortissimam contra omnes siue à dæmone

Psal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& carne tentationes, siue à mundo & fortuna aduersitates. Vnde in hæc verba Ambrosius: *Athletâ, nisi exercitio palæstræ prius fuerit assuefactus, non audet subire certamen. Vngamus igitur oleo lectionis mentis nostræ lacertos. Sit nobis tota die ac nocte exercitij vsus in quadam cœlestium Scripturarum palæstra; vt, quum aduersarius assistere coperit, & puluere nos sua tentationis asperserit, stemus intrepidi.* Et paulo pòst: *Exerceamur indefesso meditationis vsu, exerceamur ante certamen, vt simus certamini semper parati.* Mox varijs exemplis sancti Iob, sanctorum Martyrum Christi, sancti Ioseph qui acerbissima passi, & variè tentati fuerunt, ostendit eos absque meditatione præuia magna atque assidua, operum, beneficiorum, & promissionum Dei, tanta & tam varia tentationum certamina nunquam sustinere, & superare potuisse. Moxque concludit: *Si athletitijt epulis pastam animam nostram aduersarius noster potuerit inuenire, si sit euangelicus succus in nobis, si Apostolicis escis maturitas nostræ mentis thoros, animæq; robusta solidauerit si frequenti meditatione memoria tenax præceptorum cœlestium parata ad tempus exempla deprompserit, nulla tentationum poterit nos perturbare congressio.* Hæc Ambrosius. Sic & Chrysostomus: *Videmus planè corporis oculos, quum in fumo remorantur, lachrymas effundere; si verò potiantur aere purgato, & florentibus pratis, & hortis virentibus, & fontibus inter amœna fluentibus, & lætiores esse, multóque maiori aciei fulgore rutilare. Tales profectò est & mentis oculus. Si in pratis spiritualis pascatur eloquij, erit totus sine dubio purus atque lucidus, & acutius cuncta perlustrans. Si verò in fumum secularium negotiorum fuerit ingressus, ad innumera prorsus mala lachrymabitur.* Hæc ille. Atque hæc de vtilitate ex parte nostra. Nunc & ex parte Dei quàm sit hæc meditatio & conseruatio verborum Christi in corde necessaria, paucis ostendetur. Pulchrè & sapienter Hugo de S. Victore: *Sicut* (inquit) *nullum est momentũ quo homo non vtatur vel fruatur Dei bonitate & misericordia: sic nullum debet esse momentum quo eum præsentem non habeat in memoria.* Hæc ille. Et certè si quis hoc tecum pactum iniret, vt quàm diu ipse te beneficijs prosequeretur, tu illius memorem animum geteres, an non libenter hanc conditionem acciperes? At Deus perpetuò tibi benefacit, quum te inesse conseruat, & necessaria vitæ subministrat. Cur ergo non semper illum in mente habeas? Hinc optimè S. Gregorius Nazianzenus. *Non tam sæpè* (inquit) *respirare oportet*

Germ. 12. in Psal. 118. Simile.

Homil. 2. in Matth. operis imperf. Simile.

Lib. 1. de Claustra anima.

In vit. de cura pauperum. Similia.

oportet, quàm Dei meminisse. Profectò quo temporis momento à nobis oculos Deus diuelleret, eo momento in nihilum red geremur. Sicut enim hominis imago qui faciem suam in speculo conspicit, protinus abolebitur, vbi is sese à speculo auerterit: ita à Deus, ad cuius imaginem facti sumus, ideoque quasi in speculo nos sui imaginem contuetur, à nobis oculos deflexit, ad nihilum reditemus. Rursum sicut calor in aqua, non ab aquæ natura, sed vel à sole, vel ab igne est, à quibus separata calere desinit: sic deuotio & amor Dei ex rerum diuinarum meditatione & contemplatione procedit, quibus sublatis, feruor ille deuotionis paulatim tepescit. Quare qui feruorem hunc perpetuum esse cupit, à Deo, qui ignis consumens est, recedere non debet. Aristoteles in Meteoris mundum hunc inferiorem superiori coniunctum esse oportere testatur, quo videlicet cœlestes influxus, astrorúmque virtutes, huic inferiori communicari possint. Ad eundem modum spiritus noster Spiritui diuino per continuam recordationem & meditationem coniunctus esse debet, vt spiritualis influxus, diuinæque lucis radij ad eum hoc modo pertingant. Denique vt corpus animæ, rami arboris trunco, & solares radij Soli vniti esse debent, vt ab alijs virtutem, motum & vitam trahant: sic per actualem eleuationem mentis in Deum (quæ maximè est meditatio operum, & beneficiorum eius) vniri semper Deo esse debemus, vt virtutum gratias ab eo capiamus. Sic Propheta: *Accedite ad eum, & illuminamini, & facies vestræ non confundentur.* id est, à Deo illuminati, omnia ab eo facilè impetrabitis.

1.

2.

3.

4.

Psal. 33.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. POST EPIPHANIAM.

Ioan. 2.

NVPTIAE factæ sunt in Cana Galilææ, & erat mater Iesu ibi. Vocatus est autem & Iesus, & discipuli eius ad nuptias. Et deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent. Et dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier? Nondum venit hora mea. Dicit mater eius ministris: Quodcunque dixerit vobis, facite. Erant autem ibi lapideæ hydriæ sex positæ, secundùm pu-

Universidad de Deusto
Biblioteca

rificationem Iudæorum, capientes singulæ metretas binas vel ternas. Dicit eis Iesus: Implete hydrias aqua. Et impleuerunt eas vsque ad summum. Et dicit eis Iesus: Haurite nunc, & ferte architriclino. Et tulerunt. Vt autem gustauit architriclinus aquam vinum factam, & non sciebat vnde esset; ministri autem sciebant qui hauserant aquam; vocat sponsum architriclinus, & dicit ei: Omnis homo primùm bonum vinum ponit; & cùm inebriati fuerint, tunc id quod deterius est: tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ; & manifestauit gloriam suam: & crediderunt in eum discipuli eius.

PERICOPA moralis huius Euangelij.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.* De sobrietate seruanda in conuiuijs.

2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.* De inuocando Christo in necessitatibus fratrum nostrorum.

3. *Dicit ei Iesus, Quid mihi & tibi mulier?* Carnalis propinquitatis in bonis spiritualibus dispensandis non esse habendam rationem.

4. *Quodcunque dixerit vobis, facite.* De obedientiæ integritate, Dei mandatis præstanda.

5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summũ.* De necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia obtinenda.

6. *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & postea deterius: tu autem seruasti bonum vinum vsque adhuc.* De perseuerantia in bono.

1. *Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.*

Conuiuiorum sobrietas.

LOcus moralis de sobrietate seruanda in conuiuijs. Quæ enim nuptiæ, quæ conuiuia præsente Iesu & discipulis eius celebrantur, illa omni sobrietate & modestia carere nequeunt. In quibus conuiuijs & nuptijs luxus, ebrietas, & lasciuia exercentur, ad illas diabolus inuitatur cum satellitibus suis: ibi ille tripudiat, & choreas ducit. De talibus dicit Petrus: *Voluptatem existimantes diei deliciæ, in conuiuijs suis luxuriantes, oculos habentes plenos adulterij, & incessabilis delicti.* At in istis nuptijs tanta sobrietas erat, vt conuiuantibus vinum defuerit. Nisi enim ad honestatem & sobrietatem seruandam defuisset, nec B. Virgo diceret, *Vinum non habent*, sed vtcunque toto vino consumpto, tacuisset, quia vinum

1. Pet. 2.

vinum nimium habuissent; nec Christus aquam in vinum mutasset. Sed fuerunt istæ nuptiæ tales, quales iunioris Tobiæ, & amicorum eius. *Cum timore Domini conuiuium nuptiarum exercebant.* Fuit hoc conuiuium tale, quale post Holophernem à Iudith occisum, populus celebrabat, de quo dicitur: *Erat populus iucundus secundùm faciẽ sanctorum*, id est, sicut populo sancto, & verum Deum colenti conueniebat. Quare S. Iob vir ditissimus, cuius *filij fecerunt conuiuia per domos, vnusquisque in die suo, quum in orbem transissent dies conuiuij, mittebat ad illos Iob, & sanctificabat illos* (id est, precibus suis mundabat) *consurgensq; diluculo, offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne forte peccauerint filij mei & benedixerint Deo in cordibus suis:* id est, ex affluẽti voluptate, aliqua cõtra Deũ blasphema cogitatione vsi fuerint. Sic vetereς iusti sobrietatem in conuiuijs exercuerunt. Acutè S. Basilius, eos qui hospites splendidè & laurè excipiunt, *illo apparatu contumeliam illis infligere, nimirum ventris illis libidinem obijcere*, scripsit. Sic nempe suos hospites tractant, sicuti eos tractari velle existimant. Quare sapienter quidam ex Philosophis inuitatus ad cœnam hospiti dixit: *Vide sic me tractes, vt bonam de me opinionem te habere ostendas.* A quo non abhorret illud Socratis dictum, qui rogatus cur multis inuitatis, admodum tenuem fecisset apparatum, respõdit: *Si boni sunt*, id est, sobrij, *satis erit: sin minus, plus satis.*

Exempla. Tob. 9. Iudith 16. Iob 1. Olympiod. in Catena. In regul. fus. disput. resp. ad q. 20. Apophthegma. Laërt. in vita eius. Apophthegma.

De conuiuijs Christianorũ sapienter dixit Chrysostomus: *Non omnino regem conueniendum inter nos esse nonnunquã & conuersandum, sed inhonesta & turpia conuitia interdici velim: & luxum in ritum conuerti, qui dolore, temulentia & lasciuia careat: vt vel gentes intelligant Christianos nosse modum deliciis facere, id est, modestè & temperanter his vti. Exultate Domino in tremore, ait Propheta. Qualis erit illa exultatio? Hymnos scilicet pronũtiare, sermones honestos conferre, orare, & Psalmos pro seruilibus illis cãtionibus inducere. Hoc pacto Christus mensæ aderit, & dapes benedictione cœlebit: cùm preces ad eũ fuderis, cum spiritu deuotabis, cùm egenos ad victus communionem conuocaueris, conuiuijq; modũ & temperantiã exhibebis.* Hæc ibi ille. At de conuiuijs luxu plenis, sic alibi ait: *Vbi ebrietas, ibi diabolus; vbi turpia verba, vbi saturitas, illic dæmones choreas agunt.* Certè philosophorum & ethnicorum in hac parte temperantia nos cum rubore & confusione docet. Dux Atheniensium vocatus à Platone in conuiuium, quum frugaliter tractatus esset, postridie conueniens Platonem, dixit: *Vos, ô Plato, melius*

In ferm. super illo, Carnis concupiscentiæ &c. Homil. 37. ad pop. Antioch. Exempla. Aelian. lib. 2. de var. hist.

Universidad de Deusto
Biblioteca

melius cœnatis sequenti die quàm præsenti. Conuiuia quippe immoderata postridie stomachum grauãt, moderata acuũt. Democritus alius Philosophus dicebat: *Cœnas lautas & sumptuosas suppeditare potest fortuna: at faciles, & quæ sufficiant necessitati, suppeditat temperantia.* Nemini autem dubium, præstantius id esse, quod à virtute, quam quod à fortuna confertur. Sed solidiùs nos docet Scriptura diuina: *Iusti epulentur & exultent in conspectu Dei, & delectentur in lætitia.* Non prohibentur epulæ & exultatio, sed fieri iubentur *in conspectu Dei*: id est, sicut decet eos qui Deo præsente epulantur. Sic cùm Iethro, ad videndum generum suũ Moysen, accessit in desertum, Aaron seniores que Israël conuenisse dicuntur, *vt comederent panem cum eo coram Domino*, id est, in honorem Dei, vt exponit Augustinus: cum omni videlicet modestia. Neque enim vel tabernaculum adhuc erectum fuit, vel Arca testamenti, vt coram illis facto conuiuio, coram Domino fieri diceretur. Sed & huius modestiæ seruandæ causa diserte in lege præcepit Deus, vt ad omne conuiuium Leuita aliquis vocaretur, cuius præsentia temperantiæ seruandæ frenum illis esset. *Comedes coram Domino Deo tuo, & epulaberis tu & domus tua, & Leuita qui intra portas tuas est. Caue ne derelinquas eum.* Sic Iesus vocatur ad nuptias cum discipulis suis, tanquam grauitatis Leuiticæ & sanctitatis ac modestiæ exemplar; & ne quid in nuptiis leue aut indecorum fieret. Docet quippe suo exemplo Christus honesta conuiuia non esse etiam à viris sanctis refugienda. *Non dedignatus est Dominus* (ait S. Augustinus) *conuersationem hominum, qui vsum carnis acceperat, nec seculária instituta contempsit, qui ad hæc venerat corrigenda.* Imò nusquam modestia & temperantia vel Ecclesiasticorum, vel alio qui bonorum virorum magis eluceſcit, quàm in externa conuersatione & cõuictu. Sic Christus publicanorum meusas, & Pharisæorum conuiuia non est aspernatus sed cœlestis suæ doctrinæ fructum etiam inter medias epulas eructauit. Hoc est ad literam, quod Sapientia de ipso prædicat: *In plateis sicut cynamomum & balsamum aromatizans odorem dedi.* Iusti quippe, qui à sapientia gubernantur, in locis etiam prophanioribus, & vbi plures sunt peccandi occasiones, illic suauissimum præbent boni exempli ac pietatis odorem. Nempe sicut Soli subiecta corpora splendorem, quem inde accipiunt, vicissim reddunt; sic boni suam bonitatem aliis conuersatione mutua impartiunt. Et sicut mutæ

Stobæus.

Psal. 67.

Exod. 18. Quæst. 66. super Exod.

Deut. 14. Typus.

Serm. 41. de tẽp.

Eccles. 24.

Similia. Plutarch. in Politic.

mutæ literæ ex commixtione vocalium in articulata erumpunt verba: Et rudes ex sapientum conuictu sapere incipiunt. Denique sicut hedera nascentis arboris stipitem vndique amplexa, vnà consurgit & adolescit cum arbore grũdi futura grandis; sic bonis qui adhærent & conuersantur, in bonitate facilè crescunt. De ipsis autem bonis & sapientibus, qui à ciuili & honesta conuersatione & conuictu abhorrent, sapienter Socrates dicere solebat: *Neque vinum austerum aptum esse potioni, neque mores agrestes hominum conuersationi.* Vbi ergo ædificationis locus aut spes est, conuiuiis adesse vir bonus non detrectabit. De gulâ ipsa & intemperantia, in aliis Euangeliis plura.

Stob. serm. 2. de imprudentia.

Apophthegma.

Deficiente vino, dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habẽt.

LOCVS moralis de inuocanda B. Virgine in omnibus defectibus nostris, vt pro nobis apud Filium intercedat, dicens, *Vinum non habent*, panem non habent: fidem, charitatem, castitatem, & cæteras virtutes non habent. Hunc locum tractandi in altero Frompruario satis multa suppellex subministratur, tum super hoc Euangelium, & hæc huius Euangelij verba, tum in festis B. Virginis, maximè in festo Natiuitatis eius, vbi ostendimus eam esse matrem fidelium & patronam maximam, contra nostri temporis hæreticos.

2. *Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.*

Orandum pro fratribus.

LOCVS moralis Christum Iesum fiducialiter inuocandi & adeundi non solùm in nostris, sed & in fratrum nostrorum necessitatibus, exemplo beatissimæ Virginis, quæ non pro sua, sed pro conuiuantium vel necessitate, vel honesta consolatione intercesserit. Etsi enim tanta nullius sit apud Deum gratia & authoritas, quanta fuit & est beatissimæ matris eius, tamen multæ & magnæ sunt causæ cur hoc faciamus. Primùm, quia ad omnes in se credentes Christus dixit: *Quicquid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* Quorum verbotum quanta sit vis, in alio Euangelio dicemus. Deinde quia & nos, si Dei voluntatem facimus, Christi quodammodo mares sumus, iuxta ipsius verba: *Quicunque fecerit voluntatem Patris mei qui in cœlis est, ipse frater meus, & soror mea, & mater est*: id est, à me diligenter sicut frater, soror, & mater, vera dilectione, non æquali, vt sæpè Scriptura loquitur: *Estote perfecti sicut Pater vester, &c.*

1. Ioan. 16. Domi. 3. post Pascha.

2. Matth. 12.

Matth. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Ioan. 3. Ioan. 2. 1. Ioan. 2.

Omnis qui habet hanc ſpem in eo, ſanctificat ſe, ſicut & ille ſanctus eſt. Vt diligatis inuicem, ſicut dilexi vos. Qui dicit ſe in Chriſto manere, debet, ſicut ille ambulauit, & ipſe ambulare. Quæ omnia non æqualitatem, ſed ſimilitudinem & veritatem ſignificant, quod obiter contra hæreticos hodie dictum ſit, qui propter illa Chriſti verba (Matthæi 11.) non verentur ſe & meretriculas ſuas euangelicas beatiſſimæ matri Dei adæquare. Tertiò, quia præceptum charitatis hoc nos iubet, quo dicitur: *Diliges proximum tuum ſicut teipſum.* Orare igitur pro proximo debemus ſicut pro nobis ipſis. Quartò, quia diſertè Scriptura hoc præcipit. Sic enim D. Iacobus: *Orate pro inuicem, vt ſaluemini.* Et cauſam ſubiungit: *Multum enim valet deprecatio iuſti aſſidua:* nempe non pro ſe tantùm, ſed & pro alio. Quod exemplum Eliæ à Iacobo ſubiunctum docet: qui orans ne plueret propter peccata populi, & rurſum orans vt plueret propter populi reſipiſcentiam, vtrobique exauditus eſt. Quintò & vltimò, propter exempla Apoſtolorum, & aliorum Sanctorum. D. Paulus non ſolùm orat ſine intermiſſione pro Romanis, pro Corinthiis, pro Philippenſibus, & aliis ad quos ſcribit, vt ſuprà citatum eſt: verùm etiam quixè alios petit vt pro ipſo orent. *In quem ſperamus, quoniam & adhuc eripiet, adiuuantibus vobis in oratione pro nobis, vt ex multorum perſonis facierum, eius quæ in nobis eſt donationis, per multos gratiæ agantur pro nobis.* Hieremias Propheta etiam ex hac vita ſublatus hoc nomine commendatur: *Hic eſt amator fratrum, hic eſt qui multum orat pro populo Dei.* Proferam hoc loco illuſtria quædam exempla de efficacia orationum, quas viri ſancti & iuſti in hac vita pro fratrum ſalute & neceſſitate fuderunt; vt ſic magis excitet ſuos auditores concionator, quo bonorum virorum precibus ſe cæteris commendent, ipſique pro aliis feruentiùs orent: quæ vtraque pietas hodie propemodum neglecta iacet, niſi apud illos demum qui hoc ſubſidij genere minùs indigent. S. Dominicus, quum cuidam Priori Ciſtertienſi declaraſſet, hanc à Deo gratiam ſingularem ſe hactenus percepiſſe, vt nunquam quicquam à Domino poſtulauerit, quod non pro voto impetrarit, rogatur ſtatim ab eodem, vt pro conuerſione M. Conradi rogare Deum velit. Cui ille, Rem, inquit, fratet difficilem petis: attamen ſi velim hac nocte Dominum deprecari, de ſolita eius benignitate nihil ambigo, quin ſit noſtras admiſſurus preces. Eadem nocte, præſente illo Priore Deum orat. Proximo manè

Locus contra hereticos.
Luca 10.
Iacobi 5.
3. Luca 10.
4. Iacobi 5.
5. Exempla.
2. Corinth. 1.
2. 2. Machab. 15.
3. Vita eius lib. 4. cap. 6.

manè Conradus ille, vir egregius & doctus, qui hactenus à vita monaſtica totus abhorruerat, ſic ad Deum conuertitur, vt habitum monaſticum inſtanter peteret, & obtineret. S. Catharina Senenſis, rogata à Patre ſuo ſpirituali Raimundo, contritionem peccatorum ei vehementiſſimam, qualem tota vita priùs non ſenſerat, impetrauit. Eadem duobus maleficis ad mortè condemnatis, ſed nulla pœnitẽtia ductis, pœnitentiæ gratiam ſuis precibus impetranit. Idem à Deo impetrauit duobus aliis impœnitẽtibus dãnatis, recitato Pſalmo, *Miſerere mei Deus*, ſancta virgo Coleta, Ordinis S. Clarę mirifica reformatrix. Sed elegãs & admirabilis eſt hac in parte de precibus S. Elizabethæ, Regis Hungarorũ filiæ, hiſtoria. Adoleſcens quidam multum diſſolutus, ab illa graniter admonitus vt in melius mores mutaret, rogauit illam, vt pro eo Deum precari hoc veller. Mox illa: Sed ſiò petis vt pro te Deum rogem? Pero, ait ille, ſeriò intimẽque. Statim illa: Oportet te (inquit) idem facere, preceſque meas tuis iuuare. Quo perſuaſo, itum eſt, ac vtrinque oratum loco congruenti. Nonnihil moræ interceſſerat, cùm ecce adoleſcens clamare cœpit; Iam iam ô domina precari deſiſte: incendor enim ita tuarum feruore precum, vt ferre vix queam. Tum illa vehementiùs orationi inſtare. At ille ſe intentiùs inflammari ſentiens, vir bũſque paulatim deſtitui, toto iam corpore in ſudorem eunte, clamat altiori voce, diſiectis præ laſſitudine brachiis: Ceſſa ô domina, ceſſa, quia ſupplicationis cuæ incendio præcordia mea depaſcuntur. Deficientem ita iuuenem, duæ ex eius pediſſequis ſuſtentant, feruorem eius intenſiſſimum, & perfuſa ſudore membra, vix tactu manuum pati valentes. Tandem nihilo ſegnius orare perſeuerante illa, anhelans iuuenis quàm potuit altiſſima voce ſæpius inclamat, dicens: Oro te per Ieſum, vt à cœpto ſuperſedeas, ne me tuis precibus infauſtè mori cogas. Confeſtim igitur vt Elizabetha orandi ſtudium remiſit, remiſſo pariter calore, iuuenis eſt velociſſimè refrigeratus; aſſumpturum ſe maturiùs S. Franciſci inſtitutum pollicitus: quod non multo pòſt tempore aſſumpſit, aſſumptum coluit, cultum viriliter conſummauit. Certè in Scripturis orante Iob pro amicis ſuis, Deus placatur; & dum pro aliis orat, ipſemet ſanatur. Abraham quoque orauit pro Abimelech, quia Propheta erat, & à Deo percuſſus non eſt.

2. In vita eius apud Sur. tom. 2. pag. 924. & 939.
3.
4. In vita eius apud Sur. tom. 7. pag. 161.
5. In vita eius apud Surium, tom. 6. pag. 428.
6. Iob vlt.
7. Geneſ. 20.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?

Ecclesiæ bona consanguineis non deferenda.

LOCVS moralis de consanguinitatis & affinitatis carnalis nulla habenda ratione in bonis Ecclesiæ dispensandis, vel gratiis impartiendis. Nam inter varias causas, quas sancti Patres assignant, cur sic aspere Christus beatissimæ matri suæ respondeat (quas omnes in altero Promptuario hoc in loco protulimus) vna hæc fuit, quòd docere Christus voluit, in sacris rebus dispensandis, & operibus diuinis exhibendis, nihil se cum matre habere commune. Sic Augustinus: *Miraculum exigebat mater. At ille tamquam non agnoscit viscera humana, operaturus facta diuina.* Tract. 9. in Ioā. Allegat. in Ioan. lib. 2.

Sic Theophilus Alexandrinus: *Quia Deus erat facient miracula, & homo per matrem humana tractans, mysterium operaturus, nihil se cum matre commune habere ostendit.* In com. ad hunc locum.

Eandem causam reddit Euthymius. D. quoque Bernardus eodem ferè modo: *Docet, vt ad Dominum semel conuersi, de carnali propinquitate minùs simus solliciti.* Sermo. 2. in hanc Domin.

Hæc igitur responsio Christi etiam ipsi veræ matri, & beatissimæ Virgini facta, grauissima esse debet instructio eorum omnium qui in terris Christi vicem gerunt, Episcoporum, Prælatorum, Sacerdotum, vt in gratiis & bonis Ecclesiæ seu spiritualibus, seu temporalibus dispensandis (gratia enim quam B. Virgo à filio suo Iesu petierat, ratione miraculi spiritualis erat; ratione vini, quod pro conuiuis petebat, temporalis fuit) carnalium parentum & propinquorum, quatenus talium, nullam planè rationem habeāt, nisi videlicet alia subsit causa largitionis, vt virtus, paupertas, aut aliud meriti genus. Clemens Quartus summus Pontifex, vir ante sacerdotium coniugatus, & Bononiæ legum doctor atque professor, quum duæ eius filiæ adhuc innuptæ dotem ab illo peterent præsenti dignitati paternæ conuenientem, respōdit, Papam non habere filias: sufficere illis debere patrimonium totum illis relictum. Atque ita tunc raro, sed illustri, exemplo dimisit. S. Laurentius Iustinian⁹, Patriarcha Venetus, rogatus à cōsanguineo quodam suo non ita paupere, vt pecunia eum iuuaret in filiæ dotem, non minùs sapienter quàm piè respondit: Confide ta quæso frater; Si parum dedero, non est quo opus habes: si multum defraudauero multos, vt vni satisfaciā: & præterea quicquid illud est quod est, ad cibos potiùs pauperum quàm ad inrortos crines aut margaritas ab Ecclesia traditum est.

Exempla.

1. Bapt. Fulgosius lib. 4. cap. 5.

2. In vita ej⁹ apud Surium, tom. 1. pag. 178.

Hæc

Hæc ille, petitioni prorsus abnuens. Certè huius iniquæ dispensationis terribile Prælatis omnibus exemplum esse potest cruenta cædes, & miseranda S. Enghelberti Colonien sis Archiepiscopi, in via publica facta à Comite Frederico, duobus eius fratribus cædis authoribus, quos ille feudis Ecclesiasticis ditauerat, sed quia in omnibus eis gratificari noluit, per quem ex tenuibus opulenti facti, in superbiam elati sunt, eum è medio sustulerunt. Sed isti Ecclesiastici Prælati, qui de bonis Ecclesiæ carnales suos propinquos iniquè ditant, de numero cæcorū sunt, qui in mundo ambulant, à mundi vanitatibus, & falso fulgore decepti. Sunt enim tria genera cæcorum, vel tribus modis cæci in via ducuntur: alij baculo viā tentant, alij canem colligatum sequuntur, alij puero, aut filio, aut nepotulo manuducuntur. Cæci qui baculo vruntur, homines sunt in seculari dignitate constituti, qui, vt baculo dignitatis fruantur, omnia pertentant, per fas nefasque contendunt. Ambitionis studio in omnibus actionibus suis, cæci ducūtur: & nihil vidēt, nihil intuentur aliud quā honorē quò aspirant, vel quem tenent. Cæci quos canis ducit, sunt miseri litigatores: & contentiosi homines, cui diu tiarū cupiditate excæcati pro re quauis litigant. Hos famelici aduocati & procuratores, solis lucris intenti, ducunt quò volunt, litem protrahunt, & visa aliqua offa (id est, ingenti spe commodi, aut vtilitate præsenti) cæcos suos clientes in fossam pertrahunt, & causa cadere permittunt, qui se rectà ad iustitiæ viā, & ad victoriam obtinendam, duci existimabant. Tertium genus cæcorum magis quidem ciuile & honestū est, sed omnium maximè periculosum, qui à puero, filio videlicet aut nepotulo ducuntur. Hi sunt Ecclesiastici viri, & ecclesiarum Prælati, qui vt puerum suum, vt nepotem aut fratrem ditare, & in seculo illustrem facere possint, cæco planè affectu, vel beneficia illi vndequaque conquirunt, vel bonis Ecclesiæ suæ temporalibus supra omnem modum & mensuram dirāt. Illi enim dum suos pueros & propinquos carnales cæci sequuntur, & ab eorum affectibus & commodis se duci patiuntur, in mille pericula incidunt, ipsamque damnationem æternam propter eorum peccata quos ditarunt; & quos ditando, ad multa peccata induxerunt, sæpenumero incurrunt: sicuti qui à paruulo cæcus ducitur, lasciuiente in via paruulo, & ad obiectas voluptates diuagante, multum & sæpè de recta via deflectere, & aliquando in lutum & saxa cadere cogitur. S. Vdalricus Episcopus Augustanus, vir alioqui sanctissimus, tamen

3. In vita eius apud Surium. tom. 6.

Simile.

Philip. Diez, conc. 1. in Dom. 2. post Pentecost.

Exemplū.

In vita eius apud Surium. tom. 4. pag. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tamen per purgatorium ignem transire debuit, hoc solo nomine, quòd Adalberonem, nepotem suum, sibi adhuc viuenti successorem in Episcopatu constituerat.

Plutarch. in vita eius. Apophtegma.

Turpe fuit Themistocli, Atheniensium Duci, quod de seipso fatebatur, temeritatem tandem suam agnoscens. *Meam (inquit) uxorem puer meus regit, uxor me, ego Athenas. Sic Athenes regit puer meus.* Turpius est, & coram Deo sacrilegium, Prælatum Ecclesiasticum à propinquitate carnali duci, id est, in eorum gratiam & commodum omnia facere, aut multa facere, aut denique aliquid inhonestum facere, maximè res spirituales, aut spiritualibus annexas, vt beneficia & Ecclesiæ bona, quæ pauperum sunt, conferre. Quemadmodum Princeps, qui filium suum nutrici alendum exponens, ideoque cibos optimos largiter suppeditans, si macilentum nihilominus filium videat, eo quòd nutrix ipsa filios & nepotes habet, quibus Principis alimenta distribuit, & filium eius negligit, haud dubiè filium suum à nutrice auferet, eamque in sua pristina paupertate relinquet: sic Deus, qui Ecclesiæ multa bona temporalia concessit, vt Prælati nutrices pauperum essent, quum videt pauperes à Prælatis negligi, & cognatos ditari, iusto iudicio bona temporalia ab Ecclesiasticis aufert, vel per hæreses, vel per auaritiam Principum, vel alio modo. Rursum delinquens, quàm diu in loco sacro moratur, à ministris iustitiæ non apprehenditur: vbi locum sacrum egressus inuenitur, statim à potestate seculari comprehenditur. Bona Ecclesiæ sunt bona peccatorum, ab ipsis Deo oblata in remissionem peccatorum suorum. Hæc bona sacris & piis viris applicata, intra Ecclesiam tutò manent. At vbi prophanari incipiunt, data consanguineis, impensa prophanis viris, excitat Deus dominos temporales, qui vel ex necessitate, vel ex auaritia ea diripiùt, vident enim ea locum sacrum egressa.

Phil. Dux in festo Purificat. B. Virg. conc. 1. Simile.

Simile. Cæsar. in lib. de vita contemplat.

4. *Quodcunque dixerit vobis, facite.*

Obedientia prompta & plena.

LOcus moralis de perfecta & omnibus modis integra obedientia Christi verbis præstanda, maximè quoties aliquam ab eo gratiam singularem expectamus. B. Virgo facta petitione sua de vino conuiuis suppeditando, & Christi filij sui responsionem vtcumque verbis aduersam sic intelligens, vt non repulsa, sed dilatio fuerit; ne quid ex ea responsione

sponsione ministri domestici diffidentiæ aut dubitationis conciperent, ne animum desponderent, iubet illos nihilominus ad omnia paratos esse, quæcunque illis Christus facienda diceret. Est illustris & nobilissima doctrina à beatissima Dei matre profecta, vt quoties in rebus arduis, in magnis defectibus nostris, in quibusuis necessitatibus, seu publicis, seu priuatis, singulare aliquod à Deo per Christum auxilium, subsidium, patrocinium expectamus, tametsi aliquamdiu misericordia eius dilata fuerit, nosque repulsam passi videamur, nihilominus ita speremus in Domino, vt interim omnia eius mandata faciamus, interim in statu gratiæ, & extra peccatum mortale nos ipsos conseruemus; interim ad omnia illa media pertentanda parati simus, quæcunque sua diuina prouidentia nobis subministrabit, ad id, quod optamus, consequendum. Hoc totum dicere voluit B. Virgo: Vtcunque mihi filius meus ita responderit, vt bis me reiecisse videatur, vel quia hic vini defectus, aut huius defectus remedium, maximè miraculosum ad me non pertineat, vel quia nondum venit hora eius, vos tamen ministri domestici, estote semper parati ad id faciendum quod ille iusserit, quicquid id demum sit. Quod etiam ministri diligèter fecerunt. Iussi quippe implere hydrias aqua, *impleuerunt vsque ad summum.* Talem obedientiam promptam, hilarem, integram atque perfectam, respectu mandatorum Christi, locus iste Euangelicus nobis commendat. Sanè eadem doctrina est, quam Christus postea penè solam suis Apostolis in mundum mittendis, in mandatis dedit, & qua totam penè legationem Apostolicam terminauit: *Docentes eos seruare omnia quæcunque mandaui vobis.* Omnimodam præscribit nobis Christus mandatorum suorum obedientiam: quam certè vel solum eius exemplum docere nos debebet. Omnia quippe quæ in mundo fecit, ex obedientia fecit. *Non veni vt faciam voluntatem meam, sed eius qui misit me Patris.* Rursum: *Vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio, surgite, eamus hinc.* Moxque ad passionem suam pergit. Sic Apostolus: *Factus est obediens Patri vsque ad mortem.* Iam verò ait Ioannes: *Qui dicit se in Christo manere, debet, sicut ille ambulauit, & ipse ambulare.* At tota Christi vita, doctrina, passio, mors, obedientia fuit. Nostra igitur quoque talis esse debet. Sed in hoc Euangelio promptitudo & integritas huius virtutis ostendendæ sunt; alia aliàs. Propter

Matth. 28.

Ioan. 4. 5. 6.

Ioan. 14.

Philipp. 2.

1. Ioan. 2.

primum

Universidad de Deusto
Biblioteca

primum Christus laudauit Centurionis fidem, qua dixit: *Ego homo sum sub potestate constitutus, & dico huic, Vade, & vadit. & seruo meo, Fac & facit.* Nam vt Centurio ex hac sua, & suorum obedientia facilè collegit omnia Deo obedire, ideóque solo verbo Christum sanare posse: sic Christus hanc collectionem mirificè probans, ideóque fidem eius commendans, eadem opera ipsam quoque collectionem, & assumptam propositionem laudat; & docet omnia reuera debere sic Deo & Christi verbo obedire, sicut in seculari potestate, Principis verbo omnia obediunt. Quæ sanè obedientia secularis nostram erga Deum maximè deberet incitare, sicut illam deficientem maximè coarguit atque confundit. Scipio Maior suos in Sicilia milites ostendens, dixit: Nullus horum est, qui non conscensa turri semet in mare præcipiaturus sit, si iussero. Cuius etiam gestæ obedientiæ exemplum commemorat Baptista Fulgosius. Assassinorum in Syria Princeps, Vetus dictus, præsente Henrico Campaniæ Comite, qui ad eum Legatus venerat, vt suorum subditorum obedientia quanta esset, ostenderet, monstratis in altæ turris summitate aliquot hominibus, vnum nominatim euocauit: & is nulla mora facta in ipsorum conspectu è turri se dimisit; qui ex casu deterritus, vitam statim finiuit. Et cùm alios etiam vocare vellet, Comitis precibus, ne id faceret, vix retentus fuit. Sed & non minorem obedientiæ erga Deum promptitudinem (qui ea abuti non potest, vt mundi Principes) Scripturæ nos docent. Quod enim scribit Ezechiel, *Animalia ibant & reuertebantur in similitudinem fulguris coruscantis*, celeritatem obedientiæ iustorum significat: quia diuinis præceptis, & omnibus etiam internis motibus, velocissimi fulguris instar obediunt.

Exempla.

Matth. 8.

Plutarch. in Rom. Apophthg.

Liu. 1. 2. 3. rerum memorab.

Ezech. 1.

Hanc promptissimam & celerem obedientiam Abraham præstitit, pater credentium, & cuius æquè obedientiam atque fidem sequi debemus, quando sicut hanc Paulus, ita illam Iacobus, vt necessariam cõmendat. Ait enim: *Et ex operibus fides eius cõsummata est*: id est, ad salutẽ perfecta & efficax; futura alioqui inutilis. &, vt Iacobus ibi loquitur, *mortua*. Atqui Abrahã iussus se circuncidere, *eadem die & se, & Ismaelem filium suum, & omnes suos vernaculos circuncidit.*

Iac. 2. Abrahæ obedientia prompt issima. Gen. 17.

Gen. 17.

Iussus Isaac filium suum immolare, filium quem diligebat, idque in monte quem postea ostenderet, loco incerto, statim ipsa nocte, inconsulta vxore, nemini re communicata, filium excitat, ignem accipit, ligna filij humeris imponit.

Rursum

Rursum quum tres Angelos hospitio exciperet, *festinauit ad tabernaculum Saræ*, vt panem pararet: *cucurrit ad armentum vt vitulum tenerrimum acciperet.* Puer quoque, eo sic iubente, *festinus coxit illum.*

Gen. 18.

Hæc fuit eius celerrima & promptissima, & ad omne parata obedientia, omnibus fidelibus, *qui sequuntur vestigia patris sui Abrahæ*, respectu mandatorum Christi, necessariò imitanda. Sic idem Abraham, dicente Deo: *Egredere de terra tua, & de cognatione tua, & de domo patris tui, & veni in terram quam monstrauero tibi*; egressus est statim; sicut præceperat ei Dominus: &, vt ait Paulus, *Obediuit in locum exire, quem accepturus erat in hæreditatem, & exiit, nesciens quò iret.* Talem prõptam, simplicem, qualisque cæcam obedientiam Deo præstandam, Scriptura docet.

Rom. 4.

Gen. 12.

Hebr. 11.

Hanc ob causam Christus in Euangelio suos fideles perpetuò oues vocat: *Ego sum pastor bonus. Oues meæ audiunt vocem meam, & sequuntur me. Quemadmodum igitur pastori suo* (ait Basilius) *oues obtemperant, & viam quancunque ille vult, ingrediuntur: sic qui ex Deo pietatis cultores sunt, moderatoribus suis* (qui à Christo videlicet potestatem acceperunt, eiusque in terris Vicarij sunt) *obsequi debent, nihil omnino illorum causa curiosius perserutantes* (quando libera sunt à peccato) *contráque ea summa animi alacritate, summóque studio conficere.*

Ioan. 10. Simile. Constitut. monast. cap. 23.

Certè sicut famuli qui ad fores palatij Regum excubant, sic ad vocantis domini vocem attenti sunt, vt cùm primùm illa insonuerit, siue vlla mora occurrant, & sermonem quem cum amicis magna cum voluptate cõferebant, maiori cum iucunditate intermittant: sic fideles Christi serui ad Domini sui non modò vocem, sed etiam nutum, rebus omnibus positi habitis, parati & expediti esse debent. Verè quippe obediens est instar sphæricæ corporis in plano constituti, quod leuissimo tactu, atque adeò solo flatu, quocunque volueris, mouetur. Refractarius contrà, est instar onustæ nauis, quæ, nisi vehementissimis flaribus concussa fuerit, immota manet. Denique quemadmodum in militaribus equis ea facilitas, qua freno aptissimè parent, potissimùm laudari solet, vt sese ad domini voluntatem huc atque illuc facillimè vertant: ita in veris fidelibus & militibus Christi, nulla virtus magis commendatur, quàm obedientiæ promptitudo. Sanè sicut membra iudicantur paralytica, quæ non mouentur ad imperium Capitis; sic illi Christiani verè paralytici sunt, qui ad impe-

Similia. 1. Gratian. in festa Visitat. B. Mariæ cons. 2.

2.

3.

4. *S. Hieronym. in diuersa sentent. cap. 22.*

rium

Universidad de Deusto
Biblioteca

rium Christi Capitis non mouentur: at vt sana membra facillimè mouentur, quò Capitis sensus & ratio dirigit; sic sani & veri fideles paratissimi sunt omnia facere quæcunque præceperit Christus. Et vt omne humidum malè terminatur proprio termino (quia natura fluidum est) sed bene terminatur alieno, absque quo semper flueret, nec in quo subsisteret, habetur: sic naturâ mortalium humida, & fluës in hęc aspectabilia mundi huius, pessimè & periculosè termino voluntatis propriæ terminatur, eoque perpetuo cupiditatum fluxu agitatur; at alieno termino, & ad alterius voluntatem saluberrimè sistitur, Dei videlicet; *ad cuius similitudinem creatura est*, id est, vt ei assimilaretur, creata est. Est ergo obedientia volûtaris diuinæ vt necessaria, & Christiano digna, sic etiam saluberrima. Nam sicut faber lecticam faciens, nisi semper in animo ferat eum à quo opus faciendum accepit, vt iuxta præceptam ab illo latitudinem, longitudinem, reliquamq; figuram eam conficiat, sed si aliquid obliuiscitur, aut etiam recordans contemnit, necessariò errat in opere: ita prorsus Dei voluntas, ad cuius normam omnes nostræ actiones dirigi debent, perpetuò à nobis est & memoria tenenda per vigilantiã, & opere exequenda per obedientiam. Adeò ex multis causis faciẽdum est quod B. Virgo ministros dixit: *Quodcunque dixerit vobis, facite.* Hanc obedientiam statim in puncto primæ suæ conuerhonis Paulus habuit, clamãs ad Christum: *Domine, quid me vis facere?* paratus videlicet ad omnia. Sic Petrus ad Christum: *Domine, tecum paratus sum & in carcerem, & in mortem ire.* Quæ etsi cõfidentiùs dixit quàm fortiùs, ostendit tamen quæ debeat esse Discipuli Christi promptitudo: de qua ad Timotheum Paulus loquens, ostendit veros electos, scilicet vasa in honorem sanctificata & domino vtilia, esse *ad omne opus bonum parata.* Quod si enim idem Apostolus vult omnes fideles principibus & potestatibus sic subditos esse, vt *dicto obediant, ad omne opus bonum parati*, quanto magis eadem Christo obedientia præstanda! Quàm verò absurdum est, vt Christo *imperante ventis & mari, facta est statim tranquillitas magna*, solus homo, idémque per Christum regeneratus, imperanti Christo non obediat! Sic veterẽ populũ redarguit Ieremias. *Audi populestulte, qui non habes cor: Me ergo non timebitis, ait Dominus, qui posui arenam terminum mari, præceptum sempiternum quod non præteribit? & commouebuntur, & non poterunt: & intumescent fluctus eius, & non transibunt illud. Populo autem huic factum*

Gen. 2. 6. — Basilius in reg. fus. disp. resp. ad q. 1. — Exemplũ. — Act. 9. Luc. 22. — 2. Tim. 2. — Tit. 3. — Matth. 8. — Ierem. 5.

factum est cor incredulum & exasperans. Hominum adeoque credentium inobedientiam ipsa insensibilis creaturæ obedientia condemnabit. Hanc porrò obedientiam Deo debitam tam prorsus integram & in omnibus esse oportere, vt Be Virgo hic loquitur, *Quodcunque dixerit vobis facite*, multa ex Scripturis argumenta docent. *Qui offenderit in vno, factus est omnium reus.* Sic Acham, propter solum sacrilegium, & vnam solam inobedientiam de non tangendis hostium spolijs, lapidatus est. Maria soror Moysis, propter vnam contumeliam in fratrem, lepra percutitur. Ipse Moyses, virtutum ac talis, tamen propter vnam inobedientiam apud aquas contradictionis, quia non statim Deo obediuit, petram percutiens, sed prius populum obiurgauit, ab ingressu terræ promissionis exclusus est. Imò idem Moyses descendens ex terra Madian in Ægyptum iuxta Dei præceptum, tamen in via ab Angelo in diuersorio occisus fuisset, nisi confestim filios ex Sephora genitos circuncidisset, Deo illi irato propter omissam suorum circuncisionem. Heli Sacerdos, alioqui vir iustus, tamen propter solam inobedientiam circa filiorum correptionem, morte violenta & repentina interijt, cadens retrorsum de sella in qua sedit. Ananiam & Saphiram, propter vnum mendacium contra Spiritum sanctum, subita morte Petrus extinxit. Idem Petrus, parum inobediens Christo, & tantùm lauari suos pedes ab eo recusans, & quidem ex reuerentia audit statim: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Denique in postremo iudicio damnantur, qui vnum aut alterum opus misericordiæ facere neglexerunt. Adeò videlicet necessarium est facere, quodcunque dixerit nobis Christus. Quare D. Basilius eos qui cæteris Dei mandatis seruatis, in vno solo impingunt, apta comparatione vsus, similes esse ait illi, qui iter faciens ciuitatis alicuius spectandæ studio, & toto emenso itinere, ad portas vsque ciuitatis perueniens, reperto ante portas diuersorio, ibi quiescit modicumque quod restat vitæ, vel ob pigritiam ire detractans, vel ob vanam aliquam in diuersorio voluptatem ire vlteriùs nolens, simul & toleratum itineris laborem inanem reddit, & spectaculo bonorum, quæ in vrbe sunt, priuatur. Sic enim à cœlestis ciuitatis ingressu excluditur, vtcunque per viam multorum mandatorum multum cucurrit, qui vnum aliquod facere contempserit. Sic quoque Pachomius, multorum monachorum celeberrimus Pater & Tabennesiotarũ princeps, satis idonea similitudine

Obedientia integra. — Iacobi 2. — Exempla. — Iosue 7. — Num. 12. — Num. 20. — Exodi 4. — 2. Reg. 2. — Act. 4. — Ioan. 13. — Matth. 25. — Homil. in diuites auaros. — Similia. — In vita S. Pachomij, apud Surium, to. 3. pag. 210.

Universidad de Deusto
Biblioteca

hanc rem expressit. Dicebat enim: Si sit domus ampla, habens centum mansiones, pertinens ad vnum patrem familias: emat autem alius ab eo interiorem mansionem, nonne prohibetur à suo habitaculo? Ita fidelis, si in multorũ mandatorũ obseruatione mansiones multas Deo faciat in anima sua, insidijs tamẽ diaboli vnũ graue peccatum in cor intromittat, & diabolo hac in parte cor suum vendat pura vanã gloriã, aut auaritiam, aut libidinem aliquam; certum est Spiritum sanctum hoc vno diaboli ingressu suo habitaculo excedere. Præterea, sicut auis in laqueum cadens, si vel vngue solùm vinciatur, non minus vincta & capta manet, quàm si toto corpore vinciretur; sicut & mus in muscipulam veniens, sola cauda tenetur: sic vna inobedientia alicuius mandati in diaboli potestate animam captiuam tenet. Nempe modicum absynthium pleno vasi mellis infusum, amaritudinem suam toti vasi impartit; sed mel duplo maius absynthio dulcedinem non infundit. Vno etiam aliquando lapide sublato, vel domus corruit, vel flumis repagulum soluitur. Idem in anima facit vna formalis inobedientia mandatorum Dei. Hinc nempe pro iustis in Scripturis laudantur, qui omnia Dei mandata custodiunt. *Tunc non confundar, quum perspexero in omnibus mandatis tuis.* Rursum: *Ab omni via mala prohibui pedes meos vt custodiam mandata tua.* Quare huic sancto viro perhibet testimonium Scriptura: *Inueni Dauid filium Iesse virum secundum cor meum, qui faciet omnes voluntates meas* De Zacharia & Elizabeth, S. Ioannis parentibus, dicit Euangelium: *Erant iusti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis & iustificationibus Domini sine querela.* Sic S. Iob de seipso veraciter, non mendaciter: *In omni vita mea non reprehẽdit me cor meũ.* Hæc est obedientia iustorum: ad quam si cæteri peccatores non perueniunt, tamen eò vt perueniant omnes contendere debent; & vbi in aliquo defecerint, ad pœnitentiæ remediũ, quod Christus in Ecclesia reliquit, confugere oportet. *Tunc enim* (vt sapienter scribit S. Augustinus) *omnia mandata facta deputantur, quando quicquid non fit agnoscitur.* Et sic ad ipsa implenda mandata pertinet oratio Dominica, qua dicimus, *Dimitte nobis debita nostra, &c.* vt idem sapientissimus Doctor docet. Sed de hac materia vide opusculum nostrum De iustificatione, libro. 6. cap. 8. Valet autem hic locus contra hæreticos, qui mandatorum obseruationem ad salutem necessariam esse, impiè negant.

3. *Granat. tom. 1. serm. de temp. p. 359.*

4.

5.

Psal. 118.

Act. 13.

Luc. 1.

Iob 27.

Retract. lib. 1. cap. 19.

Lib. 3. cap. 7. cont. 2. epist. Pelag.

Locus contra hæreticos.

5. *Implete*

5. *Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summum.*

LOcus moralis de necessaria cooperatione nostra ad Dei beneficia, gratia & auxilia obtinenda. Potuisset sanè Christus vel absque vlla aqua vinum ex nihilo creasse, & vacuas hydrias vino implesse, vel absque ministrorum opera aquam in hydrijs creasse, sicut in deserto *eduxit aquas de petra & mel de saxo durissimo*, quam postea in vinum verteret: sed voluit vt ministri domestici cooperarentur, & facerent quod in se erat. Ideoque Euangelista, vt ostenderet eos Christi intentioni & voluntati optimè satisfeciss e, adiecit: *Et impleuerunt vsque ad summum.* Docet ergo Christus debere vnumquemque, quantum in se est, facere & cooperari ad suam salutem, ad proximos iuuandos, ab quodcunque opus pium & arduum perficiendum. Docet non debere nos omnia sic à Deo expectare, vt ipsi interim nihil agamus, aut in puteo iacentes, manum erigenti porrigere negligamus. Naaman quidem Syrus, superborum & ignauorum typus, sic ab Elizæo de sua lepra curari voluit. Dicente enim illi Elizæo, *Vade & lauare septies in Iordane, & recipiet sanitatem caro tua* (in quibus verbis eum suæ recuperandæ sanitati cooperari voluit) ille *iratus recedebat, dicens: Putabam quòd egrederetur ad me, & stans inuocaret nomen Domini Dei sui, & tangeret manu sua locũ lepræ, & curaret me.* Voluit ergo delicatus æger sic diuinitus sanari, vt omnia Propheta faceret, ipse nihil: & nisi meliori accepto consilio feciss et quod propheta iussit, leprosus domum rediisset. Sic in euangelio Christus, vt cæcum à natiuitate sanaret, dicit illi: *Vade & laua in natatoria Siloe. Abiit ergo cæcus, & lauit, & venit videns.* Quum vellet Deus per Moysem educere filios Israël ex Aegypto, & aliquo miraculo eius missionem confirmare, quia Moyses de simplici missione dubitabat an ei crederetur, dicit ei: *Quid est quod tenes in manu tua? Respondit: Virga.* Hac igitur virga Moyses serpentes fecit, aquam in sanguinem conuertit, cyniphes excitauit percusso terræ puluere, mare rubrum diuisit, aquas è petra eduxit: in omnibus istis Dei operibus sua virga vsus. Quum mulier vidua, magno ære alieno obstricta, clamaret ad Elizæum pro auxilio, dixit ei Propheta: *Quid vis vt faciam tibi? Die mihi, quid habes in domo tua?*

Cooperatio nostra in Dei beneficijs.

Deut. 32.

4. Reg. 5.

Ioan. 9.

3.

Exodi 4. 7. 14. 17.

4.

4. Reg. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moxque modicum olei quod habebat, ita multiplicauit, vt haberet vnde tum creditoribus solueret, tum de reliquo ipsa & filij eius viuerent. Quum Christus ad preces Mariæ & Marthæ Lazarum resuscitare veller, iam in sepulchro positum, dixit circumstantibus: *Tollite lapidem*, quumque Marthæ excusationes negoteret, dicens, *Domine, iam quatriduanus est, fœtet*; intulit Christus: *Nonne dixi tibi, quia si credideris, videbis gloriam Dei?* Iuxta hæc sanctarum Scripturarum exempla debemus nos, vt aqua nostra in vinum, tepor in feruorem conuertatur, implere hydrias nostras aquæ, idque ad summum; orationes & preces quales possumus, vtcunque frigidas, Deo offerre, idque indesinenter, & quanto studio possumus. Debemus, vt a lepra peccatorum nostrorum sanemur, non sic esse delicati, vt totum Deo & Ecclesiæ relinquamus, vt vel omnia in Christi passionem referamus (vt hodie hæretici) quasi eius sola satisfactio, sine vlla pœnitentia & satisfactione nostra, nostra peccata sanaret, vel ad solius Ecclesiæ publicas preces attendamus, vt indeuoti Catholici, qui suus esse putant, si sacerdotes, si monachi pro ipsis orent & sacrificent; sed Sacramenta accipere, nostris propriis lachrymis, quasi *in Iordane septies*, id est, iterum atque iterum nos lauare, vt sic mundemur. Debemus videre & circumspicere *quid tenemus in manu nostra*, id est, quam facultatem ipsi habemus, vel orandi, vel laborandi in vinea Domini; item *quid habemus in domo nostra*: an aliquod oleum charitatis, quo per aliquas eleemosynas iuuare proximum possimus, iuxta facultatum nostrarum modulum, vt sic vel alios ex Ægypto & diaboli seruitute, aut alia aliqua calamitate liberemus, vel nostra ipsorum peccata & debita persoluamus. Debemus denique, vt nostet Lazarus vtcunque quatriduanus & fœtens resuscitetur, id est, vt nostra peccandi consuetudo quantumcunque inueterata excutiatur, *lapidem tollere*, impedimenta gratiæ remouere, occasiones peccati, conuersationes noxias, & huiusmodi derelinquere: denique fidem & obedientiam adferre. Quum Saul, quærens asinas patris sui, moneretur à comite suo, vt post multum laboris inaniter transactum, Samuelem Propheram adiret, eumque consuleret; *Ecce*, inquit Saul, *ibimus, sed quid feremus homini Dei?* Respondit alter: *Inuenta est in manu mea quarta pars stateris argenti: demus homini Dei, vt indicet nobis viam nostram*

Ioan. 11. 4.

Exemplum. 1. Reg. 9.

stram. Minimum certè quid hoc fuit, sed ita Deo grata fuit hæc Saulis pietas, vt statim à Samuele in Regem vngeretur. Christus in Euangelio *viduæ* pauperculæ *duo minuta* sic laudauit, vt diceret eam plus obtulisse in gazophylacium, quàm cæteros diuites. Non Deus respicit quid aut quantum, sed quo animo, quo feruore facimus. Neque enim ille *bonorum nostrorum indiget*, sed affectum & cor nostrum desiderat. *Da mihi* (inquit) *cor tuum*. Vbi autem cordis affectus est, actio & opus non deerit. *Probatio enim dilectionis, est exhibitio operis*, quod quantulumcunque sit Deus non respuit.

Luca 21.

Psal. 15.

Prou. 27.

Apud Persas lex erat, vt Regi foras exeunti, omnes & singuli aliquid muneris donarent, iuxta facultatis cuiusque modum. Sineta Persa inciderat in via procul à domo sua in Regem Artaxerxem; quumque cæteri Persæ omnes certatim dona Regi ac munera deferrent, ille contristatus & anxius, quia nihil quod donaret habebat, ad proximum fluuium celerrimè accurrit, & aquam vtraque vola hausiam Regi offert, suam præsentem inopiam deplorans. Artaxerxes facto delectatus, collaudato multis verbis offerentis animo, mandat spadonibus, vt in auream phialam aquam de manibus rustici acciperent; & quum ad diuersorium suum peruenisset, mittit rustico stolam Persicam, phialam auream, & mille Daricos pro mercede. Et quis fidelis dubitabit, Regem nostrum & Saluatorem Christum, paruos suorum labores & conatus plena manu remuneraturum, & quum secundò venerit in die retributionis, stolam immortalitatis, & gloriæ sempiternæ donaturum? Hoc nempe est quod in Euangelio dicit: *Habenti dabitur, & abundabit: non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo*, id est, rectè vtenti vel naturæ vel gratiæ donis ac muneribus, quæ à Deo accepit, incrementum gratiæ dabitur, & bonis operibus abundabit, *ambulans de virtute in virtutem*: sed non habenti, id est, perinde oscitanti ac dormienti, ac si nihil haberet, ac si nullum in eo vel naturæ vel gratiæ donum esset (quo tamen nemo caret) etiam ea dona quæ habet, auferentur, & alijs habentibus, hoc est, rectè vtentibus donis acceptis, dabuntur.

Aelianus de var. histor. lib. 1. Exemplum.

Matth. 25.

Nempe vult Deus vt in hac militia nostra manum operi admoneamus, & in pugna spirituali, viribus naturæ & gratiæ, quæ accepimus, vramur. Theodosio Abbati celeberrimo mona-

Exemplum.

In vita eius, cap. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

monachorum Patri, quum adhuc nouitius esset, dæmon in persona Æthiopis, ingentis magnitudinis apparuit. Ad cuius aspectum territo illi alius apparuit in specie humana fulgidissima, dicens: Cum hoc Æthiope te luctari omnino oportet. Illo autem se excusante, ait iterum: Aggredere illum cum alacritate. Mox enim vt tu illum adortus fueris, ego adiutor adero, tibique victoriæ coronam reponam. Atque ita factum est. Hoc verò illud est quod Petrus scripsit: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Mox enim vt reluctare incipimus, fortes in fide, Deus nos adiuuat. Est huius cooperationis nostræ vtcunque modicæ, semper tamē in rebus difficilibus necessariæ: illustre exemplum, & historia admirabilis (quam hic in pauca contraham) apud S. Paulinum Nolanum Episcopum, authorem fide dignissimum, tum eruditionis, tum sanctitatis, tum antiquitatis nomine. Senex quidam Catechumenus, nomine Valgius, solus à cæteris nautis in sentina relictus, quum illi tempestate oria, scaphis conscensis, nauem deseruissent, in mari Adratico rotis viginti tribus diebus ingenti tempestate agitatus, ac primum ex Sardinia (vnde primum soluerat) ad Romani portus pharum abreptus, inde Campaniam longis tractatibus legens, in Africæ littora delatus, ac deinde rursus Siciliam totam transcurrens, in Lucanis demum littoribus appulit: toto eo tempore à Christo visibiliter illi apparente (quem amaris precibus imploraueratad iutus quidem fuit: sed ita, vt quum vel antemone armari nauem oporteret, vel sentinam depleri necesse erat, vel arbor ipsa nauis excindi debuit, vel saburra exoneranda, vel carbasa deponenda, vel transtra & iuga loco mouenda fuerant, vel rudentes & podanas laxari, aut constringi opus erat, vel aliud denique officium faciendum, quod marina illa tractatio, & naualis instructio postulabat, in singulis istis, & ad singula opera vocatus à Domino, porrigere tantum specie agendi manum iubebatur. Vel enim leuissimè adnitens senex, à primo statim conatu suo manibus Angelicis res effectas vidit, stupens laborem sibi sine labore præcepti. Et certè quid aut quantum illud erat quod Gedeon cum suis fecit, vacuas lagunculas collidens, & lampades accensas ferens, quum de Madianitis amplissimam victoriam reportaret? Et tamen illud minimum facere, illum conatum adhibere, & ridiculo propemodum illo terrore hostes fugare debuit. *Sic Christus ex quinque panibus pauit quinque millia hominum.* Perinde hoc fuit ac nihil

1. Petr. 5.

Illustre exemplum. *Epist. 34. ad Macarium, in appendice Bibliothecæ sacræ.*

Exempla. Iud. 7.

Ioan. 6.

ac nihil. Sed voluit nostros paruos conatus, & nostram perpetuam cooperationem, qualemcunque tandem illam, his exemplis confirmare. Hac etiam de causa in hoc Euangelio non prius Dominus suum vinum bibendum dare voluit, quàm totum sponsi vinum exhaustum fuisset. Vult enim primùm, vt nos præstemus quæ nostra sunt. At verò deficientibus nostris, ipse sua munera concedit, nostros defectus supplet, & à nobis inchoatum sua bonitate perficit: etsi tam in principio, quàm in consummatione, nec nos sine gratia Dei, nec gratia Dei sine nobis operetur: sed in consummatione & perfectione ardui operis magis elucet Dei gratia, & magis abundat. Qui autem secundas causas, & suam cooperationem negligeret, quasi miraculum à Deo perpetuò expeteret, Deumque tentaret. Valet autem hic locus etiam contra nostri temporis hæreticos, qui nostras cooperationes in ratione boni operis, quod Deo gratum sit, nobisque fructuosum, reiiciunt: & arbitrij libertatem non minus insulsè quàm impiè negant.

Locus contra hæreticos.

6 *Omnis homo primùm bonum vinum ponit, & posteà deterius: tu autem seruasti optimum vinum vsq; adhuc.*

LOCVS moralis hic esse potest ex mystico sensu de perseuerantia in bono. Christi enim vinum optimum est etiam vsque in finem, & vltimum haustum. Hominum vina in principio valent & feruent, sed postea flaccescunt, vbi videlicet inebriati iam fuerint. Nempe in humanis disciplinis, in Reipub. gubernaculis, in negotiis domesticis, atque adeò in ipso Dei cultu, post aliquam ex statu peccati conuersionem, initia feruent, disciplina viget, & nouæ scopæ (vt dicit Solen) optimè purgant. Postea doctrinæ opinionem nacti homines liberati, authoratem adepti, & potestate confirmata, viri principes, ac magistratus conuersus aliquantulum emendatus, studij impetum remittunt, sibi ipsis indulgent: ex feroidis, tepidi; ex tepidis, frigidi fiunt. At verus Christianus, & vino gratiæ Christi verè repletus, quo videlicet repleti Apostoli, musto madere & ebrij esse putabantur, feruorem retinet, & semper bonus est. Cæteri inebriati, id est, vel mundi deliciis ac voluptatibus inertassati ac dilatati, Deum obliuiscuntur, vel in Christo luxuriantes, ad ingenium redeunt, & pro vino gratiæ, aquis lutulentis & turbatis potantur. Sed vino gratiæ quo quis magis inebriatur, eo magis feruet. *Qui Eccles. 24.*

Perseuerandum in bono.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bibunt me, adhuc sitient: siti videlicet non indigentiæ, sed voluptatis: id est, quo magis Deo seruierunt hactenus, eo feruentiùs posteà seruient. Hoc est quod Apostolus dicit: *Ea quæ sunt retrò, obliuiscens, ad ea autem quæ ante me sunt, extendens.* Nec inelegantèr Diogenes qui rogatus cur in vltima senectute dolium suum adhuc volueret, nec adhuc philosophari desineret, respondit: Si in stadio curretem, vtrum iam metæ vicinum cursum remittere, an magis intendere oporteret? ne videlicet in tam propinqua victoria alius bravium auferat. Sed S. Franciscus multo sanctiùs: qui post stigmata Dominicæ Crucis in corpore accepta, post multorum annorum labores maximos, paulo ante mortem dicebat fratribus: *Incipiamus, fratres, seruire Domino Deo nostro, quia vsque nunc parum profecimus.* Flagrabat etiam desiderio magno, ad humilitatis redire primordia, vt leprosis, sicut à principio, ministraret. Hic seruauit vinum optimum vsque in nouissimum. Nempe Deus non artis, sed naturæ ordinem sequitur, in salute hominum operanda: ab imperfecto ad perfectius progreditur. Sicut in toto genere, post Legis literam & ceremonialia, Legem gratiæ, & Spiritum noui Testamenti dedit, seruans bonum vinum vsque ad nouissimum; sic in vnoquoque particulari, ex paruæ gratiæ bono vsu, ad maioris gratiæ collationem procedit. Sicut natura ex modica planta vel semine facit arborem miræ celsitudinis continuè operando; & sicut aquæ gutta cauat lapidem, non vi, sed sæpè cadendo, & sicut ignis conseruatur, continuè subministrando ligna: sic Deus per suam gratiam, velut semen quoddam, sed continuè influendo, mirabilia virtutum opera in suis electis producit, & postrema sunt semper optima. Vestis Aaronica ex præscripto Dei deorsum ad pedes habuit in circuitu quasi mala punica, & tintinnabula aurea. Mala punica, inter omnes alios fructus, sola corona est virtutum perfectio & consummatio. Finis enim coronat opus. Hanc idcirco coronam Deus nec in principio, nec in medio, sed ad pedes posuit tunicæ sacerdotalis. Denique *non prius quod spirituale, sed quod animale est*, vt postea spirituale fiat. Sic in typo allegorico, Cain, Ismael, Esau, omnes maiores nati reprobantur: Abel, Isaac, Iacob, fratres eorum secundò geniti, vt filij promissionis eligantur. De quo vide Augustinum.

Philip. 3.
Simile.
Laertius in 6.
Exemplum.
In vita ei⁹ c. 14.
1. Cainth. 15.
De Bapt. contra Donat. lib. 1. cap. 15.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ III. POST EPIPHANIAM.

CVM descendisset Iesus de monte, secutæ sunt eum turbæ multæ. Et ecce leprosus veniens, adorabat eum, dicens: Domine, si vis, potes me mundare. Et extendens manum Iesus, tetigit eum, dicens: Volo. Mundare. Et cōfestim mundata est lepra eius. Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris; sed vade, ostende te Sacerdoti, & offer munus quod præcepit Moyses in testimonium illis. Cùm autem introisset Capharnaum, accessit ad eum Centurio, rogans eum, & dicens: Domine, puer meus iacet in domo Paralyticus, & malè torquetur. Et ait illi Iesus: Ego veniam, & curabo eum. Et respondens Centurio, ait: Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum; sed tantùm dic verbo, & sanabitur puer meus. Nam & ego homo sum sub potestate constitutus, habens sub me milites: & dico huic, Vade, & vadit; & seruo meo, Fac hoc, & facit. Audiens autem Iesus, miratus est, & sequentibus se dixit: Amen dico vobis, non inueni tantam fidem in Israël. Dico autem vobis, quòd multi ab Oriente & Occidente venient, & recumbent cum Abraham, Isaac, & Iacob in regno cœlorum: filij autem regni eyicientur in tenebras exteriores. Ibi erit fletus & stridor dentium. Et dixit Iesus Centurioni: Vade, & sicut credidisti, fiat tibi. Et sanatus est puer in illa hora. *Matth. 8.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Leprosus, veniens adorabat eum.* De externa corporis reuerentia, quando Deo supplicamus.

2. *Domine, si vis, potes me mundare.* De duabus orationis partibus, fide & obedientia.

3. *Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.* De vana ostentatione bonī operis fugienda.

4. *Sed vade, ostende te Sacerdoti.* De debito honore ac reuerentia ordinis Sacerdotali exhibenda.

5. *Et offer munus quod præcepit Moyses.* De gratitudine animi erga Dei beneficia.

6. *In testimonium illis.* De grauiori iudicio eorum, qui maiora à

Universidad de Deusto
Biblioteca

Deo virtutis documenta & adiumenta acceperunt.

7. *Domine, puer meus iacet in domo Paralyticus.* De cura & officio Dominorum erga seruos.

8. *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.* De humili sui ipsius consideratione.

9. *Filij regni ejicientur in tenebras exteriores.* Vocationem & professionem externam non sufficere ad pietatem.

10. *Illic erit fletus & stridor dentium.* De penis inferni.

1. *Leprosus veniens, adorabat eum.*

Reuerentia externa.

LOCVS moralis de externa corporis reuerentia, quando ad Deum supplicaturi accedimus. Hic enim leprosus, sanitatem à Christo petiturus, adorat eum, & (vt addit Marcus) *genu flexo*, imò etiam (vt Lucas scribit) *procidens in faciem suam.* Sic Paulus orauit: *Flecto*, inquit, *genua mea ad Patrem Domini nostri Iesu Christi, vt det vobis, &c.* Sic Christus ipse procidens in faciem suã, & genibus flexis orauit Patrẽ. De hac externa reuerentia in altero Promptuario cõtra hæreticos aliqua dicta sunt; sed hic pauca adiiciemus, magis ad mores pertinentia. Ac primum Christi exemplum quem non moueat? De quo sic Cæsarius Arelatensis: *Prostratus in terra orat medicus, & non indignatur ægrotus?* Quare sic suum filium spiritualem hortatur Basilius: *Tu fili, cum accesseris ad precãdum Dominum, prosterne te humiliter in conspectu eius.* Leonis natura hoc habet, vt neminem prostratum lædat; sed abblãdiatur potius. Sic Deo placet corporis reuerentia. Vnde sic in Scriptura loquitur: *Nonne vidisti Achab humiliatum coram me? Quia igitur humiliatus est mei causa, non inducam malum in diebus eius.* At humiliatio eius externa magna fuit. *Cilicio indutus ambulauit demisso capite.* Quum enim humilitas cordis prorsus ad orationem necessaria sit, huic internæ externa debet respondere: *Hoc enim est adorare in spiritu & veritate*: ne, si vel mente humili & corpore superbo, vel mente inflata & corde humili oretur, mendacium id sit, non veritas. Hinc Paulus modò iubet *viros orare non velato capite*, modò docet leuare manus inter orandum. *Leuantes*, inquit, *puras manus, sine ira & disceptatione: vt videlicet* (ait Augustinus) *dum leuas manus ad Deum, veniant tibi in mentem opera tua. Nam & ideo Propheta dicit: In nomine tuo leuabo manus meas.* Hæc externa humilitas Deum ad misericordiam prouocat. Vnde & de huius leprosi adoratione sequitur apud Marcũ: *Iesu autem misertus eius, extẽdit manũ suam, & tangens eũ, ait illi, &c.* Hic enim præter sanitatẽ datã, tria alia amoris signa Christus ostendit. 1. quòd misertus illi fuit, & ex misericordia eũ sanauerit.

Marci 1. Luca 5. Ephes. 3. Luca 22.

Domin. 10. & 23. post Pentec.

Homil. 29. Amauit ad fil. spirit.

Simile.

3. Reg. 21.

Exemplum.

Isaiæ 4.

1. Cor. 11.

1. Timoth. 2.

Enar. in Psal. 62.

Marci 1.

sanauerit, 2. quòd quasi in signũ benevolẽtiæ extẽdit illi manum, quod in aliis sanandis nusquã Christus fecisse legitur. 3. quòd lepram eius tangere voluit, tem lege prohibitam, & per se satis ingratam. Adeò placuit Christo leprosi huius externa veneratio & humilitas. Si nos Catholici Manichęi essemus, qui solam animam se à Deo accepisse credebãt, minus mirum esset, si sola anima ac mente Deum coleremus. Nunc autem quum vtrumque, & corpus & animam, à bono & solo Deo nos accepisse fateamur, vtroque illum colere & adorare oportet. Moyses atque Aaron *ceciderunt proni in faciem, atq; dixerunt: Fortissime Deus spirituum vniuersæ carnis, num vno peccante, contra omnes ira tua desæuiet?* Vide quanta corporis & verborum reuerentia vti sunt. Dauid, quum oraret pro paruulo ægroto, *iacuit super terram*, Rex quum esset. Et ad hunc orandi modum nos inuitat: *Venite adoremus, & procidamus ante Deum: ploremus coram Domino, qui fecit nos.* Diligenter notant Euangelistæ, non solùm de hoc leproso, sed de omnibus ferè qui aliquod à Christo beneficium perierũt, vel eũ adorasse, vel ad pedes eius cecidisse. Princeps qui pro filia defuncta Christum rogauit, *accedens adorabat eũ.* Chananæa veniens ad Christum, *adorauit eum, dicens: Domine adiuua me.* Mater filiorum Zebedæi accessit ad Christum, *adorans, & petens aliquid ab eo.* Marcus de illo Principe dicit, quòd vidẽs Iesum, *procidit ad pedes eius, & deprecabatur eum multum.* Mulier Syrophœnissa, *cuius filia habebat spiritũ immundum intrauit, & procidit ad pedes Christi.* Mulier fluxum patiẽs, sanata, *cecidit ante pedes Christi*, confessa acceptum beneficium. Leprosus Samaritanus à Christo sanatus, *cecidit in faciem ante pedes eius gratias agens.* Maria pro Lazaro defuncto rogaturo, *cecidit ad pedes Christi.* Si Christũ adhuc mortalem, pro sanitate corporis obtinenda, sic omnes adorauerunt, cadentes in terram, & hoc officium singuli Euangelistę tam diligenter annotarunt; multo magis non decet tantum, sed & oportet nos Christum glorificatum orantes adorare, cadentes in terram, pro animæ salute impetranda: & hoc officium Præpositi Ecclesiarum meritò à singulis exigunt. Sanè quod Paulus dixit, *cum metu & tremore salutem vestram operamini*, vt metum animi, sic corporis tremorem & reuerentiam in Dei cultu docet. Sic mulier de fluxu sanguinis sanata, *timens & tremens cadit ad pedes Christi*, fassa beneficium. Tremor ille corporis fuit, timor animi. Sic de tribus Mariis, quæ fugerunt de monumento Christi sepulti, dicit Scriptu

Exempla. Num. 16.

2 Reg. 12. Psal. 94.

Matt. 8. Matt. 15. Matth. 20.

Mar. 5. Mar. 7. Luca 8.

Luca 17. Ioan. 11.

Philip. 2.

Matt. 28. Luca 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Scriptura: *Inuaserat enim eas tremor & pauor.* Sic Paulus de equo deiectus *tremens ac stupens, clamauit.* Cum hoc tremore etiam externo supplicantes Deo, accedere vult Apostolus, & sic salutem suam operari.

Marci 16. Act. 9.

2. *Domine, si vis, potes me mundare.*

Orationis partes, fides & obedientia.

LOcus moralis de duabus orationis partibus, fide & obedientia. Leprosus enim iste, præter humilitatem quam externa corporis reuerentia præ se tulit, ostendit se & fidem fortissimam, & obedientiam perfectam habuisse. In eo fidem ostendit, quòd potentiam agnouit, *Potes me mundare.* Obedientiam suam, qua se diuinæ voluntati totum conformat, his verbis ostendit: *Si vis.* Non enim, hoc dicens, de Christi voluntate simpliciter dubitauit, an ille tam bonus & misericors esset, vt quod posset, id vellet; sed de sua indignitate metuens, an Christi voluntas erga ipsum talis esset, dubitauit; ideoque eius voluntati se totum submittit. Neque enim quicquid Deus potest, hoc etiam aut vult, sic enim omnes peccatores statim perderet; aut velle tenetur: sic enim nullum peccatorem puniret. Talis igitur omnium fidelium debet esse oratio: plena fide & obedientia. Fidei necessitatem omnia ferè à Christo beneficia in Euangelio collata ostendunt, quę omnia, & qualis illa fides esse debeat, in altero Promptuario contra hæreticos ostendimus. De hoc Iacobus: *Postulet in fide, nihil hæsitans,* de Dei videlicet vel potestate vel voluntate in genere, & quoad Deum ipsum. Nam nobis quid vel expediat in rebus temporalibus, vel quid Deus concedere velit, seruato ordine vniuersalis iustitiæ in spiritualibus, & salute animæ, certa fide intelligere & credere non possumus, etsi optimè sperare liceat. Et hoc sensu Apostolus dixit: *Quid oremus sicut oportet, nescimus.* Nam & sic ipse etiam in causa salutis nesciebat quid oraret sicut oportebat, quando pro stimulo carnis auferendo, ter Dominum rogauit, neque exauditus est tamen. Sed *ipse Spiritus Dei adiuuat infirmitatem nostram, & interpellat pro nobis*: id est, docet nos interpellare, vt Augustinus exponit. Oratio igitur nostra sic fidelis esse debet, vt etiam sit obediens, & diuinæ voluntati cõformis. Nec confidentia obedientiam excludere debet præsumendo, sed cum Dauide dicẽdum: *Si exurgat aduersum me prælium* tentationis aut tribulationis, *in hoc ego sperabo*, id est, acquiescã diuinæ prouidentiæ, nec obedientia confidentiam debet tollere, animum despondendo, sed cum S. Iob dicendum: *Etiamsi occiderit me, in ipso sperabo: verumtamen vias meas in conspectu eius*

Iacobi 1.

Rom. 8.

2. Cor. 12.

Epist. 121.

Psal. 26.

Iob. 13.

eius arguam, id est, quicquid mihi Deus calamitatis inferat, non despondebo animum, sed meam indignitatem profitebor, eiusque iustitiã collaudabo. Sic leprosus iste: *Si vis, potes me mundare.* Tanta est tua potentia, quanta voluntas. Potentiam credo, voluntatem spero; quia de mea indignitate dubito. In hoc sensu tres pueri responderunt Nabuchodonosor Regi: *Deus noster quem colimus, potest eripere nos de camino; quòd si noluerit, noueris quòd statuam tuam nõ adoramus.* Hęc est vera rectè orãtis fides, & vera confidentia. Vnde S. Chrysostomus: *Magna ad Deum confidentiæ accedes, si te arbitrariu meritò carere vnde confidas. Contrà summum dedecus, summa condemnatio si te arbitreris posse fidenter agere. Quãquam enim multo præclarè feceris, quanquam nullius tibi conscius sis mali, modò putes agere te posse fidenter ac liberè, omni gradu orationis continuò decideris ac decidis. Contrà, si onera conscientiæ innumerabilia sustines, & peccatis summis grauaris, modò illud vnum persuasum sit tibi, te omnium esse minimum, mirificè tibi animus fidendi, audendiq; apud Deum præstabitur.* Hęc ille. Sic & D. Basilius filium suum spiritualem docet: *Ne postules* (inquit) *quicquam, quasi ex gratia meritorum: & si est tibi cõscientia aliqua boni operis, tela illam, vt, te silente, à Deo multiplicetur. Deus enim euulgabit omnia opera humilis, qui animæ suæ virtutes celare festinet.* Hoc est quod Scriptura dicit: *Oratio humiliantis se, penetrat nubes.* Humiliatio autem orantis illa est, quæ totum à pura Dei misericordia expetit. Sic Dauid se leprosum sentiens, id est, grauissimè peccasse, vide quàm humiliter loquitur: *Miserere mei Deus secundum magnam misericordiam tuam.* Primùm non dicit, Miserere Dauid: sicut alibi, quum in statu gratiæ esset, dixit, *Memento Domine Dauid, & omnis mansuetudinis eius.* Deinde non audet dicere, Miserere mei Deus meus: sicut quum in statu gratiæ dixit, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo:* sed dicit, *Miserere mei Deus.* Vix enim suum audet dicere, quem peccato fecerat nõ suum. Sic leprosus iste, *Domine*, dicit, non, Domine meus. Postremò non dicit Miserere mei secundùm misericordiam meam: sed, *secundùm misericordiam tuam, & secundùm multitudinem miserationum tuarum.*

De incomprehensib. Dei natur. hom. 3.

Dan. 3.

In admonit. ad fil. spirit.

Eccl. 35.

Psal. 50.

Psal. 111.

Psal. 62.

Hoc est quod leprosus hic dixit: *Domine si vis*: si infinitæ misericordiæ hoc placet. Quemadmodum & terra fructus, & mare pisces, & cælum lumen mortalibus suppeditant, non pro hominum sola indigentia (quum infinita superfint) sed pro Dei creatoris magnificentia; &, vt Alexander semel

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

semel dixit, magnam mercedem pauperi tribuens, *se non dare quod alter mereretur, sed quod Alexandro dignum erat*: Sic peccatoribus Deus misericordiam præstat: non quia illi indigent, aut quanta solùm indigent, sed quia ille misericors est, & *se ipsum negare non potest, & omnia potest facere superabundanter quàm petimus, secundùm virtutem quæ operatur in nobis.*

Apophthegma. 2. Tim. 2. Epist. 1.

3. *Et ait illi Iesus: Vide nemini dixeris.*

Contra vanam gloriam. Homil. 28. in Matth.

LOcus moralis de vana ostentatione boni operis studiosè fugienda. *Ideo enim nulli dicere iubet*, ait Chrysostomus, *docens non diligere ostentationem & honorem. Nam quòd alio in loco sanatum à se Christus iubet beneficium publicare, non diuulgari seipsum iussit, sed dari gloriã Deo. Narra, inquit, quanta tibi fecit Deus. Per hunc ergo leprosum instruit nos, nõ esse vanè gloriosos: per illum autem, non esse ingratos, sed omnia ad Dei laudem referre.* Virtus boni operis occultari debet, aut certè non affectatè publicari; tum quia alioqui mercede apud Deum carebit; tum quia non crescet amplius, sed flaccescet virtus; tum quia populari laude nihil fucatius, aut mendacius; tum denique quia vanum hoc per seipsum est, & superbiæ species.

Luc. 5.

Causæ 4.

1. Causa, mercedis spoliatio. Matth. 6. Hom. 13. in Matth. operis imperf.

De primo dicit Christus: *Receperunt mercedem suam.* In quem locum Chrysostomus: *Quid enim à Deo accipies, qui nihil Deo dedisti? Nam quod propter Deum fit, Deo datur, & ab eo accipitur: quod autem propter homines fit, in ventos effunditur. Quid enim est aliud hominum laus, quàm ventorum transeuntium sonus? Quæ est autem sapientia, res dare, & verba vana comparare? Rursum quæ sapientia est, mercedem Dei contemnere in perpetuum manentem in cœlis, & fugientes hominum sermones eligere? Deinde melius est non facere, quàm propter homines facere. Qui enim non facit, etsi in cœlo nihil inuenit, saltem in terra nihil perdit, puta labores, pecuniam, & alia. Qui autè propter homines facit, & in terra perdit, & in cœlo non inuenit. Præterea vel illum aspice, à quo laudem expectas, quid sentit de te? Ideo te laudat, quia propter Deum te facere putat. Si autem intelligeret quia propter eũ facis, non te laudaret, sed vituperaret magis. Quid ergo illi placere festinas, qui, si te aliquãdo intellexerit, irridebit? Postremò sic est homo qui propter homines facit bonum, sicut mercenarius malus, qui intra tempus locationis*

2.

3.

4.

5.

tionis suæ comedit omnes mercedes suas: quum autem tempore completo receſſerit, nudus egreditur. Sic enim vacuus vadit ad Deum, qui mercedem omnium bonorum suorum accipere desideranit in seculo. Hæc ille. Sapienter quoque D. Bernardus: *Si tanto studio vitia nostra abscondimus, ne humanam gloriam amittamus: quanto maiori cura dissimulanda virtutes sunt, ne cælestis gloriæ iacturam faciamus?* Est ratio sortissima, & luculenter populo explicanda. Hoc nempe studiosè agit diabolus, vt per vanæ gloriæ studium omni nos bonorum operum mercede spoliet. Est enim similis pauoni, qui oua gallinæ suæ quærit, vt frangat & comedat, vt sic liberius libidini vacet; quod etiam cuniculi faciũt, teneros in nido inuentos comedentes: sed gallina & cunicula oua & tenellos suos sagaciter abscondunt & seruant. Sic diabolus quærit nostra bona opera, vt ea nobis auferat, ipseque per vanitatẽ eunlgata comedat. Ezechias Rex, quia suos thesauros omnes ostentauit Assyriis, grauiter à Propheta increpitus, grauiùs in filio suo punitur, à quo Assyrij omnia in Babylonem abstulerunt. Assyrij illi Babylonici diabolum figurant, cui ostentantur bona opera, quoties humana laus ex illis captatur. Manna die sabbati seruatum integrum mansit & purum: alio quocunque die septimanæ seruatum putruit, & vermes genernuit. Sic bona opera quę in prçsenti vita laudantur putrescunt; quæ in sabbati cælestis gloriam laudanda reseruantur, vigebunt. Basiliscus, animal venenatum, & hominis hostis capitalis, si primus te videt, interficit certissimè, si à te prius conspicitur, facilè superatur: sic vana gloria, si à te primùm expenditur, nullo negotio repellitur; si incautum te occupet, opprimit. Quod qualiter faciat, sapiẽter describit S. Basilius. *Inanis gloria, spiritualium opum est latro, blandus animarum hostis, tinea virtutum, sub mollis illius fraudis sua venena propinat, & poculum mortiferum porrigit. Quos captiuos tenet, eos ad omne nefas facilè impellit, vt id faciant quod admirationi esse animaduertunt, quantumcunque id turpe & inhonestum sit. Sic nõ modò honestus omnes actiones subuertit, sed & ad improbas iter facit.*

Exemplũ. 4. Reg. 20.

De contemp. mundi par. 1. cap. 9. & 10.

Allegoria.

Simile.

Constitut. monast. cap. 11.

Hæc ille. Refert Plinius, quòd aquilæ pullis (quæ in alto semper nidificat) serpens qui vocatur Parias insidiatur; qui videns se propter altitudinem accedere non posse, trahit ad se ventum, & venenum emittit, vt aër infectus, per venenum ad pullos deductus, illos occidat. Sed aquila ex instinctu naturali, vt huic malo occurrat, nido suo inædificat lapidem qui

Natural. hist. lib. 10. cap. 3. & lib. 30. cap. 10.

Simile.

vocatur

Universidad de Deusto
Biblioteca

vocatur gagates, & semper in illa parte, quæ est contra ventum, ponit. Iste autem lapis venenum expellit, ne ad pullos accedat. Simili industria & cautela debemus nos pullos nostros, id est, bona opera, quæ per Dei gratiam in sublimi virtutum exercitio operamur, ne à vento superbiæ diaboli arte excitato pereant & dissoluantur, Christum lapidem, seu Dei gloriam inter opera nostra & ventum vanæ gloriæ ponere. Eleganter dicebat S. Arsenius: *Qui bona quidem opera facit, sed vt studeat hominibus placere, similis est perpetuò haurienti aquam, & in canalem perforatum perpetuò infundenti.* Et certè, sicut dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis, ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque fulcire; sic pro virtute humanos fauores desidetare, & rem cœlo dignam, vili pretio venalem exponere. Porrò sicut ineptus ille mercator esset, qui merces optimas paruo præsenti pretio venderet, certò sciens, si ad aliquot dies expectaret, centuplo plus se acceptorum: sic inepti illi operatores sunt, qui bonas operationes præsenti hominum laude, eaque leui & momentanea vendunt, quum certò sciant post hanc vitam futurum, vt amplissimam mercedem accipiant, si tantisper expectent. Et quum vix vsquam tam ineptus mercator inueniatur, ineptos istos operatores vbique locorum inuenias.

In vita eius apud Surium pag. 211.

Similia.

Dom. 3. Aduent. text. 8.

Sed diaboli hoc esse artificium, viri secundùm Deum prudentes facilè aduertunt, ideoque (vt in alio Euangelio ostendimus) non tam improbi homines studiosè contendunt, vt ab aliis laudentur, quàm illi cauent ne laudentur. Neque vllus vir vsque adeò de vxoris suæ pudicitia conseruãda sollicitus est, ac sancti omnes sunt & fuerunt, ne vanæ gloriæ animum intenderent. Vnum hic aliud exemplum proferam. Quum S. Marcellus Abbas τῶν ἀκαθάρτων dæmones multis precibus coniuraret, vt ex possessis corporibus exirent; clamant illi: Iube nos exire, quoniam in nos accepisti potestatem. Ille perseuerat in oratione, donec virtute diuina expellerẽtur. Cùm autem causam rogarent, qui tunc aderant, cur dæmonibus se cessuros confitentibus, ab initio nihil præcepit, ille respondit: Quoniam dicentes me in eos accepisse potestatem, non aliud agebant, quàm quòd vanæ gloriæ laqueis me conabantur implicare.

Exemplum.

In vita S. apud Surium. 6 pag. 1119.

2. Causa, virtuti detrimentũ. *Matth. 13.*

Sed nunc, vt per vanam gloriam virtus flaccescat, nec crescere queat amplius, ostendendum. *Simile est regnum cœlorum thesauro abscõdito in agro, quẽ qui inuenit homo, abscõdit.* Thesaurus

Thesaurus bonorum operum occultè inuenitur, occultè emitur & occultè foditur. Qui statim suam virtutem ostendunt, sunt tanquam amygdalus, quæ florem citò emittit, & flante vento celeriter amittit; qui autem occultant, morum imitantur, quæ quum serò emittat flores, nullo vnquam vento aut gelu offenduntur. Natura prouidit vt non esset in manu & potestate mulierum parere: Nam si quando vellent, ipsæ parerent, multa monstra vtique emitterent, & aliæ spatio vnius mensis, aliæ duorum aut trium parerent. Sic opus est labore & manu Dei obstetricante, vt virtus, sicut fœtus in ventre, abscondatur, & laboret in hac vita, donec tempus pariendi adueniat. De quo Christus dixit: *Mulier dum parit, tristitiam habet: quum autem peperit, non meminit pressuræ propter gaudium.* Sic *vos contristabimini*, in multa scilicet patientia bonum operantes; *sed tristitia vestra vertetur in gaudium.* Quòd si ante tempus prodire & parere virtus vult, & hic gloriam quærere, vt fœtus immaturus varijs casibus extinguetur, vel superbia sua, vel inuidia, aut adulatione aliena. Animalia apud Ezechielem habebant quatuor alas, quarum duæ erant erectæ; illæ sunt opera virtutum sursum tendentia: *alijs duabus tegebant corpora sua;* istæ sunt timor & humilitas, quibus virtutum actus & substantiæ à vana laude teguntur. Qui iter longum faciunt, solent secum duas crumenas ferre, quorum altera monetam auream ferunt, hanc semper ducunt absconditam; altera minoris valoris, & vulgarem concludunt: & hanc in hospitijs manifestant, hospitibus ex ea symbolum soluentes; alteram occultant, ne latronibus insidiandi ansam præbeant. Sic abscondita debet esse virtus, vt, sicut Christus monuit, *nesciat sinistra manus quid faciat dextera*, id est, (vt exponit Chrysostomus) *nesciat voluntas carnis, quæ Deo semper est contraria, quid faciat voluntas animæ, & superioris rationis Deo subditæ.* Certè vt thesaurus absconditus tutior à latronibus est; & virgo domi clausa facilius castitatem seruat, quàm ea quæ vagatur: sic virtus occultata, à superbia & diaboli laqueis tutior est. Et quemadmodum fructus arborum quæ iuxta viam publicam crescunt, rarissimè maturescunt; quia à transeuntibus præpostera auiditate comedendi, ante maturitatem colliguntur: sic virtutum opera quæ in hominum conspectu fiunt, vel, vt ab hominibus spectentur, ostentantur, nunquam ad veram soliditatem perueniunt; quia statim humano fauore intumescere operantem

Stella in Luc. cap. 5.

Similia.

Ioan. 16.

Ezech. 1.

Allegoria.

Matth. 6. Homil. 13. in Matth. operis imperf.

Similia.

1.
2.
3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciunt, ideóque iam distentum ad progrediendum in virtute, vel ad alia virtutum opera capessenda, prorsus inidoneum reddunt. Postremò, sicut gallina quæ ouo posito, statim cantillat, causam præbet, cur statim collectis ouis, nunquam pullos pariat: sic qui suas virtutes statim prædicant, aut prædicari cupiunt, id agunt, ne vllos virtutum suarum fructus ampliùs producant. Sapienter Chrysostomus: *Sicut aurum vestémque pretiosam, quum in publico ponimus, plurimos ad insidias prouocamus, si verò ea recondamus atque occultemus, domi in tuto cuncta seruabimus: sic, si diuitias virtutum in memoria quasi venales assiduè portemus: armamus hostem, irritamus inimicum, & dolosum inuitamus ad furtum: sin verò nemo alter id scierit, nisi quem nulla occulta latere possunt, tutissimo in loco pretiosa consistunt.* Certus enim rectè factorum thesaurus, obliuio. Vnde Apostolus: *Ea quæ sunt retrò, obliuiscens.* Memoria quippe præteritarum virtutum impedimentum est sequentium, dum ex præteritis, ita sibi quisque inaniter placet, vt plus sibi ad cumulum addi, aut non necesse putet, aut negligat. Ita cum inani gloria crescere aut maturari virtus non potest. Verum quidem est quòd virtus laudata crescit, quando vera virtus, & solida est quæ laudatur, id est, quæ propter solum Deum susceptа fuit, & non propter laudem humanam. Quemadmodum enim aurum, si verum & purum est, in fornace purgatum manet, si adulterinum, in fumum abit: sic virtus laudata, si vera & pura virtus est, crescit & solidatur, si falsa & fucata, euanescit. Vnde Salomon: *Quomodo probatur in conflatorio argentum, & in fornace aurum, sic probatur homo ore laudantis.*

1. Homil. 3. in Matth.

Philip. 3.

Prou. 27.

3. Causa, Laudis vanitas. Chrysost. hom. 17. in epist. ad Rom.

Iam verò laude hac populari & humana nihil fucatius aut mendacius, vt eam in rectè factis consectari velle, dementia sit. *Nonne dementia est, cùm habeas theatrum in cœlo constitutum, spectatores tamen in terra tibi deligere? Athleta vbi certat, ibi & probari cupit. Tu cùm in superioribus certes, in inferioribus coronari quæris. Videamus tamen, si placet, coronas. Illa quidem superbia constat, hæc autem inuidia; quadam ex ironia & adulatione, propter pecunias & alia; nonnulla etiam ex seruili ministerio. Quemadmodum enim pueri ludentes, ex fœno coronas alicui imponunt, coronatum autem suum post tergum irrident; sic sæpè fit, vt qui te in faciem prædicant, apud seipsos clanculum subsannent.* Deinde, nonne dementia esset, laruas & personas histrionum, quas in scenis gestant, vehementer adamare aut appetere? Sunt tamen persæpe honestissimè

Similia. 1. 2.

simè & exactissimè fabrefactæ. Attamen nemo tam demens, vt eos appetat aut ametiquiàm inanem tantùm & fictum esse illatum decorem norunt omnes, & aliud esse personam, aliud rem personatam. Atqui laus in ore hominum, persona tantùm & larua veræ laudis est, quum sæpissimè aliter sentiant quàm loquantur: & vt id non fiat, breuis temporis laus est, & facilè in contemptum vertitur; hæc denique, non nisi huius vitæ est, & valde caduca. *Gloria mea* (ait Apostolus) *hæc est, testimonium conscientiæ meæ.* Et iterum: *Mihi prò minimo est, ab hominibus iudicari, aut ab humano die*, id est, fauore & existimatione. Qui conscientias suas in alienis labijs posuerunt, modò magni, modò parui, modò nulli sunt. Sic *stultus vt luna mutatur.* Crescit & decrescit pro laudatorum arbitrio. Polycletus Statuarius duo simulachra fecit: vnum ad arbitrium plebis transponens & commutans, prout quisque accedens atque aspiciens, mutandum diceret, & cuiusque voluntati morem gerens, in publico opus suum effingens; alterum verò ex artis suæ peritia, domi fabricauit suæ. Quum vtrumque in foro posuisset, & domesticum omnes admirationi haberent, publicum omnes deriderent, vtpote in quo vix vllum membrum alterius proportioni respondit: Atqui, inquit Polycletus, quod vituperatis, à vestra arte profectum est; quod verò suspiciris, ego mea facultate fum fabricatus. Hippomachus, pugillandi magister, quum athleta quidam ex eius discipulis specimen exhiberet artis, & circunstans multitudo vniuersa acclamaret, percussit eum virga, inquiens: Sed tu perperam fecisti. Nam si quid artificiosum præstitisses, ignari isti non te collaudarent. Antisthenes Philosophus, dicenti sibi cuidam, *Multi te laudant, Quid enim, ait, mali feci?* Turpe est, Christianos, Sacerdotes, Theologos hoc non videre, quod isti ethnici viderunt. Acutè hoc in Diogene taxauit Plato. Sterit aliquando Diogenes gelidissimo tempore in aquis penè congelatis nudus. Quum magna multitudo hoc spectans, commiseratione hominis tangeretur, superueniens Plato, multitudini dixit: *Si huic homini misereri vultis, eúmque hac molestia liberare, discedite.* Accedit ad hæc omnia, ex virtute laudem humanam aucupari velle, per se malum esse, & superbiæ speciem, ideóque Deo exosam, & (vt Chrysostomus loquitur) *matrem gehennæ. Qui enim se exaltat*, id est, suas laudes prædicat, vel se laude dignum, & cæteris præferendum iudicat, *humiliabitur*, id est, ad barathrum detrudetur. Nam vt humilis

1. Cor. 1. 1. Cor. 4.

Eccli. 27.

Aelianus var. hist. lib. 14. Exempla. 1.

Idem lib. 2. 2.

Laert. lib. 6. 3. Apophthegma.

Idem ibid. 4.

Apophthegma. 4. Causa, Superbiæ malum.

Homil. 17. in epist. ad Rom. Luca 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

milis exaltatio, de qua Christus illic loquitur, est cœlestis gloria, sic superbi humiliatio, est inferni pœna. *Vitia cætera in peccatis* (ait Augustinus) *superbia verò etiam in rectè factis timenda est, ne illa quæ laudabiliter facta sunt, ipsius laudis cupiditate amittantur.* Quare hanc vanitatem pestiferam naufragium in portu esse docet Chrysostomus: *Sicut nauis* (inquit) *quæ multos fluctus transiit, multásque tempestates effugit, in ipso autem portu tandem in scopulum impingit, iacturam totius in se reconditi thesauri facit, ita qui post multos labores ac virtutes, linguam & mentem à cupiditate laudis non temperauit, in ipso portu naufragium fecit.* Hac de causa appositè Plato superbiam vocat, *vltimam vestem quam anima deponit*, quasi in exuendo vetere homine, extremus sit superbiæ pannus. Quod aliis verbis Isidorus dixit: *Superbia est in peccato prima, & in conflictu postrema: quia, vt est omnium criminum origo, sic est omnium virtutum ruina.* S. Pachomius, vir admirabilis sanctitatis & prudentiæ, quum animaduertisset quemdam ex suis duas paruas storeas vno die factas (quum cæteri fratres vnicam quisque faceret) sic ex aduerso loci, vbi vir ille sedebat, sub vesperam posuisse, vt ab illo viderentur, simúlque vt à Pachomio laborantis industria prædicaretur, dixit astantibus tristis: Frater iste à manè huc vsque laborans, totum suum laborem diabolo donauit, nihil sibi fructus ex opere relinquens, sed magis amans hominum gloriam, quàm Dei. Quare & acerrimè increpitum seuerè puniuit, vt hoc in eo vanitatis vitium sanaret. Docet ergo Christus in illis ad leprosum sanatum verbis, *Vide nemini dixeris*, cupiditatem inanis gloriæ etiam in veris virtutibus nullo modo affectandam, sed sedulò repellendam esse, siue quia affectus ille præposterus omni apud Deum mercede bonum opus spoliat, siue quia virtutis incrementum impedit, siue quia omnis humana laus fucata & falsa est, siue denique, quia vitiosus per se, & damnabilis hic affectus est.

Epist. 51.

Simile. Hom. de profectu Euang.

In Tim.

De summo bono lib. 2. cap. 28.

Exemplum. In vita eius apud Surium tom. 5. pag. 393.

4. *Sed vade, ostende te Sacerdoti.*

Sacerdotalis reuerentia.

LOcus moralis de debito honore ac reuerentia Sacerdotali ordini exhibenda. Quum enim iuxta præscripta legis veteris, leprosus non censebatur mundus à lepra, nec in consortium hominum recipiebatur, nisi à Sacerdote mundus declararetur: Christus hoc loco, etsi nec legi subiectus, nec approbatione illa sacerdotali opus habens, leprosum

prosum tamen à se mundatum, & diuina potentia mundatum, & ita purè mundatum, vt nulla lepræ species, nulla emundationis dubitatio relicta esset; mittit ad Sacerdotes, vt se illis ostendat & exhibeat, eorúmque declarationem & approbationem accipiat. Sic videlicet Christus vtcunque supra legem & extra ordinem sanans, Sacerdotium illud vetus honorare voluit; & ab ijs, quos sanauerat, honorari iussit. Docet hoc facto Christus, multo fortiùs, multóque sinceriùs noui Testamenti Sacerdotium ab ipso institutum, honorandum esse. *Illis enim legis veteris Sacerdotibus* (ait Chrysostomus) *corporis lepram purgare, seu, vt verius dicam, haud purgare, sed purgatos probare, datum fuit. At nostris Sacerdotibus non corporis lepram, verùm animi sordes, non dico purgatas probare, sed prorsus purgare concessum est.* Quanto igitur maior Sacerdotij nostri efficacia, potestas, virtus, tanto excelsior dignitas est, tanto maior ei honor & veneratio debetur. De vtriusque Sacerdotij discrimine, & nostri dignitate, in altero Promptuatio, ad hunc locum, & alterum ei similem, Dominica 13. post Pentecosten diximus. Nunc de reuerentia Sacerdotibus noui Testamenti exhibenda, quatenus ad debitam populi pietatem hoc pertinet, pauca dicemus. Sacerdos quum Christi personam gerat (*pro Christo enim legatione fungimur, & sic nos existimet homo, sicut ministros Christi*, ait Apostolus) hoc primùm nomine singulari honore ac veneratione affici debet. Dicit enim Christus: *Qui vos audit, me audit: qui vos spernit, me spernit.* Rursum alia Scriptura dicit de Samuele Sacerdote contempto: *Non te sprenerunt sed me.* Ex hac consideratione dixit Gregorius: *Si Dauid, Regum iustissimus, in Saul, quem constabat à Domino iam reprobatum manum mittere non præsumpsit, quia vnctus Domini erat, quanto magis cauendum est, ne manum detractionis, aut vituperationis, siue indiscretionis, aut dehonorationis quidam mittant in vnctum Domini, vel in prædicatores sanctæ Ecclesiæ: quia eorum vexatio siue detractio ad Christum pertinet, cuius vice in Ecclesia & legatione fungantur!* Similia scribit Chrysostomus: *An nescitis quòd honor Sacerdoti collatus, ad Deum ipsum pertinet? Ne igitur respicias illum cui honor confertur. Non enim propter illum debes quod tuum est facere, sed propter eum cuius Sacerdos est, vt & ab illo mercedem accipias.* Rursum alio in loco: *An ignorat quid sit Sacerdos? Angelus vtique Domini est. Non ex seipso loquitur. Si despicis, non illum despicis, sed Deum, qui illum ordinauit.*

Lib. 3. de Sacerdotio.

1. Ratio, quia Christi personam gerit.

Matth. 10.

1. Reg. 1.

Epist. lib. 12. epist. 11.

Hom. 83. in Genes.

Hom. 2. in 2. ad Tim.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ordinauit. Si per asinã os, si per Balaam scelestum hominem populi causa Deus loquutus est; multo magis loquitur per Sacerdotem plebis suæ gratia. Quid enim non agit Deus salutis nostræ causa? per quem non loquitur? per quem non operatur? Si enim per Iudam operatus est, si per Caipham si per prophetas eos quibus dicturus est, Non noui vos, Discedite à me omnes qui operamini iniquitatem: quanto magis per Sacerdotes diuino ministerio famulantes operatur! Propterea igitur honorandi Sacerdotes; quia Dei, & Christi eius personam ex officio gerunt. Alia ratio huius debiti honoris est, quia nostri curam gerũt. De hac Paulus: *Obedite Præpositis vestris, & subiacete illis: ipsi enim pernigilant pro animabus vestris, tanquam rationem reddituri apud Deum.* Quemadmodum ergo de medico Scriptura dicit: *Honora medicum propter necessitatem*: ita multo magis animarum medici, vel propter hanc summam necessitatem, mirificè honorandi sunt. Ex hac consideratione sic scribit S. Chrysostomus: *Die vero, ipse tanto periculo tui gratia subditus est, & tu illi obtemperare detrectas in his quæ tibi vtilia sunt? Etsi enim ille sua omnia ritè disponat, quàm diu tu minus rectè valet, angoris vacuus esse non potest, quum duplex sit ab eo ratio exigenda. Iam verò considera quanti sit periculi per singulos subditorum discuti, rationemque pro omnibus reddere. Quantumuis illi honoris impendas, quantumlibet obsequij deferas, nihil his periculis par referre poteris. Nam etsi animam ponas, ipse hoc pro te iugiter facit. Etsi id minùs in hac vita facit, quòd persecutionis iam tempus non sit, eam tamen periculo æternæ mortis exponit. Tu contrà neque ad verba vsque illi subiecerit? Hoc nempe est malorum omnium causa, quòd Præpositorum vestrorum authoritas perijt, nulla ijs reuerentia habetur, nullus honor, nullus metus.* Hæc ille. Ex hoc sanè colligi potest, maiorem esse causam cur Sacerdotem populus amet ac reuereatur, quàm cur Sacerdos populum. Quantò enim maior est ratio vt nos ipsos, & bonum nostrum amemus, quàm alienum, quia charitas à se ipso debet incipere in ratione secundæ tabulæ: tanto maior ratio est vt populus Pastorem diligat, qui ad suum bonum datus est; quàm vt Pastor populum, qui ad populi bonum & vtilitatem ordinatus est. Atque hinc emergit alia ratio reuerentiæ sacerdotalis; quia videlicet eorum studio & labore, maxima ad nos salutis nostræ adiumenta perferuntur. Quare quum Apostolus dixisset; *Qui bene præsunt Presbyteri, duplici honore digni sunt*, adiecit: *Maximè qui laborant in verbo & doctrina.* Hæc enim pars

2. Ratio. *Hebr. 13.*

Eccles. 38.

Homil. 2. in 2. ad Timoth.

3. Ratio.

1. Timoth. 5.

pars officij Sacerdotalis, qua verbum Dei populo administratur, & pro populo oratur, talis ac tanta est, vt nullo satis obsequio aut officio compensari queat. Vrget hoc Chrysostomus his verbis: *Reuerere Sacerdotem, quòd tibi diebus singulis diuina ministrat, Scripturas relegi facit, tui gratia exornat domum, propter te vigilat, tui causa preces exoluit, pro te apud Deum precaturus astat, propter te vota persoluit, pro te apud illum religio, cultúsque & obsequium est. pro te ista omnia. Reuerere ergo atque considera.* Hæc ille. Certè sicut nobilis pater, qui filij sui præceptorem, vt eum diligentiùs erudiat, magnis muneribus afficit non modò præceptorem, sed ipsum quoque filium honorat: sic qui Dei ministros vel honore, vel muneribus afficit, vt eum apud Deum iuuet, vel quia eius consilio in causa pietatis vsus est, non solùm ipsum Sacerdotem, sed & seipsum honorat, ac sui ipsius dilectionem veram ac religiosam se habere ostendit. Quare hac de re sic iterum Chrysostomus: *Insania manifestissima est, talium istum principatum, sine quo neque salutis, neque bonorum à Christo promissorum, participes fieri possumus, despicere. Nam si non potest introire in regnum cœlorum, nisi qui renatus fuerit ex aqua & Spiritu sancto; si æterna vita priuatur, qui non manducat carnem Domini, & sanguinem bibit; omnia autem hæc haud aliter quàm per sacrosanctas illius manus perficiuntur, manus inquam Sacerdotum, qui fiet, vt citra illarum opem, aut gehennam euitare, aut cœli præmia consequi quis possit? Hoc certè nomine Sacerdotes meritò, non modò plus vereri debemus, quàm vel Principes vel Reges; sed etiam maiori honore quàm parentes proprios honestare.* Hæc ille. Iam verò etiam propter ipsas oues & populum fidelem, necessaria est hæc reuerentia, hic honor Sacerdotibus præstandus, ipsique populo in primis est vtilis. Hinc Apostolus, postquam dixisset, *Obedite Præpositis vestris*, adiecit. *Vt cum gaudio hoc faciant, non gementes. Hoc enim non expedit vobis.* Nempe non expedit populo, vt propter eius vel inobedientiam & contemptum, vel ingratitudinem & neglectum, cum tristitia & gemitu suo munere fungantur Sacerdotes; idque multis de causis. Primò, quia graue est hoc in populo peccatum. Secundò, quia honor ille exhibitus, populo est vtilior quàm pastori. Tertiò, quia alioqui difficilius curatur & docetur populus. Quartò, quia suos pastores lædunt, & pascendi prouinciam difficiliorem illis reddunt. Singula paucis ostendentur. De primo exemplum esse potest Dathan & Abiron cum suis,

Loco iam citato.

Gramat. tom. 5. serm. de tempo. pag. 418.

Simile.

Libr. 3. de Sacerdotio.

4. Ratio.

Hebr. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Sacerdotem nõ reuereri, peccatum.

Exempla.

Num. 26. Lib. 1. de Sacerdotio.

qui propter inobedientiam Sacerdotio exhibitam, descenderunt in infernum viuentes. *Meo quidem iudicio* (ait Chrysostomus) *qui nostros Sacerdotes despiciunt & contemnunt, multo sceleratiores, ac maiori supplicio digni sunt, quàm Dathan cum suis omnibus.* Aliud exemplum esse possunt Iudæi Samuelem reiicientes, & Regem postulantes. Sic enim graui iugo postea subiiciebantur, vt latè illis futurum exposuit Samuel. Huc etiam pertinet quod de suis Sacerdotibus per Prophetam Deus dixit: *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Hinc D. Cyprianus: *Qui Christo non credit Sacerdotem facienti, postea credere incipiet Sacerdotem vindicanti.* De secundo sic scribit Chrysostomus: *Quid Præpositi de nostro honore lucrantur, nisi inquantum obtemperantes habebunt, idque pro vtilitate nostra? Hi enim, licet honorentur, nihil ex eo honore in futurum lucrantur; imo maiorem inde sæpè damnationem suscipiunt. Et si patiantur iniurias, nihil ex eis detrimenti futurum acquirent, imò & meritorum illis accedit cumulus atque defensio. Nostri autem causa cuncta hæc fiunt. Nam siue honorantur à subditis, & hoc illis fieri iubet, sicuti dicebat ad Heli, Assumpsit te de domo patris tui; siue iniurijs afficiantur; hoc in se Deus ipse perpetitur, vt ad Samuelem ait: Non te sprouerunt, sed me. Itaque illis contumelia, lucrum; honor, onus est.* Tertium per se patet. Quemadmodum enim recalcitrãtem ouem non facilè pastor curauerit, & qui reluctatur æger, difficiliùs medelam capit: ita subditi immorigeri & morosi, qui vel per contemptum pastorem non audiunt; vel auditum per superbiam contemnunt, difficillimè ab eo formantur. Multo autem hoc veriùs in animarum cura accidit, quàm in illis aliis. Curari enim anima non potest, nisi sponte & lubens se disciplinæ subiiciat. *Volentium enim, non coactorum salutis est mysterium*, ait Gregorius Nazianzenus: & *Christus eos æterna corona donat*, (ait Chrysostomus) *non qui coacti aut inuiti, sed qui certo animi proposito à peccato abstinent.* Quare D. Basilius verba Apostoli citata exponens, ait: *Quod hic dicitur, Hoc enim non expedit vobis, mea quidem scientia magni cuiusdam detrimenti, & quod ægrè admittat curationem, significationem habet. Res est enim omnium difficillima, seipsum cognoscere & curare. Naturaliter enim seipsum vnusquisque amat: ab alio autem cognosci & curari facile est.* Iam verò quod quartò dictum fuit, non expedire populo vt gementes ac dolentes Pastores officium faciant, quia sic Pastores suos lædunt, & difficiliorem illis prouinciã pascendi

Sacerdotis reuerentia facit populum docilem.

Similia.

In orat. quum à patre in conferriũ assumptus esset.

Lib. 2. de Sacerd. Constitut. mona. cap. 23.

Sacerdotibus negata reuerentia, facit eos minus vtiles.

pascendi reddunt, ex eo patet, quod animi dolor ac tristitia, quæ ex subditorum peruicacia oritur, animi vires frangit, & ad munera pastoralia obeunda grauem atque inidoneum facit. *Mœstitia* (ait Chrysostomus) *itémque curæ ac sollicitudines perpetuæ, animi vim maximè possunt prosternere, eundémq; ad summam etiam imbecillitatem perducere. Nam menti tenebras offundunt, neque sinunt eius fœtus puros sinceroſq; euadere.* Sic & D. Gregorius Magnus: *Loqui de Deo, quieta valde & libera mentis est. Nec enim concussa aqua imaginem respicientis reddit; sed tunc in ea vultus intendentis aspicitur, quum non mouetur.* Sic & D. Augustinus: *Ex ipsa tristitia sermo procedes, minùs gratus est, quia de ariditate mœstitiæ minùs exuberat: & profectò languidus & insuauis ille sermo erit, qui per venam cordis æstuantem, fumantémque trahetur.* Plurimum ergo sibiipsis detrimenti adferunt, qui sua peruicacia & irreuerẽtia id agunt, vt animatum curatores gementes ac dolentes officium faciant; quando ita constituti, nec cum spiritus libertate & charitate aliis cõsulere, nec salutis pabulum vbertim subministrare, nec laborantibus suis condolere & compati possunt. His igitur de causis tum ipsi populo, tum ex rei natura necessaria est, Sacerdotum in Ecclesia Christi debita reuerentia: quam in his verbis commendare Christus voluit, cùm à se senatum leprosum mittit nihilominus ad Sacerdotes, vt illis se ostendat. Vnum exemplum subiiciam. S. Martinus, Episcopus Turonensis, à Maximo Imperatore inuitatus, quum primùm illi poculum, iubente Imperatore porrigeretur, eo fine vt ipsi Imperatori Episcopus, honoris causa, ante omnes præbiberet; neglecto Imperatore, suo sacellano Presbytero propinauit. Quo viso, dixit Imperator, alios quidem Episcopos, etiam in templo, illi adulari; Martinum verò nec in mensa Principis, sacerdotalis reuerentiæ aliquid imminuere velle.

Lib. 1. de Sacerdotio.

Homil. 21. in Ezech.

De catechiz. rudib. cap. 10.

Exemplum.

Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

5. *Et offer munus quod præcepit Moyses.*

LOCVS moralis de animi gratitudine in Dei beneficiis acceptis præstanda. Leprosis enim sanatus, iubetur in lege offerre duos passeres viuos, iuxta ritum in Leuitico præscriptum; quam oblationem Christus hic *Munus* vocat: id est, donum in gratiarum actionem pro munditie accepta oblatum. Multum quippe Deo displicet hominis à peccato sanati (quod per lepram significari in altero Promptuario

Gratitudo animi.

Leuit. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ostendimus) ingratitudo. Vnde pietas quam Deo debemus, propriè in eo consistit (vt definit Augustinus) vt anima non sit ingrata Deo. *Cultus Dei* (inquit) *in hoc maximè constitutus est, vt anima ei non sit ingrata: vnde in ipso verissimo & singulari sacrificio, Domino Deo nostro gratias agere admonemur. Deus enim bonorum nostrorum non indiget*, ait Dauid; sed totum obsequium nostrum, quod Deo præstare possumus, illud est, ne eius beneficiis ingrati simus. Vnde Apostolus: *In omnibus gratias agite. Hæc est enim voluntas Dei.* Ad hoc officium multis verbis Propheta regius se excitauit, dicens: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuiscì omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis: qui sanat omnes infirmitates tuas: Qui redimit de interitu vitam tuam. Qui coronat te in misericordia & in miserationibus.* Præcepit Dominus per Ezechielem, vt qui templum ingrediebatur, per aliam portam egrederetur, ne Propitiatorio terga verteret, cùm à templo exiret. Qui enim eadem porta regrederetur, terga verteret Propitiatorio. Docuit iste ritus typicus, accepto aliquo à Deo propitiante beneficio, non esse illi per oblitionem terga vertenda. Omnes qui aqua indigent, præcipites in fontem vadunt, in eum oculos & animum dirigentes; sed iam bene potati reuertuntur, terga fonti animúmque vertentes.

De Spiritu & lit. cap. 12.

Psal. 15.

1. Thess. 5.

Psal. 102.

Ezech. 46. Allegoria.

Stella in Luc. 5.

Similia.

1.

2. Sic multi in sua siti & tribulatione, diuinæ bonitatis fontem inclamant; I bertati obliuiscuntur. Sed & situla qua aquam à fonte haurimus, vt aquam intromittat, os inclinat, & immergit; vbi aquam receperit, fundum illi quasi tergum obuertit. Sic faciunt ingrati. Et sicut mare aquas duices è cœlo accipit, sed easdem salsas reddit; sic multi, pro bonis à Deo acceptis, mala per ingratitudinem rependunt. Et sicut nubes virtute radij solaris è terra exhalatur & attollitur, sublata autem ipsum aërem obnubilat, & radios solares obscurat: sic homo ingratus, Dei fauore exaltatus, Deum postea spernit, & mandata eius violat. De hoc conqueritur per Propheram Deus: *Filios enutriui & exaltaui, ipsi autem spreuerunt me.* Et rursus: *Bos cognouit possessorem suum, & asinus præsepe Domini sui: Israël autem me non cognouit.* Sponsa in Canticis, quæ est anima fidelis, quum laudatur à sponso, *vt tota pulchra*; prima pulchritudinis pars, vnde sic laudatur, est: *Oculi tui sicut columbarum.* In quo eam gratitudinis nomine collaudat. Columba enim cùm singula grana rostro deglutit, rostrum atque oculos

Pint. Dial. part. 2. Dial. 2. cap. 10. & 11.

3.

4.

Esaiæ 1.

Cant. 4. Phil. Diez in hanc Domin. cap. 3.

oculos in altum extollit. Accipit vnum granum, & oculos in altum eleuat: accipit alterum, & iterum oculos erigit: & sic denique ad singula grana facit quæ deglutit. Talis est anima fidelis: ad singula Dei beneficia oculos & corda sursù tollit, gratias agens Deo suo. Hanc virtutẽ in iustis cõmendat Psalmista: *Vox exultationis & salutis in tabernaculis iustorum*, hoc est, núquam cessant Deum laudare. Laus autem Dei vocatur *vox exultationis*, quia ex gratitudine singulare animi gaudium iustis oritur. Vocatur *vox salutis*, quia gratiarum actio non solùm perseuerantiam in bono, sed & ampliora gratiæ beneficia à Deo impetrat. *Quemadmodum enim exiguũ pharmacum è magnis plerunque morbis hominem eripit, sic obrepsarnas Deo gratias agere, ingẽtia bona cõciliat*: ait S. Damascenus in historia de Barlaã & Ioasaphat. Sicut enim omnia flumina currũt in mare, vnde per exhalationes marinas orta sunt, vt eò reuertantur vnde iterum fluant, fiatque hoc modo perpetuus aquarum cursus atque recursus, fluxus atque refluxus assiduè reciprocus: sic omnia Dei dona, quæ ad nos descendunt à Patre luminum, ad Deum denuo per gratiarũ actionem reportantur, vt sic rursum à Deo ad nos recurrant, sitque perpetuus gratiarum eius & reciprocus recursus inter Deum & nos. *Ingratitudo verò* (ait D. Bernardus) *est quasi ventus exiccans & vrens fontem pietatis, sorem misericordiæ, fluenta gratiæ.*

1.

Psal. 36.

2.

3.

Serm. 81. in Cãt.

Simile.

Si Rex quotannis mille aureos tibi dari iuberet, tu verò illos omnes in emendo veneno, quo eum tolleres, vel in armis ad ei bellum inferendum, consumeres, nonne maximam iniquitatem te admisisse, & mille mortes commeruisse omnes iudicarent? At sic faciunt qui Dei dona in occasionem peccati vertunt, qui diuitiis, honoribus, scientia, acceptis denique frequenti peccatorum remissione, ad luxum, ad superbiam, ad impietatem, ad faciliorem recidiuam abutũtur. *Exemplũ.* Dedit Deus Hebræorum populo eam gratiam in oculis Ægyptiorum, vt eos omni auro atque argento, rebusque pretiosis spoliarent. *Exodi 11.* At boni isti Hebræi ex his Ægyptiorum spoliis vitulum sibi aureum conflauerunt, quem, reiecto vero Deo, infandè colerẽt. *Exodi 32.* An magis execrabilis potuit esse ingratitudo? At eandem committimus omnes, qui, quod modò dictum est, facimus. Hanc ingratitudinem mirabili metaphora veteri populo Deus exprobrauit, quæ tanto maior est in populo nouo, quanto maiora accepit beneficia Christi Ecclesia, quàm synagoga Iudaica. Sic apud Ezechielem loqui-

tur

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur: *Iuranti tibi, & ingressus sum pactum tecum, ait Dominus Deus, & facta es mihi.* Ezech. 16. *Et laui te aqua, & emundaui sanguinem tuum ex te, & vnxi te oleo.* Considera hic Baptismum, emundationem à peccatis, Sacramentum Chrismatis. *Et vestiui te discoloribus, & calceaui te hyacintho, & cinxi te byſſo, & indui te subtilibus.* Considera hic varias virtutes, pacem in affectibus, castitatem in lumbis, intellectum acutissimum in mente. *Et ornaui te ornamento, dedi armillas in manibus tuis, & torquem circa collum tuum, & dedi inaurem super os tuum, & circulos auribus tuis, & coronã decoris in capite tuo.* Cõsidera hic ornamenta exteriora, bona opera manuum, abstinentiam gutturis, silentium oris, custodiam auditus, & victoriam vitiorum. *Et ornata es auro & argento, & vestita es byſſo & polymito, & multis coloribus.* Cõsidera hic dona charitatis, & eloquentiæ, & omnis generis virtutum. *Similam, & mel, & oleum comedisti, & decora facta es vehementer nimis.* Cõsidera hic omnium rerum abundantiam, etiam quoad victum corporis. *Et profecisti in regnum, & egressum est nomen tuum in gentibus propter speciem tuam, quia perfecta eras in decore meo, quem posueram super te, dicit Dominus.* Certè nomen Christianum, totum orbem occupauit, & post professionẽ Christianam plurima regna maximè floruerũt. Sed & anima fidelis regnat in gratia, quàm diu non regnat in ea peccatum. *Et habens fiduciam in pulchritudine tua, fornicata es in nomine tuo, & exposuisti fornicationem tuam omni transeunti, vt eius fieres.* Hæc est execrabilis ingratitudo, vt vnde maiorem Deo seruiendi materiam anima acciperet, inde ansas & materias peccandi, Deumque offendendi maiores caperet: *Incrassata quippe, impinguata, dilatata, recalcitrauit.* Deut. 32. Renouata in Christo anima, & noua creatura facta, quasi iam satis pulchra atque perfecta, deque salute certa & secura (vt impij hodie hæretici blasphemãt) Dei mandata negligit, omni se voluptati prostituit. Adhuc sequitur in Ezechiele: *Et tulisti vasa decoris tui de auro meo & argento meo, & fecisti tibi imagines masculinas, & fornicata es in eis.* Talia idola nobis fabricamus de donis Dei nobis concessis, quotquot ad honores, ad voluptates, ad diuitias, ad odia & simultates exercendas, vel ingenij, vel corporis, vel fortunæ viribus abutimur. Concludit Propheta: *Væ, væ vobis, ait Dominus.*

Notant Seneca, ab humanis legibus nullam ingratitudini pœnam constitutam esse: quia tanta est eius iniquitas, vt sola Dei iustitiæ rigidissimæ relinquatur punienda. Sunt autem

autem ingrati mulo similes, qui, quũ saturatus est lacte materno, calcibus petit matrem. Rogatus Diogenes, quid apud homines celeriùs senescceret; beneficium, respondit. Nam iniurias quidem acceptas marmori, beneficia puluerì inscribimus. Et sicut muscæ in tersissimis speculis reptantes dilabuntur, in asperis verò locis hærent facillimè; sic, quæ est nostra morositas, beneficiorum immemores, iniuriarum tenacissimi sumus. Sed & insanis ac furentibus similes ingrati sunt, qui in xenodochiis aluntur, & suos benefactores nunquam agnoscunt. Ad hanc ingratitudinem circa Dei beneficia diligentissimè cauendam, innumera gratitudinis exempla, barbaris & ethnicis exhibita, nos incitare debebant: quod fecit S. Saba, multorum monasteriorum celebertimus Pater. Quibusdam Agarenis per cellam eius transeuntibus, & famentibus apposuerat radices tantùm quasdam melagtiorum & arundinum cortices: neque enim alio cibo ipse vtebatur. Redierunt illi postea, afferentes ei caseos & dactylos. Quo viso, Hei mihi, inquit. Barbari isti, parui nostri bñficij memores, referre gratiam munificè studuerunt: nos autem, qui quotidie fruimur bonis Creatoris, nullam ei vicissim studemus referre gratiam per mandatorum obseruationem. Quæ de cætero excusatio, quæ venia dabitur? Hæc ille. Ideo Apostolus generale & perpetuum præceptum contra ingratitudinis vitiũ dat: *Omne quodcunq; facitis aut verbo, aut in opere, omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agẽtes Deo & Patri per ipsum.* Coloss. 3. Quemadmodum enim ingrato vniuersa inter manus euanescunt; sic illi qui pro omnibus Deo agere gratias nouit, omnia crescunt & multiplicantur. De hac materia in aliis Euangeliis plura.

Ælian. l. 4. *Simile.* *Apophthegma.* *Similia.* *Exemplũ.* *In vita eius apud Surium, to. 6. p. 739.*

5. *In testimonium illis.*

LOcus moralis de grauiori iudicio eorum, qui maiora à Deo virtutis documenta & adiumenta acceperunt. Nam vt ideirco hũc sanatum leprosum ad Sacerdotes mittit Christus, quò videntes miraculum Christi, nec tamen credentes in Christum, inexcusabiles fierent, hoc ipso miraculo testimonium incredulitatis contra illos perhibente: sic hodie inexcusabiles fiunt, qui videntes quotidie mirabilia Dei opera, audientes optimas conciones, habẽtes ante oculos tot exempla virtutum, manent tamen in peccatis suis. Illa enim omnia

Universidad de Deusto
Biblioteca

nia erunt illis in testimonium. Sic Christus de persecutione quàm à Iudæis Apostoli passuri erant, dixit: *Continget autem hoc vobis in testimonium.* Hinc D. Augustinus: *Tot iudiribus inops astabo, quot me præcesserunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt bene viuendi exemplar. Tot convincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seq; imitando iustis dederunt actionibus.* Quare sicut Christus de Iudæis dixit; *Si non veniſſem, & opera non feciſſem in eis quæ nemo alius fecit, peccatum non haberent, nunc autem & viderunt, & oderunt me, & Patrem meum: peccatum eorum manet:* idem de nobis dicetur qui Christi operibus, beneficiis, promissionibus, visis, acceptis & intellectis, nihilo tamen meliores simus. Terrere nos debent Christi verba: *Væ tibi Corozaim, væ tibi Bethsaida: quia si in Tyro & Sidone factæ essent virtutes quæ factæ sunt in vobis, olim in cilicio & cinere pœnitentiam egissent. Veruntamen dico vobis: Tyro & Sidoni remissius erit in die iudicij quàm vobis.* Consideret quisque, quas & quantas virtutes, naturę, fortunæ, gratiæ Deus in ipso fecerit, videatque an adhuc pœnitentiam egerit, vitamque emendatiùs traduxerit. *Durissimum iudicium his qui præsunt: & potentes potenter tormenta patientur.* Quanto magis crescunt dona, tanto & crescunt rationes donorum, ait S. Gregorius.

Luc. 21. Meditat. c. 8.

Ioan. 9.

Matth. 11.

Sap. 6.

Hanc inconsiderationem exprobrat Propheta dicens: *Homo quum in honore esset, non intellexit. Comparatus est iumentis insipientibus, & similis factus est illis.* In honore homo est, qui magna Dei dona accepit, multas miserationes sensit. Hæc si non intelligit, erunt omnia *in testimonium illi*, & comparabitur iumentis insipientibus; quæ quum magnum à natura robur acceperint, à paruulo tamen puero minantur & reguntur. Quum non reciperetur Apostolorum prædicatio, *exeuntes illi, excutiebant pulueren de pedibus suis.* Vbi nunc Apostolica prædicatio corda non immurat, sic anathema & maledictio erit Deo, vt nec minimum ab Ecclesiæ Sacramentis beneficium sit accepturus; sed etiam pro minutissimis peccatis pœnas graues luiturus. Bonorum fidelium non solùm pulueres, sed & sordes Ecclesia portat, pro multis eorum peccatis apud Deum intercedens, adeoque ea comedens.

Psal. 48.

Matth. 10.

Osea. 4.

Dominorum in seruos cura.

7. *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus, &c.*

LOcus moralis de cura & officio dominorum erga seruos. Bonus hic enim Centurio pro seruo suo (vt diserte Lucas

Lucas eum vocat) tum per se, vt hic apparet, tum per amicos suos seniores Israël (vt est apud Lucam) apud Christum omni studio atque officio intercessit, vt à graui morbo sanaretur. Damnatur hoc exemplo illorum dominorum pessima consuetudo, qui ægrotos ministros statim domo expellunt, & ad hospitale publicum emittunt. Illis quippe maior equi aut mulæ, quàm seruorum, imò conseruorum cura est. Apostolus quum seruis erga dominos omnem charitatem imperasset, subiungit: *Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas.* Parem charitatem exigit à dominis erga seruos, quam à seruis erga dominos. Et causam subiungit fortissimam: *Scientes quia & illorum & vester Dominus est in cœlis, & personarum acceptio non est apud Deum.* Et rursum in alia epistola: *Domini, quod iustum est & æquum, seruis præstate.* At quid æquius & iustius, quàm domesticorum suorum curam habere? *Si quis enim suorum, & maximè domesticorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior.* id est, grauius in hoc genere peccat, quàm ipsi infideles solent; & fidem negauit, id est, fidem Christi diffamauit, & graui ignominia affecit, ea faciens quæ fidei non conueniunt, imò quæ nec infidelis faceret; vt in isto Centurione homine gentili patet. Sic & Seneca, homo infidelis, sensit. *Libenter*, inquit, *ex his qui à te venerunt, cognoui, familiariter te cum seruis tuis viuere. Hoc prudentiam tuam hoc eruditionem decet. Serui sunt? imò homines. Serui sunt? imò contubernales. Serui sunt? imò humiles amici. Denique serui sunt? imò conserui si cogitaueris tantundem in vtrosque licere fortuna.* Hæc quidem ille. Sed multo magis conseruos æstimabimus, si cogitauerimus, eodem esse pretio empros pretioſi sanguinis Christi, & eundem nobiscum habere Patrem & Dominum. Sic Christus: *Non debuisti misereri conserui tui?* Crudelitatis dominorum in seruos vnum exemplum proferam.

Ephes. 6.

Coloss. 4.

1. Tim. 5.

Epist. 47.

Matth. 18.

Memoria nostra (ait Franciscus Senensis, scriptor modernus) extitit ingenij pessimi seruus, cui etiam sæuissimus herus fuit, qui in eum verberibus sæuire non desinebat. Iratus seruus, quum dominum vleisci nequiret, duos quos habebat dominus infantes, anniculum vnum, alterum bimulum corripuit; turrióque edita conscensa, dominum vocauit, monens vt infantes suos gremio exciperet: quos quàm primum illis os parieti deiecit, seseque præcipitauit, ne viuus in potestatem domini veniret.

Lib. 4. de Repub. Exemplum.

Hoc animaduertant, qui omnia sibi in seruos licere arbitrantur,

Universidad de Deusto
Biblioteca

trantur, quorum nunquam tam destituta fortuna est, vt non interim nocere dominis possint.

8. *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum.*

Humiliatio sui.

Luca 7. Centurionis humilitas.

LOcus moralis de humili consideratione sui ipsius, & vt de se quisque humiliter sentiat. Superbus omnia sibi deberi putat, humilis nihil. Erat hic Centurio vir nobilis, & Capharnaum, quæ Galilææ caput erat, Præfectus à Romanis constitutus, qui & gentem Iudaicam sic amauit, vt synagogam ipse eis ædificauerit, ideóque seniores Iudæorum pro eo apud Christum intercesserint, dicentes, *Dignus est vt hoc illi præstes:* qui etiam venienti Christo ad se, *amicos obuiam misit, dicens, Domine noli vexari.* Hic tamen nec generis nobilitatē, nec officij sui dignitatem, nec merita in gentem Christi, nec pietatem, & gratiam, qua valebat, respiciens, omnino se indignum putat non solùm beneficio quod petebat seruo suo, non sibi, sed etiam conspectu Christi. *Propter quod* (inquit) *me ipsum non sum dignus arbitratus vt venirem ad te.* Obseruatione dignissima est huius ethnici hominis tam profunda humilitas. Reuera, quo quisque melior

S. Bonauent. in diæta salut. cap. 30. Similia. 1.

est, eo humilior est, eo se ceteris indigniorem iudicat. Ramus in quo pendet fructus, & spica plena grano declinat se in terram: sic anima humilis, onusta fructibus bonorum operum, respicit humi, propriam scilicet fragilitatem & conditionem terram, vnde sese humiliandi causam accipit. Ramus erectus & spica erecta vacua sunt. Vnusquisque nempe, non solùm ex parte corporis (quod clarum est) sed etiam ex parte animæ, se puluerem & cinerem reputare debet, & sic se semper humiliare. Sicut enim cinis vilis est, sic anima ex culpa (delicta autem quis intelligit?) vilis, & abominabilis Deo est. Si-

2. Cineri homo assimilatur. Humiliationis nostræ causæ.

cut cinis statim quouis vento dispergitur, sic homo per se non potest resistere modicæ tentationi, sed ad sibilum modici verbi sæpe cadit. Denique sicut cinis non potest redire ad statum suæ materiæ; sic peccator non potest redire ad statum gratiæ, nisi sola Dei virtute. Certè quicquid consideramus, siue ea quæ extra nos sunt, siue quæ intra; siue quæ infra nos sunt, siue quæ supra; siue denique quæ contra nos: omnia nos humiliationem & abiectionem nostri ipsius docent. Propter ea quæ extra nos sunt, humiliare nos possumus, considerando proximorum virtutes. Propter ea quæ

2.

3.

sunt intra nos ipsos, considerando proprias offensas, inclinationes

nationes prauas, defectus, vel etiam ipsas virtutes, si quæ sunt, à Deo esse, non à nobis. Propter ea quæ infra nos sunt, si quadrupedia consideras, vides ea fortiora; si volatilia, vides ea agiliora; si terræ nascentia, vides vel vtiliora, vt fructus, vel pulchriora, vt flores. Propter ea quæ supra nos sunt, considerando Deum, cuius vel potentiam euadere, vel sapientiam latere, vel iustitiam corrumpere, vel misericordiam tuis viribus promereri, & sine ea tamen esse non possumus. Propter ea quæ contra nos sunt, considerando hostium varietatem, importunitatem, crudelitatem, mundi varietatem, carnis importunitatem, dæmonum crudelitatem; vt dicere quisque debeat: *Misericordiæ Domini quòd non sumus consumpti.* In hac tam varia consideratione quis ita demens, vt de se non humiliter sentiat? Sed hæc pauci considerant. At sicut museus in locis fœtentibus recuperat odorem, sic humilitas fragrantior efficitur, quum quis propriam considerat vilitatem. Vnde D. Ambrosius, *Sicut apes* (inquit, *quum aëris motus suspectos habet, lapillis sapè sublatis, per inania se liberat nubila, ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorum: sic qui à vanæ gloriæ vento sibi timet, ne eius impulsu in transuersum rapiatur, suarum culparum & imperfectionum consideratione assumpta, mentis suæ cogitationes librat, vt, quantum vana laus attollere potuit, tantum alia deprimat.* Hæc ille. Sic diuus Chrysostomus: *Si vel vnius* (inquit) *diei peccata in memoriam reuoces, faciet illa recordatio, vt facilè criminis demittas.* Vbi pauo superbus pedes suos contuetur admodum turpes, caudam, vnde superbit, statim demittit. Sic indignum se quisque reputabit, quum fortè dignus sit, si suas imperfectiones & peccata consideret. Sicut, si quis vestem manu tenens, à iunctura manus vsque ad cubitum se tegat, reliquo toto corpore nudus, meritò insanire iudicaretur, meritò ab omnibus deridetur, si illam suam manicam semper ob oculos habens, propter illam se bene vestitum putat, & contra alios, eius nuditatem spectantes atque irridentes, offendit: sic omnino qui propter vnam aut alteram virtutem, quum multis præterea vitijs scateat, sibi interim bene placet, & plaudit, meritò deridendus ab hominibus, meritò reprobatur à Deo. *Qui iacet in terra, non habet vnde cadat.* Qui humiliter de se ipso sentit, vix in peccatum cadet, certè in temporalibus cadere non potest. Nam vt superbia quærit contentionem, id est, locum superiorem, pro quo omnes contendunt; ita humilitas

Similia. 1. *Lib. 3. de Virginib.* 2. *Hom. 20. in Matth.* 3. 4. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dom. 3. Aduent. text. 2. & 4. Dom. 4. Aduent. text. 6.

semper habet pacem, quia quærit locum inferiorem, pro quo nemo contendit. Plura de hac virtute superiùs dicta sunt in præcedentibus Dominicis: in alijs quoque sequentibus plura dicentur.

9. Filij regni eijcientur in tenebras exteriores.

Vocationis nulla certitudo.

LOcus moralis de vocatione incerta, siue ad Christiani nominis, siue ad religionis cuiuspiam, aut status ecclesiastici professionem: neque satis esse Christum profiteri: religionis propositum suscipere, Sacerdotalis ordinis esse, nisi vocationi & professioni tota vita, & res ipsa respondeat. Nam vt Iudæis nihil profuit, Dei populum & peculium fuisse, filios promissionis, & semen Abrahæ secundùm carnem extitisse, circuncisionem accepisse, verum Deum cognouisse, *credita illis eloquia Dei fuisse, adoptionem filiorum, & gloriam, & testamentum, & legislationem, & obsequium, & promissa accepisse, patres denique fuisse, ex quibus esset Christus secundùm carnem*, quia in Christum credere noluerunt: sic nec nobis Christianis proderit, *nunc populum Dei esse, qui eramus non populus*, filios promissionis esse secundùm fidem, Baptismo per Christum incorporatos esse, Scripturas sanctas nobis relictas habere, *adoptionem filiorum in qua clamamus Abba Pater*, & gloriam, & testamentum, & nouam legislationem *in melioribus repromissionibus sanctam*, & cultum Sacramentorum, & amplissimas Christi promissiones accepisse, patres denique in Christo fuisse, ex quibus multi in Christo spirituales filij nascerentur, si fidem nostram bonis operibus non consummamus, vt Iacobus de fide Abrahæ loquitur (*fides eius operibus consummata est*) & *vocationem nostram per bona opera certam facere non satagimus*, vt Petrus monuit. Sumus per fidem filij regni, *cives & domestici Dei*, vocatione sancti, sed nisi Centurionis humilitatem, & fidem operantem imitemur, in tenebras exteriores eijciemur. Orat Paulus pro Ephesijs, *vt det illis Deus spiritum sapientiæ & reuelationis in agnitione Christi, vt sciant quæ sit spes vocationis eius, & quæ diuitiæ gloriæ hæreditatis eius in sanctis*. Est enim certè maxima spes vocationis Christianæ; sed vide quid eisdem paulo pòst Paulus scribat: *Obsecro vos ego vinctus in Domino, vt dignè ambuletis vocatione qua vocati estis: cum omni humilitate & mansuetudine, cum patientia, &c.* Paulus ipse ait, se ea quæ sunt retrò obliuiscentem, *ad ea quæ sunt priora extendere*

Rom. 8. & 9.

Opera 1.

Rom. 8. Hebr. 3.

Iacobi 2.

1. Pet. 2. Ephes. 2.

Ephes. 1.

Ephes. 4.

Philip. 3.

extendere seipsum ad destinatum persequi, ad brauium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu. Magnum certè est vocationi nostræ brauium propositum, sed *eò contendere vt in agone oportet*, nósque ipsos magis ac magis ad bona opera *extendere*, nō per ignauiam & socordiam nos distendere, vt somnolenti faciunt. Orat rursum Paulus pro Thessalonicensibus, *vt dignetur eos* (id est, dignos faciat) *vocatione sua sancta Deus, & impleat omnem voluntatem bonitatis suæ, & opus fidei in virtute.* Nam (vt in priori epistola dicit) *non vocauit nos Deus in immunditiam, sed in sanctificationem.* Ita semper beatissimus Apostolus vocationem nostram in Christo spe plenam quidem esse docet; sed omnino à rectè factis, & à bonis operibus, ac sancta patientia, spei huius complementum pendere, *Hæredes sumus secundùm spem vitæ æternæ*; sed sequitur: *Si tamen compatimur, vt conglorificemur. Superinduti cupimus* (gloria cœlesti) *si tamen vestiti* (bonis operibus) *& non nudi inueniamur*, videlicet *sine veste nuptiali*; quam qui non habuit, in tenebras exteriores eiectus est. Rursum: *Participes Christi sumus, & vocationis cœlestis*, ait Paulus, sed addit: *Si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmum retineamus.* id est, si renouationem in Baptismo factam, de qua Iacobus dixit: *Voluntariè nos genuit verbo veritatis, vt simus initium aliquod creaturæ eius*, integram seruamus. Rursum, *Domus Christi sumus nos*; sed, *si fiduciam & gloriam spei vsque ad finem firmiter teneamus.* Spes autem & fiducia, sine conscientiæ bonitate & integritate, præsumptio est, non spes, & audacia, non fiducia. Omnes denique Dei & Christi promissiones ad filios regni factæ, conditionales sunt. *Si commortui sumus, & conuiuemus. Si sustinebimus, & conregnabimus. Si negauerimus illum* (*factis autem negatur*, non verbo tantùm) *& ille negabit nos.* denique, *Si manseritis in sermone meo verè discipuli mei eritis.* Adeò verum est, quòd filij regni eijcientur foras, nisi, quod filios regni decet, pro regno obtinendo legitimè decertent. Valet autem hic locus contra pestilentes horum temporum hæreticos, qui ex doctrina solius fidei statuunt filios regni eijci de regno non posse, postquam semel per fidem adoptati in filios sunt: vt in altero Promptuario non semel ostendimus.

2. Cor. 5.

Rom. 8.

Matth. 22. Hebr. 3.

1. Iacobi 1.

Hebr. 3.

2. Tim. 2. Tit. 1.

Ioan. 8.

Locus contra hæreticos.

10. Ibi erit fletus, & stridor dentium.

LOcus moralis de pœnis inferni: quas per fletum & stridorem dentium Christus ex parte hoc loco describit, &

De pœnis inferni.

Universidad de Deusto
Biblioteca

per tenebras exteriores, id est, extremas, & quibus nihil est vlterius aut profundius. Fletus autem iste, etsi non sit forte resolutio lachrymarum, quæ alterationem præsupponit, quæ, cessante motu cœli, naturaliter fieri non potest, est tamen dolor alicuius fletui corporali respondens, vt commotio capitis, & turbatio cerebri acerbissima, quod ad corpus ipsum attinet: animæ verò summus mœror atque tristitia, qualem in hac vita lachrymæ solent exprimere. Nam fletus iste, atque stridor dentium, qui verè in damnatis corporibus erit, non ab igne, frigore, fumo, tenebris, aut aliqua causa extrinseca: sed à causa intrinseca, à tristitia & indignatione mentis procedent. Stridor autem dentium fiet ex concussione totius corporis, quam tristitia & dolor incredibilis efficient. De his pœnis Esaias: *Vermis eorum non morietur, & ignis non extinguetur.* Vermis conscientiæ, animam; ignis comburens, corpus in æternum affliget. In his pœnis est perpetuus & intolerabilis fœtor: de quo Dauid: *Ignis & sulphur, & spiritus procellarum* (id est, turbulentæ tempestates, seu strepitus ventosi) *pars calicis eorum*, id est, pars afflictionis damnatorum. Fœtor autem huiusmodi est, vt si corpus damnati super terram poneretur, vniuersum aërem suo fœtore inficere posse, à quibusdam existimetur. Ad has pœnas accedit alternum cum calore frigus, non ad recreationem, sed ne vllo pœnæ genere carcat damnatus. Sic S. Iob: *Transeant ab aquis niuium ad calorem nimium, & vsque ad inferos peccatum eorum.* Fames quoque & sitis damnatos premet. *Serui mei comedent* (ait per Esaiam Deus, & addit Christus, *in regno Patris mei*) *& vos esurietis. Sic diues in inferno guttam aquæ petijt à Lazaro.* Sed & torquebunt maligni spiritus, carnifices infernales. *Tradidit eum tortoribus, donec redderet vniuersum debitum.* Denique horror erit illic perpetuus, confusio, strepitus, *Vbi nullus ordo, sed sempiternus horror inhabitat.* Atque hinc tartarus à verbo ταράσσω vocatur à D. Petro. Postremò (quod omnium est grauissimum) pœnarum æternitas: *Ite maledicti in ignem æternum.* Hæc de pœnis inferni, Scriptura sancta nobis reuelauit. Ex his omnibus, si sola æternitas consideretur, ad fugam & detestationem peccati vel sola posset sufficere. Considera Oceani magnitudinem, quàm immensa est aqua quam continet. Finge animo, centesimo millesimo quoque anno formicam ex eo bibere, quantum formica potest; dicere autem Deum damnatis, Confidite: nam quum exhauriretur à formica mare, tunc

Esaiæ vlt.

Psal. 10.

S. Romuald. in diæta salut. cap. 32.

Iob 24.

Esaiæ 65. Luce 16.

Matth. 18.

Iob 9. 2. Pet. 4.

Æternitatis consideratio.

tunc pœnarum vestrarum finis erit: magnam haud dubiè ex eo spem & consolationem concipierent damnati, quia saltem vnus sic aliquis tormentorum esset. Nam hoc quantumcunque longissimum temporis spatium, tamen præ æternitate prorsus nihil est. Sed & de his pœnis sic alia Scriptura loquitur: *Sunt spiritus qui ad vindictam creati sunt, & in furore suo confirmauerunt tormenta sua. In tempore consummationis effundent virtutem, & furorem eius qui fecit illos, confundent. Ignis, grando, & fames, & mors: omnia hæc ad vindictam creata sunt: bestiarum dentes, & scorpij, & serpentes, & romphæa vindicans in exterminium impios.* Hæc autem descriptio pœnarum inferni, etiam ex voce *Gehennæ*, quam primus de loco & pœnis inferni Christus Dominus in Euangelio vsurpauit, colligi potest. Significat enim vox illa vallem quandam propè Ierusalem, quæ Gehenna, quod vallem filiorum Hinnon significat, vulgò vocabatur. In hac autem valle solebant idololatræ Iudæi filios suos per ignem diabolo immolare, & immolationis tempore, ne paruulorum lamentabilis clamor audiretur, tubis ac tympanis, aliisque instrumentis bene sonoris resonantibus aërem complere. Cessante autem idololatria, in tanti sceleris horrorem, in hanc vallem sordes omnes, stercora, cadauera exportabantur. Vt verisimile sit, Redemptorem nostrum hoc vocabulum ad tormentorum locum, & inferni pœnas significanda vsurpasse, eo quòd in inferno ploratus & vlulatus, fletus, & stridor dentium, fœtores, scorpij, serpentes (qui huiusmodi in fimis enasci solent) vindictam in impios exercerent. Has pœnas singulis peccatis respondentes, iuxta illud, *Quantum se glorificauit in deliciis, tantum date illi tormentum & luctum*, sic apud Iob legimus: *Panis eius in vtero illius vertetur in fel aspidum intrinsecus. Diuitias quas deuoranit, euomet, & de ventre illius extrahet eas Deus. Caput aspidum suget, & occidet eum lingua viperæ. Luet quæ fecit omnia, nec tamen consumetur. Iuxta multitudinem adinuentionum suarum sic & sustinebit.* Sed de his inferni pœnis aliàs plura.

Gehennæ vox. Hieron. in cap. 18. Matth.

Apoc. 18. Iob 20.

Dom. 5. post Epiphaniæ.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 8.

ASCENDENTE *Iesu in nauiculam, secuti sunt eum discipuli eius. Et ecce motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus. Ipse verò dormiebat. Et accesserunt discipuli eius, & suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus. Et dicit eis: Quid timidi estis, modicæ fidei? Tunc surgens imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna. Porrò homines mirati sunt, dicentes: Qualis est hic, quia venti & mare obediunt ei?*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.* De tribulationibus iustorum, ad patientiæ virtutem exercendam, ad arctiorem erga Deum amorem prouocandum, ad maiorem Dei erga nos amoris significationem.

2. *Ipse autem dormiebat.* De apparente Dei obliuione, sed vigili semper prouidentia.

3. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.* De inuocando per orationem Christo in omni necessitate.

4. *Quid timidi estis modicæ fidei.* De fiducia in Deum nunquam deponenda.

5. *Tunc surgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.* De Dei clementia, qui post procellas serenitatem adiect.

1. *Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.*

De tribulationibus iustorũ.

LOCVS moralis de tribulationibus & aduersis, quę Deus suæ prouidentiæ, etiam ab eo maximè dilectis, immittit, vel ad maiorem suam gloriam in eorum postea liberatione ostendendam; vel vt ipsos electos suos liberatos à malis, ad maiorem gratitudinem, & Dei amorem excitet. Apostoli enim hîc in mari tempestatem sentiunt, & quidem tantam, vt iam iam perituri viderentur; sed à qua Christus sic eos liberat, & vt suam gloriam magis manifestet, & suorum erga se fidem & dilectionem magis prouocet. Nam Christus quidem solo imperio tempestatem tollit; Apostoli verò, in seipsis miraculum experti, ad Christi amorem magis accenduntur, quàm in aliorum morbis & malis expellendis, quæ quotidie

quotidie cernebant. Sic solet Deus in pericula quidem, cáque præsentia suos conijcere, non vt pereant, sed vt exercitentur. Passus est Iacob reuertentem de Mesopotamia videre fratrem suum Esau cum quadringentis viris ad se venientem, & ingenti metu eõcutit sed vbi eum docuerat à quanto periculo liberandus erat, absque vllo damno liberauit. Voluit Deus vt filij Israël viderent Ægyptios à tergo suo cum curribus & equis in maxima multitudine eos prementes, & præsenti se periculo proximos cernerent; sed eos statim maximo miraculo liberauit: vt videlicet Dei potentiam, & erga eos misericordiam tanto magis agnoscerent. Suauissima est hæc Dei prouidentia, ad patientiæ virtutem exercẽdam, ad arctiorem in nobis Dei amorem prouocandum, ad maiorem diuini erga nos amoris significationem. Quæ tria breuiter ostendentur. Sanè quum ad omne virtutis opus patiẽtia non minùs sit necessaria, quàm ad reliquos cibos panis (difficultates enim virtutum operationi naturaliter insitas patientia superat, sicuti reliquis cibis saporem & gustum panis adfert) hinc fit vt patientiæ virtus perpetuò nobis sit necessaria, quasi instrumentum quoddam, cuius ministerio reliquas virtutes operemur. At verò quemadmodum gladius ferruginosus, & qui diutissimè è vagina non extractus, æruginem contraxit, quum ad arma venitur, dominum suum sæpenumero adeò moratur, vt priùs ab aduersario vulneretur, fortè & occidatur, quàm è vagina educi possit: sic omnino patientia non exercitata adeò tarda est, vt sæpenumero locum diabolo concedat miseram vulnerandi animam, antequam se armare contra obortam difficultatem aut tentationem possit. Hac de causa exercet suos Deus tribulationibus externis, vt fortiores sint ad tentationes internas: exercet vbi non est peccati periculum iactura temporali, vt firmiores sint in tentatione ad peccatum, ad conseruandam salutem æternam. Sic Apostolos hîc patitur Christus in mare iactari & periclitari, vt eos ad patientiam exerceat, si quando vel à persecutoribus fidei, vel ab internis animæ hostibus agentur. Non est arbor solida nec fortis, nisi in quam frequens ventus incursat: ipsa enim vexatione constringitur, & radices certiùs figit, fragiles sunt quæ in aprica valle creuerunt. Sic ad ferenda aduersa delicati sunt, qui non fuerunt priùs exercitati vsu malorum. Ad suspicionem vulneris tyro palluit. Audacter veteranus cruorem suum spectat, qui scit se sæpè vicisse post sanguinem. Exercitia igitur

De⁹ suos exercet.
Genes. 31.

1.

Exodi 14.

2.

3.

Patientiã operatur tribulatio.
Similiã.
1.

Stella in Luc. cap. 8.
2.

3.
Seneca de prouid. Dei.

Universidad de Deusto
Biblioteca

igitur fortem faciunt. Videmus equos, quos ad cursum natura formauit, si diu in stabulo torpeant atque desideant, claudos effici & marcescere. Ferrum vim splendoris, argenti instar: diu in terra iacens, rubiginem contrahit, & tandem in terram vertitur. Sic virtus non exercita, arescit, & tertiens fit, qui spiritualis erat, nullis aduersis excitatus. Quisquis igitur tentatur, tribulatur, vexatur, seu à diabolo, seu ab hominibus malis, seu à Deo percutiente: si aurum est, expurgatur; si ferrum est, rubiginem amittit. Et quia ferrum potius quàm aurum plerique sumus; ideo ad excutiendam rubiginem, & ad exercendam patientiam, plerisq; est necessaria tribulatio. Hinc illi Deo chariores ostenduntur, quos, vt saluos eorum procurer, diligenter exercet. Iratus Deus Israëlitis, dixit: *Dimittam vineam, & non putabitur neque fodietur.* In quæ verba Basilius: *Quemadmodum qui vineam putant, astringunt eius vites, & interrè continent, vt maiore cum temperamento procedat ad proferendos vtiles fructus: ad eundem modum continet animam, assiduitate afflictionum interuallata. Quodammodo in se contrahitur, & quæ humiliter dimittit atque humiliat, atque ad sui diligentiorem custodiam retrahitur. E contrario, anima quæ indulgenter ac remissè viuere finitur, perinde atque vinea quapiam neglecta, luxuriat, & silicescit sarmentis, seque effundens circa incommoda, nec vllam offerentia frugem, natiuo succo exhauritur.* Christus ergo suos Apostolos in omni patientiæ genere exercuit. Cum illo famem & sitim in deserto, cum illo frigus & æstu in paupertate communi, cum illo labores & peregrinationes, pertranseundo de ciuitate in ciuitatem prædicationis causa, cum illo in mari tempestates & periculum extremum (vt in hoc Euangelio) cum illo denique Phariseorum accusationes, & Iudæorum opprobria perpessi sunt. Quare illis dicit: *Vos estis qui permansistis mecum in omnibus tentationibus meis.* Sic eos igitur ad omnia postea pro sancto eius nomine perferenda exercuit, & obdurauit; sic suos semper fideles & amicos in hac vita exercet, & patientiam docet. *Sicut enim qui mare nauigarunt, & innumeras procellas tulerunt, multasq; tempestates perpessi sunt, antequam merces referunt, non paruum peregrinationis suæ lucrum reportant; eo quòd aliquanto fidentiores sunt, & pelagi sæuitiam minus horrent, adeóque intrepidè ac velut tutò quadam trâ marina peregrinationes aggrediuntur: ita & qui in præsenti vita propter Christum multas fere afflictiones, etiam antequam regni cælorum magnam illam*

5. *Gratianus t. 1. de Sanctis, pag. 44.*

6.

Esaiæ 5. In cap. 5. Esaiæ. Simile.

Apostolorum exercitia.

Lucæ 22.

Chrysost. Homil. de Resurrect. Simile.

illam retributionem assequatur, magna hic potitur fiducia, animamq; suam ita excelsam efficit, vt posthac grauia omnia quasi è sublimi derideat. Nempe sic fiunt (vt canit Ecclesia) *tunsionibus pressuris expoliti lapides, qui suis coaptantur locis per manum artificis, vt disponantur permansuri sacris ædificiis.* De qua dispositione & præparatione Sanctorum sic S. Augustinus super illa Psalmi verba: *In tubis ductilibus, in voce tubæ cornex: Ductiles tubæ æreæ sunt, quæ tundendo producuntur. Si tundendo, ergo vapulando eritis tubæ ductiles in laudem Dei productæ. Sic cùm tribulamur, tribulatio, tunsio, profectus, productio est. Quomodo sonuit & quàm suauiter tuba ductilis, qui in tribulatione percussus gratias agit! Ecce, inquit, fabricator Deus. Illam tubam perficere volo. Non perficiam, nisi tundam. Malè sonabat antequam produceretur. Nunc productus & factus tuba ductilis, laudes Dei sonabit, qui antea blasphemias intonuit.* Nempe sicut aurum, quo magis tunditur, eo magis extenditur, & in laminas tenuissimas producitur, adeóque in fila subtilissima; sic iusti, quo magis per varias tribulationes tunduntur, eo se in charitatem Dei magis dilatant, eo subtilius & excellentius operantur. Quare (quod secundo loco diximus) ad amorem nostrum in Deum magis accendendum valet tribulatio. de quo mox plura. Sed patientiæ & fortitudinis robur ab afflictionibus nasci, ex eo adhuc demonstrari potest, quòd quemadmodum cocti lateres, nisi vehementi igne coquantur, mox vbi aquam biberint, dissoluuntur, & in minutissimas micas abeunt; igne autem, quo consumendi viderentur, & in cineres redigendi, ita roborantur & obdurescunt, vt nulla aqua dissolui queant, fiantq; ad ædificia aptissimi: sic omnino iusti, quos ingentes tribulationes frangere, & è statu mentis dimouere posse cuipiam videantur, ex eisdem tamen tantum animi robur, fortitudinem tantam concipiunt & acquirunt, vt nullis rerum aduersarum fluctibus lædi queant, sed ad ædificium spirituale maximè idonei reddantur, qui viui & electi lapides in eo fiant. Nempe sicut lana & linum, antequam illa pannus bonus, hoc tela subtilis fiat, tundi, neri, texi & pecti debet, variámque fortunam subire; sic, vt vasa in honorem fiamus, multa pati, variis æruumnis disponi & exerceri prius oportet. Arbor, vt melius crescat, magisque fructificet, varias patitur incisiones, & multa palmitum spolia ferre debet. Denique ipsa aromata, nisi pistillo contusa, suauem odorem non spirant. Tot & tanta sunt in rerum natura, quæ necessariam

Enarrat. in Psal. 99.

Simile.

Pintus Dialog. part. 1 dial. 4. cap. 5.

Similia.

1.

2.

3.

4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tim.1.

sariam hanc fidelium exercitationem docent, & ad oculum illud ostendunt quod Paulus dixit: *Tribulatio patientiam, patientia probationem operatur.* Nunc de secundo puncto.

2. Tribulatio ad maiorem Dei amorem excitat.

Nam quod tribulatio frequens ad maiorem Dei amorem excitat, & vt arctiùs Deo adhæreamus facit, vel ex hoc etiam Euangelio patet. Nam Apostoli, videntes se in mari periclitari, statim ad Christum accurrunt, dormientem excitant, & clamant: *Domine, salua nos: perimus.* Sic Dauid: *Psal.15.* *Multiplicatæ sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt.* Hinc D. Chrysostomus: *Deus tribulationes irruere permittit, vt ad ipsum frequentius confugiamus. Tale aliquid faciunt amantiores filiorum parentes: cùm paruulos suos viderint à se quidè sæpè discedere, aquauorũ autem suorum lusibus detineri, præcipiunt famulis terribilia multa simulare, vt exagitati metu paruuli ad maternum sinum confugere festinent.* Sed & mater paruulum infantem laxiùs & negligentiùs in sinu suo hærentem, ex industria cadere in terram permittit, vt casu læsus, & matrem inclamans, in sinum pòst receptus, tenaciùs adhæreat, matrisque collum amantissimè stringat. Ita enim Deus non modò ab aliis tribulari & vexari nos sinit, sed nonnunquam etiam ipse plagam minatur, adeóque infert, vt nos ad se vagantes & lasciuientes adducat. *Sanè sicut pluuia in terram cadens, erigit semina* (ait idem Chrysostomus) *sic tribulatio animum ingressa, erigit desiderium. Nam sicut granum tritici inclusum in palea, foras non egreditur, nisi fuerit triturationi; sic & homo impedimentis mundialibus, & rebus carnalibus, quasi in palea inuolutus, difficilè egreditur, nisi fuerit aliqua tribulatione vexatus,* ait idem alio in loco Chrysostomus.

Homil.10. in Matth. *Similia.*

1.

2.

3. *Homil.14. ex aut. in Matth. locu.*

4. *Hom.5. in Matt. operis imperfect.* *Pintus part.2.a dial.2.cap.10.*

5.

Attentiorem quippe hominem facit, & in causa salutis vigilantiorem, inflicta tribulatio. Quemadmodum enim viator magis tunc in via sollicitus est, cautiùs & circunspectiùs ambulat, quando vel densæ siluæ, & loco latrociniis obnoxio appropinquat, vel semitam aliquam aut trãsitum difficiliorem inuenit; in campestribus autem planis ac spatiosis locis securus & negligenter procedit: sic omnino tribulatione graui oborta, recolligimus nos ipsos attentiùs, & actionum nostrarum vestigia cautiùs ponimus: ideóque Dei voluntatem consideramus pressius, & auxilium imploramus feruentiùs. Sic ad maiorem Dei amorem tribulatio excitat. Iam quod tertio loco diximus, immissas seu permissas à Deo tribulationes ipsius diuini erga nos amoris significa-

Tribulationes, amoris Dei erga nos testimonia.

significationem esse, vel ex hoc etiam Euangelio liquere potest. Quid enim Christo suis Apostolis charius? quid rursum illis innocentius? imò quid sanctius, qui omnia reliquerunt, vt Christum sequerentur? Et tamen in mari illos iactari permittit, & ita iactari, *vt nauicula operiretur fluctibus*, iamque morti proximi essent: vt cum Dauide, à Saule agitato, dicere possent: *Vno tantùm gradu nos mors, diuidimur.* Sed amotis hoc totum significatio fuit. Quum enim illos & probare & coronare vellet; via autem ad coronas, & modus probationis sit ipsa tribulatio; quo magis eos & ampliùs coronare desiderauit, eo magis & ampliùs eos tribulari necesse erat: iuxta illud Angeli ad Tobiam: *Quia acceptus eras Deo, necesse erat vt hac tentatio te probaret.* De qua re in alio Euangelio plura diximus. Sed hîc pauca adiiciemus. *Potest enim certè Deus* (vt sapienter scripsit Chrysostomus) *omnia grauia hodie soluere: sed donec nos purgatos videat, & firmam atque incussam conuersionem, tribulationem nõ dissoluit. Et enim aurifex, donec aurum bene purgatum viderit, de conflatorio non extrahit. Nec citharœdus neruum intendere prius desinit, quàm harmoniæ concentum perfectum aduerterit. Sic Deus non abduxit tribulationis nubem, donec nos penitus emendauerit.* Ergo vt aurifex aurum, & citharœdus concentum; sic Deus nostram salutem amat, desiderat, procurat.

1.R.cc.20. *Domin.2. Aduentus, tract.1. Homil.4. ad pop. Antioch.* *Similia.*

Innocentissimus inter filios Iacob erat Ioseph; cæteris tamen omnibus domi quietè & prosperè agentibus, solus tribulatur. In cisternam fame periturus mittitur. Inde extractus, Ismaëlitis in seruum & mancipium venditur. Ab illis in Ægyptum trahitur, vbi linguam, quam non nouerat, audiuit. In Ægypto seruitio mancipatur, denuo venditus. In seruitio ad adulterium grauissimè tentatur. Tentationi resistens, fidem Deo ac Domino suo castissimè seruans, falsò tamen accusatur, cõdemnatur, in carcerem & in lacum mittitur; multis annis in eo custoditur. Ab ingrato pincerna decipitur. Sed quorsum tot annorũ tam varia, tam grauis afflictio? Vt hac ratione à Pharaone exaltaretur, & totius Ægypti Dominus fieret, patremque suum & totam cognationem, imò totum qui tunc in terris erat, populum & peculium Dei à fame extrema liberaret.

Ioseph perfecutio. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

Nisi enim à fratribus in Ægyptum venditus, nisi in Ægypto in carcerem missus, nisi in carcere à pincerna deceptus fuisset; nec in Ægyptum veniisset, nec Pharaoni per tardam licet pincernæ declarationem pro viro sapienti innotescere potuis-

Universidad de Deusto
Biblioteca

potuisset. Sed vt ipsemet fratribus suis dixit: *Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum, qui fecit me quasi patrem Pharaonis, & dominum vniuersæ domus eius, & Principem in omni terræ Ægypti* Sed quare? *Pro salute vestra, vt reseruemini super terram, & esca ad viuendum habere possitis.* Denique pro annis quatuordecim quibus afflictus erat Ioseph, dominatus est in Ægypto annis octoginta. Nam anno ætatis decimosexto venditur à fratribus, & anno ætatis trigesimo venit in conspectum Pharaonis. Vixit autem annis centum & decem. Gen. 45.

Ioſephi mercedes.

Sed & vide quo modo pro singulis malis quæ patitur, singulas accipit mercedes. Pro odio fratrum, acquisiuit gratiam Regis & principum eius. Pro contemptu fratrum & irrisione, dictum, *Ecce sommator venit*, ab illis adoratur pronis in terram non semel, & muneribus honoratur. Pro exilio, 1.
exaltationem in terra aliena. Pro labore manuum in seruitio 2.
Putipharis, anulum regium in gratia Pharaonis. Pro tunica 3.
poly mita, qua fratres eum spoliauerãt, stolam byssinam, qua 4.
Rex eum induit. Pro compedibus in carcere, torquem au- 5.
ream in honore. Pro eo quòd vinctis in carcere ministrabat, 6.
Regi in summa dignitate ministrat. Pro carcere & lacu, sedet 7.
super currum regium. Pro eo quòd ab omnibus contemptus 8.
fuit, vt extraneus, vt seruus, vt vinctus; ab omnibus honoratur genuflexione, sic iubente Pharaone. Pro nomine seruili, 9.
quod in Ægypto Ismaëlitæ illi indiderunt, nomen regium & 10.
magnificum, vt vocaretur. *Saluator mundi.* Pro contempta illicita adulterij voluptate, accipit in vxorem legitimam 11.
fœminam nobilissimam. 12.

Denique, pro domo paterna amissa, dominatur in vniuersa Ægypto. Sed existimet hic fortè aliquis, hoc totum in persona & figura Christi contigisse, qui à Iudæis venditus, proditus, spoliatus, irrisus, & morti traditus est: atque hæc omnia *non eorum consilio, sed Dei voluntate passus est*, vt viueremus nos omnes, & (vt ait Propheta) *in vmbra sua viueremus in gentibus*, quique postea *exaltatus à terra, omnia traxit ad seipsum*, & accepit à Patre nomen, *vt in nomine eius omne genu flecteretur, & omnis lingua confiteretur, quia ille sedet in gloria Patris*: ideoque ad nostram necessariam tribulationem istud exemplum non pertinere. Quasi verò qui scripsit, *Oportuit Christum ista pati, & ita intrare in gloriam suam*, non etiam scripserit, *Oportet nos per multas tribulationes intrare in regnum Dei.* Aut quasi non etiam ideo Christus passus sit, *vt nobis* Act. 4. Thren. 4. Ioan. 12. Philipp. 2. Luc. 24. Act. 14.

nobis relinqueret exemplum, vt & nos sequamur vestigia eius. 1. Pet. 2.
Sed tamen obseruatione dignum est, non minùs Ioseph fratres (qui nostri haud dubiè figura fuerunt) ab ipso Ioseph passos & tribulatos fuisse, antequam eos pro fratribus suis recognoscere vellet, quàm ipse Ioseph à Deo, antequam dominus Ægypti fieret: vt propterea, sicut Christus à Patre, sic nos à Christo multa pati necessariò debeamus, quatenus *Christo compatiemur, Christo conglorificemur.* Vide ergo quanta à Ioseph passi fratres fuerunt, & quot modis eos probauit, id est, dilexit, & fauore atque gratia sua dignos fecit, antequam seipsum illis manifestauit. Quum primò ad eum venirent frumenti emendi causa, probauit eos verè pœnituisse de eo quòd ipsum vendiderãt. Quum enim illis priùs in vincula coniectis, & grauiter accusatis, quòd exploratores terræ essent, ac tandem cæteris dimissis, vnus teneretur in vinculis, *Locui sunt ad inuicem: Meritò hæc patimur, quia peccauimus in fratrem nostrum, videntes angustias animæ illius quum deprecaretur nos, & non audiuimus. Idcirco venit super nos ista tribulatio.* E quibus vnus Ruben ait: *Nunquid non dixi vobis, Nolite peccare in puerum, & non audistis me? Ecce sanguis eius exquiritur.* Hanc eorum nobilem confessionem & pœnitentiam audiit Ioseph. *Nesciebãt autem quòd intelligeret Ioseph, eo quòd per interpretem loqueretur ad eos.* Sic hac prima vexatione eorum pœnitentiam probauit. Secundò voluit eos probare, an in fratrem suum vterinũ Beniamin aliquid peccassent. Propterea ait illis: *Fratrem vestrum minimum ad me adducite, vt possim vestros probare sermones, & non moriamini.* Illo tandem adducto, tertiò eos probauit, an fratri suo minimo inuiderent. Probatio fratrum Ioseph. 1. Typus. Gen. 42. 2. Ibidem. 3.

Ideiteo posita mensa, vt ante eum omnes comederent, *Maior pars venit Beniamin, ita vt quinquæ partibus excederet.* Quartò probare eos voluit, an sic fratrem suum Beniamin diligerent, vt propter illum solum detentum, omnes è cœpto itinere redire vellent. Propterea enim misso scypho argenteo in sacco Beniamin, & ibi inuento, quum antea compromississent, *vt, apud quemcunque fuisset inuentus scyphus, moreretur*, cæteri omnes, *scissis vestibus, oneratisq; rursum asinis, reuersi sunt in oppidũ*, & Iudas pro fratre Beniamin captiuum se tradidit. Quintò probat eos, an patrem ex animo diligerent, & an redire vellent, relicto in vinculis Beniamin: qua vna re summam calamitatem eos patri allaturos sciebat. Dicente enim Iuda, *Omnes serui sumus domini mei, & nos, &* Gen. 43. 4. 5. Ibidem.

apud

Universidad de Deusto
Biblioteca

apud quem inuentus est scyphus, dixit Ioseph: *Absit à me vt sic agam. Qui furatus est scyphum, ipse sit seruus meus: vos autem abite liberi, ad patrem vestrum.* Sed quum Iudas persisteret, & longa oratione habita, tandem concluderet, *Non possum redire ad patrem meum absente puero, ne calamitatis, quæ oppressura est patrem meum, testis assistam*: hac videlicet extrema probatione facta, *Non se poterat vltrà cohibere Ioseph: & eleuata voce, cum fletu, dixit fratribus suis: Ego sum Ioseph.* Sic, sic Ioseph noster, Saluator noster, qui nos fratres suos vocare dignatus est, post variam & legitimam cuiusque probationem, manifestabit seipsum nobis, iuxta id quod in Euangelio promittit: *Qui diligit me, diligetur à Patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei me ipsum.* hoc est, Diligam eum, probando amorem & patientiam eius: & vbi probauero, manifestabo ei me ipsum. Non vltrà me continere potero. Dicã fratribus meis eleuata voce, sic vt totus mũdus audiat, in extremo iudicio: Ego sum Iesus frater vester: *Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ, &c.* Nã vt vocẽ Ioseph, quum fratribus suis se manifestaret, *audierunt Aegypty, omnisq; domus Pharaonis*, sic vocem Christi in iudicio, quando manifestabit se fratribus suis, audiet cœlum & terra, audient omnes Angeli: audient etiam damnati, & tota domus inferni. *Illa enim hora est, in qua omnes qui in monumentis sunt, audient vocem Filij Dei.* Sed de hac materia, quatenus qui tribulantur, magis à Deo diligũtur, & quòd signum sit dilectionis, à Deo vel propter Deum aduersa pati, tum suprà quædam diximus, tum in aliis adhuc Euangeliis plura dicemus. Esse tribulationes dilectionis diuinæ signum, vtilitates earum docẽt, quas his verbis Augustinus tradit: *Molestiæ tribulationesq; temporales plerumque prosunt, vel ad sanandum tumorem superbiæ, vel ad probandam patientiam, & exercendam, vel ad quæcunque flagellanda, & abolenda peccata.* Quinque vtilitates posuit.

Gen. 45.

Matth. 25.

Ioan. 5. 4.

Matth. 25.

Gen. 45.

Ioan. 5.

Dominica 2. Aduentus. Epist. 121.

2. *Ipse autem dormiebat.*

Prouidentia Dei non dormit.

LOcus moralis de Dei apparente & varia rerum humanarum, sed afflictionum & tribulationum maximè, obliuione. Orta enim grauissima tempestate, nauicula iam fluctibus cooperta, Apostolis in summo vitæ discrimine positis, dormit Christus. Videtur Christus & suam, vt homo, & Apostolorum suorum, & nautarum cæterorum, nauisq; ipsius in

in qua nauigat, salutem negligere, curam non habere, penitus denique obliuisci. Nunquid ergo falsum erit quod scriptum est: *Non dormiet, neque dormitabit qui custodit Israel*: aut quod alius Propheta dixit: *Nunquid potest mulier obliuisci infantem vteri sui? Sed etsi obliuiscatur illa, ego tui non obliuiscar. In manibus meis descripsi te. Muri tui coram oculis meis semper.* Quid cuique homini particulari præsentius manibus suis? Quid in ciuitate illustrius quàm muri eius? Sic ergo Deus vnumquemque semper in memoria habet, sicut suas quisque manus: sic totam Ecclesiam in oculis fert, sicut ciuitatem qui mœnia eius videt.

Psal. 120. Esaiæ 49.

Hinc D. Augustinus: *O tu bone omnipotens, qui sic curas vnumquemque nostrum tanquam solum cures, & sic omnes tanquam singulos.* Hæc quum ita sint, tamen dormit Christus, dormit prouidentia Dei: sed dormiens vigilat. Vnde vox illa Sponsi in Canticis: *Ego dormio, & cor meum vigilat.* id est, oculis clausis somnum præ me fero, sed verè non dormio. Videor exteriùs tantùm aspicientibus dormire: sed qui cor meum videt, vigilantem me videt qui meam prouidentiam considerat, intelligit me nihil minùs quàm dormire. Laborauit in hoc genere vnus Prophera, & dicit: *Mei penè moti sunt pedes, penè effusi sunt gressus mei. Quia zelaui super iniquos, pacem peccatorum videns.* Et post pauca: *Et dixi, Ergo sine causa iustificauit cor meum, &c. Si dicebã, Narrabo sic* id est, si in ea sententia manerem, vt propter prosperitatem præsentem impiorum, meam mortificationem vanam & inanem esse putarem: *Nationem filiorum tuorum reprobaui*: id est, omnes electos damnaui stultitiæ quasi frustra iustitiæ studentes.

Conf. lib. 3. cap. 11.

Cant. 5.

Psal. 72.

Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me. Inueni rem laboriosam, huius rei causam cognoscere. *Donec intrem in sanctuarium Dei*, id est, in secretam Dei prouidentiam: *& intelligam in nouissima eorum*, id est, cõsiderem quis sit finis eorum: de quo Apostolus, *Quorum finis interitus.* Hinc ergo dormire videbatur Deus oculis clausis, quasi non videns facinora impiorum: sed tandem re meliùs introspecta, vidit cor Dei vigilare, & prouidentiam non dormire. Laborauit in hoc genere & alius Propheta, & in persona populi in captiuitate Babylonica conquerentis, & contra Dei iustitiam & prouidentiam murmurantis, sic loquitur: *Vsquequo Domine clamabo, & non exaudies?* (quasi dormientem in naui Christum inclamat) *Vociferabor ad te, vim patiens, & non saluabis? Quare ostendis mihi iniquitatem* (persequentium nos)

Philip. 3.

Abacuc 1.

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

& laborem? videre prædam & iniustitiam contra me? Quare respicis contemptores, & taces conculcante impio iustiorem se? Et facies hominum quasi pisces maris (vbi maiores etiam eiusdem generis deuorant minores) *& quasi reptilia non habentia ducem?* Grauissima hæc cum Deo Prophetæ expostulatio est, sed in persona afflictorum, qui patientiam perdidisse videntur, quasique Dei prouidentiam negare, & dicere, non magis cum homines curare quàm bestias. Sed postquam respondit postea in persona Dei, totam illam afflictionem esse iustam pœnam peccatorum, etsi carnifex Chaldæus fuerit ipsis castigatis nequior, & maiori pœna dignus; tandem Canticum instituit, cui titulum fecit, *Pro ignorationes*, vel, *Pro ignorantijs*: Vbi orat veniam à Deo, quòd ignorantes contra Deum murmurauerint: *Domine audiui auditionem tuam, & timui*, & quæ sequuntur. Laborant in hoc genere illi omnes, qui diuina prouidentia afflicti, vt cunque innocenter viuant, dormire Deum, & eorum curam non habere existimant: & clamant cũ Prophetâ: *Vsquequo Domine obliuisceris me in finem? Vsquequo auertes faciẽ tuam à me? Quàm diu ponam consilia in anima mea? Dolorem in corde meo per diem? Vsquequo exaltabitur inimicus meus super me?* Et adhuc alibi apertius. *Exaudi Deus deprecationem meam, & ne despexeris orationem meã. Intẽde mihi, & exaudi me.* Sed quam ob causam sic quasi dormientem excitat? Sequitur: *Contristatus sum in exercitatione mea, & conturbatus sum à voce inimici, & à tribulatione peccatoris*: per quam videlicet exercebatur, à malis hominibus vexatus. Et paulo post: *Expectaui eum qui saluum me fecit à pusillanimitate spiritu, & tempestate.* In quem locum Augustinus: *Forte nauis tua ideo turbatur, quia Christus in te dormit. Merito forte turbatur cor tuum, quia excidit tibi in quem credideris. Intolerabiliter pateris, quia non venit tibi in mentem quid pro te pertulerit Christus: si in mentem non venit tibi Christus, dormit. Excita Christum, recole fidem. Tunc enim in te dormit Christus, si oblitus fueris passionis Christi. Tunc in te vigilat Christus, si memineris passionum Christi. Cùm autem pleno corde intuitus fueris quid ille fuerit passus, nonne æquo animo & tu tolerabis? Et fortassis gaudes quia inuentus es in aliqua similitudine passionum regis tui. Cùm igitur illa cogitani, consolari & gaudere cœperis, ille surrexit, ille ventis imperauit. Ideo falla est tranquillitas.* Hæc Augustinus. Illis ergo dormit Christus, quorum fides in Christum dormit. Nam & ideo in hoc Euangelio Christus excitatus, & cuigilans,

Abacuc 3.

Psal. 12.

Psal. 14.

Enarrat. in Psal. 34.

Quibus dormiat Christus.

cuigilans, primo statim verbo Apostolos obiurgat: *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Nam vt illi præsente Christo adhuc timebant; sic multi præsente in corde & in Ecclesia Christo, timent, dubitant, diffidunt. Dixit Ecclesiæ suæ Christus: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus, vsque ad consummationem seculi.* Et tamen ac si nobiscum non esset, timemus omnia, & sæpenumero *trepidamus timore, vbi non est timor.* De Ioseph in carcere scribitur, *Et fuit Dominus cum eo*: quia fidem & spem in Deum Ioseph, nec in cisterna, nec in seruitio, nec in carcere amisit, quo tamen toto tempore ex iudicio humano longissimè abesse videbatur. *Descendit cum illo in foueam, & in vinculis non dereliquit eum*, ait Sapiens de præsentia Dei cum Ioseph. Continuit enim manus fratrum ne eum occiderent: continuit irati domini manum, ne eum de violata vxore suspectum interficeret. Sic dormiens, vigilabat eum Ioseph Deus. Sic & cum Iacob, etsi grauissima passo, semper fuit Deus. Fuit cum eo in itinere in Mesopotamiam, vt viam eius dirigeret. Fuit cum eo apud Laban, vt greges eius multiplicaret. Fuit cum eo in reditu, ne Laban iratus de fuga illum retraheret. Fuit cum eo in ingressu terræ natiuitatis suæ, ne ab Esau opprimeretur. Denique descendenti in Ægyptum dixit: *Ego descendam tecum in Ægyptum: Ego inde reducam te.* Sanè totidem verbis nobis omnibus Christus dixit: *Confidite, ego vici mundum. Ego vado parare vobis locum. Ego veniens, assumam vos ad meipsum. Ego rogabo Patrem, & alium Paracletum dabit vobis. Ecce ego vobiscum sum vsque ad consummationem seculi.* Inter tot promissiones adhuc dormit in nobis Christus? Excitanda fides de perpetua Dei prouidentia, & Christi assistentia, ne dormiat. De priori Basilius: *Sicuti rerum grauium pondera appendendo, libræ momenti discernimus, vtq; de auro, purum ne sit & exoptum, an secus, experimur affrictu lapidis; sic memoria repetentes mensuram, modumque rerum omnium nobis à diuina voluntate & prouidentia præscriptum, iuxta illam omnia mensurantes, nunquam ab animi moderatione & quiete excidere poterimus, quicquid demum aduersi nobis accidere videatur.* Hæc ille. De posteriori S. Bonauentura: *Oculo dextero comparatur fides, qua omnia, tam naturalia quàm supernaturalia videt: Oculo sinistro ratio comparatur, qua solùm de naturalibus iudicat.* Sicut ergo qui amisit oculum dextrum inutilis est ad pugnam manu conferendam, quia scutum operit oculum sinistrum: sic qui non habet fidem, inutilis est ad pugnam spiritualem.

Matth. 8.

Matth. 28.

Gen. 39.

Sap. 10.

Gen. 46.

Ioan. 14. 15. & 16. Matth. 28.

Hom. 4. de gratiarum actione. Simile.

In Diæta salutis cap. 10. Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tualium. Vnde quod Naas dixit viris Iabes Galaad, *In hoc ferium vobiscum fœdus, vt eruam omnium vestrum oculos dextros*, figuratè, diabolum (nam Naas interpretatur serpens) hoc pactum cum suis ferit, vt ndem illis eripiat: contra id quod Apostolus dixit, *In omnibus sumentes scutum fidei.* Nam sicut scutum ponitur ad sinistram partem, sic fides præcipuè armat contra aduersitates, vt nunquam dormiat in nobis Christus. Et sicut scutum portatur à parte cordis, quod est in sinistra parte hominis, sic fides est armatura mentis. Et sicut scuto repellimus hostiles ictus, sic fidem opponimus falsis diaboli suggestionibus, iuxta illud: *Cui resistite fortes in fide.* Denique & hanc ob causam fides in Euangelio grano sinapis comparatur. Sicut enim granum sinapis quo plus teritur, tanto fortius viget; sic fides in aduersitate magis inualescit. Vigilare ergo fides debet, ne Christus dormiat. Sed hæc quæ de fide hic diximus, tanquam de trepidationis & diffidentiæ cura præsens semper Dei in rebus arduis auxilium, remedio, ad illa magis huius Euangelij verba pertinent, quæ nos tractandi sumus. *Quid timidi estis, modicæ fidei?* Quare vide illic plura. Sed & de Dei prouidentia, quæ nunquam fallit, in alijs Euangelijs illius erit, & magis proprius, dicendi locus.

Reg. 11.

Ephes. 6. Similia.

1. Pet. 5.

Matth. 7.

3. Et *suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos: perimus.*

Christus in necessitate inuocandus. Matth. 11. Psal. 80.

LOcus moralis de inuocando per orationem Christo in omni afflictione & necessitate nostra. Hoc nobiscum pactum iniit, hanc legem misericordiæ plenam reliquit: *Venite ad me omnes qui laboratis, & ego reficiam vos. Pulsate, & aperietur vobis. Inuoca me in die tribulationis tuæ, & ego exaudiam te. Aperi os tuum, & ego implebo illud.* In apertione oris nostri, salus nostra est. Si perimus, nostra culpa perimus, qui os aperire nolumus. Excitatur quippe celerrimè ad vocem ouiculæ, pastor ad clamorem pulli, gallina, ad gemitum paruuli, mater: quibus omnibus in Scriptura Deus comparatur. Sic Iosaphat Rex, ab hostibus vndique pressus: *Quum ignoremus quid agere debeamus, hoc solum habemus residuum, vt oculos nostros ad te dirigamus.* Sic monet Petrus: *Omnem sollicitudinem vestram proijcite in eum, quoniam ipsi est cura de vobis.* Sic Paulus: *Nihil solliciti sitis, sed in omni oratione & obsecratione*

Similia.

1. Paral. 20. 1. Pet. 5.

Philip. 4.

obsecratione cum gratiarum actione petitiones vestræ innotescant apud Deum. Rationem adfert Dauid: *Exaudi me Domine, quoniam benigna est misericordia tua.* Sicut enim non grauat puerperam distenta lacte vbera gestantem infantulus qui ea fugit; sed potius alleuiat & delectat: sic diuinæ bonitati exuberantissimæ molestus non est, sed acceptissimus, quisquis ei miserendi materiam præbet. Et quemadmodum in naturalibus forma magis appetit materiã, quàm materia formam, quia hæc necessitate naturali, illa bonitate naturali appetit: sic Dei amor est fortior & propensior erga nos, qui ex bonitate nascitur, quàm noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Hanc paratissimã Dei inuocantibus eam misericordiam, modis omnibus Christus in Euangelio commendat. *Si vos, quum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris, quanto magis Pater vester qui in cœlis est!* Quis vnquam de causa desperet, quis certissimam victoriam non expectabit, quando Iudex ipse partem litigantem & ad supplicandum hortatur, & formam supplicandi docet, & facilem impetrationem sponsor? At hæc omnia nobis præstitit Christus Iudex noster, vt omnes difficultates superemus. Monet vt oremus. Docet orare. Promittit iterum atque iterum: *Petite, & accipietis, &c.* Sed nostrum est Christum quasi dormientem suscitare, vt hic Apostoli fecerunt. Docet nos suo exemplo Dauid: *Exurge, quare obdormis Domine? Exurge, adiuua nos, & libera nos propter nomen tuum.* Hanc operam nostram & industriam laudat Deus: *In tribulatione inuocasti me, & liberaui te: exaudiui te in abscondito tempestatis.* Negligentes nos hac in parte, & torpentes, vehementer ipse excitat & inuitat, idque peccatores deploratæ nequitiæ. Sic apud Ieremiam: *Frons meretricis facta est tibi: noluisti erubescere. Ergo saltem amodo voca me. Pater meus es tu, dux virginitatis meæ. Nunquid irascetur in perpetuum, aut perseuerabit in finem?* Esaias explicata impiorum nequitia, ad orationem confugit: *Væ qui prædaris, nonne & ipse prædaberis? &c. Domine miserere nostri. Te enim expectauimus. Esto brachium nostrum in manè, & salus nostra in tempore tribulationis.* Susanna castissima, in extremo vitæ & infamiæ periculo posita, ad orationem confugit: *Deus æterne, qui absconditorum es cognitor, qui nosti omnia antequam fiant, tu scis quoniam falsum testimonium tulerunt contra me.* Moxque spiritũ pueri Danielis Deus excitat, qui eam liberat. Israelitæ etiam

Matth. 5. Exempla. Psal. 49. 1. Psal. 10. 2. Ierem. 3. 3. Esaiæ 33. 4. Dan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Iudic. 10. & 11. etiam, repulsa semel accepta à Deo, quia toties eum dereliquerant, perseuerantes tamen clamauerunt: *Peccauimus, Redde tu nobis quicquid tibi placet. Tantùm nunc libera nos.* Exaudiuit eos Deus, & Iephte Duce dato, liberauit eos à iugo filiorum Ammon. Rex Iosaphat ab equitatu Syriorum circundatus, & in summo discrimine positus, *clamauit ad Dominum, & auxiliatus est ei, & auertit eos Dominus ab illo.* Ezechias Rex sua oratione in templo facta, prostrauit Sennacherib cum exercitu 185000. hominum. Hæc & alia ex Scripturis exemplia in hunc locum afferri possunt, vt doceatur populus exemplo Apostolorum in hoc Euangelio, perpetuò & semper, in omni quacunque necessitate, ad Deum oratione confugere. Medici pro morborum varietate, varia ægris medicamenta applicant: sed oratio medicamentum generale est, quod omnes tam animi quàm corporis morbos sanat. Orationis efficacia nunquam satis à Patribus laudari potuit. Augustinus eam vocat *Clauem cœli*: & certè Elias aperuit cœlum precibus suis, eodem ferè tempore & ignem ad sacrificia, & aquas ad terræ fructus è cœlo deducens. Paulinus vocat eam, *tabulam naufragorum*, quæ in tot & tantis nos fluctibus mundanis tutos ad portum vehit. Chrysostomus *animæ solem* nuncupat: quia vt sol mundum, sic oratio mentem illuminat. Theodosius de suis hostibus decuplo fortioribus, pernoctans pridie pugnæ in oratione, amplissimam victoriam reportauit, non sine manifestis diuini auxilij indicijs, vt latè describit Augustinus. Heraclius Imperator frequentibus supplicationibus ieiunia atque orationes addens, Chosdroum Persarum Regem, etsi viribus multo inferior, duobus maximis prælijs superauit. Maselcetus Africæ Comes, ad prælium se, per orationes interemitas ac sacerdotes medius orans, sic munitus, vt cum quinque millibus hominum, Gildonem fratrem octoginta millia pugnatorum ducentem vicerit ac deleuerit. D. Basilius suis & suorum precibus clausas Niceæ Ecclesias reseravit, frustra hoc orantibus Arianis; quum Valens Imperator illis ecclesias decreuisset, ad quorum preces sua sponte patescerent. Sed illustre admodum huius rei exemplum commemorat Cedrenus apud Zonaram, cuius historiæ Cedrini additiones interseruntur, his verbis: *Castrum est in Persarum atque Indorũ confinio, nomine Tzudader, in quo multum pecuniæ, margaritarum, & lapidum pretiosorum repositũ, à dæmonibus*

6.

2. Paral. 18.

7.

2. Reg. 19.

Simile.

Serm. 226. De temp. 3. Reg. 18. Epist. 31.

Lib. 1. de oratio Deum.

Alia exempla.

De Christ. Deo, lib. 5. cap. 26. Baptista Fulgosius, lib. 1. Cap. 1.

Zonaras in Valente.

Apud Zonaram tomo 3. in Anastasio.

dæmonibus asseruabatur. Cabades Rex Persarum, qui vt percepta, castrum occupare est enixus. Cùmque ei à dæmonibus obsiderentur, omnibus & Magorum & mox Iudæorum tentatis artibus, impos propositi fuit. Ergo quum ei persuasum esset, Christianorum ad Deum precibus eo se potiri posse: hoc à quodam Episcopo Christianorum in Persida agentium contendit. Is synaxi coacta, cùm diuinis mysterijs communicasset, ad locum accedens, dæmones ibi morantes exegit, castrumque Cabada nullo labore occupandum tradidit. Quo miraculo Cabades attonitus, primum in confessu locum Episcopo ei tribuit, quem hactenus Manichæi & Iudæi tenuerant: liberam quoque potestatem fecit iis qui baptizari vellent. Hæc ibi. Est nempe oratio sicut vena auri inexhausta, in qua quoties fodis, toties auri massam inuenis. Alexander, Patriarcha Alexandrinus, quo tempore regnauit Constantinus, primus Imperator Christianus, indicta Synodo omnium qui ei subiecti erant Episcoporum, volebat gentiles statuas, quæ in Ægypto adhuc multæ supererant, communibus precibus euertere. Itaque omnes Episcoporum communibus precibus deiectæ sunt, vna sola excepta, quæ S. Spiridionis orationi reseruata fuit, Deo tunc sanctum illum virum sic honorare volente. Alia huiusmodi exempla de admirabili orationis efficacia vide in Collationibus sacris Tilmanni Bredenbachij; & apud Marcum Marulum in libro Exemplorum, qui plurima diligenter & data opera collegit. Nos, quæ apud illos non sunt, annotauimus.

In vita S. Spiridionis, apud Sur. tom. 6. pag. 191.

Lib. 1. & 4. Lib. 3. cap. 2.

4. *Quid timidi estis, modicæ fidei?*

De fiducia in Deum.

LOcus moralis de fiducia in Deum, in medijs periculis & malis nunquam deponenda. Apostoli enim non eo quòd orabant, dicentes, *Domine salua nos*, à Christo reprehenduntur; sed eo quòd addiderunt, *Perimus*. Illa enim vox diffidentiæ erat, & modicæ fidei, maximè præsente Christo, quo nisi pereunte, perire non poterant, quum in eadem naui nauigarent, vt in altero Promptuario ostendimus. Docet ergo hic locus, tum in proprijs malis & difficultatibus, tum in publicis Ecclesiæ periculis & damnis, nunquam de Christi auxilio & præsentia dubitare, nunquã illam vocem vlurpare, *Perimus*. Actum est de Ecclesia per istas hæreses: actum est de nobis. Certè quod ad Ecclesiam attinet, in eadem

Universidad de Deusto
Biblioteca

naui nauigat cum illa Christus. Caput enim à corpore non seiungitur. Perire Ecclesia de hoc mundo non potest, nisi

Ecclesia perire non potest.

Christo quoque, vt homine, per passionem à Deo Patre glorificato pereunte; id est, nisi Christi gloria illa pereunte, de qua Paulus dixit: *Humiliauit seipsum, &c. vsque ad mortem: Propter quoid Deus exaltauit illum, & dedit illi Nomen, quod est super omne nomen*, & quæ sequuntur: *vt omnis lingua confiteatur, quia Iesus est in gloria Patris.* Sed vt hanc Christi gloriam vsque ad seculi finem stabilem permanere, *donec tradiderit regnum Deo Patri*, nemo nisi infidelis negauerit, sic Ecclesiam vel periisse de mundo per aliquod secula (vt multi hodie hæretici sustinent) vel in periculo esse ne pereat de mundo, non modicæ tantum fidei, sed & nullius. De hac materia in altero Promptuario plura. Ad priuatã cuiusque pericula & difficultates quod attinet: Vt timor filialis bonus est, ne propter peccata, quibus Patrem cælestem offendimus, ab eo deseramur; ita fiducia necessaria est, vt ab eo nos non deserendos bene semper speremus. Prima ferè Sapientis vexilla est: *Sentite de Domino in bonitate, & in simplicitate cordis quærite illum.* Si enim etiam inter homines hoc sæpè accidit, vt inimicus inimicum in aliquo periculo constitutum, ad se confugientem recipit, maximi hoc honoris loco ducens, & generosi pectoris esse iudicans, quanto magis Deus absque dubio humiliter & veraciter ad se confugientes recipiet? Retinenda igitur hæc fiducia ad extremum vsque periculum, tanquam anchora fortissima. *Confugiamus ad tenendam propositam spem, quam sicut anchoram habemus animæ tutam ac firmam, & incedentem vsque ad interiora velaminis*, id est, in cœlum vsque, cuius typus erat sancta sanctorum. Et rursum illis, qui rapinam bonorum pro Christo passi erant, dicit idem Apostolus: *Nolite amittere confidentiam vestram, quæ magnam habet remunerationem.* Certè viri sancti in maximis periculis maximam fiduciam concipiunt. Sic Iob: *Etiamsi me occiderit, in eo sperabo.* & S. Anna, Samuelis mater: *Dominus mortificat, & viuificat: deducit ad inferos, & reducit.* Et iterum: *Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo?* & quæ toto ferè Psalmo sequuntur. S. Martinus à latronibus captus, & librata in caput eius securi, sed altero latrone ictum retrahente seruatus; rogatus postea an tunc timeret, constantissimè profitebatur, nunquam se tam fuisse securum, quia sciret misericordiam Domini maximè in tribulationibus affuturam. Vvenceslaus

Philip. 3.

1. Cor. 15.

In die S. Petri.

Sap. 1.

Similia.

Hebr. 4.

Hebr. 10.

Ioan. 13. 1. Reg. 2. Psal. 26.

Exempla. Seuerus Sulpitius, in vita eius.

Bohemiæ,

Bohemiæ Rex, quum toto exercitu profligato, & viribus fractis, captiuus teneretur, rogatus quo animo esset, respõdit: Nunquam meliori. Quum enim, (inquit) omnibus humanis præsidiis vallatus essem, vix de Deo cogitandi spacium dabatur: nunc illis omnibus exutus, Deum solum cogito, & in eo spem meam omnem colloco, qui me, sat scio, non deseret, sed inuocantem exaudiet. S. Hugo, Lincolniensis in Anglia Episcopus, quum nocte quadam à grauibus curis & sollicitudinibus distractus & infestatus, eas excutere non valeret, ideoque perturbari animo cœpisset, mox ad se reuersus, grauiter ingemuit, & primo mane confessarium accersit, valde se peccasse pronuncians, quòd non sic, vt decet hominem Christianum, omnem curam suam iactasset in Dominum, sed perinde ac si propriis adinuentionibus fidendum illi esset, afflictari & angi inaniter cœpisset. Hanc autem in Deum fiduciam & confidentiam ethnici ipsi ad nostram confusionem docere possunt. Marcus Antoninus pius Imperator, reprehendenti culpiam eum, quòd in hostes suos fuisset, & conflictatis quos vicerat, peperciset, ac dicenti, Quid si hostes (te vicissent) grauiter respõdit: *Nos nõ sic deos colimus, nec sic viui mus, vt illi nos vincãt.* Quãto magis Christianus, Christum colens vt oportet, nihil aduersum formidare debet, memor eius quod Propheta scripsit: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Et rursum: *Nunquam vidi iustum derelictum, & semen eius quærens panem.* Et iterum: *Renuit consolari anima mea*: scilicet ex rebus terrenis, quas mihi omnes aduersas vidi. *Memor fui Dei, & delectatus sum?* Memor bonitatis, memor promissionum, memor beneficiorum eius. Et Apostolus: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Illustre est exemplum veteris populi, quum Abias, Rex Iuda, Ieroboam & Israël maximo prælio vinceret. Ait enim Scriptura: *Humiliati sunt filij Israël in tempore illo, & vehementissimè confortati filij Iuda, eo quòd speraissent in Domino Deo Patrum suorum.* Hæc ergo fides magna, & fiducia in Deum, amplissimæ victoriæ causa fuit: nam & Rex ipse Abias sic loquebatur ante pugnam initam, quum copiæ Israëlitarum duplo maiores essent, quàm filiorum Iuda: *In exercitu nostro Dux Deus est, & sacerdotes eius.* Hæc Dei præsentia, cultúsque verus, causa fiduciæ; hæc fiducia causa victoriæ fuit. Sic itetum David: *Non in arcu meo sperabo, & gladius meus non saluabit me* (sola scilicet, vt solis humanis præsidiis niteretur) *sed in nomine tuo Domine spernemus*

Aeneas Syluius in hist. Bohem.

In vita eius apud Surium, cap. 21.

Brusonius lib. 5. cap. 20. Valcar. Gallic. in Auidio Cassio. Apophthegma. Psal. 54. Psal. 36. Psal. 98.

Rom. 4. Exempluni. 2. Paralip. 13.

Ibidem.

Psal. 43.

nemus

Universidad de Deusto
Biblioteca

nemus insurgentes in nobis. Et iterum: *Hi in curribus, & hi in*
1.Reg.17. *equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus.*
Talis erat pusilli Dauid contra gigantem Goliath victoria:
Ego venio ad te in nomine Domini exercituum, Dei agminum
1.Mach.3. *Israel.* Tales erant Machabæorum victoriæ contra Antiochi
Duces: *Sicut fuerit voluntas in cœlo, sic fiet.* Hoc totum do-
cere voluit Christus, dicens Apostolis suis, adhuc in schola
eius nouitiis, & ad præsens periculum trepidantibus: *Quid*
timidi estis, modicæ fidei?

5. *Tunc surgens, imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.*

Tribulatio ver tit ur in gaudiũ.

LOCVS moralis de summa Dei clementia, qui post tri-
bulationum procellas, sereuitatis pacem adfert. Christus
enim clamantes ad se Apostolos, non solùm periculo exe-
mit, aut modum tempestati imposuit, ac calamitatem miti-
gauit; sed tum potentiam suam ostendendo, *imperauit ven-*
tis & mari (quod doctrinæ locus est) cum bonitatem admi-
rabilem declarãdo, *tranquillitatem magnam fecit.* Has enim
Ioan.16. tribulationum & tentationum nostrarum catastrophas, Dei
clementia facit: *Vos contristabimini, sed tristitia vestra ver-*
Esaiæ 54. *tetur in gaudium.* Sic apud Esaiam: *Ad punctum in modico de-*
reliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In mo-
Matth.5. *mento indignationis abscondi faciem meam paruper à te, & in*
misericordia sempiterna misertus sum tui. Et iterum Christus
Apoc.21. ipse: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Et addit
Ioannes: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum,*
& mors vltrà non erit, neque luctus, neque clamor, neque do-
lor erit vltrà. Hæc est tranquillitas magna post calamitates
præsentes. Sed & in hac vita quoque (nam illa retributio
æterna alterius loci est) suos semper ita consolatur Deus, vt
post tempestates succedat tranquillitas magna. Tobias post
Tob.14. cæcitatem recuperat visum, videtque filios filiorum suo-
rum, & (vt ait Scriptura) *reliquum vitæ suæ in gaudio fuit, &*
Iob vlt. *cum bono profectu timoris Dei pertexit in pace.* Iob post plagas
suas *accepit omnia duplicia, & post illas vixit annis centum*
quadraginta, & vidit filios filiorum suorum, vsque ad quar-
tam generationem. Sic Ioseph post exilium & carceres, sic
Dauid post longam Saulis persecutionem, sic Iacob post lon-
gum de Ioseph perdito mœrorem, tranquillitatem maximã
inuenerunt, in summa pace florentes. Audiens enim Iacob
nuntiantes

nuntiantes ei filios, & dicentes, *Ioseph viuit, & ipse domina-* Genes.45.
tur in omni terra Aegypti, quasi de graui somno euigilans, ta-
men non credebat eis. Cum autem vidisset plaustra, & vniuer-
sa quæ miserat Ioseph, reuixit spiritus eius. Sic videlicet To- Tob.13.
bias dixit Deo: *Tu flagellas, & saluas; tu deducis ad inferos, &*
reducis. Hoc est quod Dauid dixit: *Secundum multitudinem* Psal.93.
dolorum meorum cõsolationes tuæ lætificauerunt animam meã.
& quod Apostolus primùm de seipso dicit: *Sicut abundant* 2.Corinth.1.
passiones Christi in nobis, ita & abundat per Christum consola- 2.Cor.1.
tio nostra. Deinde nos docet, dicens: *Fidelis Deus, qui nemi-*
nem tentat supra id quod potest: sed dat etiam cum tentatione
prouentum, vt possitis sustinere. hoc est, dat post procellam
tranquillitatem, subministrans gratiæ vires, quibus procel-
la sustineri queat, donec finiatur, & (vt alia Scriptura dicit.)
Donec transeat iniquitas. In vmbra (inquit) *alarum tuarum* Psal.56.
sperabo, donec transeat iniquitas. Nempe *sicut hi qui agonibus*
præsunt (ait Origenes) *eos qui ad certamen veniunt, non vtcũ-* Similia.
que, neque fortuitò inter se sinunt inire certamina; sed diligenti De princip.lib.
examinatione, prout viderint corpora vel ætates, aquissima 3.cap.2.
comparatione iungentes illum cum illo, vt pueros cum pueris, vi-
ros cum viris, &c. ita intelligendum est de Deo, quòd homines,
qui in hos humana vita descendunt agones, iustissima ratione
dispenset, secundùm rationem vnius cuiusque virtutis, quam ipse
solus agnoscit, vt alius quidem pugnet aduersus carnem, talem
& tanto tempore, alius verò non tantu, tum vt alius resistat
aduersus inimicã potestatem hãc vel illam, aliud aduersus duos
vel tres simul. & sic in aliis. Nimirum conflictus isti nostri
contra carnem, contra diabolum, & contra mundi illece-
bras, sunt procellæ, & tempestates, & venti, quibus in hoc
mari magno & spacioso huius mortalis vitæ periclitamur, &
quidem mergi incipimus, si Christus in nobis dormiat, nisi
feruenti oratione eum, id est, fidem & fiduciam in illum
nostram excitemus, vt ille imperet ventis, fiatque tranquil-
litas. Hoc enim pietatis officium si præstamus, dicemus cum Psal.65.
Propheta: *Transiuimus per ignem & aquam, & eduxisti nos in* Ioan.7.
refrigerium. Et cum alio propheta: *Omnes gurgites tui, & flu-*
etus tui super me transierunt, & ego dixi: Abiectus sum à facie
oculorum tuorum. Veruntamen rursus videbo templum sanctũ
tuum. Hic enim Ionas non Christi tantùm, sed & omnium
nostrum typus erat. In maximis periculis, nempe in profun-
do maris, bona spe plenus est. Philo Iudæorum legatus apud
Caium Caligulam Imperatorem, nec repulsam tantũ passus,

Universidad de Deusto
Biblioteca

sed acerbissimè & contumeliosè reiectus, sapientissimè di-
Iosephus Antiq. Iudaicarum lib. 17. cap. 12. xit: *Bono animo nos esse oportet, quibus vrbis est Caius: nunc enim Deus nobis contra illum adest.* Quod ita factum fuisse, seq. cap. apud Iosephum mirabiliter narratur.

EVANGELIVM DOMINICÆ V. POST EPIPHANIAM.

Matth. 13. *DIXIT Iesus discipulis suis parabolam hanc: Simile factum est regnum cœlorum homini qui seminauit bonum semen in agro suo. Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius, & superseminauit zizania in medio tritici, & abiit. Cùm autem creuisset herba, & fructum fecisset, tunc apparuerunt & zizania. Accedentes autem serui Patris-familias, dixerunt ei: Domine, nonne bonum semen seminasti in agro tuo? vnde ergo habet zizania? Et ait illis: Inimicus hoc fecit. Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea? Et ait: Non; ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum. Sinite vtraque crescere vsque ad messem: & in tempore messis, dicam messoribus: Colligite primùm zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum: triticum autem congregate in horreum meum.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.* De bono semine legis & gratiæ per Christum seminato.

2. *Cum autem dormirent homines, venit inimicus eius.* De negligentia Christianorum post acceptam gratiam.

3. *Venit inimicus eius, & superseminauit zizania.* De malis otij fructibus pessimis, & de diaboli vigilantia.

4. *Vnde ergo habet zizania?* Contra iniquitatis abundantiam, abundante Christi gratia.

5. *Inimicus homo hoc fecit.* De pugna nostra necessaria contra diabolum.

6. *Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea?* De zelo iustorum contra peccata.

7. *Ne forte colligentes zizania, eradicetis & triticum.* Tolerari malos vt fiant boni.

8. *Sinite vtraque crescere vsque ad messem.* Tolerari in mundo malos propter bonos, & in medio malorum conseruari bonos.

9. *Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.* De terribili impiorum iudicio in consummatione seculi.

1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.*

LOcus moralis de bono semine legis & gratiæ, quod in cordibus fidelium Christus seminauit. Etsi enim Christus ipse, hanc parabolam edisserens, *per bonum semen, filios regni, per agrum mundum hunc* intelligi exponit: tamen quia filij regni nō nisi per fidem, per legis obseruationem, & per gratiam sunt tales filij, & mundus in quo Christus hoc se minauit, non est mundus impiorū, de quo suis Apostolis dicit, *Ego elegi vos de mundo. Si de mundo essetis, mundus, quod suū esset, diligeret*, & c. sed est mundus piorum, & vera Ecclesia Christi, de quo mundo dixit, *Filius hominis non venit vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* idcirco bonū semen in agro est Dei gratia in corde pio. Christus ergo in agro Ecclesiæ suæ seminauit filios regni, verbo & prædicatione sua, exemplo & miraculis suis, gratia & sacramentis suis, primò per seipsum, postea per eos quos misit in mundum, multa semina iecit, multos ad fidem traxit, doctrinam purè Euāgelicam per omnes gentes disseminauit. De hoc Esaias: *Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei.* id est, in loco edito & excelso, codemque frugifero, & oliuis consito, Ecclesia enim Christi, est *ciuitas supra montem posita.* In eam Christus *Spiritum sanctum effudit abundè: diffusa charitate* (quæ per oleum significatur) *in cordibus* fidelium. *Et sepiuit eam*, lege mandatorum & Angelorum custodia. *Angelis enim suis mandauit de ea, vt custodiant eam in omnibus vijs suis.* Et de lege Dei dicitur: *Ne dimittas eam & custodiet te, dilige eam, & conseruabit te.* Nam vt sepes agros à bestiarum incursu, sic leges Dei fidelium animas à vitiorum impetu & ingressu defendunt. Sequitur in Esaia: *Et lapidem elegit ex illa.* id est, omnia impedimenta salutis abstulit, præterita peccata deleuit, *tollens chirographum quod contra nos erat, & affigens illud Cruci.* Idola, superstitiones, ignorantias, luce prædicationis Euangelicæ sustulit. Dura corda emolliuit. *Abstulit cor lapideum, & dedit cor carneum*, docile videlicet, & ad omne bonum flexile. Deinde *plantauit vineam electam.*

De semine gratiæ. Esaiæ 5. Matt. 5. Tit. 3. Rom. 4. Psal. 90. Prou. 4. Ezech. 36. Coloss. 2.

Sublatis enim impedimentis, *mundauit Ecclesiam sanguine suo, in lauacro aqua, & verbo vitæ, vt esset sine macula & ruga:* mundauit sibi *populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Porrò *ædificauit turrim in medio eius.* Dedit *Apostolos, Prophetas, Doctores, Pastores, in ædificationem corporis sui, in*

Ephes. 5. Tit. 3. Ephes. 4. Matt. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

consummationem sanctorum. Istis dicit: *Vos estis lux mundi. Vos estis ciuitas supra montem posita.* Hos dedit speculatores domui suæ, tanquam turrem in vinea, tanquam speculam in agro, vt regant Ecclesiam suam. Postremò, (vt nihil desit) *Torcular extruxit in ea.* Plurimam & gloriosam patientiæ materiam dedit, ad probationem sanctorum, & ad confirmandam spem gloriæ filiorum Dei. Nam vt in torculari vineæ fructus compressi & calcati, optimum vinum reddunt: sic in tribulatione & afflictione fidelium, virtutes eorum optimum odorem spirant, fortius operantur, clarius elucent, copiosius cõcurrunt. Vnde Iacobus: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis, scientes quòd probatio fidei vestræ* (hæc est torcular nostrum) *patientiam operatur: patientia autem perfectum opus habeat, vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes.* Hæc videlicet est perfectio filiorum regni, non solùm declinare à malo, & facere bonum, sed etiam *per multas tribulationes ingredi in regnum Dei, pati persecutiones in hoc seculo: & in patientia sua possidere animas suas:* Denique *tollere vnumquemque crucem suam, & sequi Christum.* His ergo præmissis concludit Propheta: *Quid est quod debui vltrà facere vineæ meæ, & non feci?* Sic seminauit Christus bonum semen in agro suo. Rursum torcular extruxit Christus in vinea Ecclesiæ suæ, quia reliquit in ea fructum passionis suæ. In ea enim *torcular calcauit solus, & non erat de gentibus vir cum eo.* Vel quia solus ab omnibus etiam suis, adeoque à Deo Patre derelictus, Crucem pertulit, vel quia talem Crucem nemo sustinuit, & non erat *similis dolor, sicut dolor eius,* vel quia ratione personæ quæ patiebatur, talis alia passio, tale torcular non fuit. Ex hoc autem torculari fluxerunt Sacramenta salutis nostræ, ex hoc Spiritus gratiæ quem accepimus: *Nam Spiritus nondum erat datus, quia Iesus nondum erat* (per mortem) *glorificatus.* ex hoc denique fons meritorum nostrorum derivatur, & poculum immortalitatis nostræ bibitur. Sic ergo suam vineam excoluit: sic bonum semen seminauit.

Simile.

Iacobi 1.

Act. 14. Luca 21.

Luca 9.

Esaiæ 5.

Esaiæ 63.

Ioan. 4.

De hoc suo seminandi labore, cuius fructus postea Apostoli & eorum successores collegerunt, sic ad eos Christus suauissimè loquitur: *Ecce dico vobis, leuate oculos vestros, & videte regiones, quia albæ sunt iam ad messem.* Dixit hoc Christus post Samaritanam illam conuersam, & Gentium conuersionem futuram in Spiritu præuidens atque prænuncians. *Et qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitã æternam.*

Ioan. 4.

(*Qui*

(*Qui enim elucidant me,* dicit Sapientia, *vitam æternam habebunt: & qui ad iustitiam erudiunt multos, fulgebunt vt stellæ in perpetuas æternitates*) *vt & qui seminat simul gaudent & qui metit.* Ait enim postea suis: *Ego veniam & assumam vos ad me ipsum.* Et Patri cælesti dicit: *Volo Pater, vt vbi ego sum, ibi sit & minister meus.* Tunc quippe congaudet Christus cum Apostolis, Pastoribus, Doctoribus, quos in Ecclesia posuit. Sequitur in verbis Christi: *In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introijstis.* Christus enim laborauit, in humilitate incarnationis suæ, *formã serui accipiens,* in doctrina & prædicatione sua, in Cruce & tota Passione sua. Nam propter hæc omnia datus est Spiritus gratiæ. Apostoli postea id docentes quod Christus docuerat, & sola manuũ impositione Spiritum sanctum dantes, introierunt in labores Christi, id est, fructum eius collegerunt, conuertẽdo populos. De hoc bono semine, quod bonus pater familias Christus pro sua diuina bonitate in agro cordis seminauit, dicit beatus Petrus: *Animas vestras castificantes, in obedientia charitatis,* (erga Ecclesiæ præpositos, seminatoris ministros) *in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentius.* His enim duobus castificatur anima, ne fornicetur à Deo, cui desponsata est; si Ecclesiam obsequenter audimus, & fraternam charitatem retinemus. Nam *& qui diligit proximum, legem impleuit,* & ait de suis Præpositis Christus: *Qui vos audit, me audit.* Sed vnde hæc animæ castificatio & puritas? Sequitur apud Petrum: *Renati non ex semine corruptibili* (*quod enim de carne natum est, caro est.* & carnaliter affectum) *sed incorruptibili per verbum Dei viui, & permanentis in æternum.* Hoc verbum Dei viui, est tota prædicatio Euangelica, quam à Christo seminante Apostoli acceperunt nobisque tradiderunt. Hæc prædicatio est *semen incorruptibile,* purum, sincerum, non admixtum zizaniis, non caducum aut fluxum, sed firmum & stabile, &, vt Paulus ait, *ad salutem omni credenti.*

Eccli. 24. Dan. 12.

Ioan. 12.

Ioan. 4.

1. Pet. 1.

Rom. 12.

Ioan. 3.

Omnis humana doctrina, persuasio, philosophia, sapientia, vana est & inepta, multisque erroribus corrupta, fluxa quoque & fragilis, ac citò intermoritura. Vnde Petrus subiungit: *Quia omnis caro fœnum, & omnis gloria eius tanquam flos fœni: exaruit fœnum, & flos eius decidit, verbum autem Domini manet in æternum. Hoc est autem verbum quod euangelizatum est in vobis,* Hoc ergo verbum euangelizatum, hæc tota prædicatio

Rom. 1.

1. Petri 1.

dicatio

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicario Euangelica, tota Christi cælestis doctrina per Ecclesiæ ministerium nobis prædicata & tradita, est *semen incorruptibile*, quod bonus pater-familias seminauit in agro suo. Rursum interna Spiritus sancti dona, & gratiæ munera, *per quæ diuinæ naturæ consortes nos facit* (vt idem Petrus loquitur) sunt hoc semen. De quo diuus Ioannes: *Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet: & non potest peccare, quoniam ex Deo natus est.* Quod tantum valet atque illa Christi verba: *Non potest arbor bona malos fructus facere.* id est, voluntas bona non potest nisi actiones bonas proferre: quamdiu scilicet & quatenus bona est. Est autem voluntas bona per gratiam, quam omnes renati in Christo accipiunt, tanquam semen nouæ vitæ. Hoc Apostolus dixit: *Peccatum vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia*: quod aliis verbis dixit, *Non accepimus spiritum seruitutis in timore* (lex enim iubendo, vetando, comminando, non nisi terret: & seruiliter quasi sub iugo premit) *sed accepimus spiritum adoptionis filiorū Dei in quo clamamus, Abba pater.* id est, spiritum dilectionis. Est autem dilectio, seu *charitas Dei diffusa in cordibus nostris*, primum & præcipuum donum gratiæ per Spiritum sanctū. Hæc charitas Dei, hoc donum gratiæ, est semen nobis datum à Christo, quando illum per Baptismum induimus, vel quando per veram pœnitentiam ei reconciliamur. Tunc enim reddidit nobis *Stolam primam*. Hoc semen qui habet, & in quo manet, ille non peccat, nec peccare potest, ad mortem scilicet, vel sic, vt desinat esse filius Dei, vel, vt Ioannes loquitur, *natus ex Deo*. non potest, inquam, ex potentia habitus gratiæ, etsi possit potentia naturæ. Hoc est bonum semen, quod, vt nascerentur noui filij Dei, filius hominis seminauit in agro suo. Nam vt ager habet potentiam ad producendum triticum, & alia grana (quam saxum non habet) sed illa potentia sine semine facto nulla est: sic cor humanum possibilitatem ad bonum habet, post peccatum relictam, sed illa possibilitas nulla esset, nisi semen diuinæ gratiæ cordi infunderetur.

Ibidem. 1. Ioan. 3. Matth. 7. Rom. 6. Rom. 8. Rom. 4. Luce 15. Simile.

Et sicut semen iactum etiam in terram bonam, tamen non germinat, nisi pluuia tempestatiua rigetur: sic semen gratiæ corde infusum, non germinat fructum boni operis, siue verbo fidei prædicato. *Quomodo enim credent sine prædicante?* De quo ministerio ait Apostolus: *Ego plantaui, Apollo rigauit, & mox: Qui autem plantat, & qui rigat, vnum sunt.* Prædicatio enim verbi incipientes plantat, proficientes rigat. Christus autem

Rom. 10. 1. Cor. 3.

autem vtroque modo seminauit bonum semen, & plantauit, quam in terris doceret. Sed nunc in gloria Patris seminat quotidie per seipsum, plantat & rigat per ministros suos. Hic locus de bono semine, etsi magis ad doctrinā quàm ad mores facere videatur, tamen tractari hic debuit, & explicari, quia fundamentum est locorum omnium quæ ad mores pertinentia, mox tractabuntur.

2. *Cùm autem dormirent homines, venit inimicus eius.*

LOcus moralis de summa renatorum in Christo negligentia, qui, accepto bono semine agriculturæ diuinæ, accepto verbo prædicationis Euangelicæ, accepto semine incorruptibili regenerationis nouæ, habentes vineam & agrum cordis sui omnibus modis excultam (vt suprà ex Esaia ostendimus) nihilominus tamen tam altè dormierunt, vt superseminarit inimicus homo sua superseminate zizania. Somnum Paulus: *Impossibile est, eos qui semel sunt illuminati, gustauerunt etiam donum cæleste, & participes facti sunt Spiritus sancti, gustauerūt nihilominus bonum Dei verbum, virtutes q; seculi venturi* (id est, qui bonum semen acceperunt, vt in superioribus explicatum est) *prolapsi sunt, rursus renouari*, &c. Videbimus ergo primùm, quid sit hoc loco *dormire*, postea, quàm graue hoc sit vel peccatum, vel detrimentum. *Dormiunt homines*, accepto bono semine in agro cordis sui, qui in vacuum Dei gratiam accipiunt. Vnde Apostolus sic suos excitat, ne dormiant: *Adiuuantes exhortamur ne in vacuum gratiam Dei recipiatis. Ait enim: Tempore accepto exaudiui te.* Sic Propheta dixit: *Qui ascendet in montem Domini? &c. Qui non accepit in vanum animam suam.* In vanum aliquid accipitur, quando in eum finem, cui destinatum erat, non applicatur. In vanum vestem tibi emisti, si eam nunquā induceris. In vanum accipis animam tuam, Dei gratiam, & bonum semen, si ad desideria cælestium, & ad bonorum operum fructum, ad quæ obtinenda anima creata, & cætera data fuere, ea diligenter & vigilanter non dirigas. Sed ad particularia veniendo, dormitur in singulis diuinæ gratiæ, & boni seminis neglectibus & abusibus, dum non sit quod Apostolus monet: *Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei* (id est, ne abutatur bono semine, aut vsum eius negligat) *ne quæ radix amaritudinis*, id est, amara radix,

Negligentia Christianorū. Hebr. 6. Loci partitio. Dormire quid sit. 2. Cor. 6. Psal. 23. Simile. Hebr. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

radix, praua & vitiosa, *sursum germinans impediat*. Sicut enim ex agricolæ negligentia herbæ malæ succrescentes segetem impediunt; sic operationem gratiæ, succrescentia vitia. Vnde Apostolus paulo antè ibidem: *Remissas manus, & soluta genua erigite*. id est, torporem & negligentiam excutite. Dormit in causa fidei (quod est præcipuum) & zizanijs hæresum in corde suo seminandis locum præbet, qui non facit quod Apostolus dicit: *Vigilate, state in fide, viriliter agite, & confortamini*. & rursum quod Christus monet: *Attendite vobis à falsis Prophetis*. & rursum: *Probate spiritus an ex Deo sint*. Hæc enim omnia vigilantiam, attentionem, & diligentiam notant, somno contrariam, vt in altero Promptuario ostensum est. Porrò quis ille somnus sit, propter quem hæresum zizania seminantur & crescunt, in eodem quoque Promptuario explicatum est, in festo SS. Simonis & Iudæ. Dormit omnis, & pessimum somnum dormit, qui odio fratris laborat. *Qui enim odit fratrem, adhuc in tenebris manet*, ait diuus Ioannes. Tenebras autem affectat omnis qui dormit, adeò vt de die dormiens, vel fenestras claudat, vel faciem cooperiat dormiturus. Dormit carnalis & libidini deditus. Vnde Apostolus, quum dixisset: *Quæ enim in occulto fiunt ab ipsis, turpe est & dicere*, adiecit *Surge qui dormis, & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus*. Dormit omnis auarus, & suauissimè (vt sibi videtur) quiescit, dicens: *Requiesce nunc anima mea, habes multa bona reposita in annos multos*. Sed istorum somnum deridet Scriptura, dicens: *Dormierunt somnum suum omnes viri diuitiarum, & nihil inuenerunt in manibus suis*. Dormit gulosus & ventri deditus, quem his verbis D. Petrus stertentem excitat: *Fratres, sobrij estote, & vigilate, quia aduersarius vester diabolus tanquam Leo rugiens circuit, quærens quem deuoret*. Dormit propriissimè & altissimè, stertit omnis negligens, indeuotus, & salutis suæ curam non habens: de quo Sapiens: *Piger complicat manus suas: vult & non vult pigor. Sicut cardo in ostio, sic piger in lecto suo vertitur. Dicit piger: Leo est in via: in media platea occidendus sum*. Sic somno suo scilicet indulget. Omnia illi difficilia, omnia impossibilia videntur. Nullum adhuc ille tempus surgendi à peccato, nullum bene operandi tempus inuenit. At omnis Scriptura, nos, nos, inquam, in Christo renatos, & bonum semen, & filios regni, ad vigilantiam hortatur, à somno deterret, ne dormiamus, & locum diabolo dormientes demus, crebrimè excitat. Christus clamat & repetit:

1. Cor. 16.
Matth. 7.
Dom. 7. post Pentec.
1. Ioan. 2.
Ephes. 5.
Luca 12.
Psal. 75.
1. Petri 5.
Prou. 13 19. 22.

Vigilate

Vigilate: quod vobis dico, omnibus dico, vigilate. Rursum: *Si quis sciret qua hora fur veniret, vigilaret vtique, & non sineret perfodi domum suam*. Et iterum: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem*. Sic Paulus vas electionis: *Vos fratres non estis in tenebris, vt vos dies illa, tanquam fur comprehendat. Omnes enim vos filij lucis estis, & filij diei: non sumus noctis, neque tenebrarum. Igitur non dormiamus, sicut & cæteri* (Gentiles scilicet qui Christum ignorant) *sed vigilemus, & sobrij simus. Qui enim dormiunt, nocte dormiunt, & qui ebrij sunt, nocte ebrij sunt. Nos autem qui diei sumus, sobrij simus*. Christus iterum iubet nos esse *similes hominibus expectantibus dominum suum, quando reuertatur à nuptijs*. Ad perpetuam vigilantiam excitandam, nihil significantius dici potuit. Nunquam enim maiori studio ministri dominum suum expectant, quàm, quando à solennitate nuptiarum in templo peracta, ad conuiuium nuptiale peragendum eum recipiunt: siue sollicitudinem spectes rerum ad conuiuium necessariarum, siue promptitudinem, vt domino reuertenti, nouas nuptias gratulentur. Quare vt omnia in huiusmodi debēt esse negotio & charitate plena; sic in nobis Christianis, Christi nostri aduentum gloriosum expectantibus.

Mar. 4.
Luca 21.
1. Thess. 5.
Luca 12.

Sed nunc, quàm sit damnabile non vigilare, quantum detrimentum dormire, paucis dicetur. Non excluduntur à nuptijs sponsi, à gaudio cœlesti, nisi *qui veniente sponso*, absque oleo in lampadibus suis, *dormitauerunt & dormierūt*. Si enim *beatus homo, quem, quum venerit Dominus, inuenerit vigilantem*, profectò miser, quem inuenerit dormientem. Sic Apostolus, quum dixisset, *Hora est iam nos de somno surgere*; addit causam: *Nunc enim propior est nostra salus* (vitæ æternæ) *quàm quum credidimus*, id est, cùm primò fidē Christi accepimus, aut primùm Christiani esse cœpimus. Quanto enim professionem hanc Christianam diutius tenuimus, tanto in ea magis profecimus, aut certè profecisse debuimus; ne illud nobis exprobretur, quod suis Hebræis Paulus dixit: *Quum debere-tis esse magistri propter tempus, rursum indigetis vt doceamini quæ sint elemēta exordij sermonum Dei*. Somnū igitur proprerea excutere debemus, qui iam dudum Christiani sumus, siue quoad totam Ecclesiam, siue quoad vnumquemque nostrum. Sic enim comminatur Scriptura: *Si non vigilaueris, veniam ad te tanquam fur, & nescies quæ hora veniam ad te*, videlicet vel per mortem temporalem, quod est iustitiæ; & sic *clausa erit ianua*: vel per pœnam temporalem, vt à somno

Matth. 25.
Luca 12.
Rom. 13.
Hebr. 5.
Apoc. 3.
Matth 25.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 12. exciteris, quod est maximæ misericordiæ; quia sic *non obdormies in morte*. Quàm sit autem hic negligentiæ somnus Deo exosus, illis verbis explicat, quum dicit. *Vtinam aut frigidus esses aut calidus! sed quia tepidus es, nec frigidus, nec calidus, incipiam te euomere ex ore meo. Apertè*, ait Ambrosius, *negligentiam grauiori damnat iudicio quàm imprudentiam. Frigidus est enim qui fidem nescit, calidus, qui Spiritus sancti feruore succensus est. Qui enim calorem fidei non habet, tolerabilius illi fuerat fidem non accepisse, quàm neglexisse.* Hæc ille. Sic diuus Gregorius: *Calidus est, qui bona studia arripit & consummat. Frigidus est, qui consummanda nec inchoat. & sicut à frigore per teporem tràsitur ad calorem, ita à calore quoque per teporem redditur ad frigus. Quisquis ergo amisso infidelitatis frigore, sed nequaquam tepore superato, exardescit vt ferueat, procul dubio calore desperato, dum noxio in tepore demoratur, agit vt frigescat.* Hæc ille. Et paulo superiùs eodem in loco: *In hoc mundo humana anima quasi more nauis est, contra istum fluminis cõtendentis, quà vno in loco nequaquã stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Hinc per Salomonem dicitur: Qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est suæ operæ dissipantis: quia videlicet, quis cœpta bona distrahit nõ excipitur, dissolutione negligentia manum destruentis imitatur.* Hæc ille. Nempe vt auicula non capitur dum est in motu, sed vbi primùm subsistit, facilè attingitur; sic nisi otiosos & dormientes aduersarius diabolus ferit. Hinc Salomon: *Frustra iacitur rete ante oculos pennatorum*, vigilantium videlicet & attendentium, vt solet auicula aucupem attendere. Vt aquæ dulces in motu semper sunt; ita stagnantes aquæ nec dulces, nec salubres sunt, & non nisi venenata & noxia generant. In domo derelicta, vbi nemo habitat, animalia immunda multiplicantur, mures, sorices, araneæ, vermes. Animalia quæ diu iacent in terra, nec ambulant, vngulas amittunt. Aues quoque quæ morãtur in nidis, plumas perdunt. Sed & vulgo dicitur: Non vtentes priuilegio, vel abutẽtes, perdunt illud. Sic bonis gratiæ collatis excidit, bono semine priuatur, zizania cupiditatum facilè admittit, qui dormit, & otio seruit. *Otiositas enim multam malitiam docuit. Tota die concupiscit & desiderat.* Labore parua crescunt: ignauia & negligentia magna dilabuntur. Iustus protestatur: *Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationem & requiem temporibus meis, donec inueniam locum Domino*, id est, templũ ei spirituale in corde meo fabricauero, quod libenter inhabitet.

Apoc. 3.

In Psal. 118. serm. 7.

Cura Pastor. par. 3. cap. 35.

Simile.

Prou. 18.

Simile.

Prou. 1.

Similia.

Eccl. 33.

Psal. 131.

Dormitatio

Dormitatio porrò hæc, & salutis negligentia, quot ex causis periculosa & permitiosa sit, breui enumeratione ex S. Bonauentura annotabimus. Cui longum iter faciendum est, & breue tempus supperit, ad finem non perueniet, nisi continuò ambulet. Ad cœlum nobis eundum est: cuius via longa est, quia multæ tentationes superandæ, multa mandata seruanda, multa bona opera facienda, multa mala toleranda sunt, antequam eò perueniatur. Tempus nostrum hæc vita est, cuius breues dies sunt, & nec de crastino certi sumus. Vt quid ergo hæsitamus in via, imò dormimus? Deinde quando quis à domino suo expectatur, nónne æquum est vt properet? At nos expectant iusti & sancti omnes, ipseque Deus. Rursum qui inuitatur à matori suo ad cœnam, & quidem ad cœnam magnam; nónne grauiter peccat, si, serò veniens, cæteris in mora est? nónne multum periclitatur ne, tempestiuè non veniens, excludatur? At Christus nos omnes ad talem cœnam vocat, vt in alio Euangelio explicabitur. Quid enim maius gloria cœlesti, ad quam omnes inuitamur? Porrò quum multa sint impedimenta in via, vel quia difficilè inuenitur, vel quia latronum insidiæ timentur, vel quia transitus habet asperos, nónne necessarium est, vt tanto expeditiùs ambulare viator incipiat? At in via salutis, tentationes sunt multæ; insidiantur dæmones, multæ obiiciuntur difficultates. Nunquam igitur dormiendum, sed carpenda celeriter via est. Præterea quando in periculo sumus, ne præscribat aduersarius longam possessionem, nónne festinandum est in causa? At per habitus diuturnæ negligentiæ in quibus dormimus, præscribit diabolus. Excitiendi igitur tempestiuè sunt, ne præscriptio valeat. Iam verò quando media quotidie ab amico offeruntur, quibus te possis ab aliquo malo liberare; an non maximè amicum offendis, si illa media negligas? At Deus quotidie suam gratiam nobis offert, cuius medio à periculo perdendæ salutis certissimè liberamur. Sed & illud quoque, nónne maximè nostram negligentiã arguit, quòd in præsenti, & ter maximo periculo constituti, damnationis sci icet æternæ, pœnæque infernalis, adhuc stertimus? Postremò, qui proprium tempus aliquid comparãdi prætermittit, nónne grauissimè culpatur? Solet dici: *Fronte capillata, post est occasio calua.* At tota hæc vita tempus nostrum est, nobis à Deo concessum. *Nunc enim est dies salutis, nunc tempus acceptabile.* Illud ergo quare patimur præterfluere? *Volat irreuocabilis hora.* Hæc singula amplificari poterunt, vt intel-

Negligentiæ quot ex causis periculosa. S. Bonauent. in data salut. cap 7.

1. *Similium congeries.*

2.

3.

Dom. 2. post Pentec.

4.

5.

6.

7.

8.

Rom. 13.

P 2 ligant

Universidad de Deusto
Biblioteca

ligant auditores, quantum hoc valeat, *Cùm dormirent homines.* Sed & ex loco proximè sequenti ista magis elucescent.

3 *Venit inimicus eius, & superseminauit zizania.*

Diabolus otiosos opprimit.

LOcus moralis de malis seminibus tentationum, vitiorum, errorum, quæ in anima negligenti & dormienti, opera & studio diaboli citò seminãtur, apparitura, & in opus exitura postea. Hoc est quod alibi Christus dixit: *Cùm immundus spiritus exierit ab homine*, id est, quum factus fuerit semen bonum & filius regni, expulso dæmone, cui antè captiuus tenebatur ad voluntatem eius, *perambulat per loca aquosa, quærens requiem*, id est, improbæ suæ voluntatis, qua hominum salutem inuidet, executionem: *Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui.* Nam propter veterem peccati consuetudinem tum domum suam vocat, tum spem reuertendi concipit. *Et quum venerit, inuenit eam vacantem*, id est, otiosam, & accepta reconciliatione securam, nullique bono operi intentam: *scopis mundatam*, id est, leuiter & superficie tenus purgatam; quia bonum semen tenaciter non inhæret, nec ex imo pectore conuersio ad Deum facta est. *Tunc assumit septem spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi.* Ista sunt zizania quæ inimicus homo bono semini superseminat quando homines dormiunt, id est, otiosè & negligenter agunt, accepto beneficio gratiæ. Qui fuit aliquandiu compedibus vinctus, quando compedes soluuntur, liberáque dimittitur, nec rectè statim, nec expeditè, sed modicè & tortuosè ambulat. Quare talis nisi diligentissimè caueat, citò cadet, damnumque accipiet. Auicula quæ longo tempore in cauea detenta fuit, si qua fortè ratione exit, modicum volat, & alicui statim, aut arboti, aut recto insidet: vnde non difficulter vel capi, vel occidi tunc possit, nisi magnam sibi vim faciat. Qui ex graui morbo recenter cõualuit, magnam diligentiam adhibet, ne recidiuet. Sic accepto bono semine, vel regenerationis primæ, vel reconciliationis & conuersionis secundæ, nisi diligens pietati opera adhibeatur, sua statim zizania, debili adhuc & infirmæ animæ diabolus superseminat. Nempe vt hostis explorat præsidia inermia, & loca, & in ciuitatis obsidione prima eius cura est, vt locum maximè infirmũ deprehendat: sic diabolus adhuc infirmam & recenter conuersam animam maximè aggreditur. Præterea siue recenter seminato bono semini, siue etiam iam radices

Similium congeries.

Luce 11.

Matth. 6.

1.

2.

3.

4.

5.

radices agenti, & animo benè confirmato ac radicato in fide & charitate sua non desinit superseminare zizania dæmon. Imò *vt pirata his potissimùm nauibus insidiantur, quas auro, & pretiosis mercibus onustas esse intelligunt: ita dæmon his potissimùm laqueos obtẽdit, quos, bono accepto semine, spiritualibus diuitijs abundare cognoscit.* Quare & hic dicitur, quòd in medio tritici superseminauit zizania. Hanc ob causam monuit Sapiẽs: *Omni custodia custodi cor tuum. Siquidem* (ait Basilius) *ei, perinde vt si aurum esset, dies noctésque à dæmonibus insidiæ coparantur, & repentè tum, quum minimum expectas, minimeque intelligis, asportatur.* Vnde facilè colligitur, quàm non sit tutum, accepto bono semine dormire & dormitare. Hinc Apostolus monet: *Nolite locum dare diabolo.* Ille locum dat diabolo, qui nulli bono operi intentus dormit. Quod Petrus satis expressit, qui, vbi monuit nos sobrios esse & vigilare, adiecit hanc causam: *Quia aduersarius vester diabolus, tanquam leo rugiens, circuit quærens quem deuoret.* Si semper circuit, & iratus ac famelicus circuit; quid mirum, si, zizania & venena sua spargendo, bonum semen corrumpit? Filij Dan, de qua tribu Antichristus nasciturus creditur, occupauerunt ciuitatem Lais sine sanguine, totamque destruxerunt, quia & opulentam illam, & valde securam atque quietè agentem, absque vllo timore inuenerunt. Typus erat dæmonum, hominum animas bono semine ditatas, quando securè & absque timore dormiunt, spoliantium & occidentium. Sauli dormienti vas aquæ & hastam in medio exercitus fortissimi abstulit Dauid, & ense eum confodere potuerat, si voluisset. Dormienti Christiano vtcunque in Catholica Ecclesia, & inter optimos viuat, instrumenta tamen militiæ spiritualis diabolus aufert, &, si Deus permittat, necem infert. Noluit Deus sic filios Israël in deserto pascere, & manna illis de cœlo pluere, vt vel pro toto anno, mense, aut hebdomada plueret; sed in singulos tantùm dies, vt quotidie colligerent. Sic Deus nos quotidie vigilare, orare, animæ curam agere voluit, non semel bono semine dato in totam vitam alere. Et vt diabolus nunquam cessat, ne momento quidem temporis animæ nostræ insidiari, vt sua zizania superseminet; sic nos perpetuò contra eum aduigilare necesse est. Vix ab Adam Deus recesserat, dato præcepto de non comedendo ex ligno scientiæ boni & mali; quod mandatum optimum semen fuit; quum statim diabolus suum adfert zizanium, dicens: *Nequaquam*

Typus.

Allegoria.

Exodi 16.

Diaboli vigilantia.

Exempla. 1.

Cor sept. hom. 4. de ver. Isa.

Prou. 4.

In sem. de ab. dicat rerum.

Ephes. 4.

1. Pet. 5.

Iudith 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. *morte moriemini.* Dauid quum esset vir secundùm cor Dei, & multo bono semine opulenter excultus, tamen suum libidinis zizanium otio domi vacanti insecuit diabolus, vt adulterium & homicidium vno ferè halitu perpetraret. Paulus in maximo feruore spiritus, & *audiens arcana Dei quæ non licet homini loqui, colaphizatur tamen ab Angelo satanæ stimulo carnis.* Nec enim inimicus iste homo vel vili, vel vnquàm parcit. Omni operanti bonum, & in omni operatione insidiatur, vt, iacto zizanio, bonum semen corrumpat. Vnde in Euangelio nostro dicitur, quòd *superseminauit in medio tritici* id est, vt docet sapienter S. Gregorius, aut intentionem, aut finem boni operis aliquo vitio contaminare studet. *Intentionem boni operis polluit: quia cùm facilia ad decipiendũ corda hominum videri* (qualia sunt quæ minùs diligenter custodiuntur) *eorum desiderijs auram transitory fauoris apponit. Intentionem vitare si nequit, actionem quasi in via corrumpit: vt vel laus humana obuians, quamuis quæsita non fuerit, tamen oblata delectet; vel zelus iustitiæ immoderatus mentem turbet,* quod cæteri non sic faciant; *vel tristitia obnubilet, vel deniq; immoderata lætitia ex bono opere percepta dissoluat. De qua varia hostis infestatione dixit Dauid: In via hac quam ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Cùm verò antiquus hostis neque in exordio intentionis ferit, neque in itinere actionis intercipit, duriores in fine laqueos tendit: vt saltem per lassitudinem fructus, & tædio perseuerandi affectus, anteacti laboris meritum perdat.* Sic sua inimicus superseminat zizania. Nec tamen propterea bene operandi fastidium quemquam capiat, quoniam iste aut ille iam à diabolo captus est. Si in diuitiis custodiendis contra latronum insidias, contra superfluos sumptus, contra futuras necessitates, mille curas impendimus: si vasa vinaria & olearia, ne vinum aut oleum vel diffluat vel acescat, tam diligenter conficimus, obstruimus, collocamus, si vestes & reliquam suppellectilem sedulò custodimus, ne à tinea lædantur, ne situ & puluere maculentur, ne humore corrumpantur, quàm est indignum boni seminis, ad salutem & gloriam nostram æternam à Deo accepti, partem curam non habere, ne superseminato zizanio suffocetur? *Vias diaboli* (ait D. Bernardus) *sunt circuitio & circumuentio. Circuit terram, & perambulat eam, vt nos circumueniat.* Nec, si interdum cessare videtur, propterea imparati esse debemus. Qui versantur in bello, quando induciæ dantur, tunc sese muniunt, & propugnacula reficiunt. Idem nobis faciendum in con-

Moral. in Iob lib. 8. cap. 31.

Psal. 141.

Similia.

2. 2. 3.

Serm. 12. super Psalm. 90.

in conscientiæ pace. Verum quidem est quòd *non dormit neque dormitat qui custodit Israël:* sed neque dormit nec dormitat qui impugnat Israël. *An ideo dissimulandum nobis, quia vndique subuenitur nobis? Imò propterea studiosiùs vigilandũ. Neque enim tam magnæ pro nobis in cœlo pariter & in terra sollicitudo gereretur, si non magna nobis incumbere necessitas videretur. Non tam multiplex nobis custodia, nisi ob multiplices insidias poneretur.* Hæc D. Bernardus. Tulit legem Solon, vt qui sectatur otium, omnibus accusare volentibus obnoxius esset. Hanc legem Deus tulisse videtur, vt otio vacans, & circa salutem negligens, omnibus dæmonibus ad tentandum & accusandum obnoxius, & omnibus vitiis expositus sit.

Ibidem serm. 11.

Laert. lib. 1. c. 2.

4. *Vnde ergo habet zizania?*

Iniquitatis abundantia.

LOCVS motalis contra iniquitatis abundantiam, abundãte gratia Christi. Boni quippe serui magni patris familias, hue Angeli, siue Sancti in hac vita meritò deputantur, tot & tanta esse in agro Dominico zizania, quum non nisi bonum semen ille seminauerit. De bono semine seminato dicit Apostolus: *Vbi abundauit delictum, superabundauit gratia; vt sicut regnauit peccatum in mortem, ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam, per Iesum Christum Dominum nostrum.* Sed ne postea zizaniis amplius locus esset, subiungit: *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato, vt gratia abundet?* Superseminabimus zizania, vt superabũdans gratia boni seminis magis elucescat? *Absit. Qui enim mortui sumus peccato, quomodo adhuc viuemus in illo?* Móxq; ostendit, latè Apostolus, virtute baptismi nostri illam esse, huiúsque boni seminis à Christo seminati vim & efficaciam talem, *vt destructo corpore peccati, vltra nõ seruiamus peccato.* Vnde ergo tot zizania in agro Dominico? Vnde tot peccata in hominibus Christianis? Sic demiratur Esaias Propheta, postquam Dei bonitatem & diligentiam in vinea sua excolenda descripsisset, dicens: *Quid est quod debui vltrà facere vineæ meæ, & non feci? An quòd expectaui vt faceret vuas, & fecit labruscas?* Sic apud Ieremiam: *Ego plantaui te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conuersa es mihi in prauum vinea aliena?* Sic Christus in Euangelio. *Aut facite arborem bonam, & fructus eius bonos: aut facite arborem malam, & fructus eius malos.* Omnis quippe arbor bona (vt alibi dicit) *facit fructus bonos.* Vnde ergo habet zizania ager

Rom. 5.

Rom. 6

Esaiæ 5.

Ierem. 2.

Matth. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth.7. Dominicus bono semine seminatus? quomodo vicis profert labruscas? quomodo arbor bona fructus malos facit? Hoc est quod Angeli, quod Sancti, quod pij omnes non sine stomacho demirãtur. Sic in alia Scriptura: *Laui pedes meos, & quomodo iterum coinquinabo illos?* Sic adhuc Paulus: *Tunc quidem ignorantes Deum, ijs qui naturâ non sunt dij, seruiebatis: nunc autem, quum cognoueritis Deum, imò cogniti sitis ab illo, quomodò conuertimini iterum ad infirma & egena elementa, quibus denuo seruire vultis?* Quæ vt ille de carnali obseruatione legalium dixit, ita multò fortiùs de carnali conseruatione, & peccatorum repetitione dici possunt.

Cant.5. Galat.4.

Peccati in Christiano absurditas.

Nempe quid demum causæ est cur bono semini superseminetur zizanium, cur accepta gratia, seruiamus peccato? Si voluntas est bona, & in Christo renata semine incorruptibili; vt quid peccatum appetit, quod haud dubiè malum est? *Vsquequo claudicatis in vtramque partem? Si Dominus est Deus, sequimini illum: si Baal est Deus, sequimini illum.* Rursum si peccatum est contra Deum, & contra intentionem seminatoris, qui nõ nisi bonũ semen seminauit; cur eum offendimus à quo tot bona quotidie accipimus? *Obstupescite cœli super hoc, & porta eius desolamini vehementer, dicit Dominus. Duo enim mala fecit populus meus: Me dereliquerunt fontem aquæ viuæ, & foderunt sibi cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas.* Bonum semen destruxerunt, & zizania superseminarunt; vel certè superseminata, libenter receperunt. Præterea si peccatum est ipsi peccatori noxium, si zizanium agri bonitatem corrumpit, vnde habet zizania? *Qui enim diligit iniquitatem, odit animam suam.* Et alia Scriptura: *Miserere animæ tuæ, placens Deo.* Et Ionas Propheta: *Qui custodiunt vanitates frustra, misericordiam suam derelinquunt.* Nónne per peccatum mors, & per mortem omnes eius comites, adiuncta & agnata omnia, pœnæ, cruciatus, miseriæ huius vitæ omnes? Porrò peccatum nónne toti mundo detrimentum adfert, & in diabolì seruitutem eum redigit? Si enim omnia propter hominem creata sunt, & homini cuncta seruiunt, profectò quemadmodum quum Deo seruit homo, cætera omnia Deo seruiunt; ita quum seruit diabolo per peccatum, facit vt cætera omnia diabolo seruiant, eiusque voluntatem faciant. Hinc apud Paulum *totus mundus ingemiscit, quia vanitati seruit*; & apud Petrum *igne eremandus est*, quia vanitatis instrumentum fuit, quia tot zizania protulit. Iam verò si peccatum nos inferno addicit, vt in

1. 4. Pſal.10. Eccleſ.30. Ion.2. Rom.8. 2. Petr.3.

vt in pœnis æternis dæmonum socij simus; quæ dementia, quòd tot zizania sumus? Hoc est enim quod Paulus dicit: *Venundati sub peccato*. quia (vt Augustinus exponit.) *Vnusquisque peccando animam suam diabolo vendit, accepto tanquã pretio dulcedine temporalis voluptatis.* Sic Chrysostomus peccatum *voluntarium quendam dæmonem, & spontaneam insaniam* vocat. His accedit, quòd ipsi rationi & lumini naturali omne peccatum aduersãtur. Omnia ingenia humana illud condemnant. Vnde ergo tot zizania? cur sic contra naturam ascendit impetus fluminis? Iam totum Euangelium, & tota professio Christiana quid aliud clamat, docet, profitetur, quàm contra peccatum? vt *non regnet amplius peccatum in mortali corpore nostro*, vt *sicut filij lucis ambulemus*; vt *expurgato veteri fermento, simus noua conspersio, sicut sumus azymi*. vt *exuentes veterem hominem, induamur nouum, qui secundùm Deum creatus est in iustitia & sanctitate veritatis*; vt retento bono semine, fructificemus in vitam æternam. Vnde ergo habet zizania agere Dominicus? Postremo, cur incarnatus est filius Dei, cur tanta docuit, fecit, passus est? Nónne *vt dissolueret opera diaboli*; quæ sunt peccata? Nónne *vt nos redimeret ab omni iniquitate & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum?* Nónne *vt iam non desiderijs hominum, sed voluntati Dei, quod reliquum est vinamus temporis?* Nónne nunc qui peccato seruiunt, *crucifigunt iterum in semetipsis Filium Dei, sanguinem testamenti polluunt ducunt, Spiritui gratiæ contumeliam faciunt?* Vnde ergo zizania, vnde tanta iniquitatis abundantia? Adeò certè nunc corruptus est populus Christianus, vt quemadmodum tempore pestis, non eos qui moriuntur, sed eos qui supersunt, admiramur: sic hodie, non eos qui peccant & flagitiosè viuunt, sed honestos, pudicos, veraces, misericordes, deuotos, quasi miraculum aliquod, quod tantæ corruptionis immunes fuerint, miramur. Arguit hic locus, & vehementissimè arguit hominum Christianorum negligentiam, ingratitudinem, extremam impietatem; & contra peccati turpitudinem iustè exaggerandam, plurimum valet.

5. 6. 7. Rom.7. In expoſit. eius loci. Homil.ad in epi. ad Rom. Rom.8. Epheſ.6. 1.Cor.5. Epheſ.4. Tit.2. 1.Petr.4. Simile.

5. *Inimicus homo hoc fecit.*

Diabolus hoſtis capitalis.

LOCVS moralis contra generis nostri, & salutis humanæ hostem capitalem, diabolum. Hic est inimicus ille homo; non quia homo, sed quia homini inimicus est. Ini-

Universidad de Deusto
Biblioteca

micus homo vocatur, vel quia id facit quod inimicus homo homini facere consueuit, cum quo simultatem exercet; vel quia hominis inimicus & iuratus hostis est. Ille enim est, qui ad tantam abiurditatem & ingratitudinem credentes in Christum adducit, vt nequiquam accepto bono semine, sua tamen zizania eos admittere persuadeat. *Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinē, sed aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritualia nequitiæ in cœlestibus.* Quare ibi nos armat Apostolus contra inimicum hunc hominem, ne eius zizania in corde nostro locum accipiant, *Induite* (inquit) *armaturam Dei, vt possitis stare aduersus insidias diaboli.*

Ephes. 6.

Armatura cōtra hostē diabolum.

Móxque hanc armaturam describit: *State succincti lumbos vestros in veritate.* Primùm enim hostis vicinus superandus est, carnis luxuria castitatis studio comprimenda: non ficè nec simulatè, sed sincerissimè. *Et induti loricam iustitiæ.* Vincendo illicitas cupiditates rerum temporalium. Nam vt iustitia suum cuique tribuens, omnes quasi virtutes complectitur, sic lorica totum corpus tegit. *Et calceati pedes in præparationem Euangelij pacis*: id est, vitiosis affectibus, & superfluis cura rerum temporalium depositis: *In omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela nequissimi ignea extinguere.*

1.
2.
3.
4.

Sic Petrus: *Cui resistite fortes in fide*: quod quale sit, supra explicuimus. *Et galeam salutis assumite*, quæ est, spes firma, tam de præsenti gratia ad auxilium, quàm de futura gloria ad præmium: *Et gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Exemplo Christi, qui sic diabolum in deserto prostrauit: *per omnem orationem & obsecrationem, orantes omni tempore in spiritu.* Est enim oratio fortissima armatura, vt supra diximus: *& in ipso vigilantes omni instantia.* Ne videlicet dormientes & negligentes non opprimat, vt paulo superius dictum est satis.

5.
6.
7.
8.

Habemus hic ergo octo armorum genera, quibus facilè diabolum superamus. Succinctos castitate lumbos, loricam iustitiæ; calceatos pedes; scutum fidei; galeam spei; gladium Spiritus; orationem; & vigilantiam. Non enim sua virtute, sed nostra ignauia inimicus homo superseminat zizania. Sic Iacobus: *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Si quis ab aduersario in ius vocaretur cum discrimine non fortunarum tantùm sed & capitis; qui tamen aduersarius nullas vires haberet, sed talis esset, vt solū fortiter se illi opponēdo, & litē contestando,

Diabolus nostra ignauia vincit.
Iacobi 4.
Simile.

contestādo, quilibet vinceret: quis tam demens aut ignauus esset, vt sese non opponeret, litémque strenuè contestaretur, ad omnia se respōsurum paratum ostendens? Quis tam ignauus, vt talem aduersarium timeat, vel ab eo se vinci patiatur? At diabolus talis aduersarius est. Per suas suggestiones & tēptationes, in discrimē salutis æternæ nos vocat. Sed sola fide, id est, sola oratione fidei Deum inuocando, & hoc modo ei resistendo, in fugam conijcimus. Nec oratione tantum fidei, sed & signo fidei, signo crucis Dominicæ, adeoque sola nominis Iesu inuocatione fugatur. Sic D. Antonius, maximus ille & sanctissimus Eremita sæpiùs rē expertus, docere, ac suos docere solitus erat, vt in vita eius scribit author grauissimus S. Athanasius: *Ad primum* (inquit) *signū Crucis dæmones euanescunt. Ridendi potiùs sunt, quàm timendi. Cum enim sint debiles, minantur cuncta, nec faciunt. Aduenientе enim Christo, omne penitus diaboli robur elanguit, & calcaneo Christianorū substratus gemit.* Hæc magnus ille Antonius iuxta Scripturas. Quod enim in Euāgelio Christus dixit, *Vidi Satanā sicut fulgur cadētem de cælo*, & quod Ioannes in Apocalypsi dicit, *Satanam ad mille annos alligatum fuisse*, hæc Antonij verba confirmant. Sed multo apertiùs quod D. Ioannes scripsit, *Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eū* (Antichristum scilicet) *quia maior est qui in vobis est, quàm qui in mundo*, id est Maior est Spiritus sanctus in cordibus fidelium, quàm diabolus, princeps huius mundi. Nostra igitur ignauia vincit, & sua zizania sic superseminat, *vt, crescente herba, in medio tritici appareant.* De virtute nominis Iesu fideliter inuocati contra dæmones, in altero Promptuario quædam protulimus. Propter orationem fidei; propter signum fidei; propter inuocationē nominis Iesu in fide dixit Petrus de diabolo quærente quem deuoret: *Cui resistite fortes in fide.* Nemineum enim, nisi trepidantem, & de Dei auxilio parum fidētem, diabolus opprimit. Sic S. Antonius in hoc certaminis genere exercitatissimus, *Si quod*, inquit, *in pectoribus nostris malè mentis & pauoris semen inuenerint dæmones* (quod per signa exteriora deprehendunt) *mox quasi latrones, qui deserta obtinet loca, cœptos circulant timores, & crudeliter imminentes infelicem vexant animum. Si autem alacres fuerimus in Domino, & futurorum bonorum nos cupido succenderit, si semper omnia manibus Dei committimus, nullus dæmonum ad expugnandum valebit accedere.*

Diaboli victoria facilis.
S. Antonius.
Luce 10.
Apoc. 12.
1. Ioan. 4.
In festo Circumcisionis Domini.
1. Pet. 5.
Athanasius, In vita S. Antonij.

Hæc ille. Nostra igitur culpa, ignauia & timiditate nostra fit, sua in nobis zizania seminet diabolus. Mirabile est quod

Pe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Petrus Ananiæ dixit: *Cur tentauit Satanas cor tuum mentiri te Spiritui sancto, & fraudare de pretio agri?* Non enim dicit, Quomodo te à Satana superari passus es? sed *Cur tentauit Satanas cor tuum?* hoc est, quare illi ansam præbuisti, vt te tentaret, atque ita prosterneret? Ostendit nostra ignauia fieri, non solùm quòd superamur, sed etiam quòd tentamur à Satana. Etsi enim etiam optimos & fortissimos tentat Satan, tamen plurimas à nobis victorias reportat: quia occasiones ei præbuimus. Sic Iudæos grauiter taxat Ieremias: *Quid dices quum visitauerit te?* scilicet, hostis ab Aquilone. *Tu enim docuisti eos aduersum te, & erudisti in caput tuum. Nũquid non dolores apprehendent te quasi mulierem parturientem?* Idem de plerisque hodie nostrum dici potest.

Ierem. 13.

Nosmetipsi diabolum docemus, quanam nos via aggrediatur, quia somnolenti & negligentes, quia pauidi & diffidentes, quia cupidi & carnales sumus. In Ezechiele dicitur de quatuor illis animalibus, *quòd totum corpus oculis plenum, in circuitu ipsorum quatuor erat.* In quo maxima vigilantia aduersus Satanæ importunitatem docetur. Sed fit in nobis quòd in auiculis, quę auidè in prædam dum currunt, laqueo capiuntur, non videntes retia. Appositè Propheta. *Onager assuetus in solitudine, in desiderio animæ suæ attraxit ventum amoris sui: Nullus auertet eum.* Sic enim currit ad fœminæ vocem, vbi eam ridentẽ audiuit, vt insequentium nec venabula, nec insidias vel attendat, vel curet. Ita fit, vt nostræ cupiditates, diaboli insidiis nos exponant, & retibus illaqueent; qui ad omnem rei bene gerendæ occasionem intentissimus est vbi verò sobrios nos & circumspectos aduerterit, aggredi non audet. Rectissimè monet Sapiens: *Si spiritus potestatẽ habentis* (id est, diaboli) *ascenderit super te, locum tuum ne dimiseris:* id est, sta fortis in fide: *quia curatio faciet cessare peccata maxima:* id est, rempestiua attentio principiis tentationum occurrens, seruabit te à grauissimis peccatis, quę facilè incurres, si primis aduersarij suggestionibus aditum præbes.

Ezech. 1.

Simile.

Ierem. 2.

Eccli 10.

Vincí & fugari diabolum prompta & forti fide vno exemplo docebitur.

Exemplũ. In vita S. Norberti, ca. 32 apud Surium, to. 3 pag. 337.

Cùm monachus quidam ex primis S. Norberti Præmonstratensium monachorum Patris sanctissimi discipulis, cui multũ insidiabatur diabolus, se modicæ fidei tandem agnoscens, seque ipsum reprehendens, fiduciam sumpsisset, & solus pro singulari quadam necessitate claustrum exisset, astitit dæmon coram eo terribilis valde, hominis effigie assumpta, & aspectu nigerrimo incedens, & quasi ipsum esset in aërem delaturus, minas intentans.

Ille autem fidei collectis viribus, & vigore animi resumpto, intra se dicebat: Quàm diu hæc importunissimi inimici figmenta & phantasias patiar? Surgens igitur, apprehendere eum voluit; sed dæmon statim in fugam versus est, quem & ille insequitur donec dispareret. Hac animi virtute, serpentis illusione deiecta, nullum postea eius timorem passus est. Sicut in hac externa, sic in spirituali pugna fide fugatur inimicus homo. De quo in aliis Euangeliis plura dicendi locus dabitur.

In Domin. 1. Quadrages. sexte. 3 Dom. 3. Quadrag. text. 1.

6. Serui autem dixerunt ei: Vis imus & colligimus ea?

Locus moralis de zelo iustorũ contra peccata. Tam enim indignum videtur iustis, & sanctis, Deumque amãtibus, in tanta gratiæ abundantia, à tali aduersario, tam sæpe, tam grauiter, vinci homines; tot zizania, tot scandala, tot peccata in agro Dominico, in Ecclesia militante conspici; vt propter Dei gloriam, propter zelum domus Dei, propter iustitiæ dilectionem, hęc omnia primo quoque tempore tolli cupiant, nec messem expectarint, sed vbi primùm enascuntur, vel enata appareant, statim eradicari & colligi velint: ad quod suum ministerium libentissimè offerunt atque promptissimè. Aiũt enim, *Vis imus?* non aiunt, ibimus, eo quòd absque mora confestim tolli zizania desiderẽt. Hæc est enim in Scripturis vox iustorum *Zelus domus tuæ comedit me, & opprobria exprobrãtium tibi, ceciderunt super me.* Iniuriam quippe Deo factã, sibi ipsi fieri vir iustus, existimat; imò multo magis de domo & honore Dei violatis torquetur, quàm de sua quacunque accepta iniuria. Sic in conseruum illum crudelẽ, qui, omnium debitorum accepta à domino remissione, suo conseruo remittere noluit, cæteri conserui videntes, *contristati valde, narrauerunt domino omnia quæ facta sunt.* Sic Dauid: *Vidi prævaricantes & tabescebam, quia eloquia tua non custodierunt.* Talis erat maximus ille Elias, qui, quum propter zelum domus Dei, videns suo tempore omnia plena zizaniis, persecutionem passus, in speluncam fugeret, atque à Deo rogaretur, quid illic rerum ageret, respondit: *Zelo zelatus sum pro Domino Deo exercituum, quia dereliquerunt pactum Domini filij Israel,* &c.

Zelus iustorũ contra peccata.

Psal. 68.

Matt. 18.

Psal. 118.

Exempla. 3. Reg. 19.

Talis erat Apostolus Paulus, sic ad Galatas scribens: *Qui conturbat vos, portabit iudicium, quicunque est ille.* & paulo pòst:

Gal. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

pòst: *Vtinam abscindantur qui vos conturbant.* Sed ad Corinthios multo vehementiùs & verbo & opere hunc zelũ ostendit. *Omnino* (inquit) *auditur inter vos fornicatio, qualis nec inter Gentes, ita, vt vxorem patris sui aliquis habeat.* Hæc ad delinquentem. 1. Cor. 5.

Nunc ad tolerantes & dissimulantes: *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, vt tollatur de medio vestrum qui hoc opus fecit.* Reprehendit eos, quòd nihil commoti, nullo dolore, nullo zelo tacti fuerint, vt è medio illorum tolleretur zizanium. Nunc ergo ad opus venit. *Ego absens corpore, præsens spiritu, iudicaui vt præsens, tradere huiusmodi homine Satanæ,* &c. Moxque redit ad illorum negligentiam & tepore reprehendendum. *Non est bona gloriatio vestra: nescitis quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate vetus fermentum,* &c. quasi dicens, quia pauca zizania totum triticum corrumpunt. Eradicare zizania de medio tritici. Eodem zelo & diuus Petrus Ananiam & Saphiram, mentientes Spiritoi sancto, è medio tollit: Simonem magum, sacrilegium perpetrantem, confestim excommunicat. *Nõ est tibi pars neque sors in sermone isto. Pecunia tua tecum sit in perditionem.* Hic zelus honoris Dei res est, vt per se sanctissima, sic Deo gratissima. Act. 5 & 7.

Et quamuis hanc seruorum voluntatem Deus exequi noluit quia quasi generalem zizaniorum eradicationem expetebant, quam propter causas, quas mox dicemus, concedere noluit; tamen eorum zelum non reprehendit, sed suo tempore quod cupiunt futurum docet. Huiusmodi zelus si singulorum esset, non sic abundarent zizania, nam & ideo hodie innumeri zizania fiunt, quia vel in honore sunt peccata, vt ambitio, auaritia, callidita[s] vel à nemine ferè reprehenduntur, vt cætera omnia. Sed sapienter Solon *interrogatus quánam ratione nullum in vrbe scelus perpetraretur, respondit: Si tam indignarentur illi quibus non est facta iniuria, quàm quibus facta est.* Apophthegma.

Sic & Timon ille *μισάνθρωπος* dictus, rogatus cur sic homines odisset. *Improbos,* inquit, *odi, quia improbi sunt probos verò, quia improbos non oderunt.* Nec multo aliter Prophetæ tribui Iuda væ dicit, quòd ablatis in captiuitatem decem tribubus, fratrum suorum tam miserabili ruina, & horrendis sceleribus, quæ in causa erant, nihil tangebantur. *Væ,* inquit, *illis, qui nihil patiebantur super contritione Ioseph.* Est quippe huiusmodi zelus & reuerentiæ erga Deum, & amoris erga Sto Serm. 41. * Apophthegma. Al nimus Serm. 6. Amos 6.

erga proximum, & iusti odij contra peccatum, illustre argumentum.

7. *Nonne fortè colligentes zizania, eradicetis & triticum.*

LOcus moralis de admirabili Dei bonitate & longanimitate in tolerandis malis, vt fiant boni. Idcirco enim non vult bonus Dominus zizania colligi quàm primùm apparent in agro, vt ipsis zizanijs tempus pœnitendi concedat, quo fiant triticum: *Ne fortè* (inquit) *eradicetis & triticum,* id est, futuros triticum. Sic Paulus bonam terram, quæ triticum profert, à Deo statim benedici docet, malam verò seriùs maledici. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunam illis à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo.* confestim scilicet, & in præsenti. *Proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, ac maledicto proxima.* id est, non statim maledicetur, sed suo tempore maledicetur. Hanc Dei bonitatem mirificè exaggerat Paulus alio in loco. *Deus* (inquit) *sustinuit in multa patientia vasa iræ, apta in interitum* (hæc sunt zizania in agro) *vt ostenderet diuitias gloriæ suæ in vasa misericordiæ, quæ præparauit in gloriam.* Docet Deum sustinere vasa iræ formaliter talia, & apta quidem in interitum, vt fiant vasa misericordiæ. Vnde alio in loco, quum dixisset, *quædam esse vasa in contumeliam,* addit: *Si quis autem se emundauerit ab istis* (scilicet vasis in contumeliam) *erit vas in honorem sanctificatũ, & vtile Domino.* Tolerat ergo vasa iræ, & zizania ad tempus talia, vt fiant triticum, & vasa misericordiæ in æternum. Quare & suum Timotheum Paulus, vt hanc Dei bonitatem imitetur, eodem in loco docet. *Seruum Domini* (inquit) *oportet cum modestia corripere eos qui resistunt veritati: nequando Deus det illis pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant à diaboli laqueis, à quo captiui tenentur.* Ecce ista erant zizania ab inimico homine seminata, & eius laqueis implicata: sed non eradicantur statim vt tempus resipiscendi habeant. Hæc de re tota sic sapienter scribit sanctus Augustinus: *O malus malus aut ideo viuit vt corrigatur, aut ideo vt per illum boni exerceatur. Vtinam ergo, qui nos modò exercẽt, conuertantur, & nobiscũ exerceantur. Tamen quã diu ita sunt vt exerceant, non eos oderimus: quia in eo quòd malus est quis eorũ, vtrùm in fine perseueraturus sit, ignoramus: & plerunque, quum tibi videtur iste inimicum fratrẽ odisti, & nescis.* Malorum tolerãtio, vt emendentur. Rom. 9. 2. Tim. 2. Ibidem. Enar. in Psal. 54.

Universidad de Deusto
Biblioteca

neſcit, Dei ergo bonitatem imitari docemur, qui *ſolem ſuum oriri facit ſuper bonos & malos, & pluit ſuper iuſtos & iniuſtos.*

Luc. 6.

Dei bonitas in malis tolerandis.

Sed hoc in loco admirabilis Dei bonitas, qua peccatores tam diu tolerat, altè conſideranda eſt. Saulum perſequentem ſi ſtatim Deus eradicaſſet, Paulum prædicantem non haberemus. Propterea in ſe ipſo hanc admirabilē bonitatem ſeduld prædicat. *Fidelis ſermo, & omni acceptione dignus, quòd Chriſtus Ieſus venit in hunc mundū peccatores ſaluos facere: quorum primus ego ſum. Sed ideo miſericordiam conſequutus ſum, vt in me primò oſtenderet Chriſtus Ieſus omnem patientiam, ad informationem eorum, qui creditури ſunt illi in vitam æternam.*

1. Tim. 1.

Se dicit exemplum diuinæ patientiæ, qua non vult ſtatim eradicari zizania, ad noſtram informationem: vt & in nobis ſinguli ſimilem Dei patientiam admiremur; & inceſſanter de hoc ſingulari beneficio gratias agamus, quòd millies nos barathro proximos, viuere tamen, & pœnitentiæ tempus habere ſuſtinuerit. *Ha ſunt diuitiæ bonitatis eius, & patientiæ, & longanimitatis, quoniam benignitas Dei ad pœnitētiam nos adducit.* De hac re pulchrè Chryſoſtomus: *Nos homines multo tēpore ædificamus, vno die deſtruimus. Deus cōtrà. Cùm ſtruit, velociter ſtruit, quum deſtruit, tardè deſtruit. Illud potentiæ, bonitatis iſtud; potentiæ excellētia velox, mulcta de bonitate tardus. Sex diebus cœlum & terram, & omnia quæ in eis ſunt, creauit. Vt vnam vrbem Hiericho deſtrueret, ſeptem diebus eam circuiuit.* Dauid peccantem, adulterium atque homicidium patrantem, multis diebus tolerauit: pœnitentem vno verbo reſtaurauit. De hac Dei patiētia, quæ in peruerſis Iudæis maximè enituit, Propheta. *Tota die expandi manus meas ad populum non credentem, & contradicentem mihi.* Et alibi: *Sabbatha veſtra facta ſunt mihi moleſta. Laboraui ſuſtinens.* quia videlicet tam diu & fruſtra eos ad pœnitentiam expectauerat. In Euangelio quoque: *Niſi pœnitentiam habueritis, omnes ſimiliter peribitis.* Paucos Deus punit, vt innumeros ſanet. Tormēta paucorum, exempla ſunt omnium. Sic parcit zizaniis, vt fiat bonum triticum.

Rom. 2.

Homil. 5. de Pœnitentia.

Eſaiæ 65.

Idem 1.

Luca 13.

8. *Sinite vtraque creſcere vſque ad meſſem.*

LOCVS moralis de alia Dei benignitate, eaque duplici, qua & propter bonos ſuſtinet in mundo malos, & in medio malorum conſeruat bonos. Has enim duas ob cauſas vtraque ſimul creſcunt, ſimul proueniunt, tam zizania, quàm bonum triticum. Nam quod ad prius attinet, iam dudum mala zizania de mundo eradicata fuiſſent, niſi vel propter

Mali tolerantur propter bonos.

propter bonos Deus illis parceret, vel ad vtilitatem bonorum eos in mundo eſſe permitteret. Si in Sodoma & Gomorrha decem fuiſſent iuſti & innocentes, illis ciuitatibus ad Abrahæ preces peperciſſet Deus. Quot ibi zizania ſtetiſſent, ſi vel manipulus tritici in agro creuiſſet? Nam & ſic agricola, vbi parum aut nihil tritici eſt, ſed omnia zizaniis plena ſunt, omnia in faſciculos colligit & comburit. Sed & ciuitati Segor propter vnum Loth iuſtum, pepercerunt Angeli. Hoc reſpectu, bonus Rex Ioas, decumbente ad mortem Eliſeo Prophetа, flens dicebat: *Pater mi, pater mi, currus & auriga Iſraël.* Aurigam vocat, quia ſuo ſancto exemplo atque doctrina totum Iſraëlem ducebat. Currum vocat, quia virtute ſua, crebriſque orationibus populum ſuſtinebat, ne Deus illos propter peccata ipſorum perderet. Hoc ſenſu in veteri Lege dicuntur *ſacerdotes templi comedere peccata populi*: quia ſtante ſacerdotio & iugi ſacrificio, Deus illi populo ſemper aderat, & vtcunque aliter peccantem tolerabat, ſuaque gratiæ beneficijs proſequebatur. Quemadmodum pater familias, quum famuli eius aliquod ſcelus perpetrarint quod ſupplicio dignum ſit, ſi quis forte vir nobilis, cui reuerentia debeatur, ſuperueniat, non eos punit, ſed iubet gratias agere circunſtantibus; prædicens tamen fore, vt, vbi eos ſolos comprehenderit abſque patronis, tunc pœnas illi dabunt: eodem modo Deus in hoc ſeculo parcit malis, pœnam eorum differt, finit ea creſcere propter præſentiam iuſtorum quos diligit, & quorum preces pro malis audit; in futuro autem ſeculo pœnas dabunt, quando totum triticum in horreum fuerit congregatum, ſolaque remanſerint zizania, nec vllæ iuſtorum preces iuuabunt, vt in alio quodam Euangelio ex Scripturis oſtendimus. Sic apud Ieremiam: *Circuite* (ait Dominus) *vias Hieruſalem & aſpicite, & conſiderate, & quærite in plateis eius, an inueniatis virum facientem iudicium, & quærentem fidem, & propitius ero ei.* id eſt, Hieruſalem ciuitati. Sic & apud Ezechielem: *Quæſiui de eis virum, qui interponeret ſepem, & ſtaret oppoſitus contra me pro terra, ne diſſiparem eam, & non inueni.* Sic videlicet & ante captiuitatem Babyloniam, vt ciuitatem Hieruſalem ſeruaret, & in ipſa captiuitate, vt terram populo ſuo redderet, quæſiuit Deus paucos iuſtos: quæ ſunt triticum, vt ſeruaret zizania. Nonne totum populum in deſerto, factum zizania, diſperdere Deus voluit, niſi vnicum tritici granum Moyſes obſtitiſſet, ſuaque oratione Deum iram placaſſet? Tanti valet, vt vtraque ſinan-

Genes. 18.

Gen. 19.

4. Reg. 13.

Oſea 4.

Simile.

Dominica 1. Aduentus, tex. 1. Ierem. 5.

Ezech. 22.

Exod. 32.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Peccantium multitudo aggrauat.

tur crescere. Ex quo loco & illud salubriter obseruare concionator poterit, quanto in errore illi versentur, qui propter multitudinem peccantium leniùs se à Deo castigandos, vel etiam non castigandos putant, ideoque id maximè satagunt, vt, in quo illi peccant, in eo ab vniuersis peccetur, quasi peccatum quanto generalius, tanto leuius esset, & venia dignius. Contrà enim se res habet: & si sic multitudo peccantium crescat, sic zizania multiplicentur, vt omnes mali fiant; absque vllo dubio celerrimè omnes sint perituri cum Sodoma, Gomorrha, & Ierusalem; quum nulli simul boni crescant, propter quos saluentur.

Bonorum cohabitatio malis vtilis.

Alius quoque populi error grauis ex hoc loco taxari potest; quo improbi homines, & licenter vitam agere cupientes, à suo consortio, domicilio, ciuitate, viros bonos & Deo gratos longissimè abarcere studeant. Contrà enim si saperent, id maximè satagere deberent, vt, etsi improbi ipsi sint, nec virtutis callem carpere ipsis libeat, alios tamen apud se pios, religiosos, ac sanctos viros habeant, in quorum certè gratiam & fauorem loco & domicilio illorum parcat Deus, & temporales saltem has pœnas ab illorum capitibus depellat. Crescit quippe cum zizanijs triticum, vt propter triticum non eradicentur zizania, ne vna ambos pœna inuoluat.

Mali ad vtilitatem bonorum tolerantur.

Rursum crescunt vtraque simul, zizania cum tritico, etiam vsque ad messem, & consummationem seculi, ad bonum & vtilitatem ipsius tritici, & propter filios regni: idque partim vt exerceantur à malis, partim vt eorum numerus compleatur. *Omnis enim malus* (vt ex Augustino paulo suprà ostendimus) *ideo viuit in mundo, vel vt corrigatur*, (de quo priùs dictum est) *vel vt per eum bonus exerceatur*, quod huic loco proprium est. Nempe (vt ibidem adiecit Augustinus) *quum iubeat nos dominus inimicos diligere, sublatis inimicis*, id est, malis hominibus, *quomodo in hoc præcepto exerceamur?* Sed & pleraque charitatis ac misericordiæ, omnia certè fortitudinis & patientiæ officia, sublatis è mundo malis, cessabunt. Dicit Deus de veteri populo: *Ego non delebo Gentes quas dimisit Iosue, & mortuus est, vt in ipsis experiat Israël, vtrùm custodiam viam Domini, & ambulent in ea.* Sic in Ecclesia noui populi sinuntur zizania crescere & multiplicari, & prosperare cum tritico, vt experiatur nos Deus in illis, vtrùm custodiamus viam Domini. Impiorum enim maledicta, iniuriæ, rapinæ, probât & experiuntur patientiam bonorum; inuidia, odium, detractio, charitatem. Hoc quoque exercitium quod à malis hominibus patiuntur boni, acerbius plerunque est, quàm quod à dæmonibus patiuntur. Vnde hæ iusti voces: *Eripe me Domine ab homine malo, à viro iniquo eripe me.* Et causam subiungit: *Qui cogitauerunt iniquitates in corde, tota die conflictuebant prælia. Acuerunt linguas suas sicut serpentes, venenum aspidum sub labijs eorum.* Ad exercitium itaque & maiorem gloriam bonorum tolerantur mali. Nec ad maiorem gloriam tantùm, sed & ad maximam & necessariam vtilitatem. Torpet enim absque certamine virtus, & priùs vacat quàm occupatur. Quum cibus in stomachum descendit, calor naturalis, quasi pugnam contra eum instituit, donec in suam substantiam eum conuerterit: sed hæc pugna alitur stomachus, totumque corpus. Vb verò stomachus vacuus est, contra seipsum pugnat ille calor: planéque seipsum absumeret, nisi identidem nouo alimento subministrato exerceretur. Eodem prorsus modo externis tentationibus exercetur piorum animus, quæque alitur & impinguatur præclarissimis virtutibus: quibus si careat, sibi ipsi tentatio erit, suis seipsum cogitationibus affliget, & vel vanæ gloriæ vel inuidiæ, vel etiam peruersæ libidinis iaculis otiosus feretur. Sed & extra tentationem à rebus externis, vel periculosa securitas, vel præsumptio bonos incautè inuadet. Nam sicut naues in mari pacato & sereno magis periclitantur, quàm orta tempestate; quia plura sunt contra tempestatem remedia hominum industria inuenta, quàm contra tranquillitatem & mollitiem maris, quæ solis ventis qui in nostra potestate non sunt, curatur: sic omnino animus iusti & timentis Deum, tutior est in tentatione, quàm in alta & longa pace; quia contra tentationes multa sunt remedia, & diligenter à iusto adhibentur. Extra tentationem verò sine maxima vigilantia, & perpetuò flante diuini spiritus aura, assiduè periclitamur, ne vel torpor opprimat, vel securitas diabolo exponat, vel præsumptio præcipitet, vel inuidia pungat, vel vanitas dissipet. Propter maximam igitur bonorum vtilitatem & exercitium necessarium sinuntur vtraque simul crescere, mali cum bonis, zizania cum tritico.

Enar. in Psal. 14.

Iudic. 2.

Psal. 139.

De contemp. mundi par. 1. cap. 34.

Simile.

Simile.

Porrò vt numerus electorum compleatur: tolerari in agro Dominico zizania, & vt vtraque simul crescant permitti, illa Scriptura docet, vbi clamantibus ad Deum iustis,

Mali tolerantur, vt compleatur electi.

Apoc. 6.

Vsquequo Domine sanctus & verax non iudicas & vindicas sanguinem nostrum de ijs qui habitant in terra? (hoc enim erat eradicare zizania ex agro Dominico huius militantis Ecclesiæ) *dictum est illis, vt requiescerent ad tempus modicum, donec compleantur conserui eorum, & fratres eorum, qui interficiendi sunt sicut illi.* Sic Paulus ab improbis & malis hominibus afflictus, se hoc respectu omnia libenti animo sustinere scribit. *In quo* (Euangelio) *laboro vsque ad vincula, quasi malè operans. Sed verbum Dei non est alligatum. Ideo omnia sustineo propter electos, vt & ipsi salutem consequantur, quæ est in Christo Iesu cum gloria cœlesti.* Hoc est quod sanctus Hilarius scripsit, *Longam Dei patientiam in tolerandis impijs, in profectum humanæ salutis extendi.* Hoc denique finis parabolæ perspicuè docet, vbi dicit Saluator se *messit tempore dictorum messoribus* (id est, Angelis & diuinæ iustitiæ ministris) *vt zizania colligant in fasciculos, bonum autem triticum congregent in horreum suum.* In eum igitur finem crescere iniungitur, vt plenum sit triticum in horrea congregandum. Atque hæc de priori Dei benignitate admirabili, qua propter bonos sustinet in mundo malos, siue ex parte malorum, ne intereant, siue ex parte bonorum, vt vtilitatem inde capiant.

3. Tim. 2.

Cont. 36. in Matth.

Bonos in medio malorum cõseruat Deus.

Nunc de altera Dei benignitate, qua in medio malorum bonos conseruat, & sic finit vtraque crescere vsque ad messem, vt tamen crescentia zizania triticum suffocare aut exsiccare non valeant (quod boni illi serui, qui eradicare zizania cupiebant, metuisse videntur) tribus verbis dicturus fortè hanc partem tractare Concionator desideret, ad maiorem Dei gloriam, & populi fidelis amorem in Deum accendendum. *Scimus* (ait Apostolus) *quoniam diligentibus Deum, omnia cooperantur in bonum, his qui secundùm propositum vocati sunt sancti.* Docet, sic Deum in medio malorum conseruare bonos, vt malorum commixtio etiam in bonum ipsos cooperetur, & quod in perniciem futurum videbatur, in salutem fiat. Sic Dauid Propheta: *Maledicent, & tu benedices: Qui insurgunt in me, confundantur; seruus autem tuus lætabitur.*

Rom. 8.

Psal. 108.

Exempla.

1.

Exemplum in Balaam homine impio, sed Propheta, à Rege Balac, hoste Iudæorum, ad maledicendum illis vocato. *Veni* (inquit Rex ad Balaam) *& maledic Iacob: propera, & detestare Israël.* Cui Balaam: *Quomodo maledicam cui benedixit Deus? Qua ratione detester, quem Dominus non detestatur?*

Num. 23.

Quumque

Quumque statim verba benedictionis plena protulisset, ait illi Rex impius: *Vt malediceres inimicis meis vocaui te, & tu è contrario benedicis eis.* Exemplum in fratribus Ioseph, qui vt frustrarent somnia eius, ex odio & inuidia vendiderunt eum Ismaëlitis in Ægyptum. Sed hoc totum in gloriam Ioseph, atque in ipsorum fratrum consolationem versum fuit. *Pro salute vestra misit me Deus ante vos in Ægyptum* (ait illis Ioseph) *vt reseruemini super terram. Non vestro consilio, sed Dei voluntate huc missus sum.* De hoc genere dixit Salomon: *Vir impius procaciter obfirmat vultum suum* (vt noceat videlicet iusto) *Qui autem rectus est, corrigit viam suam*: id est, correctionis & emendationis suæ causam, ex illa impij peruicacia accipit. Et rationem subiungit: *Non est sapientia, non est prudentia, non est consilium contra Dominum. Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit*, hoc est, frustra impij iustum perdere contendunt. Sicut equus in bello sessori suo, sic Dominus in tentatione iusto suo, cuius cor possidet, & quem inhabitat, certissimam salutem affert. Hoc est quod Christus de suis ouibus dixit, *Nemo rapiet eas de manu mea*: & quod Paulus confidentissimè dixit: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Ex hac etiam consideratione sic Dauid profitetur: *Dominus illuminatio mea & salus mea: quem timebo? Dominus protector vitæ meæ: à quo trepidabo? Dum appropiant super me nocentes, vt edant carnes meas. Qui tribulant me inimici mei, ipsi infirmati sunt & ceciderunt. Si consistant aduersum me castra, non timebit cor meum. Si exurgat aduersum me prælium, in hoc ego sperabo.* Hoc est dicere: Crescant zizania vsque ad messem, multiplicentur impij contra iustos (neque enim in sua tantùm, sed & in omnium iustorum persona prophetice hoc dixit) nihil mihi ab illis timebo, quia *turris fortissima nomen Domini.* Nec per se tantùm, & per sanctissimæ gratiæ suæ auxilia vbertima, sed etiam per Angelos suos, contra zizaniorum corruptionem incolumes suos seruat Deus, iuxta illud Psalmistæ: *Non accedet ad te malum, & flagellum non appropinquabit tabernaculo tuo.* Ingens pollicitatio: sed quo defensore tanta protectio? Sequitur: *Quoniam Angelis suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* Si in omnibus, ergo nusquam cadendi periculum timeas. Addit tamen ad maiorem certitudinem: *In manibus suis portabunt te, ne fortè offendas ad lapidem pedem tuum.* Ad quæ omnia verba diligentiùs expensa exclamat diuus Bernardus: *O triticum inter zizania, ô granum inter paleas, ô filium*

2.

Gen. 45.

Prou. 21.

Ioan. 10.

Rom. 8.

Psal. 26.

Psal. 90.

Prou. 12.

Psal. 90.

Serm. 33. in Psal. 90.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inter spinas. Gratias ei fratres, gratias ei, & pro nobis pariter, & pro vobis agite. Pretiosum depositum nobis commiserat fructum Crucis sua, pretium sanguinis sui, Non est contentus custodia hac. Super muros tuos Ierusalem constituit custodes. Angelis suis mandauit de te. Mira dignatio. Quis enim, quibus, de quo, quid mandauit? Deus, Angelis; de homine, custodiam exactissimam. *Quantam tibi debet hoc verbum inferre reuerentiam, afferre deuotionem, conferre fiduciam!* Hæc ille: & multo illic plura, quæ vide. In hoc ergo prouidus paterfamilias, & gloriam suam, & dilectionem in nos longè maximam ostendit, quòd sic sinat crescere zizania cum tritico vsque ad messem, vt ipse tamen conseruet triticum in messem, nec ei nocere valeant zizania.

9. *Colligite zizania, & alligate ea in fasciculos ad comburendum.*

Iudicium impiorum terribile.

LOCVS moralis de terribili impiorum iudicio in consummatione seculi. Dicturus est Deus Angelis suis, vt colligant impios, & in certos fasciculos alligent, & in ignē æternum proiiciant. Quod de fasciculis dicitur, sic exponit

Moral. in Iob. lib. 9. cap. 47. S. Gregorius: *Si nullus in supplicijs ordo seruabitur, cur comburenda zizania in fasciculos colligantur? Sed nimirum fasciculos ad comburendum ligare, est, hos qui æternis ignibus tradendi sunt, paribus paribus sociare: vt quos similis culpa inquinat,*

Dial. lib. 4. c. 33. *par etiam pœna constringat.* & (vt alibi scribit) *superbi cum superbis, luxuriosi cum luxuriosis, auari cum auaris, fallaces cum fallacibus, inuidi cum inuidis, infideles cum infidelibus ardeant.* Nempe docere Saluator vult, omnes quidem impios vnam manere ignis æterni pœnam; sed vt

Ioan. 14. *in domo Patris eius multæ mansiones sunt* ad disparem iustorum gloriam, sic in domo inferni multa supplicia erunt ad varia impiorum tormenta. *Nam sicut vno sole* (ait sanctus Gregorius)

Vbi supra in Iob. *omnes tangimur, nec tamen sub eo vno ordine omnes æstuamus; quia iuxta qualitatem corporis sentitur etiam pondus caloris: sic damnatis, & vna est gehenna quæ afficit, & tamen non vna omnes qualitate comburit; quia quod hic agit dispar valetudo corporum, hoc illi exhibet dispar causa meritorum.* Hæc ille. In istis

Apoc. 18. quippe fasciculis illam Angeli exequentur sententiam, qua dictum est: *Quantum se exaltauit & in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum.* Item illud futurum est, quod Ezechiel de vltione per Angelos facta, in visione præuidit.

Vnusquisque

Vnusquisque vas interfectionis habet in manu sua. Dictum ter- *Ezech. 9.*
tribile, & spectaculum terribilius, ab illis in extremo iudicio acerrimè puniri, quos in hac vita patronos & custodes salutis habuimus. Ab aliquo carnifice pœnas accipere, vt vulgare, ita minùs graue est. Sed à proprio parente, aut veteri amico, publico supplicio per viam iustitiæ affici, quanto horrori, quàm crudele tormentum esset! Deinde societas ipsa simul in hac vita peccantium, qui simul puniendi colligabuntur, quantæ erit confusionis? Vsurarius cum vxore, liberis, ac famulis suis, quos ex vsura aluit, in vno fasciculo; Confessarius cum iis, quos malè absoluebat, in alio: iniquus iudex, fallax scriba, aduocatus fraudulentus, relator ac testis mendax, alium fasciculum conficient: Mox in alio medicus, chirurgus, pharmacopola, qui ægris malè ministrarunt, suum quoque fasciculum facient. Deinde meretrices, lenones, fornicarij, in alio colligati ferentur: & sic de cæteris: sicut enumerat sanctus Augustinus, hæc verba tractans. *S. August. serm. 30. de Sanctis.*
Porrò ista colligatio in fasciculos, ostendit promiscuè omnes puniendos secundùm delicta, non secundùm statum quem in hoc seculo quisque tenebat. Nam vt in messe est *Simile.*
vna spica grandis, alia parua atque humilis, sed cum messor omnes colligit ad alligandum, non apparet quæ grandior, quæ minor fuerit, nec fit delectus maiorum à minoribus; sed simul omnes paruæ & magnæ, quæ eiusdem generis sunt, colligantur: sic in illa messe postrema, quum id fiet quod Angelo in Apocalypsi præcipitur: *Mitte falcem tuam & mete,* *Apoc. 14.*
quia venit hora vt metatur, parui cum magnis, potentes cum mendicis, pariter colligabuntur absque vllo discrimine. Rursum quemadmodum in scacchorum ludo, quàm diu *Simile.*
certè ludus agitur, stant suo ordine Rex, Regina mitrati, Equites, Cataphracti, milites gregarij; at finito ludo, & mensa sublata, vbi omnes in sacculum coniiciuntur, confusi iacent, & sine discrimine, Rex fortè in fundo, & miles gregarius in capite: sic omnino in huius quidem vitæ theatro, personas suas splendidè agunt Reges, Prælati, Nobiles, & diuites huius seculi; sed ludo huius vitæ finito, & theatro vacuato, omnes mali simul in fasciculos colligati, in barathri saccum proiiciuntur. Sed parum est sic colligari atque confundi. Illud quàm horrendum, *Colligari in fasciculos ad comburendum!* igne videlicet æterno. Zizania ilia & paleæ inanes quomodo hunc ignem sustinebunt? Si non homines, Æthereæ pœnæ
sed mōtes Pyrenæi, vel Alpes Cottiæ, vel Armeniæ altissimi, gravitas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vel Olympus essent, hanc flammam sempiternam & acerrimam sustinere nequirent. Hic est ille ignis de quo in Apocalypsi dicitur: *Cruciabuntur igne & sulphure in conspectu Angelorum sanctorum, & in conspectu Agni, & fumus tormentorum eorum ascendet in secula seculorum.* Apoc. 14. Hic est ille ignis de quo Esaias dicit: *Quis poterit habitare de vobis cum igne devorante? Quis habitabit ex vobis cum ardoribus sempiternis?* Esaiæ 33. Hic est ille ignis de quo Dauid prædicit: *Ponet eos vt clibanum ignis, in tempore vultus tui. Dominus in ira sua conturbabit eos, & devorabit eos ignis.* Psal. 20. Quomodo hunc talem, tantum, tam sempiternum ignem delicati peccatores sustinebunt, qui vel minimum capitis dolorem sine gemitu ferre non possunt? *Si cum peditibus currens laborasti, quomodo contendere poterit cum equis?* Ierem. 12. Sed quemadmodum ferrum, quanto fortiùs & diutiùs igni resistit vt calfiat, tanto iam calefactum acriùs ardet, & iam ignitum, ipso igne feruentiùs vrit; lignum autem, quod facilè ignem concipit, non ita combustum vrit: sic delicati & voluptuosi in hac vita, quanto diutiùs & fortiùs omni mortificationi restiterunt, & nihil asperum, aut durum pati vel pro Christi amore, vel pro peccatis suis voluerunt, nec famem in ieiuniis, nec frigus in orationibus, nec æstum in laboribus, aut aliquid simile; tanto ab hoc igne infernali acriùs corripientur, tanto & ardebunt vehementiùs, & flammam sentient subtiliùs: quia quanto plus & fortiùs aliquid suo contrario resistit, tanto violentiùs, vbi ab eo semel victum fuerit, in suum contrarium transit. Simile. Tunc quippe fiet quod de pœnis impiorum prædixit Esaias: *Erit fortitudo vestra vt fauilla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla: & succendetur vtrumque simul, & non erit qui extinguet.* Esaiæ 1. Nihil tenuius aut ad flammam concipiendam promptius quàm stupa: sed eius fauilla nihil fœcius, nihil inaniùs: scintilla quoque nihil leuius aut magis momentanei. Tale quid tunc erit impiorum fortitudo, id est, gloria, robur, deliciæ. In nihilum totum redigetur, & igne tamen inextinguibili comburetur. Sic diuitis epulonis fortitudo, & tota gloria conuersa fuit in fauillam stupæ semper ardentem. Luc. 16. Ignis autem seu flamma quam pertulit, quàm intolerabilis fuerit, ex eo liquet, quòd nec eius restinctionem petiit, quam æternam sciebat, nec vas aquæ, quo totum corpus ablueret, rogauit; quod impetrari non posse sciebat; sed *guttam aquæ* tantùm, eamque *extremo digito Lazari intinctam, qua refrigeret linguam suam*, imploravit. Mirabilis mutatio.

mutatio. Qui micas è mensa Lazaro negauit, vnam aquæ guttam ab extremo Lazari digito petit. Hic ergo zizaniorum finis & exitus, quæ alioqui vsque ad messem bonus paterfamilias finit crescere.

Obserua autem, quòd hoc totum Euangelium etiam hæreticis applicari possit, vt bonum semen sit sana doctrina; zizania, hæreses, quæ diabolus superseminauit, post traditam à Christo cœlestem doctrinam: & illas tolerari non simpliciter, sed quatenus periculum est eradicandi triticum, si & illa extirparentur. Et ita in altero Promptuario hoc Euangelium tractauimus. Neque tamen aut hic aut ibi tertui Euangelico vllam vim fecimus; tum quia eiusdem loci plures esse sensus possunt, etiam literales (vt in illis verbis, *Ego ero ei in Patrem, & ille mihi in Filium*, manifestissimum est, quod tam de Salomone, quàm de Christo ad literam intelligitur) tum quia *filij nequam*, quos per zizania intelligi Christus exponit, vtrosque æquè propriè significat, hæreticos & malos Christianos: tum denique, qua vtro, que modo hæc verba Patres exposuerunt.

EVANGELIVM DOMINICÆ VI. POST EPIPHANIAM.

DIXIT *Iesus turbis parabolam hanc: Simile est regnum cœlorum grano sinapis, quod* Matth. 13. *accipiens homo, seminauit in agro suo; quod minimum quidem est omnibus seminibus. Cùm autem creuerit, maius est omnibus oleribus, & fit arbor; ita vt volucres cœli veniant, & habitent in ramis eius. Aliam parabolam locutus est eis: Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. Hæc omnia locutus est Iesus in parabolis ad turbas, & sine parabolis non loquebatur eis; vt impleretur quod prædictum est per Prophetam, dicentem: Aperiam in parabolis os meum: eructabo abscondita à constitutione mundi.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.* De fidei virtute ita vt oportet excultа.

2. *Cum autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor: ita vt volucres cœli habitent in ramis eius.* De fidei excellentia, incremento, & effectibus.

3. *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.* De virtute & efficacia vitæ exemplaris, & de ædificatione proximi.

1. *Simile est regnum cœlorum grano sinapis.*

De fide excolenda.

LOCVS moralis de fidei virtute ita vt oportet excultа. Quum enim Christus per regnum cœlorum siue cœleste (iuxta scripturæ phrasim) intelligat hoc loco Ecclesiam sanctam, in qua Christus regnat, quæ legibus cœlestibus gubernatur, quæ non nisi cœlestia appetit, cuius origo de cœlo, cuius conuersatio in cœlis, cuius finis est ad cœlum tendere (propter quas causas regnum cœlorum vocatur) hæc autem omnia non nisi per rectam fidem, ita vt oportet bonis operibus excultam, fiunt: propterea per granum sinapis illam & significare & describere voluit. Habet quippe illa omnes sinapis proprietates, ad morum ædificationem egregiè pertinentes. Primum enim, vt granum sinapis *in omnibus seminibus minimum est* (vt hic Christus dicit) ad oculum videlicet, & aspectui humano: sic fides Christiana, quæ videlicet rationi absurda, cupiditatibus contraria, mundo abiectissima apparet. Quare vt pauci & obscuri (*non multi nobiles, non multi potentes*) eam ab initio amplexi sunt; sic pauci & obscuri (*infirma enim mundi, & contemptibilia elegit Deus, vt fortia confunderet*) eam, vt oportet, excolunt. De hac paucitate Christus: *Putasne, quum venerit Filius hominis, inueniet fidem in terra?* Viuam scilicet, operantem, rectè & laudabiliter bonis operibus excultam, vt D. Hieronymus & Augustinus exponunt, ex iterù: *Nolite timere pusillus grex, quia complacitum est Patri vestro dare vobis regnù.* Non quia paucorum est Ecclesia; sed quia *multi vocati, pauci electi. Nec omnium est fides*, eorum scilicet, qui ea profitentur. Multi quippe verbis aiunt, factis negant. *Qui autem dicit se nosse Deum & mandata eius non seruat, mendax est.* Fides ergo granum sinapis est; quia plerisque contemptibilis est, & à paucis in pretio habetur.

1.Corinth.1.

Luc.12.

Luca 12. Matth.10. Rom.10.

1.Ioan.4. 2.

Rursum

Rursum veri fideles & pij, latitudinem terrenam fugiunt, profundam humilitatem amplectuntur. *Nisi efficiamini sicut paruuli, non intrabitis in regnum cælorum.* Vt granum sinapis esse, vilitatem amare, vel certè non respuere, non aspernari à Deo immissam exterius, interne verò perpetuò tenere, excelsa non morari, non appetere oportet. Sed hoc granum sinapis in mentis horto conditum, & altè plantatum, firmis actis radicibus, creuit in arborem magnam: quia *omnis qui se humiliat, exaltabitur:* & radix gloriæ est humilitas; quod aliàs ostendimus. Præterea granum sinapis fides est, non solùm quia è paruo fit magnum quid, quod etia nuci aliisq; seminibus conuenit; sed quia quum minimum quiddam sit, totam tamen suam virtutem & calorem, atque acrimoniam interius habet, qualem nulla alia habent semina ita crescentia. Sic fidei tota virtus interior est; hominem interiorem sanat, purificat perficit. Vnde Petrus *Fide purificans corda eorum.* & Paulus ait, *Christum per fidem habitare in cordibus nostris:* nosque per fidem *ad interiora velamina tabernaculi Dei ingredi & profunda scrutari.* Iam verò non purificat tantùm cor fides: sed etiam sicut granum sinapis contritum calorem & acrimoniam confert; sic fides exercita laboribus, probata rebus arduis, persecutionibus agitata & compressa, fortius valet, nouos spiritus induit, & vim suam admirabilem exerit. Qua de re sic pulchrè D. Ambrosius, & post eum penè ad verbum S. Augustinus: *Sicut granum sinapis prima fronte specie sui est parum, vile, despectum, non saporem præstans, non odorem circumferens, non indicans suauitatem, at vbi teri cœperit, statim odorem suũ acrimonia exhibet, cibum flammei saporis exhalat, & tãto feruoris calore succenditur, vt mirum sit, in tam friuolis granis tantum ignem fuisse cõclusum: cuius etiam seminis cibum homines, hyemis præcipuè tempore, magna pro suauitate percipiunt, quatenus repellant frigora, humores egerant, viscerum interna calefaciant: sæpè etiam ex hoc capiti adhibent medicinam, vt, si quid inualidum, si quid ægrotum fuerit, sinapis igne curetur: ita & fides Christiana prima fronte videtur esse parua, vilis & tenuis, non potentiam suam ostendens, non superbiam præferens, non gratiã submiss trans: at vbi diuersis tentationibus teri cœperit, statim vigorem suum prodit, acrimoniã indicat, calorem Dominicæ credulitatis aspirat: & tanto diuini ignis ardore iactatur, vt & ipsa ferueat, & participantem sibi ardere compellat. Et granum quidem sinapis membrorum viscera calefacit; fidei autem vigor, cordium peccata comburit. Illud asperum algorem frigoris*

Matth.19.

Luca 18. 3.

Act.15. Epheſ.3. 1.Cor.3. 4.

Serm.1. Serm.31. de Sãctis.

Sinapis virtutes fidei applicatæ. Simile.

vemo

Universidad de Deusto
Biblioteca

remouet, hæc delictorum diabolicũ frigus expellit, acedia torporem disentit. Sinapis iniquos humores decoquit corporum: fides autem libidinũ fluenta consumit. Per illud medicina capiti procuratur, per fidem spirituale caput nostrum, quod est Christus, in suis membris sæpe refouetur. Sed & fidei iuxta comparationem sinapis sancto odore perfruimur, dicente Apostolo, Christi bonus odor sumus.

2. Cor. 2. 5.

Hæc illi. Porrò sicut sinapis, sic cibus est corporis conducens, vt tamen, quanto purior est tanto maiori cum acerbitate comedatur, sic fides ita animæ cibus & alimentum est, vt, quanto viuacior illa est, tanto maiori quadam cum asperitate salutem adferat. De qua re sic eadem duo Patres citati, iterum scribũt: *Sicut cum sinapis succum sumimus, vultu cõtristamur fronte contrahimur, ad lachrymas prouocamur, & ipsam salubritatem corporis nostri cum quodam fletu austeritatis accipimus, illinc enim nos amaritudo exasperat, acrimonia penetrat, hinc calor ignei saporis accendit, & toto perturbato corpore, tunc magis sanos efficimur, cùm amplius deploramus: ita omnino, cùm fidei Christianæ præcepta percipimus, contristamur animo, affligimur corpore, ad lachrymas prouocamur, & ipsam nostram salutem cum quodam fletu ac mœrore prosequimur. Inde enim ieiunantes exasperant, illinc peccatorum conscientia macerat, hinc patrimonij iactura perturbat, & toto cõtristati habitu, magis salutem consequimur, si amplius deflemus: secũdum id quod ait Dominus: Væ plorabitis, mundus autem gaudebit.* Hæc illi. Sed & ita per omnia grano sinapis similis fides est, vt etiam in modo sanandi eadem sit fidei ratio respectu animæ, quæ est sinapis respectu corporis, quam rem eodem in loco Patres citati his verbis explicant: *Sicut cùm sinapi caput fortè curandum est, iubemur abraso capillos demere, impedimenta cutis vniuersa deponere, vt nudo corpori perfectius medicina proueniat: ita & quum anima per fidem curanda est, præcipimur substantiæ à nobis seculi auferre, impedimenta auri argenti, deponere* (quoad eorum videlicet cupiditatem, non vsum, & animi præparatione) *vt nuda & soli animæ congruentius spiritualis medicina proueniat. Quisquis enim rebus mũdi & diuitijs seculi obuolutus est* (mētis suæ cogitationes & desideria in illis intixa gerens) *huic fidei medicina non proderit. Ergo quod succus sinapis in corpore, hoc fides Christiana operatur in anima.* Hæc rursum illi. Tanta & tam varia est fidei nostræ cum grano sinapis proportio & similitudo.

Amb. ser. 2. Aug. ser. 33. de Sanctis.

Simile.

6.

Simile.

2. *Cùm*

2. *Cùm autem creuerit, maius fit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli habitent in ramis eius.*

LOcus moralis de incremento fidei, eiusque effectibus. Nam vt minimum sinapis granum sic crescit, vt sit maius cæteris oleribus, fiatque arbor, atq; ea satis capax & ampla: sic secundùm has tres proprietates, fides de corde puto sic in animo crescit, vt cæteras amoris intellectualis virtutes longissimè superet, vt hæc arbor bonorum operum egregiè frugifera, ac denique vt in tali fide rerum diuinarum admirabiles cõtemplationes & amores seraphici, veluti volucres in ramis, habitent & conquiescãt. De quibus singulis aliquid dicetur. Quod ad primum attinet, fides Christiana & Euangelica, omnes humanas scientias ac disciplinas, dignitate & vtilitate, omnes virtutes intellectuales certitudine & amplitudine vincit atque hinc fit vt in arborem crescat, quũ cæteræ in nihilum euanescant. Docet hoc D. Hieronymus in hæc verba: *Confer doctrinam fidei dogmatibus philosophorum, & libris eorum, & splendori eloquentiæ, & compositioni sermonum: & videbis quanto minor sit cæteris seminibus semen Euangelij. Sed illa cùm creuerit, nihil mouebit, nihil viuidum, nihil vitale demonstrat: sed totum flaccidum marcidumq; & mollitum ebullit in holera, & in herbas quæ citò arescunt & corruunt. Hæc autem prædicatio, quũ in anima credentis fata fuerit, crescit in arborẽ.* Hæc ille. Nempe omnia Socratica dogmata, & cætera philosophorum placita, scripta præclara dicta, vt nihil diuini spiritus habebant, ità nisi morales quasdam & ciuiles virtutes animo audientium & legentium inferebãt, nullas solidas virtutes, & verè diuinas nõ humilitatem, non purum mundi contemptũ ob Dei amorem, non fortitudinem spiritualem, non excellentem virginitatem, non cultum & obsequiũ Dei purum, non orationis studium, non denique maximum charitatis charisma, quo Deum supra omnia, & proximum tanquam nosipsos in Deo diligimus. Rursum illa omnis humana philosophia nec Deo aliquã rere, quem nescichat; nec beneficia mediatoris agnoscere, quem ignorabat; nec exemplis eius commoueri quæ non audierat, nec naturæ suæ corruptionem videre, de qua nihil legerat, nec eius remediũ quærere, quod non curabat, vllo modo poterat.

Fidei incremẽtum, & eius effectus.

Fides Euãgelica humanis omnibus disciplinis excellentior.

In cam. in Matt. cap. 13.

Philosophiæ humanæ defectus.

At fides hæc omnia docet, & docendo, ingentem diuinæ sapientiæ thesaurum animo credentium recondit. *Christi doctrina*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Lib. 7. in Luc. cap. 13.

ētrina (ait Ambrosius) *est granum frumenti, quia confirmat cor hominis, & est granum sinapis, quia cor hominis accendit. Granum tritici, quum de eius resurrectione tractatur, quia Resurrectionis exemplum mentem alit, spem acuit, firmat affectum. Granum autem sinapis, eo quòd amarior & acrior sit sermo de Domini Passione, amarior ad flendum, acrior ad commouendum. Itaque quum audimus & legimus ieiunasse Dominum, sitisse Dominum, lachrymasse Dominum, vapulasse Dominum, dicentem Dominum iub tempore passionis, Vigilate & orate, ne intretis in tentationem, velut succo amarioris sermonis increpati, voluptatum corporalium suauitates insto dulciores temperamus.* Hæc ille. Tale granum est fides nostra, seu frumenti ad pascendum, seu sinapis ad commouendum. Cōtrà omnis humana philosophia, vel siliqua est inanis quoad doctrinam, nihil solidi nutrimenti adferens: vel cortex aridus & insipidus quoad mores, nihil acrimoniæ conferens. Tota philosophorum theologia, physica & naturalis, quæ maxima erat apud eos doctrinæ sapientia, quia non opera hominum, vt saxa; aut poëtarum figmēta, vt falsos deos; sed opera Dei, vt cælum, mare, terram colebant, inanis erat siliqua, de qua sic Augustinus: *Hæc siliqua intra dulce tectorium sonātes lapilles quatit. Non est autem hominum, sed porcorum cibus. Tā enim mihi statua qualibet, quàm mare vniuersum non est Deus.* Omnia quoque morum præcepta, quasi ad externum ornatum hominis, vt vestis aliqua, potiùs pertinebant, quàm ad internam hominis reformationem. Talia etiam sunt eorum scripta & documenta etiam Christianorū, qui philosophico magis quàm Christiano spiritu scribunt. Quo in genere illustre est quod de Erasmi scriptis moralibus, vt de Enchiridio militis Christiani, de Ecclesiaste eius, aliisque similibus libellis, vir sanctissimus, & nostri temporis lumen splendidissimum, Pater Ignatius Loyola, Societatis Iesu fundator nobilissimus grauissimè iudicauit.

De doctrina Christ lib. 3. cap. 7.

Erasmi libri morales damnati.

In vita eius lib. 1. cap. 16.

Quum enim vir ille, Spiritu diuino plenus, Erasmi Enchiridion militis Christiani studiosè perlegere cœpisset; celeriter sensit, ea lectione Spiritus feruorem in se quasi frigida superfusa, restingui: consultoque per preces Deo, ita librum illum abiecit, vt neque in manus postea sumpserit ipse; & multo post, Generalis Societatis Præpositus creatus, omnia illius opera in Societate legi vetuerit. Quod eius grauissimum decretum, hodieque meritò & salubriter obseruatur: adeoque à Sede nunc Apostolica confirmari audio.

Iam

Fides omnes intellectuales virtutes superat.

Iam verò quòd fides omnes intellectuales virtutes, omnemque scientiam certitudine superat, inde manifestum fit, quòd hæc sola sic perficit intellectum, vt faciat eum infalliliter tendere in suum obiectum, quod est verum, ideoque careat imperfectione illa, non solùm quæ est in fide humana, sed etiā quæ est in quacunque scientia acquisita: quæ tota, quia nititur rationi humanæ, non concludenti ex necessitate, fallere, & falli potest.

Fidei autem falsum non solùm non subest, sed nec subesse potest. Vnde longè superat fides omnem scientiam & certitudinem humanam simpliciter, id est, secundùm causam suæ certitudinis. Quum enim nitatur diuinæ veritati reuelanti tanquam medio, reddit intellectum incredibiliter certiorem quàm vlla scientia, quantumcunque demonstratiua, reddere possit. Etsi enim nō intelligit plenissimè, tamen assentitur firmissimè, & rei creditæ adhæret tenacissimè fides. Huc accedit, quòd etiam ex parte obiecti, seu eius quod creditur, omnem humanam scientiam vehementer superat: quia supra captum & facultatem intellectus humani sunt quę fide Christiana creduntur: ideoque intellectus credentis, dono quodam supernaturali eleuatur vt credat: non sic quidem, vt vel illo dono, vel voce Dei loquentis conuincatur intellectus, ac credere ex euidentia cogatur (quod certè nulla virtus esset) sed sic, vt ex illo dono libenter pareat voluntas, suumque intellectum in obedientiam fidei captiuet; atque ita credēdo, excellētem virtutem exerceat, & opus diuinum faciat, iuxta illud Christi: *Hoc est opus Dei, vt credatis in eū.* Sic fides, quum sit sicut granum sinapis, ita tamen crescit in animo credentis, vt cæteras omnes intellectuales virtutes, omnemq; scientiam humanam, & dignitate atque vtilitate, & certitudine atque amplitudine longè superet, ideoque verè maius fiat omnibus seminibus.

Ioan. 6.

Fides operum bonorū serax.

Nunc vt in arborem crescat, bonorum operum atque admirabilium fertilem & feracem, vix opus est explicare, adeò tota passim Scriptura Euangelica & Apostolica hoc prædicat. *Hebr. 11.* Omnes veterum iustorum heroicas virtutes Paulus fidei tribuit, tanquam fructus arbori, aut certè radici. Christus alio in loco suis dicit: *Si habueritis fidem sicut granum sinapis, dicetis huic monti, Tollere, & iactare in mare: & fiet.* Nempe quum illud granū sinapis in arborem creuit, (ideo enim præmisetant Apostoli, *Domine, adauge nobis fidem*) quum illa fides facta, & valida, & perfecta est.

Matth. 17.

Vnde

1. Cor. 13. Vnde Apostolus: *Si omnem fidem habuero, ita vt montes transferam.* Qualis arbor hæc fides sit, ex fructibus eius cognosce potest. Fide diabolus superatur. *Cui resistite fortes in fide.* Eadem mundus vincitur. *Hæc est victoria quæ vincit mundum, fides nostra.* Hæc est vita, seu radix vitalis totius iustitiæ. *Iustus ex fide viuit.* Hæc orationes nostras & preces perficit. *Postulet in fide, nihil hæsitans.* Hæc omnibus operibus bonis, vt verè bona sint, cooperatur. Sic de obedientia Abrahæ in immolando filio D. Iacobus: *Vides quòd fides cooperabatur operibus illius. Sine hac,* tanquam necessaria omnium virtutum radice, *impossibile est placere Deo.* Hæc à Christo omnia sanitatum beneficia impetrauit. *Fides tua te saluum fecit. Fiat tibi sicut credidisti. Si potes credere, omnia sunt possibilia credenti:* & multa similia. Deinde vide ex hac fidei arbore quanti fructus pendent. *Vos* (inquit Petrus) *curam omnem subinferentes, ministrate in fide vestra virtutem, in virtute autem scientiam, in scientia abstinentiam, in abstinentia patientiam, in patientia pietatem, in pietate amorem fraternitatis, in amore fraternitatis charitatem.*

1. Cor. 13. 1. Ioan. 5. Rom. 1. Iacobi 1. Iacobi 2. Hebr. 11 Marci 5. & 10. 2. Petri 1.

Ab ima radice ad summitatem arboris, à fundamento ad tecti culmen, à fide ad charitatem singula contexuit. In talem arborem crescit fides, tot virtutes profert, tot fructus adfert, quando in arborem adoleuit. Nec enim vel infirmi in fide, vel mod cæ fidei, vel mortuam fidem habentes, id est, bonis operibus vacuam huiusmodi fructus proferunt. Fides arbor est frugifera, sed charitate formata, & quæ (vt Apostolus loquitur) *per dilectionem operatur,* quę etiam per illam crescit & adolescit.

Gal. 5.

Vnde Apostolus, quum dixisset, *Quoniam supercrescit fides vestra,* subiunxit: *Et abundat charitas vnius cuiusque vestrum in inuicem.* id est, in charitate supercrescit, sine qua prorsus arescit. Sed fides ita crescens in arborem fructiferam, protulit nobis fortissimos Christi martyres, sanctos confessores, sacratas Deo virgines, seculi contemptores, monachos; omnes denique veros Christi milites. Quo sensu sapienter Serapion Sidonius, vir magnæ sanctitatis, quum & pallio & tunica algentibus pauperibus datis, ipse nudus in frigore sederet, vnis Euangelij codicem tenens, ac rogaretur quis eum sic nudasset, respondit, *Hoc me nudauit,* Euangelium, quod tenebat, ostendens. Propter fidem enim Euangelij, in quo tam præclaræ promissiones eleemosynis factæ leguntur, ita sese expoliauit. Atqui, vt talis in nobis fides crescat, diligēter & assiduè bonis operib⁹ excolēda est.

2. Thess. 1.

Exemplum. In vita S. Ioannis eleemosynarij, apud Surium tom. 1. & in historia Palladij c. 8.

Hortorum certè cultores omnem operam suam in excolenda arborum radice ponunt. Hanc aquis irrigant, fimo iniecto fouent, terram cui innixa est, mollem reddunt. Beneficium quippe in vnam radicem collatum, in omnes arboris ramos redundat. Idem studium in fide omnium virtutum radice excolenda, fouenda, roborandā, & confirmanda, collocari debet. Sicut enim stomacho refecto, cætera corporis membra vigent; ita fide aucta, quæ fundamentum est, cæteræ virtutes incrementa capiunt. Quòd si verò, neglecta hac cura, & nulla vel promissionum, vel comminationum diuinarum ratione habita, (quas fides ante oculos ponit) liberas peccato habenas damus; quæ in arborem creuerat, vix aridæ radicis locum tenebit. Nisi enim fides absque bonis operibus maneat, & vera fides sit, tamen longa & multa impietate excuti potest, penitúsque arescere, & exstingui. Quemadmodum enim arbores, abscissa coma quæ à radice vitalem succum trahit, radicis beneficio rursum reuirescunt, & surculos emittunt nouos; quos etiam si euulseris, alios item atque alios subinde propagabit: veruntamen si tu in hac contentione perstitas, vt propagines omnes suppullulare incipientes euellas, ipsa demum radix tandem frustranixa, omni vitali humore destituetur & arescet: sic omnino fides, quæ virtutum omnium radix est, & in magnam arborem per varios virtutum fructus excrescit, si bonorum operum propagines, scelerate viuendo, pertinaciter & continuò abscideris, arescet tandem tota, & in hæresis alicuius, aut etiā infidelitatis & atheismi crimen prolabetur. Vt ergo in arborem crescat hoc granum sinapis, omni virtutum genere fides nostra excolenda est.

Simile. *Simile.* *Multa peccata fidem excutiunt.* *Simile.*

Tertia huius grani sinapis proprietas, quam in hoc Euangelio Christus designat, hæc est: *Vt volucres cœli habitent in ramis eius,* id est, vt si de quæ iam in arborem creuit, per diuinarum rerum varias & admirabiles contemplationes, quæ ex fidei radice diffunduntur, sublimia virtutum opera, veluti volucres in ramis habitent. Rami enim huius arboris, qui fructus ex radice prouenientes portant, sunt beneficiorum & operum Dei, ac mysteriorum fidei nostræ frequentes meditationes, ex quibus proximè & immediatè multa virtutum opera crescunt & propagantur, vt in vno atque altero Euangelio iam explicatum est. sed & hic pauca adijcienda sunt. Certè in Ecclesiastico non breuiter tantùm hoc perstringitur, sed copiosè explicatur: *Beatus vir qui in sapientia morabi-*

Meditatio beneficiorū Dei, Eccli. 14.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tur; id est, in rerum diuinarum cogitatione fixus hærebit, eas volueus atque reuoluens: *& qui in iustitia sua meditabitur*, id est, dum opus iustitiæ operatur, considerat: uo demum modo maximè ad Dei gloriam illud operari valeat *& qui in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei*, id est, qui in omni actione & cogitatione sua Deum sibi præsentem agnoscit: *qui excogitat vias illius* (id est, Dei mandata) *in corde suo: & in abscondutis suis intelliges* (id est, intimo intellectu capiens) *vadens post illam quasi inuestigator* (venatorum more omnia sapientiæ latibula perscrutans & indagans) *& in viis illius considens* (non temerè præteriens) *qui respicit per fenestras illius*, id est, externa Dei opera in creatura mundi considerat: *& in tanuis illius audiens*, id est, in Prophetis eius & magistris auscultans: *qui requieuit iuxta domum illius*; id est, non vagatur in vana, sed adhæret sapientiæ: *& in parietibus eius figens palum, statuet ex fidam suam ad manus illius*, id est, qui in sapientiæ operibus considerandis intentionem rigit, ille quoque in iisdem operibus per imitationem exequendis, statum vitæ suæ constituet: *& requiescens in cubilla illius bona per eium*, id est, status vitæ huiusmodi hominis erit in æternum beatus: *& statuet filios suos sub tegmine illius*, id est protegentur à sapientia omnes actiones eius, quæ sunt sanctæ meditationis; & fide bene exercitatæ proceres seu fructus: *& sub ramis eius morabitur*, id est, qui fidem meditando exercet, sub sapientiæ cœlestis ramis, & variarum considerationibus, quasi in umbra iucundissima requiescet, sicut volucres cœli requiescere in arborum ramis solent. *Protegetur sub tegmine illius à feruore; & in gloria eius requiescet*, id est, qui sic in Sapientia meditatur, qui sic fidem suam exercet, qui sic Dei opera, & in unumquemque nostrum beneficia cogitat & recogitat, ille cerè à feruore carnalis concupiscentiæ per istas sanctas cogitationes facilè protegetur: quasi qui sub tecto agit feruente sole, ille quoque in gloria huius Sapientiæ, id est, in maxima voluptate spirituali, quam ex ea percipiet, prorsus requiescet, vanas seculi & carnis voluptates prorsus contemnendo. Vnde Dauid, quum dixisset, *Veniant mihi miserationes tuæ, & viuam*, subiunxit per quod medium id fieret. *Quia lex tua meditatio mea est*. Vides quot verbis sub perpetua quadam parabola, præsentis Euangelij parabolæ non absimili, scriptor Ecclesiasticus fidei adultæ & in arborem magnam excrescentis exercitationem atque meditationem diligentem describit & amplificat. Sed & alio in loco verbis amplissimis

Psal. 118.

amplissimis sapientiæ huius cœlestis; quæ est rerum cœlestium per fidem cognitio, virtutes admirabiles & encomia prosequendo, inter cætera ait: *Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. Ego quasi vitis fructificaui suauitatem odoris, & flores mei fructus honoris & honestatis.* Comparat sapientiam cœlestem, id est, cognitionem Dei, rerumque diuinarum per fidem, terebintho arbori, quæ extendit ramos suos, pulchros admodum & egregios. Terebinthus quæ in Syria & Palæstina crescit, excelsa admodum arbor est, quæ pyramidis in modum fastigio desinit, frondosa valde, & perpetuò viridis; & ita frondosa, vt pari ambitu ac latitudine frondes excrescant, nihilque inæquale cernatur: ideo rami eius honoris & gratiæ vocantur, quia aspectum valde delectant. Tale quid est fides Christiana quando per bonorum operum exercitium, in arborem magnam excreuit. Pyramidis formam habet, & in fastidium excelsum atque acutum desinit, quia *quæ sursum sunt sapit, quæ sursum sunt quærit*, & in vnum Deum tota cogitatione & actione rendit: frondosa est, quia operosa est; frondes & ramos habet gratia & honore plenos, quia opera eius, diuinæ gratiæ opera sunt, magni apud Deum meriti, magnæ apud homines existimationis & laudis. Sub his ramis, & bonorum operum fructibus ex fide factis, animæ sanctæ requiescunt. Sub his ramis Deum contemplantur, & post contemplationem laudant, sicut volucres cœli post volatum, in arborum ramis quiescunt atque cantillant. Denique sub his ramis sapientiæ diuinæ, eandem sapientiam exercent; quia ex fide in fidem, quasi ex radice in frondem; ex fronde in florem, ex flore in fructum, ex modica fide in magnam, ex magna in maiorem, ex maiori fide in operum bonorum fructus progrediuntur. *Iustus enim ex fide viuit*: quia ex radice fidei opera vitæ æternæ producit, & iuxta fidei suæ præcepta, vitæ suæ rationem dirigit atque gubernat; verborum flores per fidei professionem, operum fructus per fidei exercitium incessanter profert. Qui secus facit, nec ex fide viuit sed mortuam fidem habet, nec fidem tenet grano sinapis similem, quæ in arborem excrescat, sed arido stipiti similem, qui in ignem mittatur. Fides nostra est lucerna nostra (*Lucerna pedibus meis verbum tuum*: hoc est, verbum fidei) est fax accensa, non debet lucerna poni sub modio, non debet fax accensa abscondi. Si Rex tibi literas mitteret, in quibus te aliquid in sui ministerium

Ecclí. 24.

Simile.

Colos. 3.

Hebr. 10.

Psal. 118.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

facere iuberet; maximæ esset impudentiæ, lectis semel literis, nihil amplius facere, sed sola lectione literarum contentum esse, quasi ea vna in re Regi tuo satis obsequutus esses. Tota nostra fides in Scripturis reuelata, & per Ecclesiam nobis tradita atque explicata, est quasi epistola literaria, à Deo ad nos missa, in qua voluntatem suam nobis patefecit, quid in obsequium & cultum eius facere debeamus. Qui lecta hac epistola, lecta Scriptura, audita Ecclesia, credit quidem vera & bona esse quæ Scriptura dicit, quæ Ecclesia prædicat, & Dei voluntatem sic se habere, sed interim nihil eorum facit, sola sua fide illa inani & mortua contentus, ille profectò toto cœlo aberrat, totóque cœlo excidet: ille impudentissimum se, & ineptissimum ostendit. Docet ergo hæc parabola de grano sinapis, talem Christianorum fidem esse debere, vt acrimoniam & feruorem habeat, vt in arborem magnam crescat, vt frequenti meditatione exerceatur, bonisque operibus assiduè excolatur. Quare etiam contra nostri temporis hæreticos, & contra eorum solam fidem hic locus valere potest.

Locus contra hæreticos.

3. *Simile est regnum cœlorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.*

Vitæ exemplaris efficacia.

LOcus moralis de virtute & efficacia vitæ exemplaris, seu hominis Christiani piè ac religiosè Deum colentis. Nam vt in grano sinapis, fidem ac religionem Christianam in se Christus Dominus informare voluit: sic in parabola fermenti eandem respectu proximi, & totius societatis fidelium informat. Dicit ergo, fidem Euangelicam, & verum Numinis cultum, de quibus in istis parabolis nomine regni cœlorum docet, esse fermento similem, *quod mulier acceptum abscondit in farinæ satis tribus*, siue in quacunque alia mensura (hanc enim mensuram nominat, quia in Palæstina tunc, vt & in tota Syria moris erat, non priuatim in vnaquaque familia, aut apud diuersos pistores, panem pinsere, vt hodie vbique in hac mundi parte fieri solet, sed in publico furno totius villæ, omnes eius villæ inquilinos pariter pinsere, ideóque in qualibet coctura panum, tria fata, id est, tres modij farinæ fermentabantur, vt ex tanta massa panes fierent) donec tota massa fermentaretur: quia

quia quemadmodum modicum illud fermentum dispersum in minutissimas partes, totique farinæ commixtum, totam massam per se insipidam fermentat, suoque sapore inficit, sic eodem planè modo fides Euangelica in vno iam aut altero fideli, opera diuini Spiritus, & Ecclesiæ ministerio (quæ hic per mulierem significari potest, quanquam in singulis sui partibus parabolam rei significatæ conuenire non est necesse) plantata, & (si reliquas parabolæ partes applicare libet) in abdito cordis & interioris hominis primùm abscondita, idque in farinæ satis tribus, id est, in renouatione totius hominis, quoad corpus, quoad animam, & quoad spiritum, iuxta illud Pauli, vt *in die Domini integer spiritus vester, & anima, & corpus seruetur*. 1. Thessal. 5. postea aliis farinis insipidis, seu infidelibus, seu Christianis parum religiosis, vel communi conuersatione, vel docendi officio, communicatu, & siue per doctrinam tradita, siue per pietatis exemplum commendata, & hoc modo veluti dispersa atque commixta, suum illis saporem bonum impartit, & vel ad fidem conuertit, vel in moribus & vitæ instituto corrigit ac reformat, massamque efficiunt bene sapidam, quæ igne diuini Spiritus postea concocta, & aqua salutari vel Baptismi in prima conuersione, vel lachrymarum in vitæ emendatione, constipata & solidata, purus panis efficiatur, mensæ Domini apponendus. Nam & panes propositionis, qui in veteri testamento altari apponebantur coram Domino, idque calidi semper, nec nisi à sacerdotibus comedi poterant, aut certè non nisi à mundis, veros noui testamenti fideles & spirituales panes significant, qui Domino quotidie sistuntur, non vt comedantur, sed vt hostia in odorem suauitatis accepta Deo, calore diuini Spiritus semper accensi. 1. Reg. 21.

Nempe quemadmodum *modicum fermentum*, si malum est, non ex bona massa relictum, sed aliquo iniquo sapore infectum, *totam massam corrumpit* (vt Apostolus docuit) ideóque *à fermento*, & corrupta doctrina *Pharisæorum*, cuius traditione & commixtione sancta Dei mandata polluebant & corrumpebant, *cauere* suos Christus monuit; & vt vna praua hæretica doctrina totam fidei orthodoxæ confessionem peruertit, vnáque quis scabiosa totum gregē inficit, & *corrumpunt bonos mores colloquia prava*, ac denique *cum peruerso peruerteris*: sic è contrà, modicum fermentum bonum, & ex bona massa relicta; quales sunt, orthodoxi & pij fideles, Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ germani Simile. 1. Cor. 5. Matth. 16. 1. Cor. 15. Psal. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

germani filij, eiúsque puriſſimæ maſſæ, quam Chriſtus ipſe fermentauit, veræ particulæ, ſuo ſapore optimo alias farinas conſpergit, vt fiant noua conſperſio, & maſſa ſibi ſimilis: quia *inter electos electus eris.* Docet igitur Chriſtus Dominus, quòd quemadmodum ipſe erat fermentum optimum, in ſacroſancta ſua paſſione (vt ſic ibit ſanctus Ambroſius) *diuerſis paſſionibus confractus, laceratus, & diſſolutus, ſuccúſq; eius ſanguinis pretioſi guttatim effuſus, vt admixtione ſui omne genus humanum ſolidaret, quod per diuerſa antra reſolutum iacebat, quaſi farinam aridarum & inſipidarum multitudo diſperſa*; vt ſic vegore paſſionis Chriſti in eius corpus redacti, ſuóque Spiritu in omnes diffuſo, cunctos Chriſtianos id eſſe faceret quod Chriſtus eſt, & vt Petrus loquitur, *diuinæ conſortes naturæ*: ſic etiam & nos à Chriſto fermentati, iuxta ordinem & modulum noſtrum, bonum fermentum eſſe debemus, ad alios fermentandos, & vel doctrinæ puritate, vel vitæ innocentia & integritate, aliis ad Chriſtum pertrahendis, vel in Chriſto reformandis, inſtrumenta eſſe & media. Et quemadmodum Petrus de Chriſto dicit, *Ad quem accedentes lapidem viuum, & ipſi tanquam lapides viui ſuperædificamini*: ſic etiam nos tales lapides viui eſſe debemus, vt, qui ad nos accedunt noſtramque vel ſanam doctrinam audiunt, vel ſanctam converſationem vident, in lapides viuos & ipſi ædificentur. Nam ſic de bonis Chriſtianis dixit Paulus: *Vt ſitis ſine querela, & ſimplices filij Dei, ſine reprehenſione in medio nationis prauæ & peruerſæ, inter quos lucetis ſicut luminaria in mundo*. & rurſum Petrus: *In quo admirantur impij, non concurrentibus vobis in eandem luxuriæ confuſionem, blaſphemantes.* Hoc ſenſu Chriſtus Apoſtolis ſuis, & eorum in Eccleſia ſucceſſoribus dixit: *Vos eſtis lux mundi. Sic lucent lux veſtra coram hominibus, vt videant opera veſtra bona, vt glorificent Patrem veſtrum qui in cœlis eſt.* De alienis autem rectè factis Deum non glorificat, niſi qui vel imitatur quod laudat, vel ad imitandum paratus eſt, vel certè, quòd non imitatur, compungitur, ſuámque ſeu infirmitatem, ſeu negligentiam humiliter agnoſcit atque deplorat. Qui certè vnus eſt fermentationis & emendationis gradus. Rurſum dicit: *Vos eſtis ſal terræ.* Nam vt carnes ſale admixto, tum à putredine conſeruamus, tum etiam nouo ſapore condimus: ſic *peccatorum condiendis & extinguendis putoribus, ſalem Apoſtolici Dominus miſit in mundum*, ait S. Auguſt. Id autem fiebat tum doctrina ſalutari, tum exemplo vitæ. Vnde Paulus: *Chriſti bonus odor ſumus*

Chriſtus optimum fermentum.

Serm. 5.

2. Petri 1. Fermenta eſſe debemus aliis.

1. Petr. 2.

Philip. 2.

1. Petr. 4.

Matth. 6.

Matth. 5. Simile. *De ſerm. Domini in monte lib. 1. cap. 12.*

2. Corinth. 2.

ſumus Deo in ijs qui ſalui fiunt, & in ijs qui pereunt; alijs quidē odor mortis in mortem, alijs odor vitæ in vitā, id eſt, vt exponit D. Hieron. *prædicationis noſtræ longè latéq; ſpirat fragrantia.* Sed obſeruandum, quare tam bonus odor vitæ Paulus fuerit, & quare ſic eius prædicationis fragrantia ſpirauerit. Sequitur, *Non enim ſumus ſicut plurimi adulterantes verbum Dei, ſed ex ſinceritate, ſed ſicut ex Deo, coram Deo in Chriſto loquimur.* id eſt, non ſuam, ſed Chriſti gloriam in omnibus quæ[rebat]. Adulterat enim verbū Dei, qui non ex eo generationem quærit filiorum Dei, ſed voluptatem tantùm ſuam in tractando ſpectat, vt adulteri carnales non proles quærūt, ſed voluptatis tantùm vacant ſuæ. Quia ergo Paulus bonum fermentum fuit, bonus odor, azymus ſinceritatis; ideo ſita doctrina eos populos fermentabat, vt verus ſal terræ, & lux mundi. Interrogatus Frater eiſcanus quidam, vir egregiè doctus, & celebris eccleſiaſtes, quid cauſæ eſſet, cur non eam ſermones eius ad populum vim & energiam haberent, quā Bernardini eiuſdem Ordinis viri, quem ipſe & doctrina & eloquentia ſuperaret; reſpōdit, Ego comparari poſſum carboni calido, ſed non ignito, cui ſi alij carbones apponantur, ignem non concipiunt. At Bernardinus ſimilis eſt carboni ardenti, diuino inflammatus Spiritu, cui carboni ſi alij frigidi apponantur, ignem ab illo colligent & incalescent. Tales carbones ardentes ſunt fermenta Euangelica, ad multas farinas fermentandas. Sed abſque doctrina publica in priuata vita & converſatione, talia quoque fermenta ſunt religionis Chriſtianæ puri & veri cultores: adeò vt non cōuerſatio tantū, ſed & aſpectus ſolus ad fermentationem & cōpunctionē aridarū farinarū ſæpenumerò valeat. De multis ſanctis memoriæ proditum eſt, eos ſolo vultu atq; aſpectu impiorum animos vel fregiſſe & terruiſſe, vel ad meliorem frugem converſiſſe. Reynerius Marchio, homo impudicus, & alioqui ferus, dicere ſolebat: *Non Imperator, non aliquis mortalium tantum mihi metum valet iniuere, quantum me Romualdi Abbatis terret aſpectus. Ante eius quippe vultum neque quid dicam ſcio, neque quibus me defendere valeā inuenio.* Sancta Coleta virgo, Ordinis ſanctæ Claræ reformatrix, homines impudicos, & animo lubrico ad ſe accedentes, ſolo aſpectu ita cōmouit, vt eos caſtos ac pudicos ablegaret. Sic ad ſolum aſpectū ſanctæ Mariæ Orgniacenſis, clericus quidā Cameracenſis, ſatis diſſolutus, ita ſub tō mirabiliter mutatus fuit, vt magnam profuderit lachrymarum vim, multúm

Quæſt. 11. ad Fabiolam tom. 1.

2. Corinth. 2.

Exempla.

In vita S. Bernardini, apud Sur. tom. 7. pag. 432.

1.

2.

In vita S. Romualdi, tom. 3. pag. 332. Sur.

3.

In vita eius tom. 3.

4.

In vita eius lib. 1. cap. 15.

que compunctus & ædificatus decesserit: sic de plenitudine cordis in faciem eius diuini Spiritus gratia redundabat.

5. Tom.6.pag.97. Sanctus Malachias, Hiberniæ Episcopus (vt in eius vita scribit S.Bernardus) armatorum contra se multitudinem, &

6. in caput eius conspirantium sola præsentia, & sermonis gra- Tom.3.pag.144. uitate compescuit. Idem quoque fecit sanctus Northbertus, Præmonstratensium monachorum Parer, in sua ciuitate

7. Episcopali Magdeburgi, quum populi aduersus eum acerri- Tom.6.pag.456. mus tumultus, & furore plenus, concitaretur. Quod & de sancto Odone Abbati Cluniacensi, circa eiusdam monasterij reformationem accidisse, in eius vita apud Surium

8. scribitur. Sed illustre est in hoc genere exemplum quod san- Dial.lib.1.ca.4. ctus Gregorius de sancto Equitio Abbate commemorat. *Iulianus defensor à Romano Pontifice missus, vt hunc Abbatem Romam euocaret, quum ad monasterij locum peruenisset, & Abbatem in agro fenum tunc secare intellexisset, superbū quendam valde & contumacem puerum, cui vix poterat vel ipse dominari quum haberet, per hunc Abbatem ad se vocat. Pervexit puer, & protenus spiritu pratum velociter ingressus, omnesq; illic intuens fenum secantes, requisiuit qui nam esset Equitius. Moxque vt audiuit quia esset, eum adhuc longè positum aspexit, & immenso timore correptus, cœpit timore lacessere: qui tremens ad Dei hominem peruenit, atque vlnis humiliter submissis, eius genua deosculans strinxit, suúmq; Dominum ei occurrisse nunciauit. Cui resalutato Dei famulus præcepit dicens, Lena fenum viride, porta pabulum iumētis in quibus veniis: ecce ego, quia parum superest, opere exploto te subsequor. Iulianus autem quum post longiorem moram reuertentem tandem puerum conspicit, atque in collo fenum ex prato deferentem, vehementer iratus, cœpit clamare, dicens: Quid est hoc? Ego te misi hominem deducere, non fenum portare. Cui puer respondit: Quæ quaris, ecce subsequitur. Tum vir Dei elauatis calciatus caligis falcem fenariā in collo deferens veniebat. Quē adhuc longè positum puer suo Domino, quia ipse esset quem quæreret, indicauit. Idem verò Iulianus, repentè vt vidit Dei famulum, ex ipso habitu despexit, eúmq; qualiter deberet alloqui proterua mente præparabat. Mox vero vt seruus Dei comitis affuit, eiusdem Iuliani animum intolerabilis pauor inuasit, ita vt tremeret, atq; ad insinuandum hoc ipsum, pro quo venerat, vix sufficere lingua potuisset. Qui humiliato mox spiritu ad eius genua cucurrit, orationem pro se fieri petiit, & quia Pater eius Apostolicus eum videre vellet, indicauit.* Hæc ibi. Tanta est virtutis vis, & pietatis

tatis energia. Talem odorem spargit, sic fermentat farinas, quibus etiam per occasionem admiscetur. Si talia hodie fermenta nos sacerdotes essemus, si tam bonus odor; profectò non secus & nos nobiscum cōuersantes fermentaremus, *non fermento malitiæ & nequitiæ, sed sinceritatis & puritatis,* vt meliùs Deum ac diuina saperent. Tales olim fuisse in Ecclesia primitiua Anglicana sacerdotes & monachos ante annos iam ferè mille, scribit venerabilis Beda, author grauissimus & perantiquus. *Tota* (inquit) *tunc fuit sollicitudo doctoribus illis Deo seruiendi, non sæculo, tota cura cordis excolendi, non ventris. Vnde & in magna erat veneratione tempore illo religionis habitus, ita vt vbicunque clericus aliquis aut monachus aduenirent, gaudenter ab omnibus tanquam Dei famulus exciperetur. Et si in itinere pergens inueniretur, accurrebant, & flexa ceruice, vel manu signari, vel ore illius se benedici gaudebant. Verbis quoque horum exhortatoriis diligenter auditum præbebant. Quòd si quis sacerdotum in vicum fortè deueniret, mox congregati in vnum vicani, verbum vitæ ab illo expetere curabant.* Hæc venerabilis Beda. Talis tunc erat sacerdotum Anglorum (quam gentē quomodo hæresis hodie protsus immutauit, & ex pia ac religiosa admodum, in omnem nunc luxum, libidinem, vitæque licentiam effusam reddiderit, sine lachrymis cogitare vix possumus) pietas & vitæ sanctitas, tam bonus odor, tam forte fermentum; ideóque sic populum passim quauis occasione fermentabat. Vt tale singuli fermentum simus, his verbis Apostolus vnumquemque hortatur: *Omnis sermo malus ex ore vestro non prodeat, sed si quis bonus ad ædificationem fidei, vt det gratiam audientibus.* Et iterum: *Omnia ad ædificationem fiant.* Et alio in loco: *Quæ pacis sunt, sectemur, & quæ ædificationis sunt, ad inuicem custodiamus.* Et rursum: *Vnusquisque vestrum placeat proximo suo in bonum ad ædificationem.* Et adhuc semel: *Consolamini inuicem, & ædificate alterutrum sicut facitis.* Tota hæc ædificatio, quam toties tam diligenter Apostolus inculcat, est illa huius Euangelij fermentatio, qua bonorum operum luce, exemplo, odore, alios ad bonum ædificamus, ad virtutem extimulamus, & in massam bonam ac sapidam, nobisque consimilem conuertimus. De hac etiam spirituali ædificatione & fermentatione Petrus: *Vnusquisque sicut accepit gratiam, in alterutrum illam administrantes, sicut boni dispensatores multiformis gratiæ Dei. Si quis loquitur, quasi sermones Dei: si quis ministrat, tanquam ex virtute quam administrat*

In hist.gentis Anglorum, lib.3. cap.26.

9.

Ephes.4.

1.Corinth.14. Rom.14. Rom.15. 1.Thess.5.

1.Petr.4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nistrat Deus: vt in omnibus honorificetur Deus per Iesum Christum. Vult videlicet, vt omnes nostræ actiones & sermones proximum ædificent, & fermenti loco sint ad Dei gloriam, id est, *donec totum fermentetur.* Hic enim est totius ædificationis finis, & tota perfectio. Sed qui alios fermentare vult, debet ipse prius fermẽtũ esse à Christo & in Christo bene sapidum ac sanctificatum. Quod quomodo fiat, his verbis D. Ambrosius docet: *Ecclesia renatũ hominem, qui est in anima, & corpore, & spiritu, fermẽto sanctificat spirituali, vt fiant vnũ hæc tria fermentum. Quod vtique tunc sit, quum sibi tria hæc pari quadam cupiditatum lance consentiunt, & æqualis aspirat concordia voluntatum: iuxta illud Apostoli: Vt integer spiritus vester, & anima, & corpus, sine querela, in die Domini nostri Iesu Christi seruetur. Sed spiritus quo viuimus omnes in hoc corpore siti, hoc verius facit quando carnis lasciuia non redundat, & anima corporalibus non incuruatur erroribus, ac mensura viuendi in toto homine offensa seruatur. Sed quia mensurarum æqualitas, sine adiumento Ecclesiæ atque doctrina difficilè perseuerat, idcirco mulier illã, quæ figuram Ecclesiæ gerit, tam diu virtutem illis doctrina spiritualis admiscet, donec fermentetur totus ille interior homo cordis abscondítus & in gratiam panis cœlestis assurgat. Benè enim fermentum dicitur doctrina Christi, quia panis est Christus. Et Apostolus ait: Vnus panis, vnum corpus multi sumus. Eia ergo vnum fermentum, quãdo caro non concupiscit aduersus spiritum, nec spiritus aduersus carnem, sed facta carnis mortificamus, & anima ex afflatu Dei flatum vitæ sumpsisse se conscia, secularis necessitudinis contagia terrena declinat.* Hæc ille. Tale fermentum esse debemus, vt aliis fermentãdis idonei simus. Quemadmodum enim ignis vt ad rem aliquam comburendam idoneus fiat, prius in ea per calorem emissum radicatur, & comburere nititur; quod postquam aliquantulum effecit, vires suas colligit, vt iuxta proprium naturæ suæ motum, sursum purius aduoler, sicut apparet in flamma quæ sursum ascendit: sic anima primùm corpus animat, illúdque viuificans ei communicatur, éstque forma eius, & in hac communicatione aliquantulum terrestris esse videtur, contra naturam suam; sed quando sursum ad Deum eleuatur, & quasi flamma supra corpus extollitur, tunc spiritus esse dicitur; tunc veluti carbo ignitus est, ad alios accendendos idoneus. De hac fermentatione, & ædificatione proximi, in aliis Dominicis alius erit dicendi locus.

Lib. 7 in Luc. cap. 13.

1. Thess. 5.

Simile.

Domin in Albis, text. 3. Domini. 3. post Pent. text. 1.

EVAN-

EVANGELIVM DOMINICÆ SEPTVAGESIMAE.

SIMILE est regnum cælorum homini patrifamilias, qui exiit primo mane conducere operarios in vineam suam. Conuentione autem facta cum operariis ex denario diurno misit eos in vineam suam. Et egressus circa horam tertiam, vidit alios stantes in foro otiosos, & dixit illis: Ite & vos in vineam meam, & quod iustum fuerit, dabo vobis. Illi autem abierunt. Iterum autem exiit circa sextam & nonam horam, & fecit similiter. Circa vndecimam verò exiit, & inuenit alios stantes, & dicit illis: Quid hîc statis tota die otiosi? Dicunt ei: Quia nemo nos conduxit. Dicit illis: Ite & vos in vineam meam. Cùm serò autem factum esset, dicit Dominus vineæ procuratori suo: Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à nouissimis vsque ad primos. Cùm venissent ergo qui circa vndecimam horam venerant, acceperunt singulos denarios. Venientes autem & primi, arbitrati sunt quòd plus essent accepturi. Acceperunt autem & ipsi singulos denarios. Et accipientes, murmurabant aduersus patremfamilias, dicentes: Hi nouissimi vna hora fecerunt, & pares illos nobis fecisti, qui portauimus pondus diei & æstus. At ille respondens vni eorum dixit: Amice, non facio tibi iniuriam: nonne ex denario conuenisti mecum? Tolle quod tuum est, & vade. Volo autem & huic nouissimo dare sicut & tibi. Aut non licet mihi quòd volo facere? Aut oculus tuus nequam est, quia ego bonus sum? Sic erunt nouissimi primi, & primi nouissimi. Multi enim sunt vocati, pauci verò electi.

Matt. 20.

PERICOPE

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. *Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimã.* De prouidentia & benignitate Dei, in procuranda hominum salute.

2. *Conducere operarios in vineam suam.* De bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam.

3. *Misit eos in vineam suam.* De genere operum ad vitæ æternæ denarium consequendum necessario.

4. *Illi autem abierunt.* Contra dilatores & procrastinatores in causa salutis, & diuini obsequij.

5. *Quid hic statis tota die otiosi?* Contra otiosos & ignauos in causa salutis.

6. *Quia nemo nos conduxit.* De vera & certa mercede bonorum operum, & propter quam conducti sumus.

7. *Voca operarios, & redde illis mercedem.* De bonorum operũ mercede, in quinque loca subdiuisus. 1. Mercedem reddi operibus alioqui debitis. 2. Operibus quæ nobis ipsis sunt vtilia, non Deo. 3. pro exiguo labore mercedem ingentem. 4. Quantus ad virtutẽ stimulus hæc merces sit. 5. De gaudio & gloria beatorũ finis æternæ.

1. *Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam.*

Prouidentia Dei circa salutem hominũ.

LOcus moralis de summa Dei misericordia, prouidentia, benignitate circa hominum salutem procurandã, à nobis humiliter, & cum debita gratiarum actione considerandus. Exire enim Dei, est vocare, & operari nouum effectum in creatura. *Hoc est* (ait Augustinus) *exire patrem familias, innotescere: quoniam qui in domo est, in abdito est, non videtur ab eis qui foris sunt. Cùm autẽ exit de domo, videtur ab eis qui foris sunt Christus quando non intelligitur, & non agnoscitur, in secreto est: quando autem agnoscitur, exit conducere.* Hæc ille. Deus ergo exit per suam prouidentiam & misericordiam, humanæ salutis causam agens, seque ipsum, & voluntatem suam nobis patefaciens, vt eam cognitam exequamur, exequendo salui simus. *Omnis qui audiuit à Patre, & didicit, venit ad me,* ait Christus. Sic Deus Pater exit ad nos, loquendo nobis per internam gratiam. Rursum: *Ego sto ad ostium, & pulso, si quis audierit vocem meam, & aperuerit tanquam intrabo ad illum, & cœnabo cum illo, & ipse mecum.* Sic Deus, qui omnia implet, exit de se, vt intret in nobis, imò vt nos conuertat in se: hoc est enim, *Cœnabo cum illo, & ille mecũ.* Sicut enim Verbũ exiit à Patre, & venit in mundũ, quia deiecit se, & humiliauit se, vt deificet mundũ: ita Pater exit velut à se, velut à Maiestate sua, vt inhabitet in nobis. Hic est ineffabilis Dei erga nos amor.

Serm. 39. de verbis Dom.

Ioan. 3.

Apocal. 3.

Paulus de palatio in Mat. c. 20.

mor. Quid habet pectus nostrum, vt ad ipsum venire velit Deus? *Quid est homo, quòd memor es eius, aut filius hominis, quoniam visitas eum?* St S. Elizabeth profunda cũ humilitate dixit, veniente ad eam B. Virgine: *Vnde hoc mihi, vt mater Domini veniat ad me?* quanta cum humilitate aduentum Dei in cor nostrum, qui singulis penè momentis fit, excipere & venerari deberem? De vinea sua, de anima humana dicit Deus: *Ego Dominus, qui seruo eam. Repentè propinabo ei, ne forte visitetur contra eam. Nocte & die seruo eam.* Sic in hoc Euangelio primo manè, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimã exit bonus paterfamilias, vineæ suæ curam habens. Primo mane, in lege naturæ, per Angelos, in quibus locutus est ad Patres veteres, hora tertia, per Moysen in lege scripta, hora sexta, per Prophetas, hora nona, per Christum, circa vndecimam & nouissimam horam, & fines seculorum, in quos nos deuenimus, per Apostolos suos, eorumque perpetuos successores, Ecclesiæ sanctæ præpositos. Sic Apostolus: *Multifariè, multisq; modis loquẽs Deus olim Patribus per Prophetas, nouissimè autem locutus est nobis in Filio.* Sed & in singulis nostrũ, in prima ætate cuiusque, vsque ad decrepitam senectutẽ vocat nos Deus, vel ad pœnitentiam, vel ad maiores in virtute progressus. De hac Dei prouidentia iam in aliis Euangeliis plura diximus.

Psal. 8.

Luca. 1.

Esaia 27.

Hebr. 1.

2. *Conducere operarios in vineam suam.*

Bonorũ operum necessitas.

LOcus moralis de bonorum operum necessitate ad vitam æternam consequendam. Quos Deus vocauit in gratiam suam, eos quasi operarios in vineam conducit. Vult vt operentur, & operando, denarium diurnum, qui vita æterna est, consequãtur. Denarius enim vocatur, propter perfectionem, & omnium bonorum aggregationem. Denarius siquidem omnes numeros claudit, & vltra denarium nulla nouit natio numerare, nisi iterum ab vnitate incipiendo. Diurnus vocatur, quia in ea felicitate nox & tenebræ non sunt. Agnus est lucerna ciuitatis: nihil peccati, ignorantiæ, aut mali in ea admittetur. Laboris ergo & operis boni assiduitatem, hic locus docet. *Vt auis ad volandum, sic homo ad laborandum natus est.* Ac primùm operari omnibus naturale est. Nil sine duro vita labore dedit mortalibus. Apud ethnicos Iupiter omnia habuit labore venalia. Terra inculta, nihil nisi spinas & tribulos profert. Aër detentus corrumpitur.

Denarius diurnus.

Similium congeries. *Iob. 5.*

Domus

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domus non habitatæ corruunt. Viæ non tritæ silescunt. Instrumenta musica, quę non pulsantur, destruuntur. Ferrum sine exercitio rubiginem trahit. Aqua stagnans, non nisi ranas, & bufones, & serpentes alit ac producit. Equus generosissimus in stabulo quiescens marcescit. Ad artes autem si respicimus, nunquam bonus colonus erit, nisi qui fuerit gnauus & industrius, & rusticarum rerum studio vehementer incensus. Opifices qui non de multa nocte vigilant, mercator ignauus, miles segnis, nec rem facere, nec aliquid laude dignum exequi possunt. Artium maximarum studia sine vigilantia & labore frustra appetuntur.

Vsurius de regia institutione.

Apophtegmata. Suetonius. Erasm. lib. 4. Laert. lib. 6. Franc. Sanct. lib. 1. de instit. Rep. ex Diodoro Sic.

Tota laus Imperatoris & Ducis, in mira celeritate & vigilantia posita est. Hinc illud Vespasiani dictum: *Imperatorem stantem debere mori.* Catonis sententia erat: *Homines nihil agendo, malè agere discunt.* Diogenes, ne otio torperet, dolium suum volucbat assiduè. Solon præcipit, parentem à filio nullum vitæ subsidium accipere, qui nullam artē filium docuisset. Lex fuit apud Ægyptios, qua singuli cogebantur nomina apud Præsidem profiteri, & qua arte sustentaretur ostendere: quòd si qui mentirentur, aut iniusto quæstu vinerent, capite plectebantur. Denique labor omnes artes adinuenit, domos ædificat, agros colit, terram peragrat, mare nauigat, naturam ipsam excolit; fera & siluestria animalia, mansueta & domestica reddit. Ingenium acuit, memoriam perficit, auro ipsi ac gemmis pretiosis splendorem adfert, &, vt nobilis Poëta dixit, *Labor improbus omnia vincit.* Dicat hic fortè aliquis vel ignauus Catholicus, vel impius hæreticus. Seculi quidem huius bona, non nisi labore acquiruntur; vita autem æterna, Dei beneficio, Christi gratia liberaliter donatur, vel certè fide credentium cōparatur, iuxta illud Apostoli: *Rom. 6.* *Gratia Dei, vita æterna.* Atqui Christus hic dicit, conduci operarios in vineam: & alibi: *Matth. 11.* *Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud.* & idem Apostolus: *1. Cor. 3.* *Vnusquisque propriam mercedem accipiet secundum laborem suum.* Sed vita æterna est gratia quia radix & principium eius est gratia. De quare vide plurium altero Promptuario. Accepta autem gratia, bonorum operum radice, nostrum est fructus producere: accepta Domini pecunia, nostrum est eam bene expendere. *Matth. 3.* *Arbor non faciens fructum, excidetur, & in ignem mittetur.* *Luca 16.* Ité, *negotiamini donec veniam.* *Matth. 25.*

Quòd qui non fecit, ei Dominus dicit: *Quare non dedisti pecuniam meam ad mensam? & ego veniens, cum vsuris vtique exegissem*

exegissem illam? Ad operandum ergo, ad negotiandum, ad fructum boni operis faciendum, omnes vocati sumus, vt denarium accipiamus. Hac enim conuentione facta, denarium vitæ æternæ accipiemus.

Quòd certè ne in statu gratiæ Euangelicæ cuiquam mirum aut durum videatur, etiam in statu innocētiæ ante peccatum, talis quædam conuentio cum primo parente nostro facta est. *Tulit Deus hominem, & posuit eum in Paradisum voluptatis, vt operaretur, & custodiret illum.* id est, operando, & Dei mandatis obediendo, eum custoditet. Idcirco enim sequitur *Præcipitq; ei, dicens: Ex omni ligno Paradisi comede: de ligno autem scientiæ boni & mali ne comedas. In quocunque enim die comederis ex eo, morte morieris.* Ecce opus Adę in Paradiso, obedire præcepto Dei: ecce conuentio cum eo facta: quo die mandatum violat, morte morietur. Sic in hunc locum Augustinus: *Positus est homo in Paradiso, vt operaretur eundem Paradisum per agriculturam, non laboriosam, sed deliciosam, & mentem prudentis magna atque vtilia commonentem: custodiret autem eundem Paradisum ipsi sibi, ne aliquid admitteret, quare inde meretur expelli. Denique accepit & præceptum, vt sit per quod sibi custodiat Paradisum, id est, quo conseruato, inde non proijciatur.* *Gen. 2.* *De Genes. ad lit. lib. 8. cap. 18.*

Hæc ille. Sic mittimur, vt operarij in vineam quisque suam; quæ tamen Domini vinea est, ad animæ cultum & custodiam, vt eam bonis operibus excolendo (hoc est enim operari in vinea Domini) custodiamus eam nobis ipsis, nihil admittendo vnde illam perdamus. Sumus quippe operarij, sed non quales cunque: nec satis est operari, sed videndum quid, & in quem finem operemur. Opera hic intelliguntur, non vnde viuamus, non vnde honores & opes acquiramus (hæc sunt huius vitæ vel necessitates, vel vanitates) sed vnde vineam Domini excolamus, operando Dei gloriam, salutem nostram & proximorum. *Mercenarius* (ait S. Chrysostomus) *non ad manducandum conducitur, sed vt opus domini sui faciat. Et vna quidem aut altera hora manducat, cæteris laborat, & pensum facit. Quo autem die opus non fecerit, erubescit panem petere.* Sic nos Christiani, qui (vt docet Origenes) *ad operandum in Baptismo conducti sumus, ibi nomen militiæ dedimus, ibi diabolo & pompis eius renunciauimus*, ad opera Dei faciendā, ad mandata eius seruanda, ad labores pro nomine eius suscipiēdos, ad salutem nostram & proximorum procurandam vocati sumus, non ad huius vitæ vel necessitates procu

In Mat. hom. 34 operis imperf.

Tract. 10. in Matth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

procurandas, vel vanitates conquirendas: quorum illud cuiusuis hominis est, & cum brutis commune, hoc impiis proprium. Et modicum quidem temporis naturæ necessitatibus impendere, longè maximam vitæ partem Dei cultui, & excolendæ vineæ Domini tribuere oportet. Quo denique die nullum opus Dei fecimus, eo die pudeat dicere, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie.* Titus Imperator ita beneficentiæ amans fuit, vt, quo die nulli beneficium præstitisset, suis dicere solitus fuerit: *Amici, diem perdidimus.* Nobilis quoque pictor Appelles dicere solebat: *Nulla dies sine linea.* Totum hoc nostram ignauiam confundere debuit. *Vitium, & quæ vò pertinent, quærere, non sunt opera nostra, sed diaria nostra,* ait Chrysostomus loco citato.

Suetonius in Tito.
Apophthegma.

Sed væ nobis quorum totum opus est, viuere in hac vita posse; & qui diaria conuertimus in totum opificium. Laudatur Ezechias Rex in veteri Scriptura, hoc modo: *Operatus est bonum, & rectum, & verum coram Domino Deo suo in vniuersa cultura ministerij domus Domini, iuxta legem & ceremonias, volens requirere Deum suum in toto corde suo: fecitque, & prosperatus est.* Nobile exemplum boni & viri operarij in vinea Domini sui. Operatus est *bonum*, iuxta operis substantiam & naturam: *rectum*, ex parte intentionis: *verum*, quia feruenter & diligenter: *coram Domino*, quia propter Deum: *in vniuersa cultura*, nihil omittendo quod ad vineam Domini excolendam pertinebat: denique *iuxta legem & ceremonias*, non ex cerebro aut sensu suo: postremò, *volens requirere toto corde*, id est, omnem perfectionis conatum adhibendo. Hanc ob causam idem Ezechias, accepta mortis sententia, sic Deum precatus est: *Obsecro Domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitum est coram te fecerim.* Si Rex in synagoga talis, qualis in Ecclesia Christi quilibet Christianus esse debet? De hac re mox plura in altero textu.

Exemplum. 2. Paralip. 31.

4. Reg. 20.

3. *Misit eos in vineam suam.*

De operum genere.

LOcus moralis de genere operum, quæ ad denarium vitæ æternæ accipiendum præstare oportet. Mittit nos Deus in vineam suam. Iubemur ire in vineam eius: non ad fabulandum (quod æquè in foro fiebat, vbi otiosos illos stantes inuenit) sed ad operandum, & id totum exequendum

dum quod vineæ cultura desiderat. Certè quæ in vinea excolenda requiruntur, ea ferè omnia in anima curanda, seu nostra, seu proximi, desiderantur. Vt vinea excolatur, primùm terra purganda, eijciendo lapides, & extirpando spinas vepres. Primum opus ad animam excolendam, illud est, vt conscientia superbiæ, auaritiæ, libidinis, aliorúmque vitiorum spinis, sedulo pœnitentiæ studio expurgetur. Ideo prima vox Ioannis præcursoris Domini, & Petri vicarij Domini illa erat: *Pœnitentiam agite.* Expurgata terra, fodiendus plantandæ vineæ locus. Timoris & humilitatis spiritus cordi inducendus; quia *initium sapientiæ timor Domini*, nec seruilis, qui pœnæ potiùs quàm Dei timor est, & sapientiam præcedit potiùs quàm pars eius est; nec filialis, qui perfectorum etiam sapientum est; sed initialis, qui sapientiæ principium inclusiuè est, quem & Christus primo beatitudinem loco posuit, dicens: *Beati pauperes spiritu.* Humilitas videlicet ac demissus animus, benéque profundus, ideóque ad pietatem docilis. Hic enim virtutis principium est, sicut *initium peccati superbia.* De quo timore Apostolus dixit: *Noli altum sapere, sed time.* His gestis plantatur palmes. Bona virtutum opera animo inserenda, ante omnia fides, spes, charitas, móxque earum fructus. Ad quæ inserenda, vt *Deus Pater agricola est, & Christus vitis ipsa*, cuius palmites esse, & cui incorporari debemus, vt *Dei agricultura* simus: sic & ex parte nostra quædam opera concurrunt; *auditus verbi Dei*, ex quo fides; consideratio promissionum Dei, ex qua spes; præparatio voluntatis nostræ, *vt diffundatur charitas in corde nostro*: iuxta illud: *Aperi os tuum, & implebo illud.* Iam vt melius crescat palmes in terra fixus & plantatus, fossa circumducenda, sublata terra quæ circa palmitem est, vt aquam & solis calorem vberiùs percipiat. In anima quoque spirituales fossæ faciendæ sunt, terrenáque desideria à radice cordis longissimè remouenda, vt rorem gratiæ de cœlo spiritualem, & calorem Solis iustitiæ, liberius animus accipiat, atque ita sua desideria cœlum versus detegere, & aperire, & eleuare valeat. Hoc est enim *renouari in nouitate sensus nostri*, vt, qui antea non nisi terrena & carnalia appetiuimus, nunc nisi cœlestia & spiritualia appetamus. Hoc Dauid fecit quum diceret: *Os meum aperui, & attraxi spiritum, quia mandata tua desiderabam.* Quasi fossam in ore fecit desiderio profundo seruandi mandata, atque hac ratione diuinum ad se Spiritum copiosè attraxit. Qui enim concupiscit

Opera in excolenda vinea. 1.

Matth. 3.
Act. 2.
2.
Prou. 1.
3.
Matth. 5.
Eccli. 1.
Rom. 11.
Ioan. 15.
1. Cor. 3.
Rom. 10.
Rom. 5.
Psal. 80.
4.
Ephes. 4.
Psal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Eccli. 24. 5. piscit sapientiam, inueniet eam. Vnde illa eius vox: *Transite ad me omnes qui concupiscitis me, & à generationibus meis implemini.* Vbi palmites creuerint, putandi diligenter, ne folia superflua, & crebrò pullulantes pampini, fructuum & copiam lædant, & maturitatem retardent. Sic rerum, & curarum, & negotiorum terrenorum superfluitas resecanda, ne vel virtutes alias illa cura impediat, qua istæ spinæ diuitiarum & sollicitudinum huius seculi *suffocant verbum Dei*, vt

Luca 8. & 21. crescere in corde nequeat; & *grauantur corda curis huius vita*, vt ad Deum & diuina se extollere non valeant; vel saltem ne virtutum profectus impediat ac remoretur: quia pluribus intentus minor est ad singula sensus. Superflua autem sunt, quibus homo rectè vti non potest, sicut superfluus cibus est, qui stomachum grauat. Alioqui vt stomachus benè sanus multum cibum benè digerit: sic animus cordatus

Philip. 4. 6. & sapiens dicere potuit, *Scio abundare, scio & penuriam pati.* Illud quoque in vineæ cura in primis cauendum est, ne racemus in palmite crescens terram attingat: mox enim putrescet. Non debet bonum opus, quod bona voluntas benè operando protulit, terram respicere aut tangere, hominum laudes ac fauorem quærere. Sic enim putrescit, & omne meritum ac præmium apud Deum amittit. In Canticis sponsa

Cant. 7. dicit: *Omnia poma seruaui tibi, noua & vetera.* Non mihi, inquit, sed tibi seruaui. Non meam laudem, honorem, aut cõmodum meum in meis bonis fructibus quæro, sed tuum, ô Domine, honorem & gloriam. Alia cura vineæ est, vt ad

7. palum ligetur, ne suo pondere eo citiùs in terram corruat, quo vberiùs excreuit. Anima semel purgata, ne iterum ad terrena recurrat (*naturam expellas furca, tamen vsque recurrat*) ad Christum per amoris vinculum ligari debet, vt cum

Gal. 2. Paulo quisque dicat: *Christo confixus sum cruci*, & rursum: *Quis me separabit à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu?* Tale amoris vinculum facit, vt Christo commortui, & resurgentes cum Christo, ea quæ sursum sunt quæramus, non

8. quæ super terram. Porrò vitis, quia trunci est natura gracilis, sustentari necessariò fulcris & baculis debet, ne quouis vento agitata, & huc illucque impulsa, magnum in fructibus detrimentum ferat. Sic & mens humana, quia ex naturali sua per peccatum primigenium corruptione leuis, & ad omne malum procliuis est, vt quouis superbiæ vento agitetur, aut vanitatis aura infletur, ne sic bonorum operum suorum fructum penitus amittat, sanctæ & profundæ humilitatis

tis fulcro (quæ omnium virtutum custodia est) sustentari & fulciri, & communiri debet: sicuti videmus apes, corpora leuissima, quum vehementes aëris motus suspectos habent, lapillis quibusdam pedibus tenentes se per inania nubila, hoc ponderis adhibito, librare & sustentare, ne leue alarum remigium præcipitent flabra ventorum. Humilitas quippe pondus est salutare deorsum mentem trahens, ne vana elatione subaltus, quo altiùs effertur, eo grauiùs præcipitetur. Præter hæc omnia vitis benè constituta & collocata, sepe aut muro circundari debet, ne bestiarum morsibus aut incursibus pateat, ne singularis ferus depascat eam, & vel tenera virgulta in transcursu frangat, vel corpus ipsum & truncum grauiter impellendo lædat. Eodem prorsus anima humana semel à Deo sanctificata, & in Christo iustificata, sepe & regula certa mandatorum intra pietatis & sanæ doctrinæ fines ac terminos coerceri & conseruari debet, ne feræ siluestres vitiorum eam depascant, penitúsque corrumpant: vel etiam falsæ doctrinæ, & impia consilia vastent eam. Sic apud Esaiam: *Deus vineam suam sepe circumdedit*, vt iam alio in loco explicuimus. His singularis ritè in vinea procuratis, restat vt rami bonis vuis onusti colligantur, fructúsque vberes ex vinea ita bene exculta decerpantur. Sic debet vnusquisque tum in seipso aduertere, an diuini Spiritus fructus iam produxerit, de quibus Paulus: *Fructus Spiritus sunt charitas, gaudium, pax, patientia, benignitas, bonitas, longanimitas, mansuetudo, fides, modestia, continentia, castitas*: tum etiam ad ædificationem proximi, talenta sibi data expendere, & fructum facere. Postremò, collectis vuis, etsi quædam integræ domini vsibus seruiant, tamen & multo maior earum pars, adeóque selectiores, & maturiores, & pulchriores in torculari calcantur, vt vinum inde exprimatur. Sic omnino etsi quibusdam fidelibus satis ad salutem sit, *declinare à malo, & facere bonum*, absque insigni aliqua cruce & certamine, absque eo quòd per varias tribulationes in torculari probentur; tamen plerique electi, & quidem Deo chariores, & fructu bonorum operum pleniores, in torculari calcantur, in varias tribulationes incidunt, & per longam probationem, patientiæ (*quæ perfectum est opus*) virtutem exercent, & coronam reportant. Sic qui parcit Confessoribus, vincit in Martyribus. *Dico vobis amicis meis: Nolite timere eos qui corpus occidunt.*

Simile. 9.

Esaiæ 5. Dom. 5 post Epiph. 10.

Gal. 6. 11.

Iacobi 1. 12. *Luca 12.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

De hac re in superioribus sæpe diximus. Sed & solent vinitores, spinis & vepribus ex vinea sublatis, vineam munire, & à feratum ingressu arcere. Sic tu peccata per pœnitentiam sublata, animo tamen sæpe reuolue. Ab eisdem repetendis, vel ab alijs vitiorum monstris illa recordatio custodiæ munimenti loco erit. Videat nunc vnusquisque quousque in vineæ Domini cultura processerit, &, si nihil habeat quod agat, otiosè sedeat: sin multa sibi adhuc deesse perspiciat, semper sibi operandum esse intelligat. In hanc vineam omnes conducti sumus. *Empti sumus pretio magno.* Et quare? *Vt glorificemus Deum in corpore nostro*: quanto magis animo, in tota mente, & toto corde? In Christi castris militamus. Nullus labor militaris recusandus. Qui vult ex mercatura ditescere, nullum nauigandi laborem detrectat. Qui liberari à graui morbo desiderat, medicamenta non reipuit. Qui fundum emere cupit, statim de pretio incipit cogitare. Sic qui ad vineam Domini se & vocatum, & conductum, & missum esse intelligit, ad labores assiduos se vocari sciat. In omni agriculturæ genere, nihil tam varium & tam assiduum coloni laborem atque industriam desiderat, atque vnius vineæ cura. In bruma, in vere, in æstate, in autumno aliquid semper est quod agat agricola. Vix bene finita vindemia, resecandi palmites, qui tota æstate luxuriarûnt: terra de nouo purganda, plantæ nouæ inserendæ, fossæ ducendæ, sepes renouanda, sustentacula paranda noua. Vbi pullulare cœperit, pampini sollicitè inspiciendi vt purgentur, vt putentur quum opus fuerit: folia superflua resecanda. Vbi vuæ maturuerint, quantus in tota vindemia labor! Maior certè quàm in reliqua vt adolesceret cultura. Nam & in custodia & recto vsu fructuum maior labor, prudentia & cautela maior adhibenda, quàm in ipsa earum operatione. Ideo Christus, vt ostendat nos operarios esse debere perpetuos, dicit, se nos in vineam suam mittere.

Similia.

4. *Illi autem abierunt.*

Contra dilationem virtutis.

LOcus moralis contra dilatores & procrastinatores, in causa salutis & obsequij diuini. Etsi enim Deus pro sua infinita bonitate omnibus horis vocat in vineam, mane, hora tertia, sexta, nona, vndecima: tamen neque eosdem omnibus

omnibus istis horis in hoc Euangelio vocauit, sed modò hos, modò alios; neque vlla eius vsquam extat promissio aut vitæ longioris, aut iterandæ vocationis. Imò hoc Euangelium diserte notat, quòd isti vocati, mox vt vocati fuerant, abierunt. Qui mane vocatus est, non se excusat, vt expectetur vsque ad tertiam: nec qui tertia, vt differatur vsque ad sextam. Vnde sanctus Augustinus: *Tu quando vocaris veni. Sexta hora vocaris? veni. Paterfamilias etiam hora vndecima venienti denarium promisit: sed vtrum viuus vsque ad septimam horam, non promisit.* Et alio in loco: *Verum quidem dicis, quòd Deus pœnitentia tua indulgentiam promisit, sed huic dilationi tua diem crastinum non promisit.* Quare Apostolus suos Hebræos ita grauiter monet: *Videte fratres, ne forte sit in aliquo vestrum cor malum incredulitatis, discedendi à Deo viuo:* non solùm infidelitate hæresis, sed etiam infidelitate separationis à diuino amore, & obedientia Dei viui, quasi deserendo culturam vineæ eius, aut etiam nolendo ire in vineam. Sequitur: *Sed adhortamini vosmetipsos per singulos dies, donec Hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati.* Sunt verba pulcherrima. Per singulos dies adhortari nos ipsos ad virtutem iubet: nec vllum cras expectare, sed illud *Hodie* semper in animo & opere habere. Sic enim alia Scriptura dixit: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra.* Per totam hanc vitam, *Hodie cognominatur in nobis.* Hodie vox Dei est. Cras vox diaboli est: quam hîc Apostolus vocat *Fallaciam peccati.* Diabolus enim & peccatum in eo nos perpetuò fallunt, quòd Hodie sibi reseruant, & Cras Deo fallaciter promittunt. Obseruauit hoc sapienter & salubriter Gregorius Nazianzenus: *Quòd si hodiernum diem semper præteriens, salutem in posterum reijciat, tacitis nimirum dilationibus à pestifero spiritu deceptus, vt illius consuetudo fert, dicentis, Da mihi id quòd nunc fluit tempore, futurum Deo; mihi ætatis florem, Deo senectutem; mihi voluptates, Deo corpus effœtum, nulli que vsibus aptum: quanto miser in periculo versaberis! quot quámque inopinati rerû casus te abripient?* Et vide, quæso, diaboli fallaciam. In omnibus huius seculi negotijs, vel necessarijs, vel superuacaneis, nullam nobis requiem, nullam dilationem permittit. Canit nobis illud per Pœtam: Fronte capillata, post est occasio calua. Si filio, si nepoti, si amico, si tibi ipsi, beneficium, officium, patrimonium cõquiritur, noctes ac dies currimus, nullũ rei benè gerendæ tempus elabi finimus: sic ad omnia vigilamus,

Pſal. 94. Cras, vox diaboli.

Diaboli fallacia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi eras aut hodie moriendum esset. In sola causa salutis Nestoreos nobis annos promittit. Sic vafer diabolus præsens tempus per otium & voluptates, futurum per spem inanem lactando, nobis surripit; donec die quo minimè putamus in suum nos barathrum ex improuiso cum maximis cachinnis protrahat. Hæc est fallacia diaboli & peccati, qua obduramur in malo, de quo Apostolus cauere nos iussit. Sic iterum Spiritus sanctus nos monet: *Ne tardes conuerti ad Dominum nec differas de die in diem. Subitò enim veniet ira eius & in tempore vindictæ disperdet te.* Sic iterum Paulus: *Ecce nunc tempus acceptabile, nunc dies salutis. Illud tunc* (ait Nazianzenus) *non certum aliquod tempus, sed tempus omne designat.* Illud nunc, nullum crastinum habet. Vide, quæso, diaboli fraudem. Vt palàm atque apertè virtutem contemnat, homini mediocriter Christiano persuadere non potest. Id ergo agit, vt differat, ac differendo amittat. *Qui non est hodie, cras minùs aptus erit.* Quanto enim magis differtur bonum, tanto difficiliùs redditur, vel propter peccati consuetudinem, vel propter Dei maiorem offensionem, vel quia tãdem impius quam in profundum venerit, contemnit. *Nauis, etsi multa onera capiat, tam diu onerari potest, vt submergatur.* Tam diu & frequenter in peccato manere quis potest, vt gratiam suã Deus penitus subtrahat, quod & diserte futurũ Scriptura prædicit: *Auferetur zelus meus à te, & quiescã, nec irascar amplius, eò quòd nõ fueris recordata dierũ adolescentiæ tuæ.* Non irascar, id est, non te castigabo vt emenderis. *Dimisit eos secundùm desideria cordis ipsorum in adinuentionibus suis.* Deinde quantum malum temporis iactura? Sicut pannus, quum adhuc integer est, quamcumque velis de eo vestem conficere licet; vbi autem semel aliquam formam accepit, ad aliud aptari non potest, absque magna panni iactura, aut cum magna nouæ vestis deformitate: sic tempus elapsum, quod otio aut voluptati datum fuit, animæ saluti applicari, aut vtile esse non potest, sed detrimento potiùs est, quia malè impensum. Sed & ideo mortis horam rem incertissimam Deus esse voluit, vt omnis Deo seruiendi dilatio penitus præscinderetur, & omni tempore vigilantes, quasi in acie accincti staremus: vt de extremi iudicij hora incerta, in alia Dominica ostendimus.

Ezech. 3.
2. Cor. 6. vbi supra.
Similia.
Basil. in exhor. ad Bapt.
Ezech. 16.
Psal. 8.
Dom. 1. Aduen.

5. Quid

5. Quid hic statis tota die otiosi?

LOCVS moralis contra otiosos, ignauos, & desides in Dei obsequio & salutis causa. Si enim necdum in vineam conductos ita arguit paterfamilias, quanto magis iam per Baptismum vocatos & conductos arguet! Si in foro otiosum esse non licet, quanto minus in vinea! Si nati ex carne, & adhuc de mundo homines otij arguuntur, quanto magis nati ex Deo, & electi de hoc mundo, vt Christo nomen dent, si otio torpescunt, redarguentur! Sed in foro huius mundi nulla sunt negotia? Imo locus ille omnium negotiosissimus est, vbi frequentissima mercatura, contractus plurimi, & magna politiæ ciuilis pars exercentur. Sed hos negotiosos homines, Paterfamilias Deus vocat otiosos: quia licet *infinitis se quæstionibus immisceant, & sollicitis sint circa plurima*, tamen quia vnum, quod necessarium est, omittunt; otiosi coram Deo censentur & sunt. Vt enim Dauid tacuit dum clamaret tota die, (ait enim: *Quoniam tacui, inueterauerunt ossa mea, dum clamarem tota die*: clamauit enim in peccato, sed tacuit in gratia) & sicut Ierusalem plangitur vt *ciuitas sola, plena populo*, quia Deo suo caruit; & vt *cæci duces* vocantur Pharisæi, quia veritatem non videbant, alioqui satis oculati; ac denique vt tota prudentia humana *stultitia est coram Deo*: si tota negotiositas humana, quæ circa terrena occupatur, & cuius finis terra, & præsens commoditas est, otiositas est coram Deo. Sicut enim pueri, quum in casulis luteis componendis occupantur, & in arundine equitant, videntur sibi occupatissimi, quum nostro hominum iudicio meras nugas otiosè agant; sic omnino omnes occupationes terrenæ, in quibus vel Dei gloria, vel salus proximi, aut nostra non quæritur, etsi nobis hominibus seria & grauia negotia videantur, tamen Deo & Angelis eius, imò sapienti cuique meræ nugæ & inane otium videntur, & sunt. Simile est in agricola, opifice, mercatore, quando non id agunt quod ars & professio eorum postulat. Sed vt de otiosis propriè dictis, & iuxta communem intellectum acceptis, Euangelij verba tractemus, hoc ipsum, otiosum esse, seu in foro, seu in vinea, meritò reprehendit paterfamilias, & vt bonus medicus radicem & causam morbi patefecit. *Otiositas enim*, vt alibi dictum est, *multam malitiam docuit*, id est, causa & radix est multorum peccatorum. Vnde illud etiam hominis ethnici: *Otia si tollas, periere Cupidinis arcus.*

Contra otium & ignauiam.

Mundi negotia, otia sunt Deo.

Eccles. 1. tom. 11.

Psal. 31.

Thren. 1.

Simile.

Otiositas malorum radix.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Homil. 18. in epi. ad Ephes. Sed audiamus potius Sanctos nostros. Esse otium per se grane peccatum; familiari exemplo docet S. Chrysostomus. *Nihil* (inquit) *boni facere, hoc ipsum est malè facere. Dicas enim velim: si famulum haberes qui nec furaretur, nec conuitiaretur, nec contradiceret, nec mobiliaretur, nec quicquam mali faceret, sederet tamen toto die otiosus, nec aliquid eorum, quæ seruus hero præstare debet, faceret, non flagellares illum? Atqui nihil mali operatus est.* Planè sic Deus flagellabit otiosos, hoc ipso quòd otiosi sunt. Duplex enim est hominis iustitia. Non solùm, *Declinare à malo*, sed etiam *facere boni.* *Aelianus var. hist. lib. 9.* *Pisistratus, Atheniensium tyrannus, accersi iussit eos qui in foro deambulando atque otiando tempus tererent, & dixit: Si nec boues nec semina habetis, de meo accipite, vt terram colatis: veritus ne horum otium insidias aliquas pareret.* Sic Deus, non nostras insidias metuens, sed nostræ saluti prospiciens, & multorum malorum causas tollens: vocat nos in vineam suam, dans nobis de suo & naturæ vires, & gratiæ semina, quibus freti laboremus. Huius otij & desidiæ fructum, rectè Sapiens expressit, dicens: *Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate, & non dabitur illi.* *Prouerb. 20.* Docet, qui in hac vita non laborant, in altera vita nihil gratiæ aut fauoris impetraturos. Omnes creaturæ, accepto operandi præcepto, ab initio creationis suæ vsque hodie operantur. Cœli motus non cessant, terra germinat, bestiæ & pisces multiplicantur. Solus homo, quia liberi arbitrij est, non obtemperat præcepto siue naturæ: *In sudore vultus tui comedes panem tuum*; *Genes. 3.* siue gratiæ Euangelicæ, *Regnum cœlorum vim patitur.* *Matth. 11.* & operarij conducuntur in vineam. Quare ad creaturas, easdémque vilissimas, otiosos & pigros Deus mittit. *Vade ad formicam, ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam.* *Prou. 6.* Quanta ignominia, vt à formica homo discat? & sapientiam discat? Cur hoc? Sequitur: *Quæ cùm non habet ducem, neque præceptorem, neque principem, parat in æstate cibum sibi, & congregat in messe quod comedat.* id est, quum non habeat cuius exemplum sequatur, vt nos Christi Mediatoris, & tot Sanctorum eius; nec cuius præceptis obtemperet, vt nos Ecclesiam, & omnes Præpositos eius; nec à quo reprehendatur, vt nos verbi prædicatores, & animarum curatores habemus: tamen parat in æstate, & congregat in messe quod comedat in hyeme: & nos in præsenti vita, & tot bonorum occasionibus & opportunitatibus, non prospicimus futuro iudicio. Sed & vide sapientiam formicæ atque industriam.

industriam. Est animal paruum, in quo laudatur humilitas: *S. Bonauent. in Diæta saluti. cap. 57.* grano puro pascitur, in quo commendatur honestas: socios laborantes adiuuat, in quo docetur charitas: sollicita semper curritat, in quo monstratur industria: prouida est de futuro, in quo ostenditur prudentia: grana collecta detruncat, ne in terra germinent vel putrescant; in quo significatur nostra mortificatio: tempore imbris grana abscondit, in quo nos docet tentationis fugam: tempore sereno granum soli exponit, in quo docet, vel Deum de bonis suis laudare, vel ad Dei gloriam bona nostra depromere: pondus portat maius quàm ipsa sit, in quo monstrat zelum compassionis. Occultas vias (ait Solinus) rectas faciunt, per quas incedant. Hoc nos docuit Scriptura, clamans (*Rectas facite semitas Dei nostri.* vt suprà explicatum est. Iuxta Plinium, lib. 11. cap. 30. Grana sibi inuicem communicant, & labores ordinant. Documentum dant charitatis, eiusdémque ordinatæ. Faciunt denique semitas in silice tritas, quo docent duras vias nos custodire. Vides formicæ sapientiam, sine duce, sine præceptore, sine principe. Ergo non iam Regina Austri, aut Niniuitæ, sed vna formica surget in iudicio, & nos pigros, otiosos, desides, vacuos, inanes ac steriles bonorum operum; condemnabit. Sed audi rursum sapientem, quomodo exclamat: *Vsquequo piger dormiest quando consurges de somno tuo? Paululum dormies, paululum dormitabis, & veniet tibi pauperies quasi vir armatus*, id est, cui resistere & mederi non poteris: à qua etiam in æternum non liberaberis, quia captiuum te abducet, vt armati hostes aduersarios suos pigros, & bello captos solent. Augustinus ante suam conuersionem hoc se pigritiæ morbo laborasse, his verbis docet: *Vndique ostendenti vera te dicere, Domine, non erat omnino quod responderem veritate conuictus, nisi tantùm verba lenta & somnolenta. Modo, ecce modo, sine paululum. Sed modo & modo non habebant modum, & sine paululum ibat in longum.* *Confess. lib. 8. cap. 4.* Otium optimis Philosophis tam absurda res visa est, vt mundum æternum potiùs ponere, quàm creationem eius in tempore agnoscendo, otium in Deo agnoscere maluerint. Insipienter quidem, quo ad Dei otium, quia etiam non creato mundo, maiora habet in seipso Deus in quibus occupetur (vt suæ diuinæ essentiæ contemplationem, amorem, & communicationem diuinarum personarum) quàm sit totius vniuersi creatio & gubernatio; in hoc tamen sapienter, quòd otium ita detestabantur, vt ne quidem Deo conuenire existimarent.

stimarent. Si enim Deo non conuenit, qui nulla re indiget, quanto minùs nobis hominibus, quibus nihil est indigentius, adeò vt panem quotidie à Deo mendicemus, dicentes: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie?* Otij fugiendi exemplo sunt fatuæ virgines, quæ, *moram faciente Sponso, dormierunt, & dormitauerunt.*

Matth. 25.

Volentes enim alienum oleum mendicare dicentes, *Date nobis de oleo vestro*, repulsam acceperunt, & quidem negligentia dignam. In extremo mortis articulo qui petit alienum oleum, id est, vt alterius bonis misericordiæ operibus iuuetur, frustra tunc hoc petit; sed bene ei respondetur: *Ito ad vendentes, & eme tibi.* hoc est, tu ipse vide quas eleemosynas pauperibus feceris (illi enim vendunt quodammodo cœlum, qui, *quum defecerimus, recipiunt nos in æterna tabernacula*, eo quòd ex mammona iniquitatis eos nobis amicos fecerimus:) vel quæ alioqui misericordiæ & virtutum opera exequutus fueris.

Luca 16.

Nam qui in tali articulo non inuenit oleum misericordiæ, quod eum sursum euehat, aqua negligentiæ suffocabitur. *Iudicium sine misericordia ei qui non fecit misericordiam.* Sera autem illa & extrema pœnitentia, vix pœnitentia dici potest, quia licet mortis metus angat, amoris tamen Dei paruum aut nullum vestigium ostendit. Quare diuus Augustinus, vt talibus pœnitentiam negare non vult, ita pœnitentiæ fructum illis promittere non audet, vt multis verbis in quadam concione ad populum disseruit. Otium igitur fugiendum, ne ad extremum hoc nos periculum adducat. Vnde sapienter sanctus Augustinus otium vocauit *viui hominis sepulturam.* Si lex dormientibus non est scripta, vt Iureconsulti dicunt, quanto minùs cœlum dormientibus paratur! Dauid in bello fortis, domi otiosus sedens, alienam vxorem rapit, & homicidium committit. Salomon, quia in summa pace otio fruebatur, libidine seipsum perdidit. Populus in deserto, absente Moyse, & nihil agens, *sedit manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* De hac materia superius plura.

Iacobi 2.

Homil. 41. ex hom. 50.

Serm. 17. ad fratres in eremo.

Exempla.

Domini. 3. post Epipha. text. 2.

6. *Quia nemo nos conduxit.*

Merces certa bonorum operum.

LOCVS moralis de vera & certa mercede bonorum operum, propter quam conducti sumus. Error enim omnium, fidem in Scripturis reuelatam ignorantium fuit, aut ferè omnium

omnium, nullum esse post hanc vitam virtuti præmium, mercedem nullam. Hunc humani generis errorem Christus hac voce huius parabolæ significare voluit. Otiosorum enim tam infidelium quàm etiam fidelium, sed impiorum, & fidem suam factis negantium, illa vox est: *Nemo nos conduxit.* Nullus est virtutis honos, præmium, & merces nulla. Horum vocem Ecclesiastes expressit, dicens: *Dixi in corde meo de filiis hominum, vt probaret eos Deus, & ostenderet similes esse bestiis.* Nimirum qui id sentirent quod sequitur: *Idcirco vnus interitus est hominis & iumentorum, & aqua vtriusque conditio: sicut moritur homo, sic & illa moriuntur: similiter spirant omnia, & nihil habet homo iumento amplius.* In his verbis (vt exponit S. Gregorius) *ex mente infirmantium*, id est, qui laborant ignoratione veri, *humanæ suspicionis sententiam proponit. Qui tamen ex definitione rationis, suam postmodum sententiam protulit, dicens: Quid habet amplius sapiens stulto, & quid pauper nisi vt pergat illuc vbi est vita?* Hanc etiam impiorum & infidelium opinionē D. Paul⁹ his verbis correxit: *Si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominib⁹.* Veteres siquidem Philosophi, & sapientes huius mūdi, vel ipsam voluptatem, & rerum omnium affluentiam pro summo bono habuerunt, non virtutis actionem, vt Epicurei; vel qui virtutem coluerunt, aut propter se solam expetendā sine vlla mercede à Deo expectanda (vt qui Stoici vocabantur, & rigidissimi virtutis cultores habiti sunt) aut gloria præsentis seculi, tanquam iusta & ampla mercede eam compensari putabant: vel denique nihil esse Deo curę actiones nostras, seu bonas seu malas, asserebant. Omnium horum vox erat: *Nemo nos conduxit.* Contra hos omnes disputans Lactantius, ait: *Virtus mercedem suam à Deo iudice accipiet: quam si tollas, nihil potest in vita hominum tam stultum, tam inutile videri, quàm virtus.*

Eccli. 3.

Dialog lib. 4. cap. 4.

Eccli. 16.

1. Cor. 15. Philosophorū omnium vox.

Diuinar. institut. lib. 3.

Nam & ideo disputabant olim Philosophi Academici (vt apud Ciceronem Carneades) Iustitiam esse stultitiam. *Iustus* (inquit ille Carneades) *si aut equum saucio, aut tabulam naufrago non ademerit, quum in periculo vel hostium vel naufragij versatur, stultus est. Ipsi enim pereundum est, nisi fecerit. Si ademerit, iniustus est, prudens tamen, quia sua saluti consulit.* Hæc olim ethnicorum, hæc hodie impiorum etiam Christianorum disputatio est, qui vtile honesto, commodum suum iustitiæ & æquitati præferunt; & dum prudentes esse volunt, iniusti sunt, rebusque tantùm præsentibus consulendu

Cic. lib. 3 de Repub. apud Aug. de ciuit. Dei, lib. 2, cap. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Diuin. inſtit. lib. 3.

dum putant. *Cur enim ſic ille diſputauit* (ait Lactantius) *niſi quia ad hanc vitam temporalem referebat omnia, virtutiſque præmia, quæ ſunt æterna & immortalia, non videbat?* Qui enim iuſtitiæ præmium, iniuſtitiæ p[oe]nas credit firmiter credit, vitam potiùs præſentem, quàm iuſtitiam, deſeret. Verùm ideo otioſi tota die in foro ſtamus ideo Dei & iuſtitiæ operibus neglectis improbè, fraudulenter, iniuſtè negotiamur, *circumuenientes fratrem in negotio* (quæ magna hodie, proh ſcelus, prudentia videtur) quia cum iſtis ethnicis & atheis in corde dicimus: *Nemo nos conduxit* ad benefaciendum: nulla virtutis aut iuſtitiæ merces eſt. Nam (quod notandum eſt) hæc vox nec eorum eſt qui mane, nec qui hora tertia, ſexta, nona, ſed qui circa vndecimam vocati in vineam fuerunt: nempe vel gentilium philoſophorum, & huius mundi ſapientum, qui paulo ante Chriſti aduentum florere in orbe cœperunt, & iniquitas omnis ſic abundare, vt iuſtitia iuſtitia videretur, vel impiorum credentium, qui totam ferè vitam in fraudibus & mendaciis, & iniuſtitiis vbi contriuerint, vt opes accumulent, in vltima tandem ætate compuncti, & vocati in vineam, vt de animæ ſalute cogitent, pro ſua excuſatione dicunt: *Nemo nos conduxit*, de futuræ vitæ præmio nihil hactenus cogitaui.

2. Theſſ. 4.

Hanc opinionem impiam, & otij atque ſocordiæ fontem (marceſcit enim virtus, cui nulla ſpes præmij proponitur, & inſitam omni virtuti difficultatem, mercedis expectatio vel tollit, vel minuit, quia, *vt patientia probationem operatur, ſic probatio ſpem adfert*) noſtri temporis hæretici renouarunt, ſuorumque animis altiſſimè impreſſerunt, omnem bonorum operum apud Deum mercedem negantes, ſicut omne meritum negant, & operas euchariſticas (ſic enim loquuntur) & gratuitas prædicant, docentes, poſſe quidem vnumquemque bene operari (ait enim Flaccus Illyricus) ſed nec ob expectationem mercedis (hoc enim mercenarium vocant, & ſeruis proprium, non filiis Dei) nec tanquam rem ad ſalutem neceſſariam (ſic enim illorum ſola & ſpecialis fides penitus concideret) verùm ex ſolo intuitu beneplaciti Dei, quia videlicet iuxta iſtos, *Nemo nos conduxit*. Sed hæc duplex perſuaſio & doctrina impia, omne prorſus bene operandi ſtudium hominum animis eximit. Chriſtianos enim frigidos & infirmos (quorum maxima turba eſt) ad bonorum operum contemptum inducit; alacriores & fortiores in deſperationem trahit.

Rom. 3.

Locus contra hæreticos.

Illi

Illi enim bene operandi ſtudium, vt minimè neceſſarium, perlibenter deponunt. Nam qui ſumma bonorum operum neceſſitate perſuaſa, & firmiter credita, tam tepidi nihilominus ac languidi ſumus; eiuſdem neceſſitatis opinione ſublata, quomodo non penitus frigidi erimus, & planè ſtupidi? Iſti verò propter perfectionem ſummam (eſt enim perfectiſſimus operandi modus, & rara auis in terris, ex puro & ſolo Dei amore, abſque vllo mercedis deſiderio, virtutem ſectari) bonorum operum labores ſuſcipere deſperant. Qua ex cauſa apud horum temporum hæreticos omnis pietas, iuſtitia, virtus, Dei timor, religio non exultat tantùm & iacet, verùm etiam exploditur ac deridetur. At nos Chriſtiani Catholici agnoſcimus & profitemur nos eſſe cõductos ad operandum in vinea Domini ampliſſima mercede propoſita. Sic ſumus filij Dei & liberi, vt ſimus tamen ſerui. Sumus liberi peccato, ſerui iuſtitiæ. Quod penè cum ſtomacho Apoſtolus docet, noſtri temporis Libertinos in Spiritu præuidens. *Neſcitis* (inquit) *quoniam cui exhibuiſtis vos ſeruos ad obediendum, ſerui eſtis eius cui obeditis? ſiue peccati ad mortem, ſiue obeditionis ad iuſtitiam? Gratias autem Deo, quòd fuiſtis ſerui peccati, obediſtis autem ex corde in eam formam doctrinæ, in quam traditi eſtis. Liberati autem à peccato, ſerui facti eſtis iuſtitiæ.* Ergo ſic filij & liberi ſumus, vt tamen ſerui. Certè ita ſerui Dei ſumus, vt, quum fecerimus omnia quæ præcipit nobis, dicere tamen debeamus, *Serui inutiles ſumus*. Deo quidem inutiles, *qui bonorum noſtrorum non indiget*, nobis autem ipſis per omnem modum vtiles: quia talibus dicetur: *Euge ſerue bone & fidelis, intra in gaudium Domini tui.* Rurſum ſic ſerui ſumus, vt etiam mercenarij ſimus, non quidem ſordidi, ſed heroici; nec coactitij, ſed ſpontanei ac liberi. Merces quippe quam expectamus: non res vilis aut ſordida eſt, nõ bonum aliquod temporale & terrenum, & huius vitæ, ſed illa quam ſeruo ſuo Abrahæ Deus repromiſit: *Ego merces tua magna nimis.* Qui talem mercedem reſpiciũt, heroici & nobiles mercenarij ſunt; ſicut Regibus ſeruire, nobilitas eſt. Quare Apoſtolus diſertis verbis dicit: *Scientes quòd à Domino accipietis retributionem hæreditatis, Chriſto Domino ſeruite.*

Rom. 6.

Luca 17.

Pſal. 15.

Luca 19.

Gen. 15.

Coloſſ. 3.

Sic ſerui Dei ſumus, vt empti pretio magno, ita conducti mercede ampliſſima. Quare vt conductitij, finito labore, expectant ſuam mercedem, ſic iuſti in Scripturis. Pauli illi vox eſt & doctrina: *Sobriè, iuſtè, piè viuamus in hoc ſeculo, expectantes beatam ſpem, & aduentum gloriæ magni Dei.* Iubet be-

Tit. 2.

ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne operari expectando mercedem. Hæc expectatio mercedis nostræ est quasi cibus noster inter laborandum. Deus in hoc Euangelio conducit operarios, & conuenit eum illis *ex denario diurno*. Quibusdam etiam dixit: *Quod iustum fuerit, dabo vobis*. De cibo & potu nihil dicit. Et tamen qui in vinea laborat, præter denarium quem accipit, quod comedat habere debet. Noster ergo cibus spes est & expectatio mercedis. De hoc cibo dixit Propheta: *Propter verba labiorum tuorum ego custodiui vias duras*, verba labiorum Dei, promissiones ampl issimas dicit: Et iterum: *Sustinuit anima mea in verbo eius, speravit anima mea in Domino*. Quasi enim sustentatur anima: pascitur & refocillatur in mediis laboribus, expectando beatam spem. Hæc expectatio, hęc spes mercedis, fuit cibus Martyrum in tormentis, cibus Cõfessorum in perpetua mortificatione, cibus denique & consolatio Christi ipsius, quum nostras iniquitates portaret. De illo enim Apostolus scribit: *Qui proposito sibi gaudio, sustinuit crucem confusione contempta*. Tollenda ergo vox illa otiosorum hominum, vox ethnica, vox hodie hæretica, vox impia, & desperatione plena: *Nemo nos conduxit*. Conducti sumus, quia *pietas*, quam in vinea excolenda exercemus, *vtilis est ad omnia, habens promissionem vitæ, quæ nunc est, & futuræ*. Conducti sumus denario, quæ est vita æterna.

Matth. 20.

Psal. 16.

Psal. 129.

Hebr. 12.

1. Tim. 4.

7. *Voca operarios, & redde illis mercedem.*

De mercedis bonorũ operũ qualitate.

LOcus moralis, & consolatione plenus, de bonorum operum mercede à Deo reddenda. Hunc locum, quod ad doctrinam attinet, & de vera mercedis retributione, in altero Promptuario contra hæreticos tractauimus. Nunc vt ad mores valet, & ad pietatem extimulat, tractandus est. Quo in loco primùm Dei benignitas spectanda est, quæ nostris operibus mercedem promittere voluit. Secundò, quantus ad virtutem stimulus hæc reposita merces esse debeat. Tertiò, quæ & quanta hæc merces est, paucis explicabitur. Ad primum quod attinet, quum opera nostra seruorum sint opera, & prorsus debita, quum nobis ipsis sint vtilia & necessaria, quum parui temporis & exigui laboris sint, immensa Dei benignitas satis laudari non potest, quę illis mercedem repromittit, vitam æternam.

1.

2.

3.

1. Dei benignitas triplex.

1.

2.

3.

1. Opera nostra esse debita.

Seruorum opera esse labores fidelium in Dei præceptis exequendis, iam modò ostensum est: sed & inde patet, quòd quicquid sumus, Deo debemus. Vnde illa fidelis serui vox: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* Huc accedit, quòd omnia ferè virtutum opera, Dei præcepta sunt: à nobis igitur præstari debent, etsi nulla proponeretur merces.

1. Psal. 115. 2.

Ideo peccata nostra & transgressiones vocantur debita nostra. *Dimitte nobis debita nostra*, quia id, quod debuimꝰ facere, non fecimus. Deus ergo opera à nobis alioqui debita sic remunerat, veluti si magnus aliquis Princeps, propter seruatam torquem auream, magnum auri pondus ministro darer. Nam ille commissam sibi torquem seruare debuit, alioqui puniendus; sic nos Dei mandata. Rursum nulla mercede proposita æquum & conueniens erat, nos Christianos Christo pro nobis passo compati, & capitis nostri vestigia sequi. Ex qua consideratione Paulus ait: *Charitas Christi vrget nos: quia si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*. Et tamen compatientibus illi mercedem repromittit Christus; dicente Paulo: *Si compatimur, conglorificabimur. Socij facti passionum, socij erimus consolationum*. Amplificari hic ergo debet bonitas & benignitas Dei, quæ operibus, alioqui debitis, mercedem tamen maximam reddit. Iam verò quale illud est, vt hæc ipsa bona opera, quibus merces promittitur, nobis ipsis sint vtilia, & sic vtilia, vt absque illis bruta, non homines essemus.

Simile.

3.

Rom. 8.

1. Cor. 12.

2. Opera nostra nobis vtilia.

Quid enim aliud sunt omnia virtutum opera, quàm animi humani ornamenta? Quid aliud tota illa vineæ Dominicæ cultura, in qua laborantes mercede remunerat, quàm ipsius animę cuiusque nostrum necessaria cura, homine rationali digna, vt in superioribus explicatum est? Quare quemadmodum pij parentes, ęgrotantibus filiis, & potiones amaras recusantibus, dona & xenia promittũt, si medici præceptis obtemperauerint, quum tamen salutis beneficium nõ tam parentum quàm filiorum sit: sic Deus Pater cælestis, præceptorum suorũ obseruationi, & virtutũ exercitio, quæ nobis in hac corrupta natura grauiter ægrotãtibus salutaria sunt, illi autẽ nullo modo necessaria aut vtilia, ingentia præmia promittit. De hac Christi medicina Augustinus: *Misit Deus medicum, qui nos gratis sanaret. Parum est, qui gratis sanaret; qui sanatis etiam mercedem daret. Nihil addi ad illã beneuolẽtiam potest. Quis est, qui dicat: Sanem te, & do tibi mercedem? Optimè fecit. Sciebat se venisse ditem ad pauperes. Sanat ægrotos: sanatis*

Simile.

Serm. 13. de verb. Apost.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sanatis donat, & non aliud quàm seipsum donat. Hæc consideratio tam clara & certa est, vt multi gentium Philosophi virtutem propter seipsam expetendam & exequendam esse docuerint: Vnde Seneca: *Altum quiddam est virtus, excelsum & regale, inuictum & infatigabile Voluptas humile, seruile, imbecille, caducum, cuius domicilium formices ac popinæ sunt* Hæc est ergo maxima Dei benignitas, quòd bonis operibus operam dando, *& hic dulcem vitam* (vt scribit Chrysostomus) *virtutum ipsarum delectatione ducemus, & futurorum dono potiemur bonorũ, Deiq; insolubiles amicitias sortiemur.* Quid nẽpe vel humanæ societati cõmodius, vel cuiuis homini iucundius esse potest, quã perpetua & sincera dilectio? At hoc est maximũ Dei mandatum. Imò *qui diligit proximum, legem implenit.*

In lib. de vita beata.

Homil. 11. in Matth.

Rom. 13.

Denique omnia decalogi mandata, an aliud inbent, quàm quod omnis Resp. ciuitas, familia, à suis omnibus exactè obseruari percuperet? Talia sunt omnia Dei & Ecclesiæ præcepta, vt magis ad nostram vtilitatem & consolationem, quàm ad Dei gloriam sint comparata. Imò in virtutum ratione magis nostro commodo, quàm suo honori, Deus prospectum voluit. Verbi gratia. Orta est inter te & alium simultas? Vide quid iubeat Deus, *Vade, prius reconciliare fratri tuo, & sic offeres munus tuum ad altare.* Consultum & prospectum prius vult paci fraternæ, & resarciendæ iniuriæ profectum proximi, quàm suo honori, qui in oblationibus ad altare præstatur. Sed & inimicum tuum, nisi tibi reconciliet, Deus idcirco non diligit, quia tibi inimicus est, & quia tu amicus Dei es. De qua re sic Chrysostomus: *Quia Deus nos perfectè diligit, ideo inimicis nostris non vult esse amicus. Veputa, Duo inimici essis fideles ideo tibi non vult esse amicus, quia illi amicus est: & ideo illi non vult esse amicus, quia tibi amicus est. Ergo te diligens, est illi inimicus: & illum diligens, tibi est inimicus.* Hæc ille. Sic Deus propter bonum nostrum ad perpetuam charitatem cogit: non secus quàm si bonus pater duobus litigantibus filijs, etsi vtrumque amet, neutrum tamen, durante lite, velit diligere, quia alter alteri litigando nocet, quum ille vtrique beneconsultum vellet. Amplificari multum & copiosè hæc Dei benignitas potest, quòd illa in nobis virtutum opera magnificè remunerat, quæ nobis potissimum vtilitatem adferunt. Nam vide, quæso, quomodo hanc fraternam dilectionem remuneret. Iubet nos orare: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.* Hoc est, promittit nobis veniam peccato

Matth. 5.

Hom. 17. in Matt. & 1. operis imperfect.

Similè.

Matth. 6.

peccatorum, si nos alijs in nos peccantibus ignoscimus. Et ideo in alia Scriptura dixit: *Charitas operit multitudinem peccatorum.* Denique in extremo iudicio illa bona opera maximè remunerat, quæ proximorum nostrorum vtilitatibus seruierunt, vt pascere esurientes, vestire nudos, visitare captiuos. Tertium punctum quod in ineffabili Dei benignitate circa bonorum operum remunerationem annotari potest, adhuc excellentius est, quòd parui temporis, & exigui laboris opera, æterna & splendidissima mercede retribuat. Vnde Apostolus: *Quod in præsenti momentaneum est & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis.* Leuitati laboris, pondus gloriæ, idemque supra modum sublime, momentaneo æternum respondet. Sic alibi: *Non sunt condignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Nempe, vt scribit Augustinus, *siliqua laboris ad requiem sempiternam.* Si tibi certò constaret, & ad hoc diploma regium signatum haberes, te per annos in hac vita quinquaginta maximis redditibus potiturum, si decem prius annos in Regis obsequio & seruitio ageres; an hanc conditionem recusares? Non adeò opinor demens aut stupidus esses, si bonorum huius vitæ amator es. Quòd si ergo cœlestem gloriam amas, quid de tantilli temporis labore causaris? An præsentium magis voluptate traheris? Nempe sic in vinea Satanæ se res habet. Prius illic merces redditur, & postea laboratur. Prius ad momentum temporis deliciantur, & postea in inferno cruciantur. Prius conuiuantur splendidè, sed postea symbolum soluunt peracerbè. Paucas pecunias ex vsuris mutuant, & postea duplum persoluunt. *Fauus distillans labia meretricis: nouissima autem eius amara, quasi absynthium. Ducunt in bonis dies suos, & in puncto descendunt in infernum.* An hanc conditionem cupis, vt præsenti voluptate modica æternos cruciatus emas? Atqui in Christi vinea prius laboratur, & postea merces redditur: qui omnis honestæ negotiationis ordo est. Agricola prius seminat, postea metit. Mercator primùm nauigat & peregrinatur, postea ex mercibus domum apportatis rem facit. Opifex cuiuscunque artis primùm opus facit, postea mercedem accipit. Sed isti omnes vix lucrum percipiunt, quod labores compenset; aut, si excedat compensatio laborem, medioeris ille excessus est; & vt sit maximus, paruo tempore eius fructus manet; ille quoque periculis subest, vt, quod longo tempore &

1. Pet. 4.

3. Retributionis excessus.

2. Cor. 4.

Rom. 8.

Enar. in Psal. 93.

Simile.

Vinea satanæ.

Prou. 5. Iob. 21.

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

labore comparatum est, vno momento pereat, aut bello, aut latrocinio, aut incendio, aut morte. Sed merces quam operarijs suis Deus retribuit, vt infiniti excessus est, ita nullo casu intercidit, quia æterna est. Eleganter Chrysostomus: *In prologo in D. Ioannem.* *Vtrum melius est metuere, & anxio semper timore distineri, an cum securitate laborare? Si quis te collocasset otiosum in domo ruinosa, dicens, Expecta donec in caput tuum ceciderit testudo iam putris: fortassis enim cadet, fortassis non cadet: quòd si hac conditio non placet, age operare, ac tutissimum inhabita thalamum: vtrum magis eligeres otiosum ne illud cum timore, an laborem cum securitate? Sic igitur & nunc facito. Siquidem incertus iste euentus futuri, dum voluptatis causa virtutis laborem fugiens, repentinæ te mortis & damnationis periculo exponis, est quasi domus quadam putris, semper ruinam minitans. At industria, quanquam laborem habet, tamen spondet securitatem.* Tale est discrimen hominis voluptuarij, & in vinea Domini operarij. *Similia.*

Quòd si adhuc laboris magnitudinem quis causetur, quem in vinea Domini excolenda, & in Dei præceptis obseruandis suscipere par est, certò sciat, quisquis ille est, idcirco eum hoc causari, idcirco labores illi arduos videri, quia Deum non amat, quod hac demonstratione ostendit Augustinus: *Serm. 9. de verbis Domini.* *Secari & vri se homines patiuntur, vt interdum & breuem corporis sanitatem consequantur. Immanissimis bellis miles atteritur, pluribus fortè annis in laboribus inquietus, quàm in otio quieturus. Quibus tempestatibus & procellis, quàm horribili & tremendâ sæuitia cœli & maris expositi sunt mercatores, vt diuitias ventosas acquirant, maioribus quàm quibus acquisituri sunt periculis & tempestatibus plenas! Quos æstus, quæ frigora, quæ pericula, ab equis, à fossis, à præcipitijs, à fluminibus, à feris perferunt venatores! quem labore sitiendi & esuriendi, quantas vilissimi & sordidissimi cibi & potus angustias, vt bestiam capiant, & interdum nec ipsius bestiæ carnes propter quam & hæc tanta sustinent, epulis necessarias! Quanquam, etsi aper cerusque capiatur, magis suaue sit venantis animo, quia captus est, quàm comedentis palato quia coctus est. Sed in his omnibus, qui hæc non amant, eadem grauia patiuntur; qui verò amant, eadem quidem, sed non grauia pati videntur. Quanto ergo certius & facilius ad veram beatitudinem charitas facit, quod ad miseriam, quantum potuit, cupiditas fecit!* Hæc ille. Si tantum ergo laboris rebus perituris vanis quoque & futilibus comparandis impenditur, quis nō videt beatitudinis æternæ retributiō

tributionem operibus virtutum (quæ tantam adiunctam difficultatem non habent) misericordissimè & liberalissimè à Deo reddi? Atque ex his capitibus Dei benignitas in hac mercedis retributione demonstrari poterit.

Nunc quantus ad virtutem gnauiter capessendam stimulus, hæc merces beatitudinis æternæ, bonis operibus reddita esse debeat, paucis ostenderur. Dauidis certè illa vox est: *Inclinauit cor meum ad faciendas iustificationes tuas propter retributionem.* Sic Paulus ad virtutem adhortans, ait: *Non contemplantibus nobis quæ videntur, sed quæ non videntur.* Et rursum, prolata illa Dei ampliſſima promissione: *Ero vobis in Patrem, & vos eritis mihi in filios & filias, dicit Dominus omnipotens.* (*Si autem filij, & hæredes*, vt alibi dicit) mox infert: *Has ergo habentes promissiones, mundemus nos ab omni inquinatione carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei.* Scribat enim acerrimum esse ad virtutis stimulum, repromissæ à Deo mercedis expectationem. Hoc stimulo veteres iustos ad opera pietatis ardua vehementer permotos fuisse, exemplis alio in loco ostendit. *Abraham* (inquit) *obediuit exire in locum, & exiit nesciens quò iret. Expectabat enim fundamenta habentem ciuitatē, cuius artifex & conditor Deus. Moyses grandis factus, negauit se esse filium filiæ Pharaonis, magis eligens affligi cum populo Dei, quàm temporalis peccati habere iucunditatem: maiores diuitias æstimans thesauro Ægyptiorum, improperium Christi. Aspiciebat enim in remunerationem.* Mox que paulo pòst infert: *Ideòque & nos, deponentes omne pondus, & circumstans peccatum, per patientiam curramus ad propositum nobis certamen* (seu bravium) *aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum*; id est, illum pro exemplo in oculis ferentes: *qui proposito sibi gaudio sustinuit crucem*, vt ita nos, propositā mercede, sustineamus labores. Et paulo pòst: *Omnis disciplina*, id est, virtutum exercitatio, *in præsenti quidem videtur non esse gaudij, sed mœroris: postea autem fructum pacatissimum exercitatis per eam reddet iustitia.* Hic fructus iustitiæ, est merces operarijs reddita. *Propter quod remissas manus, & soluta genua erigite, & gressus rectos facite pedibus vestris.* Vides quàm studiosè ad virtutis callem gnauiter terendum, hac proposita mercede, adhortatur. Sed & in seipso ostendit, ex hoc stimulo plurimum se incitatum fuisse. *Quæ*, inquit, *retrò sunt, obliuiscens, ad ea verò quæ sunt priora extendens meipsum, ad destinatum persequor, ad bravium supernæ vocationis Dei in Christo Iesu.* Est igitur istius

4. Mercedis expectatio, virtutis stimulus. *Psal. 118.* *2. Cor. 4.* *2. Cor. 6.* *Rom. 8.* *2. Cor. 7.* *Exempla.* *Hebr. 11.* *Hebr. 12.* *Philip. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

mercedis, bonis operibus repromissæ, huius brauij expectatio acerrimus virtutis stimulus, ideoque crebrò cogitanda, & ante mentis oculos ponenda. Appositè ad hanc rem scripsit Xenophon, & Dux, & Philosophus insignis, *Eosdem labores non esse æquè graues Imperatori ac militi, eo quòd ipse bonos laborem leuiorem faceret Imperatorum.* Quod eius verbum multum laudauit Scipio Africanus, ait Cicero. Quanto enim magis ijdem labores non erunt æquè graues fideli & infideli, pio & impio, religioso & seculari, eo quòd ipsa merces, à fidelibus & pijs certissimè expectata, labores illis facit leuiores! Quemadmodum enim auarus, si incidat in tabulas thesaurum alicui absconditum indicantes; is autem locus, qui thesaurum tenet, non sine multo labore & sudore adiri potest; nulli labori parcet, vt thesauro potiatur, quia auarus est, cui ad pecunias congetendas nihil videtur arduum: sic omnino vir pius, & Deo frui desiderans, inuentis Scripturæ tabulis, quæ illum docent, operarijs in vinea Domini mercedem denarij retribui, quæ est vita æterna, suauissimè operatur, vt denario illo ac Deo suo fruatur. *Seruiuit Iacob pro Rachel septem annis, & videbantur illi pauci dies præ amoris magnitudine.* Nostra Rachel est vita æterna, decora facie, & venusto aspectu. *Si nautis minaces pelagi fluctus, si tempestates atque hyemes agricolis, si vulnera cædesque militibus, si grauissimi illi ictus, plagæq; pugilibus leues videntur atque tolerabiles, propter spem temporalium ac peruentium commodorum; multo magis quum cœlum proponatur in præmio, nihil ex præsentibus his aduersantibus sentietur.* An fortasse dicet quispiam, cœlestis gaudij expectationem ideo minùs mouere, quia etsi credatur firmissimè, tamen non cernitur euidenter? Qui hoc fuco ac prætextu suam vel incredulitatem vel ignauiam excusat, hac quotidiana experientia conuincitur inexcusabilis.

Apophthegma. Pasqual. 3.

Simile. Greg. Nyssen. orat. 1. de beatitud.

Gen. 29.

Chrysost. hom. 24. in Matth.

Simile.

Simile.

Nullus pater carnalis euidenti cognitione scire potest, an proles ex vxore suscepta, vera & legitima sit. Hæc tamen ipsa cognitio, quæ ex sola vxoris credita pudicitia colligi potest, tantam vim habet, vt maximum filiorum amorem in patris pectore ingeneret: huiusmodi sanè, vt in filijs bene educandis, posteaque in seculo euehendis, nullis sumptibus, nulli labori parcat. Quanto magis qui ex sola promissione firmissimè credita æternam beatitudinem bonis operibus repromitti cognouit, ad illam assequendam bonorum operum

operum studio impensè incumbet! Nónne vides vt vrsi alueraria inuadunt, fauorum dulcedine allecti, quos illic esse mellis plenos autumant, nec aptum aculeos, nec ferientium vulnera quicquam morantes? Nónne si inter mille nauigantes vnus tantùm ex Indijs auro onustus redeat, cæteris pereuntibus, eandem mox nauigationem, spe similis fortunæ, innumeri suscipiunt? Eundem debet animis piorum stimulum addere mercedis æternæ certissima retributio, etsi ex mille operarijs in vinea vnus tantùm aut alter eam acciperet.

Similia.

Postrema huius loci particula est, vt quæ & quanta sit hæc merces, operarijs in vinea retributa, paucis explicetur: imò tantam esse potiùs, vt explicari nequeat, ostendatur. quod his verbis ostendit Apostolus: *Nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligentibus se.* Quare, vt Simonides Philosophus ab Hierone tyranno rogatus, quid Deus esset, primò vnum diem ad deliberandum petijt, mox biduum, deinde quatriduum, atque ita sæpiùs & identidem numerum duplicauit; *quia* (inquiebat) *quanto diutius considero, tanto mihi res videtur obscurior*; sic de beatitudine cœlesti, quæ ipsius Dei visio ac fruitio est, responderi potest. Attamen sicut de Pythagora narrat Plutarchus, & post eum Aulus Gellius, quòd ex stadio Olympico ducentorum pedum ab Hercule metato primùm pedis eius magnitudinem, ac postea, inuento pede, totam corporis proportionem deprehendit, tanto cæteris hominibus excelliorem, quanto Olympicum stadium cæteris pari numero pedum anteiret: ita ex eius cœlestis gloriæ vestigijs quibusdam, vel in Scriptura sacra reuelatis, vel in Dei operibus, ac rerum natura obseruatis, quæ & quanta illa sit, quantumque omnem huius vitæ felicitatem superet, aliquatenus delineari poterit.

5. Quanta merces.

1. Cor. 2.

Cic. lib. 1. de nat. deorum.

Noct. Attic. lib. 1 cap. 1.

Ac primùm in Scripturis hæc merces vocatur gaudium Domini. *Intra in gaudium Domini tui.* Nempe, vt qui particeps laborum cum Christo fuit, eiusdem etiam gaudij, quo Christus ad dexteram Patris sedens exultat & fruitur, sit etiam plenè particeps. Intrare enim in gaudium, est non eminus illud prospicere & videre, sed intus receptum, ad participationem admitti. Nunc tu cogita quantum Christi gaudium in cœlis sit, quod eum consolari potuit quum in terris esset, dicente Apostolo: *Proposito sibi gaudio,*

Matth. 25. 1.

Hebr. 12.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. *Luca.22.* *sustinuit crucem.* Porrò in hac mercede esse gaudium omnibus rebus ad voluptatem comparatis affluentissimum, verbis ad captum nostrum accommodatis Christus describit, quum dicit: *Ego dispono vobis, sicut disposuit mihi Pater meus regnum: vt edatis & bibatis super mensam meam in regno meo.* non quod illuc sic nectar aut ambrosia Poëtica, vel Mahumetis carnales epulæ: sed quia affluentissima erit animæ delectatio sicuti in edendo & bibendo ad mensas regias corporis esse solet. Nempe affluentissimi huius gaudij particulæ, in Scripturis reuelatæ, hæ sunt: Primùm, esse cum Deo, nec ab illius præsentia vmquam diuelli. *Vbi ego sum, illic erit & minister meus. Sequuntur Agnum quocunque ierit.* Deinde non esse tantùm cum eo, sed & videre eum clara visione, vt eius præsentia, totàque gloria plenissimè fruamur. *Videbimus eum sicuti est.* Non iam amplius in speculo & in ænigmate, *sed facie ad faciem.* Iam verò quo ad nos ipsos, primum status erit maximè glorioſus: in quo ipse Dei filius ministrabit Sanctis suis honoris causa. *Beati serui, quos, quum venerit Dominus* (ad iudicium scilicet) *inuenerit vigilantes,* id est, in vinea Domini operantes. *Amen dico vobis, quod præcinget se, & faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis.* hoc ea, singulos sanctos spirituali consolatione suauissimè visitabit, seque totum singulis cõmunicabit, non transiens de loco in locum, sed varias consolationes, vnam post aliam, quasi ministrantium more, nouos cibos afferentium, subministrans. Verbis tamen illis Christus hanc rem exprimit, quibus ostendat suum erga Sanctos non affectum tantùm, sed & honorem. Nempe honor huiusmodi erit, vt singuli Sancti, non hæredes tantùm Dei, sed & *cohæredes Christi* futuri sint; & cum illo (vt Apostolus iterum loquitur) *conregnabunt, & conglorificabuntur.* Patrum nunc est, esse *sicut Angelos Dei*, aut, vt alia Scriptura dicit, *regnare in seculum seculi*; quia paritet cum Christo regnabunt, & suo propemodum honore Christus suos dignabitur. Huius autem honoris & regni vide quantus futurus sit splendor. *Tunc fulgebunt iusti sicut sol in regno Patris eorum.* Et vt cæteras paucis perstringamus (quæ amplificabit disertus Concionator) in hac mercede erit sanitas sine infirmitate: *Qui sanat omnes infirmitates tuas.* erit satietas sine fastidio: *Satiabor cùm apparuerit gloria tua.* erit libertas à seruitute: *Creatura liberabitur à seruitute corruptionis, in libertate gloria filiorum Dei.* id est, propter pleniſſimam humanæ

3. *Ioan.12. Apocal.14. 1.Ioan.3. 1.Cor.13.*

4. *Luca.12.*

Rom.8.

2.Tim.8. Marci 12. Apocal.22.

Matth.13.

5. *Psal.103. Psal.16. Rom.8.*

manæ naturæ in illa gloria cœlesti liberationem, creaturæ omnes, quæ propter hominem peccantem peccato seruierunt, & seruiẽdo corruptæ fuerunt, à tali seruitute per ignem expurgatæ liberabuntur, vt noui cæli fiant, & noua terra, in noua Sanctorum gloria noua videlicet vestita puritate. Erit porrò hoc gaudium in loco amœnissimo: *Gloriosa dicta sunt de te ciuitas Dei.* quam ciuitatem nouam, *descendentem de cœlo, vt sponsam ornatam viro suo*, describit S. Ioannes in Apocalypsi. Erit quoque in hoc gaudio societas iucundissima, quam Apostolus vocat *Multorum millium Angelorum frequentiam, & Ecclesiam primitiuorum qui conscripti sunt in cœlis.* De qua etiam Ioannes dicit: *Vidi turbam magnam, quã dinumerare nemo poterat, ex omnibus gentibus, stantes ante thronum, &c.* Postremò in hoc gaudio totum opus & exercitium Sanctorum erit perpetua iubilatio: *Beati qui habitãt in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Hæc ex Scripturis breuiter delibata ex quibus aliquousque coniicere licet, quæ & quanta hæc merces sit, Sanctorum laboribus, & bonis operatiis in vinea Domini repositis, ac in hoc Euangelio repromissa.

6. *Psal.86.* *Apoc.21. 3.* *Hebr.12.* *Apoc.7.* 8. *Psal.83.*

Sed & illa qualis ac quanta sit, ex præsenti Dei liberalitate ac bonitate, qua in hac vita vel iustorum merita solatur, vel impiorum mortales quasdam & ciuiles virtutes remunerat, non difficulter colligi potest. Si enim tanti vitrum, quanti margaritum! Si in fragili & mortali vita magnus splendor, in æterna beatitudine quanta erit gloria! Si in valle miseriæ liberalis retributio, in cœlesti gloria quanta remuneratio! Pulchrè S. Augustinus. *Si, mi Domine, pro hoc* Soliloquiorum *corpore ignobili & corruptibili tam magna & innumera benefi-* cap.31. *cia præstas, à cœlo & aëre, à terra & mari, à luce & tenebris, à calore & vmbra, rore & imbre, ventis & pluuijs, volucribus & piscibus, bestijs & arboribus, à multiplicitate herbarum & germinum terra, nobis successiuè ministrantium, vt alleuet fastidium nostrum: qualia, quaso, & quàm magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præparasti diligentibus te, in illa cœlesti patria, vbi te videbimus facie ad faciem? Si tanta facis nobis in carcere, quid ages in palatio? Si tanta solatia in hac die lachrymarum, quanta conferes in die nuptiarum? Si tam innumera & varia dona tua, quæ nunc amicis pariter tribuis & inimicis, quàm dulcia & delectabilia, quæ solis es largiturus amicis!* Hæc ille. Rursum alio in loco. *Bona cogitate & cõsiderate, fra-* Enar.in Psal.83. *tres, quæ dat Deꝰ peccatoribꝰ: & hinc intelligite quid seruet seruis*

Ex bonis præsentis vitæ cõiicimur futura.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suis. Peccatoribus, blasphemantibus eum quotidie, dat cœlum & terram, dat fontes, fructus, salutem, filios, copias, vbertatem. Qui talia peccatoribus dat, quid eũ putas seruare fidelibus suis? Hæc ille. Hæc videlicet sanctorum virorum sapientia est, vt visa huius seculi pulchritudine, non ea se fascinari & decipi sinant, sed ad alterius seculi considerandam pulchritudinẽ, quasi de gradu inferiori ad superiorem, ex ea conscendant.

Exemplu.

In vita eius apud Surium, tom. 1.

B. Fulgentius, Ruspensis Episcopus, persecutionem Arianorum fugiens, Romæ quum peregrinaretur, visa Romani Senatus & vrbis Romæ gloria, sic ad fratres, peregrinationis suæ comites loquitur, *Quàm speciosa potest esse Hierusalem cœlestis, si sic fulget Roma terrestris? Et si in hoc seculo datur tanti honoris dignitas diligentibus vanitatem, qualis honor & gloria præstabitur Sanctis diligentibus veritatem?* Hæc ille. Similia verba protulit S. Porphyrius, Gazæorum Episcopus, quum ex causa quadam Constãtinopoli existens, Theodosij, iunioris infantuli baptismum ingenti cum pompa & magnificentia celebratum cerneret. Nos (inquit vitæ eius scriptor) admirati sumus, videntes tantam gloriam. Dicit autem nobis S. Porphyrius: *Si ea quæ paulo pòst euanescunt, tantam habent gloriam, quanto magis cœlestia quæ parata sunt Sanctis Dei!* Nempe Deus hac in re sicut locuples aliquis mercator facit. Quum vadit in emporium vt mercimonia emat, pro iis quæ viliora sunt & parui valoris, statim in numerato persoluit. Sed pro mercibus magis pretiosis, maiorisque sumptus fideiubet, vt proximo emporio, vel die condicto soluat. Sic Deus morales & ciuiles virtutes peccatorum, vt res minimi valoris ac pretij, statim in præsenti vita remunerat; sed piorum rectè facta, quæ in gratia & charitate, ad Dei gloriam, vel proximorum & suam salutem operati sunt, tanquam res maximi valoris & pretij, in altero seculo, quasi in altero emporio, æterna gloria compensanda & remuneranda reseruat. Hinc etiam colligere licet, quantũ excellat merces illa operariis reposita & repromissa. Sed & huius rei causa est, quòd huiusmodi in cœlis persolutio nostro maximo commodo fiat. Nam vt mercator prudens, quo citò vult ditescere, ibi merces emit, vbi in magna copia habentur; vt postea renendat, vbi rarò inueniuntur: sic iusti in hac vita multos pro Deo labores vel suscipiunt alacriter, vel sustinent fortiter, quæ hic quidem vulgares sunt merces & viles, nullóque in pretio vt ieiunia, mortificationes corporis, humiliatio sui, & cuiuscunque generis tribulatio-

In vita eius apud Surii, tom. 1. pag. 1008.

Simile. Phil. Diez in cœc. serm. 5. post Domin. 2. Quadra.

Didacus Stella de contemptu mundi, part. 2. cap. 17.

Simile.

tribulationes. Huiusmodi enim plena est hæc vita, & huiusmodi pauci æstimant, sed à se singuli reiiciunt. At in cælo tales merces non inueniuntur, vbi omnia lætitia & honore sunt plena. Sed illic talia quocunque velis pretio vẽdentur. Ille enim locus est, in quo *abstèrget Deus omnem lachrymam ab oculis iustorum*: & in quo, qui hic laborauerunt, *requiescent à laboribus suis.* Ibi præteriti labores carè venduntur, & vberrimè remunerantur. Nostro igitur maximo bono fit, vt non nisi illic, operantibus in vinea merces reddatur. Hæc est beata catastrophe eorum quos Paterfamilias conduxit in vineam suam, hic huius parabolæ finis. De gaudio cœlesti & gloria, vide plura apud S. Chrysostomum, in epist. ad Hebræos. homil. 6. in fine: & in parænes. ad Theod. lapsum.

Apoc. 7. & 14.

EVANGELIVM DOMINICÆ SEXAGESIMAE.

Luca 8.

CVM turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum, dixit per similitudinem: Exiit qui seminat seminare semen suum. Et dum seminat, aliud cecidit secus viam, & conculcatum est: & volucres cœli comederunt illud. Et aliud cecidit supra petram, & natum aruit, quia non habebat humorem. Et aliud cecidit inter spinas: & simul exortæ spinæ, suffocauerunt illud. Et aliud cecidit in terram bonam, & ortum fecit fructum centuplum. Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat. Interrogabant autem eum discipuli eius, quæ esset hæc parabola. Quibus ipse dixit: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei: cæteris autem in parabolis, vt videntes non videant, & audientes non intelligant. Est autem hæc parabola. Semen est verbum Dei. Quod autem secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum, ne credentes salui fiant. Nam quod supra petram, hi sunt qui, cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.

Quod autem in spinis cecidit, hi sunt qui audierunt & sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Quod autem in terram bonam, hi sunt qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent, & fructum afferunt in patientia.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cùm turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.* De frequenter audiendo Dei verbo.

2. *Hæc dicens, clamabat: Qui habet aures audiendi, audiat.* De attentione audiendi verbum Dei.

3. *Semen est verbum Dei.* De virtute & necessitate audiẽdi verbi Dei.

4. *Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.* Contra otiosos, vagos, & distractos auditores verbi Dei.

5. *Qui supra petram, qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.* De duritia cordis, & consuetudine peccati.

6. *Qui autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitijs, & voluptatibus vitæ euntes suffocantur.* Locus triplex. 1. Contra sollicitudines & curas vitæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contra voluptates carnis: quatenus hæc tria spinæ sunt, & verbum Dei suffocant.

7. *Quod autẽ in terrã bonã, hi sunt qui in corde bono & optimo audiũt verbum retinent.* De corde bono & optimo, & de verbo Dei retinendo.

8. *Et fructum afferunt cum patientia.* De patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria.

2. *Cùm turba plurima conuenirent, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.*

LOCVS moralis de diligentia & frequentia in audiendo verbo Dei, exemplo populi Iudæorum, qui sic vndequaque ad Christum audiendum confluxerunt. Hic locus tractati potest ex iis quæ infrà dicentur, tum in hoc Euangelio textu 3. & 4. tum in Dominica tertia Quadragesimæ, tex. 7. & in Dominica Passionis, text. 1.

Attentio feruens audiendi verbum Dei.

2. *Hæc dicens, clamabat, Qui habet aures audiendi audiat.*

LOCVS moralis de attentione feruenti auditorum, verbo Dei adhibẽda. Christus enim de fructu audiendi verbi Dei sub parabola seminis, dèq; huius fructus impedimẽtis quũ dixisset hac acclamatione, præter more & cõsuetudinem suã, parabolam concluſit. Non nisi ter quatérve in toto Euãgelio, hac vice excepta, clamasse legitur. Primùm apud Ioannẽ: *Clamabat in templo Iesus dicẽs, & me scitis, & vnde sim scitis.* Iudæorũ cauillationi contra aduentũ eius in mundum respondens, moxque eodem tempore, *In nouissimo die magno festiuitatis, stabat Iesus & clamabat, dicens: Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* vbi se Messiam & mundi Saluatorem esse diserte proclamat. Secundò in Lazaro resuscitando iam quatriduano. *Clamauit voce magna, Lazare, veni foras:* vt hoc clamore ostẽderet, peccatoris lõga peccati cõsuetudine fœtẽtis sanationem longè esse difficillimã. Rursum alia vice, de quo sic Ioannes: *Iesus autẽ clamauit & dixit: Qui credit in me, non credit in me, sed in eum qui misit me.* vt se & Patrẽ vnũ esse ostenderet. Ac postremò in Cruce bis clamauit. Semel illud: *Deus, Deus meus, quare me dereliquisti?* ac secundò: *Clamans voce magna, emisit spiritum.* In omnibus istis clamoribus, non nisi propter res maximas, & ex causis longè grauissimis clamasse legitur Redemptor noster. Sic in hoc Euangelio, recitata parabola seminantis, *qui exiit seminare semen suum*, clamabat vt doctrinam huius parabolæ primariam esse, summè necessariam, & maximma attentione excipiendam doceret. Vide enim quid clamet: *Qui habet aures audiendi, audiat.* Ambas aures ferè omnes habent: sed non omnes aures ad audiendum habent. Qui podagra laborat pedes habet, sed non ad currendum. Qui luscus est, ambos oculos habet, sed non ad clarè & perspicuè videndum. Qui à superioti aliqua potestate manus ligatas habet (vt loquuntur) manibus certè non caret; sed vt liberè, quod vult, agat, manus non habet. Sic omnes aures habent, sed pauci ad audiendum: nempe id quod bonum est, & bene, & vt oportet. *Auris bona audiet cum omni concupiscentia sapientiam.* Duo dicit. Primo, quòd sapientiam, id est, non nisi bona & salutaria audiet. Secundò, quòd feruenter, & magno discendi desiderio, ea quæ ad animæ salutem & Dei gloriam pertinent. Rationem huius affert Salomon: *Audiens sapiens sapientior erit; stultus autem nec plagis emendabitur.* Vnde de huiusmodi dici solet; Surdo narras fabulam: non quia auribus caret, sed quia aures ad audiendum non habet. Enimuero vel maximum est reprobationis & diuinæ iracundiæ argumentum, aures audiendi non habere, desiderio discendi ea quæ ad salutem pertinent, non teneri. Iuxta leges ciuiles, in primo furto deprehensus nudatur, & publicè vapulat.

Aures ad audiendum. Similia. Ioan. 7. Ioan. 12. Matth. 27. Eccli. 3. Prou. 1. Simile.

In secundo latrocinio abscindũtur aures. At quem latronem auribus iam amputatis Iudex deprehendit, cuestigio suspenditur. Sic Deus in primis peccatis exuit gratiæ vestibus,

&c

Universidad de Deusto
Biblioteca

& conſcientiæ flagellis acriter verberat peccatorem. Secundò ac tertiò in idem relapſo, aures audiendi amputat, ſenſum & dolorem peccati peccator amittit: nec ad audiendum amplius vel Dei verba, vel ſana conſilia aures præbet, iuxta illud: *Impius quum in profundum venerit, contemnit.* Talem autem contemptum verbi Dei, quid niſi extrema damnatio conſequitur? In veteri lege prohibetur ne quis vel ouem, vel bouem ex voto offerret, aure & cauda amputatis. Animal auribus amputatis offerri noluit Deus, quia qui auribus priuatur, præcipuo ad ſalutem medio deſtituitur: *Fides enim ex auditu.* & proprius cuiuſuis diſciplinæ ſenſus, eſt auditus. Iudicialis quoque in veteri populo lex erat, vt ſeruus emptitius, qui ſeptimo remiſſionis anno libertate data vti noluit, ſed diligens dominum ſuum, ei adhuc ſeruire voluit, applicaretur ad oſtium & poſtes domus domini ſui: *Perforabitque* (dominus) *aurem eius ſubula, eritq; ei ſeruus ſempiternus.* Peccator, qui ſeruiens peccato, diabolo ſeruit, ſi oblata illi in prædicatione Euangelica lege libertatis, eam acceptare nolit, vt per baptiſmum & pœnitentiam liberatus à lege peccati, iam non ſit amplius ſub peccato, neque ſub lege, ſed ſub gratia; ſed adhuc vult domino ſuo diabolo ſeruire, diligens eum, & poſt concupiſcentias ſuas ambulans: hic aures habet ſubula perforatas, pereffluentes & audiendum inutiles, quia oſtio domini ſui affixæ fuerunt: *neque poteſt quis duobus ſeruire, Deo & Mammonæ.* Aures ergo audiendi habet, qui ſalutis deſiderio tangitur, qui libertate gratiæ, ad quam vocatus eſt, vtitur, qui diabolo mancipium non eſt.

Prou. 18. Allegoria. Leuit. 22. Rom. 10. Exodi 21. Deu. 15. Allegoria. Matth. 6.

3. *Semen eſt verbum Dei.*

Necceſſitas & fructus audiendi verbi.

LOcus moralis de virtute & neceſſitate audiendi verbi Dei. Chriſtus enim ideo verbum prædicatum (hoc enim eſt verbum ſeminatũ) ſemini comparat, quia naturã & proprietates ſeminis habet, reſpectu ſalutis humanæ. Seminis autẽ proprietates, reſpectu fructus qui ex ſemine naſcitur, potiſſimũ ſũt virtus ei⁹ & neceſſitas: Neceſſitas, quia ſine ſemine iacto nullus ſperari fructus poteſt; virtus, quia ſemen habet proximam virtutem ad producendum fructum, adeoque totus fructus in ſemine eſt virtute. Sic ſe habet verbum Dei ad animę fructum. Fructus & vltimus finis noſter Deus eſt. Nam vt in arbore, planta, ſatis, vltimum eſt fructus; ſic noſtrum

noſtrum vltimum & ſummum bonum Deus eſt. Deus autem (quem vt omnium actionum noſtrarum finem ſperamus) non impetratur ſine charitate. *Deus enim charitas eſt, & qui manet in charitate, manet in Deo: qui autem non eſt in charitate, manet in morte.* Charitas autem non habetur ſine fide. *Sine fide enim impoſſibile eſt placere Deo.* hoc eſt diligere Deũ; vel ex dilectione opus aliquod Deo gratum facere. Fides autem non acquiritur ſine prædicatione verbi Dei. *Quomodo enim credent quem non audierunt? Quomodo audient ſine prædicante?* Semen ergo ſeu principium ſalutis neceſſarium eſt, auditus verbi Dei. Atque ex his patet neceſſitas audiendi verbum: quæ quemlibet ſalutis ſuæ cupidum maximè ſtimulare deberet, vt aures audiendi habeat. Sed virtus huius ſeminis adhuc magis ſtimulabit. Eſt enim *Euangelium* (ait Apoſtolus) id eſt, Euangelij prædicatio, *virtus ad ſalutem omni credenti*, hoc eſt, poteſt ſaluare, & eſt vnum medium ſaluandi omnes credentes.

1. Ioan. 3. Hebr. 11. Rom. 10. Rom. 1.

Sicut ſemen eſt virtus ad fructum producendum in omni terra bona; ſic verbum Dei prædicatum, eſt virtus ſeu potentia ad ſalutem in omni corde credente: nempe ſic credente, *vt verbum retineat, fructumq; afferat in patientia.* Et ſicut Deus per ſemen terræ iniectum, operatur in ipſa terra vt fructum adferat; ſic per Euangelium prædicatum exerit potentiam ſuam, & operatur in cordibus credentium, vt ſit illis ad ſalutem, & vt fructum afferat multiplicem. Et ſicut Deus in creatione mundi dixit, *Germinet terra herbam virentem & facientem ſemen, & lignum pomiferum faciens fructum iuxta germen ſuum, cuius ſemen ſit in ſemetipſo ſuper terram: & factum eſt ita:* ſic in Eccleſiæ ſuæ conſtitutione dixit Apoſtolis, per quos illam colligere & propagare voluit, *Euntes prædicate Euãgelium omni creaturæ. Qui crediderit* (vobis ſcilicet prædicantibus) *& baptizatus fuerit, ſaluus erit:* & ita factum eſt: nec ſecus per verbi prędicationem perpetuam creuit Eccleſia credentium, quàm per illam Dei creantis vocem creſcit hodie vſque herba, lignumque omnis generis pomiferum. Nam vt lignum pomiferum ſemen ſuum habet in ſemetipſo, vt illo iacto in terram multiplicetur; ſic Eccleſia habet verbum Dei in ſemetipſo, cordibus inſculptum (iuxta illud Ieremiæ, *Dabo leges meas in cordibus eorum, &c.*) & per prædicatores ſuos iacto illo verbi ſemine, quotidie multiplicantur & creſcunt fideles.

Sicut. Luca 8. Similc. Gen. 1. Matth. & Marci vlt. Ierem. 31.

Iam verò quemadmodum vt ſemen creſcat, ſitque virtus ad

Universidad de Deusto
Biblioteca

ad fructum faciendum, necesse est incorporetur in terra, vt alteretur, vt radices agat, vt radices agat, vt in ea conseruetur ad maturitatem vsque: sic omnino vt Euangelium sit virtus ad salutem, verbique diuini semen fructificet. debet cordi credentis penitus ingi, debet quasi cibus in stomacho digestus, per ruminationem diligentem alterari, debet virtutum radices agere, ac denique in corde retineri, vt in hoc Euangelio dicitur. Quæ quum fiunt, admirabilem virtutem atque potentiã habet verbi semen ad totum hominem in melius commutandum. Hac de causa verbum Dei vocatur in Scripturis *Ignitum eloquium vehementer*, quia nouas amoris flammas excitat. Vocatur *malleus conterens petras*, quia corda durissima emollit. Vocatur *omni gladio ancipiti penetrabilius*, quia interna viscera penetrat, & intimos affectus mouet ac mutat. Vocatur *Lucerna pedibus nostris*, quia dirigit nos tutissimè in via salutis, & tenebras nostras illuminat. Vocatur postremo cibus animarum, quia *Non in solo pane viuit homo, sed ex omni verbo quod procedit de ore Dei*. Hæc eius virtus & efficacia est. Cur autem hanc suam virtutem non semper operatur, in aliis huius Euangelij partibus mox dicetur. Alias seminis proprietates, quę verbo Dei conueniũt, in altero Promptuario ex parte doctrinę contra hæreticos explicauimus. Sed & de semine verbi Dei plura vide superiùs.

Psal 118.
Ierem. 23.
Hebr. 4.
Psal. 118.
Matth. 4.
Dom. 1. post Epiph. tex. 1.

4. *Quod secus viam, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.*

Auditores otiosi.
Hom. 45 in Matth.

LOcus moralis contra otiosos, vagos, & distractos auditores verbi Dei. *Qui via significantur* (ait Chrysostomus) *hi negligẽtes sunt atque otiosi*. Qui enim secus viam publicam ambulant, multas distractiones patiuntur, multum animo vagantur, prout multa & varia ab illis cernuntur. At in audiendo verbo Dei, animo collecto & attẽto esse oportet, ne, si vel ad momentum vagetis, aliud agens & cogitans, derepentè diabolus id rapiat, alias atque alias immittens cogitationes. Sicut enim semen negligenter iactum, nec postea terra obductum, volucres cæli rapiunt & comedunt: sic verbum Dei negligenter acceptum, nec animo reconditum, sed oscitanter auditum, atque ita à nobis contemptum, dæmones rapiunt & comedunt, quia de nostro contemptu vehementer

menter gaudent & voluptatem magnam capiunt. Verbum Dei est animæ speculum, in quo omnes virtutes, & omnia vitia, omnem animi decorem, omnemque deformitatem cernimus. Si speculum obiter inspicias, perinde est ac si non inspexisses. Hinc diuus Iacobus: *Qui auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultum nativitatis suæ in speculo: cõsiderauit enim se, & abiit, & statim oblitus est qualis fuerit.* Solent enim viri nisi obiter & transeunter specula inspicere, mulieres nimis attentè & prolixè. Ideo viro, non mulieri, speculum inspicienti negligẽtem auditorem sapienter comparauit.

Simile.
Iacobi 1.

Demosthenes, Orator Athenienſis, quum de rebus grauissimis, & salute Græciæ differens, oscitantem populum, & negligentiùs auscultantem videret, ait, se breue quiddam velle illis narrare. Facta omnium attentione, Adolescens, inquit, quidam ẽstiuo tempore asinum conduxerat, ab Athenis Megaram vsque: Sole verò circa meridiem vehementer ẽstuante, vterque volebat subire vmbram asini, sed vterque alterum prohibebat. Hic dicebat asinum conductum, non vmbram: alter contendebat, per conductionem, & asini & vmbræ ius esse factum. Atque hæc locutus Demosthenes, abijt è suggestu. Populo verò retinenti, ac narrationis finem flagitanti, *De asini*, inquit, *vmbra audire cupitis, de salute Græcia loquentem audire nõ vultis?* Sic otiosus auditor fabellam potiùs nescio quam audiret attentissimè, quàm de animæ salute Dei verbum attentè Diogenes Cynicus, quum aliquando de re seria differens, nullum haberet auscultatorem attendentem, cœpit ineptam cantionem canere, veluti saltaturis. Vbi iam plurimi concurrissent, obiurgauit illos, quòd ad stulta & inepta frequentes & alacres accurrerent, ad seria verò, & ad benè viuendum vtilia, nec alacriter conuenirent, nec diligenter auscultarent. Meminisse deberent multo magis Christiani, quòd ad verbi Dei prædicationem cùm veniunt, non in theatrum, quasi ad tragœdiam vel comœdiam audiendam, nempe vsque ad finem; neque ad cantationem musicam, vbi solus oblectatur auditus; sed ad scholas venetint & quidem ad Christi cathedram, vt ex sermone vitam emendent.

Eraſmus de asini vmbra. Exemplũ.
Auditores vagi.
Apophthegma.
Laert lib. 6. Exemplũ.
Dissimile.
Auditores infructuosi.

Laudatur meritò Aristonis dictum, *neque balnei vllam esse vtilitatem, neq; orationis, vnde nõ prodeas purior.* Sed grauiùs per Prophetam Deus increpat: *Es eis quasi carmen musicum, quod suaui dulciq; sono canitur. Audiunt verba tua, & non faciunt*

Plutarch. lib. de officio auditoris.
Ezech. 33.

Universidad de Deusto
Biblioteca

faciunt ea. Verbi Dei prædicatio, vt res est maximè negotiosa, fructuosa, excellens, diuina; ita auditorem requirit minimè otiosum, sed attentum & diligentem. Vnde diuus Chrysostomus: *Sicut qui pratum transit, florem accipit, & qui hortum præterit, fructum colligit, & qui à conuiuio surgit, reliquias filiolis suis affert: sic ex concione aliquid semper animæ tuæ reporta domum.*

Similia. 1. *Homil. 6. ad pop. Antioch.*

2. *Plutarch. vbi supra.*

Alioqui quàm absurdum est in concione audienda, turbari interdum & compungi, sed nihil emendari propter negligentiam! Quemadmodum à medico sectus, si mox aufugiat, nec patiatur se obligari, & reliqua perfici quæ ad medicandum supersunt, dolorem quidem sensit, at curationis remedium non expectauit: sic qui audito Dei verbo, quasi plagam correptionis accepit, & confusus ad momentum fuit, sed statim obliuiscitur; discedit accepto morsu, ac dolore, sed nihil promouit. Tales auditores videntur quasi cõuiuæ in simposio inertes assidere, vbi laborantibus aliis, sudante concionatore, loquente Christo, cooperante Spiritu sancto, ipsi nihil aliud agant, quàm vt voluptate fruantur, & vel suis se vanis cogitationibus à re præsenti alienissimis oblectent, vel sola prædicatoris verba, non rem attendant.

3.

Epist. 109. De his verum est, quod scribit Seneca: *Magnam hanc auditorum partem videbis, cui Philosophi schola diuersorium otij sit. Non id agunt, vt aliqua illò vitia deponant, vt aliquam vitæ legem accipiant, ad quam mores suos componant, vel exigant, sed vt oblectamento aurium perfruantur. Alioqui tamen cum pugillaribus veniunt, non vt res accipiant, sed verba: quæ tam sine profectu alieno discunt, quàm sine suo audiunt.* Est plerorumque hodie auditorum verbi Dei descriptio, qui sic audiunt quasi secus viam essent, non in schola Christi. Zeno Citticus aiebat, *Auditorem sic eis quæ dicuntur attentum esse debere, vt non vacet illis ad notas faciendas.* Si hoc in humana sapientia laudabiliter postulauit, quantus pudor in Dei verbo audiendo idem non præstare! Sed ita nunc verbi Dei prædicatores audiuntur, ac si ijs quæ ab illis dicuntur nihil esset vilius, ac si Anaximenis nugæ iterum proferrentur. Diogenes, differente aliquando Anaximene, pernam protendens, auditores eios omnes in se conuertit. Indignante illo, *Anaximenis disputationem* (inquit Diogenes) *vnius oboli pretium dissoluit.* Qui otiosè & oscitanter concionantes audiunt, propter vnius oboli pretium, à verbo Dei animum sæpè auertunt: &, si aliquis Diogenes pernam protenderet,

Laërt. lib 7. Apophthegma.

Laërt. lib. 6.

concio

concionem relinquerent.

Porrò otiosi & negligentes auditores sunt, qui verba tantùm, non rem attendunt. Horum absurditatem & ineptiam benè describit Plutarchus. Apes (inquit) quum in prata volant, violis, rosis, hyacintho referta, illis tamen neglectis thymum accedunt, florem aspernimum atque amarissimum, illique insidunt, flauum mel conficientes. Sic auditorem decet, delicata verborum ornamenta vt herbam inutilem missa facere, diligenti autem attentione in mentem sermonis & dicentis affectum irrepere, vnde ad se trahat quod bonum sit & conducibile. Rursus sicut floribus insidens apicula, flauum mel ex succo conficit, quum alij in eisdem floribus nihil præter colorem & odorem admirantur: sic prudens & pius auditor non ornatum verborum, sed rerum sapientiam consectabitur. Qui secus faciunt, ijs similes sunt, qui pharmaci odore capiuntur & nidore, sanandi vim & purgandi negligunt.

Qui verba, non rem attendunt. *In lib. de officio auditor.*

Similia. 1.

2.

3.

Nihil autem est huiusmodi insania perniciosius; & quum in omni bono opere negligentia & otiositas multum sit noxia & damnabilis (vt alio in loco iam ostensum est) tum verò maximè in verbo Dei audiendo. Quàm diu enim opifex aliquis artis suæ instrumenta retinet, quibus operari queat, spes est eum sibi victum parare posse (quam etiam ob causam, quum ad persoluendum creditoribus cætera bona omnia distrahi ac diuendi ius ciuile permittit, artis tamen instrumenta vendi non patitur) at illis etiam deperditis vel sublatis, nulla spes supereſt. Sic qui vitæ spiritualis instrumentis (quorum maximum est Dei verbum, eiúsque in Ecclesia institutio & doctrina) destituitur, vel ea non audiens, vel audita negligens, extra omnem salutis spem positus esse videtur. Quam etiam ob causam Ecclesiæ disciplina hoc habet, vt quos, ob certa crimina, Sacramentorum & orationum communione priuat, eosdem tamen à concionibus non excludat: imò ethnicos & cathecumenos, quibus sactis interesse non licuit, ad verbum Dei audiendum Ecclesia semper admisit. Censuit videlicet quasi instrumenta artis, & media salutis prorsus cuilibet necessaria esse, verbi Dei frequentes conciones, ideoque neminem illis priuari oportere. Quanta igitur eorum insania, qui tanto bono seipsos priuant, vel quia non audiunt, vel quia (quod perinde est) negligenter & oscitanter audiunt! Nemo sibi blandiatur, quòd frequenter verbũ Dei audiat, si mox vt audierit, rapiat

Otiosè audire, quàm res permitiosa.

4. *Gers. serm. de tempore, tom. 1, pag. 142.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

illud diabolus de corde eius. Talis enim suum iudicium & condemnationem audit. *Terra sæpe venientem super se bibens imbrem (fluit autem vt ros eloquium Dei, quasi imber super herbam, & quasi stilla super gramina) proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledictioni proxima.* Sic & Propheta docuit: *Sonum buccinæ audiuit, & non se obseruauit. Sanguis eius super ipsum erit.* Denique talis omnis literas Vriæ defert. Vrias acceptis à Rege Dauid literis ad Ioab militiæ principem, existimabat se ex illis literis aliquid aut honoris, aut commodi accepturũ. At miser mortis suæ nuncium & præceptum tulit. Qui conciones multas, sed oscitanter audierunt, has secum conciones inter alia bona opera ad Dei iudicium perferent; sed inspectis illis & lectis, inueniet iudex, auditorem omnia aliter fecisse, quàm edoctus fuit, ideoque ex illis ipsis cum condemnabit. Parum prodest vini copiam ex vindemia collectam habere, nisi vasa munda paraueris quibus id infundas & serues. Musicus instrumentum pulsare non potest, nisi chordas habeat instrumento aptas. Non capit verbum anima immunda; pulsare cor auditoris concionator non potest, quod timoris & amoris fidibus careat. Huc conferri possunt quæ de zizanijs bono semini superseminatis, & in illa verba, *Ecce hic positus est in ruinam multorum*, in alijs suprà Dominicis protulimus.

Hebr. 6. Deut. 32.

Ezech. 33. Stephanus Cantuariensis, 3. Reg. 21.

Similia.

Dominica 1. post. Epiph. & Dom. inf. Oct. Nat. Domini.

5. *Qui supra petram, qui cùm audierint cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedunt.*

Auditores duri & incorrigibiles.

LOcus moralis contra duritiam cordis, & auditores verbi in melius nunquam proficientes. Ideo enim audito Dei verbo impius non corrigitur, quia cor lapideum & durum habet, peccatis assuetum & obduratum; quo fit vt radices agere in corde, Dei verbum nequeat. Sic Apostolus duritiam cordis & impœnitentiàm pro eodem ponit: *Tu autem secundùm duritiam & impœnitens cor tuum, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Ostendit quis sit fructus duri cordis. Sic alia Scriptura: *Cor durum malè habebit in nouissimo*, & ostendit quomodo: *Qui amat periculum, peribit in illo.* Nihil duro corde periculosius. Qui tamẽ hoc se periculo oblectat, & obstinatè in peccatis pergit; quicquid in verbi Dei prædicatione contrarium audit, in hoc suo periculo peribit. Ægyptij cum suo Pharaone

Rom. 2.

Eccli. 3.

Pharaone contra Moysem, & populum Dei obdurati, eósque iam abeuntes & dimissos, pertinaciter tamen persecuti, in mari rubro perierunt: & vt ait Scriptura, *Descenderunt in profundum sicut lapis.* Duritiam cordis expressit Scriptura, simulque pœnam ei respondentem. Hoc erat maximum Iudæorum peccatum, & reprobationis eorum causa. Sic à Deo vocatur. *Populus duræ ceruicis:* & rursum apud Ezechielem, *Filij durafacie, & indomabili corde: & domus exasperans.* Sic & de illis Esaias: *Scio quia durus es tu, & neruus ferreus ceruix tua, & fronstua ænea.* Nec aliter de illis Ieremia: *Induruerunt facies suas supra petram, & noluerunt reuerti*, videlicet ad prædicationem Prophetarum, quod adhuc magis exaggerauit Zacharias Propheta: *Noluerunt attendere, & auferterunt scapulã recedentes, & aures suas aggrauauerunt ne audirent: & cor suum posuerunt vt adamantem, ne audirent legem & verba quæ misit Deus exercituum in spiritu suo per manum Prophetarum priorum.* Nihil certè adamante durius. Et sic quidem Iudæi, qui propterea variè afflicti, sæpiùs subiugati in Babylonem expulsi, tandem toto orbe dispersi, & reprobati à Deo fuerunt, & vsque hodie manẽt. At nos Christiani iterum atque iterum videamus, ne simus adhuc hoc populo duriores. *Adamas vtcunq; durissimus, sanguine tamen hirci mollescit & domatur. Nos sanguine Christi* (qui fuit caper emissarius veterum sacrificiorum figuratus) *nec adhuc mollimur, aut cordis duritiem deponimus.* Atqui hæc propriè Christi est gratia, de qua sic Ezechiel: *Auferam cor lapideum de carne vestra, & dabo vobis cor carneum*, id est, molle & flexile: quod alijs verbis dixit Ioannes: *Erunt omnes docibiles Dei.* Sumus quippe omnes Christiani, *epistola Christi* (vt Paulus loquitur) *ministrata* quidẽ *à nobis*, id est, ab Ecclesiæ præpositis, verbum Dei administrantibus, sed *scripta* (à Christo) *non atramento, sed Spiritu Dei viui, non in tabulis lapideis, sed in tabulis cordis carnalibus.* Considereret ergo, quisquis ille est, qui ex verbi Dei prædicatione non emendatur, non mollescit, non flectitur, sed in peccatis pristinis obduratus manet, quòd ille Christianus non est, nec Christi gratiam adhuc accepit, vtcunque nomen & Sacramenta Christi portet. *Charitate Filij Dei, qua voluit pro homine homo fieri, liquefacta est duritia mundi* (ait Augustinus) *vt agnosceret saltem beneficium suæ reparationis, quæ non agnouerat excellentiam suæ conditionis.* Qui ergo nec adhuc mollescit, quouis Iudæo, quouis adamante durior est, Christi gratiæ particeps non est. Moyses

Exod. 33.

Exod. 32. & 33.

Ezech. 2. Esaiæ 48. Ierem. 5.

Zachar. 7.

Cyprianus de dup. martyrio.

Ezech. 36.

Ioan. 6. 1. Cor. 3.

Christianus non est, qui prædicatione verbi non flectitur.

Serm. 19. de Sanctis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 77. *virga percussit petram, & fluxerunt aquæ.* Virga illa crucem Christi significat, quæ percutiens dura corda, elicit pœnitentiæ lachrymas. Memoria passionum Christi, & beneficiorum eius, cor credentis necessariò emollit. Sed in corde duro verbum Dei non penetrat, etsi superficie tenus moueat, (nam *cum gaudio suscipiunt verbum*: placet illis veritas Euangelica, & delectat prædicator de virtute disputans; *& ad tempus credunt*, sermonem amplectuntur, & emendationem fortè proponunt) quia radices fidei & charitatis Dei non habent. Non sunt *in charitate radicati & fundati* (vt Apostolus

Ephes. 3. loquitur) *nec Christum habent per fidem in corde habitantem, vt possint comprehendere cum omnibus sanctis*, id est, sicut omnes sancti, seu veri fideles, qui sic eo tempore nuncupabantur, comprehendunt, *quæ sit latitudo, & longitudo, & sublimitas, & profundum*: nempe crucis Christi, seu Christi crucifixi. Hoc enim si comprehenderent, quod per illas duas radices fidem & charitatem ht, duritia cordis non laborarent; verbũ Dei intima animi latibula penetraret, non ad tempus tantùm crederent (interim dum verbum prædicatur) sed in tempore quoque tentationis recurrentis, in fide manerent, resistendo fortiter in fide, non recedendo à bono proposito inter audiendum concepto. Nunc autem qui, quum irritantur, excandescunt; quum affliguntur, desponden animum; quum honorantur, attollunur; qui, quod vident, statim concupiscunt, & concupiscentiæ morem gerunt; isti sunt petra, hi cor lapideum habent.

Duri cordis indicia.

Duri cordis remedia.

Postulat igitur hic locus, remedia aliqua proferre ad cordis duritiem remouendam, siue ad tentationes superandas, ne illis accedentibus, recedat cor à Deo. Talia remedia sapienter enumerauit Dionysius Carthusianus; & sunt salubertima. Primum, propriam fragilitatem & insufficientiam agnoscere, atque ad Dei auxilium incessanter confugere, &

In Scala religiosorum, par. 1. art. 1. 1. cum Propheta dicere: *Ego egenus sum & pauper, Deus adiuua*

Psal. 69. *me. Dominus adiutor meus, & liberator meus: Deus ne moueris.* Secundum, seipsum coram Deo profundè humiliare, & pro

2. nihilo reputare. *Deus enim humilibus dat gratiam*, id est, in

Iacobi 4. 1. tentatione victoriam. Tertium, Dei præsentiam semper attendere, & eius iudicium atque iustitiam veteri, quod est

Psal. 33. 4. singulare remedium. *Prouidebã Dominum semper in conspectu meo. A dextris est mihi, ne cõmouear.* Quartum, attentè considerare, quis est qui tentat, quid quærit, quò tendat; quæ omnia, in negotijs temporalibus, qui non considerat, stultus habetur.

habetur. Est autem diabolus, vel minister eius qui tentat, nostram perniciem quærit, ad infernum trahit. Hoc est quod Sapiens monuit: *Omni custodia custodi cor tuum, quia ex ipso vita procedit.* Quintum, exitum tentationis expendere, & caudam serpentis obseruare. *Nouissima eius ducũt ad mortem.* Sextum, habere ante oculos Sanctorum exempla, qui tentationibus restiterunt, & quantam inde gloriam adepti sunt. *Mementote præpositorum vestrorum: quorum intuentes exitum conuersationis, imitamini & fidem.* Septimum, contemplari quòd Deus cum omnibus sanctis Angelis conflictum tuum intuentur, parati iuuare, & de tua pugna atq; victoria exultantes. De Deo iustus dicit: *Expectans expectaui Dominũ, & intendit mihi: & exaudiuit preces meas, & eduxit me de lacu miseriæ, & de luto fæcis.* Hæc sunt tentationum pericula. Angeli quoque, *si gaudent super uno peccatore pœnitentiã agente*, non est dubium quin gaudeãt de iusto pœnitentiam præueniente, & in certamine victoriã peccati obtinẽte. Octauum, considerare quantopere de tuo lapsu dæmones exultent, & iacenti insultent, iuxta illud: *Qui tribulant me, exultabunt si motus fuero*, & iterum: *Non supergaudeant mihi, non dicant in cordibus suis euge, euge anima nostra; nec dicant, deuorabimus eum.* Nonum, in principio tentationis, maximè carnalis, animum ab ea auertere, & ad salutaria cogitanda cõuertere. *Beatus qui allidit paruulos tuos* (Babylonicos videlicet, & Satanæ fœtus adhuc teneros) *ad petrã*: de Christo eiúsq; beneficijs, gratia, iustitia cogitando. Decimũ, affligere afflictores tuos, impuros dæmones, applicãdo te rãto iustãtius ad actus virtutum, ad pios labores, ad opera misericordiæ, prout vnicuique dedit Deus, & dicere cum Propheta: *Persequar inimicos meos, & comprehendam illos, & non conuertar donec deficiant:* sed in Deo, non in nostris viribus. Hæc sunt pauca de multis remedia, ne, qui ad tempus verbo Dei credimus, in tempore tentationis recedamus.

Porrò vt ad cor durum redeamus (proprium huius loci subiectum) duritia cordis, quæ semen verbi Dei intrò non recipit, etsi foris admittat, ex peccati consuetud ne oritur. Sicut enim cadente pluuia lapides foris madescunt, intus verò suam siccitatem cum duritia seruant; sic dura corda imbrem eloquij diuini foris accipiunt, & aliquo modo compluuntur, quia *cum gaudio suscipiunt verbum*, (vt in hoc Euãgelico dicitur) sed intus sicci & aridi manent, mala consuetudine aditum gratiæ violenter prohibente. Cogitationes

Consuetudo peccati.

Similitũ series.

Universidad de Deusto
Biblioteca

enim, quibus, audito Dei verbo, quasi resurgere è peccato
2. conatur, qui ei iam dudum assueuit, *similes sunt* (ait sanctus
Confess. lib. 8. c. 5. Augustinus, hoc in seipso ante conuersionem expertus) *conatibus expergisci volentium, qui tamen superati soporis altitudine remerguntur. Et sicut nemo est, qui dormire semper velit, omniúmque sano iudicio vigilare præstat, differt tamen plerumque homo somnum excutere quum grauis torpor in membris est, eúmque iam displicentem carpit libentiùs, quàmuis surgendi tempus aduenerit: ita vetusti peccatores, audito Dei verbo, certum habent, esse melius, diuinæ charitati se dedere, quàm suæ cupiditati cedere. Sed illud placet, hoc vincit.* Surgendi è
3. peccato tempus agnoscunt; sed soporis, quo tenentur, grauitate in peccata recidúnt. Sicut enim quæ natura dura sunt, eadem grauia sunt, vt lapis, ferrum, plumbum, ideóq; deorsum feruntur: sic cor durum, in consuetudine peccati obduratum, graue est, & deorsum fertur. Hoc facit inuicta pro-
4. pemodum consuetudo peccati. *Sicut enim morbi corporis in-*
Basil. in reg. fus. disp. ad qu. 55. *ueterati, non nisi longa & acri curatione sanantur: sic peccata*
5. *inueterata, diuturna patientia, assidua oratione, & acerrima*
Idem in cap. 1. Esaiæ. *animi contentione curari oportet. Quod repetitis vicibus, ac multo cum labore intinctum est, tinctúram excipit pressiùs inhærentem, & quæ vix elui queat; obiter autem colore aliquo infectũ, tinctúram bibit facilè mobilem: sic anima sanie peccatorum*
6. *suppurata, & in habitu constituta malitiæ, vix ac multo negotio elui potest.* Quare sicut agricola, quum cuellit siluestre germen & infrugiferum, ibi validè impacto ligone subuertit radicem, aut admoto igne accendit; sed in vite putanda, aut purgando oleastro, mollius agitur: sic peccata inueterata rudiùs exagitari, & fortiùs eradicari conuenit. Est enim verbum Dei, *malleus conterens petras*, vt suprà ex Ieremia dictum est, & ad durissima corda emollienda aptum. Sicut
7. quum intus in domo omnia strepitu & tumultu plena sunt; audiri non potest qui foris pulsat, nisi fortissimè & crebrò id faciat: sic à corde insanis cupiditatibus pleno, audiri verbum Dei non potest, nisi fortiùs intonet: tandem nihilominus
8. audiri & penetrare poterit. Cibum noxium ac pestilentem nec stomacho retinere audemus, ne nos corrumpat; nec sine molestia eiicere possumus iam bili permixtũ; sic inueteratum peccatum si retinemus, interficit; si eiicimus, non aliter atq; cholera summo cum dolore euomimus. euomendum ta-
9. men est, & vim nobis ipsis facere oportet, si salui esse volu-
S. Basil. Diæt. salut. ca. 2. mus. Hanc difficultatem sentit peccator quum à Dei verbo audito

audito manifestè se argui & conuinci videt. Nam sicut bos ligatus, non sentit se esse ligatum, nisi quum vult fugere; nec falco ad perticam, nisi quum vult volare: sic peccator non sentit sua vincula, aut prauæ consuetudinis tyrannidem, neque quum peccat, neque quum perseuerat in peccato, sed quum verbo Dei excitatus, inde emergere co- *Prouerb. 9. 13.*
natur. Vnde de peccatore Sapiens dixit: *Ignorat quòd ad vincula stultus trahitur.* Nempe sicut eadem ignis scintilla, arida quidem ligna facilius, viridia verò & humentia difficiliùs absumit; ita auxilium diuinæ gratiæ per verbum Dei seminatum operans (vt suprà dictum est) recentes lapsos facilè conuertit, vt Petrum negantem, & Dauidem adulterantem celeris misericordia sanauit; diuturna autem peccandi consuetudine obduratos, aut nunquam, aut tardissimè; vt in Pharaone, in Achab Rege Israël, ipsóque eandem populo toto Israëlitico Scriptura ostendit. De quo populo, iam obdurato consuetudine peccati, illa sunt Prophetæ verba: *Nun-* *Ieremi. 13.*
quid potest Aethiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas? Sic nec vos potestis benefacere quum didiceritis malum. id est, quasi in disciplina quadam diuturna, in peccato exercitati fueritis. Hoc enim est, non solùm malè, sed malum discere. Tales ergo ad verbum Dei obsurdescunt. Vt enim illi, qui ad loca Nili, Catadupas appellata, inhabitantes prorsus nihil audiunt, quoniam nimio fluuij fragore ab altissimis montibus labentis, surditatem naturam contrahũt: sic qui cupiditatum suarum tumultibus diu assueuerunt, surditatem spiritualem contraxerunt, vt sonum quidem verbi Dei audiant, cõfusum illum & foris tantùm; clarum autem, distinctum, & intus penetrantem non admittunt. Quare quemadmodum soporiferis febribus grauatos si velitces, & magnis clamoribus à somno excites, somníque periculum declares, attollunt oculos, & gratum habent, & vigilare nituntur, mox tamen, humoris noxij abundantia pressi, iterum obdormiunt: sic peccatorum somno, consuetudine, & voluptate consopitis accidit; ad quos si pro concione inclames, si mortem, si iudicium, si gehennam, si æterna præmia, & ipsam quoque Domini crucem, & alia ob oculos ponàs audiunt illi quidem non illibenter, *cum gaudio verbum suscipientes*, & vera esse ac salutaria, quæ dicis, agnoscunt, & quasi emergere velle conantur; pondere tamen prauæ consuetudinis pressi, & amore seculi, ac prauis voluptatibus deliniti, in pristinos mores delabuntur. Eleganter

13. In vita eius apud Surium, tom. 2.

hac de re sanctus Anselmus dixit: Sicut puer auis pedem filo annexum tenens, aliquando laxiùs ire auem permittit, sed mox se auolare posse sperantem, retrahit captiuam, eóque ludo mirè oblectatur: sic diabolus, homines peccati consuetudine irretitos tentare cessat, móxq; illi audito Dei verbo compuncti, facta sua desient, emendationem proponunt, atque ita se iam liberos auolare posse putant; sed quia prauo vsu ab hoste irretiti tenentur, illo iterum tentante, & peccati occasiones subministrante, in eadem vitia à diabolo deiiciuntur: & bellus hic illi ludus est, dum sæpiùs hoc fit, nec tamen peccator liberatur. Solum ergo remedium est, filum consuetudinis, quo teneris, abrumpere, & omnem prorsus relabendi occasionem præscindere, nouáque virtutis contrariæ consuetudine veterem vincere. Nec minùs ad hanc rem appositè Hector Pintus, scriptor modernus, eruditus admodum, valde spiritualis ac pius, & in primis elegãs.

Hectoris Pinti laus.

14. In Comment. in Ezech. cap. 29.

Quemadmodum (inquit) piscator, cùm magnum aliquem piscem capit, non statim violenter attringit, sed extendit filum piscatorium, donec piscis deuoret penitus hamum, sibique machinetur perniciem, ne si confestim nimis coerceat, scindatur filum & seta, & ita piscis aufugiat: sic diabolus, cùm peccatorem hamo suo deuinctum tenet, mortifero scelere constrictum, & illecebris voluptatum ex longa consuetudine alligatum, non illum statim opprimit & exasperat, nec ad vehementer absurda statim inducit, ne nimium à dæmone iratus & concitatus, vincula abrumpat, & euadat. Mulcet illum, & in aliquas virtutum actiones incumberere permittit, vt paulatim flagitiosæ consuetudinis hamo irretitus, ipse sibimet exitium patiat, totúmque in se malum accipiat.

Extendit itaque dæmon se tam, seu filum piscatorium: permittit eum conciones audire, verbo attentum esse, auidè illud & cum gaudio suscipere: non vt peccatorem dimittat, sed vt propter repetitum & reiteratum verbi Dei contemptum firmiùs stringat, & securiùs tenear. Sic Herodi hamo suo apprehenso permittebat, *vt Iohannem Baptistam libenter audiret, & audito eo multa faceret*, eius consilium in multis sequeretur: tandem tamen multis maleficiis & flagitiis cõtaminatum in æternæ perditionis nassam pertraxit *vt super omnia sua mala etiam hoc adijceret*, vt Ioan. Baptistam occideret. Hic est Diaboli ludus in hoc Euangelio expressus circa illos, *qui ad tempus credunt, cum gaudio verbum suscipiunt*

Marc. 6.

Luca 8.

suscipiunt, sed in tempore tentationis recedunt. Hoc est horrendum prauæ consuetudinis periculum. Hæc duri cordis durissima conditio. Huius duri cordis illustre exemplum sit Pharao, qui tot verbis & signis per Moysen editis moueri non potuit vt populum Dei dimitteret. Contra hoc malum orat feruenter Propheta: *Eripe me de luto vt non infigar, liberа me ab ijs qui oderunt me, & de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum, neque vrgeat super me, puteus os suum.* Lutò inuoluitur, non aspergitur tantùm, qui consuetudine mala irretitur. In profundis aquarum iacet, qui per prauam peccati consuetudinem in profundum venit, de quo Sapiens. *Impius quum in profundum venerit, contemnet.* Reliqua Psalmistæ verba sic D. Gregorius exponit. *Quem mali operis iniquitas à bona stabilitate commouit, quasi tempestas aqua rapuit; sed si adhuc longa consuetudine non praualuit, non demersit. Iam in puteum cecidit qui hoc, quod diuina lex prohibuit, perpetrauit. Sed si adhuc longa consuetudo non deprimit, nequaquam os suum puteus coangustauit.*

Exemplum.

Psal. 22.

Prouerb. 18.

Moral. in Iob lib. 26. cap. 30. & 31.

Tanto ergo facilius egreditur, quanto minori consuetudine coarctatur. Lapis verò puteo superponitur, quum etiam dura consuetudine mens in peccato deuoratur; vt, etsi velit exurgere, iam vtcumque non possit, quia moles desuper mala consuetudinis premit. Hæc ille. Hoc igitur tam horrendum periculum, quo quasi de animæ salute conclamatur, vide quanto studio orat Propheta ne quando incurrat. Nempe & ante illa verba præmisit, *In multitudine misericordiæ tuæ exaudi me, in veritate salutis tuæ.* & post illa verba statim subiecit: *Exaudi me Domine quoniam benigna est misericordia tua: secundùm multitudinem miserationum tuarum respice in me:* & quæ sequuntur.

Psal. 27.

Nihilominus ea est Dei clementia, & tãta verbi diuini efficacia, vt etiam obstinatissima corda mille modis nitatur mollire. Quemadmodum enim qui aliquid molle facere vult, pri⁹ impressum manib⁹ huc illuc versat, si adhuc resistit, adhibet vnctionem; post vnctionem verò in aquam coniicit, postea in ignem, deinde ad incudem ducit; quòd si nec hoc modo molliri potest, tanquam omnino inutile abiicit: sic Deus erga humana se gerit corda. Primùm enim illa quasi manibus suis contrectans, benigna passionis suæ grandisumque beneficiorum memoria mulcet. Secundò illa inungit diuinis auxiliis & inspirationibus, quibus facilius peccati

Durissima corda Dei⁹ mollit.

Stella in Luc. 8. Simile.

1.

2.

rigorem deponant. Tertiò bonorum temporalium aquis inundat, vt gratias authori agendo in memoriam veniant delicti sui. Quartò ignibus tribulationum & infirmitatum vexat. Denique ictibus mortis temporalis committit, vt vel saltem tunc resipiscant & conuertantur. At verò si nihil istorum potest deperditã reuocare voluntatem, nihil nisi infernum supereſt. Hic est duri cordis exitus. Sicut in hac vita insensatum & stupidum reddit ad salutis remedia capessenda, sic in altera vita extremis suppliciis addicit, quæ omnibus sensibus acutissimè tanguntur.

6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ suffocantur.

LOCVS moralis triplex. 1. Contra sollicitudines & curas vitæ præsentis. 2. Contra diuitias. 3. Contrà voluptates carnis. His enim tribus suffocatur Dei verbum, etiam intimè in corda receptum, & compunctione vehementi cõsecuta; ita sanè vt fructificare incipiens Dei verbum, atque emendationem conceptam operari, mox in ipso progressus exordio, quasi nascens herbula, reprimatur & extinguatur, quasique onere impositò suffocetur.

Nam primi quidem æquè citò verbum negligentia sua perdiderunt, atque acceperunt. Secundi retinuerunt vtcunque verbum, ad tempus credentes, sed in ipsa mentis penetralia, propter cordis duritiem, non admiserunt. Isti tertij intrò receperunt, & compunctionem atque emendationis desiderium senserunt, adeóque operari melius cœperunt; sed à tribus illis, vel aliquo illorum corrupti atque compressi, referre fructum non potuerunt. De istis tribus seorsum & separatim dicemus.

1. Locus de sollicitudinibus, verbum Dei suffocantibus.

Sollicitudo. Verbum suffocat.

SOllicitudo, & cura & anxietas animi, quacumque ex causa suscipiatur, ita animum obsessum tenet, vt vix ad aliud aliquid considerandum foris prospicere valeat. Quum igitur circa res huius mundi ac vitæ versatur: prorsus impedit ne cælestia cogitentur; tum quia contraria hæc sibi maximè sunt, cælestia & terrenarum quia mens hominum, peccato originali corrupta, terrenis magis afficitur, altiùs immergitur, &

tur, & tenaciùs sua sponte adhæreſcit. Nam vt oculus iste corporalis simul & eodem motu cælum ac terram contueri non potest, nec vnus oculus cælum, alter terram eodem momento aspicere: sic curare sollicitè cælestia simul & terrena mens humana non potest. Huc accedit quòd spiritus vitalis, per quẽ verbum Dei fructificat, est charitas & amor Dei, amor salutis, amor cælestium. Hic enim amor animum extimulat, vt iuxta verbi doctrinam bonos fructus proferat. At hunc amorem sollicitudo illa, quæ ex maximo rerum terrenarum amore nascitur, vehementer restinguit & suffocat, sicut aqua ignem. Spinæ suffocant semen propter tria. Primò, humorem & pinguedinem terræ exhauriunt, vt tanto minùs ad boni seminis radices alendas deriuetur. Secundò, Solem & imbres à semine excludunt, vt nec æstum necessarium recipere, nec oportuno imbre rigari valeat. Tertiò, crescentes grani aristas, aut recentia pomiferi fructus virgulta, teneros̃que palmites, quasi circumplicando & obsidendo impediunt, quo minùs liberè exurgant, sese̅que dilatent. Tot quoque modis huius vitæ sollicitudines, & spinosæ anxietates semen diuinæ gratiæ & verbi Dei fructificationem impediũt. Primùm enim quum animi pinguedo, & humor vitalis respectu cælestium sit intensa Dei dilectio, quæ non secus animum fœcundat quàm fimi pinguedo terram; hanc dilectionem exhaurit & consumit rerum terrenarum dilectio. Hoc docent Scripturæ: *Si quis dilexerit mundum, dilectio Patris non est in eo.* & rursum: *Qui vult amicus esse huius mundi inimicus Dei constituitur.* Et quemadmodum si fontem aquæ vt cunque vberem in varios canales deriues, necesse est, vt quo plures sunt canales: eò minùs & parciùs per singulos aqua defluat: sic etsi dilectionis & amoris fons in homine vbertimus sit, & quàm latissimè se diffundere queat; tamen, quia infinitus nõ est, necesse est, vt quo plura diligis, in quo plures quasi rerum obiectarum canales amorem tuum dispergis, eo in singulis minor & remissior dilectio fluat. Nũc autem si istos canales sic distribuas, vt vnus quidem aut alter sursum petat, & in editiorem locum tendat; alij verò multo plures vel per plana ducantur, vel deorsum in loca depressiora ferantur: quis dubitat, ad superiores illos canales parum aut nihil aquę fluxurum, reliquos verò canales vbertim replendos esse? Sic se res habet in affectibus animi quos ex dilectionis fonte deriuamus.

Si enim sic erga multa affici volumus, vt rebus istis inferioribus

4. Simile.

Spinæ tribus modis suffocant semen.

Sollicitudines tribus modis suffocant verbum.

1.

1. Ioan. 2.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rioribus plures canales distribuamus, maiorem curam & sollicitudinem impendamus; rebus autem superioribus & æternis modicè & tenuiter afficiamur: perspicuum est, ad hæc meliora dilectionis impetum penè nullum fore, sed omni humore & pinguedine ea citò destituti; in rebus autem caducis omnes nostras cogitationes & actiones fixam sedem habituras. Hoc Apostolus docuit, quum diceret: *Qui volunt diuites fieri*, hoc est, qui sollicite id agunt vt diteſcant, *1. Tim. 6.* βούλονται πλουτεῖν, quod plus est quàm, ἐπιθυμοῦσι & significat studiosè velle: *incidunt in tentationes & laqueum Diaboli, & desideria multa & inutilia, & noxia, quæ mergunt homines in interitum.* Docet, eos occupari desideriis multis, eisdemque vanis, atque etiam noxiis.

Hæc igitur tam multa, tam vana, tam noxia, omnem diuini amoris pinguedinẽ exhauriunt. De his de desideriis multis & malis, quæ totum hominem possident, pulchrè Basilius: *Homil. in diuites amarè.* *Quædam est Diaboli methodus: ad suggerendas diuitibus mille sumptuum inanium occasiones, vt ea quæ superflua & ad rem pertinentia non sunt, pro necessariis ducantur. Sit, inquiunt, res partim in vsu, partim cõdita sepositaq;. Item quæ in vsu sunt, necessitatis terminos transcendant. Ista seruiant sumptibus domesticis, illa præsto sint ad externas phantasias: vt iter facienti ornatus, equitatus, viaticum pro conditione fiant. Hæc domi permanenti vitam reddant splendidam & illustrem: vt mihi miraculum sit quomodo tot inanes sumptus excogitentur. Adsunt præterea coci, pincernæ, pistores, venatores, fictores, pictores, voluptatis omnimodæ commentatores.* Hæc Basilius. Verum esto. Sint *Confess. lib. 1. cap 16.* hæc iam omnia, quia sic consuetudo inualuit (contra quam sic exclamat Augustinus: *Væ tibi flumen moris humani, quis resistet tibi? quamdiu non siccaberis? quousque volues filios Eæ in mare magnum & formidolosum, quod vix transeunt qui lignum conscenderint?*) nobilitati saltem necessaria. Atqui interea sic in multa animum distrahunt & discerpunt; sic harum rerum cura & sollicitudo animæ vires exhaurit, vt ad diuina cogitanda parum virium superfit, etsi voluntas id conetur. Veluti enim flumina ex paruis initiis & tatis scatebris profluentia, deinde paulatim aliis adaucta aquis, incrementum intolerabile in progressu accipiunt, ita vt violento impetu, quicquid obuium est, secum trahãt: eodem sane modo rerum huius mundi cura & sollicitudo à paucis & necessariis ortum accipiens, alijs mox adaucta cupiditatibus tantùm paulatim incrementum capit, tam multis & variis animum onerat, vt *Simile.* obuia

obuia quæque secum rapiat, & ipsa cælestia, verbi Dei prædicationem, Sacramentorum vsum, ac quicquid est religionis, suis vsibus deseruire cogat. Nam quorum animos hæc cura & sollicitudo tenet, eatenus religionem colunt, quatenus ea ipsis vtilis, & rebus ipsorum commoda est, de quibus Augustinus verissimè dixit: *Vtuntur Deo, fruuntur mundo. Quoniam non nummum propter Deum impendunt, sed Deum propter nummum colunt.* Tales sunt spinæ, sollicitudo & cura anxia huius vitæ; & sic vbertatem & pinguedinem diuinæ gratiæ exhauriunt, omnem ad se sucũ, omnem animi conatum & impetum attrahendo. Secũdo loco sic spinarum naturam & indolem hæc sollicitudo refert, vt solem & imbrem à semine verbi Dei excludat. Vt verbum Dei in animo audientis fructificet, multum adiuuant iustorum exemplа, quorum bona opera sicut lux solaris lucent coram hominibus. Nam sicut radij solares terræ semina calefaciunt, vt eitiùs germinent; sic bona aliorum opera animos intuentium accendunt, & (vt in alio Euangelio explicuimus) sicut carbones ardentes alios inflammant. Atqui qui rerum secularium cura & sollicitudine tenetur, ad huiusmodi exempla animum & oculos coniicere recusat. *Mundus enim* (vt Christus docet) *quod suũ est, amat.* Sicut oculus noctuę ad lucem, sic affectus hominis mundani (id est, cuius cura ac sollicitudo mundus est) ad res omnes spirituales caligat. Sed neque Christum iustitiæ solem, & iubar splendidissimum æquis oculis videt, terrenarum rerum curis & amori dedicus, quia in Christo omnis huiusmodi scãdalizatur, vt in alio Euangelio ostensum est. Vnde D. Chrysostomus: *Sicut cùm aliquis ebrietatis vino obsessus est, difficile omnino creditur esse quempiam hominum, qui ne aquam quidem gustarit vnquam, quum certe plurimi id apud nos monachi fecerint: & sicut ille qui cum mille meretricibus volutatur, virginem quenquam posse permanere desperat, & vt alienorum raptor etiam propria quenquam facilè contemnere posse non animaduertit: ita qui mille curarum languoribus contabescunt, non facilè accipiunt hanc, quæ à Saluatore præcipitur, in alijs esse virtutem.* Hæc ille. Vides quomodo solem iustitiæ & pietatis radios hæc sollicitudinis spina obumbrat, ne videri queant. Porrò solem diuinę gratiæ non magis admittit animus terrenis curis obsessus, quàm clausa spelunca solis radios.

Deciuit. Dei lib. 11. cap. 25.

2. modus suffocationis.

Exempla bonorum operũ.

Simile.

Dom. 2. post Epiph. tract. 3. Ioan. 1.

Simile.

Dom. 2. Aduent. tract. 2.

Simile.

Hom. 22. in Matth.

Est enim clausa Deo spelunca animus curis terrenis occupatus. Vnde Paulus: *Nemo militans Deo implicat se negotijs secularibus* *2. Tim. 2.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile. Lib. 1. de Theolog.

culatibus. Sed & imbrem diuini eloquij, ne liberè in cor defluat, impedit sollicitudinum spina. *Nam vt vociferantiũ terror & clamor obuij flatus impetu frangitur; sic interna mentis cogitatio externorum sollicitudine interpellatur*, ait Gregorius. Nazianzenus. Nempe aliò animũ auertit sollicitudo terrena, ne verba cælestia in eum recto cursu decidant; sicut imbrem cadentem aliò ventus auertit, ne eum in locum cadat, in quem casurus erat. Tertiò, spinarum in modum sollicitudo terrena verbum Dei suffocat, crescentes aristas complicando, &, nè sursum se libere attollant, remorando; quia conantem & volentem se ad cælestia cogitanda erigere, deque animæ salute seriò tractare, fructusque aliquos bonorum operum, & melioris conuersationis proferre, terrena sollicitudo deprimit, & sic implicatũ ac irretitũ tenet, vt quod sanctè proposuit, fortiter exequi nõ valeat. Nec eleemosyna dari, nec statis horis Dei templũ adiri, nec proximus cõsilio aut auxilio iuuari, nec de Dei beneficiis aut operibus sermo familiaris libenter audiri potest, quia cõtradicit his omnib⁹ sollicitudo terrena, & ait eleemosynis rem domesticam minui, quæ potiùs augenda est; frequentatione templi tempus absumi, domesticis negotiis necessariũ; proximum iuuare dum vis, tibi ipsi inuidiam & odium aliorum conflari, qui tuis vsibus necessarij sunt, aut esse poterunt; denique sermonem de rebus diuinis, monachis & sacerdotibus relinquendum, & nihil illum ad rem familiarem augẽdam facere. Totus enim in illa re est, qui eius rei sollicitudine & amore tenetur. *Vbi enim thesaurus tuus, ibi cor tuum.* Accepi aurifabrum iam in mortis articulo constitutum, quum vltimum quasi spiritum exhalaturo Crucifixi Saluatoris imago spectanda exhiberetur tota aurea, & gemmis ornata, ab astantibus sollicitè rogasse, quanti vncia venderetur. Ita ille auri precium, dequo per totam vitam sollicitus fuerat, non Christi Redemptoris passionem, ne in extremo quidem articulo, cogitare potuit. S. Antonius de Padua, vir diuinus, & prophetico spiritu præditus, in vsurarij cuiusdam exequiis concionaturus, thematis loco tractauit illud Euangelij: *Vbi est thesaurus tuus, ibi cor tuum.*

Simile. 3. Modus suffocationis.

Sollicitudo terrena, quot bona opera impediat.

Math. 6.

Exemplũ.

In vita eius apud Surium, to. 3. pag. 619. Exemplum.

Sub concione autem, inter cætera, ait: Mortuus est hic dives, & sepultus est in inferno. Ite ad thesaurum eius: & in illius medio inuenieris cor eius, corpore iam humato. Abierunt hominis parentes & amici, & cor adhuc calidum in medio nummorũ eius inuenerunt. Certè hanc nimiæ & superfluæ

fluę sollicitudinis vanitatẽ videre etiam ethnici, & rerũ cæleſtium iguari potuerũt. Aristippus Philosophus validissimis argumentis hortabatur, nec de præteritis curam postea suscipiendam, nec de futuris antea. Id enim animi bene constituti signum esse. Iubebat autem in diem animum intendere. *Solum enim aiebat præsens in manu nostra positum esse, non præteritum, nec instans. Illud enim abiisse, hoc an euenturum sit, incertum esse.* Phocion Athenienſis dicere solebat, *multo satius esse humi cubantem viuere, ac bono quietoq; animo esse, quàm perturbatum in aureo lecto.*

Ælianus de var. hist. lib. 14.

Apophthegma.

Stobæus ser. 1. de Prudent.

Sto. serm. 41. Apoph.

Si Christi Saluatoris doctrina non mouet, docentis vitæ verbũ sollicitudinibus huius vitæ suffocari; moueat ethnicorum sententia, qui sollicitudinem viro prudente indignã iudicarunt. Sed etsi quem fides non mouet, ratio parum mouebit, tamen fidei nostræ tarditatem rationis lumen fundet, & coram Deo condemnabit. Vide plura in Dominica 14. post Pentecosten.

Text 4.

2. *Locus de diuitijs, verbum Dei suffocantibus.*

QVia diuitias rem esse spinosam, & saluti nostræ ita inimicam atque aduersam, vt verbum salutis suffocent, ne fructum aliquem in corde referat, dissculter à multis creditur; perspicuis id & multis argumentis ostendetur, manendo in comparatione Saluatoris, quam maximè aptam & appositam fuisse dubitari non debet. Diuitiarum autem hoc loco nõ vsum necessariũ atq; laudabilem, sed cupiditatem cęcam, & vanam circa illas voluptatem Christus intelligit; & diuites, vel auaros, vel vanos, & arrogantes hæc parabola taxat; non iustos, misericordes, liberales, ac dispensatores fideles. De huiusmodi igitur loquendo, primùm, quemadmodum ad spinas accessus est difficilis & periculosus, & vix illæsus ab illis discedis; sic diuitum conuersatio & familiaritas pauperibus est periculosa, qui ita sæpenumero lacerati ab illis abeũt (quum amicitia dissoluitur) vt hic agrum, ille domum, alius pecora sibi ablata deploret. Sed & ipsius diuitis animus non minùs laceratur, atque in multa conuellitur, studens diuitiis. Vnde Sapiens: *Semita omnis auari animas possidentium rapiunt*, id est, studia & cogitationes auari, quibus vult per fas nefasque ditescere, animam eius perdunt, rapiunt, lacerant. Rursum diuitiæ spinis in eo assimilantur, quòd qui spinas laxa & aperta manu tenet, illarum non pungitur aculeis: sin

Diuitiæ quot modis sint spinę. *Stella in Luc. 8. 1.*

Prou. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sin verò manum contrahit, quo magis contrahit, eo magis sauciatur. Sic enim diuitiæ, si expansa & liberali manu seruantur, noxiæ non sunt, sed causa meriti; si verò arctiùs eas comprimis, si auidè constringis & tenes, si difficulter eas à te, perinde ac si viscera tua essent, auelli sinas, iam animum tuum mortiferis aculeis cruentant; Dei & salutis tuæ curam tibi auferunt, verbum Dei in te suffocant, insana te cupiditate affligunt, fœdo amore rei per se vilissimæ dedecorant, Deo te & hominibus exosum, vilem atque inutilem reddunt. Hinc Prophera: *Diuitiæ si affluant, nolito cor apponere.* Pungent enim, si fortiter cor apponas. Tertiò comparantur spinæ diuitiis: quia sicut spineta suapte natura latibula sunt reptilium, & animalium venenatorũ receptacula, si omnium ferè vitiorum diuitiæ. *Diabolus veluti serpens* (ait Chrysostomus) *spinis occultatur, intra diuitiarum impostturam assiduè latitans. Radix omnium malorum cupiditas*, materialis scilicet, quia omnibus exequendis peccatis materiam vberrimam præbet. Diuitem enim luxus, fastus, ambitio, gula, comessatio, tapina, fraus, iuramenta iam quodammodo decere & ornare videntur, aut certè ei impunè licere. Vnde Sapiens: *Diues iniustè egit, & fremet*: id est, superbè loquetur. *Pauper autem læsus tacebit.* Diuites illi sunt, de quibus per indignationem Propheta dicit: *Laudatur peccator in desiderijs animæ suæ, & iniquus benedicitur.* Et rursum: *Quid gloriaris in malitia qui potens es in iniquitate?* id est, qui potentiam tuam exerces iniquè agendo. Rursum: *Diues loquutus est, & omnes tacuerunt, & verbum illius vsque ad nubes perducent. Pauper loquutus est, & dicunt, Quis est hic? & si offenderit, subuertent illum.* Nónne ergo diuitiæ vera sunt vitiorum latibula & spineta, in quibus & facere & loqui liceat quicquid libet? Rectè Diogenes vocauit diuitias *velamentum malitiæ.* Iam verò, vt spinas quasdam esse diuitias Deus ostenderet, mille difficultatibus earum aditum sepiuit, & ad acquirendum difficiles esse voluit. Sicut enim olitores hortos circumspire spinis solent, ne furibus, aut pecori facilis pateat locus; ita Deus diuitijs comparandis & conseruandis, sollicitudinum & anxietatum claustra obdidit, ne homines, qui belluino more in secularia ruunt, impunè transeant. Vnde per Prophetam; *Sepiam vias tuas spinis*, quasi diceret: Quia auiditas tua nullis potest coerceri vinculis, quin hortos & pomaria expiles, aliud excogitabo remedium. Auiditatem hanc

Psal. 61. 3.

Hom. 3. in epist. ad Rom.

Eccli. 31.

Psal. 10.

Psal. 51.

Eccli. 41.

Lactet. lib. 6. 4.

Osee 2.

hanc tuam multorum laborum vepribus circumdabo, vt, quod pudor non potuit, prohibeat periculum. Ea tamen hominum dementia est, vt quemadmodum pueri furaces & petulantes, per medias spinarum & ruborum siluas, cruentatis etiam manibus & pedibus, non dubitant pomaria expilare: sic & illi, omnes à Deo difficultates immissas nihil morati, ad opes conquirendas, etsi multis acceptis animi corporisque vulneribus, pertinaciter contendunt. Deus in ipsis terræ visceribus, & intimis adytis, aurum argentúmque recondidit, vt nec facilè inueniri, nec inuentum nisi difficillimè effodi potuerit. At nihilominus *effodiuntur opes irritamenta malorum.* Sed huiusmodi homines foueas sibi fodiũt, non in quibus boni aliquid inueniant, verùm per quas in infernum descendant. Sic Augustinus: *Vt quid terram sollicitas? fossam fac, qua descendas, & foueam qua pereas: non in qua, quod quaris, inuenias.*

Simile.

Serm. 141. de temp.

5.

Rursum, vt spina dolorem infert, quum infigitur, & cùm infixa manet, & multo maximè cùm extrahitur: sic omnino diuitiæ sudores magnos adferunt in acquirendo, maiores in possidendo, sed multo maximos in amittendo, & vt colligi spinæ non possunt, quin manum lædant; sic comparari diuitiæ vix possunt, quin anima lædatur.

Ludolphus de vita Christi. par. 1. cap. 64.

6.

Porrò sic diuitiæ sunt spinæ, vt quemadmodum spinæ non nisi in extremitate pungunt, & aculeos gerunt, quum reliquum corpus planum & tractabile sit: ita diuitiæ nunc quidem videntur dulces, ac iucundæ, & elegantes; sed in morte, & extremo vitæ ita horribiliter pungunt, vt sanguinem cordis eliciant. Nemo moriens tanto dolore afficitur quanto quarus. Vnde Sapiens, *O mors, quàm amara est memoria tui homini habenti pacem in substantia sua!* id est, qui in diuitijs tanquam in summo quodam bono conquieuit. Qualis ille erat, de quo in Euangelio Christus: *Dicam animæ meæ: Anima habes multa bona posita in annos plurimos: requiesce, comede, bibe, epulare.* Vides quanta pax huic homini in substantia sua fuit quàm illi dulces & iucundæ diuitiæ fuerunt? Sed vide aculeum extremis hærentem: *Stulte, hac nocte animam tuam repetunt à te: quæ autem parasti, cuius erunt?* Solent pueri, vt alios decipiant, in rosa pulcherrima spinam abscondere, vt alij eius pulchritudinem admirati, nare admoueant olfaciendi causa; quod cùm faciunt, à spina punguntur: sic diabolus nummorum pulchritudine, in quibus latet spina, homines decipit. Hac de causa Christus apud Matthæum,

Luc. 12.

Eccli. 41.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 13. Diuitiæ fallaces.

Fallaces diuitias vocat. Fallunt enim mille modis. 1. quia spina latet, quæ in extremo pungit, vt iam dictum est. 2. quia multa promittunt, & nihil conferunt. *Dormierunt omnes viri diuitiarum somnum suum, & nihil inuenerunt in manibus suis.* Vnde sanctus Augustinus: *Cùm acquiruntur diuitiæ, falsam lætitiam tribuunt; & quum perduntur, veram tristitiam derelinquunt.* 3. quia bona videntur, sed non sunt. Vnde Augustinus: *Talibus bonis non fiunt homines boni: sed aliunde boni facti, bene vtendo faciunt vt ista sint bona.* Et vt vestimenta non calefaciunt corpora, sed à corporibus calefiunt, posteaque calorem fouent: sic diuitiæ non faciunt bonum, sed ex bono vsu possidentis fouendæ virtuti subseruiunt. 4. fallunt, quia ne hoc ipsum quidem, propter quod appetuntur, præstant id est, cupiditatem habendi non restinguunt, sed augent. Appositè Plutarchus: *A quibus malis liberant diuitiæ, si nec hoc ipsum quidem adimunt malum, sui cupiditatem?* Potus sitim sedat, famem cibus restinguit, vestis corpus calefacit: nullæ diuitiæ auaro satisfaciunt. Idem diuitijs dicere licebit, quod in medicum competit impostorem: *Pharmacum tuum, morbum auget.* 5. fallunt, quia cuum vsibus nostris seruire deberent, faciunt vt nos illis seruiamus.

1.
2.
Serm. 3. de Innocent.
3.
Epist. 121.
Simile. Plutar. lib. de virt. & vitijs.
4.
In lib. de cupidit. diuitiarum. Apophthegma.
5.

Simile. De contemp. mundi, par. 1. cap. 18.

Serui & ministri ad hoc in domo sunt, vt dominum à varia sollicitudine liberent, dum vnus huius, alter illius curam habet, & in illis dominus acquiescit. At econtrà, diuitiæ non liberant possessores suos à curis & molestijs, sed onerat eos maximis sollicitudinibus. 6. fallunt, quia quum stabilitatem promittant, mille casibus abripiuntur, & nihil illis fugacius. Pulchrè Chrysostomus: *Fugitiuus est & ingratus seruus pecunia, vel si innumera ei vincula injicias. Nam & cum ipsis vinculis aufugit; & quamuis seruorum adhibita sit custodia, sapius tamen seruis persuadent, cum ipsis fugit custodibus.*

6.
Homil. 3. ad pop. Antioch.

7. maximè fallunt, quòd dum sui nos amore capiunt & oblectant, cœlestium nos amore, quæ nobis oblata sunt, penitus spoliant, & est hæc maxima deceptio. *Non potestis Deo seruire & mammonæ.* Deum amare & pecuniam. De hac deceptione dixit Sapiens: *Est & alia infirmitas pessima, quam vidi sub sole: diuitiæ conseruatæ in malum domini sui. Pereunt enim in afflictione pessima.* Et Propheta: *Væ qui congregat auaritiam malam domui suæ. Vsquequo aggrauat contra se densum lutum?* Nam vt è denso luto nec facilè quis extrahitur, & tamen turpiter maculatur; sic amor diuitiarum difficillimè

7.
Luca 16.
Eccles. 5.
Abac. 2.
Simile.

ficillimè excutitur, & animum tamen fœdè conspurcat. Rursum adhuc ideo fallunt, quia non cedunt ei, propter quem seruantur. Sic de auaro Sapiens: *Generauit filium qui in summa egestate erit.* Sic Dauid: *Nesciuit autem cui congregauit ea.* Et Christus in Euangelio: *Quæ autem parasti, cuius erunt?* Hanc propriam auari pœnam Scriptura describit. Denique & in eo miserè fallunt diuitiæ, quòd faciunt homines superbire, quum nihil in illis sit vnde superbiant. Diuitiæ enim *dantur quidem bonis, ne putentur mala: sed dantur etiam & malis, ne putentur magna bona,* ait S. Augustinus. Quare Apostolus dicit: *Præcipe diuitibus huius seculi, non sublimè sapere, nec sperare in incerto diuitiarum.* Appositè D. Augustinus: *Superbire de diuitijs quæ abundant, & de illis gaudere, tale est, ac si vulneratus quis iactet, quia habeat multa emplastra in domo: quum hoc illi bonum esset, vt vulnera non haberet, & ne vno quidem indigeret emplastro.* Vulnus enim & ægritudo animi, est amor diuitiarum. Postremò fallunt, quia non assequitur diues quod ambiebat. *Telæ aranearum texuerunt: tela eorum non erunt in vestimentum: opera eorum inutilia.* Aranea se totam cuiscerat, vt telam amplam texat qua muscas capiat; quam vbi texuerit, vnico scopæ ictu diffluitur. Similes sunt cani Æsopico vmbram consectanti, & id quod habet amittenti: vmbras bonorum quærunt, veris bonis excidunt.

8.
Eccles. 5.
Psal. 38.
Luca 12. 9.
Epist. 70. 1. Tim. 6.
Simile.
Aug. Euangel. lib. 2. q. 39.
10.
Esaiæ 29.

Tot ergo modis, & adhuc multo pluribus (quos ex Scripturis & Patribus diligens concionator obseruare poterit) fallaces sunt diuitiæ; & quia fallaces, ideo in illis latet spina, quæ occultè pungit auarè possidentes. Quòd si verò has spinas diuites non sentiunt, hoc ideo fit, quia manicis ferreis induti has spinas contrectant, id est, cor habent auaritia & ambitione sic obduratum, vt illas non sentiant. Iam verò, si diuitiæ sunt spinæ, profectò diues ipse rubus & spinetum erit: rubus certè, qualem Moyses vidit, qui ardet, & non comburitur. Verbum enim Dei, *ignitum eloquium est vehementer.* Et Dominus per Ieremiam ait: *Nunquid verba mea non sunt quasi ignis, dicit Dominus?* Verbum ergo Dei à diuite auditum, acceptum, creditum, ardet & calefacit, mouet & compungit; diuitiarum tamen spinas & cor auarum non exurit, non consumit. In pecuniarum amore integrum & immotum cor manet.

Diues spinatum est.
Psal. 118. Ieremi. 23.

Hoc est miraculum satanæ, quod, quia quotidie videtur, pro miraculo non habetur. Diuites enim, seu diuitiarum

Universidad de Deusto
Biblioteca

amatores, ideo audito Dei verbo, fructum non faciunt, ideo in illis suffocatur verbum, quia (vt Dauid canit) *Furor illis secundùm similitudinem serpentis, sicut aspidis surdæ, & obturantis aures suas; quæ non exaudiet voces incantantium, & venefici incantantis sapienter.* Eadem quippe laborant insania, eadē pertinacia, quæ aspides: qui (vt D. Augustinus hūc locum exponit) *ne se in lucem è latebris caueæ suæ exerat, audita venefici incantatione, qua naturaliter delectatur & educitur, alteram aurem terræ, alteram verò caudæ extremitate obdit & claudit: quo facto, immota permanet in sua spelunca.* Sic enim diuitiarum amator, vt in vitiorum suorum fouea deliteſcat, ne vocem Dei in verbi prædicatione vocantis audiat, animi sui auditum partim terra; id est, terrenis cogitationibus & voluptatibus oppilat; partim verò cauda, id est, fine sibi proposito, in quem omnes suos conatus dirigit, & à quo recedere non vult; qui est, vt per diuitias celebris in sæculo fiat, aut plures adhuc opes acquirat, aliúdve consimile. Hic ergo amor sæculi, & rerum secularium in diuitibus auaris, germinantem virtutem suffocat, neque fructum facere sinit. Sicut luna non patitur eclipsim, nisi cum plena est; sic homo tunc maximè obscuratur, quum plenus est diuitijs. Et sicut luna in plenilunio magis distat à sole, à quo lumen accipit; ita homo tum demum longissimè ab illuminatore Deo separatur, quando diuitiarum fluxu & superabundantia tumet. Atque hæc de diuitiarum amore, quatenus spinosæ sunt, & verbum Dei suffocant. Plura contra insanam auaritiam in alijs Euangelijs.

Psal. 57.

Enarrat. ibid.

Simile.

Simile.

3. *Locus de voluptatibus vitæ, quæ verbum Dei suffocant.*

De voluptate carnali.

QVod Christus adiecit, *Et voluptatibus vitæ euntes suffocantur*, non minùs verum ac vulgare est, quàm quod de sollicitudinibus & diuitijs dictum est. Voluptas enim carnalis magis adhuc animam implicatam & impeditam tenet, ne verbum Dei in ea fructificet; quàm vel sollicitudo, vel diuitiæ. Quemadmodum enim spiritui nihil magis ex diametro aduersum est, quàm caro, quæ quasi iuratus hostis *concupiscit aduersus spiritum*, & bellum cum eo inceſſanter gerit, sic eius voluptas spirituali doctrinæ maximum obicem ponit. Cùm aqua suam retinet naturam, igni aduersatur atque resistit, eumque restinguit; at quum in ardentem fornacem iniecta,

Gal. 5.

Simile.

iniecta, in ignem versa est, ipsum ignem vehementiùs accendit: sic planè in hominibus voluptuarijs ita spiritus quodammodo in carnem versus est, vt non nisi carnis desideria perficiat, ipsamque carnem magis inflammet, omnes suas cogitationes ad carnis voluptates explendas conuertens, omnem q; ingenij facultatem ad cultum ventris impendens; cuius tamen natura & officium erat, carnem suo imperio subigere, & vel rationis vinculo cohibere, vel gratiæ adiutorio eius impetum superare, & flammas restinguere. Sed hanc in animum tyrannidem exercet caro voluptati assueta: quod tunc primùm apparet, quum, verbo Dei audito, erigere se, & à voluptatis sordibus emergere animus conatur. Quemadmodum enim pisces, quàm diu inuenta in hamo esca pascuntur, nihil doloris sentiunt, at vbi piscator fallacia fila in sublime attollit, & pisces hamo comprehensi, ab aquis extrahuntur, tunc, quæ illis esca dulcis videbatur, aculeus est vitā eripiens: sic qui carnis voluptatibus irretiti tenentur, tunc demum se captos sentiunt, quando verbo Dei, pœnas æternas comminante, territi, & à diabolo se sublimes teneri animaduertentes, inde se extricare cupiunt, & non possunt. Et sicut auis cùm laqueo capta, & esca oblectata, ibidem sponte manet, vincula non sentit; at vbi iam satiata, auolare nititur, tunc demum stringentis laquei vim agnoscit: sic omnino voluptuarij, quàm diu nihil de Deo audiunt vel cogitant, sed voluptatib⁹ fruūtur suis, nullo se periculo versari existimāt; vbi ex auditu verbi Dei, periculi magnitudine pspecta, emergere conantur, tunc demum & carnis suæ tyrannidem, & diabolī laqueum atque potentiam agnoscunt. Huius autem tyrannidis, & ad emergendum difficultatis causa est, improbæ voluptatis vis & potentia, quam ad Dei verbum suffocandum, quasi ex natura sua habet. Quemadmodum enim vilissimis cibis repletus, ad splendidam mensam recumbens, nullo optimorum ciborum desiderio tangitur: sic carnalibus voluptatibus repleti, cœlestia fastidiunt. Imò huiusmodi non secus ac serpentes quæ terram comedunt cunctis diebus; aut talpæ, quæ sola terra aluntur, & non nisi in terra absconduntur, aut sicut conchylia terræ perpetuò affixa vīctitāt: sic solis terrenis & carnalibus oblectantur, omni rerum spiritualium gustu amisso. Hoc est quod Prophera de huiusmodi dixit: *Ipsi intrauerūt ad Beelphegor* (q. Dei immūditię erat) *& abalienati sunt in cōfusionē, & facti sunt abominabiles, sicut ea quæ dilexerunt.* In carnē & terram versi sunt, quorū in huiusmodi rebus

Simile.

Voluptas tyrannus.

Simile.

Simile.

Osea 9.

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Similia. voluptas tota consistit. Quare quemadmodum vlcerosi quidam, qui ex vlcerum suorum ostentatione stipem colligunt, si salutem illis pollicearis, planè respuunt, quia per vlcera sua alimentum sibi & lucrum parant: sic isti voluptuarij, prorsus in carnem conuersi, suarum voluptatum illecebra sic deliniti sunt, vt neque morbum agnoscant, nec ab illo sanari velint. Nihil igitur mirum, si verbum Dei auditum in illis penitus suffocatur. Sunt nempe ligno viridi simile: quod adeò à subiecto igne non accenditur, vt etiam ignem suo humore extinguat. Sic enim isti adeò à Dei verbo non accenduntur, vt illud etiam penitus suffocent, atque adeò pedibus conculcent. Isti enim sunt *porci, quorum Deus venter est*: quibus *margaritas proijci*, cœlestia administrari, vetat Christus, *ne pedibus conculcent ea*, id est, fœdis affectibus commaculent. Nam vt simia suam deformitatem in speculo videns, ipsum speculum, si potest, irata confringit; sic voluptuarij (quos *inimicos crucis Christi* Paulus vocat) verbum Dei (in quo, sicut in speculo: suas turpitudines omnes damnatas vident) etiúsque prædicationem exosam habent, & prorsus non fieri vellent. Vnde fit, vt, quemadmodum reliquæ sanè aues, auroram manè aduentantem garritu strepitúque excipiunt, nocturnæ verò & vespertiliones fugiunt, seséque in penitissimas cauorum suorum partes abdunt; sic voluptuarij & carnales lucem diuini verbi fugiant, & vel ecclesiam exeant, quum concio habenda est; vel, si maneant, omnem reprehendendi occasionem rapiant: boni verò & audiunt, & laudant, & seruant quæ dicuntur. Vnde Sapiens; *Audiuit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi, & proijciet illud post dorsum suum.* Horum quippe iudicium nihil à brutis differt: quæ, vt fœno magis delectantur quàm auro, quædam etiam luto ipso, vt porcis sic isti carnis voluptatibus, eisdémque subinde sordidissimis, magis quàm cœlesti sapientia, quæ est *desiderabilis super aurum & topazion*, oblectantur. Iacob, quàm diu de Lia & ancilla eius filios suscepit, de redeundo in patriam nunquam cogitauit. At vbi ex Rachel filium suscepit, statim in patriam rediit. Sic voluptatibus terrenis implicati, cœlum obliuiscuntur. Dives ille epulo, totus voluptuarius, qui *epulabatur quotidie splendidè*. quum in loco tormentorum esset, rogat Lazarum ad fratres suos resuscitatum remitti, qui eos moneret, ne in eundem locum, delicijs quoque & illi vacantes, venirent. Sed responsum accepit: *Habent Moysen & Prophetas. Si eos non audierint, nec si ex mortuis quis resurgat, credent.* Ad Scripturæ & verbi prædicationem voluptuarios remittit Christus, qui si hoc medio non resipiscant, nullo emendabuntur. Si ergo saluari volunt; tales esse desinere debent, vt verbum amplius non suffocetur, sed fructum ferat. Deus non in delicijs *Exempla.* inuenitur, sed in temperantia & sobrietate. Moyses non inter epulas, sed in deserto, & iuxta rubum fuit, quum eum Deus vocaret vt Dux esset populi sui. Dalilæ fictæ blanditiæ fortissimum Sampsonem & oculis priuarunt & in pistrinum duxerunt. Salomonem voluptates perdiderunt. Voluptates carnis etiam fortissimos excæcant, vt lucem verbi Dei ferre nequeant, & in miseram vitiorum seruitutem adigunt. Sed surgant ethnici, & nostram cæcitatem condemnent. Gulæ *Laert. lib. 6.* & ventri deditos Diogenes similes esse dicebat arboribus *Simile.* per præcipitia nascentibus, quorum fructus homo non gustaret, sed à coruis & volucribus ederentur. Docet voluptuarios & reipubli. & sibi infructuosos esse, sed escam *Maximus serm.* dæmonum. Dicebat idem, sicuti, vbi magna ciborum copia *27.* est, ibi multi mures & feles versari solent; sic ea corpora *Laert lib. 6.* quæ multum cibi capiunt, multos animi morbos contrahere. Antisthenes alius Philosophus dicebat se malle insanire, *cap. 1.* quàm voluptate affici. Insaniam enim aufert medicus: voluptas mentem aufert, & vix sanabile malum est. Aristoteles *Apophthegmata.* admonebat, vt voluptates contemplemur non venientes sed *Idem lib 5. c 1* abeuntes; non à fronte, sed à tergo. Venientes enim fucata Voluptates falspecie blandiuntur; abeuntes autem, pœnitentiam ac dolo- laces. rem relinquunt. Sic sancta Scriptura dixit: *Risus dolore mis-* *Prouerb 14.* *cebitur, & extrema gaudij luctus occupat.* Quare voluptuarios *Similia.* 1. species prima voluptatis sic decipit, vt paruulos pueros accensa candela: qui flammam pulchrè lucentem videntes, digitos immittunt, vt eam rapiant, existimantes non ignem, sed lucidum quid esse; mòxque adustis digitis, inconsolabiliter plorant. Sic enim voluptuarij, specie voluptatum capti, ignem 2. inueniunt, vbi lucem expectabant. dolorem sentiunt, seu *Bonauent. in* nunc conscientiæ vermem, seu postea ignem æternum. Sicut *Dieta salut.* enim mercator de falso panno non ostendit emptori medium *cap. 2.* neque finem, sed tantùm caput; sic diabolus, mercator peccati, ostendit peccatori solum caput panni, id est, delectationem culpæ: non medium, id est, remorsum conscientiæ; nec finem, qui est pœna gehennæ. Quemadmodum enim latro- *Basil. In exat. de* nes, quum non possint apertam vim hominibus afferre, in *abdicat. rerum.* locis opacis, aut confractis vallibus iuxta viam positis, viatoribus

Tuto 18.

Psal. 118. Allegoria.

Eccles. 32.

6.

5.

4. Phi. 3. p.

3.

2.

1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

toribus insidiantur, vt inopinatos opprimant: sic diabolus, mundanarum voluptatum vmbras subiens, quæ iuxta nos in hac vita, eiúsque communibus actionibus sunt, & frequenter occurrunt, per illas nobis insidiatur. Sed in hac praxi & fraude diabolica, boni quidem apprehendunt peccatum per caudam, finem eius spectantes, vt electus *Iacob tenuit pedem fratris sui Esau, & vt Moyses accipiens serpentem per caudam, conuertit eam in virgam*, id est, in id quod erat; sed mali apprehendunt peccatum per caput, præsentem voluptatem sectantes, & sic, quasi ab ore serpentis, deuorantur. Quum in tam variis Philosophorum sectis, alij ad alias subinde transirent, Peripatetici ad Platonicos, & vicissim; vtrique etiam ad Stoicos, & Stoici ad Academicos, & vicissim; tamen ex solis Epicureis (quibus voluptas erat summum bonum) nulli ad alias sectas defecerunt. Huius rei causam rogatus Arcesilaus respondit: *Quia ex viris galli fiũt; ex gallis viri nequaquam.* Gallos dixit sacerdotes Cybeles cuiratos: sentiens homines à voluptatis morbo vix vnquam sanari, & ad meliorem mentem transire. Alterius Philosophi sententia erat, *mel summo digito, non caua manu gustandum esse.* Quo euidenter docetur, parcissimè esse voluptates capiendas. Sic ad pugnam Gedeonis illi soli eliguntur, qui caua manu ex flumine biberunt; illi, vt inutiles ad bellum Domini, reiiciuntur, qui flexo poplite, & proni in terram cubantes, biberunt: quo docetur, homines terrenis voluptatibus sese immergentes, ad militiam Christianam ineptos esse. Sed ad voluptatum corruptelam vt redeam: Sicut in vase aliquo aceti pleno si guttulam mellis instillaueris, nihil de acore acetum deponet, quia tantilla dulcedo in tanta contrarij saporis multitudine facilè euanescit: sic in anima hominis voluptuarij, qui non nisi ea quæ carnis sunt sapit, verbi diuini suauitas perire solet, & suffocari. Qui enim carni deditus est, cor acetosum, & multis amaritudinibus repletum habet; labore videlicet in iis conquirendis quæ voluptatem pariunt: timorem & anxietatem, vt vel sine infamia, vel sine damno ea conseruet: dolorem, si quando concupitis (vt sæpe fit) non potiatur. Quæ enim nimis amantur, nimio dolore relinquuntur. Mel ergo verbi cœlestis, vel diuinarum inspirationum, in animum his contrariis affectibus plenum ac perturbatum, vbi immissum fuerit, citò dissipatur. Bion Boristhenites, Philosophus Platonicus, cũ illi probro daretur quòd adolescentem quendam in suam disciplinam

Allegoria.

Genes. 25. Exod. 7.

Laert. lib. 4. cap. 6.

Apophthegmata.

Dionys. sophista apud Philostratum.

Iudic. 6.

Voluptatum corruptela.

Simile.

Exemplum.

plinam non traxisset: *Non est* (inquit) *possibile mollem caseum hamo trahere.* Virtus disciplinam quæ asperum quid & arduum in primo congressu præ se fert, ab animo molli, & voluptatibus dedito, arripi non posse sentiebat. Nec minùs sapienter Bias Prienæus, vnus ex septem (quos vocabant) sapientibus. Percontanti impio quid esset pietas, nihil respondit. Quúmque ille silentij causam sciscitaretur: *Quia* (inquit) *de rebus nihil ad te pertinentibus quaris.* Sentiebat honestæ & salutaris doctrinæ homines malè feriatos capaces non esse. Atque ita quidem rei se natura habet. Non tamen à schola verbi sui voluptuarios Christus abarcet; imò omnes *qui laborant & onerati sunt*, ad se vocat. Laborat autem, si quis alius, voluptuarius maximè, cui acerrimus, domesticus, & perpetuus hostis caro est. Sed monet in hoc Euangelio, voluptatum curam deponendam, vt verbum in corde fructificet. Si Polemonem iuuenem ebriosum & coronatum, cum suis sodalibus in scholam Xenocratis irruentem per contemptum, oratio Xenocratis de temperantia habita in alium virum mutare potuit; multo magis Christi doctrina Magdalenas, Matthæos & Zachæos conuerterit. Cùm Paulus coram Felice, Proconsule Romano, *de iustitia & castitate, & de iudicio futuro disputauit, tremefactus Felix* fuit, & clementer Paulum dimisit: sed voluptates seculi, quibus abundauit, verbum salutis in eo suffocauerunt. Vt sensus morbo deprauatus, dulcem fauum iudicat amarum; sic animus prauis affectibus corruptus, suauia Dei verba insuauia æstimat. Vt sues rosas proiiciunt, & lutum quærunt; sic voluptuarij siliquis porcorum cum filio prodigo vescuntur & delectantur, verbi Dei gustum non habent.

Quum autem voluptatum maxima pars, quasique fundamẽtum & radix, in ventris cura consistat, in crapula & ebrietate versetur, ad huius loci tractationem referri potest, quod Christus in alio Euangelio dicit: *Attendite vobis, ne grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & superueniat in vos repentina dies illa.* Docet enim illis verbis Christus, vnam causam obliuionis Dei, vnam causam suffocati verbi Dei, vnam causam, neglectæ & indebitæ præparationis nostræ ad futurum iudicium, hanc in primis esse, quòd in crapula & ebrietate voluptatem consectando, grauantur corda hominum, & ad rerum cœlestium cogitationem ac desideria hebetantur. Sic passim docet Scriptura. *Vinum & ebrietas auferunt cor*, ait Oseas. Apostolus curam ventris, & cultum Christi,

Laert. lib. 4. Apophthegma.

Exemplum. Laert. lib. 4. cap. 5.

Apophthegma.

Matth. 11.

Exemplum. Laert. lib. 4.

Act. 24.

Similia.

De crapula & ebrietate, voluptatum fontibus.

Luca 21.

Osea. 4.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quasi ex diametro pugnare docuit, dicens. *Non in comessationibus, nec in ebrietatibus, sed induimini Iesum Christum, & carnis curam ne feceritis in desideriis.* Opponit hæc duo: Indui Christum, & carnis curam facere in desideriis, id est, voluptatis causa. Rursum alibi: *Inimicos crucis Christi* vocat, *quorum Deus venter est.* Adeò videlicet grauantur corda crapula & ebrietate, vt gulosi ac ebrij ventri suo seruiãt, non Deo. De veteri populo in deserto scripsit Moyses: *Sedit populus manducare & bibere, & surrexerunt ludere.* id est, post epulas vitulum suum aureum adorauerunt. Vox enim *ludere*, hoc loco idolum adorare, apud Hebræos significat. Sed & hoc aliàs futurum prædixit: *Cùm comederint, & saturati crassique fuerint, auertentur ad deos alienos, & seruient eis.*

Quod ita accidisse Oseas commemorat: *Iuxta pascua sua adimpleti sunt. Saturati sunt, & eleuauerunt cor suum, & obliti sunt mei.* Sodomæ & Gomorrhæ incendia ex hac gulæ fornace accensa sunt: *Hæc fuit iniquitas tua Sodoma, otium, & saturitas panis.* Propter hanc gulæ vim & certam corruptelam, orat in Scripturis vir sanctus: *Auser à me concupiscentias ventris, & animo irreuerenti & insrunito me tradas me.* Et sic quidem Scriptura de facto se rem habere docet. Sed nunc causas breuiter aperiam. Neminem latet, ex duplici natura hominem constare, corpore, & anima rationali; vna mortali, altera immortali; vna ad præsentis vitæ officia constituta, altera ad sempiternam beatitudinem consequendam ordinata; vna denique potest peccati corruptionem ad sensibilia proclivi, altera sursum ferri, & Deum appetere nata. Inter hæc duo, etiam in homine necdum in Christo regenerato, quædam pugna, vt ratio superior inferiori hominis parti contraria appetenti contradicat, & hæc vicissim illi repugnet. Sed, Spiritu diuinæ gratiæ accedente, fortius est humani spiritus contra carnem, & superioris rationis contra appetitum inferiorum certamen: carnis tamen non minus quam antea contentio pertinax. De qua Apostolus: *Caro concupiscit aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem. Hæc enim sibi inuicem aduersantur, vt non quæcunque vultis, illa faciatis.* Et iterum: *Abstinete à carnalibus desideriis, quæ militant aduersus animam.* Et rursum, *Qui secundùm carnem sunt, quæ carnis sunt sapiunt. Sapientia autem carnis, inimica est Deo. Legi enim Dei subiecta nõ est: nec enim potest. Qui autem in carne sunt, placere Deo non possunt.*

Ioan. 13.
Philip. 3.
Exodi 32.
Deuter. 31.
Osea 13.
Ezech. 16.
Eccles. 23.
Gal. 5.
Rom. 8.

Hæc

Hæc omnia Apostolus, docẽs, eos qui carnis sensuum desideria sequuntur, secundùm spiritum ambulare, & Deo placere non posse. Hinc sequitur, eos qui carnem immodicè fouẽt, qui crapulæ & ebrietati vacantes, & voluptatibus huius vitæ operam dantes, carnis curam faciunt in desideriis, habere corda grauata, secundùm spiritum sapere non posse; denique verbum Dei in eis suffocari. Quemadmodum enim, si duo æquales viribus in singulare certamen descendunt, ille haud dubiè victor euadet cui subsidia afferuntur: sic, si corpori subsidium adfers, delicatè nutris, cibo potuque assiduè reples, vires ei & impetum auges: non dubium, quin animam eius q; motus facillimè superabit. Quare Apostolus, qui Spiritum Dei habuit (ait enim non vanè, *Puto quòd & ego Spiritum Dei habeam*) *castigat tamen corpus suum*, macerat, mortificat, *ne reprobus efficiatur*, ne contra spiritum præualeat. Si castigatur corpus, ne reprobus quis fiat, id est, *ne tradatur in reprobum sensum, faciens ea quæ non conueniunt*; profectò corpus adeo nõ castigatum, vt etiam crapula repleatur, animam haud dubiè reprobam efficiet. *Sicut nauis oneraria* (ait Chrysostomus) *quæ supra suam magnitudinem vehenda capit, oneris magnitudine grauata submergitur, ita anima & corporis nostri natura, si plures acceperit cibos, quàm ferat sua vis, superimpletur, & iniectorũ grauitatem nõ ferens, in perditionis pelagus demergitur, & nautas, & gubernatores, & eos qui in prora, & alios nauigantes, & ipsum onus cum hominibus perdit. Sicut igitur non tranquillitas maris, non scientia gubernatoris, non nautarum multitudo, non præparationis studium, non anni partis tempestiua, non aliud quicquid naui, quæ sic oneri grauatur, prodest, ita & crapula distentis ac delicatis & voracibus accidit. Neque cogitationum multitudo, neque eruditio & admonitio, neq; consilia, neq; aliud quicquam, neque timor futurorum, neq; pudor, neq; accusatio præsentium, neq; aliud quid saluare potest sic periclitantem animam; sed inualescit luxus & amentia per omnia, & sub aquas, nolens, volẽs, eũ qui agrotat defert, & graue facit naufragiũ.* Hæc ille. Rursum alibi: *Quemadmodũ seruus, quãdo supra vires quicquam impositum est, domino suo impudentiùs maledicit; sic & venter nimiũ plenus, mentem & cogitationem plerumq; corrumpit.* Sanè quia hostis spiritui caro est, magna demẽtia est, hostem tuum alere, eique arma, quibus te feriat, atque adeò occidat, subministrare. Subtrahe ligna si vis, vt non ardeat focus. Ignis carnalis ligna sunt potus & cibus. Arma quibus hostis te inuadit, carnis tuæ membra sunt. Illa igitur

Similes.
1. Cor. 7.
1. Cor. 9.
Rom. 1.
Simile.
In Sc. m. cont. luxum & crapulã.
Hom. 45. in Matt.
Similia.
Stella de vitã mundi, par. 3. cap. 11.
Allegoria

Universidad de Deusto
Biblioteca

Allegoria. igitur mortificare, non roborare debebas. Daniel primò destruxit idolum Bel cui epulæ quotidie apponebantur, & postea draconem in eo latétem facilè expulit. Periculosum est, pullo indomito sine chamo & freno insidere. Sobrietas & abstinétia, carnis frenum sunt. Deinde suffocat Dei verbum, & cor aggrauat crapula, quia lumen cordis offuscat ventris repletio.

Lib. 9. q. vet. & nou. test. q. 110. Vnde S. Augustinus: *Cùm anima ab esu & potu fuerit liberata, tunc se melius cognoscit. Sicut enim in speculo sordido non se talem homo aspicit qualis est, ita & esca & crapula si quis fuerit grauatus, alterum se sentit quàm est.* Ita bonas omnes cogitationes, quas ieiunus & sobrius animus facilè concipit, conceptas retinet, retétas in opus educit; vna crapula obruit, suffocat, extingut. *Quemadmodum enim famelici animus* (ait S. Maximus) *panem imaginatur, & sitientis, aquam: sic hominis crapulosi, & ventri seruientis animus non nisi ciborũ varias cupedias cogitat.* Gnathonis animus non nisi in patinis est, & culinæ vestibulum nõ egreditur. Eleganter Tertullianus de huiusmodi: *Tota eorum charitas in cacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis iacet.* Apposité etiam Nilus, author Græcus: *Sicut miles ignauus ad sonitum buccinæ, prælium indicentis, exhorrescit; sic homo gulosus ad omnem sermonẽ pietatis cõtremiscit.* Nullus ei de Deo, aut rebus diuinis, aut mortificatione corporis, sermo gratus est. Oportet, inquit, vt quocunque tempore viuatur & in officiis istis Ecclesiasticis, quanto minùs fieri potest, obstringi debemus. Hæc est vox inimicorum crucis Christi, *quorum Deus venter est, pulmo templum, aqualiculus altare, sacerdos coquus*, vt loco citato scribit Tertullianus. Quod Apostolus de viduis dixit, *Vidua in deliciis viuens, mortua est*; hoc de quouis ventriculo & gulosо verum est. *Ventri enim soli modo* (ait S. Chrysostomus, hæc verba Apostoli exponens) *viuit cæteris sensibus mortuus. Neq; aspicit aspicienda, neq; audit quæ necessariò audire conuenit, neq; loquitur quæ loqui oportet. Quemadmodum mortuus quispiam, in lecto iacens, compressis palpebris, clausisq; luminibus, nullum omnino sensum habet, ita & hic. Imò longè deterius hic, quàm ille affectus est. Ille enim bona æquè atque mala nõ sentit: hic autem malorum tantùm admittit sensum, nihilq; boni penitùs sentit. Nihil illum ex his quæ in futura vita seruantur, mouet, sed ad omnia perstat immobilis, & quasi in tenebris instar mortuorum degit.* Et paulo pòst: *Sicuti in oculorum pupilla, si interiùs posita tumiculus crassiorem effeceris, cernendi vim ex se emitte*

Lib. contra Psychicos.

Orat. 3. aduersus vitia.

Simile.

1. Tim. 5.

Homil. 13. in 1 ad Tim.

Similia.

2.

emittere nequit, & clariùs intueris, ciùm radius ille oculorum ex ea pinguedine obtundatur, ac tenebris plena sint omnia: ita & corpus quum fuerit obesum, animam quoque obtusiorem euadere necesse est. Hæc ille. Sic in deliciis viuens, mortuus est, & suffocatur in eo verbum Dei, Deum & diuina cogitare, appetere, comprehendere non potest. *Sicut accipiter bene satur* (ait S. Bonauentura) *non venit ad manum domini, vtcunque offensis illi carnibus vocetur; sic impinguatus, incrassatus, dilatatus, derelinquit factorem suum, nequicquam ei ostensa rubicunda eius passione.* Hæc ille. Quare quod eleganter de castitate dixit Climacus, hoc de omni virtute intelligendum. *Ille*, inquit, *qui saturo corpore castitatem se putat seruaturum, similis illi est, qui, proiecto pane, canem à se abigere conatur.* Necesse enim est, vt obiecta moueant potentiam, & carni naturaliter deditus, carni indulgens, carnem vt equum ferocientem nimium impinguans, totus in cogitationes carnis feratur; sitque totus & animo & carne carnalis, non carne tantùm appetens, sed & mente consentiens peccato. *In toto enim isto animi & corporis nostri commercio id accidit* (vt scripsit Clarius) *quod in statera; vt, quod vni additur, alterius fiat detrimentum: vt quo magis corpus alitur, hoc totum ad animi infirmitatem redundet. Si quum is, qui foris noster homo est, corrũpitur; is, qui intus est, renouatur de die in diem.* vt Apostolus scripsit: nihil dubium quin è diuerso quum is, qui foris est noster homo, impinguatur & roboratur, is qui intus est, maceratur & infirmatur. Sic videlicet voluptates huius vitæ, quarum vel maxima est gula carnisque cura, verbum Dei, & salutis æternæ doctrinam suffocant, grauem nobis & insipidam reddunt.

1.

In Diæta sal. cap. 8.

4.

Isida in Clar. erat. 19.

5.

7. *Quod autem in terram bonam, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent.*

Verbum Dei retinendum & ruminandũ.

LOcus moralis de corde bono & optimo. Cor bonum, verbum Dei retinet: cor optimum, fructum affert. Stomachus bonus cibum retinet. Stomachus optimus retentum digerit, & in singulas venas distribuit. Cor bonum debet habere tres virtutes, tribus alijs vitijs iam explicatis cõtrarias. 1. Cor fide ac fortitudine plenum, ideoque benè custoditum & collectum: fide, vt verbum retineat, ne diabolus id rapiat: fortitudine, vt natum nõ arescat, nec suffocetur, sed fructum

in

in patientia referat. 2. Cor charitate radicatum, ideoque molle, & ad verbi doctrinam flexile. 3. Cor cupiditate vacuum, & rerum diuinarum amore succensum. In tali corde verbum Dei retinetur. Sicut cibus nec prodest, nec accedit corpori, qui statim emittitur; sic verbum cordi quod non retinetur, non masticatur, non comeditur, non seruatur. Vnde ille: *In corde meo abscondi eloquia tua.* id est, diligenter, tanquam thesaurum recõditum, custodiui. Ad Prophetam Deus dicit: *Fili hominis, quodcunque inueneris comede. Comede volumen hoc.* Quod Propheta quum exequutus esset, dixit: *Comedi illud, & factum est in ore meo sicut mel dulce.* Nullum est alimentum dulcius verbo Dei. Id intelligens Dauid, qui erat *vir secundùm cor Dei*, id est, corde bono & optimo præditus, dixit: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.* Et iterum: *Iudicia Domini iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum.* Et adhuc semel: *Videte & gustate quàm suauis est Dominus.* Et Paulus de verbo Dei ait: *Omnis Scriptura diuinitus inspirata, vtilis est ad docendum, ad arguendum, ad corrigendum, ad erudiendum in iustitia: vt perfectus sit homo Dei, ad omne opus bonum instructus.* Sed illis demum sunt Dei verba dulcia, & tot modis vtilia, qui ea retinent, qui gustant, qui comedunt, id est, diligẽter meditantur & ruminant. Alimenta corporea, quàm diu in sua qualitate perdurant, & solida innatant stomacho, onera sunt. At ex eo quod erant mutata, in vires & sanguinem transeunt. Verba Dei sola fide accepta, nec per intellectum ruminata & expẽsa, nec per voluntatem affectu intimo comprehensa, & in praxim deducta, onerã sunt, & ad maius iudicium: sed operatione animi exercita, nouas illi vires addunt, & varias virtutes proferunt. Quare Ezechieli dixit Deus, dato illi volumine prophetico: *Vent et tuus comedet, & viscera tua implebuntur volumine isto*, id est, Non solùm hæc ore comedes, sed etiam in stomacho retinebis.

Simile. Psal. 118. Ezech. 13. Psal. 118. Psal. 18. Psal. 33. 2. Tim. 3. Simile. Ezech. 3. Hesbar Pintus in com. ibid.

Non solùm verba mea intelliges (quod auari & voluptuarij faciunt) sed ea scrutaberis, in animo versabis, & in stomacho intellectus coquenda & dirigenda seruabis. Quemadmodum nihil prodest plãram inserere, si, priusquam fructum ferat, turbine aut procella euellatur; sic parum nobis vtilitatis adfert verbũ Dei auditum, & in animo insertum & plantatum, si, priusquam fructum producat, fuerit tentationum vento

Simile.

vento conuulsum. De quibus Deus per Propheram dicit, *Seminastis multum, & intulistis parum: comedistis, & non estis saturati: bibistis, & non estis inebriati: operuistis vos, & non estis calefacti: & qui mercedes congregauit, misit eas in saeculum pertusum.* Ostendit omnes nostros inanes Auditores, de quibus in hoc Euangelio Christus. Verbũ Dei est *Manna* cæleste, quod interpretatur, *Quid est hoc?* vt, quotiescũque illud audimus, quæramus, Quid est hoc? Quare de illis, qui corde bono & optimo verbum retinent, lõgè aliter Scriptura loquitur: *Veni in hortum meum, soror mea sponsa: messui myrrham meam cum aromatibus meis: comedi fauum cum melle meo: bibi vinum meum cum lacte meo. Comedite amici, & bibite, & inebriamini charissimi.* Describit delicias verbi Dei, quibus corda bona & optima vbertim pascuntur & inebriantur. De quo & Dauid: *Calix Domini inebrians, quàm præclarus est!* & apertiùs in Euangelio Christus: *Qui biberit ex aqua quam ego dabo ei, non sitiet in aternũ.* quod de Spiritu sancto in credentes effundendo abundè dixit. At per verbi Dei prædicationem hic Spiritus gratiæ datur, vt suprà est explicatum. Admirabiles igitur fructus percipit, & varias diuinæ gratiæ benedictiones accipit cor bonum & optimum Dei verbum retinens, comedens, & bibens, quod auditu accepit. De qua verbi Dei ruminatione & meditatione, eiusque fructu vario & amplissimo iam semel atque iterum diximus. Laudat Romanos Apostolus: *Obedistis ex corde in eam formam doctrinæ, in qua traditi estis.* Laudat Galatas, *quòd sicut Angelum Dei exceperunt eum.* Idque adeò, vt dicat: *Testimonium perhibeo vobis, quia, si fieri potest, oculos vestros eruissetis, & dedissetis mihi.* Laudat Thessalonicenses, dicens: *Gratias agimus Deo sine intermissione, quoniam, quum accepissetis à nobis verbum auditus Dei, accepistis illud, non vt verbum hominum, sed (sicut verè est) verbum Dei, qui operatur in vobis qui credidistis.* Isti auditores in corde bono & optimo acceperunt verbum Dei. Et ne quis excipiat Paulum fuisse, qui tunc prædicabat, sed similem verbi operationẽ, aut auditorum cõuersionem, ad cuiusuis hodie Prædicatoris verbum non esse expectandum, proferã alia exempla. Audito hoc verbo Euangelico in Ecclesia, *Vade, & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & veni, sequere me*; Antonius fit eremita. Audito illo verbo. *Venite benedicti Patris mei, percipite regnũ*, &c. Apronianus primùm in Christũ credit, baptizatur, fit martyr. Audita illa voce, Tolle lege, tolle

Aggai 1. Cant. 5. Psal. 22. Ioan. 4. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. ser. 1. Dom. 1. post Epiph. ser. 3. Dom. 2. post. Epiph. ser. 3. Rom. 6. Exempla. Gal. 4. 1. Thessal. 2. Exempla. In vita eius per S. Athan. In gestis sanctt Marcelli Papæ Confess. lib. 8. cap. 12.

lege

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom. 13. lege; moxq; lectis illis verbis Apostoli, *Non in comessationibus & ebrietatibus, non in contentione & æmulatione, non in cubilibus & impudicitijs, sed induimini Iesum Christum*; Augustinus plenè ad Christum conuertitur. Isti corde bono & optimo audierunt.

Tract. 3 in epist. Ioan. Cor bonum, quod bonæ indolis est, nulloque flagitio aut scelere corruptum. Cor optimum quod gratia Dei illustrauit. *Omnia Ecclesiæ magisteria forinsecus sonant. Cathedram habet in cœlo qui intus docet*, ait S. Augustinus. *Neque enim qui plantat, neque qui rigat est aliquid, sed qui incrementum dat, Deus.* Quare, vt sanctus Gregorius scripsit, *Mutum est os omne quod loquitur, si Deus interius in corde non clamet: qui etiam aspirat verba quæ audiuntur. Nisi Dominus ædificauerit domum, in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Vanum est vobis ante lucem surgere. Surgite postquam sederitis*, id est, à peccato liberabimini, postquam lucem Dei verbi, aut diuinæ inspirationis, in corde retinueritis, meditando & recolendo illam, vt sedentes solent: vos *qui manducatis panem doloris*, id est, quorum tota voluptas carnalis est, conuertenda postea in dolores acerbissimos. Cain Dei ipsius voce admonitus fuit, nec hilo tamen melior factus est. Simon magnus ab ipso diuo Petro ad pœnitentiam inuitatur: sed quia cor habuit *felle amaritudinis repletum*, auaritia scilicet & ambitione, nihil profecit.

1. Cor. 3. Moral. in Iob lib. 11. cap. 1. Psal. 126. Genes. 3. Actor. 7.

8. *Et fructum afferunt cum patientia.*

Patientia ad virtutes exsequendas necessaria. Simile. Psal. 125. LOcus moralis de patientia ad omnes virtutes exequendas necessaria. Neque enim temerè, sed significantissimè adiecit Christus, *cum patientia*. Quemadmodum enim agricola de semine suo in terram iacto nunquam fructum referet, nisi magna vsus fuerit patientia, nisi multos labores perferat, multum diuque messem expectet; vnde Dauid, *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua*: sic cor bonum, adeoque optimum, ex verbo Dei accepto nunquam fructum referet, nisi magna cum patientia, & animi fortitudine, qua negligentiam excutiat, consuetudini prauæ resistat, tentationes, vel ex cupiditate, vel ex voluptate natas, repellat, operi virtutis, quod verbum docet, incumbat. Nempe quum virtus quælibet, vtcunque res per se iucunda & amabilis, ardua tamen sit, multisque difficultatibus circumsepta; siue propter naturæ nostræ prauitatem, quæ ad malum procliuis fertur; siue propter virtutis hostes, diabolum, mundum, carnem; siue denique

denique propter ignauiam mentis: nisi tota hæc, & tam varia difficultas patientia superetur prorsus inaccessa erit. Vnde appositè dictum est: *Virtus sine patientia vidua est.* Et Apostolus virtutis præmium describens, dixit: *Iis qui secundum patientiam boni operis gloriam & honorem quærunt*, &c. Non dixit per bonum opus, sed, per patientiam boni operis: quia sine illa patientia vix multi boni operis præstari posse sciebat. Ideo alio in loco: *Exhibeamus nos tanquam Dei ministros, in multa patientia, in tribulationibus, in necessitatibus, in angustijs.* Et ad Hebræos dicit: *Patientia vobis necessaria est; vt voluntatem Dei facientes, reportetis repromissionem.* Denique Christus, vbi multas & acerbas suorum calamitates prædixisset, subiecit, sermonem concludens *In patientia vestra possidebitis animas vestras*, quasi dicens, absque patientia vestra seruare animas vestras non poteritis. Quare patientia id esse videtur ad animi virtutem, quod panis est ad corporis vitam. Nam vt absque pane nullo cibo vesci potes, seu carne, seu pisce, seu oleribus, seu etiam pomis, vt salubriter vescaris; sed cum pane hæc omnia & optimè palato sapiunt, & alendo corpori salutaria fiunt: sic omnino absque patientia actiones suas nulla virtus explicare potest propter difficultates adiunctas; adhibita verò patientia, labores superantur, imò etiam delectant, ipsaque virtus vt iucundissima, sic facillima efficitur. Sed & hac de causa sanctus Iacobus dixit: *Patientia perfectum opus habet*, vel, vt Græci legũt, *habeat*, id est, curate vt patientia præsto vobis sit, quæ omne opus bonum perficiat. Ideo subiungit: *Vt sitis perfecti & integri, in nullo deficientes*, id est, vt nulla vobis virtus desit. Absque patientia enim in multis deficietis.

Rom. 2. 2. Cor. 6. Hebr. 10. Luc. 21. Simile. Iacobi 1.

Por ò virtutem nobilitat patientia, vnde Apostolus dixit: *Vnusquisque mercedem accipiet secundum proprium laborem.* Quorum verborum vim attendens diuus Chrysostomus, sic scribit: *Dicam aliquid quod opinionem multorum videatur excedere, non tamen veritatem. Etsi bonum quis operatus fuerit magnificum vel virile, non autem cum labore atque periculo, non aliquam multam recipiet mercedem. Vnusquisque enim propriam mercedem accipiet, secundum suum laborem; non secundum magnitudinẽ facti, sed prout fuerit qualitas passionis.* Hæc ille, quæ mox exemplis è Scripturis probat. Paulus enim non gloriatur nisi *de infirmitatibus suis, & varijs tribulationibus.* Iob ante calamitates quas toleravit, vir erat *iustus, & rectus, & timens Deum*; atque adeò admirandæ virtutis, quia *in tota* vitæ

Patientia virtutem nobilitat. 1. Cor. 3. In epist. ad Olympiam. 2. Cor. 12. Iob 1. Iob 27.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vita sua cor suum non reprehenderat eum. Sed totum hoc diabolus calumniabatur, dicēs: *Numquid frustra colit Iob Deum? Nōne vallasti eum, & totam substantiā eius?* Atqui quum omnibus exutus, & ulcere pessimo percussus patientiam perpetuam seruaret, terga dat diabolus, nec amplius quod calumniaretur habuit. Denique Christus Dominus non aliam ob causam solius passionis & vulnerum suorum signa & cicatrices in corpore gloriosissimo tulit, atque in cœlum vexit, quàm vt doceret, passionis opus omnia alia miraculorum opera & doctrinæ munera, nobilitate & laude longo interuallo superasse. Nempe vt odores solent tum demum latiùs spargi, quum commouentur; sic sanctorum virtutes, quæ nobili patientia illustrantur, odorem reddunt & Deo gratiorem, & hominibus illustriorem. Magna patientiæ virtus, quæ nouit contumelias mutare in gaudium, infirmitates in gloriam, tribulationes in lætitiam: vt de singulis docet Scriptura. *Ibant Apostoli gaudentes à conspectu Concilij, quòd digni habiti essent, pro nomine Iesu contumeliam pati.* Paulus ait: *Gloriabor in infirmitatibus meis.* Et Iacobus dicit: *Omne gaudium existimate fratres, quum in varias tentationes incideritis.*

Iob 1.

Passio Christi, opus eius nobilissimum.

Simile.

Patientia mutat mala in bona.

Act. 4.
2. Cor. 12.
Iacobi 1.

Prætereà, quia *iustus ex fide vivit*, fides autem est *rerum sperandarum hasis*, & fundamentum, spes verò patientia sustentatrix: hinc vt patientia sit vita iusti. Hinc Apostolus: *Si quod non videmus, speramus, per patientiam expectamus.* Quare vt aceto oleum permiscemus, quod crimoniam eius mitiget & oculis nimio fulgore perculsis, ad viridia eos deflectimus, vt recreentur: sic ad virtutum labores alacriter capessendos, patientiæ virtutem, & futurorum bonorum expectationem adhibemus.

Hebr. 11.
Patientia, vita iusti.
Rom. 8.
Similia.

EVANGELIVM DOMINICÆ QVINQVAGESIMAE.

Luce 18.

ASSVMPSIT Iesus duodecim discipulos suos secretò, & ait illis: Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur. Et postquam flagellauerint, occident eum; & die tertia resurget. Et ipsi nihil horum

horum intellexerunt. Erat autem verbum istud absconditum ab eis, & non intelligebant quæ dicebantur. Factum est autem, cùm appropinquaret Iericho, cæcus quidam sedebat secus viam mendicans. Et cùm audiret turbam prætereuntem, interrogabat quid hoc esset. Dixerunt autem ei, quòd Iesus Nazarenus transiret. Et clamauit, dicens: Iesu fili Dauid, miserere mei. Et qui præibant, increpabant eum vt taceret. Ipse verò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se. Et cùm appropinquasset, interrogabat illum dicens: Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam. Et dixit illi Iesus: Respice. Fides tua te saluum fecit. Et confestim vidit: & sequebatur illum, magnificans Deum. Et omnis plebs, vt vidit, dedit laudem Deo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.* De memoria passionis Dominicæ, & contra Bacchanalia ante caput ieiunij Quadragesimalis.
2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.* De Christi erga nos amore, & horrore peccati, causis passionis.
3. *Ipse verò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.* Non cedendum tentationi, aut difficultatibus obiectis circa bonum opus.
4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.* De præsenti Dei auxilio, & Christi clementia erga fortes in fide, & constantes in bono opere.
5. *Quid tibi vis faciam? Domine, vt videam.* De omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda.

1. *Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis.*

LOcus moralis de passione Redemptoris nostri, & ab ipso prædicta, & ab Ecclesia in hac præsenti Dominica repræsentata. Vtrumque enim ad mores plurimum facit. Nam ad prius quod attinet, etsi alias ob causas ex parte doctrinæ Christos passionem suam & nunc & * alias prædixerit; primùm, ad fidem discipulorum confirmandam, *Amodo iam dixi vobis, priusquam fiat, vt, quum factum fuerit, credatis, quia ego sum*: secundò vt ostenderet se sponte passurum, *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam*: tertiò, vt certissimam suam præscientiam monstraret, *Scitis*

Passio Christi.

* Matth. 20. Ioan. 13.

Ioan. 10.

Ioan. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iesus quia venit hora eius, &c. quam etiam ob causam, ipsas futuræ passionis circunstantias in hoc Euangelio prædixit: tamen & ideo quoque prædixit, vt & amorem suum erga nos maximum ostenderet, & tantæ rei memoriam mentibus nostris altissimè infigeret: quorum illud nostrum erga Christum amorem mutuum, plurimum accendit; illud multis rationibus mores informat. Amorem suum erga nos, suam passionem prædicendo, expressit; quia de illa priùs loquens & tractans cum Apostolis, planè docet, quanto eum patiendi desiderio ad eam accesserit, id est, quantum nos dilexerit quum non nisi propter nos, & propter nostram salutem, passus fuerit. Hinc illæ Christi voces: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiam!* Hic erat baptismus sanguinis, quo Christus *sanctificauit seipsum, vt nos sancti essemus*, vt apud Ioannem loquitur: id est, sacrificium sese Deo Patri obtulit, vt nos ei sacrificaremus sacrificium iustitiæ. Rursum: *Desiderio desideraui hoc Pascha mãducare vobiscum, antequam patiar.* Et iterum D. Ioannes: Christus, *quum dilexisset suos, in finem dilexit eos.* Puella quæ ad nuptias aspirat, appetente nuptiarum tempore, non nisi de illis libenter loquitur, propter ardentem sponsi sui amorem, quem diligit. Christus de sua passione, tanquam *de nuptijs Agni*, libenter præloquitur, ad illas, tanquam ad concupitas, anhelat, idque propter amorem sponsæ suæ, quæ est Ecclesia, & anima quæque fidelis. Alioqui mortis expectatio, ipsa morte grauior esse solet. Imò in morte nullus esset penitus dolor, nisi animi internuncio excitarentur sensus ad dolendum. Malunt ferè omnes semel & simpliciter mori, quàm tormenta, mortem præcedentia, absque ipsâ morte sustinere. Abraham filium suum Isaac immolaturus, hanc eum rem prorsus celauit, imò nec roganti in via, vbi esset victima holocausti, aliud respondere voluit, quàm: *Deus prouidebit sibi victimam, fili mi.* Sciebat horrorem & expectationem mortis, ipsa morte & immolatione, filio futuram fuisse acerbiorem. At Christus Iesus, verus Isaac, quem sua mors latere non potuit, etiam de illa sæpiùs cogitare & loqui voluit: atque adeò ab ipso conceptionis tempore vniuersam semper ante oculos gessit passionis suæ figuram: *Ideo ingrediens mundum, dicit: Hostiam & oblationem noluisti*; pecorum videlicet & brutorum animalium; *corpus autem aptasti mihi*: vel, vt in Psalmo legimus, *Aures autem perfeciſti mihi*: id est, me hominem & intelligentem, & obedientem tuæ voluntati feciſti. *Holocausta*

Christus ardenti in nos amore ad suam passionem accessit. *Luca 12. Ioan. 13.*

Luca 22. Ioan. 13.

Apoc. 19.

Gen. 22.

Hebr. 10.

Psal. 39.

stomata & pro peccato non tibi placuerunt. Illa pro hominum peccatis satisfacere diuinæ iustitiæ non potuerunt. *Tunc dixi: Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam Deus voluntatem tuam.* Ego igitur, homo factus, in mundum venio, & in ipso capite, & exordio libri, seu causæ aduentus mei, video scriptum de me, vt faciam voluntatem tuam. id est, vt, quia cætera sacrificia non placuerunt, ego sacrificium fierem, & *per oblationem corporis mei consummatem in sempiternum sanctificatos.* Ergo Christus ab initio conceptionis suæ, hanc Patris voluntatem, vt pro humano genere mortem acerbam pateretur, in mente habuit, ante oculos tulit: frequenter & libenter pro incredibili erga nos, & vnumquemque nostrum, amore prædixit. Dico, in vnumquemque nostrum. Debet enim vnusquisque fidelis cum Paulo dicere: *In fide viuo Filij Dei, qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Hic locus nostrum erga Christum amorem vehementissimè debet perurgere, vt cum Paulo ex corde dicamus: *Charitas Christi vrget nos*: id est, amor, quo nos dilexit, cogit & premit nos: *æstimãtes hoc*, id est, multum ponderantes: *quoniam si vnus pro omnibus mortuus est*, innocens pro impijs, amicus pro inimicis, Deus pro homine; *ergo omnes mortui sunt*, vel peccato scilicet, pro quo abolendo ille mortuus est (& hoc minimum est:) vel spontanea mortificatione corporis nostri (& hoc adhuc parum est:) vel denique moriendo etiam & sanguinem fundendo pro Christo: & hoc aliquid erit. Quare Paulus adiunxit: *Et pro omnibus mortuus est Christus, vt & qui viuunt iam non sibi viuant, sed ei qui pro ipsis mortuus est & resurrexit.* Verùm hæc Pauli diuina verba alio in loco, si Deus voluerit, latiùs tractabimus. Sic ergo amorem suum erga nos Christus, passionem suam prædicendo, significare; nostrumque patiter erga illum amorem debitum excitare voluit.

Hebr. 10.

Gal. 2.

2. Cor. 5.

Dom. 2. post Pascha. tom. 4.

Alia causa (ad mores quod attinet) cur passionem suam prædixerit, illa est, vt hac ratione *magis illam nostra commendaret memoriæ*, vt annotauit D. Hieronymus. Quam etiam causam satis expressit Christus ipse alio in loco apud Lucam: *Ponite vos in cordibus vestris sermones istos. Filius enim hominis futurum est vt tradatur in manus hominum.* Est autem memoria passionis Dominicæ multas ob causas vtilis & necessaria perque totam vitam retinenda, non tantùm in die Paraseues, vel in solo mortis articulo. Insanus haberetur, qui, accepto à Rege literarum fasciculo, in quo certò sciret

In com. in Matth. cap. 20. Luca 9.

Passionis Dominicæ memoria vtilissima. *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

inclusum deferri Regium chirographum de ingenti aliquo redditu, differret illum resignare & legere vsque ad mortem. Semetipsos mirabiliter fallunt, qui circa mortis articulum de Domini pro ipsis suscepta passione, deuotè se cogitaturos existimant. Satis enim tunc habebunt, quòd de suis propriis doloribus, quos morbus, & dira mortis expectatio adferet, cogitabunt. Quod Apostolus dixit: *Semper mortificationē Iesu Christi in corpore nostro circumferentes*; hoc de perpetua memoria passionis Christi sapienter exposuit Origenes: *Certum est* (inquit) *quia vbi mens Christi animo circumfertur, non potest regnare peccatum. Est enim tanta vis crucis Christi, vt si ante oculos ponatur, & in mēte fideliter retineatur, ita vt in ipsam mortem Christi intentis mentis oculis inspiciatur, nulla concupiscentia, nulla libido, nullus furor, nulla superare possit invidia: sed continuò ad eius præsentiam totus ille peccati & carnis fugatur exercitus.* Ratio autem huius hæc est. Duobus contrariis simul appositis, verbi gratia, igne & aqua: quod imbecillius est, cedat necesse est fortiori. Maximè autem contraria sunt Christi passio & peccatum. Nam *de peccato* (id per hostiam & sacrificium corporis sui) *damnauit peccatum in carne* Christus. Et præterea tot in passione Christi virtutes elucent, tot charitatis erga nos indicia, tantum & tale Redemptionis beneficium, vt cum eius attenta consideratione peccatum consistere nequeat. Solet mater fastidienti filio cibos, ei nihilominus salutares, sed vel ex morbo, vel ex pranitate animi fastidienti, vt ad gustandum inuitent, suos illi labores, quibus in illis præparandis vsa fuerat, diligenter commemorare. Sic Christi passio, per quam salutis & redemptionis beneficium accepimus, ante oculos illorum posita, qui malè viuendo hoc beneficium negligūt, plurimum mouet. Veteranus quidam Cæsaris Augusti miles, quum vocatus in ius periclitaretur, adiit Cæsarem, rogans vt sibi vellet adesse. Cæsar è comitatu suo selectum illico dedit, eique litigatorem commēdauit. Hîc miles vociferans, ait: At non ego Cæsar periclitante te Actiaco bello vicarium quæsiui, sed pro te ipse pugnaui: simúlque aperta veste detexit cicatrices. Erubuit Cæsar, atque ipse descendit in adnocationem. Si sic vnius militis ostensæ cicatrices Imperatorem orbis mouere potuerunt, quem quæso verè Christianum, Christi vulnera inspecta, passio considerata, mors ante oculos posita, non permouebunt? Sed hoc quidem ratione exempli & accepti beneficij. Verùm ipsa in se passio

2. Cor. 4.

In cap. 6. ad Rom.

Memoria pass. Dom. expellit peccatum.

Rom. 8.

Simile.

Exemplum.

Suetonius in Augusto.

se passio Christi tot ac tantas in se virtutes habet, vt, in memoria perpetuò habita, à peccato conseruet. Sicut enim aromata tactu quidem ipso calida non sunt, ab occulta tamen proprietate calorem magnum ægris adhibita generant: sic passio Dominica ad vitæ institutionem, & vitiorum fugam, si diligenter introspicias, & causas eius euoluas, plurimum facit; etsi expresse nec virtutem docere, nec à vitiis deterrere videatur. Qui hoc in particulari scire, ac pro concione docere desiderat, legat Meditationes Passionis Dominicæ (opus egregiè pium & salutare) à Francisco Costerio, Societatis Iesu Theologo, editas. Porrò ad omnes in tentationibus & tribulationibus difficultates fortiter superandas maximum stimulum adfert passionis Dominicæ memoria. Docet hoc disertè Apostolus: *Recogitate illum qui talem sustinuit aduersus semetipsum contradictionem, vt non fatigemini animis vestris deficientes.* Sicut enim onus graue imponit, & digito suo non vult id leuare, qui, quod iubet, non facit ipse (vt Christus Pharisæis exprobrauit:) sic econtrà onus quasi subleuat, & portat ipse ex parte, qui exemplo præit. Nam & febricitans, videns cibos, quos ipse fastidit, ab aliis auidè deuorari, ad edendum quoque prouocatur. Certè Christus in sua passione calicem passionum nobis propinauit, vt solet bonus medicus pharmacum gustare quod æget fastidit. Vrias, bonus Israëlita, monitus à Rege ipso vt lauaret pedes, & in domum suam se reciperet, respondit: *Arca Dei, & Israël, & Iuda habitant in papilionibus, & Dominus meus Ioab, & serui Domini mei super faciem terræ manent; & ego ingrediar domum meam vt comedam, & bibam, & dormiam cum vxore mea? Per salutem tuam, & per salutem animæ tua, non faciam rem hanc.* Quanto magis bonus Christianus, recolens Christum pro se tot & tanta passum, à superfluis deliciis, maximè à peccato, cauebit? Rebecca noluit camelo suo insidere, quum videret Isaac, virum futurum, pedibus venientem. Et sic quidem contra peccata, omnémque animi elationem & vanitatem, passionis Dominicæ memoria valet. Sed & contra hostiles tentationes singulare munimentum est & protectio. Angelus exterminator nem nem læsit in Ægypto, vbi postes sanguine agni tincti cernebantur. Neminem diabolus lædere potest, cuius præcordia sanguine Christi tincta, id est perpetua passionis eius recordatione imbuta sunt. In Ezechiele iubentur omnes occidi, qui non habebant signum T. in frontibus suis expressum, quo docuit

Simile.

Memoria pass. Domi. reficit laborantes.

Hebr. 12.

Similia.

Exempla. 2. Reg. 11.

Genes. 24.

Memoria pass. Domi. contra tentationes valet.

Exodi 12.

Ezech. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Prophetæ, eos omnes petiit, qui in cordibus suis, & ante oculos suos, passionis Dominicæ memoriam non circumferunt. Hasigitur ob causas vtilis & necessaria est passionis Dominicæ frequens memoria, atque adeò assidua & perpetua recordatio: quæ vt fieret, illam Christus suis semel atque iterum, antequam fieret, prædixit: & vt, postquam facta est, in memoria quotidie haberetur, Sacrificium in Ecclesia sua quotidianum instituit, dicens: *Luca 22. 1.Corinth.10.* *Hoc facite in meam commemorationem.* Quod Paulus apertius exponens, dixit: *Hoc quotiescunque feceritis, annuntiabitis mortem Domini, donec veniat.* Tanti ergo fecit, tam nobis vtilem & necessariam iudicauit Christus passionis suæ memoriam perpetuam, vt eam quotidie sollemni ritu repræsentari, diuinissimo sacrificio applicari voluerit.

Passio Dominica cur hodie proponatur.

Ecclesia verò hanc passionis Dominicæ prædictionem hodierno die recitari voluit, tempore, vt videtur, satis alieno, quum non ieunij aut mortificationis, sed epularum & recreationis hoc tempus sit; sed reuera tempore accommodatissimo, & hora maximè opportuna. Quemadmodum enim militares duces, imminente iam prælio quo cum hostibus cominus decertandum est, aduocatis militibus, & vexillo regio in medio constituto, accurata concione suos milites ad pugnam adhortantur: sic Ecclesia hodie ad spiritualem pugnam, quam tempore Quadragesimali iam instante profitemur, strenuè capessendam, hac passionis Dominicæ prædictione historica, quasi vexillo quodam proposito, & hac veluti concione facta, suos omnes adhortatur. *Simile.*

Luca 18. Dicit enim nobis Dux noster cœlestis: *Ecce ascendimus Hierosolymam.* Videte qua lætitia vado. Non ascendo timidus. Non recuso moti. Nempe videt Ecclesia, nos hac Dominica, & biduo sequenti, velle insanire, luxuriari, bacchari; vnde Bacchanalia, pudenda vox, & Christianis auribus indigna. Sicut ergo mulier, videns filios suos cum occisoribus patris ipsorum, viri sui fœdera pepigisse, ludere, conuiuari, subuculam tunicam viri sui, vulneribus iniqui homicidæ transfossam, & eius sanguine aspersam profert, vt, ea conspecta, filios suos ab iniquorum hominum consortio auellat: sic Ecclesia hodie videns nos vitiis ac voluptatibus hoc tempore indulgere, propter quæ abolenda sponsus eius, & Pater noster crucifixus est, eius hodie flagella, sputa, opprobria nobis conspicienda proponit, vt, illis inspectis & consideratis, huic insaniæ nuntium remittamus. Videndum diligenter, *Contra Bacchanalia ante caput ieunij.* *Simile.*

ligenter, ne eadem opera & Deo Patri maximam iniuriam & Matris Ecclesiæ diligentiæ summam ignominiam inferamus. Semei, vir Belial, Dauidi Regi suo flenti, & nudis pedibus ac operto capite montem oliuarum ascendenti, maledixit maledictione pessima, & lapides in eum proiecit. Qui hodie Bacchanalia exercent, Christo ascendenti Hierosolymam, vt omni illic pro illis ignominia afficiatur, insultant, & improbis factis maledicunt. Nempe proponitur in hodierno Euangelio Christus non gloriosus, iucundus, lætabundus, sed *flagellandus, illudendus, conspuendus, crucifigendus.* Quum ergo Sponsus tuus lugubri & atro colore vestiatur, nisi mauis dicere, rubeo & sanguineo; tu contrà, qui sponsam te eius profiteris, candido & fulgenti veste indutus procedis, totus hilaris, iucundus, fortè etiam crapula distentus & ebrius? An non hoc est quod Iob dixit: *Noctem verterunt in diem?* Tempus luctus & pœnitentiæ, in risum & delicias? Aut quod Christus ipse dixit: *Lamentauimus vobis, & non ploraſtis:* Ego dico me pro vobis ad mortem ire, & vos ridetis. Clamat ad nos Christus sicut Gedeon: *Quod me videritis facere, hoc facite.* Vnam confregit Gedeon. Idem fecerunt milites. Ascendit hodie Christus passurus multa acerba. Dicamus cum S. Thoma: *Eamus & nos, & moriamur cum illo.* Scribitur in historia sacra, quòd milites Antiochi regis, pugnaturi contra Iudæos, *elephantis suis ostenderunt sanguinem vuæ & mori, ad accendos eos in prælium.* Simili artificio vtitur hodie Ecclesia, sanguinem Christi fundendum nobis proponens, vt ad spiritualem, quam dixi, pugnam nos accendat & animet. Nos contra Quadragesimale ieiunium iam iam incepturi, nos interea totos ingurgitamus, ventrique & abdomini seruimus, quasi post hoc triduum non Christo, sed Veneri sacra facturi. Est autem hæc intemperantia præpostera, intempestiua, incongrua, insana, noxia. Præpostera est, quia tam proximè præcedens crapula, subsequens ieiunium facit triste, id est hypocriticum. Qui enim nunc libenter epulatur, lugebit postea ventris inediam. At *hilarem datorem diligit Deus.* &, *Cùm ieiunatis, nolite fieri tristes.* Deinde tam præposterum est hoc, ac si quis retrocedendo progredi vellet: *Non est enim* (vt scribit hac de re Basilius) *per temulentiam aditus ad ieiunium, nec ad iustitiam iter per fraudem, nec ad sobrietatem per lasciuiam, nec per malitiam ad virtutem. Crapula & ebrietas ad lasciuiam inducunt; ad ieiunium frugalitas.* *1.Reg.15.* *Iob.17.* *Luca 7.* *Iud.7.* *Ioan.21.* *1.Machab.6.* *1. Præpostera.* *2.Corinth.9.* *Matth.6.* *Hom.1. de laud. ieiun.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Intempestiua. Intempestiua est hæc intemperantia, quia difficile ac laboriosum facit ieiunium subsequens. Difficulter enim ab vno extremo in alterum transitur. Cras dimicaturus, hodie te mutilas. Apositè hac ipsa de re Chrysostomus: *Si medici pharmaca dare volentes, iubent interea temperanter agere, ne minus pharmaca operentur; multo magis ieiunium susceпturos tenuitate victus mentem expurgare, & leuiorem reddere oportet.* Sed vide absurditatem. Quia Christianos vocat Deus ad pœnitentiam, volunt priùs tradi diabolo, ne postea eam possint facere prout deberent. Ineptus esset musicus, qui coram Rege cantaturus, aut instrumentum musicum pulsaturus, à quo (si præclarè se gesserit) magnam mercedem receпturus est, antea pila luderet, ita vt manus concitatæ & nimis agitatæ, commodè pulsare non possent, vox quoque raucedinem contraheret. Equites periti, cùm publicum aliquod equorum certamen instituitur, quo in stadio curritur, iuxta parietem aliquem priùs equos suos agitare consueſcunt, & prope illum rectà decurrere docent, ne postea in certamine terminos prætercant. Qui enim equi, non nisi in plano ac spatioso campo currere consueuerunt, ad certam lineam decurrere non poterunt. Eodem modo quorum corpora effrenata sunt, & ad libitum per vitia vagari sinuntur, illa certè strictam ieiuniorum regulam vt obseruent, difficillimè induci poterunt. Incongrua & absurda est huius temporis intemperantia, quia rotum subsequens ieiunium euacuat, & inutile reddit. Non enim est ieiunium, sed medicamentum quod crapula præcessit: nec hoc est in ieiunio meritum, sed in abstinentia sanitatem quærere; nec animæ, sed corporis salutem agere; nec denique Deo, sed naturæ seruire. Vnde D. Hieronymus: *Crapula distentus, ventri ingluuiem ieiunando decoquit, vt in cochlearum morem succo vitiatet suo, & futuris dapibus ac sagin& aqualiculum paret.* Deinde crapulæ & ebrietati succedit ieiunium, vt pœna peccati, non vt præmium virtutis. Vnde D. Basilius, *Athleta ante certamen exercetur: ieiunator ad ieiunandum temperantia præparatur: ne velut vleiscens veniat dies ieiunij.* Porrò insana & impia est hæc intẽperantia, quia sucum & fraudem facit legi. Non enim ideo præcipitur eras ieiunare, vt hodie crapula dissumpatis. Nec quia eras splendidè vestiti oportet, ideo hodie pœnosum esse ac lutosum decet. Nemo sic vellet sibi eras obsequiũ singulare ab aliquo fieri, vt hodie ab eodẽ mille iniuriis oneretur.

Hom.1. in Gen.

Similia.

2. Incongrua.

In epist. ad Latam.

Homil. 1. de laudibus.

4. Impia.

Apositè

Apositè D. Basilius: *Quis eras pudicam vxorem legitimè ducturus, hodie scorta & concubinas inducat in ædes? Aut qua vxor legitima tale pateretur cõtubernium?* Ad hoc facit qui eras aut perendie cum tota Ecclesia ieiunaturus, hodie sic viuit, *vt Deus illi vêter sit,* & (vt Tertullianus falsè adiecit) *pulmo tomplum aqualiculus altare, sacerdos coquus: cuius tota charitas in cacabis feruet, tota fides in culinis calet, tota spes in ferculis iacet.* Hæc ille. Noxia postremò & multum damnosa hæc huius temporis intemperantia est, quia magno se crimine obstringit, & laqueum sibi nectit, qui in sacri ieiunij quasi vestibulo gulosum agit. Hæc enim crapula Christi gratia priuat penitus, sine qua tamen tã prolixum ieiunij spatium nemo etiam sobrius decurrere poterit. Imò hæc crapula quasi inuitato hospiti Christo, & iam iam aduẽtanti, fores tum rusticè, tum impiè occludit. Neque enim ille huius crapulę ructus, & frustra redolentia ferre potest. Hinc D. Basilius: *Nullus seruus, hero suo reconciliari cupiẽs, hostem illius patronũ adhibet. Ebrietas inimica est Deo. Itaq; si cupis per confessionẽ reuerti ad Deũ, fuge temulentiam, ne magis etiam abs te Deum alienet.* Solent aliquãdo homines malè feriati, equos conductitios, quando eõductionis finis appropinquat, ita improbè agitare, onerare, vexare, vt postridie aut perendie domino suo reddendi, ad longum tempus inutiles ei fiãt: sic diabolus homines improbos, mancipia sua, quum videt tempus Quadragesimale accedere, in quo per pœnitentiam Domino Deo verisimiliter reconciliari volent, ita eos diebus proximè præcedentibus, & hoc maximè triduo, per intemperãtiam agitat, ita gulæ & ebrietatis peccatis onerat, ita animos eorũ in quietos & perturbatos reddit: vt, quomodocunque Deo suo reconciliẽtur, vix longo pòst tempore, ad Deo seruiendum sicut oportet, idonei & vtiles futuri sint. Talis est huius tridui intemperantia, à qua sancta Mater Ecclesia, hoc proposito Euangelio, filios suos piè & studiosè auocare & retrahere voluit.

Hom. 3. de ieiunio.

Lib. contra Psychicos.

5. Noxia.

Ho. 2. de ieiunio.

Simile.

2. *Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.*

Locus moralis de incredibili Christi erga nos amore, qui non simplici morte, sed cũ tot ignominijs & pœnis coniuncta, nos redemit: & de peccati horrore ac turpitudine, quod tãtis supplicijs in tali persona expiari debuit. Has enim

Christi erga nos amor.

duas

Universidad de Deusto
Biblioteca

duas ob causas & tãta passus Christus est, & singulas circumstantias in hoc Euangelio suis discipulis prædixit. Vnaquęque enim circumstantia magnũ habet & doloris pondus, & ignominiæ dedecus: quæ nos ad Christi amorem atque imitationem, pariterque ad peccati detestationem, excitare debent. Singulas igitur breuiter tractabimus, quia, quanto pro nobis Christus vilior factus est, tanto nobis charior esse debet.

Simile. Vulnera sponsi, quæ ex amore sponsæ suscepta sunt, quo illum deformiorem, eo amabiliorem reddunt.

Christus traditus. Prima circũstantia est: *Tradetur Gentibus.* Hoc enim ad doloris magnitudinem accessit, quòd, ex Iudæis oriũdus quum esset, in manus Gentium, Romanorum scilicet, tradendus, & ab eis omni ignominia ac pœna afficiendus erat. Nihil apud Iudæos Gentilismo vilius, aut magis abominabile. Quare Iudæi Christũ per summum contemptum Samaritanũ vocant. Et alibi, quum dixisset, *Quò ego vado, vos non potestis venire*; dixerunt Iudæi, *Nunquid in dispersionem Gentium iturus est?* quo vno nihil abominabilius habebant. Nam & ideo boni illi Iudęi, qui Christum Gentibus tradere crucifigendũ non verebantur, tamen *Prætorium Pilati*, homini Gentilis, *ingredi nolebant, ne contaminarentur.* Christus ergo in sensu & ad captum Iudęorũ loquens, hanc etiam circunstantiam adiecit. Sic Nathan Propheta, quũ Dauidi adulterium & homicidiũ exprobraret in occidenda Vria, adiecit: *Et occidisti eum gladio filiorũ Ammõ:* quod grauius & turpius erat, quàm si per manus contribuliũ suorũ extinctus fuisset. Sic vendito Ioseph in Ægyptum, duplex erat scelus. Primum, quòd à fratribus venderetur: alterum, quòd Ismaëlitis, hominibus alienigenis, traderetur. Sic Dauid Ionathæ dixit: *Si est iniquitas aliqua in me, tu me interfice, & ad patrem tuum ne introducas me.* Acerbius duxit ab inimico interfici, qui etiam morienti illuderet, quàm ab amico. Maluit quoq; ab amico interfici, quàm tradi & prodi. Proditoris enim ingratitudo ipsa morte durior est. Sic Christus nõ solùm traditus est Gentibus, sed & à Iudæis, atque adeò à discipulo suo. De quo sic per Spiritum conqueritur: *Si inimicus meus maledixisset mihi, sustinuissem vtique: tu verò homo vnanimis, dux meus, & notus meus, qui simul mecum dulces capiebas cibos, in domo Dei ambulauimus cum consensu*; hoc scilicet tantum facinus committes? Est enim grauissima apostrophe, quam sic Christus postea expressit: *Iuda, osculo filium hominis tradis?* Docet hæc circũstantia, qua patientia ferendum sit, quum id nobis accidit, quod Christus suis prædixit: *Cauete ab*

Iean. 8. Iean. 7. Iean. 18. 2. Reg. 12. Gen. 40. 1. Reg. 20. Psal. 54. Luca 22. Matt. 26.

ab hominibus. Tradent enim vos in Concilijs. & paulo pòst: *Tradet autem frater fratrem in mortem, & pater filium, & insurgẽt filij in parentes.* Et alio in loco: *Tunc scandalizabuntur multi, & inuicem tradent, & odio habebunt inuicem.* Quod totum nunc in afflictissima nostra Anglia per hæreticos quotidie fieri cernimus. Sed Christus traditus, & Gentibus traditus, & à proprio discipulo traditus, vt Apostolos tunc, omnesque postea Christi martyres mirabiliter animauit ad similia perferenda; sic ad Dei gloriam in nostra Anglia quàm plurimos animauit, & vel ad exilium voluntarium compulit, vel in vinculis extinxit, vel ad eculeos & cruces, & acerbissimum mortis genus pro fide Catholica fortiter suscipiendum, feliciter perduxit.

Matth. 24. *Vide Concertationes Cathol. & Anglo. Colum. Treuerũ, anno 1588.*

Altera circumstantia est, *Illudetur.* Illusio Christi varia & multiplex erat. Primùm *in domo Caipha velata facie* illuditur à Iudæis. Postea ab Herode, & toto exercitu eius *illuditur, alba veste indutus.* Rursum à Romanis militibus in prætorio Pilati illuditur, clamantibus, *Aue Rex Iudæorum.* Sed in ipsa cruce pendens, & in ligno vitæ nostræ constitutus, in signum & vexillum salutis erectus, multum & à multis illuditur. 1. à Iudæis, clamantibus: *Vah qui destruis templum Dei, & triduo reædificas illud, descende nunc de cruce, & salua temetipsum.* 2. à Sacerdotibus. *Principes sacerdotum illudentes eum, cum Scribis & senioribus, dicebant: Si Rex Israel est, descendat nunc de cruce, & credimus ei.* 3. à latronibus, qui crucifixi erant cũ eo. Isti enim *idipsum improperabant* illi. 4. à militibus Romanis: *Illudebant autem ei, & milites accedentes, & acetum offerentes ei. Si tu es Rex Iudæorum, saluum te fac.* Sic Christi verbum in hoc Euangelio, sic veteres prophetiæ completæ sunt. *Opprobria exprobrantium tibi ceciderunt super me: quia zelus domus tuæ comedit me.* Et iterum: *Contumelia & tormento interrogemus eum, vt sciamus reuerentiam eius, & probemus patientiam illius.* Et rursum: *Factus sum illis in parabolã.* Hęc omnia docere nos debent contumelias verborum cum Christo, & pro Christo sustinere.

Christus illusus. Matth. 26. Luca 23. Iean. 19. Matth. 27. Psal. 68. Sap. 2. Psal. 16.

Alia circumstantia est. *Et flagellabitur*, scilicet à Gentibus, & militibus prætorianis Pilati. Sic veteres prophetiæ *Disciplina pacis nostræ super eum: & liuore eius sanati sumus.* Et rursum: *Corpus meum dedi percutientibus, & genas meas vellentibus.* Hæc fœda dilaceratio tanta fuit, vt obstupescens Propheta, dixerit: *Vidimus eum, & non erat aspectus, vnde nec reputauimus eum.*

Christus flagellatus. Esa. 53 & 50.

Quar

Christus conspuitur.

Marci 14. & 15.

Esaiæ 50.

Ioh. 5.

Rom. 5.

Esaiæ 53.

Simile.

Apud Surium 3. May.

Hebr. 6.

Hebr. 10.

Quarta circumstantia. *Et conspuetur*: nempe tum à Iudæis in domo Caiphæ, tum à Gentibus in prætorio Pilati. *Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius. Percutiebāt caput eius arundine, & conspuebant eum.* Quam etiam ignominiam veteres Prophetæ non tacuerunt. *Faciem meam non auerti ab increpantibus & conspuentibus me.* Sed & Iob, siue de se, siue de Christo, siue de vtroque (quia & eius patientia, Christi patientiæ typus esse poterat) dixit: *Abominantur me, & longè fugiunt à me, & faciem meam conspuere non verentur.* Christus ergo pro nobis omnem ignominiam sustinuit. Venditur vt seruus, illuditur vt stultus, conspuitur vt insanus, flagellatur vt fur, occiditur vt maleficus. Hæc omnia nos commeruimus; sed nobis saluis, imago nostra suspenditur. Christus enim etsi verus homo, tamen non verus peccator, sed imago illius fuit. *Deus Filiū suum mittens in similitudinē carnis peccati*, id est, homini peccatori simili, & *inter iniquos deputatum, de peccato damnauit peccatum in carne*: per illam similitudinem peccati crucifixam liberauit à peccato, & à pœna eius hominem peccatorem. Hęc nos ad Christi amorem mirabiliter cōmouere, hæc ad peccati detestationem, ad quod redimendū tot & tanta sustinuit, vehemēter excitare debēt. Si amicus aliquis tuus, te pro meritis ad supplicium quæsito, tuas vestes indueret, seipsum pro te capi, damnari, & in crucem agi fineret (quale quid de Damone, & Pythia narratur, & de Alexandro martyre, qui ad Antoninam virginem Christianam ad lupanar condemnatam ingrediēs, vestes suas illi dedit, vt illis induta, liberè exiret: quod cùm factum esset, remansit ille in lupanari virginis loco, & martyrij palmam pariter cum virgine postea obtinuit, scribit Simeon Metaphrastes) tu verò vicem eius non doleres, sed contrà, post illū vociferareris, imò ipsos carnifices in eum cōcitares, quin & temetipsum carnificē præberes, nonne mille mortibus dignus esses? At hoc facit omnis Christianus, quoties mortale peccatum committit. *Crucifigit enim sibimetipsi Filium Dei, & ostētui habet*, ait Paulus: Quomodo crucifigit, quomodo ostētui habet. & (vt alio in loco dicit) *Filium Dei conculcat, & sanguinem testamenti* in cruce effusum *pollutum ducit, in quo sanctificatus est*, nisi quia perinde peccat, ac si frustra Christus mortuus esset, & totum passionis eius fructum, quātum in se est, euacuat, & totam Christi pro se crucifixionem, totam passionem, mortem, sanguinēq; effusum nihili ducit, despicit, cōtemnit, conculcat, ostentui habet? Etsi enim formaliter & expresè

expresè hoc non facit, tacitè tamen, & virtute, & cōsequenter hoc facit. Etsi tantum nefas non intendit facere, tamen facto committit. Hoc Pauli verba dicere volunt, quæ certè cor veri Christiani plurimùm mouere debent. Bonus Tobias iunior à Raphaële Angelo ad domum paternam sanus ac saluus, rebus omnibus ex animi sententia confectis, quum reductus esset, sic ad patrem loquitur: *Pater, quam mercedē damus ei? aut quid dignū poterit esse beneficijs eius? Me duxit & reduxit sanum. Pecuniam à Gabelo ipse recepit. Vxorem ipse me habere fecit, & dæmonium ab ea ipse compescuit. Gaudium parentibus eius fecit. Meipsum à deuoratione piscis eripuit. Te quoque videre fecit lumen cæli: & bonis omnibus per ipsum repleti sumus. Quid illi ad hæc poterimus dignum dare? Sed peto à te pater mi, vt roges eum, si fortè dignabitur medietatem de omnibus, quæ allata sunt, sibi assumere.* Sequamur vt mimimum hoc gratitudinis exemplū. Plura nobis & maiora bona contulit Christus, quàm ille Raphaël Tobiæ. Maiori fidei lumine illustrati sumus nos Christiani, quàm ille fuit Tobias. Christus pro nostra salute *& homo factus est*, & homo pauper esse voluit, & prædicandi laborem suscepit, & *transiit benefaciendo, & sanando omnes oppressos à diabolo*, & *traditus est Gentibus, & illusus, & flagellatus, & conspuus, & corona spinea indutus, & cum latronibus crucifixus, & occisus fuit. Tulit chirographum quod contra nos erat, & affixit illud cruci: soluit inimicitias in carne sua: eripuit nos de potestate tenebrarum: vocauit nos in admirabile lumen suum: dedit nobis potestatem filios Dei fieri.* Denique omnibus bonis per eum repleti sumus. *Qui enim filium suum nobis donauit, quomodo non cum eo omnia donauit? Quid ergo retribuemus Domino pro omnibus quæ retribuit nobis?* Rogemus cum, si fortè dignabitur medietatem vitæ nostræ in eius obsequium accipere postquam totum ei dare, mundo penitus relicto & abdicato, plerique non possumus. *Non enim omnes capiunt verbum hoc.* Et qui totum se Deo dare profitentur, aliquid tamen suis necessitatibus & infirmitatibus reseruant: vtinam non nisi dimidium vitæ suæ. Sed & totum Deo dat, qui Dei mandata seruat omnia, & ad Dei gloriam omnes suas actiones dirigit.

Exemplū.

Tob. 12.

Ioan 1.

Act. 2.

Luca 18. & 23.

Coloss. 2.

Ephes. 2.

1. Petri 2.

Ioan. 1.

Rom. 5.

Psal. 115.

Matth. 19.

3. Ipse

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. *Ipse verò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.*

Tentationi nó cedendum.

LOcus moralis de impedimentis orationis, aut cuiuslibet boni operis fortiter repellendis, nec cedere tentationi. Cæcus iste: fortis in fide, quo magis alij eum increpabant vt taceret, vel hominem contemnentes, vel eius bono inuidentes, eo magis post Christum clamabat. Qui fortes in fide sunt nec propter hominum irrisiones, quibus deuotæ personæ sæpiùs afficiuntur; nec propter dæmonum infestationes, qui in bono opere occupatos, multis & miris modis diuexant; nec propter aliquas vitæ difficultates & infortunia, vel ab orando vel ab alio quouis bono opere, bona intentione suscepto, desistunt. Paruus certè ignis, vt qui in lucerna est, minimo quoque flatu extinguitur. Magnus autem ignis, quo magis insufflatur eo magis accrescit, & contrarijs augetur. Sic parua charitas, debilis intentio, circa opus bonum minimo quoque impedimento extinguitur, aut certè deficit & refrigescit. Magna verò charitas & feruens, ex contrarijs recipit augmentū, & quo magis exagitatur, eo feruescit & incalescit magis. Dauid à Michol derisus & reprehensus, quòd coram Domino discoopertus saltasset, quia ex feruido Dei amore id fecerat, nihil animum remisit, sed respondit: *Ludam: & vilior fiam plus quàm factus sum, & ero humilis in oculis meis.* Quum in prima conuersione sua Paulus Damasci Christum prædicaret, multique hanc eius mutationem stupefacti mirarentur, & impedire conarentur; *ille multo magis conualescebat, & confundebat Iudæos qui habitabant Damasci.* Non destitit Abraham à sacrificio quod offerebat, etsi videbat aues descendētes vt eū impedirent, sed eas diligenter abigebat, & in suo sancto opere perseuerabat, donec sol occumberet. Non est à bono opere desistendum, quàm diu vires suppetunt id perficiendi, quantæcunque aues descendāt, quantæcunque per hominum malitiam aut fraudem difficultates obijciantur. Contra huiusmodi impedimenta, dicendum cum Dauide *In Domino cōfido: quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer?* id est, desere sanctum propositum & institutum tuum, in quo iam diu velut in nido habuasti, & auola per montes, discurrendo & vagando per incerta. Hæc est enim vox clamantium in via, & increpantium eos qui bonum opus aggrediuntur: quorum econtrà vox esse debet: *In Domino confido*: quomodo tam vana mihi loquimini?

Simile.

Exempla.
1.
2. Reg. 6.
2.
Act. 9.
3.
Gen. 15.
Allegoria.

Psal. 10.

loquimini? *Quoniam ecce peccatores intenderunt arcum, paranerunt sagittas suas in pharetra, vt sagittent in obscuro*, id est, clanculum, & indirectè, & per media obliqua, *rectos corde*, & qui bona opera intendunt. Sed in huiusmodi remoris & obstaculis iniectis, tu contrà audentior ito. Canis pecuarius, siluis assuefactus, vbi nec luporum vlulatibus, nec leonum rugitibus, nec siluestrium animalium clamoribus deterretur, quum in vrbem venit, exeuntque illi obuiam catuli latrantes, securus & tranquillus in via procedit, ipsique catuli allatrando fatigantur. Idem facit canis generosus, etiam in vrbe, & summa pace nutritus. Sic qui vel appetitibus suis refrenandis assuecit, vel alioqui forti & generoso pectore est, magna in Deum fide, ingenti charitate præditus, omnes obiectas difficultates, tanquam latratus catulorum despiciet, & in bono opere, quod aggressus est, fortiter progredietur.

Simile. *Phil. Diez in hac Dominica.*

Non est semper expectandum vt in bono opere perficiendo, faciles perpetuò & secundos progressus inuenias. Filijs Israël profectis in desertum, iuxta sermonem Domini, sæpè defecit aqua, multi obiecti hostes, multa occurrerunt aduersa. Vndecim tribus ex Dei mandato suscipiunt bellum aduersus Benjamin, & duobus tamen prælijs maximam eladem acceperunt; sed tertio prælio eos penitus debellarunt. Tales igitur difficultates etiam ex Dei voluntate interdum obijciuntur, ad maiorem suorum fidem & fortitudinē comprobandam. Sed plerunque diaboli fraudi, & ministrorum eius malis artibus hoc fit. Ille enim est *coluber in via, cerastes in semita, mordens vngulas equi, vt cadat ascensor eius retrò*. Quemadmodum enim venator, qui feram spontè in retia incurrentem tacitus obseruat, neque vlla vtitur vociferatione; si verò diuersam abire videt, sese illi in via opponit, cogitque terroribus & minis in laqueos redire: sic diabolus, quos sponte videt aut perire aut otiosè & ignauè vitam ducere, non molestat; illos verò qui salutem suam diligenter procurant, aut opus aliquod virtutis egregium ac laudabile conantur, omnibus modis infestat vt à proposito deterreat, & ad laqueos ipsius, peccatum & ignauiam, redeant. Sed boni fideles, qui *diaboli cogitationes norunt* (vt Paulus loquitur) & eius studia perspecta habent, nihilo seciùs in bono opere pergunt.

Virtus habet impedimenta.

Exempla.
Exodi 17.
Typus.
Iudic. 11.

Gen. 49.
Similia.
Stella in Luc. cap. 18.

Perseuerandum in bono.

Audiens Dauid Goliam blasphemasse populum Dei, & tractans apud seipsum de illo expugnando, ideóque dicens,

Exempla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. Reg. 17. *Quid dabitur viro qui percusserit Philistæum hunc? Quis est enim hic Philistæus incircumcisus, qui exprobrauit acies Dei viuentis?* à fratre suo maiore natu Eliab grauiter increpatur. Ait enim illi: *Quare venisti, & quare dereliquisti paucas oues illas in deserto? Ego noui superbiam tuam, & nequitiam cordis tui, quia vt videres prælium, descendisti.* Vides quàm acerba increpatio, quàm acre impedimentum obijcitur; vides qualis coluber in via, qualis ceraftes, id est, cornutus vel cornupeta serpens in semita. At Dauid mitissimè respondens, dixit: *Quid feci? Nunquid non verbum est?* id est, nonne quod interrogo, est res publicè proclamata, & omnibus proposita? *Et declinauit paululum ab eo ad alium, dixitque eundem sermonem.* Perseuerat in sua bona intentione: obiectam tentationem diuertit: moxque ad Regem perductus, Goliam gloriosè interfecit, & immortalem laudem apud Deum & homines consequutus est. Quum est Babylone reuersi filij Israël, templum Domini reædificare cœperunt, populus terræ, qui infidelis & alienigena erat, cœpit eos omnibus modis impedire. Sed illi *vna manu facientes opus, altera gladium tenentes*, id est, in animo fortitudinem, in opere perseuerantiam habentes, sancto operi vsq; ad finem insistebant. Iacob, postquam cum Angelo Dei luctatus est, & Deum vidit, & vocatus est Israël, *cœpit vno pede claudicare.* Qui semel aliquod opus heroicum Deo insigniter gratum aggrediuntur, quasi videntes, & familiares Deo, statim mundo claudicant, displicent, stulti & insani videntur.

1. Esdræ 4.

Gen. 32. Allegoria.

Fides persecutione approbatur.

Præterea cæcus iste, propter aliorum increpationem magis post Christum clamans, ostendit naturam & proprietatem fidei persecutionis tempore. Nam & ad fidem eius exercendam, Christus ad primum clamorem, quem ignorare non potuit, non substitit; & diserte Christus fidei suæ hoc beneficium collatum fuisse protestatur, dicens: *Respice. Fides tua te saluum fecit.* Talis nempe est natura fidei, vt, quanto magis increpatur, & tacere iubetur, tanto clariùs eloquatur, altius clamet, & sese per confessionem audaciùs exerat. *Virtus fidei* (ait Chrysostomus) *in periculis secura est, & in securitate periclitatur. Quid enim aliud sic vigorem fidei in hominibus laxat, ac longa tranquillitas?* Hæc ille. Sic & D. Cyprianus: *Traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruperat; tacentè fidem, & penè dixerim dormierim, censura cœlestis* (id est, persecutio) *erexit.* In quam etiam sententiam sic scribit D. Hilarius: *Proprium hoc ecclesiæ est* (hoc est, fidelibus

Homil. 26. in Matth. operis Imperf. Ser. de lapsis.

De Trinit. lib. 7.

fidelibus in Ecclesia) *vt tum vincat, cùm laditur; tum intelligat quum arguitur; tum obtineat, cùm deseritur.* Sic quædam herbæ, vt gramen ipsum campestre, camomelum, raphanus, & quædam aliæ, quo magis calcantur & præmuntur, eo magis crescunt, & vberiùs proueniunt. Sed & hac de causa vineæ in Scripturis frequenter comparatur Ecclesia, vel anima fidelis. Vnde D. Ambrosius: *Vt vinea, dum ligatur, erigitur; & recisa, non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs dum ligatur, erigitur; dum humiliatur, attollitur; dum vexiditur, coronatur.* Nempe fides est illud granum, quod, *quum cadens in terram mortuum fuerit, multum fructum affert.* Quare vt per omnes ætates, quo grauior & acerbior persequutio fuit, eo vberior & illustrior Martyrum seges extitit, fidésque ipsa fortiùs enituit: sic hodie in afflictissima Anglia nobilissima fidei exempla exiterunt; & post triginta annorum dominantem illic hæresim, post leges sanguinarias, post tyrannidem acerbissimam, quæ vel minima Catholicæ fidei testimonia (vt crucem gestare, vel precularum rosario vti) tanquam læsæ Maiestatis crimen plectit, suos tamen habet illa insula maximo numero domi forisque Catholicæ fidei assertores.

Lib. 5. in Luc.

Ioan. 12.

4. *Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.*

Locus moralis de præsenti Dei auxilio, & maxima Christi Redemptoris clementia erga eos qui fortes in fide, & constantes in bono opere se præbent: *Propè est Dominus omnibus inuocantibus eum, omnibus inuocantibus eum in veritate:* hoc est, in vera, sincera, & forti fide. Sicut medicus diligens & benevolus nunquam longè ab infirmo recedit; quinimo prope illum cubat, comedit, & versatur nocte dieque; sic Deus inuocantibus eum propè est. Quod expertus Moyses, cecinit: *Non est alia natio tam grandis, quæ habeat deos appropinquantes sibi, sicut adest nobis Deus noster.* Hanc suam perpetuam præsentiam in forma tabernaculi, quò ad orationem confugere populus debuit, Deus expressit, quum iuberet *Propitiatorium fieri iuxta Arcam testamenti, in qua legis tabulæ seruabantur.* Ideo enim hoc factum est, vt haberent legis transgressores paratum propitiationis remedium. Diuus Stephanus, quum contra obstinatissimam Iudæorum pertinaciam, in Christi; Ipsa confessione fortis perstiteret: *Vidit apertos cœlos, & Iesum stantem* (ad auxilium eius) *à dextris virtutis*

Constantes Deus adiuuat. Psal. 144.

Simile.

Deut. 4.

Exodi 25. Typus.

Exemplum.

Act. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dei. Nempe sic Deus ad auxilium gratiæ semper præsto est, vt ad benefaciendum promptior sit, quàm nos ad accipiendum. Quemadmodum enim in naturalibus forma magis appetit materiam, quàm materia formam; quia illa necessitate naturali, hæc bonitate naturali appetit: sic Dei amor erga nos est fortior, qui ex bonitate nascitur; quàm noster erga eum, qui ex necessitate oritur. Nos enim ad Deum accurrimus, quia cogit necessitas: Deus nostri miseretur, quia impellit bonitas. Acrior autem est virtutis impetus, quàm necessitatis. Quare sicut naucleri solent in cœlum aspicere, interdiu in solem, noctu in Arcton, vel aliud semper apparens astrum, ac per hoc rectam in pelago viam commentari: sic in omni difficultate ac necessitate ad Deum mens eleuanda; quia *qui habitat in adiutorio Altissimi*, id est, qui eum posuit spem suam, *in protectione Dei cœli commorabitur. Dicet Domino, susceptor meus es tu*, & quæ sequuntur. Vide plura de hac materia in Dominica 4. post Epiphaniam.

Simile.

Basilius Homil. in princip. Prouerb.

Psal. 90.

Text. 2. & 3.

5. *Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam.*

Peccatorum cæcitas.

LOcus moralis de omnium peccatorum cæcitate humiliter agnoscenda. Nam & hic cæcus viam sedens, peccatores omnes in huius vitæ cursu significat; & Christus eum rogat quid velit, non desiderium cæci ignorans, sed ad cæcitatis suæ agnitionem, & desiderij sui humilem manifestationem inuitans. Omnis peccans est ignorans, vt decernunt Philosophi; non quia ex ignorantia omnes peccant, sed quia ex peccato omnes fiunt ignorantes & cæci. Vnde Propheta: *Ambulabunt cæci, quia Domino peccauerunt.* Prima peccati pœna, est cæcitas mentis, & primum quod operatur circa peccatorem diabolus, est mentem obcæcare. Qui enim perpetrato peccato quietus est, & dicit, *Peccaui, & quid mihi accidit triste?* ideo quietus est, quia cæcus est, & non videt quòd animam mortuam in corpore sano circumfert: non videt quem offenderit, nec magis mouetur, quàm si contra deum aliquem ligneum aut marmoreum peccasset. *Si quis furtum faciens* (ait S. Augustinus) *statim oculum perdidisset, omnes dicerent Deum præsentem vindicasse. Oculum cordis amisit, & ei peperciſſe putatur Deus?* Hæc ille. Fratres Ioseph, postquam eum in cisternam posuissent, animo eum illic relinquendi, *sederunt vt comederent panem*: nihil compuncti, ad solitas mensas accumbunt. Esau, accepto pane & lentis edulio, comedit,

Sophon. 1.

Eccli. 3.

Enar. in Psal.

Exemplum.

Gen. 25 & 37.

medit, paruipendens quòd primogenita vendidisset. Quòd si quanto in periculo anima versatur, perpetrato mortali peccato, cerneret peccator, ne vno quidem momento à misericordia Dei implorauda cessaret. Sed vt Sampson non potuit ad molam adduci, nisi priùs oculis illi eruris; sic diabolus ad pistrinum & seruitutem peccati miseros peccatores nunquã adduceret, nisi priùs mentis oculos illis eruisset. Non sufficerent vlli cõpedes ad retinendum accipitrem in pertica cui alligatur, nisi capitio quodã caput obuolueretur; sed videns se illic alligari, omni modo, etiam cum periculo sese lacerandi, auolare conaretur. Nulli voluptatum compedes hominẽ in peccato retinerent, si quanto in periculo per peccatum versetur, perspicuè videret, quin quocunq; malo suo ad pœnitentiam conuolaret: sed diabolus cæca cupiditate, & falsis conſilijs, ita peccatorẽ excæcauit, vt quietissimè cum suis compedibus ligatus stet nec se vllo prorsus in periculo constitutum putet. Malis quippe & corruptis cogitationibus ac desiderijs sic mentem peccatoris occupatam tenet (sic enim *ab eo captiui tenentur ad voluntatem eius*,) vt aliud præterea nihil videre queat. Aquila, vt cernum occidat, dicitur in arenam se cõferre, in eaque se ira obuoluere, vt alas puluere onustas replicat, moxque super cerni caput volitans, illudque tenacissimis vnguibus apprehendens, collectum illum puluerem æstu quodam super cerui oculos ita affatim congerit, vt eum excæcet; excæcatum verò & nescientem quò vadit facilè deijciat, mactet, comedat. Sic omnino diabolus cogitationũ vel carnalium, vel odij, inuidiæ, superbiæ puluerem ad nubem potiùs ita cordi immittit, vt penitus quo ad cœlestia & sana desideria hominem excæcet, & excæcatum captiuet ad suam voluntatem. Nónne prorsus eos excæcat, quibus virtutem, vt rem horridam, difficilem, ingratam, rem futilem, vanam, & ad nihil vtilem proponit; res verò maximè caducas, tanquam perpetuò duraturas; res vilissimas, tanquam pretiosissimas; res pestilentes, tanquam vtiles & fructuosas menti exhibet, vt diuitias, honores, voluptates. Sicuti pictores rem vnamquamque pro suo arbitratu, non iuxta proprias naturas depingunt? Sic filijs Israël in deserto ollas tantum & carnes Ægyptiacas in memoriã reuocauit; seruitutẽ acerbissimam tacuit vt eos Deo rebelles, & reuertendi in Ægyptum cupidos redderet. Ita semper si quid in peccato dulce est, vtcumque modicũ & momentaneũ, mirabiliter amplificat; sed infinitos dolores peccatum consequentes improbus facet.

Simile.

Petrus Berchorius lib. 1. cap. 3. Reductorij moralis.

1. Tim. 1.

Simile.

Diabolus excæcat fallacijs suis.

Simile.

Exemplum. Exod. 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Similia.

1. Sicut cæcus amor deformem prorsus vt formosissimam oculis repræsentat; sic diabolus res turpissimas, vt longè
2. elegantissimas, animis suorum offert. Nempe sicut venator insequens feram, non illam manibus prehendere, sed vel in retia trahere, vel sagittis eminus configere conatur; sic diabolus, callidus animarum venator, aut crassa facinora non proponit, non adulterium, non homicidium, non rapinam; sed horum omnium principia vt concupiscentiam, odium, auaritiam seu cupiditatem, quibus, veluti à longè, corletaliter ferit; aut, si maxima flagitia persuadet, solam in illos voluptatem, quasi escam ostendit, nec Dei offensionem, nec proximi iniuriam, nec proprij honoris maculam, aut conscientiæ labem vllo modo attingit. & veluti improbi mercatores mercium, si qua est, bonitatem mirificè amplificant, vitia & defectus tacent; sic ille peccatores fallit &
3. excæcat. Hinc fit vt omnis peccator ignorans peccet, & cæcus sit. Hanc ob causam Christus venit vt *lux quæ illuminet omnem hominem venientem in hunc mundum, & vt eriperet nos à potestate tenebrarum*, id est, vel diaboli, qui est *princeps tenebrarū harū*; vel peccati, quod est *opus tenebrarū*.

Ioan. 1. Colos. 1. Ephes. 6. Rom. 13.

Creaturarum amor excæcat.

Sed & amor creaturarum hominem excæcat, vt, relicto Sole iustitiæ, *qui vocauit nos in admirabile lumen suum*, seruiamus potiùs creaturæ, quàm creatori, *ambulantes in vanitate sensus nostri, & tenebris obscuratum intellectum habentes, propter excitatem cordis quæ in nobis est.* De hac cæcitatis nostræ causa dixit Sapiens: *Creaturæ Dei in odium factæ sunt, & in tentationem animabus hominum, & in muscipulam pedibus insipientium.* Omnium ergo peccatorum oratio esse debet: *Domine, vt videam.* Sic orauit Dauid: *Illumina oculos meos, ne quando obdormiam in morte.* Ad hanc orationem, & cæcitatis suæ confessionem, hunc cæcum Christus inuitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?* Quia agens vniuersale determinatur ad vnum ex subiecti dispositione; hominis autem dispositio, est voluntas petentis: ideo Deus aliquid nobis daturus, prius affectum nostrum sua gratia excitat, vt sic ad dona eius recipienda, per eius præuenientem gratiam, nostramque, quæ mox operatur, liberam voluntatem, idonei & dispositi simus. Gratia enim voluntatem excitat, vt excitata voluntas, gratiæ beneficium petat. Nisi enim eum desiderio petatur, cum fructu accipi non potest. Vnde D. Augustinus, *Epist. 121.* *Deus non voluntatem nostram sibi vult innotescere, quam ignorare non potest; sed exerceri vult in orationibus desiderium*

Sap. 14. *Psal. 12.*

desiderium nostrum, quo possimus capere quod præparat dare. Illud enim valde magnum est, sed nos ad accipiendum parui & angusti sumus, Ideo nobis dicitur. *Dilatamini & vos.* Et alio in loco: *Ipsa orationis intentio cor nostrum serenat & purgat, capaciúsq; efficit ad excipienda diuina munera. Non enim semper sumus parati accipere, cùm inclinamur in alia, & rerum temporalium cupiditate obtenebramur.* Hæc igitur vna causa est, quod Dei beneficia non nisi orando & petendo obtinemus: quæ nobis ipsis vtilis est, quia facit nos diuinæ gratiæ capaciores, vt alibi explicuimus. Alia causa est, vt ipsi cæcitatem, ignorantiam, & paupertatem nostram, humiliter agnoscamus & confiteamur: quo fiet, vt Deum nobis placatiorem simus habituri. Ad hoc Christus cæcum excitauit, dicens: *Quid tibi vis faciam?* Sic languidum, qui triginta annos in infirmitate habuit, interrogauit, *Vis sanus fieri?* Sic Agar in deserto eiectam à facie dominæ suæ, consolaturus Angelus, primùm interrogat: *Quid agis Agar?* Idem in omnibus quos sanauit, fecit in Euangelio Christus, vt in altero Promptuario ostendimus. *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit ea, misericordiam consequetur.* Ideo Dauid in persona peccatoris necdum ad confessionem excitati, inquit: *Corruptæ sunt cicatrices meæ à facie insipientiæ meæ.* id est, quia inipienter tacui, & cicatrices peccatorum meorum non agnoui, addidi præteritis noua peccata, ideóque putruerunt & corruptæ sunt cicatrices peccatorum meorum, factæque propemodum incurabiles. Sic & Dominus fleuit super Ierusalem, *quia non cognouit tempus visitationis suæ.* Sic Deus excitauit Cain ad confessionem delicti, dicens: *Vbi est Abel frater tuus?* sed quia nec iste suum fratricidium, nec illa ciuitas suam visitationem, id est peccata sua, quæ Christi prædicatio illis reuelauit agnoscere voluerunt, in peccatis suis perierunt. Sed contrà Petrus, qui cognouit, & fleuit crimen abiuratæ veritatis, Pastor Ecclesiæ instituitur. Paulus agnouit crimen blasphemiæ, & fit vas electionis. Magdalena, præ verecundia peccati, stat retrò secus pedes Iesu, & præ dolore lachrymatur, & præ amore lauat pedes Christi, móxque audit: *Remittuntur tibi peccata tua.* Latro bonus in cruce dixit: *Nos quidem digna factis suscipimus*, & veniam obtinuit. Nempè, vt sapienter scripsit Cyprianus, *Primus ad indulgentiæ gradus est, agnosce delictum.* In mundi quidem iudicio (quod ferè in omnibus Dei iudicio contrarium est) vbi primùm quis crimen confitetur,

2. Corinth. 6. *De serm. Domini in monte, lib. 2. cap. 7.* *Oratio, humiliatur coram Deo.* *Ioan. 5.* *Genes. 21.* *Prouerb. 28.* *Psal. 37.* *Luca 18.* *Genes. 4.* *Ioan. 11.* *2. Timot. 2.* *Luca 7.* *Luca 23.* *Lib. 2. epist. 3.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

fitetur, damnatur: in Dei iudicio, vbi primùm confitetur, absoluitur. Quare Dauid, postquam Dei misericordiam flagitasset, dicens: *Miserere mei Deus secundùm magnam misericordiam tuam: & secundùm multitudinem miserationum tuarum dele iniquitatem meam*, subiungit quasi causam cur hoc Deus facere debeat, *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco: & peccatum meum contra me est semper.* id est, semper me accusat, semper in memoria habeo: non post tergum reiicio, móxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci. Sicut fumus præcedit incendium, sic flammam fidei & charitatis præcedit peccatorum confessio*, vt scripsit Primasius. Docetur igitur in hoc Euãgelio peccator, clamare post Christum, in clamore persistere, excitatem suam confiteri, lumen expetere. Dicit enim Scriptura: *Accedite ad eum, & illuminamini.* Sed accedere oportet fide, oratione, perseuerantia, confessione. Sic enim *surgit qui dormit, & illuminabit eum Christus.* Bene surgit, qui sic excitatus surgit.

Psal. 50.

Simile.

Lib. 4. in Apocalyps.

Psal. 33.

Ephes. 5.

EVANGELIVM DOMINICÆ I. QVADRAGESIMÆ.

Matth. 4.

VNC ductus est Iesus à Spiritu in desertũ, vt tentaretur à diabolo. Et cùm ieiunasset quadraginta dieb⁹, & quadraginta noctib⁹, postea esuriit. Et accedens tentator, dixit ei: Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiãt. Qui respondens dixit: Scriptum est: Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. Tunc assumpsit eum diabolus in sanctã ciuitatem, & statuit eum supra pinnaculum tẽpli, & dixit ei: Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Scriptum est enim, Quia Angelis suis mandauit de te, & in manibus tollent te, ne forte offendas ad lapidem pedem tuum. Ait illi Iesus rursum. Scriptum est: Non tentabis Dominum Deum tuum. Iterum assumpsit eum diabolus in montem excelsum valde: & ostendit ei omnia regna mundi, & gloriã illorum. Et dixit illi: Hæc omnia tibi dabo si cadẽs adoraueris me. Tunc dixit ei Iesus, Vade Satana. Scriptum est enim: Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies. Tunc reliquit eum diabolus: & ecce Angeli accesserunt, & ministrabant ei.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.* Tentationes omnibus iustis esse necessarias, non quærendas tamen.
2. *Et cùm ieiunasset 40. diebus, & 40. noctibus.* De ieiunij Quadragesimalis recto ac legitimo vsu.
3. *Accedens tentator, dixit ad eum.* De tentatore diabolo, salutis nostræ hoste perpetuo.
4. *Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.* De varia tentatoris diaboli astutia & calliditate.
5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.* De perpetua & infallibili Dei prouidentia circa suorum necessitates.
6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.* De fine & scopo omnium tentationum Diaboli, vt sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obiiciat homo.
7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.* De certa victoria tentationis diabolicæ.
8. *Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.* Contra auaritiæ & gloriæ mundanæ idolum, déque eius vanitate.
9. *Vade Satana.* De horrendis tentationibus hoc verbo fidei celeriter repellendis.
10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.* De generali solutione omnium tentationum, & de mandato Deo super omnia.

1. *Ductus est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo.*

LOCVS moralis de tentationibus diaboli non quidem quærendis, sed tamen necessariò ferendis. Tentatur enim hic Christus à diabolo, sed vt tentaretur, non semetipsum exposuit, verùm *ducitur à Spiritu Dei.* Non dicitur, Christus ibat in desertum, sicut circa alias Christi actiones ferè semper in Euãgelio dicitur. *Ibat Iesus in ciuitatem Naim. Egressus ibat in desertum locum, ibique orabat. Transibat per mediam Samariam.* Adeóque de ipsa sua passione dicit ipse: *Ecce ascendimus Hierosolymam, &c.* &, *Exiuit, baiulans sibi ipse crucem.* In his omnibus actiuè legitur iuisse Christus. At hic passiuè loquuntur tres Euangelistæ. *Ductus est à Spiritu*, ait Matthæus: *Agebatur à Spiritu in desertum.* ait Lucas, *Spiritus expulit eum in desertum*, ait Marcus. Docet ergo hic locus, non esse quærendas & captandas à nobis tentationes. *Ideo oramus, ne intremus in tentationem, quia eas quærere non debemus*, ait Chrysostomus. Nam, vt ait Sapiens, *Qui amat periculum, peribit in illo: & qui tangit picem, inquinabitur ab ea.* Quare Dauid orat. *Auerte oculos meos ne videant vanitatem.* Non dicit, ne diligant, ne sequantur, sed ne videant quidem. Appositè Seneca: *Quantum possumus, à lubrico recedamus*

Tentationes necessariò ferendæ, non quærendæ.

Luc. 4. Marci 1. Luc. 17.

Matth. 4. Luc. 4. Marci 1.

Homil. 13. in Matth.

Eccles. 3. Eccles. 13. Psal. 118.

Epist. 117.

Exemplum. Plutarchum Regem apud.

cedamus. In sicco quoque parum firmiter stamus. Corys Rex Thraciæ, quum natura esset celer ad iram, & suorum castigationem, deferente ad illum hospite quodam vascula fragilia renuiáque, sed scitè & curiosè fabrefacta, hospiti quidem munera dedit, sed vascula omnia confregit. Rogatus quare, Ne, inquit, sæuiam in eos qui fracturi erant. Tentationis ad malum, cui se obnoxium agnouit, causam & radicem præscidit. Augusto Cæsare ad cœnam ab Asinio Pollione inuitato, accidit, vnum ex seruis vas crystallinum frangere. Mox iubente Pollione in vinarium demergendus, & murænulis pascendis cibus futurus ducitur: sed à ducentium manibus elapsus, ad Augustum currens, eius se pedibus prouoluit, vitæ salutem petens. Augustus, cognita causa, vasa omnia crystallina Asinij Pollionis educi iussa, virgula confregit, ad Pollionem dicens: Ne tibi iracundiæ & temeritatis causa sint. Discamus saltem ethnicorum exemplo tentationes peccati declinare. Vide etiam apud Cassianum elegans exemplum cuiusdam eremitæ, qui misdum ad se ex patria fasciculum literarum ne reliquare quidem voluit, sed in ignem coniecit, dicens: *Ite cogitationes patriæ pariter concremamini, nec me vlterius ad illa quæ fugi, reuocare tentetis.* Interim tamen tentationibus Dei permissione & diaboli operatione immissis, nemo iustus carere potest, postquam Christus eis non caruit. Imò Dei Spiritus Christum in desertum expulit, vt hunc locum Patres exponunt, a Ambrosius, b Gregorius, c Euthymius, d Theophylactus. Dei prouidentia & voluntate hoc factum est, hinc quotidie, vt iusti tententur à diabolo. *Qui non est tentatus, quid scit?* ait Scriptura. Certè neq; se, neque Deum, neq; alios. Seipsum nescit, quia vires suas non probauit; & multo fortè imbecilliorem est, quàm sibi videtur esse. *Nam vt aurum fornax sic iustos tentatio probat. Et* (vt scribit S. Gregorius) *qui adipisci virtutes quærunt, sed labores virtutum fugiunt,* (id est tentationibus carere volunt) *quid aliud, quàm exhibere belli certamina in campo nesciunt, & triumphare in vrbibus de bello concupiscunt?* Deum nescit, quia eius auxilio minus sibi indigere videtur. Alios nescit, quia aliorum infirmitatibus, quas ipse non est expertus, cõpati & indulgere nõ nouit. Cuius rei perelegãs exemplum refert in suis collationibus Cassianus, quod hic in cõpendium redigemus. Iuuenis quidã monachꝰ, fornicationis spiritu vehemẽter tẽtatus, quum id seni monacho consilij gratia exposuisset, vehemẽtissimè à sene obiurgatur, & monachi nomine indignꝰ arguitur, qui tales cogitationes vel leuissimè in animũ admiserit: qua ille obiurgatione fractus penitus, & ad seculum redire medicans, in alium, Deo disponente, senem prudẽtiorem incidit; qui, vt iuuenem solaretur, se huiusmodi etiam stimulis agitari affirmat, &, vt ad vnum atque alterum diem expectaret, obtinuit: moxque Deum rogat, vt senem illum alterum imprudentem simili malo affligi atque tentari permittat, quod vbi factum esset, senexque ille inhumanus, eodem spiritu nequam agitatus, per eremum discurrens, suum quoque morbum eidem seni prudenti (is Apollo dicebatur) aperuisset, his eum verbis senex Apollo obiurgat: Reuertere ad cellam, tandemque intellige, vel ignoratum te hactenus à diabolo, vel despectum, nec in eorum numero reputatum, quibus ille quotidie confligere & colluctari ex profectibus eorũ ac studiis instigatur. Et hoc te stimulo, quẽ nec ad vnum diem ferre quiuisti, ideo sanciatum agnosce, vt saltem in senecta discas compati infirmitatibus alienis. Moxque oratione facta, senex imprudens à graui tentatione liberatur, &, vt aliorum infirmitatibus melius ac mitius condescendat, suo malo & periculo docetur. Nempe tentatio, perpetuum est iustorum exercitium, pugna videlicet militiæ Christianæ. Dicit Apostolus: *Qui Spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt: & si Spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Quæ verba sic exponit Augustinus: *Qui Spiritu Dei aguntur, pugnant: facta enim carnis Spiritus mortificant. Ibi concupiscit caro aduersus Spiritum, vbi est Spiritus.* Certè si *caro* semper *concupiscit aduersus Spiritum* (habemus enim semper *legem membrorum, repugnantem legi mentis nostræ*) in quo talis concupiscentia repugnans non apparet (concupiscentia autem nomine tota sensualitas, & quodlibet prauum desiderium intelligitur, non sola carnis libido) in eo caro dominatur penitus, & totus in diaboli potestate positus acquiescit. *Cùm ianua domus aperta fuerit, & exit atque intrat quicunque velit, non auditur sonitus pulsantis, sed solum quiã clausa fuerit: sic omnino si aditus cordis patet vitiorum affectibus, nullas eorum percipis suggestiones,* nullas tentationes aduersas: non pulsant animum, non vexant, non colaphizant (vt Paulus de se conquerebatur) sed vt in suum habitaculum liberè veniunt, quia locum sibi semper paratum inueniunt. Carnis libido luxuriosum nõ molestat, sed delectat. Pecuniæ cupiditas auaro non est ingrata, sed iucunda.

Exemplum. Rapt. Fulgosius, lib. 3 cap. 1.

Monast. institut. lib. 5 cap. 32.

Apophthegm.

Tentatio necessaria.

a *Lib. 4. in Lucam.*
b *Homil. 4. in Euang.*
c d *In comment. Eccles. 34.*

Sap. 3.

Moral. 7. cap. 14.

Simile.

Collat. 2. cap. 13. Exemplum.

Simile. Cæsar. Euphem. de reformatione animæ, cap. 3.

1. Cor. 12.

Impij tẽtationes nõ sentiũt.

Rom. 8.

Serm. 43. de verb. Dom.

Gal. 5.

Rom. 7.

Van a

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vana laus superbum non turbat, sed titillat. Prouocati ad æquales hausius, ebrioso non est graue, sed delectabile. Atqui castitatis amatori colaphizatio est stimulus carnis. Paucis contento molesta est cupiditatis tentatio. Humili cordi triste & durum est, coràm laudari. Sobrio mors est, inter pocula bacchari. Sed & ipse diabolus, quos vno aut altero graui peccato irretitos tenet, vix in aliis tentat. Canis non domesticos, sed extraneos mordet. Auceps non tendit laqueos perdicibus quas in custodia sua in agrum defert: imò eis vtitur, vt ad eorum cantum aliæ appropinquent. Sic (ait B. Gregorius) *Dæmon eos tentare negligit, quos iure perpetuo se possidere sentit: imò eis vtitur ad iustos incipiendos & euertendos.* Latro non ingreditur domum vbi nihil sunt nisi paleæ, sed in officinas mercatorum, aut ædes diuitũ locupletissimas. Tentantur ergo potissimum iusti: & rarò aut nunquam à dæmone tentari, pessimum indicium est. *Circuit quasi leo rugiens, quærens quem deuoret.* Si caterua leonum rugientium in hoc auditorium irrueret, quantus hic terror, quantus tumultus fieret! At caterua dæmonum & hic, & vbicunque fideles ac boni Christiani sunt, perpetuò grassatur, quærens quem deuoret.

Similia. 1. 2.

Moral. lib. 4. cap. 24. 3.

1. Pet. 5. Simile.

Neque enim tentationis eius aut finis aut modus est. Tentat nos literis, ingenio, nobilitate, vestibus, statu, rerum copia, vniuersis Dei donis, nostrisque peccatis. Nam vt Dei Spiritus omnia ad eius gloriam conuertit, *vt in omnibus honorificetur Deus; & electis Dei omnia cooperantur in bonum*, etiam ipsa peccata per pœnitentiam sanata: sic è diuerso malignus spiritus ex omnibus tentandi materiam accipit, etiam ex ipsis virtutibus, quibus superbia maximè insidiatur. Draco in Apocalypsi, videns se nec matrem, nec filium deuorare potuisse, *nec mulierem, nec masculum quem peperit, iratus abiit facere prælium cum reliquis de semine eius, qui custodiunt mandata Dei.*

1 Pet. 4. Rom. 8. Apocal. 12.

Cùm nec Christum, caput Ecclesiæ, in deserto, (sicut hoc Euangelium refert) nec totum Ecclesiæ corpus, quæ per mulierem significatur, diabolus tentando perdere potuit, ad singulos Ecclesiæ filios, eosque meliores, tentandos & affligendos se conuertit. Sicut enim qui cum altero digladiatur, animaduertens se cum in capite ferire non posse, in corpus eius reliquum ictus infligit, vt vel manum vel tibiam vulneret: sic diabolus, quia contra Christum non præualuit, membra eius, singulos fideles, aggreditur.

Simile.

Sed

Sed & quemadmodum Christum statim à baptismate tentauit; sic contra eius membra tunc maximè sæuit, quum vel emendationis, vel sanctioris instituti propositum animo agitatur. Pharao tunc maximè filios Israel duplicato labore oppressit, quando ex Ægypto commigrandi consiliũ ceperunt. Nascentem virtutis sobolem interficere studet, vt Herodes Christum paruulum. Sed & necesse est, vt qui nouam virtutem aggreditur, vetustatis pugnam sentiat: & mori pristinis vitiis prauæque consuetudini absque dolore non potes. Noua ædificia, & humorem adhuc suum, ac teneritudinem retinentia, minimo negotio dituuntur. Planta adhuc recens & nouella, leui impulsu è terra excutitur. Lucerna recèns extincta, leui flatu reaccenditur. Quare vt semper, totaque vita; ita tunc maximè diaboli tentationes cauendæ & obseruandæ sunt, quando vitæ emendatio instituitur, aut ad sinceriorem Dei cultum obseruantia Ecclesiastica) vt hoc Quadragesimæ tempore) nos vocat, propter quam fortè causam, hoc de tentationibus Christi Euangelium Mater Ecclesia in ipso Quadragesimæ exordio legendum, & pro concione explicandum proposuit. iuxta illud Scripturæ: *Fili, accedens ad seruitutem Dei, sta in timore, & præpara animam tuam ad tentationes.* Tunc enim vel maximè rerum suarum satagit satanas, tum ne veterem prædam animo deuoraram, quasique ex faucibus ereptam, perdat; tum ex innata illi contra prospectus nostros inuidia.

Cõuersio tẽtationib. plena. *Typus.*

Similia.

Eccli. 2.

2. Et cùm ieiunasset 40. diebus, & 40. noctibus.

LOcus moralis de ieiunij, & nominatim Quadragesimalis, vel necessitate, vel recto ac legitimo vsu, vel etiam fructu. Hunc locum contra hæreticos in altero Promptuario magna ex parte tractauimus. Hic tamẽ pauca magis ad mores propria adijciemus. Atque ibi quidem de causis instituti ieiunij, Quadragesimalis, de ratione præcepti eius, de fructu quadruplici disputauimus. Hoc nunc loco de recto ac legitimo ieiunandi modo quædam proferemus, & de vtilitate ac fructu aliqua addemus. Est ieiunium multiplex: gulosi, auari, Manichęum Pharisaicum, Philosophicum, Ecclesiasticũ, perfectum seu generale. Gulosi ieiunium est, quod gula vel præcessit vel sequuta est. Ac ne præcedat gula ieiuniũ, iam multas causas attulimus in Dominica Quinquagesimæ, quibus adde ex Chrysostomo & Basilio. *Quamprimum mens vinolentia obruta fuerit* (ait Chrysostomus) *statim & in ipso initio vti-*

Ieiunium Quadragesimale.

Ieiunium multiplex.

1. Gulosi ieiunium.

Hom. 1. in Gen.

litas

litas quæ ex ieiunio fit, repellitur. Quid enim insanius, quàm vsq; ad mediam noctem meracum sorbere, sub auroram deinde vinum quasi recèns ingestum, adhuc spirare? Qui castam & ingenuam sponsam ducturi sunt, thalamis vndiq; tapetibus ornatis, domoq; tota purgata, & ingressu omnibus inhonestis ancillis interdicto in cubiculum illam introducunt. Sic omnino purificata priùs mente, valeq; deliciis & voracitati dicto, ieiunij, pudicitiæ matrem, omniumq; virtutum magistrã, expansis & obuiis vlnis suscipite. Hæc ille. Nec aliter D. Basilius: *Satietas*, inquit, *lasciuiæ initium est. Protinus enim vnà cum deliciis, ebrietate, & conditis bellariis, irrumpit omnis forma intemperantia.* Ad temperantiam, modestiam, pietatem mores suos componere non potest (quæ veri ieiunij partes sunt) deliciis corruptus & prǽoccupatus. *Qui longinquam profectionem adornant, componunt sarcinas, commeatum parant. At gulosus ante ieiunium hostem permittit omnia animi minimenta prǽoccupare. Sicut enim fumus abigit apes, ita dona spiritualia fugat luxus.* Hæc ille cõtra gulam ante ieiunium, id est, contra eos qui ieiunaturi, priùs se ingurgitant. Sed nec minùs cauendum est ne ieiunium gula sequatur, ne in diebus ieiunij, post inediam longam fastidiosa succedat saturitas. Monet hoc diligenter Augustinus: *Nihil prodest tota die lõgũ duxisse ieiunium, si postea ciborum vel suauitate vel nimietate anima obruatur, & corpori suo magis commutasse quàm subtraxisse ciborum abundantiam videatur. Illico enim mens repleta torpescit, & irrigata corporis nostri terra, spinas libidinum germinabit.* Quare fructum ieiunij talis ieiunator statim amittit. Auari ieiunium reprobat & Scriptura sacra, & doctrina Ecclesiastica, quia eleemosynam ei semper adiungit. Auari quippe ieiunium est, in quo id agitur, vt sumptibus parcatur, non vt vel Deus colatur, vel anima vegetetur, vel proximus iuuetur. Sed Esaias ieiunium Deo gratum describens, ait: *Frange esurienti panem tuum & egenos vagosq; induc in domum tuã.* Sic Saluator noster, quum ieiunium Pharisaicum reprobasset, addit: *Thesaurizate vobis thesauros in cælo, vbi neq; arugo, neq; tinea demolitur, &c.* Ecclesiasticam hac in parte doctrinam sic tradit S. Leo: *Ieiunij sine eleemosyna non tam purgatio animæ quàm carnis afflictio est, magisq; ad auaritiam quàm ad cõtinentiam referendum est, quando alicui sic à cibo abstinet, vt etiam à pietate abstineat.* Idem docet antiquissimus Ignatius: *Quartã & sextam feriam ieiunantes, superflua pauperibus erogate.* Nempe, vt alia in Dominica ostendimus, duas alas habet oratio, quibus in cælum

Hom. 1. de Laz. initio.

Serm. 56. de temp.

2. Auari ieiunium.

Esaiæ 58.

Matth. 6.

Serm. 9. de ieiunio 10. mensis.

Epist. ad Philipp.

cælum volet, ieiunium & eleemosynam: quorum illud puriorem; hæc leuiorem & expeditiorẽ eam facit, Deoque gratiorem. Manichæum ieiunium, quod ita à certis cibis abstinuit, vt cibos immundos doceret, studiosissimè semper exerata est, & damnauit Ecclesia Catholica, vt in altero Promptuario ostendimus, contra hæreticos, qui furorem Manichæum ieiuniis Catholicorum, ipsi magis furiosi, impingunt. Pharisaicum ieiunium reprobat Saluator, eorum qui *tristes* seu hypocriti *ieiunant, & exterminant facies suas, vt videantur ab hominibus ieiunantes.* Nos ieiunium animo hilari & fronte læta suscipimus. Materialiter est triste, sed in modo & fine, lætum ac iucundum est. Augustinus Manichæorum ieiunia ex fine reprobat. *Quæro*, inquit, *à vobis, quo fine faciatis, quòd non vescimini carnibus & vinum non bibitis. Finis enim si laudabilis fuerit, facta quoque laude digna erunt. De Catilina memoria proditum est, quòd frigus sitim, famẽ ferre poterat. Hæc erant illi spurco sacrilegoq; etiam cum Apostolis nostris communia; sed fine discernuntur. Ille enim ista tolerabat, vt immanissimas expleret cupiditates: hi verò, vt eas premerent, & dominanti rationi seruire cogerent. Si ergo & vos parsimoniæ & coercendæ libidinis causa facitis, laudo & probo. Sed non ita est.*

1. Manichæum ieiunium.

4. Pharisaicũ cum ieiuniũ.

Lib. de mor. Manichæorum, cap. 13.

Hæc ille. Sic Pharisæorum ieiuniũ reprobatur ex fine, quia laudis humanæ gratia id faciunt; & ideo hypocriticum est, non verum. Alioqui ieiunium ex se & triste est, & triste esse debet. Pœna enim est, & per modum pœnæ tolerari oportet. Sed aptè distinguit Augustinus: *Nemo quod tolerat amat, licet tolerare propter Deum amet. Tolerare tristia iubes Domine, non amare.* Vt ergo Pharisaicum ieiunium vitetur, *Dies ieiunij* (vt monet S. Basilius) *tanquam veteres nutricios* (ad pietatem scilicet) *hilares ac alacres excipere debemus: nec ventris inediam lugere, sed menti gratulari spiritualibus deliciis repletæ.* Causam quoque in primis idoneam affert Augustinus: *Illi*, inquit, *longum sit ieiunij tempus & fastidiosum, qui nec orat de culpa, nec sperat de venia.* Debet ergo remedij, quod secum adfert, vel necessitas vel opportunitas iucundum reddere ieiunium. Sed & valet in ieiunio, quod in omnibus aliis virtutum operibus locũ habet: *Fides libenter accipit quicquid arduũ videtur incredulis*, quod de ieiunio hoc Quadragesimali scripsit Augustinus. De philosophico ieiunio, & gentiũ sapiẽtibus vsitato, qui propter *virtutis* quandã & modestiam, magnas & frequẽtes abstinentias faciebant, dicentes: *Virtus est placitis abstinuisse bonis:*

Conf. lib. 10. cap. 28.

Hom. 1. de laud. ieiunij.

Serm. 66. de tẽp.

Serm. 68. de tẽp.

5 Philosophicũ ieiunium.

Lib. 2.

bonis: vide multa apud diuum Hieronymum contra Iouinianum.

In Cyri pædagogia.

Tale est hæreticorum hodie ieiunium, qui politicè, non religiosè ieiunare volũt: & Persarum institutum, Lacedæmoniorum & Ægyptiorum sacerdotum sequi malunt, vt ea Xenophon, Theophrastus, & Cheræmon Stoicus descripserunt, quàm Catholicæ Ecclesiæ, & sanctorum Patrum. Tunc (inquiunt) ieiunabimus, quando id carni edomandæ expedire videbimus, quocunque id die accidat, quibus non minùs sapienter quàm facetè respondit Thomas Morus: *Hoc si ita est, nec coniugatos vnquam facilè ieiunaturos, qui aliud & facilius remedium in promptu habent; nec virgines ieiunare ausuras, ne impudici iuuenes aduertant à carnis illecebris eas titillari: denique hoc nihil aliud esse, quàm vt suam quisq; libidinem prodat.*

In vita eius cap. 13.

Hoc est hæreticorum hodie politicum ieiunium & Philosophicum. Attamen Anglocaluinistarum hodie Politicum quidem, sed minimè Philosophicum, & adhuc minùs religiosum ieiunium est, publico edicto præscriptum, vt feriis etiam quartis, præter sextam feriam & Sabbarum, piscibus vescantur omnes, ne piscium & nauigationis vsus pereat, aut detrimenti aliquid accipiat. Supereſt duplex ieiunium, quorum vnum præcipit & indicit Ecclesia; ad alterum hortatur & manuducit. Per Ecclesiasticum enim ieiunium ad perfectum deuenitur, sine quo priotis fructus aut nullus, aut exiguus admodum est: quo sensu dixit sanctus Hieronymus: *Ieiunium perfecta virtus est, sed ceterarum virtutum fundamentum.* Ecclesiasticum ieiunium in tribus consistit. In delectu ciborum, in vnica refectione diurna, & in eius refectionis hora. Ad primum quod attinet, à carnibus & vino antiquissima Ecclesia toto Quadragesimali tempore abstinebat, vt ex Patribus tam Græcis, [a] Chrysostomo, [b] Theodoreto, [c] Theophilo, [d] Basilio; quàm Latinis, [e] Augustino, [f] Hieronymo, [g] Leone Magno, euidenter constat. A lacticiniis quoque, vt ouis & caseo, abstinuisse veteres diu ante Gregorij Magni tempora, testis locupletissimus est Epiphanius in compendiaria doctrina de fide. Vnica autem refectione omnes contentos esse oportere, eaque vsque in vesperam dilata, Basilius & Augustinus locis citatis, D. Ambrosius serm. 33. D. Chrysostomus Homil. 10. in Genesin apertè testantur. Diuus quoque Bernardus suo tempore omnes etiam laicos vsque ad vesperam in Quadragesima ieiunasse scribit serm. 3. de Quadragesima. Postea ad horam nonam,

Epist. ad Demetriadem.

6. Ecclesiasticum ieiunium.

a *Serm. 1. de ieiun.*
b *In epitome diuinorum decret. cap. vlt.*
c *Lib. 3. Paschalis.*
d *Homil. 1. de laud. ieiunij.*
e *Ser. 36. de temp.*
f *Lib. 2 cont. Iouin.*
g *Serm. 1. de Quadrag.*

nonam, quam nos tertiam pomeridianam vocamus, ieiunium solui cœpit, vt D. Thomæ Aquinatis tempore factum fuisse ipse testatur in Summa sua Theologica: quod & tempore diui Epiphanij obseruatum fuisse, ipse meminit loco citato. Processu temporis ad meridiem solui cœpit ieiunium. Ecclesia porrò ita ieiunium iudicit, vt à nemine plus exigat, quàm corporis valetudo ferat, vt in altero Promptuario ostensum est; &, quoad cibi quantitatem, relinquit vnumquemque in iure naturæ. Et in his ferè Ecclesiastici ieiunij præceptum consistit. Sed ecrò Ecclesiæ in hoc præcepto intentio, altius quid & amplius postulat; & ad ieiunium omnibus suis numeris perfectum suos adhortatur: nempe, vt ab omni prorsus peccato non secus abstineatur, quàm à cibis interdictis: vtque pietati & diuino cultui sanctiùs ac religiosiùs vnusquisque vacet. 2. 2. q. 147. art. 7.

Hanc eius sanctissimam intentionem omnes ferè Ecclesiastici scriptores attestantur sacræ Scripturæ conformem. Sic enim Deus per Prophetam loquitur: *Ecce in diebus ieiunij vestri inuenitur voluntas vestra, & omnes debitores vestros repetitis. Ecce ad lites & contentiones ieiunatis. Nolite ieiunare sicut vsque in hùc diem, vt audiatur in excelso clamor vester.* Iuxta hanc sacræ Scripturæ doctrinam ieiunare docet Ecclesia. Sic D. Basilius: *Verum ieiunium est, ab omnibus vitijs alienum esse.* Sic post eum sanctus Leo: *Non in sola abstinentia nostri stat summa ieiunij, aut fructuosè corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate reuocetur.* In eandem sententiam sic scribit S. Augustinus: *Ieiunium magnum & generale est, abstinere ab iniquitatibus, & illicitis voluptatibus seculi; quod est perfectum ieiunium: vt abnegantes impietatem & seculária desideria, sobriè, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo.* Cuius rei causam, vel certè conuenientiam, alio in loco his verbis exponit. *Illa est in Quadragesimæ diebus grandis vtilitas, quòd, dum etiam à licitis abstinemus, magis ac magis admonemur illicita vitare. Qui enim abstinemus à carnibus, quibus aliis diebus vti licet; qui abstinemus à vino, quo moderatè vti licet; qui ista vitamus, quæ aliquando licent; quomodo peccata admittemus, quæ omnino nunquam licent?* Verè enim, vt scribit sanctus Leo, *parum religiosus aliis diebus probatur, qui tempore Quadragesimali religiosior non inuenitur.* Sed huius generalis ieiunij necessitatem, & vt totus homo ieiunet, non venter tantùm, elegãter ostendit S. Bernardus. *Si sola, inquit, gula peccauit, sola quoque ieiunet. Si verò peccauerunt & ea-*

7. Ieiunium perfectum.

Esaiæ 58.

Hom. 1. de laud. ieiun.

Serm. 4. de Quadragesi. Tract. 17. in Ioan.

Serm. 64. de temp.

Serm. 2. de Quadragesi.

Serm. 3. de Quadrag.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tera membra, cur non ieiunent & ipsa? Ieiunet oculus à curiosis aspectibus. Ieiunet auris à fabulis & rumoribus. Ieiunet lingua à detractione. Ieiunet manus ab operibus illicitis. Ieiunet anima à vitijs. Hoc est perfectum & generale ieiunium, quale intendit Ecclesia, & ad quale per externam abstinẽtiam, quasi per medium idoneum, ad finem saluberrimum suos manuducit. Alioqui, sicut qui fidens thoraci, quo pectus munitur, certamen aggreditur, magno se periculo exponit, nisi casside quoque, & reliqua armatura muniatur: sic à solis cibis abstinens, & reliquas virtutes non exercens. Nam, vt appositè scribit Eusebius Emissenus, *Ieiunare & vigilare, & mores non corrigere, sic est, quomodo si aliquis extra vineam, aut circa vineam extirpet & colat, vineam autem ipsam desertam atque incultam relinquat, vt spinas ac tribulos germinet.* Anima quippe vinea nostra est, quam excolere debemus; corpus extra vineam est, *cuius exercitatio* (ait Apostolus) *ad modicum utilis est, pietas autem ad omnia.* Hoc igitur & tale ieiunium illud est, cuius amplissimas laudes Patres decantant, cuius virtutem multis exemplis Scriptura commemorat, de cuius fructu quadruplici in altero Promptuario disseruimus. Quibus ex Ambrosio adiicimus: *Castra nobis sunt nostra ieiunia, qua nos à diabolica impugnatione defendunt. Denique & stationes vocantur, quòd stantes & commorantes in eis, inimicos insidiantes repellimus. Castra planè sunt ieiunia Christianis; à quibus si quis aberrauerit, à spirituali Pharaone inuaditur, aut peccatorũ solitudine deuoratur. Murus igitur quidam est Christiano ieiunium, inexpugnabilis diabole, intransgressibilis inimico.* Hæc ille. Christus ipse tentandus (ductus est enim in desertum vt tentaretur) ieiunio prius se armauit: nõ quòd ille tali armatura opus habuit, sed vt nos talem armaturam, nobis pugnaturis, necessariam esse doceret; sicut dux viæ in transitu angusto, & ignaris periculoso, sed sibi notissimo, baculo viam tentat, non quia ipse baculo indiget, sed vt alijs eum comitaturis, quomodo baculo vti debeant, ostendat. Neque verò contra inimicum diabolum ieiunium nos defendit tantùm, verùm etiam ad ipsum quoque diabolum expugnandum, egregiè subseruit. Nam vt nullum castrum ita est inexpugnabile, quin possit expugnari, si victualia ei subtrahendi modus aliquis reperiri queat; sic diabolo castrum, quo fortis armatus custodit atrium suum, & peccatores possidet, quodcunque illud castrum sit, & cuiuscunque peccati genus, per ieiunium vincitur, subtractis peccati fomentis, & feroci-

Simile.

Hom. 2. de Quadrag.

Simile.

1. Tim. 4.

Epist. 23.

Christus cur ieiunauerit.

Simile.

S. Bonauent. in Diæt. sal. cap. 12.

Simile.

cientis equi pabulo imminuto. Nec enim libidinẽ tantùm, sed & iram, inuidiam, superbiam, ieiunium domat, vt multi sancti Patres docent, D. Basilius hom. 1. de laudibus ieiunij, Chrysostomus serm. 1. de ieiunio, S. Leo serm. 8. de ieiunio 10. mensis, & S. Ambrosius serm. 34.

3. *Accedens tentator, dixit ad eum.*

LOcus moralis de tentatore diabolo, saluti nostræ insidiante. Hic enim tentator vocatur antonomasticè, seu per excellentiam, eo quòd assiduè & acriter tentare homines soleat. Sic Apostolus: *Ne fortè tentet vos is qui tentat.* Et de eo ab initio lapsus humani prædixit Deus: *Ponam inimicitias inter te & mulierem, & semen eius: Ipsa conteret caput tuum, & tu insidiaberis calcaneo illius.* Ecce bellum proclamatum ab initio orbis conditi, inter diabolum & genus humanum. De quo bello dicitur in Apocalypsi: *Væ terræ & mari, quia descendit ad vos diabolus, habens iram magnam, sciens quòd modicum tempus habet.* Hic est ille hostis capitalis & aduersarius, de quo Christus nos monet, dicens: *Esto consentiens aduersario tuo citò dum es in via cum eo: ne fortè tradat te aduersarius iudici.* Quæ verba meritò expendi debent. Iubet Saluator consentire aduersario, quum tamen aliæ Scripturæ iubeant nos ei resistere; vt alio loco ostendimus. Sed exponit D. Hieronymus: *Quia inisti pactum cum aduersario tuo, dicens ei, Renuncio tibi diabole, & omnibus pompis tuis* (quæ sunt verba nostra omnium in Baptismo) *seruia fœdus quod pepigisti, & esto consentiens, pactumq; custodiens cum aduersario tuo, dum es in via huius seculi, ne fortè tradat te iudici, & te de suo aliquid vsurpasse comincat, traderiq; ministro, qui ipse est & inimicus & vindex.* Hæc ille. Hic enim aduersarius talis est, vt & tentator sit per fallaciam, & accusator per malitiam, & carnifex noster ac vindex per iustitiam. Hic est qui in iudicio extremo cõtra impios, & sectatores eius ad Deum clamaturus est, vt scribit S. Augustinus: *Æquissime Iudex, iudica quod æquum est. Iudica meum esse, quit tuus esse noluit. Post renunciationem vt quid inuasit pannos meos? Quid apud eum lasciuia, impudicitia, incontinentia faciebat, quibus ipse renunciauerat? quid intemperantia, quid gula, quid auaritia, quid ira, quid superbia, quid fastus, quid cætera mea? Hæc omnia mea post renunciationem inuasit. Meus esse voluit, mea concupiuit. Iudica, iudica, æquissime iudex; quoniam, quem tu non dedignatus es*

Diabolus hostis noster.

1. Cor. 9.

Gen. 3.

Apoc. 12.

Matth. 5.

In epist. ad Demetriadem de virginitate servanda.

In serm. contra Iudæos, Paganos, & Arianos, tom. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tanto pretio liberare, ipse mihi se postmodum voluit obligare. Hæc erit aduersarij huius iusta & seuera accusatio contra impios Christianos. Sic ille tradet eos iudici, vt postea per sententiam receptos, tradat in carcerem & tenebras exteriores. Nec accusabit modò hostis malignus, sed & insultabit hostis superbus, & hunc in modum ex iudicio D. Cypriani loquetur Christo in extremo iudicio: *Ego pro istis, quos mecum vides* (suos voluptuarios, superbos, auaros demonstrans) *nec alapas accepi, nec flagella sustinui, nec crucem pertuli nec sanguinem fudi, sed nec regnum illis cœleste promisto, nec ad paradisum reuoco, & tamen se mihi totos suaq; omnia consecrarunt.* Sic insultabit miseris ipse miserrimus; vt qui fuit tentator ad culpam, sit etiam tortor ad pœnam. Sic & D. Basilius accusantem & insultantem tum nobis, tum Christo ipsi, aduersarium hunc nostrum introducit: *Qui assiduè nunc suis nos artificijs circumuenire, & mundialis istius vitæ illecebris inescans, omni conatu efficere studet, vt datorum nobis à Deo beneficiorum, Deiq; ipsius memoriã ex animis nostris reuellat; is, vbi hinc migrauerimus, cum animarum nostrarum exitio nobis insultans, vehementissimeq; insectans, contemptionem Domino nostro contumelioseè exprobrabit, contumaciáque ac defectione ab ipso nostra gloriandi materia aduersus illum vtetur: quòd videlicet, quum nos ipse neque creauit, neque pro nobis mortem subierit, sibi tamen, spretis contemptuq; Dei præceptis, obsequentes habuerit. Equidem istam ego futuram aduersus Dominum gloriationem hostis insolentem, grauius longè esse statuo, quàm gehennæ supplicia.* Hæc Sanctus ille, & verus Christi amator. Sed de hoc tentatore, inimico, & aduersario nostro; de eius multiplici tentatione; de causa tam frequentis victoriæ eius; de vijs & modis quibus non caueri tantùm, sed & gloriosè repelli ac superari tantus hostis possit, in superioribus per occasionem diximus: & infrà plura dicemus in Dominica tertia Quadragesimæ.

Serm. de eleemosyna.

In Regulis fusius disputatis Interrogat. 2.

Dom. 3. post Epiph. & Dom. Sexagesi.

4. *Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.*

Tentatoris diaboli astutia.

LOcus moralis de varia tentatoris diaboli astutia & calliditate. In hac enim prima Christi tentatione sub paucis verbis ad multa tentat, & quàm sit diligens ad tentandum, docet. Vana enim & eadem opera vult explorare an Filius Dei sit; & si non sit, à iustitiæ rectitudine eum prorsus, si potest, dimouere. Explorat ergo primùm per cõuersionem solo

1.

imperio faciendam: *Dic vt lapides isti panes fiant.* Iube hoc miraculum fieri. Dei enim phrasis est dicere. *Dixit Deus, Fiat lux, & facta est.* Deinde vult in peccatum gulæ pertrahere, suggerens vt per viam inordinatam famem compescat. Ideo enim non lapidem, sed *Lapides* iubet in panem vertere. Ad famem præsentem reprimendam sufficiebat vnus panis ex vno lapide conuertendus. Et Elias in deserto graui fame oppressus, non accepit ab Angelo nisi vnum subcinericium panem, & vas aquæ. Deus patrimoniam, diabolus abundantiam & superfluitatem docet. Nam quamuis apud Lucam legimus, *Die lapidi huic vt panis fiat;* tamen, iuxta phrasim Scripturæ, significat multos lapides, sicuti expresse posuit Matthæus. Sic in Genesi dicit Iacob: *En tumulus hic, & lapis quem erexi, testis erit.* Lapidem vocat aceruum lapidum, vnde tumulus hebat. Sic in Exodo: *Venit musca grauissima in domos Pharaonis & seruorum eius.* Tamen vt tentationem suam vafer hostis occultet, panis tantùm mentionem facit; non ad delicias, aut manifestè superflua virum sanctum inuitat. Sicut enim auceps, quum retia tendit, nihil nisi cibum, eumque necessarium, ostendit: sic diabolus laborat, vt eius tentatio non tentatio, sed ratio videatur. Quare occasionem tentandi obseruauit, famem Christi. Dicitur enim: *Et postea esurijt, & accedens tentator, dixit.* Quia esurientem Christum vidit, tentandi occasionem captat. Diabolus ex quauis re minima, ex quouis aut indicio inclinationis prauæ, aut infirmitatis signo, tentandi ansam arripit. Si te videt saturarum, luxuria tentat: si famelicum, gula te oppugnat: si laboribus oppressum, ad impatientiam sollicitat: si rebus secundis vtentem, ad superbiam vocat. Sed maxima & frequentissima tentandi occasio illi est, quum rerum secularium appetentes & esurientes nos videt. Abutitur enim necessitatibus nostris, seu veris, seu prætensis. Sicut auceps rete suum præparat brumali potissimùm tempore, quando non est quod aues comedant, quæ mox cibum videntes aduolant, & cum ventriculis plenis capiuntur, & moriuntur: sic diabolus hominem vel cupiditate vel necessitate laborantem aggreditur, vt honoris, vel pecuniæ, vel voluptatis cupidum, vbi ad peccatum illexerit, & ad concupita obtinenda, ad flagitium vel scelus induxerit, iam saturatum occidat, sibique perpetuò obnoxium reddat. Multis persuadet, propter rerum temporalium quam putant necessitatem, à Deo recedere. Quàm multi hæreticis hodie reluctante conscientia cesserunt, hac

Luc. 4. *Gen. 31.* *Exod. 8.*

1. Tentationē occultat.

4. Occasiones tentandi captat.

3. Necessitatibus nostris abutitur. *Simile.*

Diaboli hodie tentationes.

Universidad de Deusto
Biblioteca

diaboli voce decepti: Oportet vt viuas, vt vxorem ac liberos alas: non teneris propter finem hæc omnia deserere, & teipsum in extremam necessitatem coniicere? Eadem astutia mercatori mendacia & fraudes, latroni rapinas & furta, aduocato dolos malos persuasit; quia necesse est lucrari, & habere vnde viuant. Sed oratio nostra esse debet contra has tentationes: *Tribulationes cordis mei multiplicatæ sunt: de necessitatibus meis erue me Domine.* Deinde diligenter à cupiditate distinguenda necessitas. Nam vt alia est vera sitis sitientis, alia falsa febricitantis; sic alia est necessitas, alia cupiditas. Necessitati pauca, cupiditati nulla satisfaciunt. Et sicut sitim esse febrilem, non naturalem, tunc euidenter cognoscitur, quando moderato potu non extinguitur, sed quo magis bibitur, eo magis accenditur sitis: sic omnino non necessitatem, sed cupiditatem esse qua laboramus, tunc perspicuè scitur, quando moderatis contenti non sumus, sed quo abundamus magis, eo plura appetimus. Diabolus autem ex vtraque tentandi causam arripit, quia modum in vtraque tenere nescimus. Deinde in hac tentatione obserua, quòd, quàm potest minimo, suos conducere diabolus vult. Ecce enim in solo pane voluit Christum perdere. Ad vnum aliquando nummum lucrandum hominem perdit. Quantulum erat colligere ligna in sabbato, propter quod lapidatus fuit inobediens legi Iudæus? Sed ad hanc paruam inobedientiam sub necessitatis specie eum diabolus induxit, vt sic perderet. Quantulum erat Ananiæ & Sapphiræ fraudare de pretio agri quem dederant? At in hoc paruo sic *tentauit cor eorum Satanas* (vt Petrus dixit) vt repentina morte extincti fuerint. Sic suasit misero Esau, vt pro lenticula olei venderet sua primogenita, & benedictione Dei atque paterna excideret. In tanta igitur tam sæui hostis ad tentandum pertinacia, ad decipiendum astutia, ad captandas occasiones diligentia, ad perdendum, etiam pro re minima, acrimonia, danda est opera, *Ne circumueniamur à Satana. Cogitationes enim eius nõ ignoramus*, ait Apostolus, de zelo disciplinæ Ecclesiasticæ loquens. Quia sub pietatis prætextu, & necessitatis intuitu fallere conatur, vt hic Christum. *Si Filius Dei es*, pietatis prætextus fuit, quasi scire cupiens an ille Messias esset, vt adoraret eum: sicut Herodes simili prætextu Magis dixit; *Vbi adoraueritis, renunciate mihi, vt & ego veniens adorem eum*: quem occidere volebat. Dicens, *Vt lapides panes fiant*, necessitati consulere videbatur, quum

Psal. 24.

Simile.

Necessitas à cupiditate quomodo distinguenda.

2.

Minimo suos conducit diabolus.

Num. 15.

Exempla.

Actor. 5.

Genes. 25.

2. *Corinth.* 2.

Matth. 2.

ad gulam & inanem gloriam reuera alliciebat, suadens vt per viam miraculi, & plus quàm necesse erat, cibum quæreret. Si ita cum Christo, quanto astutius nobiscum.

5. *Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.*

De fiducia in Dei prouidentiam.

LOCVS moralis, de perpetua & infallibili Dei prouidentia circa suorum necessitates. Christus enim hoc vno omnem & variam illam Satanæ tentationem sic vicit atque dissipauit, vt nec se Filium Dei esse declaret, nec esse necessarium quod diabolus suadebat, doceat: quia non ex solo pane fames compescitur & natura sustentatur, sed ex omni etiam alia quacunque re (*verbum* enim hoc loco: vt aliàs sæpè, rem significat) quam diuina sapientia subministrat. Deus per quadraginta annos infinitam penè multitudinem filiorum Israël in deserto absque pane hoc vulgari, aut alio cibo humano, solo Manna de cœlo pauit. de quo Moyses ait: *Dedit tibi cibum, Manna, quod ignorabas tu & patres tui; vt ostenderet tibi quòd non in solo pane viuat homo, sed in omni verbo quod egreditur de ore Domini.* id est, ex omni re quam Dei sapientia (quæ os Dei est) subministrat: vel, ex omni promissione quam Deus ore suo fecit. Promisit autem quòd *inquirentes Dominum, non minuentur omni bono*: & similia multa. Docet ergo hic locus diuinæ se prouidentiæ committere, nec de illa vnquam in rebus difficillimis spem deponere, iuxta illud: *Iacta super Dominum curam tuam, & ipse te enutriet.* Et Christus in Euangelio: *Primùm quærite regnum Dei, & iustitiam eius, & hæc omnia adijcientur vobis.* quem [a] locum in alia Dominica a tractare oportebit. Sed & hanc materiam [b] superiùs delibauimus. Deus in deserto *de petra eduxit aquas, & mare conuertit in aquas dulces*: illud, virga percutiens; hoc, ligno iniecto quod ostendit Moysi Deus. Vtrumque crucis virtutem, & lignum salutis nostræ præfigurauit. Crux enim crucifixi Iesu, lapidea corda liquefecit, liquefacta conuertit. Lignum crucis Dominicæ, fide creditum & ruminatum, *conuertit prauia in directa, & aspera in vias planas*, vt superiùs explicatum est. Nempe hominis per Christum renouati tanta debet esse fides & fortitudo, vt nec in deserto, nec in fame, nec post longum ieiunium, etiam de necessario pane extra ordinem tentatus, succumbat tamen, sed Dei se prouidentiæ committat: vt, quantum vete-

Deut. 8.

Psal. 33.

Matth. 6.

a *Infra Dominic.* 4 *Quadrages. & Domin.* 14. *post Pente.*

b *Supra Dominic.* 4. *post Epiphan.*

Num. 20.

Exodi 15.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem Adam excellat, hac ratione demonstret. Ille enim in mediis paradisi deliciis, in vno tantùm vetito ligno de gula tentatus statim succubuit. Nouus Adam, & *qui eius imagin iconformantur*, in horrido deserto, propter necessarium panem, ad gulam, ad inanem gloriam, ad diffidentiam tentatus, in nullo succumbet. Hoc Christus non in Euangelio docuit, dicens: *Nolite esse solliciti de crastino*: quod suo loco explicabitur. Huius fiduciæ in Deum, quoad victū & alimenta necessaria: vt in antiquis Patribus religiosorum plurima leguntur exempla, maximè in vita S. Dominici: sic hodie quotidianum exemplum est Capuccinorum qui vocantur, ordo sanctissimus; qui non nisi in diem viuunt; & quicquid vesperi supereſt, erogant, ex Dei prouidentia quotidie victitantes; nec tamen aliquando fame pereuntes, aut alimentis necessariis indigentes. De vetustissimis cœnobitis memoriæ proditur, quum in Sciti quatuor essent monasteria, in quibus ter mille & quingenti fratres Deo seruirēt, & pro quodam senum, ex splene laborante, modicum aceti quæsitum esset, inueniri non potuit. Tanta erat apud eos paupertas: ita ex sola Dei prouidentia & benignitate victitabant. Quid, quòd de Turcarum votariis scribit Christophorus Richerius, quosdam paupertatem sequi ex voto, quibus in diem viuere satis est. Surgent isti in iudicio, & damnabunt sollicitudinem & incredulitatem nostram, qui ad primam necessitatem vellemus Deum lapides in panes conuertere; id est, quocunque tandem modo, & per quascunque difficultates, nostræ seu necessitati seu cupiditati seruire.

Ephes. 5.

Domin. 14. Post Pent. tract. 4. Exempla. Lib. 3 cap. 4.

Frat. spirit. cap. 113.

De rebus Turcarum lib. 2.

6. *Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mandauit de te, &c.*

Contra peccādi præsumptionem.

LOCVS moralis de fine & scopo omnium tentationum diaboli, vt sub spe protectionis diuinæ, peccatorum periculis se obiiciat peccator. In omni enim tentatione dicit, *Mitte te deorsum*: vt à spiritu ad carnem, à Deo ad mundi vanitates, à virtute ad vitium descendas, factus ex filio Dei filius gehennæ. In omni occasione & periculo peccati homo mittit se deorsum, suadente diabolo, & promittēte quòd Deus eum seruabit, *ne offendat pedem suum*; id est, vt vel non consentiat peccato, vel non multum peccet, vel citò surgat & relinquat peccatum, vel certè quòd veniam omnium in fine

fine impetrabit. Hæc enim duo simul proponit diabolus, dulcedinem culpæ, & spem seu potiùs præsumptionem veniæ. Sic in prima tentatione obtulit Euæ *pomum pulchrum visu*; & addidit, *Nequaquam moriemini*. In tentatione quoque ad malum sub specie boni, vt hoc in loco (nam quia fiduciam in Deum Christus suo responso ad primam tentationem docuerat, ex eadem fiducia suadet ei præcipitationem) proponit exempla diuinæ misericordiæ, vt ex eis homo præsumat. *Angelis suis mandauit de te.* Non est quòd timeas. Tam multis Deus pepercit. Latroni in cruce, Magdalenæ, Petro, & aliis innumeris. Parcet quoque & tibi, & dabit pœnitentiæ locum. *Mitte te deorsum.* Facpericulum bonitatis diuinæ. Qua in re sic peccatores decipit diabol⁹; sicut simiā venatores. Accipiunt multos calceos seu caligas cum multis laqueis & fibulis, & calceāt se illos, ac lentissimè illos astringunt, spectante in arbore simia; quòd postquā fecerint, abeunt relictis calceis, quibus abeuntibus, simia, quæ imitari solet quicquid hominem facientem videt, eosdem calceos & ipsa induit, ac lentissimè se astringit: quod cū fecerit, accurrunt venatores, & implicatam calceis, nec se citò excalceare valentem, capiunt. Sic enim diabolus, propositis aliorum peccatis, veniam à Deo citò consecutis, hominis ad eadem prouocat, spe similis veniæ: sed quum eos implicatos tenet, nec illam pœnitentiæ gratiam habent vt se à peccatis eximant, captiuos secum abducit, in barathrum retrudendos. Qui pignus aliquod in cauponam mittit, vt vinum inde accipiat proponit quidem pignus suum citò redimere, & inde extrahere; victus tamen dulcedine vini, & combibonum improbitate, vsque adeò bibit, vt pignus amittat: sic peccator in quolibet peccato mortali animam suam diabolo & inferno oppignerat, intendens semper à peccato suo surgere, nec nisi hac vice peccare: cæterum peccati dulcedine, & mala peccantium societate captus, toties peccata sua repetit, vt animam iam pœnitere nescientem, diabolo in æternum relinquat. Qui de misericordia Dei confidens peccat, tentat Deum: ad quod hîc diabolus Christum tentauit, vt ex Christi responsione, *Non tentabis Dominum Deum tuum*, manifestum est. Deus enim auxilia sua, & misericordiam suam, non peccantibus aut præsumentibus, sed timentibus eum promisit, iuxta illud: *Corroborauit misericordiam suam super omnes timentes se.* *Quomodo miseretur pater filiorum, misertus est Dominus timentibus se.* Et sursum: *Non est*

Genes. 3. Similia.

Psal. 102. & 133.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inopia timentibus eum. At peccantibus & præsumentibus nihil nisi iram & vindictam Dei scriptura promittit: *Secundùm duritiam tuam, & impœnitens cor, thesaurizas tibi iram in die iræ.* Cor quod præsumit de misericordia, manens in peccato, impœnitens cor est. Ad hoc hortatur diabolus, dicens: *Mitte te deorsum*; & addens, *Angelis enim suis mandauit de te, vt custodiant te in omnibus vijs tuis.* Quo loco, vt in tentando Christo, sic in aliis omnibus abutitur diabolus. Angelorum quidem custodiam Deus suis promisit, quæ maxima dignitas & consolatio est) sed in omnibus viis nostris. *Non dixit in præcipitijs*, ait diuus Bernardus, *Qualis via hæc, de pinnaculo templi mittere se deorsum? Hæc est via Luciferi cadentis è cœlo.* Viæ nostræ, in quibus nos Deus per Angelos suos bonos custodire dignatur, sunt opera quæ tanquam viatores facimus, quibus in cœlum conscendamus. Sunt viæ nec nimis publicæ & tritæ, ne fortè *per latam & spatiosam peccatorum viam ambulemus*; nec nimis desertæ & obliquæ, *& lapidibus complanatæ*, qualem esse peccatorum viam affirmat Sapiens; nec ita angustæ, vt ad præcipitia ducant ex nimia singularitate sua: sed sunt viæ ordinariæ, Sanctorum pedibus tritæ, & actiones moderatæ iuxta Dei prouidentiam ordinariam: & in talibus Dei auxilium non deest, *qui est adiutor in oportunitatibus & tribulatione*, non in vanitatibus & temeritate. Sed diabolus extra has vias ducit eos quos tentare vult, *ad pinnaculum templi, & statuit eos supra illud.* Pinnaculum hoc alam illam ex leui ferro confectam significat, quæ supra turres templorum, aut magnorum ædificiorum, ornamenti causa locari solet, cuius etiam motu differentiæ ventorum discernuntur. Hoc pinnaculum excelsam vanitatem significat, siue honorum, siue diuitiarum, siue etiam voluptatum.

Huc nos diabolus deducit, vt inde nos ipsos præcipitemus, hac confidentia & fiducia freti, quòd nihil illa nobis nocebunt; quia honoratos & diuites, & seculi bonis fruentes, æquè Deus saluabit, atque obscuros & pauperes, & parcè ac tenuiter vitam agentes. Hæc est diaboli hoc loco tentatio. Omne peccatum mortale est voluntarius supra pinnaculũ conscensus; quia in omni tali cõtra obedientiã Dei te ipsum erigis, & in aliqua sublimi & periculosa vanitate subsistis, vnde deorsũ celerrimè cades, si diaboli cõsiliis æquiescis. *Verè diabolica vox est, Mitte te deorsum* (ait S. Ambro) *quamentem hominis de gradu altiori meritorũ præcipitare cõtendit.*

Rom. 2.

Serm. 17. in Psal. Qui habitat.

Matth. 7. Eccles. 21.

Psal. 9.

Lib. 4. cap. 4. in Lucam.

Simul etiam infirmitatem suam diabolus cum malitia designat, quia nemini potest nocere, nisi ipse se miserit. Sic Chrysostomus: *Dicit, Mitte te; quia diabolus hortari potest, cogere non potest.* Docet ergo hæc secunda tentatio, diaboli finem & scopum perpetuum hunc esse, vt nos à virtutis altitudine dejciat, non opere suo, sed consensu nostro; simulque vana spe impunitatis eludat, & timorem iustitiæ diuinæ animo eximat: quod & hodie profitentur hæretici, per suam solam fidem & certitudinem gratiæ.

Hom. 3. in Mat. ap. imp.

7. *Non tentabis Dominum Deum tuum.*

LOcus moralis de certa victoria tentationis diabolicæ. Quum enim in omni tentatione diabolus hoc agat, vt deorsùm nos ipsos dejciamus spe futuræ impunitatis, vt iam explicatum est; promptissimũ & certum remediũ est id animo fixum perpetuò habere: *Non tentabis Dominum Deum tuum:* non sic de eo præsumes, non ita temere & arroganter miraculum à Deo exiges. Miraculum enim est, vt qui malè vixit, bene moriatur. Miraculum est, post multa scelera & flagitia scienter & prudenter perpetrata, in numerum filiorum Dei cooptari. Miraculum est, à praua & longa peccati consuetudine emergere; vt auarum pecuniam cõtemnere, luxuriosum castè viuere, ambitiosum humili loco cõtentum esse, ebriosum & gulosum parsimoniæ studere. de quo miraculo dixit Propheta: *Nunquid potest Æthiops mutare pellem suam, aut pardus varietates suas?* Qui ergo scelerate viuit, hanc à Deo conuersionem expectans, miraculum à Deo exigit. Vult mittere deorsum sine læsione. Sed Christus ex veteri Scriptura respondet: *Non tentabis Dominum Deum tuum.* Et vide quàm multi sunt qui tentãt Deũ, sicut hic diabolus Christum tentauit. Tentant Dei clementiam qui negligenter orant, & sine deuotione. iuxta illud Ecclesiastici: *Ante orationem prepara animam tuam, & noli esse quasi qui tentat Deum.* Tẽtant Dei patientiam, qui perseuerant in peccatis, *Tentauerunt & exacerbauerunt Deum excelsum, & testamenta eius nõ custodierunt.* Tentãt Dei bonitatem, qui emendationem vitæ procrastinant & differũt de die in diem: *Hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, sicut in die tentationis in deserto, vbi tentauerunt me Patres vestri, probauerũt & viderunt opera mea.* Tentant Dei iustitiam deprecãtes vel optantes

Dei bonitas non tentanda.

1.

2.

3.

Ierem. 13.

Quot modis tentatur Deus.

1.

Eccli. 18.

2.

Psal. 77.

3.

Psal. 93.

4

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luca 9. tes vindictam alicuius. Vnde duo Apostoli dixerunt: *Vis dicimus vt descendat ignis de cælo?* Quibus Christus respõdit: *Nescitis cuius spiritus estis*; tacitè insinuans hanc cogitationem à
5. maligno tentatoris spiritu profectam esse. Tentant Dei potentiam qui temerarij sunt in adeundis periculis, & præsentem
Iudith 7. opem à Deo flagitant, moræ impatientes. Ideo Iudith
6. quibusdam, qui Deo assignabant tempus, dixit: *Qui estis vos, qui tentatis Dominum?* Tentant Dei sapientiam, qui volunt sine studio & lectione librorum, sine doctrina maiorum, vel alios docere, vel per seipsos sapere; in quo genere excellũt hæ-
In Prologo lib. de doct. Christ. retici. Dei enim sapientia voluit vt nos homines ab hominibus disceremus, vel charitatis mutuæ, vel humilitatis propriæ
7. conseruandæ causa, vt docet S. Augustinus. Tentant Dei misericordiam qui alios à bono opere impediunt, aut suam ipsi perfectionem remorãtur. Quo in genere quum peccaret Petrus, reuocans Christum à crucis suæ cogitatione, acerrimè
Matth. 16. eum Christus obiurgat, dicens: *Vade post me Satana*, id est,
8. tentator, *quia non sapis ea quæ Dei sunt.* Denique tentant omnes Deum, qui volunt tentationibus carere, vel sine pulvere
Iob 2. & sudore vitia debellare, virtutẽ colere, Deo seruire. De quibus Iob dixit, *Inuoluta sunt semita gressuum eorum*, vt illa verba B. Gregorius exponit: *Omne* (inquit) *quod inuoluitur, in semetipsum replicatur. Inuoluta igitur sunt semita gressuũ eorum, qui recta quidem deliberando appetunt, sed ad consueta semper mala replicantur, & quasi extra se tensi, ad semetipsos per circuitũ redeunt: quia bona quidẽ cupiunt, sed à malis non recedũt. Esse quippe humiles, sed sine defectu; esse contenti propriis, sed sine vlla indigetia; esse casti, sed sine macerationc corporis; esse patientes, sed sine contumeliis volunt: denique adipisci virtutes quærunt sed labores virtutũ fugiũt.* Tot, & multis aliis modis tentatur Deus, dũ in illis singulis suadet diabolus, *Mitte te deor-*
1. *sum.* Qui enim oraturus animã non præparat, mittit se deor-
2. sum; quia cor nõ eleuat sursum. Qui perseuerat in peccatis,
3. mittit se deorsum; quia descẽdit, & festinat in barathrũ. Qui emẽdationem procrastinat, mittit se deorsum; quia nõ se eri-
4. git sursum, vt resurgat à peccato. Qui vindictam alterius cupit, mittit se deorsum; quia Deo vindictam non relinquit, nec
5. cogitat esse in cœlis qui facit iustitiã. Qui temerarius est in
6. periculis, mittit se deorsum; quia præcipitat se in foueam quã fecit. Qui per seipsum vult sapere, mittit se deorsũ; quia
7. in semet ipso se demergit. Qui vel suã, vel aliorũ perfectionẽ impedit, mittit se deorsum, quia ad ima se dimittit, vel alium im-

impellit. Qui sine labore vult esse sanctus, mittit se deorsum; 8.
quia iacet ignauus in terra, vel in fossa potiùs pigritiæ & otiositatis: quæ ad nullam virtutem valet, sed *multã malitiam docet.* Ne Deum igitur tẽtemus vnquam, pia illa Thomę Mori oratio vsurpari commodissimè potest: *Domine Deus, fac me in illis consequendis operam collocare, pro quibus obtinendis soleo ad te orare.* In vita eius cap. 12.

8. *Hæc omnia tibi dabo si cadens adoraueris me.*

LOcus moralis contra auaritiæ & gloriæ mundanæ idolum. Docet enim hic locus adorari diabolum ab auaris & ambitiosis. Promittit diabolus Christo *omnia regna mundi, & gloriam illorum*, hoc est, diuitias maximas, cum maxima gloria; ea conditione, *vt cadens adoret eum*: quia videlicet, qui ea diaboli opera conquirunt, per cupiditatem, per fraudes, per mendacia, per iniuriã proximi, per adulationem, per munerum corruptionem, per detractionem aliorum, per quodeũque nefas illi omnes, vt ea conquirerent, cadentes diabolum adorauerunt: cadentes de statu gratiæ, desertores Deũ & iustitiã eius, diabolo, qui hæc illis omnia suggessit, obsequium præstiterunt. Quod ergo alij facere solent, auari & ambitiosi, ad hoc Christum hic tentat diabolus. Est quippe diabolus non iusta potestate, sed falsa opinione mortalium, & superba vsurpatione sua (vt in Scripturis vocatur) *Princeps huius mũdi*, id est, eorum qui mundũ sequuntur. *Est rex super vniuersos filios superbiæ, quia omne sublime videt*, ait Iob. Est *deus huius seculi, excæcans corda* secularium, id est, qui *secularia desideria non abnegarũt*: propter quod apparuit gratia Christi. Est *princeps tenebrarum harum*: id est, author omnium ferè peccatorum, quæ sunt *opera tenebrarum. Est fortis armatus, custodiens atrium suum*: quod est hoc seculum. Illi ergo seruiunt, & obsequium præstãt qui seculi cupiditates sequuntur. Quę seruitus quã sit impia, ex Christi responsione patebit: sed quàm sit præterea fallax & vana, ex ipsa diaboli tentatione patere potest. Auaritia & ambitio, diaboli cultus. Ioan. 14. Iob 41. 2. Cor. 4. Tit. 2. Ephes. 6. Rom. 13. Luca 11.

Primùm fallit diabolus, quum auaris pecunias, ambitiosis honorem, pro obsequio illi præstito, id est, pro iniquitatis mercede promittit. Neque enim eius est dare, aut etiam auferre sed solius Dei. *Volens Deus ostendere terrenam felicitatem suum donum esse* (ait Augustinus) *superioribus seculi temporibus dispensauit testamẽtum vetus, vbi bona temporalia largius* Bona terrena non dantur à diabolo. De ciuit. Dei. lib. 20. cap. 30.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gitus est. Vt autem intelligamus solius Dei esse, data auferre; prodit nobis Scriptura sacra, diabolum beato Iob non priùs terrenam substantiam auferre potuisse, quàm id à Deo permissum illi fuerat. Sic enim diabolus sanctum virum apud Deum calumniatur: *Nunquid Iob frustra timet Deum? Nonne tu vallasti eum, ac domum eius, vniuersamq; substantiam per circuitum? operibus manuũ eius benedixisti? & possessio eius creuit in terra?* Ecce hic fatetur diabolus beatum Iob non à se, sed à Deo bona huius mundi accepisse. Moxque facultatem à Deo petit, eisdem bonis eum spoliandi, dicens: *Sed extende paululum manum tuam, & tange cuncta quæ possidet, nisi in faciem benedixeris tibi.* Dixit ergo Dominus ad Satan: *Ecce, vniuersa quæ habet, in manu tua sunt, tantùm in eum ne extendas manum tuam* Diabolus igitur dicens hoc loco Christo, *Dabo tibi omnia regna mundi*, &, vt diuus Lucas habet, *Quia mihi tradita sunt, & cui volo, do illa*; splendidè mentitur. *Diabolus enim est mendax, & pater mendacij.* Sic primùm fallit huius seculi auaros & ambitiosos. Illi enim, relicto Deo, neglecta conscientia, Dei præcepta non curantes, diuitias & honores sibi conquirunt. Quæ si dona Dei esse arbitrarentur, ad illa consequenda Deum non offenderent, sed colerent. Cæterùm quasi non Deus, sed diabolus largitor eorum esset, diabolj voluntatem faciunt, Dei contemnunt.

Iob. 1.

Ioan. 8.

Sed *Domini est terra, & plenitudo eius, orbis terrarũ, & vniuersi qui habitant in eo.* Dei vox est, *Per me reges regnant.* Dei vox est, *Meæ sunt omnes feræ siluarum, iumenta in montibus & boues.* Ad Salomonem Dei vox est, *Quia non petisti tibi dies multos, nec diuitias, &c. etiam quæ nõ postulasti, dedi tibi, diuitias & gloriam; vt nemo fuerit tibi similis in Regibus, cũctis retrò diebus.* Dei ergo dona sunt, non diaboli; & à Deo petenda, quatenus peti possunt. Hæc prima diaboli fraus & fallacia regna mundi promittentis.

Psal. 23. Prou. 8. Psal 49. 3 Reg. 3.

Ait D. Lucas, quòd in hac tentatione, diabolus ostendit Christo *omnia regna orbis terræ in momento temporis.* Nempe citò ostensum fuit, quod parui pretij erat. *Bene in momento temporis* (ait diuus Ambrosius) *ostendit illi omnia regna mundi. Non enim tam conspectus celeritas indicatur, quàm caduca fragilitas potestatis exprimitur. In momento enim cuncta illa præterent, & sæpe honor seculi abijt, antequam venerit. Quid enim seculi potest esse diuturnum, cùm ipsa diuturna non sint secula?* Hæc ille. Vnde Sapiens: *Tanquam momentum statera, sic est ante*

Luce 4. Bona terræ momẽtanea.

Lib. 4. in Luc. cap. 4.

Sap. 11.

ante te orbis terrarum. Et Propheta Esaias: *Ecce Gentes quasi stilla situlæ, & quasi momentum statera reputatæ sunt. Omnis caro fœnum, & omnis gloria eius quasi flos agri. Exiccatum est fœnum, & cecidit flos* Moritur homo, & extincta est gloria. *Mundus transit, & concupiscentia eius. Vapor est ad modicum parẽs.* In vno momẽto totum ostenditur, & totũ præterit. *Vidi impiũ superexaltatum sicut cedros libani. Transiui, & ecce nõ erat: quæsiui eum, & non est inuentus locus eius.* Pulchrè Seneca: *Quid miraris, quid stupes omnes huius mũdi diuitias? Pompa est. Ostenduntur ista res, non possidentur; &, dum placent, transeunt. Vidistine quàm intra paucas horas ille ordo pompaticus quamuis lentus dispositusq; transierit?* Pulchrè quoque Heraclitus; *In idem flumen bis non descendimus.* Manet idem fluminis nomen, aqua trãsmissa est. Hoc in amne manifestius est, quàm in bonis huius mundi. Sed illa quoque non minùs velox cursus præteruehit. Si in vna ciuitate quot dominos vnaquæque domus memoria nostra habuerit, inquirere libet; videbis huius fluminis cursum. Viderunt hanc fluxam mundi gloriam etiam illi, qui ea maximè potiti sunt. Augustus Cæsar iam morti proximus, quum per annos 50 & ampliùs toti orbi imperasset, familiaribus suis dixit: *An non personã meam in hac mundi fabula satis commodè egisse videor? Valete ergo, & plaudite.*

Esaiæ 40. 1 Ioan. 2. Iacobi 4. Psal. 36. Epist. 111. Apophthegma. Apud Senecã, epist. 59. Exempla. Suetonius in Augusto. Apophthegma. Bapt. Fulgosius lib. 7. c. 2.

Saladinus Asiæ, Syriæ, atque Ægypti Sultanus, iussit moriens, vt interior lineus amictus, quo indui solebat, hastæ prælongæ impositus, per castra portaretur, clamitãte eo, qui ferret, magna voce, Saladinum Asiæ domitorem, ex totius Asiæ, Syriæ, atque Ægypti opibus, hoc solum linteum secum deferre. Vidit moriens illam vanitatem, quam viuens reputabat esse maiestatem. Gelimer Rex Vandalorum in Africa per Belisarium captus, & ad Iustinianum perductus, quum in Hippodromum peruenisset, & tam Imperatorem supra tribunal sedentem, quàm ex vtraque parte vulgus astans vidisset, non quiescebat, ridens ac clamans: *Vanitas vanitatum, & omnia vanitas.* Aperuit eius oculos afflicta fortuna, quos arridens & prospera excæcauerat. In momento igitur temporis ostendit diabolus Christo omnia regna mundi, tanquam rem verè momentaneam, fluxam, & caducam. Nec momentaneam tantùm, sed vt rem exigui momenti, valoris, ac pretij. *Punctum est hoc totum* (ait Seneca) *in quo nauigatur, bellatur, & regna disponuntur. Si quis*

Paulus Diac. lib. 16. hist. vr. In præfat. lib. 1. Nat. quæst.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Similia.

Apophthegma.
Idem lib.3. de Ira cap.33.

Diabolus ostendit gloriam, sed non molestias diuitiarum & honorum.

Plutarch. in Apoph. Grac. Macrob. Satur. lib.2.cap.4.
Apophthegma.

Cur labor circa diuitias voluptas videtur, non labor.

Simile.
Seneca de tranquil. vita, libr.1. cap.2.

Domin. Soazzg.

quis formicis daret intellectum hominis, nónne & illa vnam aream in multas prouincias diuiderent? Formicarum discursus est in angusto laborantium, tota ista pro rebus terrenis acquirendis contentio. *Iter angustum vixæ transeuntium concitat: latè patens via, ne populos quidem collidit.* Ista quæ à cupidis & ambitiosis appetuntur, quia exigua sunt, nec possunt ad alterum, nisi alteri erepta, transferri, eadem affectantibus pugnas & iurgia excitat.

Sed vt diaboli fraudes in hac tentatione magis aperiantur, ipsáque propterea tentatio quàm sit vana & fallax (qua tamen nulla magis vulgaris) vt ostendatur, illud obseruandum est, diabolum ostendisse quidem Christo *omnia regna mundi, & gloriam illorum*; sed non ostendit omnia regna mundi, & molestias eorum, curas, difficultates, & anxietates adiunctas. Hæc perpetua diaboli fraus est, & hæc perpetua peccatorum deceptio est, quòd voluptates peccato coniunctæ clarissimè cernuntur, tristitiæ & dolores non cogitantur. Certè Antigonus, Macedoniæ Rex, vocauit regnum, *Splendidam seruitutem.* Augustus Cæsar, equite quodam Romano defuncto, qui æs alienum ingens contraxerat, ideoque res eius auctioni subijcerentur, iussit sibi emi culcitram eius cubicularem; ac mirantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit, ad somnum conciliandum, in qua ille tanto ære alieno obstrictus, somnum capere potuit. Nam Augustus, ob ingentes curas, sæpe maximam noctis partem ducebat insomnem.

Quòd si verò regna mundi, diuitiæ, honores, multis videntur nihil huiusmodi habere difficultatis, sed contrà omnia in illis esse voluptate plena, curásque coniunctas honestissimas esse adeóque delectabiles animi exercitationes: hoc prauum iudicium ex animi morbo ortum habet. Nam vt vlcera quædam nocituras manus appetunt, & tactu gaudent, & fœdam corporum scabiem delectat quicquid exasperat: sic quibusdam mentibus, in quas cupiditates, maximè ambitio, velut mala vlcera erumpunt, voluptati est labor, & vexatio, & inanis occupatio, à quibus tamen magis augentur animi morbi, magis accenduntur cupiditates, altiùs terrenis desideriis mens immergitur, & tenaciùs adhæresci. Sed vt curas ac molestias præsentes diuitiis terrenis annexas (de quibus aliàs diximus) missas faciamus, multam vanitatem, peccandi materiam multam, illis proximè coniunctam esse, per se manifestum est: cupiditatem verò

verò rerum harum, & Deum grauiter offendere, & semen verbi Dei suffocare, & corda aggranare. & *radicem omnium malorum esse*, tum in præcedentibus per occasionem ostensum est, tum Apostolus perspicuè affirmat. Hoc totum diabolus, nec hic Christo, nec ijs quos quotidie ad anaritiam & ambitionem tentat, ostenditi sed externam tantùm gloriam. Iubet Deus in veteri Lege, animalia, quæ ei offerebantur, omnia excoriari, & detracta pelle offerri, Pellem voluptatis vitio inductam detrahere oportet. Angelus Tobiæ dixit: *Exentera piscem, & cor eius, & fel: sunt enim hæc necessaria ad medicamenta.* Sic exentera voluptaté carnis, diuitias, honores, fel videbis cæcis oculis medicinam. Multum enim confert, vt malitiam peccati agnoscas, & mundi vanitatem. Statua quam in somnis vidit Nabuchodonosor, habuit caput aureum, sed pedes terreos. Mundi principia iucunda sunt, sed exitus tristes. Mulier illa in Apocalypsi, quæ Babylon magna vocatur habuit *poculum aureum in manu sua plenum abominatione & immunditijs.* Poculum aureum ostendit diabolus; latentes abominationes non ostendit. Sunt nempe mundi honores, diuitiæ, voluptates, sicut vuæ acerbæ, & poma viridia atque immatura, quibus dentes comedentium obstupescunt. Sed speciem tantùm & viriditarem diabolus ostendit, acerbitatem tacet. De hac eius deceptione aliàs diximus.

1. Tim. 6.

Leuit. 1.
Allegoria.

Tob. 6.

Dan. 2.
Apoc. 17.

Simile.

Maxima postremò tentatoris deceptio & importunitas est, quòd tantos dolos nectens, adorari tamen vult. *Si cadens adoraueris me*: hoc est, si te mihi totum subiecceris, & meo imperio parueris. Hoc facit omnis auarus & ambitiosus. Seruit ille mammonæ, iste superbiæ. Vtriusque princeps diabolus est. *Qui facit peccatum, seruus est peccati.* At opus diaboli peccatum est. *Venit enim Christus vt dissoluat opera diaboli*, quæ sunt peccata. Et superbis Iudæis, de genere Abrahæ gloriantibus, dixit Christus: *Vos opera facitis patris vestri diaboli.* Cadens ergo adorat diabolum, qui peccato seruit, qui gloriam & pompam huius mundi affectat, quæ etiam in Baptismi nostri mysterijs pompa diaboli vocatur. Sacrificia Gentilium non nisi ex superbia diabolus affectauit: *Non enim cadauerinis nidoribus, sed diuinis gaudebat honoribus: nec cuiuslibet corporis fumo, sed supplicantis animo delectabatur*, ait Augustinus. Eadem ex causa, ad sui obsequium, hominum mentes varia cupiditate peruertit.

Peccatores diabolo seruiunt.

Ioan. 8.
1. Ioan. 3.

Ioan. 8.

Aug. de ciuit. Dei, lib. 10. cap. 19.

Universidad de Deusto
Biblioteca

9. *Vade Satana.*

Diabolum vincendi modus.

LOcus moralis de horrendis tentationibus, hoc verbo fidei celeriter repellendis: *Vade Satana.* Nam vt Christus hoc dixit tanquam homo diuino Spiritu plenus, non quidem ex side, quia comprehensor erat, Deique visione eius anima fruebatur; sed tamen ex ea fortitudine Spiritus, quam in illo quidem visio diuina generabat, in nobis verò fides & visio in speculo atque ænigmate generat: sic nos eiusdem diuini Spiritus participes (*misit enim Deus Spiritum Filij sui in corda nostra*) & ex fortitudine fidei dicere possumus & debemus tentatori, repellere possumus & debemus, dicendo, *Vade Satana.* Sic enim facimus quod Petrus dixit: *Cui resistite fortes in fide.* Resistere, est à se repellere: fortitudo fidei est in illa voce, *Vade Satana.* Fortitudo inquam fidei quæ est *similis grano sinapis*, acris, & mordens, & fernens. Hæc enim etiam imperat dæmoni, sicut imperat alijs creaturis. *Dicetis monti huic, Transi, & transibit*, sed magis dæmoni, quàm creaturis. Hunc enim tanquam aduersarium proprium & principalem Christus pro nobis vicit, & nos in illo vincimus. De qua victoria dixit, *Confidite, ego vici mundum.* Eadem enim est virtus qua Christus vicit, & qua nos vincimus; eadem Spiritus sancti operatio. Nam si vt Deus tantùm mundum vicisset, aut hoc dixisset; quæ esset nostra confidentia, qui non sumus dij? Sed ideo iubet nos confidere, quia eadem virtus operatur in membris, quæ operata est in capite. De hac victoria Paulus: *Deus pacis conteret Satanam sub pedibus vestris velociter.* Magna virtus Spiritus sancti in cordibus fidelium, quæ Satanam non repellit tantùm, sed & conterit sub pedibus, idque velocitertquia, vt Iacobus ait, *Resistite diabolo, & fugiet à vobis.* Nam & in hoc Euangelio posit hoc Christi verbum, Vade Satana, *recessit ab eo diabolus*, nec vltrà tentauit. De hac re plura diximus in alio Euangelio.

Gal. 4.

1. Pet. 5.

Matth. 17.

Ioan. 16.

Rom. 16.

Iacobi 4.

Dom. 5. post Epiph. text 5.

Sed & docet hic locus, horrendas tentationes, & quæ diuinæ Maiestati apertam iniuriam faciunt (qualis hæc erat, *Si cadens adoraueris me*) confestim & in ipsis principijs, tanquam scintillas ignis infernalis violenter excutiendas; siue tacita diaboli suggestione, horrendæ cogitationes in animo exoriantur; siue per ministros eius, homines impios, verbo vel facto tentatio fiat. Vtcunque enim in nostra iniuria patientiam & mansuetudinem exercere possumus & debemus, tamen

tamen Dei iniuria nullo modo ferenda est; siue cõtra sanam doctrinam & religionem orthodoxam, siue contra regulam pietatis & bonos mores scãdalosè perferatur sed in huiusmodi dicendũ, *Vade Satana.* Non est magni animi qui de alieno liberalis est; sed qui, quod alteri donat, sibi ipsi detrahit: & qui in sua iniuria vindicanda mollis, in aliena vehemens & acer est. Moyses in suis iniurijs ferendis, *mitissimus hominum super terram*, in Scriptura prædicatur; vt apparet in fratris sui Aaronis, & sororis Mariæ contumelijs. At in Dei iniuria vindicanda vehementissimus fuit. Quum populus eo absente vitulum aureum fabricasset, & pro Deo suo adorasset, descendens de monte, & illam insaniam cernens, primùm *tabulas legis* quas à Deo acceperat, *ad radicem montis confregit.* Deinde *arripiens vitulum quem fecerant, combussit, & contriuit vsque ad pulurem, quem sparsit in aquam*: Sed & ex illo puluere *dedit postea potum filijs Israël*, vt maiori horrori & contemptui suum vitulum haberent. Aaron quoque fratrem suum vehementer obiurgauit. Nec his contentus, conuocato populo, clamat: *Si quis est Domini, iungatur mecum.* Moxque ait: *Occidat vnusquisque fratrem suum, & amicum, & proximum suum.* Quo facto, dixit: *Consecrastis manus vestras hodie Domino, vnusquisque in filio & in fratre suo, vt detur vobis benedictio.* Vides vt hic mitissimus hominum super terram, in Dei vindicanda iniuria fuerit planè acerrimus. Sic in omni tentatione ad peccatum (in quo Dei honor violatur, amor deseritur) acriter & vehementer agendum, non remissè & molliter. *Vade Satana*, imperium ostendit animi fidelis, Deique amantis. Sic Paulus ad Elymam magum: *O plene dolo & omni fallacia, vsquequo non desinis peruertere vias Domini rectas?* Moxque eum excitare percutit. Multorum experimento probatum est, hac voce fidei, *Vade Satana*, graues & horrendas tentationes repulsas & deuictas fuisse.

Dei iniuria feruenter vindicanda.

Simile.

Seneca de clementia lib. 1. cap. 20.

Exemplum. Num. 12.

1. *Exodi 32.*
2.
3.
4.
5.
6.
7.

Exemplum. Act. 13.

10. *Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.*

De amando Deo super omnia.

LOcus moralis de generali solutione omnium tentationum: In omni quippe peccato, Dei cultu & honore abdicato, seruimus dijs alienis, & idololatriam perpetramus. *Auaritia idolorum seruitus est*, ait Paulus. Verè enim auarus pecuniam suam colit & adorat, qui ea vti non audet, sed tanquam statuam in arca fixam veneratur. Gulosi & ebriosi ventrem suum colunt: *Quorum Deus venter est.* Superbus sui

Iniquitas omnis idololatria est.

Coloss. 3.

Philip. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sui ipsius amorem tanquam Deum colit, quia Deum largitorem non agnoscit, cæteris omnibus se anteponit, suam voluntatem in omnibus fieri atque expleri (quod soli Deo conuenit) omnino vult. Hanc idololatriam expressit Prophetа his verbis: *Dixisti, Deus ego sum: dedisti cor tuum quasi cor Dei.* Hoc facit omnis inordinatus amor sui. Idcireo *initium omnis peccati, superbia.* Pestis totius pietatis est, quia *omnes quæ sua sunt quærunt, non quæ Iesu Christi.* Omnes peccatores idololatræ sunt, habent sua idola quæ colunt: id est, in quorum gratiam omnes suas cogitationes, occupationes, studia, negotia impendunt. Similes sunt Samaritanis, de quibus dicit Scriptura, *quòd timebant Deum, sed habebant idola quæ adorabant.* Sed maledicit illis Propheta, *qui iurant in Domino, & iurant in Melchom.* Clama Elias: *Vsquequo claudicatis in vtramque partem (Non potestis Domino seruire & Baal.* Clamat Samuel: *Auferte deos alienos de medio vestri, & seruite Domino soli.* Iosue protestatur filijs Israël: *Non poteritis seruire Domino. Deus enim sanctus & fortis æmulator est. Si dimiseritis Dominũ, & seruieritis dijs alienis, conuertet se atque affliget vos, atque subuertet postquam vobis præstiterit bona.* Clamat per Esaiam: *Ego Dominus: gloriam meam alteri non dabo.* Denique in capite libri scriptum est, in principio legis: *Non habebis deos alienos præter me* Ac postremo Christus in alio Euangelio apertissimè dixit: *Nemo potest duobus dominis seruire. Aut enim vnum odio habebit, & alterum diliget; aut vnum sustinebit, & alterum contemnet. Non potestis Deo seruire & Mammonæ.* Hoc totum Christum hic replicat, tanquam totius pietatis fundamentum, tanquam omnium tentationum remedium. Qui Dominum Deum adorat, & illi soli seruit, id est, eum solum præcipuo amore colit, (colitur enim Deus amore) ille nulli tentationi succumbit; ille nec auaritiæ, nec ambitioni, nec vlla voluptati terrenæ, vtcunque instigante & sollicitante diabolo, capietur. Quod hic, loco proprio, breuiter explicandum est.

Ezech. 28.
Eccli. 10. Philip. 3.
4. Reg. 17. Sophon. 1. 3. Reg. 18.
3. Reg. 18. Iosue 24.
Esaiæ 42.
Exodi 16. Matth. 6.
Amor Dei super omnia.

1. Remundus Sebon. natur. theol. cap. 119. & seqq.

Manifestum est nihil prorsus nostrum esse, & proprium nobis & in potestate nostra, quod alteri demus, præter amorem, & voluntatis nostræ affectum. Hic solus in nostra potestate est, à nobis, nisi volentibus nobis, auferri non potest. Æquè manifestum est, cuicunque amorem & voluntatis affectum damus, rei amatæ nos penitus conformari, & tales nos esse, quale id quod amamus. Nam & ideo amor omnis à re amata nomen suum accipit: & terrenus vocatur si terrena

si terrena, cœlestis si cœlestia amat: quumque liberrimè quicquid amatur, amamus, necesse est, vt quod principaliter amamus, totos nos possideat, quia totos nos ei concessimus. Nec minus manifestum est voluntarem nostram, animam, & id totum quod sumus, ex rei amatæ, vel dignitate nobilitari, & bonitate beatam reddi, vel turpitudine dehonestari, & malitia ac miseria miseram & infelicem effici. Vnde sequitur, de nulla re sollicitius nobis prospiciendum esse, quàm quid amemus, & cui principaliter rei amorem nostrum affigamus. Porrò quum amor voluntatem immutet, videndum vt non nisi in melius hæc mutatio fiat, ne præter omnium rerum naturam circa nos ipsos agamus. Omnia enim naturæ ductu non nisi in melius mutantur. Aqua, terra, & aër, prima rerum elementa, mutantur in plantas & arbores, res natura nobiliores, quia animatæ sunt. Arbores & plantæ, mediantibus eorum fructibus, in naturam animantium transeunt, quibus cibus sunt. Animalia plantis nobiliora sunt, quia vita viuunt etiam sensitiua. Animalia postea in nostra corpora mutantur longè digniora. Iam verò, vt mutatio per amorem in melius fiat, solus Deus principaliter amandus. Omnes enim cæteræ creaturæ vel inferiores nobis sunt, vt quicquid hoc vniuerso aspectabili comprehenditur, quod propter hominem creatum fuit; vel certè æquales nobis, inquantum voluntatem creatam habent sicut nos, vt Angelica omnis creatura. Est autem indignum inferiori seruire, iniustum æquali. Præterea quum amor donum quoddam sit, idque primarium & excellens, dari non debet nisi redamanti. Amor enim amore compensandus est: & quum totum atque vnicum quod dare voluntas potest, amando dat, meretur certè, vt ab eo quod amat, par recipiat. Quare amari non debet, nisi quod amoris vim recognoscat, & aguitum redamare & compensare tum velit liberaliter, tum possit affluenter. At nulla res liberi arbitrij expers redamare potest, non mundus, non diuitiæ, non honores, non voluptas, non aliquid Angelo minus; & solus Deus superabundanter hoc potest & vult. Nihil igitur creatũ nostro amore principaliter & propter se dignum est.

3.
4.
5.
6.
Amari non debet, nisi quod nos redamat.

Hinc autem sequitur, quòd, quum ea amamus quæ redamare non possunt, vt aurum, honores, voluptates, equos, canes & similia; triplici nos ipsos iniuria afficimus. 1. quia degeneri amore rebus vilioribus afficimur, & toto genere à nobis alienis: quibus per amorem vniti, & *facti sicut ea quæ* Osea 9.

7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dileximus (vt Propheta ait) naturæ noſtræ dignitati magnam labem inferimus. 2. Quod pretioſiſſimum habet voluntas noſtra, id perit nobis prorſus, quando ibi collocatur, vnde mutui amoris nullum beneficium recipiet. 3. Naturæ ſuæ domicilium deſerit, vt in terra aliena, eáque bonorum omnium ſterili, vaga, ſeiuna, & inops vitam traducat miſeram. Nam in mundi huius amore alij aëre & vento paſcuntur, vt ſuperbi, quaſi chamæleontes eſſent: alij metallo, vt auari, quaſi vultures eſſent: alij luto, vt carnales, quaſi porci eſſent: alij veneno, vt inuidi, quaſi bufones eſſent. At animus humanus nihil horum eſt, nec his rebus paſci poteſt: vnde & delectari non debuit. Iam verò, quum amor non excedat rem amatam, nec latiùs ſe extendere poſſit quàm quò ſe diffundit id quod principaliter amat, & tanquam finem, propter quem cætera; ſi res principaliter amata anguſta eſt, amor quoque anguſtus erit, & ad pauciſſima ſe diffundet. At quanto res amata bonum quoddam eſt generalius, & à quo alia multa dependent amore digna, tanto erit amor noſter in ſe vberior, nobis fructuoſior, aliis communior, ſeu magis communicabilis: ſic auarus, quia non niſi aurum amat, & hoc pro ſummo bono habet, non vt vtatur, ſed vt poſſideat, propterea nec Deum amat, nec proximum, nec ſeipſum. Nam nec in ſuos vſus expendere audet, ne cumulum minuat; nec recogitat, dicens; *Cur labora, & fraudo animam meam bonis?* Vides quàm anguſtus hic amor eſt. At qui Deum amat propter ſe & principaliter, non propter aliud, & ſecundariò, quia omnia creata ad Deum pertinent, & à Deo dependent atque amantur (*Diligit enim omnia quæ creauit*) ideo omnes res creatas in ordine ad Deum amat. Hic amor eſt in ſe vberrimus & puriſſimus: amanti vtiliſſimus, quia nihil ſic redamare poteſt & ſolet ſicut Deus: ad alia effuſiſſimus, omnes enim mortales tanquam proximos ſuos amat: omnes bonos tanquam Deo coniunctiores, arctiori amore complectitur. Hæc quæ de amore Dei & creaturarum hactenus diximus, in amore coniugali conſiderato clariùs elucéſcent. Voluntas amans ſponſæ & vxoris locum tenet, quod principaliter, & propter ſe amatur, viri & ſponſi rationem habet. Nam vt vir caput eſt mulieris, & mulier ſubiecta viro; ſic res principaliter amata, quicquid illud ſit, imperat voluntati, & voluntas ei ſubiicitur. Rurſum ſicut mulier liberè acceptauit virum; ſic voluntas liberè elegit ſuum ſummum bonum. Sicut mulier vnum virum, ſic voluntas

De contempt. mundi, part. 3. cap. 3.

2.

Amor pecuniæ anguſtus.

Eccleſ. 4.

3.

luntas vnum habet quod principaliter amat, non plura. Denique ſicut mulier viuente viro alium amare non poteſt, & niſi per mortem amor ille non diſſoluitur: ſic voluntatis amor erga rem principaliter amatam, niſi per mortem ſpiritualem voluntatis, diſſolui non poteſt. Nam & mori mundo debes, vt Deum principaliter ames; & mori Deo neceſſe eſt, ſi mundum amas principaliter. De priori Apoſtolus dixit: *Qui mortui ſumus peccato quomodo viuemus in illo?* De poſteriori Iacobus: *Qui vult amicus eſſe huius ſeculi, inimicus Dei conſtituitur.* Ex his apparet voluntatis amorem erga ea quæ principaliter amat, ſeu Deum ſeu creaturas, amoris cõiugalis veram humilitudinem & rationem habere. Quare & in Scripturis anima Deum amans, ſponſa eius dicitur: *Deſpondi vos vni viro, virginem caſtam exhibere Chriſto*: & huius copulæ *Sacramentum magnum eſt in Chriſto & Eccleſia.* Animæ verò creaturarum amore corruptæ dicitur: *Tu fornicata es cum amatoribus multis.* Denunc infimæ conditionis hominem qui octo filias habuerit, quarum prima ruſtico nupſit, ſuæ conditionis viro: ſecunda mercatori, tertia militi, quarta nobili, quinta Comitti, ſexta Duci, ſeptima Regi, octaua Imperatori. Per has diuerſas nuptias, ſororum ſtatus & conditio multum diuerſa facta eſt. Prima enim in ſui generis conditione manet, nec meliori loco nec deteriori. Secunda primam excedit, tertia ſecundam, & ſic vſque ad octauam, quæ in ſummo gradu nobilitatur. Quemadmodum autem hæc nobilitas diuerſa non ex fœminarum patre, ſed virorum cauſam accepit, & viri eſt vxorem nobilitare, non contrà; ſic omnino voluntatem humanam res amata vel nobilem vel ignobilem reddit. Si terrena amat, ignobilior redditur quam erat; ſi non niſi homines ſui ſimiles, nullam nouam nobilitatem acquirit; ſi Angelos tantùm vnum quidem habet nobilitatis gradum, ſed non ſummum: At ſi Deum amat, & principaliter amat, ſicut vxor virum, iam in ſummo gradu nobilitatis & felicitatis conſiſtit. Hac de cauſa dicit hic Chriſtus contra diaboli tentationes, qui ad infirmarum rerum amorem voluntatem trahit: *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies.* Illum per amorem coles, quia ex illius amore magnam nobilitatem, veram felicitatem acquires. Præterea quemadmodum Imperatori coniugata, eúmque perfectiſſimè amans, innumeros homines ſeu ſanguine ei coniunctos, ſeu beneficiis deuinctos, ſeu officiis obſtrictos amat quoque; ſic anima Deum purè

Rom. 6.
Iacobi 4.
2. Corinth. 11.
Epheſ. 5.
Ierem. 3. 10.
Similè.
Amor Dei omnia nobilitat.
11.
Similè.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amans, propter Deum innumera amat alia, amore non principali, sed secundario, & in ordine ad Deum; sicut Imperatori coniugata non hostes, sed amicos & subditos viri sui amat. Rursum sicut mulier viro locupleti nupta, viro bono, honorato, & omnibus rebus affluenti, beatas nuptias consecuta dicitur, & nulla re indigebit, in summa pace & affluentia vitam aget; viro autem improbo, indigenti & vili nupta, infeliciter nupta dicitur, duram, miseram, afflictam ætatem ducet: eodem planè modo anima quæ Deum Sponsum elegit, & Deum vt summum suum bonum super omnia amat, beato amore amat, & cum Scriptura dicet: *Sap. 7.* *Venerunt mihi omnia bona pariter cum illa, & innumerabilis honestas per manus illius, & lætatus sum in omnibus*: quæ autem voluntas in rebus terrenis amorem fixit, & hunc sibi sponsum delegit, miseram seruitutem seruiet, & ex libera, hac per creationem nobili mancipio nupta, serua erit & ipsa: multis cupiditatibus captiua, innumeris peccatis obnoxia, sempiternis pœnis afligenda. Denique sicut monstrum esset vt mulier pecudi nubat; sic planè monstrum est, & contra naturam, vt voluntas humana rebus terrenis, sicut principali & summo bono suo, per amorem copuletur. Atque hæc quidem ex parte ipsius animæ, & voluntatis humanæ satis ostendunt, quàm sit creaturarum amor indignus. Nunc autem ex parte Dei, quem solum principaliter anima humana amare debet, paucis ostendetur quàm sit creaturarum amor iniustus.

12. *Simile.* Amor Dei, animam omnibus bonis ditat.

13. Amore terrena monstrum naturæ.

Voluntas humana quum non nisi vnum aliquid principaliter, & sub ratione finis vltimi amare possit, sicut vxor nisi virum vnum coniugali fœdere iunctum: hinc sequitur, vnum tantùm esse summum hominis bonum, & ab eo principaliter dilectum. Potrò illud vnum aut Deus est, aut creatura aliqua. Qui ergo Deum pro summo bono non habet, aliquam creaturam vt summum bonum necessariò colit. Inter creaturas verò necesse est vt illud voluntas præcipuè amet, quod illi est coniunctissimum. Quum ergo nihil sit voluntati humanæ seipsa coniunctius, voluntatem autem homo sic habeat, vt ea vti posset quasi re distincta, quum sit intima; necesse est, si Deum principaliter voluntas non amet, vt seipsam principaliter amet. Si Deus illi summum bonum non est, propria voluntas erit. Quòd si propria voluntas primum locum tenet, certè non nisi secundum tenebit Deus.

Summum bonum aut Deus est, aut quisque sibi.

Si ante omnia propriæ voluntati in omnibus satisfacere homo vult, certè Deo non volet obedire, nisi quatenus propriæ voluntati satisfiat. Atqui hæc est summa impietas. Hæc omnis peccati radix. Hæc vera est idololatria. Se ipsum eorum, suámque voluntatem vt Deum colit. Ei placere, morem gerere, satisfacere, eius desideria explere, mandata exequi, vota præstare in omnibus studebit. Vide autem quanta iniquitas hæc est, vt intelligas quàm sit tibi necessarium, *Dominum Deum tuum adorare, & illi soli seruire.* Primùm Deum amore & obsequio illi debito nefariè spolias: *Si pater ego sum, vbi est honor meus? Si Dominus ego sum, vbi est timor meus? Nunquid non ipse est Pater tuus, qui possedit te, & creauit te?* Titulo creationis, gubernationis, redemptionis, omnis illi & supremus amor debetur, vt mandatum taceam. Deinde quo Deum spolias, id tibi ipsi nefariè tribuis, & cui id tribuere libet. Non est crimen læsæ Maiestatis grauius, quàm sceptrum sibi & solium regium vendicare. At tu hoc facis, qui te ipsum supra omnia amas, & in tua, non Dei voluntate, summum imperium ponis. Præterea tibi arrogas quod soli Deo proprium est. Solus Deus propriam voluntatem habet omnium rerum causam & regulam. Sola Dei voluntas nullam superiorem habet quam sequatur, cui pareat. Solius Dei est, iuxta suam sanctissimam voluntatem actiones suas omnes dirigere, *& omnia facere quæcunque voluit.* At tu, qui te ipsum supra omnia amas, & tuam voluntatem in omnibus sequeris, totam hanc solus Dei optimi prærogatiuam, maiori quàm dici potest impietate, tibi arrogas. Vis tuam voluntatem esse regulam rerum omnium, vt omnia fiant pro tuo beneplacito. Non vis tuam voluntatem vlli alteri subiici, nec Dei, nec hominum legibus parere. Vis iuxta tuam voluntatem te ipsum, & alia omnia cursum suum tenere. Atqui sicut sceptra & diademata Regum sunt propria: sic solius Dei est, suam propriam voluntatem amare. Quare qui tuam voluntatem vt tuam amas, eam Deo iniuriam facis, quàm qui Regi sceptrum è manibus extorquet. Hinc porrò fit, vt amor nostri ipsorum perpetuum cum Deo bellum gerat: & quemadmodum qui sceptrum & solium regale affectat, ad pariter omnia aspirat, quæ Regi debentur obsequia, sic omnino, qui seipsum supra omnia amando, Dei solium inuadit, omnem pariter diuinitatem affectat, suis desideriis, & cupiditatibus omnia seruire vult. Atque hinc fit, vt seipsum amans, Deum odio habeat.

1. *Malach. 1.* *Deuter. 32.*

2. *Simile.*

3. *Psal. 113.*

4.

5. Amor sui, bellum gerit cum Deo. *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

habeat, omnia eius mandata contemnat, simúlque diuitiarum Dei & nam indignationem acerrimè prouocet. Denique, vt finem faciamus, & vtriusque amoris, Dei supra omnia, vt Christus hic docet; atque nostri supra Deum, vt diabolus tentando hic suggessit; varios ac contrarios effectus ostendamus: ille amor est totius virtutis ac pietatis fundamentum, hic totius impietatis & peccati origo. Amor Dei voluntatem nostram latissimè patere, & ad quam plurima se per amorem diffundere facit: amor nostri singularis est, angustus, nec nisi proprius. Amor Dei reddit voluntatem iustam, sanctam, humilem, ad omne bonum opus paratam: amor nostri prauam, impiam, arrogantem ad omne nefas procliuem. Amor Dei volenti pacem, tranquillitatem, suauitatem adfert: amor nostri molestias, inquietudinem, iurgia procurat. *In domo enim superborum non desunt iurgia. At melior est buccella sicca cum gaudio, quàm domus plena victimis cum iurgio.* Amor Dei voluntatem dilatat, ditat, amplificat, amor nostri minuit, coarctat, premit. Amor Dei voluntatem nostram summa libertate donat, ab omni creaturarum subiectione liberat, & in alias omnes creaturas imperium concedit. Sic Paulus: *Scio abundare, scio & penuriam pati.* & rursum: *Quis nos separabit à charitate quæ est in Christo? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? In his omnibus superamus propter eum qui dilexit nos.* Amor nostri omnibus nos creaturis captiuos ac subiectos reddit. Auarus enim suo auro, superbus honori, carnalis voluptati, gulosus ventris, cæteri-que peccatores omnes suis inanis cupiditatibus seruiunt. Rursum amor Dei animum stabilem & constantem facit firmóque loco ponit, vnde nulla cum violentia depellat. *Valida enim est vt mors, dilectio. & huius ignem nulla aqua poterit extinguere. Ædificauit supra petram* quæ nullo vento aut turbine mouetur: amor nostri voluntatem facit perpetuò mutabilem & nullo certo loco consistentem. Nam quemadmodum qui nauigat, velit nolit, vnà cum naui mouetur; sic res fluxas & mobiles qui amat, ipse fixus & constans manere non potest, sed pariter cū illis huc illúcq; impellatur necesse est. Amor Dei, voluntatē Deo maximè vnit, maximéq; vnam & collectā tenet, quum Deus quē amat maximè sit vnus & inuariabilis; indéq; fortitudinem consequitur inuictā. Omnis enim virtus vnita fortior. Amor nostri in multa nos diuidit & dispergit; ideóq; debilem necessariò & infirmā facit; quia pluribus

Amoris Dei & eius effectus diuersi.

1.
2.
3.
4.
Prouerb. 13. & 17.
5.
6.
Philip. 4. Rom. 8.
7.
Cant. 8.
Matth. 7.
Similc.
8.

pluribꝰ intẽtus, minor est ad singula sensus. Amor Dei, volũtatem quasi in domo natiuitatis suæ florẽtẽ tenet. Ad imaginẽ enim Dei creata fuit, & ei assimilata, vt eũ suauiùs diligeret; sicut puppas paruuli diligũt, quia sui ipsius similitudinẽ gerunt, & Deum Gentiles in humanā effigie repræsentant, quia nihil homine, hoc est, seipsis pulchrius aut excellentius putabant. Amor sui in terram quasi alienam, exulem pellit, vt creaturis seruiat, quibus imperare debebat. Amor Dei, animam satiat, & omnibus replet bonis. Nam & ideo triangularis facta est, ex tribus potentiis consistens, vt solius individuæ Trinitatis amor eam compleret. Triangulum enim circularis figura (qualis mundus est) replere non potest. Amor sui nunquam satiat, quia cupiditatibus nũquam fit satis. Qui rectam viam tenet, exitum inuenit. Aberranti de via nullus est exitus. Necessitas suum terminum habet, cupiditas nullum. Amor Dei, voluntatem speciosam reddit Deo, & Angelis & hominibus gratissimam. *Lucent enim opera eius, & glorificatur in illis Deus.* Amor sui, turpem, ingratam, & odiosam facit. Nemini enim bene vult, præterquam sibi. Sic à nemine amari potest. Ex his ergo aliqua ex parte explicari poterit, quàm sit hoc salutare, necessarium, & contra omnes tentationes præsentissimum remedium: *Dominum Deum tuũ adorabis, & illi soli seruies:* id est, eum supra omnia coles, diliges, concupisces.

9.
Simile.
10.
Simile.
11.
Matth. 5.

EVANGELIVM DOMINICÆ II. QVADRAGESIMAE.

ASSVMPSIT Iesus Petrum, & Iacobum, & Ioannem fratrem eius, & duxit illos in montem excelsum seorsum, & transfiguratus est ante eos. Et resplenduit facies eius sicut sol. Vestimẽta autem eius facta sunt alba sicut nix. Et ecce, apparuerunt illis Moyses & Elias cum illo loquentes. Respondens autẽ Petrus, dixit ad Iesum: Domine, bonũ est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula: tibi vnum, Mosi vnum, & Eliæ vnum. Adhuc eo loquente, ecce nubes lucida obumbrauit eos. Et ecce vox de nube dicens: Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui. Ipsum

Matth. 17.

sum audite. Et audientes discipuli, ceciderunt in faciem suam, & timuerunt valde. Et accessit Iesus, & tetigit eos, dixitque eis, Surgite, & nolite timere. Leuantes autem oculos suos: neminem viderunt nisi solum Iesum. Et descendentibus illis de monte, præcepit eis Iesus: dicens: Nemini dixeritis visionem, donec Filius hominis à mortuis resurgat.

PERICOPÆ moralis huius Euangelij.

1. *Duxit eos in montem excelsum seorsum.* De via virtutis & veræ gloriæ.
2. *Et transfiguratus est ante illos.* De glorioso præmio laborum, qui in hac vita pro pietate suscipiuntur.
3. *Bonum est, nos hic esse, faciamus tria tabernacula.* De amore rerum præsentium inordinato.
4. *Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.* De amore rerum cælestium.
5. *Ipsum audite.* De perfecta obedientia erga Christum.

1. *Duxit illos in montem excelsum seorsum.*

Via virtutis & gloriæ ardua.

LOcus moralis de ardua via virtutis & veræ gloriæ. Christus enim, volés partē suæ gloriæ charissimis suis discipulis in Trāsfiguratione ostendere, ascendit in montē, eosq; in montem ducit, vt doceat, viā ad gloriā esse arduam virtutis viam, qua ascenditur non planā & facilem voluptatis viam, quia in barathrū descenditur. Moyses Legem accepturus, in montem Sina ad Deū ascedit; carnalis populus inferiùs manet: & prædicit Moyses: *Bestia quæ tetigerit montem, morte morietur.* Qui brutalem vita agunt, ascendere ad Deum nō possunt. Sic Christus in monte docet discipulos & turbas; satiaturus turbas ex paucis panibus & piscibus, subijt in montē. In monte Oreb, qui & Sina, Moyses accepit tabulas Legis, & Elias colloquio Dei fruitur. In mōte Moria, qui & Sion, Spiritus sanctus datus est. In monte Oliueti Christus cælum ascēdit. In monte Caluariæ exaltatus à terra in crucem, omnia traxit ad seipsum. Vides omnia Dei opera excelsa & gloriosa, non nisi in monte patrari. Docēt hæc, animos nos ad excelsa cōscendere oportere, terrena despicere. *Conuersatio nostra in cælis est*, ait Apostol⁹. Et rursum: *Quæ sursum sunt quærite, quæ sursum sunt sapite, vbi Christus est in dextera Dei sedēs, non quæ sunt super terram.*

Exodi 19.
Allegoria Matth. 5. Ioan. 6.

Cælestia appetenda. *Philip. 3. Coloss. 3.*

Hæc

Hæc ad gloriā & verę virtutis via est. Ad virtutem quod attinet, diaboli insidias, quas incessanter virtuti struit, hac sola ratione euadis. Quod hic appositè docet Chrysostomus, Diabolus *formam serpentis gerit, deorsum trahitur, ab inferiore loco depugnat: id est, à rebus quæ infra nos sunt, à voluptate, diuitiis, rerum terrenarū amore. Si quem viderit volatu ad cælum ferri, primò eò vsque pertingere non potest. Deinde id aggressus celeriter labetur. Neq; enim pedes habet, ne formider; non alas, ne terreare: super terrā trahitur: nihil tibi sit cum illa cōmune. Veluti serpens spinis occultatur, intra diuitiarum amorē excusseris, aufugiet timidus: si incantationes diuinas nouerit, cælestiū amore tactus, statim vulnerabitur.* Hæc ille. Via ergo virtutis & immunem esse à diaboli laqueis, hæc est, vt animo ad excelsa conscendas: nec esse de numero eorum, de quibus Dauid dicit, *Oculos suos statuerunt declinare in terram.* Hæc te via duceit ad montem excelsum gloriæ sempiternæ. Ascendere aduerso itinere, laboriosum est, quia *per multas tribulationes oportet intrare in regnum Dei.* In Canticis legitur, quòd Salomon *fecit sibi ferculum de ligno Libani. Columnas eius fecit argēteas, reclinatorium aureum, sed ascensum eius fecit purpureū, & media charitate constrauit.* Ascensus purpureus est, quia per sanguinem ascendere oportet ad montis verticē, mediante & instigante charitatis diuinæ flāma, hoc est, amore rerum cælestium, contemptu terrenarum, aut certè solo vsu earum absque cupiditate illicita. Apertiùs hoc Dauid expressit: *Quis ascendet in montem Domini, aut quis stabit in loco sancto eius?* Respondet: *Innocens manibus, & mundo corde, qui non accepit in vanum animam suā.* Innocētia manuū, opera bona significat; sed ex mūdo corde, ne vana gloria, aut malo fine fordidētur: quæ in eo inueniūtur, qui nō accepit in vanum animam suam, id est, qui non ad aliud animā suam applicat, aut alijs addicit, quàm ad quę instituta & creata fuit. *Creatus autem est homo* (ait sanctus Augustinus) *vt summum bonum intelligeret, intelligendo amaret, amando possideret, possidendo frueretur.* Hæc est via ad montē gloriæ cęlestis. Quod & ethnicus videre potuit: *O quàm ridiculi sunt mortaliū termini! Pūctū est, quod inter tot gētes ferro & igni diuiditur. Sursum ingētia spatia sunt, in quorum possessionem animus admittitur. At ita si minimum secum ex corpore tulit, si sordidum omne deterſit, & expeditus leuisq; ac contentus modico emicuit. Cùm illa tetigit, alitur, crescit, ac velut vinculis liberatus, in originē redit. Et hoc habet argumen*

Hom. 5. in epist. ad Rom.

Psal. 16.

Act. 14.

Cant. 3.

Psal. 23.

De diligen. Deo, cap. 13.

Seneca in præfatione lib. 1. Natur. quæst. cap. 42.

Universidad de Deusto
Biblioteca

mentū diuinitatis suæ, quòd illum diuina delectant, nec vt alienis interest, sed vt suis. Hęc Seneca. Taurus in circulo agitatus, ad eum locum se semper vertit, per quē intrauit. Nouit instinctu naturali ea via sibi redeundum qua intrauit, si saluus exire velit. Cur idem naturæ instinctus, aut saltem fidei lumen nos non docet, per cælestium rerum amorem ad Deum esse redeundū, à quo exiuimus, vitæque & gratiæ principium accepimus? Terra hæc tabernaculum est peregrinationis nostræ, & quasi diuersorium transeuntis. Ridiculus esset, qui in diuersorio positus, totum suum tempus in cubiculo sibi designato componendo & ornando insumeret, à quo cras abeundū illi est. Satius esset vires reficere ad reliquū itineris peragendū. Ascendete ergo in montē per cælestium rerū curam & appetitionē, nō terrenis affigi oportet, vt eò peruenias. Dicit Esaias: *Qui sperant in Domino, assument pennas sicut aquilæ.* Aquila quū in terram descendit cibum captura, statim in sublime iterum auolat. Locustæ vix volatum vnum faciunt, & statim in terram incidunt. Sic iusti in cælestibus contemplādis diutius commorantur, & libentius necessitati corporali obiter satisfaciunt sicut canes de Nilo lambentes metu crocodili faciunt. Peccatores autem, si aliquando spiritum ad cęlestem aliquā cogitationem erigūt, statim in terram recidunt, quasi pondere terrenorum aggrauati. Quare iusti illa vox est: *Anima mea desiderauit te in nocte: sed & spiritu meo in præcordijs meis, de manè vigilabo ad te.*

Esaiæ 26. *Similia.*

Esaiæ 21.

2. *Et transfiguratus est ante illos.*

Gloria iustorum.

LOcus moralis de glorioso præmio laborum in hac vita, qui pro pietate suscepti sunt. Christus enim inter cæteras causas, etiam ideo transfigurari voluit coram discipulis suis, vt hoc gustu glorię illis exhibito, ex eo conijcerēt, quanta illa cælestis futura esset, quā Christus illis sæpe verbo promiserat, & hoc scopo ac fine laborum proposito, vt ingenti ad virtutem stimulo vterentur. Hæc enim gloria tanta fuit, vt eius dulcedine raptus diuus Petrus, quasique extra se positus, & omnium rerum terrenarum oblitus, etiam condiscipulorum & germani fratris Andreę, quos in pede montis reliquerat, diceret Christo: *Domine, bonum est nos hic esse, faciamus tria tabernacula*, &c. Hanc quoque suam gloriam illis potissimùm discipulis Christus ostendit, quos cruciatuum eius in horto

horto testes ac spectatores habiturus erat, quique pro eo grauissima passuri fuerant. Petrus enim Ecclesiæ princeps, maximos in prædicatione labores, ac demum crucem sustinuit. Iacobus omnium primus gladio percutiendus fuit. Ioannes longissimo in tempore huius vitæ ærumnas, & doctrinæ atque persecutionum certamina subiturus erat: quippe qui 60. annis Christo passo superuixit. Trāsfiguratur ergo Christus ante passionem, & coram discipulis transfiguratur, vt hoc gustu gloriæ eorum animos, & omnium nostros, ad labores pro pietate suscipiendos, mirabiliter extimularet. Sagittarius nisi scopum acutissimè cernat, in incertum iaculatur. *Ego autem* (ait Apostolus) *non sic curro, quasi in incertum; non sic pugno, quasi aerem verberans:* sed (vt alibi dicit) *ad destinatum persequor, ad brauium supernæ vocationis Dei.* Christus ergo sicut in circumcisione principiū pretij redemptionis nostræ contulit, sanguinem fundens; sic in hac Transfiguratione principium præmij & gloriæ nobis elargitus est. Sicut filijs Israel per speculatores ostendit magnum illū vuarum racemum, quem supra lignum transuersum duo baiulābāt, vt ad desiderium terræ eis promissæ, eorum animos accenderet, tędiumque & laborem eam debellandi, aut tolleret, aut minueret, regressum quoque in Ægyptum penitus eximeret; sic in hoc Euangelio per quandam futuræ gloriæ effigiem, animos suorum ad huius deserti fastidium, & ad subeūdorum certaminū fortitudinem Christus excitat. *Debet in spe, qui arat, arare, & qui triturat, spe fructus percipiendi.* Sic Dauid, antequam certamen iniret cum Goliath gigante, dixit: *Quid dabitur viro qui percusserit Philistæum hunc?* Et responderunt: *Ditabit eum Rex magnis diuitijs, & filiam suam dabit ei, & domum suam faciet absque tributo in Israel.* Exemplū. Nempe Christus in verbis hoc Euangelium paulo præcedentibus, tum apud Matthæū, tum apud Lucam, multa aduersa pro fide & pietate toleranda suis prædixerat: *Qui vult venire post me, tollat crucem suam & sequatur me.* Et iterum: *In synagogis suis flagellabunt vos: ante Reges & Præsides ducemini propter me.* Et sursum: *Si me persecuti sunt, & vos persequentur.* Post tot labores & cruces prædictas, meritò cogitare & rogare poterant, Quid ergo mercedis post tot labores? *Quid dabitur viro, qui percusserit Philistæum hunc?* qui in funda & lapide simplicis prædicationis tot gigantes vicerit & subuerterit? Et de facto Petrus rogat: *Ecce nos reliquimus omnia. Quid ergo*

1. Cor. 9. *Philip. 3.* *Stella in Luc. cap. 9.* *Typus. Num. 13.* *1. Cor. 9.* *1. Reg. 17.* *Matth. 16.* *Luca 9.* *Matt. 10.* *Ioan. 15.* *Matth. 19.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

ergo fiet nobis? Christus ergo non quidem totam mercedem ostendit: quia illam *nec oculus vidit, nec auris audiuit*; sed partem mercedis: eo sanè modo, quo solent prudentes patres paruulis filiis, quos tenerrimè diligunt, facere. Hortatur pater filium, vt pergat in scholam, & metu virgarum reluctanti ac formidanti dicit: Vade mi fili, & dabo tibi gemmam. Rogante porrò filio vt gemmam videat, clausa manu, non totam, sed partem ostendit, dicens, Ecce illam. cuius cupiditate allectus, pergit alacer ad scholam paruulus. Prædixerat Christus Apostolis *Merces vestra copiosa est in cœlis.* Sed nunc tanquam paruulis, partem illius mercedis ostendit. Assyrij milites, sub Holopherne duce, videntes pulchritudinem Iudith, dixerunt: *Quis non pugnabit contra Israel, qui tam decoras habent mulieres?* Quanto magis pugnare debemus contra mundi illecebras, & diaboli tentamenta, pro pulchritudine cœlestis gloriæ, cuius tam illustre specimen hoc Euangelium dedit! Hæc consideratio diuo Paulo in omnibus angustiis ac tribulationibus, quas maximas & plurimas sustinuit, animũ dedit, stimulos iniecit, & calcar apposuit. Ideo quum dixisset, *Nostra conuersatio in cœlis est*; adiecit: *Vnde etiam Saluatorem expectamus Dominum nostrum Iesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ.* Hæc videlicet expectatio futuræ glorificationis etiam in corpore nostro (cuius in hoc Euangelio speciem Christus exhibuit) animauit Paulum, vt animo conuersaretur in cœlis, corpore verò humiliaretur in terris. *Reformabit*, inquit, *corpus humilitatis nostræ*, id est, corpora nostra humiliata, mortificata, ieiunijs attenuata, vigilijs macerata, flagellis castigata, & in seruitutẽ redacta, vt Paulus in suo corpore fecit: non corpora delicata, & omni voluptatum genere affluentia. *Omnes resurgemus, sed non omnes immutabimur:* à corruptibilitate videlicet in incorruptibilitatem & in gloriam. Non nitet ferrum, nisi multo vsu confricatum. Non spirant aromata, nisi pistillo cõtrita. Non fructificat arbor, nisi sæpiùs putata, & frondibus luxuriantibus spoliata. Quosdam videre licet, qui per sterquilinia & loca immunda diuagantur, obsoletos, sordidos, & veteres pannos colligentes; quos aspicere tantummodo, nauseam & vomitum excitat. At qui deferunt eos postea in molendinum, conijciunt in aquam, conterunt & contundunt egregiè: tandem optimam & candidissimam ex ijs conficiunt papyrum. Qui papyrum

Simile.

Matth. 6.
Exemplũ.

Iudith. 16.

Exemplum. Felig. 1.

1. Cor. 15.

Similium congeries.

papyrum videt, rem ita candidam, politam, humidi capacem, scriptioni in tot ætates duraturæ idoneam; vix credat, ex tam vili, & sordida, & abiecta materia confectam. At hoc facit humani ingenij industria, labore & varia attritione mediante. Qui vitrum cernit rem ita pellucidam, & multis præclaris vsibus aptam; quomodo cogitabat ex filicum radicibus, herba alioqui vilissima, ad nullius animalis pabulum idonea, & telluris inutili pondere, illud esse confectum? Sed illæ tamen arefactæ, contritæ, & igne vehementissimo liquefactæ huiusmodi præclaram materiam producunt, humanæ artis industria. Sic diuina sapientia corpus humanum natura crassum, ponderosum, facit tamen agilitate aquilas luce ac splendore solem ipsum superare. *Fulgebunt enim iusti sicut sol in conspectu Dei: & ambulabunt, & sequentur Agnum quocunque ierit.* Sed hoc facit in corporibus humilitatis: de quibus Paulus dicit: *Alij ludibria & verbera experti sunt, insuper & vincula, & carceres; lapidati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt: circuierunt in melotis, in pellibus caprinis, egentes, angustiati, afflicti, quibus dignus non erat mundus.* Quis hos tales ad tantam gloriam peruenturos fine oculo fidei existimaret? Nam & hoc *videntes impij* (ait Scriptura) *turbabuntur timore horribili, & mirabuntur in subitatione insperata salutis, dicentes: Hi sunt, quos habuimus aliquando in derisum, & in similitudinem improperij.* Hi sunt laceri illi & sordidi panni, quos in sterquilinio vidimus, vel videre potiùs præ fastidio noluimus. *Nos insensati vitam eorum æstimabamus insaniam, & finem illorum sine honore*, absque quo fine videretur verè insania. *Ecce quomodo computati sunt inter filios Dei, & inter sanctos sors illorum est.* Hanc gloriæ sortem Christus in hoc Euangelio quadamtenus adumbrauit. Vt linum tela, & lana pannus fiat tenuis & elegans, quantas mutationes subire, quàm variè tonderi, texi, pecti, tundi, tingi, ac retingi debeat, norunt textores & textrices, fullones, tinctores, & pollinctores. Sic ad gloriam cælestem non nisi per variam *mortificationem membrorum nostrorum, quæ sunt super terram*, peruenitur. In molendino papyraceo, parua & modica mutatione facta, exit papyrus nigra, rudis, & bibula: sed vt exeat candida, firma, polita, multam & variam mutationem subire debet. *Corpus igitur humilitatis nostræ reformabit Christus, configuratum corpori claritatis suæ*: id est, eodem claritatis genere, etsi non in eodem gradu, glorificandum, eamque ob causam semet-

Matth. 13. *Apocal. 14.* *Heb. 11.*

Sap. 5.

Similia. 1.

Coloss. 3. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsum in terris viuens coram discipulis suis transfiguravit,
2. Petri 1. *vt speculatores facti gloriæ ipsius* (ait Petrus, qui cum cæteris hoc speculabatur) *notum nobis facerent Christi virtutem*, & repositam in cælis immarcescibilem coronam. Nam & ideo
Cur gloriam, non pœnam Christus ostendit. Christus hanc gloriam oculis suorum subiecit, inferni pœnas non subiecit: quia fortior est ad pietatem stimulus (viris maximè, & noui Testamenti filijs) expectatio gloriæ, quàm timor inferni. Vnde illius mentionem sæpius iniecit: *Nisi*
Ioan. 3. Matth. 5. & 18. *quis renatus fuerit, non intrabit in regnum cœlorum. Nisi abundauerit iustitia vestra, &c. non intrabitis in regnum cœlorum.*
Ioan. 13. *Nisi fueritis sicut paruuli isti, non intrabitis in regnum cœlorum.* Sic Petro: *Nisi lauero te, non habebis partem mecum.* Quum
Luca 16. diues epulo in inferno rogaret, vt quinque fratribus viuentibus pœnæ inferni demonstrarentur, responsum ei est: *Habent Moysen & Prophetas.* Hoc est, ex Scripturis eas satis intelligentioculares demonstratio non est conueniens. At gloriæ cœlestis ocularem demõstrationem in hoc Euangelio Christus facit. Eandem ob causam cœlum nobis aspectabile fecit, & elementũ interiacens transparens dedit, vt aërem. Infernum aspectabile non dedit; sed terram interposuit corpus crassum & densum.

Gloriæ expectatio, virtutis stimulus. Ad hanc gloriæ Christi considerationem, cuius & nos participes erimus, sæpe hortatur Scriptura, tanquam ad medium amplectendæ pietatis validissimum. Sic Dauid: *Filij*
Psal. 4. *hominum, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Cur terrena appetitis vanitate plenissima, & fallaci voluptate? *Scitote quoniam mirificauit Dominus Sanctum suum.* Christum glorificatum cernitis, à quo
Colos. 3. vestra gloria pendet, & tanquam à capite membra derivatur. Sic Paulus, quum dixisset, *Vita vestra abscondita est cum Christo in Deo*; quasi explicans, addit: *Cùm autem Christus apparuerit, vita vestra, tunc & vos apparebitis cum ipso in gloria*: statimque concludens, infert: *Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terram*, quasi diceret: Non videatur vobis durum, si corpus in hac vita multis modis mortificetur; quia idem corpus postmodum erit in gloria; quæ etsi nunc latet, quia Christus ipse latet, & oculis corporeis non
Luca 17. cernitur; tamen & Christus ipse in extremo iudicio apparebit: *Veniens in maiestate sua*, & vos cum Christo in gloria
Rom. 5. apparebitis. Sic alibi: *Gloriamur in spe gloriæ filiorum Dei.* moxque addit: *Non solùm autem; sed & gloriamur in tribulationibus.* Quare verò in illis? Quia hac spe illæ leuiores fiũt.

Sequitur

Sequitur enim: *Scientes quòd tribulatio patientiam operatur, patientia autem probationem, probatio verò spem. Spes autem non confundit.* Vides cathenam vitæ iustorum. Primus ca- Cathena vitæ
thenæ circulus est tribulatio, mortificatio, humiliatio; po- iustorum.
stremus circulus est spes gloriæ filiorum Dei. Illam igitur Christus ad oculum ostendere voluit, sicut agonothetæ interdum faciunt, qui brauium victoribus in certamine dan- *Simile.*
dum, loco excelso figunt, vt ab athletis videatur; eoque viso, alacriùs ad decertandum incitentur. Vnde iterum Paulus:
2. Cor. 3. *Nos omnes* (nam omnium Christianorum hoc est) *reuelata facie gloriam Domini speculantes*, id est, oculis fidei, non affectionibus creaturarum, quasi cataractis plenis, sed ab amore creaturarum liberis & puris, *in eandem imaginem transformamur*, id est, in illam Domini gloriam tota spe & affectione penetramus, eamque quasi nostram induimus: *à claritate in claritatem*, à claritate iustitiæ & bonorũ operum, ad claritatem spei gloriæ, *tanquam à Domini spiritu* edocti & instituti. Hic transfigurationis Christi, quoad nos, finis ac scopus fuit. Nam ideireo non solus Christus in hac transfiguratione sua gloriosus apparuit, verùm etiam Moyses &
Luca 9. Elias, qui (vt narrat diuus Lucas) *visi erant cum eo in maiestate*, id est, glorioſi. Sanctos illos viros, etsi necdum visione Dei fruentes (quia *nondum erat propalata via Sanctorum,*
Hebr. 9. & 11. Christo adhuc in æterna tabernacula non recepto, sed *non acceptis repromissionibus, defuncti sunt*, vt cæteri veteris Testamenti Patres) tamen glorioſos apparere Christus voluit, ad nostram consolationem, & vt nos fideliter ei seruientes, cum Moyse legem mandatorum seruantes, cum Elia zelum fidei & iustitiæ habentes, simili gloria donandos doceret. Hanc consolationem in suis angustijs sibi proposuit Dauid.
Psal. 26. Quum enim dixisset: *Si exurgant aduersum me castra, non timebo*, subiunxit causam. *Vnam petij a Domino: hanc requiram, vt inhabitem in domo Domini, & videam voluntatem Domini*: vel, vt alia lectio habet, cui Hebræus & Græcus textus fauet, *voluptatem Domini*: seu, vt Euangelium loquitur, *Gaudium Domini tui.* Quare paulo infrius dixit: *Credo videre bona Domini in terra viuentium*: quod de cœlesti gloria dictum nemo dubitat. Eodem modo & Apostolus adhuc
2. Cor. 5. semel: *Scimus* (inquit) *quoniam si terrestris domus nostra huius habitationis dissoluatur, quòd ædificationem ex Deo habemus, domum non manu factam, sed æternam in cœlis.* Hac se spe

Universidad de Deusto
Biblioteca

Consolatio iustorum.

consolatur, quæcunque illi fortuna obueniat. Hæc est omnium verè in Christo fidelium vera, & solida, & efficacissima consolatio contra omnia huius mundi aduersa. Ascendere in aduersum oportet, terrena despicere, cœlestibus inhiare, labore contendere, difficultates pati. Sed in vertice

Tract. ad Demetrianum.

montis gloria nos manet. De hac consolatione Cyprianus: *Viget apud nos spei robur, & firmitas fidei, & inter ipsas seculi labentis ruinas erecta mens est, & immobilis virtus, & nunquam non læta patientia, & de Deo suo semper anima secura:*

Abac. 3.

sicut per Prophetam Spiritus sanctus loquitur: Ficus non florebit, & non erit germen in vineis: mentietur opus olivæ, & arua non afferent cibum. Mentietur de ouili pecus, & non erit armentum in præsepibus. Ego autem in Domino gaudebo exultabo in Iesu Deo meo. Dei hominem, & cultorem Dei, subnixum spei veritate, & fidei stabilitate fundatum, negat mundi huius & seculi infestationibus commoueri. Vinea licet fallat, & olea decipiat, & herbis siccitate morientibus, æstuans campus aresca: quid hoc ad Christianos, quid ad Dei seruos, quos paradisus inuitat, quos gratia omnis, & copia regni cœlestis expectat? Exultant semper in Domino, & lætantur, & gaudent in Deo suo, & mala atque aduersa mundi fortiter tolerant, dum dona prospera futura expectant. Hæc Cyprianus contra infideles ethnicos. Hanc perpetuam fidelium consolationem, totus ille Psalmus

Psal. 90.

canit, cuius initium est, *Qui habitat in adiutorio Altissimi, in protectione Dei cœli commorabitur:* sed ille maximè versiculus, *Cum ipso sum in tribulatione*, quasi dicens: Ego Deus individuus comes sum tribulationis seruorum meorum, ego adsum, ego cum illis iugum traho, vt sic leuius fiat, moxque

2. Cor. 2. 1. Cor. 10.

addit: *Eripiam eum & glorificabo eum*: id est, non solùm curabo *ne absorbeatur à tristitia, aut tentetur supra id quod potest*, non solùm eripiam eum; sed & post labores gloria cœlesti donabo. Nam idcireo adiecit, quasi explicans quo demum modo eum glorificaret: *Longitudine dierum replebo eum*: hæc est æternitas, *& ostendam illi salutare meum*: hæc est Dei

Iud. 14.

visio atque fruitio. *Sampsoni in via occurrit catulus leonis sauus & rugiens. At ille, irruente in eum Spiritu Domini, dilacerauit eum, quasi hœdum in frusta decerpens, nihil omnino habens in manu. Post aliquot dies reuertens, declinauit vt videret cadauer leonis, & ecce examen apum erat in ore leonis, & fauus mellis.* In vita & via Christiana leones sæpè nobis occurrunt rugientes & sæui: aliqua semper contradictio, aliqua tentatio, aliqua tribulatio. Sed si in Spiritu Dei, quem

Allegoria.

omnes

omnes accepimus, & fortes in fide tentationem superamus, ex ipso labore exibit postea mellis dulcedo, & ineffabilis consolatio, dum aspicimus in remuneratorem Iesum, qui in monte Thabor gloriam suam ostendere voluit, vt ad similem ipsi assequendam, & certa fide expectandam, contenderemus.

3. *Bonum est nos hìc esse. Faciamus tria tabernacula.*

Præsentium amor inordinatus.

LOcus moralis de amore præsentium inordinato. Petrus enim hæc verba dicens, tum gloriæ huius cœlestis quam in monte vidit, intempestiuo amore rapiebatur; tum suum præsens bonum inordinatè quærebat. *Bonum est nos hic esse.* Quare D. Lucas addit illum ex ignorantia hoc dixisse: *Nesciens quid diceret.* Ignorantia autem eius in eo erat, quòd ante labores frui pace & gloria volebat; & esse habitator, quum adhuc esset viator: denique præsentibus frui. Vnde D. Augustinus hæc verba tractans, ait: *Quid dicis Petre? Mundus perit, & tu secretum petis? Vides tot gentes in vnum conuenisse, & tu requiem quæris? Vides tenebras mundi, & tu lumen abscondis?* Sic & Damascenus: *Quid tu Petre de tabernaculis præpropere cogitas? Calicem Domini te prius bibere oportet, & vniuersam per mundum Ecclesiam moderari.* Est igitur hic Petrus humanæ infirmitatis imago, quæ leui hìc alicuius voluptate affecta, altiora non respicit. Sicuti absurdè agit qui longa peregrinatione institura, hospitium commodum fortè nactus, ibi se oblectat & immoratur, reliquam profectionem negligens; sic qui præsentibus insistit, oblitus cœlestium, vel negligens illa ad quæ vocatur. *Omnia huius mundi gaudia* (ait S. Augustinus) *sunt solatia miserorum, non gaudia beatorum.* Nũc autem cæci peccatores in qualibet voluptate tabernaculum figunt, & morari volunt. Auarus dicit: *Requiesce anima mea, comede, & bibe, & epulare. Habes multa bona in annos plurimos reposita.* Sed Deus respondet: *Stulte, hac nocte animam tuam à te repetent.* Stultum vocat auarũ, quia summa stultitia est in diuitijs huius mũdi velle cõquiescere, & dicere, *Bonũ est nos hìc esse.* Hinc Nabal ille, qui ob auaritiã negabat Dauid alimoniam, stultus interpretatur; & vt vxor eius Abigail dixit, *secundùm nomen eius stultus est, & stultitia est cum eo.* Superbus dicit: *Sedeo Regina, & vidua non sum, & luctum non videbo.* Sed Deus respondet: *Quantũ glorificauit se*

Luca 9.

In orat. de 5. hæres. cap. 7.

In orat. de transfig. Domini.

Impiorum tabernacula. Luca 12.

De ciuit. Dei, lib. 19. cap. 27.

1. Reg. 25.

Apoc. 18.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& in delicijs fuit, tantum date illi tormentum & luctum; quia dixit in corde suo, Sedeo Regina, &c. id est, quia de diuitiis superbiuit & securitatem sibi, ac pacem in illis promisit. Quum Crœsus Lydorum Rex, in diuitiis suis spem ponens, à Solone rogaret, an quisquam eo felicior esset; pauperes quosdã Athenienses eo multo feliciores asseruit, vt qui paucis contenti essent, & minùs expositi periculis & inuidiæ. Gulosus in suis epulis & patrinis gaudens, ait: *Edamus & bibamus, cras moriemur.* Bonum est nobis hic esse. *Venite, fruamur bonis quæ sunt, & vtamur creatura tanquam in iuuentute celeriter; vino pretioso & vnguentis nos impleamus, & non pratereat nos flos temporis. Coronemus nos rosis antequam marcescant. Nullum pratum sit quod non pertranseat luxuria nostra. Nemo vestrum exors sit luxuria nostræ. Vbique relinquamus signa lætitiæ: quoniã hæc est pars nostra, & hæc est sors.* Sed insanis istis venticolis respõdet Spiritꝰ sanctus: *Vocabit Dominus Deus exercituũ in die illa ad fletum, & ad planctũ, & ad calui tium, & ad cingulũ sacci: & ecce gaudiũ* (scilicet vestrum) *& lætitia occidere vitulos, & iugulare arietes, comedere carnes, & bibere vinũ.* Porentes & florentes in seculo dicunt: *Quomodo potui? & quis me subiyciet propter facta mea? Peccaui: & quid mihi accidit triste?* Et hi quoque quasi in bonis ducunt dies suos. Sed Spiritus sanctus respondet: *Altissimus patiens est redditor, & in die vindicta disperdet te.* Et rursum: *Væ qui prædaris, nónne & tu prædaberis? Væ qui spernis, nónne & tu sperneris? Cùm consummaueris depredationem, depredaberis. Cùm fatigatus desieris contemnere, contemnêris.* Nulla ergo in præsentibus (quæ dicuntur) bonis stabilitas. Generaliter de omnibus huius seculi pace fruentibus dicit Apostolus: *Cùm dixerint pax & securitas, tunc repentinus eis veniet interitus, sicut dolor in vtero habentis, & non effugient.* Quis securior de vita esse potest quàm fuit Heli Sacerdos, sedens in cathedra in domo sua? Tamen in cathedra sedens, mortem obiit repentinam. Herodes Rex, quum *vestitus veste regia, sedénsque pro tribunali, concionaretur ad Tyrios & Sidonios, populíque acclamaret, Dei voces, & non hominis:* fœlix sibi & beatus, optimóque loco esse videbatur. *Sed confestim percussit eum Angelus Domini, eo quòd non dedisset honorem Deo, & cõsumptus à vermibus, expirauit.* Sed huius rei memorabile exemplum est Leo Armenius Imperator. Ille Michaëlẽ Balbum, de affectato imperio conuictum, igne comburendum decreuerat. Itum est ad supplicij locum, Imperatore ipso comitante. Sed quia vigilia

Laert. lib. 1. cap. 2.

Apophthegma.

1. Cor. 15.

Sap. 2.

Esaiæ 22.

Eccles. 5.

Esaiæ 33.

2. Thess. 5.

Exempla. 2. Reg. 4.

Act. 12.

Zonar. in Annal. tom. 3. in Michaele Balbo.

vigilia natalis Domini erat, vxore intercedente Imperatoris, dilatum supplicium est. Sed Leo Michaëlem ita compedibus vinctum, carceri mancipauit, vt ipse clauem seræ ferreæ seruaret: ipsáque nocte insequenti carcerem ingressus, & Michaëlem altè dormientem videns, recessit iratus, irámque agitatione manus declarauit: quod totum vnus ex vigilibus somnum simulans conspicatus, Michaëli abeunte Imperatore nunciauit. Ille literas statim ad conscios socios scribit, minitans se eos omnes delaturum, nisi quod suggerat, exquerentur. Socij igitur consilium eius sequuti, in matutinis horis Natalis Domini cantantem Leonem interficiunt, & eodem die in ipso diluculo, Michaëli heri comburendus Imperator acclamatur, & in Ecclesia diademate coronatur. Vide cætera apud Zonaram. Crœsus Rex, quum se fœlicem prædicaret, Soloni contradicenti non credidit, donec ad rogum ventum esset, quo à Cyro Rege, qui eum bello ceperat, comburendus ducebatur. Tunc enim exclamauit, O Solon, Solon. Cuius clamoris causam scisciatus Cyrus, & intelligens ei prospera fortuna vtenti Solonem dixisse, neminem ante obitum beatum dici posse, agnoscens & ipse rerum humanarum incertitudinem, captiuo pepercit. Sapientis igitur illud dictum est: *In die bonorum ne immemor sis malorum*, Iob, quum filij eius facerent cõuiuia per domos, *mittebat ad eos, & sanctificabat eos, consurgénsque diluculo offerebat holocausta per singulos. Dicebat enim: Ne fortè peccauerint filij mei, & benedixerint Deo in cordibus suis:* id est, blasphemauerint Deum, dicentes: Bonum est nos hic esse. *Labia nostra à nobis sunt, quis noster Dominus est?* Dauid, post magnam victoriam in Siceleg, quum iam diuidere spolia, & agere triumphum vellet, derepente tristissima noua accepit, de toto exercitu Israëlitico fuso, Regéque occiso, & amico Ionatha interfecto: vnde in maximum luctum omnia conuersa sunt. Sic in bonis huius mundi, quum iam te putas diuidere posse spolia, & frui opibus collectis, amara mors te rapit. Non est igitur in præsentibus bonis fiducia ponenda, non in illis gloriandum. Sicut homo morbo & annis grauis, si debili baculo innitatur, nunquam ita illi fidit, vt toto corporis pondere in illum incumbat, ne oneris magnitudine fractus, innitentem deludat atque deiciat, ita rebus humanis toto pectore incumbendum non est, nec in eis fœlicitatis pars vlla ponenda, aut vnquam dicendum: *Bonum est nos hic esse.* Ethnicorum sapientes prosperam fortunam

Diodorus Siculus.

Eccles. 11.

Iob, cap. 1.

Psal. 11.

Exemplum. 2. Reg. 1.

Similè.

Exemplum. Plutarchus in Græc. apophthegmat.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suspectam habuerunt, vt virtuti inimicam. Epaminondas postridie eius diei quo feliciter pugnatum erat in Leuctris processit squalidus ac submissus. Amicis scisscitantibus, ecquid illi molesti accidisset, *Nihil*, inquit: Sed *heri sensi me plus æquo mihi placuisse. Eius gaudij intemperantiam hodie castigo.* Talis moderatio quemuis etiam optimum Christianum docere poterit, ne vnquam vano gaudio elatus, dicat *Bonum est nos hic esse*: ne in quacunque fortuna sibi placeat.

Laert. lib. 3.

Apophthegma.

Plato rogatus à Cyrenensibus vt ipsis leges inscriberet, ac Reipub. statum componeret, recusauit, dicens, *Perdifficile esse condere leges tam felicibus.* Censuit præsentium bonorum vanam delectationem & fruitionem maximum esse ad virturem capessendam impedimentum.

4. *Bonum est nos hic esse. Faciamus tria tabernacula.*

Cœlestium rerum amor.

LOCVS moralis alius de amore cœlestium. Potuit enim D. Petrus hæc verba dixisse, non humano affectu, vt suprà exposuimus; sed sancto, diuina videlicet dulcedine captus, & rerum omnium terrenarum oblitus, & fastidio ductus. Nam & sic hæc verba exponit D. Chrysostomus: & quod Marcus ac Lucas dicunt Petrum nescisse quid dixerat, cum hoc etiam sensu quadrat, quia etiam hoc desiderium adhuc incongruum erat, non absolutè, sed per accidens, quia intempestiuum, vt in altero loco ex Augustino & Damasceno ostendimus. Si quis ergo hæc verba Petri in hunc sensum malit accipere, locus erit idoneus de rerum cœlestium amore differendi, & quantam ad pietatem vim ille amor habeat, explicandi. Paulus amore rerum cœlestium captus, vt suprà ex multis eius sententiis ostendimus, sic omnia terrena contempsit, vt diceret: *Omnia arbitratus sum vt stercora.* Parit ergo amor cœlestium contemptum terrenorum. Quando seruus ille Abrahæ, iussu Domini sui, iuit, in Mesopotamiã, quæsitum vxorem Isaac, cùm ei obuiam veniret Rebecca, fecit periculum quo cognouit Dei voluntatem esse, vt illa vxor Isaac existeret: factóque periculo. *dedit illi inaures aureas, & armillas in manus eius.* Postea eam à parentibus exposcit in vxorem filij Domini sui, qui mentem adolescentulæ cognoscere cupientes, *interrogauerunt eam. Vis ire cum homine isto? Respondit illa, Vadam.* Magnum hoc fuit mysterium, quo docetur, mox vt Deus alicui obsides gloriæ cœlestis præbet, seseque illi aperit & manifestat per fidem (dicit enim Scriptura: *Sponsabo te mihi in fide*: quæ est inauris aurea, quia *fides ex auditu*) & per charitatem (nam armilla in manibus, est illa *charitas desponsationis*, de qua apud Ieremiam Deus loquitur) extemplo terrena deijcit: *obliuiscitur domum patris sui*, veteris Adam; *quia concupiuit Rex speciem decoris eius.* Cùm Elias propheta Dei gloriam & maiestatem coram se prætereuntem vidit, pallio suo oculos texit, quia mox vt quis Dei fruitur deliciis, omnibus terrenis claudit oculos. Vnde Dauid: *Quid mihi est in cœlo, & à te* (id est, præter te) *quid voluit super terram? Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum.* Cuius enim animum amor cœlestium semel occupauit atque possedit, sordent ei posteà terrena, non secus quàm qui, inuentis frugibus, contemnit glandes. Hinc D. Basilius: *Anima quæ semel se modis omnibus desiderio astrinxit sui conditoris, iámque insuenit oblectare se tantæ illius pulchritudinis contemplatione; prorsus non sinet vehemens illud gaudium animique sui iucundissimam effusionem intercipi, aut immutari per multiplicem & succedaneam carnalium affectionum mutationem: quin ea potiùs quæ aliis mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ.* quod Apostolus fecit quum diceret: *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo. Cùm enim infirmor, tunc potens sum.* Sic Dauid: *Renuit consolari anima mea* in externis & terrenis omnibus. *Memor fui Dei, & delectatus sum.* Sapienter in hanc sententiam scripsit Seneca: Vt absurdum est, Sole non esse contentum quo videas, nisi aliquis alicunde igniculus alluxerit, quasi in claritate Solis haberet scintilla momentum: sic absurdum est, in solo Deo non quiescere & voluptatem capere, nisi terrenarum etiam rerum delectatio accedat; quasi in eo qui Deo se oblectat, talis voluptatula haberet momentum. Hæc ille. Qui auream monetam habet, quæ instar multorum est, paruas æris & argenti monetas; etiam equiualentes, non desideraret.

Text. 2. huius Domin. Philip. 3.

Genes. 24. Allegoria.

Hom. 2. de gratiar. actione.

2. Cor. 12.

Psal. 76.

Epist. 91. Similia. 1.

2.

3.

4.

At in Deo omnium simul creaturarum & pulchritudo & excellentia est: multóque perfectiùs quàm in ipsis creaturis: quia modo quodam infinitè perfectiori se habent in Deo, quàm in seipsis. Quemadmodum vas plenum non potest alium liquorem recipere: sic anima Dei amore imbuta, alios inferiorum rerum amores non capit. *Sicut casta mulier* (ait Chrysostomus) *quæ virum suum amat, nullum alium*

Hom. 28. ex var. in Matth.

Universidad de Deusto
Biblioteca

amat, si autem alium amauerit, iam non amat virum: ita & homo si Deum amat, mundum non amat: si autem mundum amauerit, iam Deum ex toto corde non amat. Sunt nempe
5. amor Dei, & amor creaturæ veluti bilances, in quibus, quo
6. magis vna deprimitur, hoc magis altera eleuatur & attollitur. Et sicut acus qua nauigationis cursum nautæ dirigunt, ex magnetis tactu, in solum mundi polum rectà semper tendit, quocunque flectatur; sic amor Dei purus hoc menti tribuit humanæ, vt terrenis omnibus spretis, sola cœlestia desideret. Meritò igitur diuus Petrus, cœlestis gloriæ gustu & dulcedine captus, sic terrenorum omnium oblitus fuit, vt Christo diceret. *Bonum est nos hic esse.* Huc referri
Text. 7. possunt quæ in textu 2. huius Dominicæ dicta sunt, quòd stimulus virtutis est gloriæ expectatio. De quo etiam vide Domin. Septuagesimæ.

5. *Ipsum audite.*

Christo per omnia obediendum.

LOCVS moralis de perfecta obedientia erga Christi Redemptoris mandata omnia. Vox enim de cœlo delapsa ideo Christum glorificatum coram discipulis esse docuit, non vt illa nunc gloria fruerentur, seu humano affectu, seu sancto; sed vt Christum Iesum verum esse Dei Filium, ac mundi Redemptorem intelligerent, eique per omnia, tam in doctrina (quam partem in altero Promptuario tractauimus) quàm in moribus obedirent.

Dicit ergo vox diuina è cœlo delapsa: Non audiatis mundum, qui docet delicias & diuitias appetendas: sed *ipsum*
Matth. 10. *audite*, qui præcepit contemptum diuitiarum, dicens: *Quid prodest homini si vniuersum mundum lucretur, detrimentum autem animæ suæ patiatur?* Non audiaris mundum, qui
Marth. 18. docet dignitates & honores quærendos: sed *ipsum audite*, qui dicit: *Nisi quis humiliauerit se sicut paruulus iste, non intrabit in regnum cœlorum.* Non audiaris mundum, qui docet
Matth. 5. vindictam appetere, par pari reddere & pro qualibet iniuria litigare: sed *ipsum audite* qui dixit: *Diligite inimicos vestros, &c. Si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi & alteram.* Deus in veteri lege locutus est cum
Exemplum. Moyse in monte, audiente vniuerso populo; & postea crediderunt omnibus quæ dixit eis Moyses. Sic in monte transfiguratus Christus, vt ipsum audiamus in omnibus.

Si in deserto maxima multitudo perijt, eo quòd non obedirent

dirent Moysi seruo Dei maior & terribilior erit eorum ruina qui Christo non obediunt. *Si qui per Angelos dictus est sermo, factus est firmus, & omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam neglexerimus salutem: quæ quum initium accepisset enarrari per Dominum, ab eis qui audierunt, in nos confirmata est? Et Moyses quidem fidelis erat in tota domo eius, tanquã famulus in testimonium eorum quæ dicenda erant: Christus verò tanquam filius in domo sua, quæ sumus nos. Quapropter hodie si vocem eius audieritis, nolite obdurare corda vestra, &c.* quæ sequuntur. Sic & Petrus hanc vocem è cælo auditam vrget, vt ad Christi obedientiã penitus exactissimam, fideles adhortetur. *Ipsum audite* (ait S. Cyprianus) *siue cùm irascitur, siue cùm parcit, in ira te supplico, in clementia gratias ago.* Non audit Christum qui non diligit. Non diligit qui peccato seruit. De hac perfecta obedientia erga Christum, in alio Euangelio diximus.

Hebr. 2.
Hebr. 3.
1. Petri 1.
Serm. de Bap. Christi.
Dom. 2 post Epiph. tom. 4.

EVANGELIVM DOMINICÆ III. QVADRAGESIMAE.

ERAT Iesus eiiciens dæmoniũ, & illud erat mutum. Et cùm eiecisset dæmonium, locutus est mutus; & admirata sunt turbæ. Quidam autem ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eijcit dæmonia. Alij tentantes, signũ de cœlo quærebant ab eo. Ipse autem vt vidit cogitationes eorum, dixit: Omne regnũ in se diuisum desolabitur, & domus supra domũ cadet. Si autem & Satanas in seipsum diuisus est, quomodo stabit regnũ ipsius, quia dicitis in Beelzebub eijcere me dæmonia? Si autẽ ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri in quo eijciunt? Ideo ipsi iudices vestri erunt. Porrò si in digito Dei eijcio dæmonia, profectò peruenit in vos regnum Dei. Cùm fortis armatus custodit atrium suũ, in pace sunt omnia quæ possidet. Si autem fortior illo superueniẽs, vicerit eũ, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat, & spolia eius distribuet. Qui

hoc

Universidad de Deusto
Biblioteca

non est mecũ, aduersum me est: & qui non colligit mecum, dispergit. Cùm immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem. Et non inueniens, dicit: Reuertar in domum meam vnde exiui. Et cùm venerit, inuenit eam scopis mundatam & ornatam, Et tũc vadit, & assumit secum septem alios spiritus nequiores se, & ingressi habitant ibi. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus. Factũ est autem cùm hæc diceret, extollens vocem quædã mulier de turba, dixit ei: Beatus vẽter qui te portauit, & vbera quæ suxisti. At ille dixit: Quinimo beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Erat Iesus eiciens dæmonium, & illud erat mutum.* De potestate dæmonis super corpora humana.
2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum eiicit dæmonia.* De peruerso hominum iudicio, & virtutis odio atque inuidia.
3. *Omne regnum in se diuisum, desolabitur.* De pace seruanda cum Deo & proximo.
4. *Cum fortis armatus custodit atrium suum, omnia quæ possidet, sunt in pace.* De falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus procurat.
5. *Si autem fortior eo superueniens, vicerit eum, vniuersa arma eius auferet in quibus confidebat.* De perfecto peccati exterminio.
6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.* De recidiua peccati.
7. *Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.* Locus duplex. 1. Contra auditores verbi infructuosos. 2. Contra non audientes verbum.

1. *Erat Iesus eiciens dæmonium, & illud erat mutum.*

Diaboli potestas super corpora & animas hominum.

LOcus moralis de potestate dæmonis super corpora & animas peccatorum. Quum enim frequenter in Euangelio legamus Christum eiecisse dæmonia è corporibus hominum; & quú iste dæmoniacus, quem in hoc Euangelio Christus sanauit, non solùm mutus, sed & surdus, & cæcus fuerit quumq; in hoc Euãgelio circa potestatem ejiciẽdi dæmonia cauillati fuerint Iudæi, & accuratè respõderit Christus; hac postremò, quum ideo hominũ corpora à dæmone vexari Deus permittat, vt, quã violenter & hostiliter ad animas perdẽdas operetur, nos doceret & cõmonefaceret; propterea vt de dæmonum in corpora & animas potestate à Deo illis permissa aliquid

aliquid dicatur, hic locus admonet, & ad tanti aduersarij odium & cautelã salubriter informat. Dæmoniacus iste apud Matthæũ dicitur surdus & mutus, quod & vox Græca apud Lucam κώφος signficat. Apud Matthæũ verò additur, etiã cæcus. Dicitur autẽ dæmonium habuisse mutum, surdũ, & cæcum; quia non à natiuitate, sed vi & operatione diaboli talis factus fuerat. Propterea dicit Euangeliũ, quòd *admirata sunt turba*. Propterea inuidi Iudæi cauillabantur: *In principe dæmoniorum eiicit dæmonia*. Totum hoc autẽ non nisi Dei permissione fiebat. Non potuit diabolus Iob in bonis, aut corpore tangere, nisi Deo permittente. In deceptione Achab potestatem accipit à Deo spiritus mendax. In Euangelio petunt à Christo dæmones facultatem ingrediẽdi porcos. Multo magis ingrediendi homines potestatẽ accipiunt. Illustre est huius rei exemplũ de Nerone, Christianorũ persecutore. Plurimis enim vocatis magis, & toto orbe conquisitis, nullũ poterat ab eis responsum ad sua quæsita, ope dæmonũ, extorquere; Deo illud nõ permittẽte, vt refert Plinius. Permittit autem hoc Deus alias quidẽ ob causas, quę ad doctrinam pertinent, vt propter infideles, qui negant esse dæmones, quales erant Sadducæi, propter magos ipsos, vt à diabolo ad Deũ conuertantur, vt in Cypriano mago factũ est, propter Dei potentiã ostendendã. vt docet Augustinus; sed ad mores quod attinet, duabus potissimùm de causis. 1. ad tentationem iustorum. Sic dæmonum opera in ariolis & magis Deus permittit, quia, vt ait Scriptura, *Tentat nos Deus, vt palàm fiat vtrùm diligamus eum ex toto corde, an non*. Qui enim nõ sincerè diligũt Deum, sed sua magis commoda, confugient ad magos, & ad diabolum, vt latè prosequitur diuus Augustinus, disputãs cõtra incantatores suorũ temporum. Secundò, & frequentiùs ad punitionem peccatorũ. Sunt enim ministri iustitiæ diuinæ, *qui mittit indignationem iræ suæ per angelos malos*. Sunt enim quædam peccata grauiora, propter quæ dæmon in corpus ipsum potestatẽ accipit. Vnum est infidelitas positiua, seu agnitę veritati resistere, aut ab ea recedere. Sic Cyprianus docet, suo tempore multos fuisse à diabolo possessos, quòd à fide recessissent: & exemplum adfert de quadã fœmina relapsa, à diabolo interfecta. Alterum est abusus Sacramentorum, cuius rei exẽpla adfert ibidem Cyprianus, narrans viros & mulieres à malis spiritibus possessos, eo quòd sine confessione & pœnitentia peccatorum, ad venerabilem Eucharistiã accedere præsumpsissent. Ex his quoque erant, de quibus Apostolus

Mar. 7. *Matth. 12.*

Potestas diaboli ex Dei permissione

Exempla. *Iob 1. & 2.* *3. Reg. 22.* *Matth. 8.*

Natural. hist. lib. 3. cap. 2.

De Trinit. lib. 3. cap. 9.

Deut. 13.

Tract. 7. super Ioan.

Psal. 72.

Peccata dæmoniacorum. 1.

Lib. 4. epist. 7. Ser. de lapsis. 2.

Universidad de Deusto Biblioteca

1.Cor.11. 3. lus dixit : *Propter hoc infirmi inter vos multi sunt, & dormiunt multi.* Huius etiam generis est blasphemia in Deum. Sic Apostolus *Hymenæum & Alexandrum tradidit Satanæ, vt discant non blasphemare.* Nonnunquam propter vehementem animi perturbationem ex ira & iurgio ortam, diabolus corpus ingreditur: cuius rei tria recentia exempla refert Alexander, ab Alexandro, scriptor modernus. Scitu piùs verò in tenera ætate, propter imprecationem parentum temerariam, sed satis vsitatam, à diabolo possidentur paruuli & paruulæ. Exempla sunt frequentia.

2.Tit.1. 4.

Genial.dierum lib.4 c.19. 5. *Exempla.*

In vita sancti Zenobij martyris sic legitur: Mater quũ filio febribus laboranti, quadragies vna nocte poculum porrexisset, puerõque adhuc potum petenti irata dixisset, Vnà cum hoc diabolum bibe; puer statim à dæmone possidetur. Celebris illa dæmoniaca Laudunensis in Gallia, anno 1566. liberata, itemque Montensis in Hannonia, anno 1584. ex hac parentum suorum imprecatione in potestatem dæmonis venerunt. Interdum ex inuidia & liuore à dæmone quis possidetur. Sic Saul agitatus fuit à spiritu malo propter inuidiam qua in Dauid flagrabat. Interdum propter effrenem libidinem. Sic septem mariti Saræ, quæ iuniori postea Tobiæ nupsit, à dæmone interfecti sunt. Prosper quoque refert de fœmina à dæmone possessa, eo quòd impudicè aspexisset. Veneris quoddam idolum in balneo positum. Sed & propter superbiam. Sic enim Nabuchodonosor, supra modum superbiens, punitus est. Dixit enim: *Nonne hæc Babylon ciuitas magna, quam ego ædificaui in domum regni, in robore fortitudinis meæ, & in gloria decoris mei? Cumq; sermo adhuc esset in ore Regis, vox de cælo ruit: Tibi dicitur Nabuchodonosor Rex. Regnũ transibit à te: & ab hominibus eijcient te, & cum bestijs feris erit habitatio tua: fenum quasi bos comedes,* &c. Nempe per diabolum sic dementatus fuit: vt putaret se esse bestiam, sicuti hũc locum exponunt sanctus Hieronymus, Epiphanius, & alij: & latè docteque defendit Petrus Loyerius in libris de Spectris. Frequentissimè verò propter nimiam curiositatem ex hominum corporibus loquitur dæmon: & decipit stultos: & hæc ferè sola causa est, quòd tot magos & maleficos etiam hodie passim videmus. De qua re sic Augustinus in Sententijs: *Per dæmonum fallaciam illuditur curiositas humana, quando id impudenter appetunt scire, quod nulla ratione eis competit inuestigare.*

6. 1.Reg.16. 7. Tobiæ 6. In dimidio 17p. cap.3. 8. Dan.4.

In comment. In vita Daniel. Lib.1.c.11. 9.

Conf.26.q.3. can.fin.

At

Dæmoniaci quoad animã.

At verò per peccatum omne mortale grauiùs circa animam operatur dæmon, & magis dæmoniaci sumus. Animam quidem ille sicut corpus possidere & inhabitare non potest (soli Deo hoc posse proprium est, quia ipse habet intrinsecam operationem essentiæ) tamen circa illam fœdos effectus operatur. Idcirco enim vocatur *Princeps potestatis aëris huius qui operatur in filijs diffidentiæ.* Et olim vocabantur Energumeni, in quibus diabolus operabatur, qua voce Paulus hoc loco vsus est, τὸ ἐνεργοῦντος. Hoc etiam sensu vocatur *Princeps huius mundi. Nunc iudicium est mundi, nunc princeps huius mundi eijcietur foras.* Videlicet, vt non operetur in hominum animis sicut priùs, quia filij diffidentiæ per fidem fient filij Dei, vt sic non regnet ampliùs peccatum in mortali corpore ipsorum. *Vocatur Princeps mundi* (ait Augustinus) *quia dominatur ei qui diligit temporalia bona, quæ in hoc mundo sita continentur: & quia princeps est cupiditatum earum, quibus concupiscitur omne quod transit. Quando enim dictum est peccatori, Terra es, & in terram ibis, eodem tempore dictũ est diabolo, Terram manducabis. Datus est ergo in cibum diabolo peccator. Non simus terra, si nolumus manducari à serpente. Sicut quod manducamus, in nostrum corpus conuertimus, sic per malos mores hoc efficimur quod diabolus est, ei similes, eiq; subiecti.* Hæc ille. Hac etiam ratione vocatur in hoc Euangelio, *Fortis armatus, custodiẽs atrium suum.* Pec peccati enim dominiũ, atrium & ingressum cordis nostri ita custodit & tenet, vt nihil diuinum, salutare nihil eò possit ingredi. *Tollit verbum de corde nostro: suffocat illud per fallaces diuitias, sollicitudines, & voluptates huius vitæ:* vt in alia Dominica explicatum est. Docent hoc Scripturæ, tam in genere, quàm in particulari, de quolibet ferè peccato. *Qui facit peccatum, ex diabolo est:* &, *Christus venit vt dissoluat opera diaboli,* id est, peccata. Vnde & Iudæis dixit: *Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere.* Porrò in anima operatur diabolus per odium fraternum: *Qui odit fratrem, homicida est. Diabolus autem fuit homicida ab initio.* Per mendacium; *Diabolus enim mendax est, & pater mendacij.* Per libidinem, quia ille est *immundus spiritus,* vt in hoc Euangelio vocatur. Per superbiam, quia ille est *Rex super omnes filios superbiæ.* Et suadet Apostolus non promouendi neophytum, *ne elatus incidat in iudicium diaboli.* Per auaritiam, propter quam de Iuda auaro dictum est, *Vnus ex vobis diabolus est.* Per dolum, & fallaciam, & circumuentionem proximi.

Dom.Sexag. Ephes.2. Ioan.12. De agone Christiano ca.1. & 2. Gen.3. Luc.8. 1.Ioan.3. Ioan.8. 1.Ioh 3. Ioan.8. Luc.11. Iob 41. Ioan.6.

Sic

Universidad de Deusto
Biblioteca

Act.13.

Ephes.4.

Sic Elymas magus, *plenus omni dolo & fallacia*, vocatur à Paulo. *filius diaboli*. Per iracundiam. *Sol non occidat super iracundiam vestram. Nolite locum dare diabolo.* Porrò quanto grauius & infelicius sit hoc modo dæmoniacum esse, quàm corpus à diabolo possideri, argumento esse potest ipsa Ecclesiastica disciplina. Ab Apostolo enim *corpus traditur Satanæ, vt spiritus saluus fiat.* Tunc enim Apostoli (ait sanctus Chrysostomus) vt à dæmonibus obsessos liberare, ita potestati dæmonis peccatores tradere poterant. Huius etiam rei argumentum est, quòd etiam propter venialia interdum peccata, corpora possidere dæmon permittitur: vt propter impatientiam, vel durius verbum prolatum, Abbas Moyses possessus fuit, teste Cassiano: vt propter gulam leuiorem, & auidam de fonte potationem monachus alius, teste sancto Gregorio in dialogis: vt denique propter distractionem inter orandum vt in vita sancti Bernardi legitur. Refert Seuerus Sulpitius, sanctum quendam Eremitam à Deo petiisse, & impetrasse, vt per aliquot menses à dæmone quoad corpus agitaretur, propter superbiæ periculum. Stagyrites ille monachus, ad quem libros de Prouidentia Dei D. Chrysostomus scripsit, arreptus à dæmone fuit, non quum in seculi delitiis vir nobilis versaretur, sed quum in vita monastica vitam sanctissimè institueret. Hæc omnia argumento sunt, dæmoniacos corporaliter non esse semper deteriori loco, sed sæpe multo meliori & feliciori, quàm qui animo tenus dæmoniaci sunt. Qui aliter iudicant, ideo sic iudicant, quia oculos habent in carne, non in corde. Quanquam & oculi carnis docere hoc possunt, vt obseruant sanctus Chrysostomus. *Peccatum*, inquit, *grauius est dæmone. Nam ille quidem humiles facit. An non videtis dæmoniacos, quando respuerint à morbo, quàm sint submissi, quomodo intueri non audent? Nos contrà iniustitia afficientes non erubescimus.* Hæc ille. Dæmoniacus quem Christus in hoc Euangelio sanauit, pessimo loco fuisse videtur, quia & mutus, & surdus, & cæcus fuit. Sed plerique hodie peccatores (res dolenda) tales dæmoniaci sunt, muti, surdi, & cæci; non corpore, sed animo: quod infinitè deterius & periculosius est, eóque periculosius, quo minùs videtur & agnoscitur periculum. Dæmoniacos corpore fugiunt omnes, & illis exorcista quæritur omni cum diligentia. Dæmoniacos animo fugit nemo, & exorcistas omnes ipsi fugiunt, quia nec videre eos possunt, nec audire volunt.

1.Cor.15.
Hom.5. in 1.Cor.
Dæmoniaci corpore propter leuia peccata.
Exempla.
Collat.7.c.27.
Lib.2.c.4.
Lib.2.cap.1.
In vita sancti Martini dial.1.

Hom.41 in Act. Apost.

Dæmonium mutum qui habeant.

Mutum dæmonium habent, qui nec Deum laudare, nec peccata

peccata sua confiteri possunt. Quàm multi ad deliberandum in causis humanis facundissimi, ad peccatorum suorum confessionem, sacerdoti Dei faciendam, penitus elingues sunt, & tanquam paruuli, non valentes loqui, aiunt: Interroga me pater, quia confiteri nescio! Hos diabolus mutos fecit, non natura. Diaboli enim hæc grauis astutia est, & dolus pessimus, vt nobis tacentibus peccata nostra, ipse postea nos accuset. Qua de re sic diuus Chrysostomus: *Pudorem & verecundiam Deus dedit peccato confessioni fiduciam. Inuertit rem diabolus, & peccato fiduciam præbet, confessioni pudorem & verecundiam. Non pudet peccare, pudet confiteri.* Sic ferè & D. Ambrosius: *Nouit omnia Deus, sed expectat vocem tuam. Non vult vt insultet tibi diabolus, & celantem peccata tua arguat. Præueni accusatorem tuum.* Nempe diabolus vocatur in Apocalypsi, *Accusator fratrum, qui accusat nos in conspectu Dei die ac nocte.* Sed illa peccata, quæ hîc confessi fuerimus Deo & sacerdoti eius, accusare non potest: cætera omnia accusabit. Sic Origenes: *Cuncta peccata necesse est publicari, necesse est proferri. Proferri autem aut à nobis, aut ab illo, qui & accusator peccati est, & inuentor. Si præueniamus eum in hac vita, & iniquitatem diaboli præuenimus.* Hoc ergo agimus peccata in hac vita confiteamur. Quod qui non faciunt, secretarij diaboli sunt, eiúsque arcana seruant. Narrat venerabilis Beda, de viro quodam militari & aulico, Regi suo percharo, qui ex graui infirmitate decumbens, à Rege ipso semel atque iterum monitus, peccata vt sua ac scelera confiteretur, pœnitentiámque ageret, respondit, *Non se tunc velle confiteri peccata sua, sed cum ab infirmitate resurgeret, ne forte exprobrarent sibi sodales, quòd timore mortis faceret ea, quæ sospes facere noluerat: fortiter quidem, vt sibi videbatur, locutus, sed miserabiliter, vt postea patuit, dæmoniaca fraude seductus.* Moritur enim paulo pòst absque pœnitentia, & venia desperata. Hic miser dæmonium mutum habuit. Obseruatum est inexorabilis nostri temporis, diabolum peccata astantium reuelasse, quæ nondum confessi fuerant; eosdémque post confessionem redeuntes, nullius peccati arguere potuisse. Cuius etiam rei in vita sancti Dunstani Archiepiscopi Cantuariensis exemplum legere licet. Qui in fluuium cadit, etiam si aqua vsque ad barbam accedat, viuere tamen & euadere potest, donec os ipsum aquæ intret & cooperiat; tunc enim nullum vitæ remedium. Quem mutum diabolus fecit, quem à peccati confessione abduxit, de eius salute nulla spes re-

Hemil.3 de pœnitent.
De pœnitent. lib.2.cap.7.
Apoc.12.
Confessionis peccat. necessitas.
Lib.3. in Leuit.
Exemplum. Hist. Eccles. gentis Angl. lib.5.cap.14.
In hist. Lauduncnsi, cap.39.
Apud Surium, tom.1. pag.314.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

liqua est. Deus inter cæteras grauissimas comminationes
Ezech. 3. apud Prophetam dicit: *Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus.* In palato residet gustus. Linguam
Similia. adhærere palato, est voluptatem sic capere in peccatis, vt
1. propter voluptatem linguatraceat. Lupus, quum ouem rapit,
Stella in Luc. cap. 11. primùm & ante omnia guttur ore comprehendit, ne possit balare, & pastoris opem inclamare. Sic diabolus os nostrum pudore vel ignauia claudit, vt peccatũ vero Pastori Christo, & alijs ab eo pastoribus Ecclesiæ datis, aperire nequeat. Nouit contraria contrarijs curari, ideoque peccatum, quod
2. semper secretum petit, & occultari vult, sui propalatione & manifestatione sanari. Impudicus, qui virginem sollicitat, id ante omnia suadet, ne parentibus aut amicis aliquid eorum quæ dicuntur effutiat. Sic dæmon, animam stupraturus,
3. silentium indicit. Qui natura muti sunt, quia loqui nequeunt, per signa, per digitos, per gestus corporis ostendunt quid velint. Sic Christiani, qui mutum dæmonium habent, signis quidem vtuntur communibus; cruce frontem signant, Ecclesiam ingrediuntur, genibus flexis orare se velle ostendunt; sed nihil præter signa habent: nec orant nec laudant, neć confitentur; fari nequeunt quæ ad Dei gloriam, vel salutem propriam faciunt. Hi habent dæmonium mutum.

Dæmonium surdum. Sed qui mutus est idem surdus est; imò ideo mutus, quia surdus. Dæmonium surdum habet, qui Dei verbum non audit, aut si audit, non attendit, quia diabolus rapit verbum de corde eius, de quo aliqua diximus in alia Dominica. Si hominem videres in via ambulantem, post quem multi clamarent, monentes vt ab illa deflectat, quia nec recta via est, & præterea latronum insidijs plena, & ille nihilominus pergeret porrò semper. nónne eum surdum omnes existimarent? Talis est, quem nulla verbi Dei prædicatio, nulla Ecclesiæ
Dom. Sexag. Similia. doctrina, nulla sana consilia ad viam virtutis aberrantem
1. reducere possunt. Qui arcem obsidione premit, curat vt nullum alimentorum genus ad obsessos ingrediatur: diabolus quos possidere vult, obsidet primùm, & ab omni spirituali cibo capiendo diligenter abarcet. Custos carceris non multum impedit, vt, qui carcere detinentur, intra carcerem so-
2. lutis pedibus ac manibus incedant; hoc autem diligentissimè curat, vt ostium carceris perpetuò sit clausum, ne exeant: sic diabolus, quos in peccato captiuos tenet, non adeò multum curat, si liberas habeant manus ad faciendas eleemosynas, & liberos pedes quibus Ecclesiam frequentent; sed id

id summopere curat, ne ostium cordis ad verbi Dei auditum pateat, ne semen bonum intrò recipiatur, & fructificet. *Esaiæ 52.*
Dicit Propheta: *Solue vinculum colli tui captiua filia Sion.* 4.
Gratis venundati estis, & sine argento redimemini. Inter omnia vincula, colli vinculum maximè est & periculosum & durum. Latro, pedibus manibúsque ligatus, spem adhuc habet euadendi mortem: cùm verò collum fune alligatur, nouit se suspendio esse proximum. Peccator etsi manibus ac pedibus à diabolo vinctus teneatur, vt vix vllum bonum opus facere valeat; tamen adhuc spes salutis esse potest, quàm diu collum & caput liberum habet, vt ad verbum salutis audiendum aures arrigat suas: sed si ita à diabolo ad terrena incuruatur, vt collo colligato, capitis liberum vsum non habeat, nouerit se damnationi proximum. Dæmonum enim peccatori insultantium illa in Scripturis vox est: *Dixerunt animæ tuæ, Incurua re, vt transeamus: & posuisti vt terram corpus tuum, & quasi viam transeuntibus.* Qui se à diabolo ligari permittit, & quasi suffocari in se omne salutis verbum, incuruatur in omnem terrenam cupiditatem, vt super eum diabolus transeat, omnemq; suam in eo voluntatem faciat, iuxta verbum Pauli de huiusmodi: *Qui captiui tenentur* 2. *Tim. 2.*
ad voluntatem eius. Sed & prætorea excæcat suos diabolus, & sunt qui habent dæmonium cæcum; quales planè omnes sunt mortaliter peccantes, vt in alio Euangelio ostendimus. Si te opus aliquod aggredientem, nudo ense aliquis adoriretur mortem præsentem minitans, tu verò nihilominus in opere patrando pergeres, opúsque compleres; nónne te omnes meritò cæcũ ducerent, ac nihil videre aut certè sic operi intentum tuo, vt ad aliquid aliud videndum oculos non haberes? Quum Metellus Syracusas post longam obsidionem cepisset, iubet per edictum toti exercitui, ne quis Archimedem Geometram admirabilem læderet, sed ad se saluum perduceret. Ingressus inter prædandum vrbem miles in hospitium Archimedis, sed eum ignorans, videt eum in puluere lineas ducentem: rogat, stricto gladio, quis esset; Archimedes operi intentus, iubet, ne lineas à se ductas pedibus perturbet. Noli (inquit) obsecro, istum circulum disturbare. Iratus miles, hominem interficit. Peccatores, ita peccatis suis intenti & addicti sunt, vt, quasi nulla esset Dei iustitia, in opere securi pergant. Et tamen dicit Scriptura: *Nisi* *Psal. 7.*
conuersi fueritis, gladium suum vibrauit, arcum suum tetendit, & paranit illum. Non dicit, vibrabit, tendet, parabit; sed

Dæmonium cæcum.
Dom. Quinquag. Simile.
Exemplum. Valer. Max. lib. 8. cap. 7.

omnia iam facta & parata affirmat. Non nisi mera cæcitas, qua diabolus eorum corda tenet, hunc diuini iudicij contemptum parit. Balam impius Propheta, & ad maledicendum Dei populum pergens, non videt in via Angelum Dei stantem, gladio euaginato. Asina Angelum vidit, & declinat è via quantum potest. Simplices, & timentes Deum, vident Dei iudicia, & timent, & à peccato sibi cauent. Superbi, & pecuniæ cupidi, vt iste Balam, lucrum suum & honorem quærentes, non vident quicquam in via. Nullum Dei iudicium formidant. De hac cæcitate dixit Ioannes: *Mundus Christum non cognouit, & tenebræ eum non comprehenderunt.* Sicut ego qui somnum prorsus tranquillum capere vult, primùm iubet, vt tota familia silentium seruet; secundò fenestras claudit, tertiò ianitori præcipit, vt neminem intromittat sic diabolus, vt suos peccati somno oppressos teneat, primùm surdos facit, vt voces prædicatorum non audiant; deinde mutos, vt peccatum nunquam confiteantur; ac postremò cæcos, vt peccatum tandem ipsum non agnoscant, iuxta illud: *Impius, quum in profundum venerit, contemnet.*

Exemplum. Num. 23.

Ioan. 1.

Simile.

Prou. 18.

2. *Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub principe dæmoniorum, eijcit dæmonia.*

Iudæis peruersa.

LOcus moralis de peruerso & iniquo hominum iudicio, & de virtutis odio seu inuidia. Tam stupendum miraculum, tam illustre beneficium, hominis muti, surdi, & cæci, idque dæmoniaci, liberati, quod turbæ & simpliciores homines admirati sunt, digna laude prædicantes; alij tamen, quos Pharisæos fuisse Matthæus dicit; *Scribæ populi.* Marcus scribit; totum pessimè calumniantur, & dæmoni, adeoque dæmoniorum principi attribuunt. Quemadmodum lignum, cuius dimidia pars submersa est in aqua, altera verò extra aquas libero aëri subiecta, fractum & obliquum esse intuentibus videtur, quum tamen reuera integrum & rectum sit: sic ea virtus, quæ recta ratione præditis perfecta, & omnibus suis numeris absoluta videtur, ab improbis iniqua iudicatur, propter iudicium inuidiæ & malitiæ crasso humore depranatum. Nullum est opus tam bonum, quod improbi non vituperent. Si humilis es, abiectum te & vilem reputent: si patiens, pusillanimem & ignauum te dicent: si studiosus, deuotus, pius, hypocritam te vocabunt: si abstinens, auarum: si taces,

Matth. 9. Marci 3.

Simile.

taces, stultum: si loqueris, garrulum: si iustus, crudelem: si misericors, inertem: si grauitatem indueris, superbum. si affabilem te præbes, leuem: si liberalis in pauperes, prodigum: si minus dederis, auarum appellabunt. Cùm Dauid misisset nuncios, vt consolarentur Anon Regem Amon, de morte patris sui Naas, charitate motus; impij id factum sic interpretantur, quasi speculandi causa, & animo hostili id fecisset, vnde & maxima ignominia nuncios affecerunt. Sic diabolus ipse, quum Iob virum sanctum Deus laudaret: *Nunquid* (inquit) *gratis Iob timet Deum?* accusat vt hypocritam & auarum. Fluuius magnus, & alueus latè patens, omnes riuulos ad se venientes, sinu suo excipit & complectitur. Ignis omnia comburit, & in seipsum conuertit. Charitas dilatata, omnes aliorum actiones in bonam partem accipit: & vbi factum non potest, saltem intentionem excusat. Inuidiæ flamma superbiæ ignis, malitiæ & iræ feruor omnia bona consumit, & nihil facit, sibique assimilat. Serpens florem comedit, & in venenum conuertit, ex quo apes mel colligit. Ædificium perpendiculo mensuratum, quo plura habet superposita, eo validius est. Si regula errauit, & mensura defecit; quicquid superextruis, corruet. Cor nostrum, quod veluti basis est & fundamentum omnium, quæ vel agimus ipsi, vel ab alijs acta iudicamus, si rectæ rationis perpendiculo mensuratur, ex omnibus aliorum bonis operibus ædificatur, & quanto plura videt, tanto ædificatur magis & corroboratur, suum in omnibus profectum facicus: at si malitia, odio, inuidia, superbia infectum & corruptum fuerit, omnia in suam perniciem conuertit, ex omnibus calumniandi, rixandi, vituperandi ansam capit. Quære cur Caiphas, & Pharisæi, & Scribæ, & Seniores populi contra Christum consilium inierunt. Respondebunt, *Quia hic homo multa signa facit.* Quære cur multi hodie pij, religiosi, sancti, & docti viri odio habentur. Respondebitur, Quia isti homines multa signa faciunt: præter & supra vulgus hominum vitam piè ac sanctè instituunt. De huiusmodi dicit Propheta: *Frater fui draconum, & socius struthionum.* Draco insidiatur elephantis partui, vt postea pungat vel mordeat. Inuidus bono operi alterius, ptauæ suspicionis iudicio insidiatur, aculeo murmurationis pungit, & veneno detractionis mordet. Sicut ignis Græcus in aquis magis inardescit, & noctua media luce magis caligat: sic inuidus in aquis gratiarum fortius exardescit, vnde deberet extingui; & luce bonorum operum magis

Exempla. 2. Reg. 10.

Iob 1.

Similia. 1.

2.

3.

Inuidiæ malum.

Exempla. Ioan. 11.

Iob 30.

S. Bonauent. in Diæta salutis. cap. 6.

Similia. 1.

excæcatur, vnde deberet illuminari. Huiusmodi scarabæo
Hæres. 44. 2. similem esse scribit Epiphanius; vel quia non nisi hominum
vitia notat, vt in stercore semper versatur scarabæus; vel
quia solis aliorum virtutibus vexatur, sicut vnguentum fuci balsami, au nardi, aut alium quemuis odorem scarabæus
3. non sustinet. Sicut ægritudo oculorum (ait Plutarchus) ad
In lib. de adit. 4. omnem splendorem turbatur, sic inuidia ad omnem virtutem: & sicut cantharides lætioribus frumentis, & viridioribus rosis maximè innascuntur, ita inuidia & maleuolentia
Exempla. optimis quibusque insidiatur. Cùm Athenienses Aristidem
Plutar. in Grac. Apophth. ostracismo, id est, datis testulis, damnare vellent; & rusticus quidam testulam ad eum deferens, insisset vt Aristidis nomen inscriberet; Nostine, inquit Aristides, Aristidem? Cùm ille negasset se nosse, molestè tamen ferre quòd Iustus cognomine diceretur; siluit Aristides, & nomen suum inscripsit testulæ, & reddidit. Aristoteles postea ex Athenis aliò cùm commigrasset domicilium fixurus, causam rogatus, respondit; *Ne bis in Philosophiam Athenæ peccarent:* coniiciens id sibi euenturum, quod paulo antè Socrati, qui
Simile. æmulorum inuidia veneno interire coactus est. Si in puteum luto & cœno plenum aquam puram & claram infuderis, nihil aliud efficies, nisi vt aquam perdas, & cœnum turbes. Sic bona quæ Christus confert impiis, ipsi in deterius conuertunt, vt illis deteriores fiunt. Nam quòd ex sola inuidia Pharisæi & Scribæ hoc Christi miraculum principi dæmoniorum attribuerunt, ex vna Christi responsione manifestè patet, qua dixit: *Si ego in Beelzebub eijcio dæmonia, filij vestri in quo eijciunt?* Filiorum nomine, Chrysostomus Hie-
Hom. 29. & 42. ronymus, & Hylarius in hunc locum, discipulos Christi intelligunt, qui, iuxta potestatem illis antea datam, dæmonia
Matth. & Luc. 10. eijciebant. Dicebant enim ad Christum redeuntes: *Domine, etiam dæmonia subijciuntur nobis.* Qui opus alienum con-
Similia. demnat, transferat illud in alterum, qui eum nunquam offendit. Videbit vtrùm ex iudicio, an ex effectu condemnet. Iudex qui alteri parti infensus, alteri amicus est, ipso iure repudiatur. Sic de aliorum factis non est idoneus iudex, quibus infensus est. In languido stomacho cibus omnis, quantumcumque pretiosus, perit, & in malos conuertitur humores. Sic cor inuidum, omnia rectè facta conuertit in vitia, & de illis contristatur, non pascitur. Acutè Bion Borysthenites, inuido cuidam subtristi: *Nescio* (inquit) *vtrùm tibi*
Apophthegma. Laert. libro 4. *malum, an alteri alieni bonum contigerit.* Ad istos applicari potest

potest quod Propheta dicit: *Occidet sol in meridie, & tenebrescere faciam terram in die lucis.* Nam in bonis operibus, *Amos 8.*
quæ natura sua *sic lucent, vt glorificetur Deus*; inuidus nihil *Matth. 5.*
nisi metas tenebras videt: ideóque (vt sapienter scripsit sanctus Gregorius) *Ex alienis bonis, quæ si diligeret, sua faceret* *Cura Pastoral. part. 3. admonit. 11.*
bona, non diligendo, sed inuidendo, sua facit mala. Quam etiam ob causam Christus apud Matthæum, post tantam hanc Pharisæorum blasphemiam, ex inuidia natam, terribilissimum in eos fulmen vibrat: *Qui dixerit verbum contra Spiritum sanctum, non remittetur ei, neque in hoc seculo, neque in futuro.* Omnis quippe inuidus & maleuolus, qui bona opera, quæ sunt opera Spiritus sancti, ac si essent peccata & diaboli opera, traducit (sicut hic Pharisæi fecerunt) quum talis maleuolentia cor durum & impœnitens reddat, peccat in Spiritum sanctum peccato blasphemiæ, quod non remittetur. *Mala cætera* (ait Cyprianus) *habent terminum & quodcunque delinquitur, delicti consummatione finitur. In latrone conquieuit scelus homicidio admisso, & prædoni rapacitatem statuit præda possessa. Inuidia terminum non habet, permanens iugiter malum, & sine fine peccatum.* Quod exemplo illustrat Chrysostomus: *Corinthius fornicator accusatus fuit, & breui correctus. Abeli Cain inuidit, sed sanatus non est. Quin & Deo vlcus eius sanaturo magis intumescebat, & fluctuabatur, & ad eadem properabat.* Nempe (vt ait Prosper) Vnde *possunt fieri boni, qui sunt in bono mali? Aut quomodo eos punient mala sua, quos etiam bona puniunt alienat*

Matth. 12.
Peccatum in Spiritum sanctum.
In sermo de zelo & liuore. Exemplum.
Hom. 44. ad pop. Antioch.
De vita contempl. lib. 3. cap. 9.

3. *Omne regnum in se diuisum desolabitur.*

LOCVS moralis de pace seruanda cum Deo & proximo. Nam vt in regno, sic in corde humano sè res habet, vt omnis diuisio ac separatio, siue à Deo, siue à proximo (quorum vnum sine altero non fit) pestem ei atque perniciem adferat. Primus noster parens è paradiso voluptatis expulsus est, quia non seruauit pacem cum Deo; sed serpentis & vxoris consilium sequutus, diuisit se ab eo, violans mandatum. Mundus diluuio periit propter discordiam, & vitæ dissimilitudinem, quæ erat inter filios Seth, timentes Deum, & filios Cain, qui corruperant viam suam. Antequam filij Israël in captiuitatem ab Assyriis ducerentur, decem illæ tribus ab aliis duabus Iuda & Benjamin separatæ, diuersum regnum constituerunt. In naturalibus, quando elementa in mixto debitã proportionem seruant & conformitatem, mixtum diu per-

De pace cum Deo & proximo.
Exempla.
Genes. 3.
Genes. 6.
3. Reg. 11.
4. Reg. 17.

Universidad de Deusto
Biblioteca

seuerat: vbi illa analogia & pax dissoluitur, mixtum corrũpitur. Vnde iuxta Christi verba dicit Psalmista: *Conturbatæ sunt Gentes, & inclinata sunt regna.* Paulus verò ad pacem singulos inuitans: *Si inuicem*, inquit, *mordetis & comeditis, videte ne ab inuicem consumamini.* In exercitu nulla præsentior clades quàm quando acies dissipata est, aut inter milites dissensio coorta: at tota vita nostra militia quædã est super terrãm. Si cum Deo & proximo pax seruatur, ab hostibus non timendum. Sed ideo debellamur à carne, à mundo, à diabolo, quia hæc pax non seruatur. Originalis peccati pœna & rebellio & rixa carnis contra spiritum. Sed renati & iustificati in Christo, *pacem habent apud Deum, vt non regnet peccatum in mortali corpore nostro. Hæc est pax Dei, quæ exuperat omnem sensum, custodiens corda nostra* id est, voluntates) *& intelligentias nostras in Christo Iesu.* Vt videlicet, quod per fidem faciendum intelligimus, per voluntatis cõsensum faciamus. Hanc pacem Christus dedit, quum diceret: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* Mundi enim pax est consensus improborum inter se contra Deum, & ea quæ Dei sunt. Herodes & Pilatus facti sunt amici, vt Christus interficeretur. Pharisæi & Sadducæi in Christo tollendo consenserunt. Omnes filij Iacob, contra vnum Ioseph conspirantes, ita cõcordiam tenuerũt, vt totis viginti annis, quum interea sæpe, vt fit, inter se dissenserint, venditionem tamen fratris patri non aperuerint. Sed pax Christi talis non est. Illa enim sic facit vtraque vnum, vt non sit pax cum Deo, nisi eadem teneatur cum proximo; nec cum proximo, nisi eriam cum Deo. Cuius rei hæc est euidens demonstratio. Omnes lineæ quæ à circumferentia in centrum ducuntur, & in centro desinunt, mutuò se in ipso centro contingunt. Quare nulla linea, vel ab aliis lineis se separat circumferentiam egressa, quin eadem opera centrum deserat; vel à centro se seiungit & diuidit, quin eadem opera à coniunctis lineis se seiungat. Omnes in Deo, omnium authore & principio, coniungimur, & ab illo in hanc vniuersi circumferentiam omnes ortum accepimus, ideóque omnes verè proximi sumus, quasique eiusdem circumferentiæ cognatæ lineæ. *Nam & ideo* (vt sapienter notauit sanctus Augustinus) *vnum ac singulum Deus creauit hominem, vt eo modo vehementiùs commendaretur ipsius societatis vnitas, vinculumque concordiæ; si non tantùm inter se naturæ similitudine, verùm etiã cognationis affectu homines*

Galat. 5. Simile.

Rom. 4. & 5. Philip. 4.

Ioan. 14. Mundi pax. Matth. 27.

Deciuit. Dei, lib. 12. cap. 21.

homines nescirent. Nullus itaque vel Dei amorem deponit, quin statim amorem cum proximo verum (qui est amate proximũ in ordine ad Deum) amittat; vel à proximi amore recedit, quin eadem opera, omnem in Deum veram charitatem amittat. Hac de causa dixit Christus, *Mandatum de diligendo proximo, simile esse mandato de diligendo Deo:* quia videlicet vnum sine altero non impletur: atque adeò (vt ait Apostolus:) *Qui diligit proximum, legem impleuit.* Sed & idem Christus docuit, quum diceret: *Si offers munus tuum ad altare, & ibi recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduersum te, vade prius reconciliare fratri tuo: & sic veni, & offer munus tuum.* Idcirco Deus munus ad altare non accipit, nisi priùs facta pace cum fratre, quia nõ est pax inter nos & illum, quàm diu non est pax inter nos & proximum. Hac stante pace, stabit regnum nostrum, regnum Dei in nobis, regnum gratiæ; quia gratia regnat per Christum, vt peccatũ non regnet per diabolum. Propter hanc pacem stabiliendã *Christus in mundum venit: vt dissoluat opera diaboli, & duos condat in semetipso, in vnum nouum hominem, faciens pacem, vt reconciliet amborum in vno corpore Deo per crucem, interficiens inimicitias in semetipso.* Sic patrem orat: *Volo Pater, vt, quos dedisti mihi, omnes vnum sint, sicut & nos vnum sumus.* Et post longam prædicationem. *Hæc*, inquit, *dixi vobis, vt habeatis pacem in me.* Si princeps aliquis in longinquam profectionem abiturus, sponsæ suæ munus aliquod pretiosum, in amoris pignus, relinqueret; magna esset ingratitudo, & fœdum facinus, si, eo terga vertente, munus illud confestim sponsa projiceret in sterquilinium. At hoc facit qui, neglecta pace cum Deo & cum proximo, vel per carnis voluptates fouet bellum contra spiritum; vel per iram, inuidiam, superbiam, violat pacem cum proximo. Monet Apostolus: *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiscum.* Alioqui, vt prædixit Psalmista, *Noluit benedictionem, & elongabitur ab eo.* Et, *Non est pax impijs, dicit Dominus.* Et rursum: *Contritio & infelicitas in vijs eorum, & viã pacis non cognouerunt.* Accidit quippe in hac pace spirituali, quod in temporali contingere solet. Scipio Africanus, cùm Numantinos sæpe victores iam fregisset, obsessósq; tandem expugnasset; Tyresium eorum Principem rogauit, Qua de causa Numantia, aut priùs inuicta, aut post euersa fuisset? Respondit Tyresius. *Concordia victoriam, discordia exitium præbuit.* Hinc meritò laudatur Themistocles, qui cum Aristide, cum quo illi simultas erat, ad perd 5 agendam

Matth. 22.

Rom. 13. Matth. 5.

1. Ioan. 4. Ephes. 2.

Ioan. 17.

Ioan. 16. Simile.

2. Corinth. 13.

Psal. 118. Isaiæ 48. Psal. 13.

Brusonius lib. 2. cap. 4. Exempla. 1.

Plutarch. in Græc. Apoph. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

agendam legationem collecta delectus. Vis, inquit, vt in his montibus simultatem deponamus? Nam si videbitur, reuersi illam resumemus. Si enim ille priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati magna cum laude: quãto studiosiùs priuatos nostros affectus, vel nostræ saluti, vel Ecclesiæ vtilitati, vel Dei gloriæ postponere debemus? Memorabile est quod de Seiluro quodam, qui moriens octoginta masculos reliquit liberos, memoriæ proditum est. Moriturus, fasciculum iaculorum singulis porrexit, iussitque rumpere. Id cùm singuli recusassent, eo quòd videretur impossibile, ipse singula iacula exemit, ac ita facilè confregit omnia, filios admonẽs his verbis: Si concordes eritis, validi, inuictiq; permanebitis: contrà, si dissidiis & seditione distrahemini, imbecilles eritis, & expugnatu faciles. Sic floruit Ecclesia quàm diu, sicut in exordio, *credentium erat cor vnum, & anima vna.* Sed postquam cœperunt Christiani, *non quæ Iesu Christi, sed quæ sua sunt quærere*; nec omnes *idem sapere*, sed *peregrinis & variis doctrinis abduci*, ab vnitate fidei in sectas & hæreses, ab hæreticis ad atheismũ itum est. Leo Byzantinus apud Athenienses legatione fungens, quum, alter cante populo, suggestum conscendisset, eo quòd valdè obesus & crassus esset à toto populo sublatis cachinnis irridetur. At ille, Viri, inquit, Athenienses, ego crassus & obesus vxorem quoque habeo pinguissimam: tamen concordes vnus capit lectulus; discordes, nec tota domus. Huc etiam pertinere potest Sertorij Ducis Romani commentum de cauda equina. Duos constituit equos, alterum validissimum, alterum infirmissimum: & huius caudam à valido iuuene vniuersam cõuelli, illius ab infirmo sene paulatim carpi iussit. Sed dum adolescentis dextera irrito se labore fatigat, senio confecta manus ministerium executa est. Docere voluit, Romanum exercitum per partes conuelli posse; eo aliqua arte disiuncto, vniuersum & concordem atque coniunctum non posse. De hac pace in aliis Domin. plura.

3. Stobæus *ser. 22.*

Act 4. Philip. 2. 2. Corint. 13. Hebr. 13.

4. *Philostratus.*

Valer. Max. lib. 7. cap. 5.

4. *Cùm fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.*

Pax falsa impiorum.

LOCVS moralis de falsa pace & securitate impiorum, quam diabolus in eorum cordibus operatur, aut certè omnibus modis operari satagit. Fortis armatus est Satan, quem Christus deiecit. Ille atrium suum, id est, cor peccatoris, ita custodire dicitur, vt *in pace sint omnia quæ possidet*: vt absque vlla contradictione spiritus, sine vllo conscientiæ

scientiæ scrupulo, totum hominem possideat.

Hoc certè agit diabolus, vt omnem diuini iudicij metum hominũ animis eximat, vt in summa pace ac tranquillitate peccent, quos irretitos peccatis tenet; imò vt in peccatis suauiter ludant, canant, triumphent: sicut illi Babylonij filios Israel captiuos hortabantur ad cantum & voluptatem, dicentes: *Cantate nobis canticum de canticis Sion.* Sed veri Israelitæ in captiuitate positi, cantare nolebant, dicentes: *Quomodo cantabimus canticũ Domini in terra aliena?* Veri fideles à diabolo in peccatum protracti, *non lætabuntur quum malè fecerint, nec exultabunt in rebus pessimis*; sed se captos esse videntes, de pœnitentia & luctu cogitabunt, vt Deo suo reconcilientur. *Non cantabunt canticũ Domini*, canticum lætitiæ spiritualis, *in terra aliena*, in peccato & ira Dei constituti. *Musica in luctu importuna narratio.* Hoc acerbè redarguit Corinthios Paulus circa fornicarium eorum. *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis.* Vox peccatoris, sed ad pœnitentiam aspirãtis, est illa: *Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Tu autem eruisti animam meam vt non periret.* Ministri Satanæ sunt qui homini impio pacem sine pœnitentia vel suadent, vel promittunt, vel dare audent. De quibus per Ieremiam Deus dicit: *Curabant contritionem filia populi mei cum ignominia, dicentes: Pax, pax, & non est pax.* Quum Theodosius Imperator à sancto Ambrosio Episcopo Mediolanensi excommunicatus staret, festumque Natalis Domini appropinquaret, sedebat in palatio tristis. Causam à Ruffino Præfecto prætorij rogatus, meritò se dolere dixit, quũ, quod cuiuis plebeio Christiano liberum esset, hoc illi non liceret, ad ecclesiã videlicet accedere, & sacri participare. Hic Ruffinus monet vt hanc mœstitiam deponat, curaturũ se pollicitus vt vincula imposita Episcopus relaxet. Egit per hunc diabolus, vt in pace possideret huius peccatoris animã. Sed pius & fidelis Imperator, Ruffini successum non expectãs, ad ecclesiam perrexit, & occurrenti ei in via Ruffino, dicentique Episcopum in sententiæ suæ rigore persistere, ideoque hortanti vt in palatium redeat, respondit: *Pergam, & iustas suscipiam contumelias.* Quod & fecit: acceptaque ab Episcopo iuncta pœnitentia, templum ingreditur, & pacem diaboli feliciter à se reijciens (qua magis hodie potentes peccatores gaudere volunt) pace Christi & Ecclesiæ fruitur. Nulla maior aut perniciosior deceptio est, quam in statu peccati, pacem vel sibi, vel aliis promittere. Qui aliis hoc faciũt, vt mol-

Allegoria. Psal. 136.

Prou. 3.

Eccli. 22.

1. Cor. 5.

Esaiæ 38.

Ierem. 6. Hist. Eccles. tripar. lib. 9. cap. 30.

Exemplum.

les

Universidad de Deusto
Biblioteca

les animarũ curatores, & loquentes placentia, facere solent: horum adulationem prorsus mulierem, satis apta hypotypoſi Thomas Morus expreſſit. Sicut (inquit) aſtuta mater tenerum paruulum qui nimium diu in lecto eruit, & iturus ad ſcholã plorat, virgam metuens blandis verbis & promiſſis emittit, omnia ei ſalua polliceus, vel quia præceptor hac vice indulgebit, nec quam pœnam in ſchola luat, penſi quicquam habet; modò hilari vultu, cum ſuo butyraceo eum à ſe dimittat: ſic multi animarum curatores, diuitibus & voluptuariis placentia loquuntur: ad mortem properantes, & à pœnis infernalibus ſibi metuentes, vana ſpe lactant, omniaque ſalua promittunt; vel quia non ita grauiter Deum offenderunt, vel quia miſericors Deus facilè indulgebit: nec quas poſtea in inferno pœnas luat, quicquam curant, modo eos in hac vita non contriſtent, ſed beneficos & liberales erga ſe ſentiant. Contra iſtos, qui in peccatis ſuis pacem quærunt, clamat Chriſtus: *Væ vobis qui nunc ridetis, quia lugebitis.* Et rerum alia Scriptura: *Quando venerit ſuper vos tribulatio & anguſtia, tunc inuocabunt me, & non exaudiã: manè conſurgent, & non inuenient me: eo quod exoſam habuerint diſciplinam, & timorem Domini non ſuſceperint, nec acquieuerint conſilio meo, & detraxerint vniuerſæ correptioni meæ. Comedent igitur fructus viæ ſuæ, ſuiſq; conſiliis ſaturabuntur. Auerſio paruulorum interficiet eos, & proſperitas ſtultorum perdet illos.* Latè delectabit eorum miſeriã, quos in pace diabolus poſſidet. Admiratione dignum eſt, eos qui ære alieno grauãtur, & à creditoribus interpellantur, vix gratum cibum ac ſomnum, hac cura ſtimulante, capere poſſe (vnde calcitram defuncti equitis Romani, qui maximè ob ærarium, ſuauem tamen vitam duxiſſe videbatur, emit ſibi Auguſtus Cæſar ad ſomnum, vt aiebat, conciliandum) mortali tamen peccato obnoxios & debitis illis oneratos, pro quibus quotidie oramus, *Dimitte nobis debita noſtra*, in vtramq; autem dormire poſſe. Sed cauſas huius ſomni, quo ſuos oppreſſos tenet diabolus, paulo ſuperiùs diximus, de demonio cæco, muto & ſurdo tractãtes. De hac impiorum pace, quã per ſuos miniſtros Satanas operatur, grauiter apud Prophetã conqueritur Deus: *Erit maxilla mea ſuper Prophetas qui vident vana, & diuinant mendacia, eo quod deceperint populũ meum, dicẽtes, Pax, & non eſt pax. Et ipſe ædificabat parietem, illi autem linebant eum luto abſq; paleis*, id eſt, populus peccabat. Peccatũ enim eſt paries & macerla, diuidens nos à Deo. *Peccata veſtra diuiſerũt inter*

In vita eius cap. 12.
Simile.
Luca 6. Prou. 1.
Simile.
Suetonius in Auguſto.
Dom. 2. Quadrag.
Ezech. 13.
Eſaiæ 59.

me & vos. Hęc peccata hunc maceriæ parietem, hãc diuiſionem, has inimicitias inter Deum & hominem Chriſtus ſua morte & gratia diſſoluit. *Ipſe enim eſt pax noſtra, qui fecit vtraq; vnum, & medium parietẽ maceriæ ſoluens, inimicitias in carne ſua.* Sed ante eius aduentũ, *fortis armatus cuſtodiebat in pace omnia ſua*: quia parietem peccatorum miniſtri eius pſeudo prophetæ, & falſi toto orbe magiſtri (non in ſolâ Iudæa) *linebant luto abſq; paleis*, id eſt, *laudabant peccatores in deſideriis ſuis, & iniquos benedicebãt.* Lutum molle, eſt fœda adulatio: quæ & mollis eſt, quia placet; & fœda eſt, quia multipliciter turpis eſt, tum in re ipſa, quia falſum dicit adulator; tum in origine ſua & mente adulatris, quia non id ſentit adulator quod dicit: tum ex fine quoque, quia proprium commodum & alterius deceptionem intendit; tum denique quia circa materiam peccati, quæ fœda eſt, verſatur. *Parietis nomine* (ait D. Gregorius) *peccati duritia deſignatur. Ædificare parietem, eſt contra ſe quęquam obſtincula peccati conſtruere. Sed parietem linunt, qui peccata perpetrantibus adulantur, vt quod illi peruerſè agentes ædificant, ipſi adulantes quaſi nitidum reddant.* Per hos quippe Satanæ miniſtros omnia alba fiunt; quum tamen non alba, ſed *ſepulchra dealbata, plena oſſibus mortuorum*, re atribus & reliquiis peccatorum, impiorum cordã ſint. De his adhuc dicit Propheta: *Væ iis qui conſuunt pulvillos ſub omni cubito manus, & faciunt cervicalia ſub capite vniuerſæ ætatis ad capiendas animas. Et cum capiebant animas populi mei, viuificabant animas eorum*, id eſt, poſtquam molli prædicatione & adulatione animas decepiſſent, adhuc ſalua illis omnia promittebant. *Ad hoc pulvillus ponitur* (ait S. Gregorius) *vt mollius quieſcatur. Quiſquis ergo malè agentibus adulatur, pulvillum ſub capite vel cubito iacenti ponit, vt qui corripi ex culpa debuerat, in ea ſuſtinis laudibus molliter quieſcat.* Sed & hæretici hodie, per ſolam fidem, per terriculam gratię, per fiduciam fidemque ſpecialem, & alia neſaria dogmata quæ docent, pulvillos conſuerunt ſub capite & brachio vniuerſæ ætatis: timorem iuſtitiæ diuinæ animis hominum exemerũt, (vt in altero Promptuario oſtenſum eſt) & per hoc, vt egregij Satanæ miniſtri, plurimum illi cooperati ſunt, vt in pace omnia ſua poſſideat, ſine conſcientiæ ſcrupulo (quam carnificinã vocant) ſine timore aut dubitatione ſalutis vlla, quantumliber in peccatis maneant.

Epiſt. 2.
Pſal. 10.
Moral. lib. 22. cap. 2.
Matth. 23.
Ezech. 13.
Vbi ſuprà.
Locus contra hæreticos.

5. Si

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.

Peccatum penitus extirpandum.

LOcus moralis de perfecto peccati exterminio. Christi Spiritus, siue in persona sua, siue in corpore suo, quod est Ecclesia, est fortior superueniens, qui vincit diabolũ. De quo Ioannes: *Vos ex Deo estis filioli, & vicistis eũ*, id est, diabolum. *Maior enim est* (Spiritus Christi: *Qui enim Spiritum Christi non accepit, hic non est eius*) *qui in vobis est, quàm qui in mundo*; id est, Princeps mũdi, diabolus. Sed Spiritus Christi in quolibet verè Christiano ita vincit diabolum, *vt vniuersa eius arma auferat, in quibus confidebat*: id est, vt omnia prorsus peccata, omnes cupiditates & occasiones peccati, quę sunt arma peccati, vel ad peccandum, penitus à se longissimè remoueat. Si septem latrones domum tuam ingressi essent, & sex quidem fortiter eiecisses, septimum verò negligeres, quomodo securus in domo quiesceres? Moyses contriuit vitulum aureum in puluerem minutissimum, & dedit populo ex eo bibere: docés nihil prorsus peccati remanere in pectore debere. Auis in laqueum, aut mus in muscipulam cadés, si vel illa minimo vngue, vel hæc extremitate caudę teneatur, perinde actum de vita est, ac si toto corpore teneretur. Pharao multis plagis percussus, tandem Dei populum ita dimittere voluit, *vt oues tantùm & armenta in Ægypto remanerent*. At Moyses respõdit: *Cuncti greges pergent nobiscum: non remanebit ex eis vngula, qua necessaria sunt in cultum Domini Dei nostri*. Voluit astutus Rex, vt saltem illis pignoribus relictis, occasionem redeundi necessariam haberent. Vult serpens callidissimus, vt, etsi peccata deserimus, occasiones tamen peccatorum domi reliquamus. Ludum (ait) relinque, sed aleas, & taxillos, & mensam non est opus combutere. Fornicari desine, sed concubinam tuam non potes honestè eijcere. Non quidem odio habebis inimicum; sed quid necesse est eum diligere? Hæ sunt Pharaonis nostri & diaboli voces. At Moyses noster, Christus Propheta noster, vniuersa arma peccati auferri iubet. *Non remanebit vngula*. Ne minima quidem pars affectus nostri peccato seruiet. *Omnia sunt ad cultum Dei nostri necessaria*. Totum cor, tota anima, totus intellectus, tota voluntas, totus homo. Nullum diaboli pignus apud nos remanebit. Quicquid præter Deũ, & non in ordine ad Deum diligimus, pignus diaboli est; quod à nobis dum repetit, & eius occasione

1 Ioan. 4. Rom. 8.

Simile.

Allegoria

Simile.

Exodi 10. Allegoria.

Pignus diaboli.

ne aditum in cor nostrum habet, per illud vnum ad alia peccata nos trahit, vel certè à Deo nostro satis distrahit. Appositè ad hanc rem sanctus Basilius: *Sicut prado aliquis domum pradaturus, à toto quidem ingressu prohibitus, sed primo tamen limine aliqua fraude occupato, arma ibi aliqua clanculum deponit, aut lanceam aut clypeum, aut galeam, etsi sociorum gratia egressus tantisper foris videatur, potestate tamen intus est; obq; id, quòd ex armis suis ibidem posuit, propriam, suiq; iuris ac sociorum, quos paulo pòst secum introducturus est, iam facit domum: ita profectò voluptatis ac peccati milos atrox, domum sibi per circuitum quarens, etsi in mentis adyta non intromissus excludi videatur, tamen aliquid armorum suorum, vel aspectus lanceam eminus per oculos vulnerantem, vel sermonis impuditi galeam per aures penetrantem, vel manuum tactum instar clypei cuiusdam in anima virginis ponens, foris adhuc esse videatur, peccati perpetratione nondum inquinato corpore, potestate tamen intus est, per arma ibi deposita vitians mentem. Obstruendus igitur primus satellitii carnis ingressus*, vt nullus illi corporis sensus pateat. Hoc est videlicet vniuersa diaboli arma diripere. Qui adulteram vel concubinam è domo eijcere vult, neque monile, neque annulum, neque calceum, nec aliquid quod ipsius est, apud se retinere debet, ne sint vel redeundi pignora, vel noui desiderij incitamenta. In Leuitico præcipit Deus *carnem iuuenci & pellem eius comburi extra castra, quia sacrificium est pro peccato*. Non solùm carnes, sed & fæces sacrificij pro peccato in locum immundum proijci vult, vt nullæ peccati reliquiæ, vestigium nullum remaneat. Sic de subuersione Gentiũ, quæ idola colebant, loquens Deus, *Aras* (inquit) *eorum subuertite, & confringite statuas, lucosq; succendite, & sculptilia comburite*. Nullam vult peccati memoriam remanere. Hoc significantissimè expressit Propheta, dicens *Effunde sicut aquam cor tuum ante conspectum Domini*. Nam si alium quemuis liquorem præter aquam effuderis ex vase, siue mel, siue oleum, siue vinum, manebit postea vas ipsum, vel liquore aliquo madefactum & oblinitum, vel odore infectum, aut saltem colore tinctum. Nihil horum reperies in aqua, nec illa effusa, quicquam aut saporis, aut coloris, aut odoris in vase reperies. Qui amorem seculi, & peccati reliquias apud se retinent, quasi mel & oleum aut vinum cor suum effuderũt. Templum quod à Gentibus prophanatum fuerat, Iudas Machabęus *mundari præcepit, & altare construi rectè, & noua vasa fieri*.

Lib. de vera virginitate. Simile.

Leuit. 8. Allegoria.

Deut. 7. Typus.

Thren. 2. Simile.

2. Machab. 10.

Nos

Universidad de Deusto
Biblioteca

Exemplū. Nos sic templa Dei, & Spiritus sancti esse debemus, vt nulla diabolica vetustas remaneat, dicente Christo: *Ecce, noua facio omnia.* Sic videlicet docet Christus, dicens: *Nemo immittit commissuram à nouo vestimento in vestimentum vetus: alioquin & nouum rumpit, & veteri non conuenit commissura à nouo. Et nemo immittit vinum nouum in vtres veteres: alioquin rumpet vinum nouum vtres, & ipsum effundetur, & vtres peribunt: sed vinum nouum in vtres nouos mittendum est, & vtraque conseruantur.* Docet Christus oportere expoliari veterem hominem penitus, vt induatur nouus. Non debet esse doctrina noua, & vita vetus. Nouum gratiæ vinum non nisi in noua vasa, & in nouas creaturas per Christum factas, infundi debet. Creatio fit ex nihilo. Nihil vetustatis manere oportet, vt sit creatura noua. Nihil sanè vetustatis (vt cum scholis loquamur) formaliter, nullus consensus in peccatum vetus; etsi materialiter, quoad exercitium manere, non est inconueniens; sed causa virtutis. Sic alibi docet Redemptor noster: *Bonum est tibi debilem, vel claudum, ad vitam ingredi, quàm duas manus vel pedes habentem, mitti in gehennam ignis. Itaque si oculus tuus, vel pes tuus scandalizat, te proijce eum abs te.* Docet, quæ nobis sunt connunctissima, vt parentes, familiares, amicos, statum vitæ, si arma peccati sint, & occasiones vehementes ad malum, esse à nobis penitus abijcienda. Deus præcepit Sauli, vt deστrueret Amalec. *Percute* (inquit) *Amalec, & demolire vniuersa eius; non parcas ei, & non concupiscas ex rebus ipsius aliquid: sed interfice à viro vsque ad mulierem, & paruulum atque lactentem, bouem & ouem, camelum & asinum.* Quid paruuli meruerunt? quid oues & boues? Sed paruuli initia peccatorum notant; futuri enim impij fuerant, & hostes populi Dei, sicuti cæteri Amalecitæ, si adolescere permitterentur: oues & boues materiam peccati significant; nam ex illis suis idolis sacrificabant. Quia Saul huic præcepto non obediuit exactè, sed rum Regem ipsum solum captiuum tenuit, tum gregibus pepercit, regno excidit. Non est captiuandum tantùm, sed & occidendum peccatum. Capiuatur negato consensu: occiditur sublato ipso desiderio. Non est parcendum gregibus. Rescindēdæ penitus omnes peccati materiæ & occasiones. *Demolire vniuersa eius*, ait Deus. Alioqui regno cœlorum excidemus, vt suo temporali regno excidit Saul. Hinc ornauit Dauid, exemplo Saulis edoctus, quo cadente, ipse regnauit: *Viam iniquitatis amoue à me.* Non solùm iniquitatem, sed viam

Matth. 18.

1. Reg. 15.

Allegoria.

Exemplum. Psal. 118.

viam & occasionem quæ ducit ad eam, à se tolli precatur. Salomon filius eius, quia aliter fecit, à Deo apostatauit. Iusserat Deus de alienigenis vxoribus: *Non ingrediemini ad eas; certissimè enim auertent corda vestra, vt sequantur deos earum.* Cautelam datam neglexit. Ingressus est ad eas; sequutus est deos earum.

Vide Ambr. serm. 4. in eundem. Deut. 12. 3. Reg. 11.

6. *Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.*

Recidiua peccati.

LOcus moralis de recidiua peccati. Christus enim postquam calumnijs Pharisæorum respondens, de diabolo ab eo superando multa dixisset, nunc ipsum à dæmonio liberatum alloquens, docet, quanto ille in periculo versatur, si à tantis malis liberatus, iterum per suam negligentiam in diaboli potestatem veniat: & consilium sanctissimum his verbis concludit, talis hominis, in quem eiectus semel diabolus denuo reuertitur, *nouissima esse peiora prioribus.* In qua conclusione, tota reliqua moralis doctrina continetur. Sunt ergo hominis in peccatum relapsi nouissima peiora prioribus, tribus potissimùm modis. Primùm ex parte diaboli qui hominem à graui peccato liberatum, in quo eum captiuum antea renuerat, tanto crudeliùs infestat, tanto vigilantiùs attendit, tanto acriùs inuadit, tanquam prædam è manibus, vel bolum è faucibus ereptum. Sic in Euangelio dicitur: *Non inueniens requiem dicit, Reuertar in domum meam, vnde exiui.* Diabolus ab homine eiectus, quem seu corporaliter, seu spiritualiter (vt antea explicatum est) possederat, dicitur non inuenire requiem, donec in domum pristinam reuertatur, non quia nusquam alibi consistere potest, sed quia nusquam alibi consistere cupit: & quia ardenti desiderio tenetur eum iterum possidendi, quem semel possederat. Si ex carcere aliquis negligentia aut indulgentia custodis euasit, quia paulo laxiùs & humaniùs tenebatur, & elapsus iterum captus, ad eundem carcerē reducatur, custos haud dubiè si simplici cathena antea vinxit, nunc duplici vincire volet. Et si antea per noctis silentium & requiem eum non visitabat, nunc non secus de nocte, quàm de die iterum atque iterum inuiser. Et si antea vno ostio aut sera clausum tenebat, nunc sub duplici ostio & sera concluder. Sic diabolus quasi è carcere suo per Dei indulgentiam elapso, si sua negligentia redeat, vbi priùs vnam aut alteram suggerebat tentationem,

1. Ex parte diaboli periculosa.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

modò quinquaginta subministrabit, omnésque porticus & aditus claudet, quibus iterum sanari, & Deo reconciliari posset. Hoc est quod in Euangelio dicitur: *Ducit secum septem spiritus nequiores se*, id est, maiori nequitia & fraude quàm priùs ei perdendo aduigilabit. Sic ex parte diaboli multo peiori loco est, quàm prius fuit. Secundò, ex parte Dei, quia magis à Deo derelinquitur talis peccator, qui velut canis ad vomitum, vel sus ad volutabrum redit. Nam *vt languor prolixior grauat medicum*, & semel atque iterum à medico sanatum, sua tamen negligentia recidiuantem, medicus tandem fastidit, & irrito labore fatigatus, deserit; ita Dei indulgentia & misericordia sæpiùs abutentem, iustitia Dei deserit. Hinc illæ in Scriptura voces: *Curauimus Babylonem, & non est sanata: Ecce relinquamus eam.* Et ad Ierusalem ait Deus *Quis miserebitur tui Ierusalem, aut quis ibit ad rogandum pro pace tua? Tu enim me dereliquisti, dicit Dominus. Retrorsum abijsti.* Et apud Esaiam: *In quo percutiam vos vltrà, addentes prauaricationem?* Et alia Scriptura: *Iterum eadem peccans, quid proficit humiliando se? Orationem eius quis exaudiet?* Denique Christus ipse in Euangelio, sanato paralytico, hoc expresè comminatur, dicens: *Ecce iam sanus factus es. Iam noli amplius peccare, ne tibi aliquid deterius contingat.* Hoc autem totum propter ingratitudinem fit, cuæ aggrauat eorum peccata, qui post multa peccata condonata, adhuc eadē peccare non desinant. Quum enim iusta Christi verbum, *Cui plus dimittitur, plus diligit*: profectò cui plus dimittitur, si adhuc offendat, plus ingratus est, & contra dilectionem Dei plus peccat. Quod & illa parabola docet, qua conseruus, cui dominus roganti decem talenta remiserat, statim conseruum propter duo talenta in carcerem mittit. Cui dominus dicit: *Serue nequam, omne debitum dimisi tibi, quoniam rogasti me; nonne ergo oportuit & te misereri conserui tui, sicut & ego tui misertus sum? Et iratus dominus eius, tradidit eum tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum.* Hæc ira propter ingratitudinem auari conserui processit. De hac Dei ira in frequenter recidiuantes, scripsit Apostolus: *Terra sæpè superuenientem bibens imbrem* (diuinæ scilicet misericordiæ) *proferens autem spinas ac tribulos, maledictioni proxima est.* Quam Dei iram erga recidiuantes, exemplis Scriptura confirmat. Dauidem in vxore Vriæ peccantem, sola morte pueri nati, puniuit Deus. Eundem paulo pòst numerantem populum, peste & multorum millium nec percussit.

1. Ex parte Dei.
Eccli. 12.
Simile.
Ierem. 51.
Ibid. 15.
Esa. 1.
Eccli. 34.
Ioan. 5.
Luca 7.
Matth. 18.
Hebr. 6.
Exempla.
3. Reg. 13 & 14
4. Reg. 21. & 22.

Achab

Achab de sublata vinea Naboth, ab Elia increpatus, & pœnitentiam agens, veniam consequitur. Postea ad impietatem rediens, & Micheam Prophetam carceri mancipans, in bello occiditur. Pharao cum toto suo exercitu in mari rubro submersus, horrendum illum exitum, post tam multas acceptas plagas, & tot promissa de populo dimittendo violata, sortitus est. Vnum extra Scripturas subijciam exemplum. Canonicus quidam lubricus graui infirmitate correptus, à S. Francisco, facto super eum signo crucis, mi abiliter sanatus est, admonitus ab eodem diligenter ne ad vomitum rediret. Ille postea corpus impudicitiæ reddens, quum in domo cuiusdam Canonici cœnasset, domo tota corruente, cæteris omnibus illæsis & cuadentibus, solus repentina morte extinctus est. Hæc est ingratitudinis pœna; hoc recidiuæ, ex parte iræ diuinæ, periculum. Nunquam sanè de misericordia Dei desperandum, nec vnquam sera est ad bonos mores via, & *misericordia Dei non est numerus; & si fuerint peccata nostra sicut coccinum, veluti nix dealbabuntur; & si fuerint rubra vt vermiculus, velut lana alba erunt*, si per pœnitentiam ad Deum reuertimur: ac denique, vt verissimè S. Chrysostomus scripsit, *Tametsi millies quis peccauerit, millies perstet confiteri*: quia si fratribus nostris remittere *non septies tantùm, sed & septuagies septies* iubemur, multo sæpiùs parcet pœnitenti Deus, cuius *miserationes sunt super omnia opera eius.* Hæc sanè vera sunt. Recidiua tamen peccati frequēs, periculum hoc habet, vt oblitus misericordiæ Deus, iustitiam exerceat, fiantque nouissima peiora prioribus. *Qui amat periculum, peribit in illo.* Non dicit, qui incurrit periculum; sed *qui amat periculum*, id est, qui studiosè & affectatè exponit se periculis peccandi; & qui præsumit de venia. Peribit quoque in periculo non infallibiliter, sed probabiliter. Cæterùm, si quis medicus diceret, & cum authoritate infallibili diceret, si post morbum recidiuas, peribis in illo; intelligens tamen quòd non infallibiliter perires, sed valde probabiliter: profectò sic corporis sanitati studeremus omnes, vt à recidiua nihilominus diligentissimè caueremus. Idem & in animæ salute fieret, si tam chara hæc esset quàm corporis: hoc est, si Christiani essemus, non homines tantùm; imò si homines essemus, & aliquid, plus quàm bruta, saperemus.

Tertiò, & potissimùm ex parte peccatoris ipsius, hominis in peccata frequenter relapsi, nouissima fiunt peiora prioribus, idque varijs ex causis. Primùm, quia quum in omni pec-

Exodi 15.
In vita sancti Francisci, per S. Bonauent. cap. 11.
Psal. 50.
Esaiæ 1.
Hom. 6. de pœnitent.
Matth. 18.
Psal. 144.
Eccli. 3.
Simile.
3. Ex parte peccatoris.

c 2 cato

Universidad de Deusto
Biblioteca

cato mortali sit auersio à Deo per transgressionem mandati, & conuersio ad creaturas per voluptatem peccati: ex hac posteriori parte per consuetudinem peccandi generantur praui habitus, qui difficilem reddunt conuersionē ad Deum. Qui sæpiùs vel per creditores, vel causa furti, aut alterius criminis in carcerem conijcitur, ille tandem verecundiam & pudorem carceris deponit, nec cathenas erubescit, nec detentionem magnopere sentit. Sic peccatori sæpiùs recidiuanti dicit in Scriptura Deus: *Frons meretricis facta est tibi. Nescis erubescere.* Vestis aliquādo sic ex nimio vsu, nimiaque vetustate atteritur, vt rupturæ eius resarciri ne queant; eo quòd ita debilis ac tenuis factus est longo vsu pannus, vt nec filum sustentare possit, nec acum. Sic peccata repetita, & longa consuetudine inolita, ita animam debilem & languidam reddunt, vt nec Dei inspirationes, nec prædicatorum verbi admonitiones, admittere aut sustinere valeat: vt nec acum timoris Domini intromittere, nec charitatis filum, quod timor introducit, suscipere queat. Nempe (vt appositè scripsit S. Augustinus) *Ex voluntate peruersa fit libido: & dum seruitur libidini, fit consuetudo; & dum consuetudini non resistitur, fit necessitas*, id est, dura seruitus peccati. Vnde pulchrè S. Ambrosius: *Faciliùs inueni qui innocentiam seruarent, quàm qui congruè pœnitentiam agerent.* Febris recidiua difficillimè curatur, non propter morbi magnitudinem, sed propter subiecti debilitatem. Corpus enim priori morbo eiúsque cura multum exhaustum, faciliora illa & fortiora remedia, vt venæ sectionem, superfluæ materiæ eductionem, humoris peccantis debitam correctionem, non iam patitur, ideoque per quædam extraordinaria sanari debet. Sic in primis peccatis nec vires gratiæ exhaustæ sunt, nec animæ vires attritæ quasi & attenuatæ adhuc. Sanari possumus per Ecclesiasticam disciplinam, quasi venæ sectionem: per inflictas diuinitus pœnas, quasi per superfluæ materiæ eductionem: per salutares admonitiones, quasi per peccantis humoris correctionem. At in iteratis peccatis hæc omnia deficiunt, vel quia contemnuntur, vt dictum est de sæpiùs incarcerato, &, vt alia Scriptura dicit, *Impius, quum in profundum venerit, contemnit*, vel quia anima contrarijs cupiditatibus assuefacta (quæ illi quasi in naturam versæ sunt) noua hæc remedia sustinere & capere non potest. Nam quemadmodum multi etiam boni & iusti verbum perfectionis capere nequeunt, vt seipsos propter regnum Dei castrare (de quo Christus dixit,

Simile.

Ierem. 3.
Simile.

Confess. lib. 8. cap. 5.

De pœnitent. lib. 1. cap. 16.
Simile.

Prou. 18.

dixit, *Non omnes capiunt verbum hoc*) ita impij verbum salutis necessariæ capere non possunt: id est, capere nolunt propter voluntatem habitibus peccatorum deprauatam. Quare S. Dauid in persona peccatorum, qui longa peccandi consuetudine aggrauantur, sic orat: *Cor mundum crea in me Deus, & Spiritum rectum innoua in visceribus meis.* Quasi dicens: Cor meum ita nunc vetustate peccati attritum est, vt planè noua creatione, nouo Spiritu mihi opus sit. Fac mihi aliam vestem, & indumentum nouum, & *stolam primam*, qualem filius prodigus, ad patrem per pœnitentiam reuertens, accepit. Hic ergo obseruet diligenter peccator recidiuans, quòd quum cæteri peccatores contra tres tantùm hostes bellum gerant, dæmonem, mundum, & carnem; ille etiam contra quartum pugnare debet, eúmque infestissimum, *Consuetudinem*: De qua in alio Euangelio, circa cor durum, aliqua diximus. *Matth. 13.* *Psal. 50.* *Luca 15.* Recidiuans 4. hostes habet. *Dom. Sexag. ser. 4.*

Causæ verò ex parte peccatoris recidiuantis, cur citò recidiuet, & locum iterum diabolo faciat, atque ita nouissima eius fiant peiora prioribus, tres assignari possunt. Nempe sicut ex graui infirmitate conualescens, facilè in morbum relabitur, nisi diligenter sibi caueat, & quædam adhuc medici præcepta seruet: sic è graui peccato liberati (qui, quum priùs muti, surdi, ac cæci essent, nunc singulari Dei beneficio vident virtutis viam, & delectantur in ea, audiunt monita salutis, & amplectuntur ea; confitentur peccata sua, & detestantur ea) facilè in peccatum relabuntur, nisi magnam salutis suæ curam gerant. Primùm, quia recenter Deo reconciliati, iam se sanos & valentes esse putant: sicut qui recèns conualuit, videtur sibi statim ita validus, vt quiduis comedere ac bibere, quiduis agere liceat; vnde diætæ ratione non seruata, quæ corporis vires paulatim reficiat, facilè in febrem recidit. At recenter ad Deum conuersus, debilitatas animæ suæ vires (vt priùs diximus) attendere debet, ideóque non se adhuc valentem & fortem sed infirmum ac debilem contra occasiones peccatorum existimare. Nam & animę sanitas paulatim incrementū capit. Vnde Scriptura: *De propitiato peccato noli esse sine metu.* Imò (vt alibi ostendimus) tunc maximum cadendi periculum est, quum recenter ad Deum conuersi, recenter è diaboli faucibus erepti sumus. Secundò, sicut qui è graui morbo recèns cōualuit, non nisi optimis & saluberrimis cibis nutriri debet, vt deperditas morbo vires corpus recuperet: sic recèns à peccato resurgēs, 1. Causa. *Eccli. 5.* 2. Causa.

Universidad de Deusto
Biblioteca

optimis & delicatis alimentis spiritum refocillare & corroborare debet; vt precibus attentiùs incumbere, verbo Dei audiendo diligentiùs vacare, piis libris legendis operam dare. Vnde in Canticis noua & tenera sponsa dicit: *Fulcite me floribus, stipate me malis, quia amore langueo.*

Cant. 2.

3. Causa.

Tertiò, qui recèns conualuit, certis exercitiis corporis vti debet. Multi enim relabuntur in morbum, quia nullum exercitium faciunt. Sic Deo recèns reconciliatus, & à dæmonis iugo ereptus, bonis operibus se exercere debet. Nam quia hoc non fecerat, quia otiosam & vagam sanati peccatoris animam diabolus repperit, in eam rursum ingreditur, vt in hoc Euangelio dicitur: *Et inuenit eam scopis mundatam & ornatam*; addit D. Matthæus, *vacantem*. Vnde * Patres exponunt, otiosam, & diabolo accommodatam, propter negligentiam & ignauiam cordis. De qua negligentia, & quomodo multorum peccatorum, & frequentis recidiuæ sit causa, in alio Euangelio diximus. Sanè quòd vacuam animam opprimit diabolus, in illis verbis expressit Iob, de diabolo loquens: *Ante faciem eius præcedit egestas.* id est otiositas, & boni operis vacuitas viam diabolo præparat. Vnde & Apostolus quum dixisset *Nolite locum dare diabolo*, adiecit: *Laboret vnusquisque, manibus suis operando quod bonum est.* Nam vt Cato eleganter dixit: *Homines nihil agendo, malè agere discunt.* Sanè domus scopis mundata, puluere tantùm suo purgatur; lutum & cespites scopa non mouet; grauiores peccatorum sordes, & quæ tenaciùs adhærent, ferro acrioris pœnitentiæ rescindendæ sunt, & multis lachrymis abluendæ, multisque postea bonis operibus expurgandæ: quod totum vocat D. Baptista, *Fructus dignos pœnitentiæ.* Sed ideo recidiuamus, quia per bonorum operum exercitia, huiusmodi fructus dignos non profertimus. Atque hæ quidem recidiuationis causæ sunt.

Matth. 12.
** Ambrosius, Hieron. Chrysostom. & Beda in hunc locum.*

Iob 41.

Epist. 4.
Apophthegma.
Scopis mundata.

Matth. 3.

Recidiuatio quàm graue peccatum. *Simile.*

Nunc de eius grauitate & turpitudine pauca. Sicut libertus libertate donatus, patronum offendens, grauiùs peccat quàm seruus: sic Deo per Christum reconciliati, è potestate diabolo & tenebrarum erepti, vera libertate Spiritus donati, multo atrociùs recidiuando offendunt, quàm qui *natura filij ira* & serui peccati viuunt, fide & gratia Christi nunquam accepta. Vnde D. Petrus: *Melius erat illis non cognoscere viam iustitiæ, quàm post agnitionem retrorsum conuerti ab eo quod illis traditum est sancto mandato.* Dicebat S. Arsenius: Qui peccata peccatis addit, quum ea resecare deberet pœnitentia & diligen-

2. Petr. 2.
In vita eius a. apud Surium, tom. 4. pag. 211.
Simile.

& diligentia, similis est ligna scindenti & humeris suis imponenti quùmque iam satis onustus est, vt portare non valeat, noua tamen ligna humeris superaddit, & onus auget. Recidiuantes post peccatorum confessionem & absolutionem Sacerdotalem, similes viperis sunt quas ferunt in littore maris positas, sibilo ad se ex profundo gurgite murenulam euocare, vt eius opera fœtus concipiant: quæ cùm ad hoc venenum deponant, vbi à consorte recesserunt, venenum iterum resumunt, quo soliro more noceant. Vipera quoque (vt scribit Plinius) aduenientè hyeme, venenum euomit, & in terra se occultat; sed vere aduenientè, exit, ac venenum in ea nouum generatur, multo pernitiosius veteri. Idem enim facere videntur qui ad horam, dum Sacerdotes adeunt, vel dum Deum in Ecclesia precantur, vel aliqua aduersitate turbati, peccati vitium quodammodo deponunt, & magnam emendationem statuunt ac promittunt; peracta verò confessione vel oratione, & cessante tribulatione, virus iterum, quod euomuerant, resorbent, ad vetera peccata prolapsi. Certè quum peccatorum porta inferi sit, & ianua inferni, sicut qui ad fores Palatij Principis frequenter & continuis diebus residet, ostendit se palatium ingredi velle, & eius rei magno desiderio teneri: sic planè qui frequenter peccat, ostendit facto velle se infernum intrare. Sanè sicut illi qui iuxta rapidissima flumina commorantur, auribus visu obsurdescentibus, molestissimum aquarum fragorem sine vlla molestia perferunt; sic consuetudo delinquendi minuit admirationem delicti. Et sicut qui vicinum habet fabrum ferrarium, cuius malleus nocte dieque incudem ferit, principio quidem molestissimè hoc fert, & somnum inquietum ducit; tandem tamen diu assuefactus, nihil molestiæ percipit, sed inter crebros & sonoros ictus altum dormit: sic omnino ad prima peccata acres remorsus & ingentes animo clamores peccator sentit, & vix præ dolore somnum capit; at vsu & consuetudine peccati ita in peius mutatur, vt nullo conscientiæ clamore, quantumuis valido, excitetur, aut euigilet à peccato. Imo fabrorum huiusmodi canibus similes isti sunt, qui continuis malleorum ictibus assueti, etiam altiùs indormiunt. Tantam vim in animam habet, non tam peccatum ipsum, quam peccandi consuetudo. Appositè D. Basilius: *Quemadmodum in pestilentibus locis sensim attractus aër latentem corporibus morbum injicit, sic in prauam consuetudinem, maxima nobis mala hauriuntur, etiam si*

Ambrosius in Exhaemeron, lib. 5. cap. 7.
Simile.

Natur. histor. libr. cap. 36.

S. Iordanes apud Surium, tomo 7.

Similitud. 1.

2.

3. Homil. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ſtatim incommodum non ſentiatur. Docet hoc Propheta, dicens: *De radice colubri egredietur regulus.* Si ſerpentem negligis, baſiliſcus fiet. Si parua nauis foramina non obturas, aqua paulatim accreſcens ſubmerget nauem. Denique de recidiuante propriè intelligitur quod Sapiens dicit: *Funibus peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur.* Quemadmodum enim qui funes nectunt, alterum ſemper alteri funem attexunt & interſerunt, vt longior fiat; ſic qui in profundo malorum feſtinant, priuſquam priori peccato finem impoſuerint, adoriuntur ſecundum. De hac recidiua peccati, maximè hæreſis, grauiſſimi peccati, in oratione quadam noſtra, De recidiua hæreſis, quæ cum altero Promptuario excuditur, plura diximus. Vt autem ex Scriptura exemplum proferamus artis & induſtriæ diabolicæ, qua de peccato in peccatum hominem trahit, vt faciat ſemper nouiſſima peiora prioribus, vnus Sampſon hoc ſuo malo docuit. Ille enim primùm duobus funibus lineis, deinde neruiceis, poſtea verò ſeptem nouis funibus fuit alligatus; & quanto magis in Dalilæ ſuæ conſuetudine perſeuerabat, tanto fortioribus eum vinculis alligabat. Poſtea ipſa crines dormienti abſcidit. Deinde Philiſthæi oculos eruerunt, vinctúmq; per vias, plateas, & tabernas illudentes, deduxerunt: poſtremò ad molam eum pertraxerunt. Sic peccator Dalilæ ſuæ, id eſt, carnis blanditiis obſequens, ex paruis malis in maiora, ab aſpectu ad ſermones, à ſermone ad contactum, à contactu ad oſcula, ab oſculis ad peccati conſummationem procedit, quouſque diaboli eius crines, quibus caput operitur, abſcindunt, per quos verecundia ſignificatur; qua deperdita, eum quocunque volunt, deducunt. Oculos euellunt, hoc eſt, cœli atque inferni conſiderationem ei adimunt. Poſtea per plateas deridendum, infamem reddunt. Poſtremò ad molam & piſtrinum doloris ſempiterni miſerum perducunt. Sic de malo in peius, de priore in peſſimum pertrahit ſuos aduerſarius noſter diabolus. Hanc ſuccreſcentem ſemper in deterius peccatorum herbam his verbis explicat D. Baſilius: *Vt gramen præ cæteris herbis prolis eſt numeroſa, nec vnquam intermoritur, aut deſinit gignere ex ſe, ſed ſemper extremitas primitiuæ genituræ origo ſit ſuccedaneæ ſobolis; ſic peccatum, aliud ſibi ſimile ſemper progignit, vt fornicatio fornicationem, qua repetita ardeſcit magis, non reſtinguitur, & aſſuefactio mendacij mater ſit mendacij: & ſic in alijs peccatis.* Qui poſt ieiunia, confeſſiones, pœnitentias pro peccatis ſuſceptas, in eadem recidunt,

Eſaiæ 14. 4.

Prouerb. 5.

Baſil. in Eſa. cap. 5. 5.

In cap. 9 Eſa. Si [illegible].

2. Paralip. 28.

dunt, ſimiles ſunt pueris qui in pugna ſua ludicra alter alterum quaſi hoſtem capit, & acerrimè, ne capiantur, currunt ac decertant; finito autem ludo, amiciſſimè ſe mutuò complectuntur, & corrident. Sic enim iſti, quaſi ludicram ad tempus cum diabolo pugnam inſtituere videntur pœnitendo, lachrymando, ieiunando: ſed mox ad priſtina peccata redeuntes, amicitiam renouant. Principes filiorum Ephraim malum hoc magnum coguouerũt, quum fratribus ſuis, poſt multam filiorum Iuda occiſionem, ingentem quoque prædam mulierum & filiorum Iuda ducentibus, dicerent: *Non introducetis huc captiuos, ne peccemus Domino. Quare vultis adijcere ſuper peccata noſtra, & vetera cumulare delicta?* Satis illis erat in occiſione ſemel peccaſſe. Noluerunt in abducendis captiuis rurſum peccare. Huc etiam referri poſſunt quæ de conſuetudine peccati in alio Euangelio protulimus. Recidiuantes verò poſt pœnitentiam, ſimiles illis ſunt, qui ambulantes de nocte per plateas, audito tympano, poſt cuius pulſum arma gerere non licet, enſem apud amicum reponunt, ſed poſtridie eum reſumunt. Sic enim iſti, finita Quadrageſima, aut peracta pœnitentia, ad priſtinas peccatorum ſordes, quas ad momentum propter indictum pœnitentiæ tempus depoſuerant, redeunt.

Domin. Sexage. text. 4.

Simile.

7. *Beati qui audiunt verbum Dei, & cuſtodiunt illud.*

De audiendo verbo Dei.

LOCVS moralis duplex: Vnus contra auditores verbi infructuoſos: alter contra non audientes. Beatos enim illos Chriſtus hic pronuntiat, non qui audiunt tantùm, ſed qui audiunt, & cuſtodiunt verbum Dei: id eſt, in quos ſemen verbi Dei, vt in terram bonã cadit: & qui *corde bono & optimo verbum retinent, & fructum afferunt cum patientia.* Super quæ verba præſentem locum in alia Dominica tractauimus. Sed hic iuuante Chriſto, pauca adiiciemus. Chriſtus vtrumque hic cõmendat, audire verbũ, & cuſtodire verbum: & vt fructus auditur, quod non cuſtoditur, ita difficilè cuſtoditur, quod no auditur. Duplex igitur erit locus. Vnus contra auditores infructuoſos, alter contra non audientes, & hoc ſalutis medium negligentes. Ad prius quod attinet, cuſtoditur verbũ Dei à nobis operibus; quemadmodum ignis ſeruatur in fomite. Vnde in Apocalypſi, quum dixiſſet beatus Ioãnes: *Beatus qui audit, & qui legit verba prophetiæ huius,* protinus adiecit; *& ſeruat ea, quæ in ea ſcripta ſunt.* Iacobus quoque ſcripſit: *Eſtote factores verbi, non auditores tantùm, fallentes*

Contra auditores infructuoſos.

Simile.

Apocal. 1.

Iacobi 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vosmetipsos. Quomodo autē seipsum fallat, Christus docuit, dicens: *Seruus sciens voluntatē Domini sui, & non faciens, vapulabit plagis multis.* Et alio in loco: *Omnis qui audit verba mea hæc, & nō facit ea, similis erit viro stulto, qui ædificauit domum suā super arenam, & descēdit pluuia, & venerunt flumina, & flauerunt venti,* (id est, variæ, seu tribulationes, seu tētationes, post verbū auditum exortæ sunt) *& irruerunt in domum illam, & cecidit, & fuit ruina illius magna.* Magna enim est ruina credentis, & non facientis voluntatem Dei. Vnde & hic locus contra nefarios nostri temporis hæreticos valet, qui sola fide hominem iustificari, bona autem opera ad salutem necessaria non esse, impiè dogmatizant. Christus enim beatos, id est, iustos & Deo gratos pronuntiat, non qui audiunt tantum, aut audiendo credunt, sed qui operando custodiunt. Sanè tantum in hac parte differt hæreticus à Catholico, quantum sophista à Philosopho, vel pharmacopola à medico, vel ostentator à practico; virtutem qui verba putant vt lucum ligna. Sed illis omissis, quos in altero Promptuario subinde (ad hoc quod attinet) refutauimus; ad nostra veniamus. Dicit Dominus: *Beati qui audiunt & custodiunt.* non dicit, qui audierunt & custodierunt; vt intelligamus, in vtroque tota vita perseuerandum esse. Istud autem quo modo assequi possimus, docet Sapiens sub mysterio his verbis: *Quando sederis cū principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam.* Audire prædicationem verbi Dei, est sedere ad mensam Iesu Christi. Hæc est enim mensa, quam Sapientia parauit, & ad quam vocat paruulos spiritu, dicens: *Venite, comedite panem meum, & bibite vinum quod miscui vobis.* In hac est *panis* cœlestis doctrinæ, quæ *confirmat cor hominis.* In hac est *vinum* gratiæ, & misericordiæ Dei, quæ *lætificat cor hominis.* Ad hanc mēsam qui sedet, *diligenter attendere debet, quæ sunt posita ante faciem suam.* Et vide quantum hæc valeat attentio, etiam vbi semper non adest bona intentio. Principes sacerdotum, & Pharisæi miserunt ministros suos, vt comprehenderent Iesum turbis prædicantem. At illi expectantes prædicationis finem, & attentē cū turba audientes, non vt discerent, sed vt caperent in verbo, ita cōpuncti & mutati fuerunt vt re infecta redierint. Illis ergo reuersis, dixerunt Pharisæi: *Quare nō adduxistis illum? Responderunt ministri. Nunquam sic locutus est homo, sicut hic homo. Responderunt ergo eis Pharisæi. Numquid & vos seducti estis?*

Matth.7.

Locus contra hæreticos.

Prouerb.23.

Ibid.9.
Psal.103.

Exempla.
1.

Ioan.7.

estis? Accipe aliud exemplū. Sanctus Augustinus adhuc Manichæus quum esset, audiens per occasionē sanctū Ambrosium prædicantē, ad fidē Catholicam inducitur. Qua de re sic ipse scribit: *Ambrosiū seruum tuū, non vt doctorem veri, sed vt hominē benignū in me dilexi: & studiosè audiebam disputantem in populo, non intētione qua debui, sed quasi explorans eius facundiā, vtrùm cōueniret fama sua. & verbis eius suspendebatur intentus. Rerum autē incurioſus & cōtemptor astabam, & delectabar suauitate sermonis. Sed veniebant in animum meum simul cum verbis quæ diligebā, res etiam quas negligebam. Et duro cor aperirem ad excipiendū quàm diserte diceret, pariter intrabat & quàm verè diceret; gradatim quidem.* Sunt hæc duo illustria exempla quantum valeat sedula attentio, etiam vbi non adest semper bona intentio. Sed & ille legis doctor, qui interrogauit Christum de maximo mandato, *tentans eum*, vt Matthæus refert, ex Christi responsō sic cōuersus & mutatus est, vt laudata Christi responsione, addiderit, dilectionem Dei & proximi, maius esse omnibus holocaustomatibus & sacrificiis. Vnde Christus dixit illi: *Non longè es à regno Dei*, vt est apud Marcum. Adeò qui tentator accessit & superbus, abiit instructus & humilis, atque æternæ saluti proximus. Sequitur in Salomone: *Et statue cultrum in gutture tuo.* Culter iste verbum Dei est, quod auditur in mensa Christi: iuxta illud Apostoli, *Assumite gladium Spiritus, quod est verbum Dei.* Hic culter in gutture statuendus est, quia verbum Dei comedendum, hoc est, in corde reponendum, iuxta illud ad Ezechielem: *Comede volumen hoc*, vt alibi expoluimus; & ruminandum in memoria, & repetendum in voce est, vt de eo finita contione mutuò loquamur. Sed hoc demum ille præstat, *qui habet in potestate animam suam*: id est, qui audiens verbum, non habet animam suam in negotiis, in pecunia, in patrimonio, sed in potestate sua, vt rei præsenti eam applicet: qui habet animum à prauis affectibus liberum, ne suffocetur Dei verbum. Dicit enim Scriptura: *Audit luxuriosus verbum sapiens, & displicebit illi, & proijciet illud post dorsum suum.* Item qui habet animum non in via distractum & vagātem, sed attentum & collectum, & discendi cupidum. Quando epistola aliqua obsignata nobis offertur, statim illam aperire, eiusque subscripti onem scire cupimus, quidque in ea scriptum sit, intelligere. Epistola & nuncia voluntatis Dei est, verbi Dei prædicatio; quam obsignatam in multis parabolis, misteriis, & altis principijs, resignat, exponit, & deducit pastor Euangelicus.

2.

Confess. lib. 5. cap. 13. & 14.

Matth. 22.

Marci 12.

Philip. 6.

Eccli. 21.

Similia.
1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

cus. Si illa resignatio non delectat, non mouet, non operatur
2. in nobis, nostra id culpa fit, qui malè dispositi accedimus.
Quemadmodum enim fax madida, licet igni applicetur, lu-
Psal. 111. men tamen non accipit; sic passionibus tumidi & humidi, ab
ignito Dei verbo non inflammatur. Quare Dauid, quum di-
xisset; *Ignitum eloquium tuum vehementer*, statim subiecit: *&*
seruus tuus dilexit illud. Ideo quippe ignitum est, quia diligi-
3. *Simile.* tur. Alioqui sicut otiosi pueri ex silice interdum ferro ignem
excutiunt, non vt ignem accendant, sed vt videant, quomo-
do euolent scintillæ, & modò has, modò illas euolantes scin-
tillas laudant & admirantur, sed escam non admouent, vt lu-
men, vel ignis accendatur: sic multi, imò innumeri auditores,
curiosi magis quàm Christiani, ad prædicatoris vocem, tan-
quam ferrum percutiens, intellectum suum, quasi silicem ad-
mouent, vt attentè audiant quàm aptè & eleganter dicat, sed
escam voluntatis non apponunt, vt ea ad virtutem accen-
datur.

Quum varios concionatores audiuerint, plus (inquiunt)
volat hic quàm ille, elegantiùs iste, copiosiùs ille, doctiùs al-
ter perorauit. Fit ergo illis sacra concio sicut carmen quod-
dam musicum, vbi cantatoris vox laudatur; quod autem
4. cantauit, non aduertitur. Et quemadmodum accidit aliquan-
do, vt de nocte in plateis musica sonante, è lecto quis surgat,
vt audiat; ea verò finita, lectum repetat, & somno, sicut prius,
indulgeat; sic planè fit, vt audita concione, qui carnales, auari,
superbi eò accesserunt, tales etiam domum redeant, & pec-
cati somnum repetant: nihilo vel meliores, vel saniores, vel
5. prudentiores contra peccatum effecti, quàm bonus ille mini-
ster, qui rogatus ab hero, quid è concione reportauerat, ga-
lerum tuum, domine, & pallium respondit. Tam crassa & su-
pina negligentia parit tandem etiam contemptum verbi
Exemplū. Dei, qualem Iudæorum describit Propheta: qui verba Pro-
Esaia 28. phetarum, Deus hoc mandat, Expecta iudicium Dei, modi-
cum & non tardabit; his verbis vulgaribus irridebant: *Manda*
remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum ibi, id est:
Mandet Deus, & remandet vt volet, nos viuemus, prout li-
bet. Quibus Deus respondet: *Propter hoc audite verbum Do-*
mini, viri illusores Ego ponam in pondere iudicium, & iustitiam in
mensura, & delebitur fœdus vestrum cum morte, & pactum vestrum
cum inferno non stabit. Flagellum inundans cum transierit, eritis in
conculcationem. Solet simia, si quando se in
Simile. speculo videt, propter nimiam suam deformitatem, specu-
lum

lum statim abijcere, &, si potest, in multas partes confringe-
re. Tales simiæ fiunt tandem negligentes verbi Dei audito-
res, vt verbum ipsum Dei, eiusque prædicationem, in qua ve-
luti in speculo omnia sua peccata, vanitates, & ineptias om-
nes ad viuum repræsentari vident, penitus contemnant &
abijciant, eiusque cursum & officium, si qua poterunt, vel
tollant, vel impediant.

Neque est quòd prædicatoribus imputent, qui minùs ex verbi Dei prædicatione proficiunt, quia spiritum hodie & sanctitatem Apostolicam non habent. Nam & ipso Apostolorum tempore, quo confirmata fuit doctrina, *contestante Deo signis, & portentis, & variis virtutibus, & Spiritus sancti distributionibus, secundum suam voluntatem*, dicit tamen Paulus: *Non omnes obedierūt Euangelio*, & ex Esaia prolatum de se, suisque coapostolis affirmat: *Domine, quis credidit auditui nostro?* id est prædicationi nostræ. Non est igitur cur Prædicatoribus hodie parum fortè Apostolicis imputetur prædicatio verbi infructuosa, quum & ipsi Apostoli multis in locis absque fructu, imò cum contradictione multa, & (vt ait Paulus) *aduersarijs multis*, prædicauerint. Sed accidit hodie pleriſque auditoribus, quod Iudæis Apostolorum tēpore, quibus Paulus dixit: *Quoniam repellitis verbum Dei, & indignos vos iudicatis æterna vita, ecce conuertimur ad Gentes*: imò & Christo ipso prædicante; qui etiam Iudæis dixit: *Quæritis me interficere, quia sermo meus non capit in vobis.* Omnes enim audientes verbum Dei, & non custodientes illud, hoc ipso maximè ostendunt se indignos æternæ vitæ; & in illis omnibus Christi sermo non capit: vel quia reuera non credunt ea quæ de contemptu mundi, de pœnis impiorum, de mercede iustitiæ, in prædicatione verbi dicuntur: vel credentes scandalizantur, & *abeunt retrò, dicentes, Durum est verbum hoc, quis potest ea-*
pere illud? Contingit enim hodie in doctrina morum, quod Iudæis contingit in doctrina fidei. Sicut illi in Christum credere noluerunt, sic nos hodie obedire Christo nolumus. Vtrumq; autem æquè ad interitum ducit. *Beati* enim, id est, iusti & grati Deo sunt, *qui audiunt verbum Dei, & custodiūt illud.* Miseri ergo & impij, qui audientes, non custodiūt. Terræ aliquæ perhibentur adeò esse steriles, vt si in eis tritici purissimum semen sparseris, non triticum, sed typham, aut solas paleas referant. Tales sunt qui ex audito verbo Dei, nō fructum pietatis, sed vanitatis aut curiositatis paleas proferunt.

Auditorū profectus non pēdet à sanctitate prædicantis.

Hebr. 1.
Rom. 10.

1. Cor. 16.

Act. 13.

Ioan. 8.

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ferunt. Sed talis terra est maledictio proxima. Remedium huius mali est, vt corde cupiditatibus vacuo, simulque attento & collecto, verbum Dei audiatur. Cor enim vagum & incustoditum, & quod communes cogitationes indifferenter admittit, simile est publico diuersorio quod omnes hospites accipit, & proprio domino vix locum quiescendi relinquit: est simile cymbæ quassatæ, quæ per omnes rimulas bibit aquam, & merces impositas naufragio exponit: est simile vrbi patenti absque murorum ambitu, quam æquè hostes ingrediuntur atque amici: est simile vineæ, sepe & maceria destitutæ, quæ ab omnibus vel feris depascitur, vel latronibus spoliatur, & modicum aut nullum domino suo fructum refert: est simile domui sine seris & valuis, in qua omnes liberè habitant, conuersantur, pernoctant. Denique est simile meretrici in publico lupanari prostitutæ, quæ, quum omnes mares admittat, semper infœcunda manet. Quemadmodum vno eodemque vento decem naues æquora secant, aliæ velociùs, aliæ tardiùs, quod non ex parte venti, qui idem est, sed ex parte nauium prouenit; quia quædam rimosæ, quædam integræ sunt; quædam magis, quædam minùs oneratæ; ideoque hæ in portum, illæ in scopulos deferuntur: sic ad vnam & eandem prædicationem, ad vnum & eundem diuini Spiritus afflatum alij prosperè nauigant, & paradisi portum tenent, alij in purgatorio hyemant, alij pessimis cupiditatibus onusti, in profundo barathri naufragium faciunt.

Similia.

Verbum Dei necessariò audiendum.

Nunc de audiendi verbum Dei necessitate pauca dicamus. Nam difficilè custoditur quod nõ auditur. Certè quum Apostolus dixit, *Quomodo credent quem non audierunt?* & iterum, *Fides ergo ex auditu, auditus autem per verbum Christi*, prædicatum scilicet: haud dubiè non solam doctrinam fidei, & materiam credendorum intellexit, sed etiam quæ ad mores pertinent, & mandatorum Dei obseruationem. Nisi fortè ea quæ credenda sunt, à voce Ecclesiæ & prædicatorum verbi discere debemus; ea autem quæ facienda sunt, à nemine discere, sed per nos ipsos cognoscere, eligere, præscribere fas est. Quo nihil absurdius, & ad totam pietatis regulam confundendam aptius, cogitari potest. Deinde quum ideo fides ex auditu est, vt Deum inuocemus, ait enim: *Quomodo inuocabunt in quem non crediderunt? quomodo credent quem non audierunt? quomodo audiet sine prædicante?* Inuocatio autem Dei Deo grata, nobis salutaris, ea omnia complectitur quæ

Rom. 10.

Rom. 10.

ad vitæ puritatem pertinent; (inuocamus enim Deũ, vel colendo eum debito amore & cultu, vel ea omnia petendo quę ad nostram pertinẽt salutem) manifestum est à prędicatione & auditu verbi non secus pẽdere vniuersam morũ & pietatis doctrinam, quàm ipsius fidei. Hoc ergo ordinarium mediũ tam bene viuendi quàm rectè credendi, à Deo in Ecclesia sua constitutum, contemnere impium, negligere periculosum est, & contra illud: *Non tentabis Dominum Deũ tuum.* Hæc est enim vna & primaria salutis via, in qua *Angelis suis mandauit de nobis, vt custodiant nos in omnibus viis nostris.* Si omnes alicuius vrbis ciues Regẽ grauiter offendissent, ideoque ad mortem omnes condemnati essent, Rex verò pro sua clementia non ministros carnifices, qui pœnas debitas exposcant, sed legatos suos mittat, qui nomine Regis, non tantùm veniam omnibus proclamarẽt, sed & multa alia ac magnifica beneficia proponerent, certoque pollicerentur, modò ciues illi criminum præteritorum pœnitentes, nouam vitæ rationem instituerent, iuxta eam formam quam ab ipsius legatis audirent; quis quæso illic ciuis esset, vel tam impius, qui tantę beneficentiæ tam paratum medium contemneret, vel tam salutis suæ prodigus, vt negligere; vel tam ingratus & rusticus, vt non humiliter & grataner acceptaret; vel denique tam superbus & fastuosus, vt ambabus vlnis non amplecteretur, & legatos illos diligentet audire grauaretur? At qui quum omnes essemus sub peccato & *natura filij iræ, Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi*, posteaque in Apostolis suis, eorumque successoribus *posuit verbum reconciliationis*; qui quotidie nos *obsecrant pro Christo* (id est, loco & persona Christi) *vt reconciliemur Deo, & adiuuamur exhortantur vt gratiam Dei non in vacuum recipiamus*; idque faciunt *tanquam ministri Christi, & pro Christo legatione fungentes.* Videat nunc quilibet Christianus quomodo tales legatos reconciliationis suæ cum Deo audire cõtemnat aut negligat. Si in aliqua vrbe, maxima fame oppressa, vnum tantùm aut alterum horreum esset frumento plenum, qua sollicitudine, cura & festinatione omnes ad illud, quærendi triticum causa, confluerent? At in singulis vrbibus plura, in parochiis vnum tale horreum Deus constituit, vnde triticum verbi diuini petatur. Quare eò non confluitur, nisi quia *famet verbi Dei*, de fiderium salutis nullum est? At hæc maxima plaga est, & maximum reprobationis signum: sicut desperatæ valetudinis maximum argumentum est, cibos omnes fastidire. Si cõstaret

Ephes. 2. 2. Cor. 5.

Simile.

Amos 8.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ret hoc in loco ditissimum esse thesaurum, ex quo, quantum cuique liberet, liceat depromere, quanto omnes impetu huc currerent, & alter alterum præ cupiditate præueniret! Atqui vel mentitur Scriptura, vel Dei verbum quouis auro pretiosius est. *Iudicia Domini desiderabilia super aurum & lapidem pretiosum multum.* Hoc autem aurum iudiciorum Dei pro concione audiendum est. *Quomodo enim credent* (Deũ videlicet vel iustum vel misericordem esse) *quem non audierunt?* Videmus quanta auiditate milites ad diripiendam vrbem, quæ prædæ data est, & ad diuidenda spolia accurrunt. vix vsquam aliàs maior alacritas ostenditur. Vnde Scriptura: *Lætabuntur coram te sicut qui lætantur in messe, sicut exultant victores capta præda, quando diuidunt spolia.* At de verbo Dei dixit S. Propheta: *Lætabor ego super eloquia tua, sicut qui inuenit spolia multa.* Et quæ est hæc lætitia? Planè sicut milites ita auidi circa spolia sunt, vt sinus ac manus exuuijs impleant, imò asinos ac iumenta onerent, aliquando & currus quoque, nihil interim comedentes vel bibentes, vel salutantes, vel socios alloquentes, sed toti in prædam attenti, toti in spolijs colligendis occupati: sic verus fidelis, verè amans Deum & salutem suam, ad sanctissima Dei verba audienda, tota auiditate currit, ad cor, ad oculos, ad omnes animæ suæ potentias illa colligit, totúsque illis audiendis immersus, omnium tantisper rerum corporalium & temporalium obliuiscitur. Vix dici potest quanta cura & sollicitudine apes omnia prata circumuolant, omnibus floribus insident, omnes naturæ suæ vires impendunt, seque & pedibus & alis totas onerant, vt mel copiosum in aluearia reportent. At *iudicia Dei* (ait S. Dauid) *dulciora super mel & fauum.* Et iterum: *Quàm dulcia faucibus meis eloquia tua! super mel ori meo.* Et in Canticis sponsa dicit: *Meliora sunt vbera tua vino, fragrantia vnguentis optimis. Curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Sed fortasse ad illam sponsam non pertinemus, quibus verbum Dei non sapit. Hyemis tempore, quando frigus vrget, videre est quo impetu & desiderio ad ignem omnes properant, vt calefiant. At de verbo suo Deus apud Prophetam dicit: *Nunquid non verba mea quasi ignis?* Et idem Dauid dixit: *Ignitum eloquium tuum vehementer.* Sed adiunxit: *Et seruus tuus dilexit illud.* Ideo nobis non videtur ignitum, quia non diligimus. Ideo ad hunc igoem non accurrimus, quia nimio frigore sensum doloris amisimus, & toti obriguimus. Sanè ex hoc iudicio Deus suos cognoscit & deprehendit. Si vis cognoscere an piscis sanus sit vel corruptus, ad auriculam eius oportet olfacere. Si enim ibi fœtet, signum corruptionis est: si ibi bene olet, signum sanitatis & incorruptionis est. Sic suos pisces Deus per auriculam deprehendit. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* Sic & D. Ioannes: *Qui audit nos, ex Deo est, qui non audit nos ex Deo non est. In hoc cognoscimus spiritum veritatis, & spiritum erroris.* Quasi diceret: Per auriculam deprehendimus qualis piscis est qui in sagena nostra capitur, verus ne, an erroneus; bonus ne, an malus. Viuerra, quæ id cuniculis est quod leporicanis, cùm in foueas cuniculorum ingreditur, ipsos plerunque per aures inde extrahit. Sic ex quinquaginta peccatoribus qui ad Deum conuertuntur, quadraginta ex speluncis peccatorum per aures, id est, quia verba Dei audiunt, educit Deus. Nempe voluit Deus hoc instrumento salutis nostræ vti, *vt per prædicationem saluos faceret credentes;* vt verbum suum per vocem operaretur, vocé Ecclesiæ suæ. Quare sic vni Prophetæ loquitur: *Clama, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuam annuncia populo meo scelera eorum.* Cæci sumus ad nostra peccata cognoscenda, quibus tamen nemo caret. Voluit ergo Deus vt illa nobis per alium annunciarentur: Si audire nolumus, manemus in peccatis nostris. Ideo non dicit, quasi organum aut quasi cymbalus, vt solùm delectaret concionator; sed, *quasi tuba,* vt commoueret pigros, vt excitaret dormientes, vt animaret ad pugnã spiritualem ignauos & formidolosos. Pessimè sibi consulunt, qui suæ prudentiæ & doctrinæ fidentes, concliones non audiunt. In illis enim vox Dei sonat, non in libris quos legunt. *Vox autem Domini confringentis cedros, vox Domini intercidentis flammam ignis: vox domini concutientis desertum.* In prædicatione sonat hæc vox Dei efficacissima. Herba sagittariorum, qua, vt hostes perimant, sagittas suas inficiunt, sagittæ quidem adhærens interimit: sed extra impetum sagittæ si manibus contractes, nihil officit. Solùm vbi est vulnus, vi sagittæ penetrantis, ibi sanguinem inficit, & animal occidit. Hoc vulnus infligit Deus per concionatorem, qui sua reprehensione te vulnerat, vt herba cœlestis doctrinæ cum illa reprehensione coniuncta, tua vitia interficiat. Sæpè accidit, vt quæ sententia lecta nullam fecit animo impressionem, eadem pro concione dicta aut tractata vehementer commouerit: & quod inter legendum, etsi cognitum, tamen obseruatum non fuit, inter audiendum non

Psal. 18. Rom. 10. Simile. Esaiæ 9. Psal. 118. Simile. Psal. 18. & 118. Cantic. 1. Simile. Ierem. 23. Psal. 118. Audire verbũ signum hominis Christiani.

Simile. Ioan. 8. 1. Ioan. 4. Simile. 1. Cor. 1. Esaiæ 58. Docti ab audiendo verbo non excusantur. Psal. 28. Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

sine admiratione obseruetur; & mirificè placeat, quod priùs sine vllo gustu transiuisti. *Eloquia enim Domini, eloquia casta sunt, argentum igne examinatum, purgatum septuplum.* Maximam puritatem habent, mirabiliter relucent ac splendent, multámque voluptatem consideranti adferunt. Sed ab artifice perpoliri debent, non in massa haberi. Sicut enim gemma tunc magis fulget, quando auro inseritur; & aurum ipsum arte cælatum, maiorem multo splendorem habet & oblectationem adfert: sic cœlestis doctrina voce prædicatoris à Deo vocati & missi, diuino Spiritu tam in loquente quàm in audiente cooperante, multo fortiùs lucet ac mouet, quàm per se simpliciter lecta. Sed & habent verba diuina, nescio quid diuini & paterni amoris; quod audientes veri Dei filij, qui ad æternam beatitudinem destinati sunt, in ipsis agnoscunt & gaudent, & exultant. *Quod enim natum est ex Spiritu, spiritus est*: id est, Spiritus vocem, sicut filius paternam, agnoscit. In omni animantium genere, pulli & paruuli matrum suarum voces agnoscunt. Sic Dei filius, Dei verbis audiendis delectatur; econtrà reprobi, vbi concionandi tempus aduenit, è templo se festinanter proripiunt, non secus quàm si aliqua pars templi statim ruitura foret. In Christi genealogia apud Matthæum, tres Reges penitus omittuntur, ex quorum stirpe recta linea Christus descendit. Ochozias, Ioas & Amasias: non quia simpliciter peccatores erant, aut etiam idololatræ (nam & Salomon talis fuit, & Manasses, & Ammon) sed quia hi tres diuino verbo specialiter restiterunt, & eius ministros immaniter tractarunt. Nam Ochozias mittit quinquagenarios ad capiendum Eliam. Ioas occidit Zachariam inter templum & altare, quia ei vera dicebat. Amasias Prophetæ cuidam, ipsum Dei nomine reprehendenti, dixit: *Nunquid consiliarius Regis es? Quiesce, ne interficiam te.* Quando Ierusalem ab Assyrijs destructa fuit, causam vastationis Scriptura assignans, ait: *Quia subsannabant nuncios Dei, & parui pendebant sermones eius, illudebant q; Prophetis, donec ascenderet furor Domini in populum eius, & esset nulla curatio.* Hoc quippe extremum malorũ est, quando verbum Dei contemnitur, & amplius non auditur. Et vide quo modo in Euangelio verbi sui contemptores Christus coarguit: *Quicunque non receperit vos, neque audierit sermones vestros, exeuntes foras de domo vel ciuitate, excutite puluerem de pedibus vestris. Amen dico vobis, tolerabilius erit terra Sodomorum & Gomorrhæ in die iudicij, quàm illi ciuitati.*

psal. 11.

Simile.

Ioan. 3.

Simile.

Exempla.
4 Reg. 1.
2. Paralip. 24. & 25.

3. Paral. 36.

Matth. 10.

Nihil

Nihil acriùs contra Dei verbi contemptores, id est, *qui non audierint sermones* prædicatorum quos Christus misit, dici potuit. De verbo Dei prædicato dicitur: *Sagittæ tuæ acutæ populi sub te cadent* (id est, conuertentur à vitijs) *in corda inimicorum Regis.* Sagittæ, inquam, seu tela verborum è superiori loco sonantium, immissæ in corda inimicorum Dei, in corda peccatorum acutæ sunt, & *penetrant: Viuus est enim sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni ancipiti gladio, & pertingens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum, & discretor cogitationum, & intentionum cordis.* Sed auditi debet, vt sic penetret. Plura habes suprà quæ huc pertinent, in textu primo circa dæmonium surdum. Vide etiam infrà Dominica Passionis, textu 2.

psal. 44.

Hebr. 4.

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. QVADRAGESIMAE.

ABIIT Iesus trans mare Galilææ, quod est Tyberiadis, & sequebatur eum multitudo magna, quia videbant signa quæ faciebat super his qui infirmabantur. Subijt ergo in montem Iesus, & ibi sedebat cum discipulis suis. Erat autem proximum Pascha, dies festus Iudæorum. Cùm subleuasset ergo oculos Iesus, & vidisset quia multitudo maxima venit ad eum, dicit ad Philippum: Vnde ememus panes, vt manducent hi? Hoc autem dicebat tentans eum. Ipse enim sciebat quid esset facturus. Respondit ei Philippus: Ducentorum denariorum panes non sufficiunt eis, vt vnusquisque modicum quid accipiat. Dicit ei vnus ex discipulis eius, Andreas, frater Simeonis Petri: Est puer vnus hic, qui habet quinque panes hordeaceos, & duas pisces; sed quid hæc sunt inter tantos? Dicit ergo Iesus: Facite homines discumbere. Erat autem fœnum multum in loco. Discubuerunt ergo viri numero quasi quinque millia. Accepit ergo Iesus panes, & cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus. Similiter & ex piscibus quantum volebant. Vt autem impleti sunt, dixit discipulis suis: Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant. Colle-

Ioan. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum ex quinque panibus hordeacijs, quæ superfuerunt his qui manducauerant. Illi ergo homines, quum vidissent quod fecerat Iesus signum, dicebant: Quia hic est verè Propheta qui venturus est in mundum. Iesus ergo cùm cognouisset quia venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?* De prouidentia Dei erga suos circa necessaria.
2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt vt vnusquisque modicum quid accipiat.* Contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium.
3. *Cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.* De benedictione cibi ante refectionem.
4. *Colligite fragmenta quæ superauerunt, ne pereant.* Contra prodigalitatem.
5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.* De fructu beneficentiæ & liberalitatis erga egenos.
6. *Cùm cognouisset quòd venturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.* De fuga gloriæ & laudis humanæ, peracto bono opere.

1. *Vnde ememus panes, vt manducent hi?*

Prouidentia Dei erga suos.

LOcus moralis, quærentibus regnum Dei & iustitiã eius, necessaria non defutura. Christus de turba cum sequẽte, & vsque in desertum sequente, & tota die vsq; ad vesperam cum comitante, curam agit, ne alimento careat necessario. *Vnde* (inquit) *ememus panes?* Non defuerunt carnes Eliæ in spelunca, quem coruo pauit; nec Danieli cibus in lacu leonum, quem Abacuc illi attulit; nec filijs Israël alimenta in deserto, quos Manna de cœlo, & aqua de petra nutriuit, nec viduæ Sareptanæ, quæ pauit Eliam, cuius lecythus olei non defecit. Sic in Psalmis se facturum promittit: *Non est inopia timentibus eum.* Et iterum: *Iacta super Dominum curã tuam, & ipse enutriet te.* Et rursum: *Nunquã vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panẽ.* Quũ laboras aliqua necessitate, & absque culpa tua, & in Dei vinea iuxta vocationem tuam & talentũ laborans, existima Christũ tibi dicere: Vnde ememus panes, vt manduces tu? Tentat te Dominus, sicut Moyses tentatus fuit in deserto propter penuriam aquarum, dicens: *Quid faciam populo huic? Adhuc paululum, & lapidabit me.* Vnde dixit Dominus ad Moysen & Aaron: *Quia non credidistis*

3. Reg. 17. Dan. 14. Exodi 16.

3. Reg. 19. Psal. 33. 14. & 36.

Exod. 17. Confidentia in Deum. Num. 20.

credidistis mihi, vt sanctificaretis me coram filijs Israël, non introducetis hos populos ad terram quam dabo eis. Vult Deus, vt in rebus desperatissimis confidentiam in eum non amittamus. Sic enim Philippi fidem his verbis tentauit, vt notat Chrysostomus. *Ipse enim sciebat quid esset facturus,* vt adiecit diuus Ioannes. Peccauit Moyses, dicens Deo: *Sexcenta millia sunt, & tu dicis, Dabo eis mense vno carnes ad saturitatem?* Inciuile & indignum ducimus, si æger optimo & amanti medico exponat, quo fit ordine ac ratione curandus: & tamen ille sæpe fallitur, ac falli potest. Quanto magis Dei prouidentiæ nos totos committere oportet? Iudith sacerdotes populi meritò reprehendit, dicens: *Qui estis vos, qui tentatis Dominum, quòd tradetis ciuitatem Assyriis, si intra quinque dies non venerit vobis adiutorium? Non est iste sermo qui misericordiam prouocet, sed potiùs qui iram excitet, & furorem accendat.* Pone ob oculos Ioseph in cisterna, in lacu, in exilio, in carcere; & memineris scriptum de Deo esse: *Descendit cum illo in foueam.* Non deest igitur vnquam aut vsquam Dei erga suos prouidentia: de qua aliàs plura diximus. Cæterùm hæc prouidentia Dei necessitati seruit, non cupiditati. Ait quidem: *Vnde ememus panes?* Non ait, vnde ememus capones, perdices, gallinas, phasianos, attagines, pauones, ceruas, & huiusmodi delicatiora? Necessitati nostræ Deus consulit, non cupiditati. Quod multum est necessitati, cupiditati nihil est.

Ioan. 6. Num 11. Simile. Iudith. 8. Sap. 10. Ioan. 4.

Cyrus senior, quum apud hospitem diuertisset, rogaretur̃q; quid sibi cœnæ vellet apponi, respondit, panem tantùm, & sperare se prope fluentem aquæ riuulum cœnaturum. Tale ferè erat Christi conuiuium in hoc Euangelio. Pulchrè Seneca de Dei prouidẽtia obseruauit: *Necessaria tibi occurrent. Superuacanea & semper, & toto animo quærẽda sunt.* Carnes humano victui necessariæ & salubres, vt bouinæ, vitulinæ, ouinæ, vt vulgares sunt, prospexit Deus. Non sic in cæteris delicatioribus, magisque ad voluptatem quàm necessitatẽ comparatis. Sed, vt idem Seneca sapienter obseruauit, *Inter causas malorum nostrorum est, quòd viuimus ad exempla nec ratione componitur, sed consuetudine abducimur.* Quæ sanè cõsuetudo, vel potiùs voluptas cuiusque propria in infinitum abduxit: vt etiam hodie verum sit, quod de suo tempore alioqui deplorantissimo scripsit idem Seneca. *Non sunt* (inquit) *ad poenam dentibus, & ventre, & ore contenti: oculis quoque gulosi sunt. Nihil* (aiunt) *est melius saxatili mullo ante oculos moriente.*

Exemplum temperantiæ. Epist. 111. Epist. 114. Luxus modũ non tenet. Natural. quæst. lib 3 cap. 21.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Da mihi in manus vas vitreum, in quo exultet, in quo trepidet. Sen. de consolat. ad Albinam, cap. 9. Porrò vt error in via immensus est, nec exitum inuenit; sic & huius generis luxus. *Caius Cæsar Caligula centies sestertio* (id est, centies centenis millibus nummorum) *cœnauit vno die, & in hoc omnium ingenio adiutus, vix tamen inuenit quomodo prouinciarum tributum vna cœna fieret.* Sed in totius orbis Domino ferendum hoc fortasse aliquis existimet, & summa vitia in summa fortuna æquiùs toleranda. Atqui de Apicio homine priuato tantundem ferè memorat Seneca. *Cùm* (inquit) *sestertium millies in culinam congessisset, ære alieno oppressus, rationes suas tunc primùm coactus inspexit. Superfuturum sibi sestertium centies computauit, & valut in vltima fame victurus, si sestertio centies vixisset, veneno vitam finiuit. Quanta luxuria fuit, cui sestertium centies egestas fuit* id est, cui centies centena millia nummorum ad victum sufficere non potetant. Sed hoc illis accidit, qui parsimoniæ fines egressi, non necessitati, sed cupiditati; non naturæ, sed voluptati; non rationi, sed consuetudini seruiunt. *Naturalia desideria finita sunt; ex falsa opinione nascentia, vbi desinant non habent. Nullus enim terminus falso est.* vt sapienter scripsit Seneca. De consolat. ad Heluiam, c. 10. Epist. 16.

2. *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, vt vnusquisque modicum quid accipiat.*

Diffidentiæ peccatum.

LOCVS moralis contra diffidentiam humanam circa Dei auxilium. Christus enim, antequam miraculum exhibeat, & panes frangat, ac famentes pascat, discipulorum suorum fidem tentat, fiduciam probat, constantiam explorat: dicens enim Philippo, *Vnde ememus panes, hoc dicebat, tentans eum*, ait nostrum Euangelium. Philippus autem respondens, suam diffidentiam his verbis ostendit: *Ducentorum denariorum panes non sufficiunt, &c.* Expectabat Christus vt, sicut discipulum veteranum decuit, agnosceret eius potentiam, quam in multis aliis miraculis viderat, totámque rem ad eius voluntatem referret. Nunc autem ille humano more oblitus potentiæ Magistri respondet. Idem quoque fecit Andreas alter ex discipulis, dicens: *Est vnus puer hic, qui habet quinque panes, & duos pisces. Sed quid hæc sunt inter tantos?* Dubitat ergo & ille. Imò omnes duodecim dubitasse videntur, quum, vt est apud Lucam, *accedentes duodecim, dixerunt illi, dimitte turbas, vt euntes in castella villásque quæ circa sunt, diuertant & inueniant escas: quia hic in loco* Luca 9.

in loco deserto sumus. Christus autem volens eorum omnium fidem tentare, dixit ad illos: *Vos date illis manducare. At illi dixerunt: Non sunt nobis plus quàm quinque panes, & duo pisces: nisi forte nos eamus, & emamus in omnem hanc turbã e, erant autem ferè viri quinque millia.* Dubitauerunt ergo omnes, & tanquam rem absurdam, illisque impossibilem, Christi verbum reiecerunt: *Vos date illis manducare.* Sed hoc totum fecit Redemptor noster, hanc suorum tentationem præmisit bonus Magister, vt eos postea doceret, nósque in illis, in rebus difficilibus, necessariis tamen (quale istud erat) quãdo humana media deficiunt, non esse nimia & anxia sollicitudine animum vexandum (sicut hic discipuli venientes ad Christum, & dicentes, *Dimitte turbas, &c.*) sed de Dei auxilio benè fidendum, eiúsque opem & beniguitatem largissimam inuocandam. Vult nempe, vt potiùs ad manus eius, quàm ad manus nostras oculos coniiciamus. *Sicut oculi ancillæ in manibus dominæ suæ, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri.* Ancilla, quia non accipit panem nisi de manibus dominæ suæ, in eius manus semper oculos intentos habet quum pane indiget, vt videat an ei velit dare. Certè sicuti matres, quæ multos habẽt filios domi suæ paruulos, semper habent panem iuxta se, quem petentibus porrigant; sic Deus noster omnibus bonis affluit, & paratus est semper dare petentibus se. Vsus est ipse Christus hac cõparatione: *Si vos, quum sitis mali, nostis bona data dare filijs vestris; quanto magis Pater vester cœlestis dabit spiritum bonum petentibus se!* Si quis horrea tritico plena haberet, famulúmque suum rogaret, tentans eum, Vnde manducabimus? ille autem responderet, Non sunt pecuniæ: nunquid non ineptè responderet, & domini sui opulentiæ iniuriam faceret? Petere clauum ad aperiendum horreum deberet, & hoc solum sufficeret. Clauis horrei & abundãtiæ diuinæ, est eius sancta voluntas. *Omnia enim, quæcunq; voluit, fecit.* Hæc petenda est, vt ille leprosus sapienter petiit: *Domine, si vis, potes me mundare.* Quare eius fidem Christus laudauit, & confestim respondit: *Volo, mundare.* Vult nempe Deus suam à nobis benignitatem plena fide recognosci, vult vt ex præteritis eius beneficiis ad noua expetenda animemur. Sic Christus ad suos, iostante iam sacrosancta eius passione: *Quando misi vos sine sacculo, & sine pera, nũquid aliquid vobis defuit?* Conqueritur Deus apud Ieremiam, quòd Iudæi ad eum in tempore necessitatis non confugerent, confiderantes quot quantáque Psal. 122. Simile. Matth. 6. Simile. Psal. 113. Matth. 8. Dei beneficia prisca fiducia dant præsentibus Luce 22. Exempla.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ráque patribus suis beneficia contulerat. Ait enim: *Quid inuenerunt patres vestri in me iniquitatis, quia elongauerunt à me, & ambulauerunt post vanitatem, & vani facti sunt? & non dixerunt, Vbi est Dominus, qui ascendere nos fecit de terra Aegypti, qui traduxit nos per desertum, per terram inhabitabilem & inuiam, per terram sitis, & imaginem mortis, per terram in qua non ambulauit vir, neque habitauit homo? Et induxi vos in terram Carmeli, vt comederetis fructus eius, & optima illius.* Exaggeratur præteritum beneficium liberationis ex Ægypto: & diffidentiæ arguuntur, quòd illud in memoriam non reuocauerint, ex eóque fiduciam in Deum suum non conceperint; sed aliunde, ab idolis videlicet & idololatris, auxilium petierint. Hanc eorum diffidentiam perstringit Dauid dicens: *Malè locuti sunt de Deo. Dixerunt, Nunquid poterit Deus parare mensam in deserto?* nempe quum priùs alia Dei miracula & beneficia experti fuissent; ideóque causam huius iustæ reprehensionis subiungit: *Quoniam* (priùs videlicet quàm de hoc cibo ageretur) *percussit petram, & fluxerunt aquæ, & torrentes inundauerunt.* Boni igitur & fideles Dei serui, ex præteritis Dei beneficiis, nouã petendi fiduciã capiunt. Sic Iacob: *Domine, qui dixisti mihi, Reuertere in terram tuam: minor sum cunctis miserationibus tuis, & veritate tua quam explesti seruo tuo. In baculo meo transiui Iordanem istum, & nunc cum duabus turmis regredior. Erue me de manu fratris mei Esau.* Hæc vltima petitio nititur fiduciæ prioris liberalitatis diuinæ. Sic sancta Iudith orabat: *Domine Deus patris mei Simeon qui dedisti illi gladium in defensionem alienigenarum &c. subueni, quaeso te Domine Deus, mihi vidua. Tu enim fecisti priora & illa post illa cogitasti, & hoc factũ est quod ipse voluisti. Respice castra Assyriorum nunc, sicut tunc castra Aegyptiorum videre dignatus es.* Priora Dei, & in genere, & erga familiam ac stirpem eius beneficia commemorat, & ex illis fiduciam capit, Deúmque interpellat. Idem fecit vir fortissimus Iudas Machabæus, in Dei auxilio, non in sua fortitudine, spem ponens. Sic enim milites suos adhortatur: *Ne timueritis multitudinem eorum. Mementote qualiter salui facti sunt patres nostri in mari rubro: & nunc clamemus in cælum, & miserebitur nostri Dominus.* Quum Abrahã seruum suum ad quærendam filio suo vxorem mitteret, cúmq; famulus augeretur, nimiúmque sollicitus esset, vtrùm negotium illud prosperum finem habiturum foret; vir sanctus famulum suum, præteritis Dei beneficiis fultus, confortauit, dicens:

Ierem. 2.

Psal. 77.

Genes. 32.

Iudith 9.

1. Macha. 4.

dicens: *Domine cœli & terra, qui eduxit me de domo patris mei, & dixit mihi, Semini tuo dabo terram hanc; ipse mittet Angelum suum tecum, & accipies inde vxorem filio meo.* Sed & Dauid, quum Absalonem fugiens, Deum oraret, cum magna fiducia hæc verba dixit: *Ego dormiui & soporatus sum, & exurrexi, quia Dominus suscepit me* causámque fiduciæ statim subiungit: *Quoniam tu percussisti omnes aduersantes mihi sine causa: dentes peccatorum contriuisti.* Denique in alio Psalmo, in quo maxima Dei beneficia priscis Patribus præstita commemorat, cur id faciat, his verbis explicat. *Quæ mandauit patribus nostris, nota facere filijs suis, vt cognoscat generatio altera, filij qui nascentur & exurgent, & narrabunt filijs suis.* Hanc videlicet ob causam, *Vt ponant in Deo spem suam, & non obliuiscantur operum Dei.* Postremò Christus in Euangelio, quum discipuli eius aliquantulum diffiderent, & cogitarent, ad alterutrum dicentes, *Quia panes non habemus, dicit eis: Quid cogitatis, quia panes non habetis? Nondum cognoscitis, neque intelligitis? nec recordamini, quomodo quinque panes fregi in quinque millia?* id est, non intelligitis, miracula quæ feci, non solùm necessitati præsenti seruisse, sed illud etiam docuisse, vt in futuris quoque necessitatibus, præteritorum beneficiorum memores, perpetuam auxilij mei fiduciam habeatis? Est enim hac in re duplex virtus, & vtraque Deo gratissima. Vna est, beneficij accepti grata recordatio, & animi gratitudo atque submissio. Altera est, pia & fideli digna fiducia, & de Dei bonitate ac benignitate amplissima, digna cogitatio, opinio honesta, fides recta. Quum à populo Romano auxilia petituri Rhodij & Megarenses ingressi in Senatum essent, & illi quidẽ sua in Romanos socios beneficia cõmemorassent diligenter, hi verò Romanorũ ipsorum in se beneficia longa oratione explicassent; priorum postulato reiecto, quod factum magis quàm supplicantis animum præferebat, horum petitioni acquieuit Senatus, & auxilia decreuit. Est ergo hæc vna confidentiæ in Deum nunquam deponendæ causa, præteritorum eius beneficiorum, & potentiæ ac bonitatis infinitæ debita cõsideratio, & grata recordatio.

Genes. 24.

Psal. 3.

Psal. 77.

Marci 8.

Fiduciæ duplex virtus.

Exemplum.

Aliæ eius causæ sunt, tum ipsa necessitas nostra, cui subuenire, Deo propriũ est, tum pietas ipsa seruorum Dei, quibus ipse seruientibus Deus semper inseruit. Nam extra necessitatem soli Deo confidere, tentatio est, non fiducia: & hominem impium, in sua impietate persistentem, à Deo omnia expectare, præsumptio est, non confidentia. Ad prius

Fiducia à tentatione & præsumptione discernitur.

Fiducia in necessitate.

Universidad de Deusto
Biblioteca

horum quod attinet, Christus Dominus eam ferè ob causam in solitudine & deserto sua miracula faciebat, vt in hoc Euangelio. & aliàs sæpè, vbi raræ & difficiles sunt sustentationes humanæ; quia illic Dei prouidentia subuenire consueuit, vbi humana desunt auxilia; & suos vult Deus non nisi à se pendere. Permisit Deus ad extrema deduci Ioseph, adeo vt pincerna quoque, *succedentibus rebus prosperis, oblitus fuerit interpretis sui*: solúsque ab omnibus desertus, à nemine notus, in carcere iaceret. Sed in eo articulo eum exaltauit. Huius rei alia exempla aliàs produximus. Ad posterius quod attinet, Abraham de prælio reuersus eum ampla victoria, nullam ab incircunciso Rege prædæ partem accipere voluit. *Leuo* (inquit) *manum meam ad Dominum Deum excelsum, possessorem cœli & terræ, quia à filo subtegminis vsque ad corrigiam calceamenti non accipiam ex omnibus quæ tua sunt: ne dicas, Ego ditaui Abraham.* Sic Elisæus à Naaman Syro nihil voluit accipere: & Daniel dicit Regi Balthasar: *Munera tua sint tibi, & dona domus tuæ alteri da.* Horum omnium vox illa erat: *Ad te leuaui oculos meos, qui habitas in cœlis. Sicut oculi seruorum in manibus dominorum suorum, ita oculi nostri ad Dominum Deum nostrum.* Debemus ergo fiduciæ nostræ, & spei anchoram neque in terram, neque in mare, sed in cœlum mittere. Paruuli, vbi primùm aliquid aut lætum, aut triste illis offertur, statim in genitricis suæ sinu absconduntur. Sic iusti in vniuersis euentibus ad Deum confugiunt; in prosperis, vt gratias agant; in aduersis, vt auxilium & consolationem petant. Hinc Dauid: *Sicut ablactatus est super matre sua, ita retributio in anima mea.* id est, quemadmodum infans in matris suæ sinu protectus, cessat plorare, cessat timere, neque alicuius rei curam habet, quia ætas eius non patitur cum de aliqua re sollicitudinem gerere, sic iustus omnes suas curas in Deo deposuit, quia fides eius non patitur eum sollicitum & anxium esse: meminit enim quid Redemptor eius dixit, *Hæc omnia adijcientur vobis.* Meminit quoque quàm acerba infidelitatis nota hanc sollicitudinem perstrinxit, dicens: *Hæc enim omnia Gentes inquirunt.* In veteri templo panes propositionis semper stabant super mensam ante faciem Dei, die ac nocte sine intermissione. Quo significatum est, sustentationem nostram semper esse coram Deo. De hoc argumento aliis in locis plura diximus, dicturi etiam postea.

Genes. 40. — Fiducia plorũ propria. Genes. 14. — 4. Reg. 5. Dan. 5. — Psal. 122. — Simile. — Psal. 130. — Matth. 6. — Num. 4.

3. *Cùm*

3. *Cùm gratias egisset, distribuit discumbentibus.*

LOcus moralis de benedictione cibi ante refectionem. Quod enim hîc breuiter Ioannes dicit, *Cùm gratias egisset*, hoc alij Euangelistæ paulo vberiùs & plenius referunt. Matthæus sic: *Aspiciens in cælum benedixit & fregit.* Lucas ita: *Acceptis quinque panibus, & duobus piscibus, respexit in cælum, & benedixit illis, & fregit.* Vt iam non sit dubium, quin hæc gratiarum actio, vt diuus Ioannes loquitur, fuerit benedictio ipsorum panum & piscium per modum precationis, propter quam dicitur, quòd *aspexit in cælum* ad largitorem omnium Deum vel saltem cum benedictione creaturarum coniuncta. Lucas enim disertè dicit, *Benedixit illis*: scilicet panibus in manus acceptis. Docuit igitur hoc exemplum fideles omnes & pios, nõ ptiùs mensæ accumbere, quàm benedictio creaturarum Dei fuerit præmissa: Benedictio, inquam, creaturarum, panis, potus, reliquique cibi appositi, & apponendi: à qua benedictione maledicti hæretici abhorrent, vt in altero Promptuario ostendimus. Hanc creaturarum Dei benedictionem Paulus apertè docet: *Omnis creatura Dei bona est, & nihil reijciendum quod cum gratiarum actione percipitur. Sanctificatur enim per verbum Dei & orationem. Sanctificatur autem* (ait sanctus Chrysostomus) *facta benedictione in nomine Dei, per signum crucis impressum.* Creaturam ergo natura sua bonam, benedictionis vi etiam sanctificamus, & vt non solùm in naturæ vsum, sed in Creatoris laudem seruiat, efficimus. Nam ideo benedictio & gratiarum actio apud Euangelistas pro eodẽ sumitur, quia in ipsa benedictione & sanctificatione creaturæ, Deo Creatori gratiæ aguntur. Christus ergo gratias agit ante distributionem, vt nos doceat gratias Deo agere, & benedictione ac sanctificatione, seu, quod idẽ valet, consecratione ciborum vti ante refectionẽ. Sic in hunc locum Chrysostomus: *Cur tandem* (inquit) *quum sanaturus esset paralyticum, quum suscitaturus mortuum, cùm maris seda turus tempestatem, non agit gratias Christus, hîc autem agit? Vt ostendat ante cibum gratias Deo agendas.* Huius autem gratiarum actionis quanta vis sit, alio in loco doctissimus ille Pater docet: *Mensa* (inquit) *ab oratione sumens initium, & in orationem desinens, nunquam deficiet, sed fonte largiùs omnia nobis afferet bona. ne tantum itaque prætermittamus emolumentum. Absurdum est enim, seruos quidem nostros, si quam appositorum partem à nobis accipiant, nobisq; gratias agere, & cum benedictione*

Ciborum benedictio. — Matth. 14. Luca 9. — Benedictio mensæ. — Dom. 6. post Pentec. — 1. Tim. 4. — Hom. 12. in 1. ad Tim. — Hom. 41. in Ioan. — Hom. 79. ad pop. Ant.

ne

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne recedere; nos autẽ tot bonis potientes, nec tantum honoris Deo rependere. Propterea namque multa tam in communibus, quàm in priuatis rebus præter sententiam nobis eueniunt, quoniam non circa spiritualia primùm, tum verò circa secularia curam exhibemus. Hæc ille. Qui hoc pietatis officium, quod ipse Christus non neglexit, vel negligenter prætermittunt, vel oscitanter & perfunctoriè, magis ex cõsuetudine quàm ex animo, exercent; illo Prophetæ verbo arguũtur: *Leuate in cælum oculos vestros, & videte quis creauit hæc.* Certè ex hac gratiarum actione emolumentum illud ad nos peruenire, quod diuus Chrysostomus designauit, Propheta Regius perspicuè docuit his verbis: *Sicut adipe & pinguedine repleatur anima mea: & labijs exultationis laudabit os meum.* Vbi posterius est causa prioris, vt alia lectio Hieronymiana habet his verbis: *Tanquam adipe & pinguedine satiabitur anima mea, quum labijs exultationis laudabit os meum.* Præceptum accepit vetus populus, *vt, cùm comederit, & satiatus fuerit, benedicat Domino Deo suo.* Diuus Chrysostomus benedictionis mensæ formulam ab Eremitis sui temporis recitari solitam cõmemorat, & eorum studium his verbis commendat: *Si illi qui ieiunando, humi dormiendo, vigilando, cilicium induendo, milleq; alijs seipsos castigant, hac etiam admonitione indigent, quãto nos moderatè probeq; viuemus, quibus mensæ mille naufragijs referta proponuntur, qui nec in principio manducandi, nec in fine, ad orationem nos conuertimus?* Eleganter Tertullianus de hac veterum Christianorum solenni pietate scribit: *Non priùs discũbitur, quàm oratio ad Deum prægustetur. Æquè oratio conuiuium dirimit. Ita saturantur, vt meminerint etiam per noctem adorandum Deum.* Denique illud Apostoli hic locum habet: *Siue manducatis, siue bibitis, vel aliud quid facitis, omnia in gloriam Dei facite*, hoc est, vt alibi dicit, *Omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

Esaiæ. 4.

Psal. 62.

Deut. 8.

Hom. 10. in Matt.

In Apologet. cap. 39.

1. Cor. 10.

Colos. 3.

Prodigalitas cauenda.

4. *Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.*

Apophthegma.

Exod. 16.

LOcus moralis contra prodigalitatẽ, & de Dei donis frugaliter administrandis. Christus enim vt circa necessitates suorum iuuandas liberalis fuit, sic in superuacaneis prodigus esse noluit. Nam hæc fragmẽtorũ collectio, vt ad miraculi maiorem illustrationem faciebat, sic haud dubiè hanc quam dicimus frugalitatem docuit, Christo expressè hanc causam addente, *Ne pereant.* Sic de Manna noluit Deus vt colligerent filij Israel plus quàm necessariũ erat. Quid enim stultiùs,

stultiùs, quàm quod libenter facis, id ita imprudenter facere, vt diu facere non possis? Rectè & sapienter Plato, conspicatus iuuenem, qui amplum patrimonium abligurierat, frustrum panis in media platea sub vesperam comedentem, ait illi: *Si moderatè prandisses, meliùs cœnasses.* Idem Agrigentinorum luxum qui magnis impensis ædificabant, eodemq; modo cœnabant, taxatur, dicens: *Agrigentini ædificant quasi semper victuri, & comedunt quasi semper morituri.* Cui simile est quod Seneca de auaris dixit: *Omnia tanquam mortalis timetis, omnia tanquam immortales concupiscitis.* Hæc enim duo extrema simili vanitate in dissimili morbo laborant. Nam vt auarus sic cumulum semper auget, quasi semper indigeret, & auctum sic tenaciter seruat, quasi semper eo fruiturus: sic prodigus in vno luxus genere immortalitatem affectare, in altero mortem sibi præsentem statuere videtur; iuxta illud: *Comedamus & bibamus, cras moriemur.* Phocion, Athenensium princeps, oblatam ei à quodam pecuniam remittẽs, rogatus, cur saltem filio sumendam nõ relinqueret, respondit: Si filius vitam moresque composuerit, viuet paterna hereditate contentus: si prodigus fuerit, nec hoc argentum sufficiet. Cui affine est, quod Crates Thebanus fecisse legitur. Magnã pecuniæ vim apud nũmularios deponẽs, mandauit, vt si quidem eo mortuo, filij frugalem & sobriam vitam agerent, illis tota cederet; sin prodigè & luxuriosè viuerent, nihil inde prorsus acciperent. Nempè diuitias comitatur luxus, luxus exit in tyrannidem, dũ fœnum migrat in cornua. Hoc vnum habet prodigalitas, vt nunquam sit sola, sed alijs vitijs innumeris comitata procedat, superbia, ambitione, gula, ebrietate, luxuria, rapinis, furto: quibus partim alitur & fouetur, partim exercetur. Non est arbor liberalis, cui omnes fructus ventus rapit; nec homo liberalis, cui vanitas omnia aufert.

Aelianus var. hist. lib. 12.

Lib. de breuitate vitæ.

Esaiæ 22.

Exempla.

Brusonius lib. 1. cap. 9.

Laert. lib. 3.

Simile.

5. *Collegerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.*

Liberalitatis fructus.

LOcus moralis de fructu beneficentiæ & liberalitatis erga egenos. Sicuti enim inter Christi manus frangentis panes, multiplicati illi sunt, miraculo quidem, & operatione diuina; sic, dum frangimus esurienti panem nostrum, dum abundantiæ nostræ particulas egentibus propter Deum & pias causas elargimur, operatione quadam & munificentia diuina fit, vt nihil nobis ea in re pereat aut deteratur, sed accrescat magis.

Vnde

Universidad de Deusto
Biblioteca

Vnde in hunc locum D. Cyrillus Alexandrinus : *Liberalitas nobis hoc miraculo commendatur, & quasi magna voce dicitur, quanto plura dabis liberaliter ac misericorditer, tanto tibi plura largiùs confluent.* Sic & D. Paulus docet: *Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ ; vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatem, quæ operatur per nos gratiarum actionem Deo.* Multa dicit Apostolus. 1. quod Deus *dat semẽ seminanti*, id est, dat diuiti facultatẽ largiendi: diuitiæ enim semen sunt beneficẽtię; & qui largitur, seminat. Vnde ibidẽ: *Qui parcè seminat, parcè & metet; & qui seminat in benedictionibus, de benedictionibus & metet.* 2. quòd *panem ad manducandum præstabit*, id est, homini erga egenos liberali (*dispersit, dedit pauperibus*) semper necessaria suppeditabit, ne fortè largiendo dubitet quispiam fore quòd ipsemet egeat. 3. quòd non hoc tantùm, sed & *multiplicabit semen vestrum:* id est, præterea ipse diuitias vestras augebit, vt plura semper largiendi facultatem habeatis. 4. *& augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ*, id est, in spiritualibus quoque vos ditabit; siue vt prompto benefaciẽdi animo semper sitis, siue vt mercedem à Deo gratiæ spiritualis recipiatis. 5. *vt in omnibus locupletati*, id est, tam in temporalibus, quàm in spiritualibus, *abundetis in omnem simplicitatem*, id est, sine iactantia & vanitate, *quæ* scilicet largitio simplex, prompta, humilis, pia, *operatur per nos*, id est mediantibus nobis, quibus hæc largitio præstatur, *gratiarum actionem apud Deum:* quę certè gratiarum actio eorum, quibus liberaliter propter Deum, tanquam egentibus, bene fit, tantam apud Deum vim habet, vt suos beneficos *in æterna tabernacula recipiant*, id est, viam illis faciliorem ad cælum parent. Hæc est multiplicatio panum frangentibus eos esurientibus. *Quemadmodum enim frumentum in terram cadens* (ait S. Basilius) *lucrum proiecti parit; sic & panis in esurientem proiectus, multam in posterum tibi reddet vtilitatem.* Et *quemadmodum quicumque putei scaturiunt* (ait Clemens Alexandrinus) *exhausti in pristinam mensuram reuertuntur*; & quo magis hauriuntur, eo citiùs replentur, aqua quoque puriori: *sic largitio, quæ est bonus fons benignitatis potum sitientibus communicans, rursus augetur, & repletur ; quemadmodum ad vbera, quæ suguntur, lac solet accedere.* In his naturæ operibus voluit Deus ostendere hanc huius virtutis propriam quandam energiam & operationem. Hinc in Canticis dicit sponsus

In Psal. 111.

Psal. 111.

Luc. 16.

Hom. in diuites auarum.

Similia. Pædagogi lib. 3. cap. 7.

sponsæ : *Duo vbera tua sicut duo hinnuli capreæ gemelli.* *Cant. 4.*
Confert Spiritus sanctus vbera lac proferentia, hœdis illud lac sugentibus; quia videlicet misericordiã facere, liberalitatem erga pauperes exercere (hoc est enim vbera lacte manantia habere) est potiùs quiddam accipere quàm dare; sanè quia dando lucrantur. Hoc eleemosynæ & sanctæ liberalitatis lucrum, Redemptor noster verbis significantissimis expressit: *Date, & dabitur vobis. Mensuram bonam, & cõfertam,* *Luc. 6.* *& coagitatam, & supereffluentem dabunt in sinum vestrum. Eadem quippe mensura qua mensi fueritis, remetietur vobis.* Quę verba alio in loco tractabuntur. Sic & Salomon docuit: *De primitiis frugum tuarum da pauperibus, & implebũtur horrea tua* *Prou. 3.* *Prou. 19.* *satietate.* Et iterum. *Fœneratur Domino qui miseretur pauperi, & vicissitudinem suam reddet ei.* Quare S. Franciscus eleemosynam vocauit *nobilem prodigalitatem*; D. Chrysostomus, *artem omnium artium quæstuosissimam*, quod tota Homilia de hoc argumento studiosè probat. Vnde & alibi verissimè scripsit : *Nescis quòd non tam propter pauperes, quàm propter impendentes eleemosynas Deus instituit?* Hoc certè D. Cyprianus ex multis Scripturis probat, ad remedium peccatorum, & in maximum commodum ipsorum diuitum, eleemosynæ mercedem à Christo repromissam fuisse. Sed quia multi spiritu quodam Pharisaico (Pharisæi enim quum de contemptu pecuniarum disputantem Christum audirent, *quia erãt auari, deridebant illum*: has Scripturæ promissiones si non deridebant, certè parum credunt; sed suæ prudentiæ magis confidunt; exemplis poterit eorum seu tarditas, seu infirmitas, seu incredulitas iuuari. Vidua Sareptana, quæ in summa rerum omnium necessitate pascebat Eliam Prophetam, adeoque *illi prius, postea filijs panem paranit*, hoc à Deo munus ac præmium accepit: *vt hydria farinæ non deficeret, nec lecythus olei minueretur, vsque ad diem qua Dominus daret pluuiam super faciem terræ.* Et tamen illa (ait B. Cyprianus) *nondum Christum sciebat, nondum præcepta eius audierat.* S. Ioannes Eleemosynarius, Patriarcha Alexandrinus, iussit dari pauperi cuidam quindecim aureos ; œconomus id nimium esse arbitratus, dedit tantùm quinque aureos. Eodem die venit nobilis quædam matrona, & Episcopo obtulit in vsum ecclesiæ quingentos aureos. Quos ille accipiens, dixit : Die mihi domina, an solos quingentos voluisti dare ? Respondit illa : Verè, mi domine, volebam mille quingentos dare

Luc. 16.

Beneficentiæ mercedes.

Exempla.

1. *3. Reg. 17.*

Vti suprà.

2. *In vita eius apud Surium.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

dare, & ita me in charta scripsisse putabam. Aperiens autem chartam hodie, vt iuxta illam pecunias acciperem, inueni tantùm quingentos scriptos, & ideo nec plus attuli, nesciens qua Dei prouidentia numerus imminutus fuerit. Conuersus tunc ille ad œconomum suum, dixit: Ecce tua auaritia mille nobis aureos perdidit. Occurrunt in via S. Germano, Episcopo Antissiodorensi in Gallia, pauperes petentes eleemosynam. Consulit ille diaconum quantum esset in sumptibus. Tres tantùm aureos esse respondit, quos statim præcipit Episcopus erogari. Ad hæc diaconus: Vnde victuri hodie sumus? Respondet ille: Pascet Deus pauperes suos. Tu quod habes præsta pauperibus. Diaconus, quasi prouidus, duos erogat, reseruat vnum. Dumque agitur iter cœptum, veniunt post eos equites concitati, à Leporio spectabili viro missi, qui ducentorum solidorum munus obtulerunt. Deinde conuersus ad diaconum, ait: Accipe quæ traduntur, & intellige te fraudem fecisse pauperibus. Nam si totum quod dedi, indigentibus contulisses, remunerator noster trecentos hodie reddidisset. S. Marcellus non dormientium ἀκοιμήτων Abbas iussit œconomo suo dare tribus Episcopis, à captiuitate redeuntibus, quicquid auri habebat. Ille ex decem aureis nouem dedit, vno retento, volens fungi officio boni œconomi. Venit paulo pòst ad Marcellum quidam, donans eum nonaginta talentis. Quibus acceptis, ait ad œconomum Abbas: Ecce, ô auare, quis sit exitus tuæ parsimoniæ. Fecit vt vno talento minus acceperimus; decem vtique acceperi, si decem aureos dedisses. Hæc est mensura bona, confecta, coagitata, superefluens, quam Christus promisit. Quòd non semper illa mensura rettribuitur, defectus fidei in Deum, hilaritatis in dando, misericordiæ erga proximos, & puri amoris Dei, in causa est; sed maximè hoc bonum impedit prudentia huius seculi, contrà quam sic Chrysostomus disputat: *Si agricola penu suum euacuant, & semina terræ concredunt, idque cum voluptate faciunt, spe maiora recipiendi se solantes; & quamuis sciant quod aëris intemperies nonnunquam & terræ sterilitas, & alia multa accidentia, vt locustarum exercitus, & rubigmis insidiæ spe excidere faciant, attamen bona spe sese alentes, ea quæ in promptuarijs collecta sunt, terræ concredunt, multo magis nos, quæ absque vsu recondita sunt, dispergere in pauperum vsus conuenit.* Nam, vt alibi dicit, eleemosynas faciens in cœlo operatur, vbi nulla aëris inæqualitas, corruptio nulla ventorum est, vbi perire non potest

3. *In vita eius ca. 21. apud Surium. tom. 4.*

4. *In vita eius apud Surium, to. 6. p. 1024.*

Merces beneficentiæ cur non semper rettribuitur.

Homil. 35. in Genesim.

Homil. 3. in Matth.

potest quod seminatur. Hic est ergo vnus liberalitatis erga egenos admirabilis fructus (nã alios quoq; habet, de quibus est ali⁹ dicẽdi loc⁹) vt magno cũ fœnore ac lucro exerçeatur.

6. Cùm cognouisset quòd venturi essent vt raperent eũ, & facerent eum Regem, fugit iterum in montẽ ipse solus.

Gloriæ fuga.

LOcus moralis de fuga gloriæ, & de humana laude, peracto bono opere, statim fugienda. Christus enim hoc facto suo, *exemplum se sequentibus præbens* (ait S. Gregorius) *Rex fieri noluit, ad crucis verò patibulum sponte pertendit.* Gloriæ cupido semper quidem animæ periculosa est, sed opere bono peracto maximè cauenda; quia tunc maximè insidiatur. Magni illi Sancti, Benedictus, Antonius, Ægidius, Iudocus, Eulalius, Hilarion, & alij, vbi clarescere alicubi cœperunt, & sanctitatis opinionem habere, statim summa contentione fugientes, ignota loca petebant. S. Dominicus rogatus cur in Carcassona diœcesi libentiùs moraretur quàm in Tolosana, vbi tot hæreticos conuerterat, sapienter respondit: In Tolosana multos inuenio qui me honore afficiunt, in Carcassona omnes me impugnant. Animalia quædam, ne inueniri possint, vestigia sua circa cubile confundunt, & vulpes saltibus, non gressibus suum antrum ingreditur. Sic virtutem, ne pateat ad vanam gloriam, dissimulare & tegere oportet. Acriùs quippe honores debitos boni fugiunt, quàm indebitos improbi ambiunt. quod alio in loco tractauimus; sed hic plura prout Deus dabit, proferemus.

Cura pastoral. part. 3. cap. 3.

Exempla.

Marcus Marulus lib. 1. cap. 4.

In vita eius, eõ. lib. 4. cap. 20.

Simile.

S. Ioannes Canonicus regularis in Anglia ante annos ducentos, inclusam quandam, vt spiritualibus eius colloquijs frueretur, visitauit. Illa post prima verba visionem se illa nocte vidisse affirmauit, de aquila circumuolante cum charula in rostro, cui inscriptum esset, *Iesus est amor meus.* Tu verò Pater (inquit illa) hæc aquila es, pro excellentia tuorum meritorum. Quod ille audiens, Nos quidem (inquit) eo animo huc accessimus, vt mutuis colloquijs Dei gratiam nobis conciliaremus: at nunc, vt video malus dæmon, vitiorum nostrorum sagax explorator, per hos inanes sermones in animos nostros aditum sibi parat. Atque his dictis, statim abscessit. Verè enim sicut tinea ex veste nascitur, & eandem corrumpit atque exedit; ita vana gloria ex virtutis materia nascitur, & virtutẽ corrumpit, & omni vera laude ac fructu priuat. Sicut enim dementissimum esset, pretiosis gemmis atque lapillis ruinosi alicuius parietis rimulas implere atque

Dom. 3. Aduent. text. 2. & Dom. 3 post Epiph. tex. 3

Exemplum.

In vita eius apud Surium, tom. 3. p. 618.

Similia.

fuleire; sic pro virtute humanos fauores desiderare, & rem cœlo dignam, vili pretio venalem exponere. Quare vanam gloriam, *spiritualium opum latronem* rectè vocauit S. Basilius. Quantum autem hominum fauor virtuti noceat, hinc aduertes: quòd qui ab omnibus laudatur, nescit seipsum, quum ab omnibus cognoscatur; qui autem ab omnibus contemnitur, nouit seipsum, etsi à nemine cognoscatur. Abbas Pinufius celebris in Ægypto Pater, in partes Thebaidæ clàm fugit ad cœnobium Tabennesiotarum, vbi post multas preces, & magnam difficultatem, vt nouitius secularis recipitur, & horto curando sub iuuene præfecto addicitur; ibiq; triennio in maxima humilitate vixit, donec tandem agnitus, ad monasterium suum reduceretur. Vnde iterum in Palæstinam fugiens, & vt nouitius inseruiens, iterum agnitus, secundò reducitur. Tanta erat in hoc sancto viro fugiendæ gloriæ cupido, exemplo Redemptoris nostri, qui fugit in montem solus, rapiendus à populo in Regem. S. Gregorius Rom. Pontifex, antea monachus Benedictinus, quum in Summum Pontificem eligeretur, quia palam repudiare integrum non erat, nec ab vrbe recedere rutò potuit, in dolio se condi & exportari fecit. Tum proximi montis vastam solitudinem penetrans, antrum quoddam adijt, satis ibi se latere sperans. Cæterùm quum quæreretur, lucida nubes loco incumbens prodidit latentem. Inuentus ergo, in sedem quam fugerat, inuitus euehitur. Vide plura huius rei exẽpla apud Marcum Marulum. Honorem autem fugiunt boni, & verè timentes Deum, propter multa ex eo peccatorum pericula. Sicut qui in excelsa aliqua turri positus, homines humi ambulantes desuper intuens, videtur sibi coruos, non homines videre, oculis ex longa distantia obiecti debilitatis; sic in honore sublimi constitutis accidit, vt ordinis inferioris homines contuentes, sibi ipsis præ illis magni, & vt loco sic merito excelsi videantur; alios verò, vt loco, sic virtute & prudentia inferiores existiment, atque contemnant: quæ vt est magna vanitas & ineptia, sic maxima coram Deo impietas. Christus ergo hic fugit honores, non vt sibi, sed vt alijs (quos exemplo docere vult) periculosos. Est quippe in illis magna deceptio visus, non secus quàm in præstigijs accidit. Quemadmodum enim imago, quanto artificiosius depicta, rem, cuius est imago, magis ad viuum repræsentat, tanto mendacior & fallacior est, quia tanto magis intuenti persuadet non imaginem, sed rem ipsam esse quam videt; sicuti Apellis Bucephalus alium

Constitut. monast. cap. 11.

De contemp. mundi par. 1. cap. 30.

Exemplum. Cassianus Institut. monast. lib. 4. cap. 30.

In vita eius per Ioan. Diac. lib. 1. cap. 44.

Lib. 1. cap. 2.

Simile.

Simile. Erasm. lib. 8. Apoph. Valaterran. lib. 16. & Aelianus lib. 4.

alium equum ad hinnitum concitauit, & ad Zeuxis depictas vuas aues aduolarunt, ipsumq; Zeuxum Parrhasij alterius pictoris linteum decepit (depictum enim in tabella linteum, verum esse existimans linteum, detrahi iussit, vt, quid in tabella pingeretur, cerneret:) sic omnino honores huius mundi quanto maiores sunt, eo maiora sunt mendacia, & deceptio maior; quia eo magis videntur veri esse, quum non veri, sed verorum imago sint, & illius solidi honoris repræsentatio quædam, quam vera virtus meretur: quæ certè non est huius vitæ, vt pote fluxa & caduca, malis ac bonis communis, apparens tantùm & externa; sed alterius vitæ, *quam nec oculus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit.* Sic enim omnem huius mundi gloriam Scriptura Dei baptizauit: *Vmbra est & vapor ad modicum parens.* Nam vt vmbra corpus, sic virtutem honor sequitur, idq; fugientem, sicut fugit ambientem. Et vt vmbra cuiuscumque corporis vmbra sit, seu candidi, seu nigri, seu viridis, seu flaui; ipsa semper non nisi nigra est, & quædam vacuitas, non subsistens aliquid: sic omnis huius seculi gloria, quacunque tandem ex re nascatur, seu vera virtute, seu mundi bonis, non nisi vmbra est, & inane quid, sola opinione consistens, siue eius qui honoratur, siue eius qui honorat. Qui famens putat se comedere, non satiatur, quia cibus substantia est. Qui cupit & putat se honorari, quum non honoretur; perinde gaudet ac si honoraretur, quia honor non nisi opinio est.

Honores quãto maiores, eo maiora mendacia.

1. Cor. 2.

Iacobi 4.

Similia.

EVANGELIVM DOMINICÆ PASSIONIS.

Ioan. 8.

DICEBAT Iesus turbis Iudæorum & principibus Sacerdotum: Quis ex vobis arguet me de peccato? Si veritatem dico, quare non creditis mihi? Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis. Responderunt igitur Iudæi, & dixerunt ei: Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum, & vos inhonoratis me. Ego autem non quæro gloriam meam. Est qui quærat & iudicet. Amen Amen dico vobis. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ: & tu dicis, Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum. Numquid tu maior es patre nostro Abraham, qui mortuus est? Et Prophetæ mortui sunt. Quem te ipsum facis? Respondit Iesus, Si ego glorifico meipsum, gloria mea nihil est. Est Pater meus qui glorificat me, quem vos dicitis, quia Deus vester est: & non cognouistis eum, ego autem noui eum. Et si dixero quia non scio eum, ero similis vobis, mendax. Sed scio eum, & sermonem eius seruo. Abraham pater vester exultauit vt videret diem meum. Vidit, & gauisus est. Dixerunt ergo Iudæi ad eum: Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti? Dixit eis Iesus: Amē Amen dico vobis, quia antequam Abraham fieret, ego sum. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?* De peccati turpitudine, infamia, grauitate.

2. *Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.* De audiendo verbo Dei.

3. *Nonne vene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.* De contumelijs & beneficijs patienter ferendis.

4. *Ego non quæro gloriam meam: Est qui quærat, & iudicet.* De debito honore Christi & ministrorum eius in hac vita, & de Dei iudicio aduersus contemptores.

5. *Si ego gloriam meam quæro, gloria mea nihil est.* Contra propriæ gloriæ appetitum.

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, &c.* Contra maleuolum & temerarium iudicium, quod omnia in pessimam partem interpretatur.

7. *Tulerunt ergo lapides vt iacerent in eum.* Contra iram.

8. *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.* Documentum quadruplex. 1. De veræ charitatis officio. 2. De moderatione seruanda in persecutione. 3. De non vleiscendo proprias iniurias. 4. Declinari posse persecutiones personales.

Peccati turpitudo & enormitas. *Ioan. 7.*

1. *Quis ex vobis arguet me de peccato?*

LOcus moralis de peccati turpitudine, infamia, grauitate. Christus Dominus, qui infirmitates humanas tulit, paupertatem professus est, ignorātiæ opinionem non excusauit, quum

quum obijceretur, quòd literas nō didicisset, solum peccatū, aut peccati suspicionem exhorruit. Prouocat aduersarios, inuidos, atq; malenolos id est, oculatissimos: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* Nec minimā peccati notam, aut maculā, aut labem sibi aspergi patitur. *Talis enim decebat vt nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cœlis factus.* Sed sanctus hic Pontifex suo sacrificio nos sanctificauit, vt & nos essemus sancti, innocentes, impolluti. *Vna oblatione consummauit in æternum sanctificatos.* *Qui enim sanctificat, & qui sanctificantur, ex vno omnes. Dedit semetipsum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorū operum.* Denique *quos prædestinauit cōformes fieri imaginis Filij sui, hos vocauit, iustificauit, & glorificauit.* Debemus ergo & nos, vt à Christo Redemptore nostro sanctificati, vt tanti capitis membra, vt tam excellenti imagini consortes, peccatum exhorrere, execrari, abominari. *Tanquam à facie colubri fuge peccatum*, ait Sapiens. Et vide quid sit peccatum, quanta pestis, quantus horror, qualis turpitudo. Peccatum omni bono opponitur, vtili, honesto, delectabili: ideoque summum malum est. Vtili opponitur, quia maximè damnosum, vt quod summo bono nos priuat, qui Deus est. *Peccata vestra diuiserunt inter me & vos.* Hoc autem quale, inexplicabile damnum est! Sicut aduersus viduam omnes ferè insurgunt, quia neminem habet qui eam defendat; sic omnes dæmones, & omnes creaturæ insurgunt aduersus animam Deo destitutam. *Qui quærebant animam meam, consilium fecerunt in vnum, dicentes, Deus dereliquit eum: persequimini, & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.* Sicut nauis quæ clauo, malo, ac gubernatore sublatis, validissima tempestate iactatur, fluctibus, ac flatibus cedens, huc illucque agitata, tandem scopulo illisa frangitur: Sicut ciuitas à truculentissimis hostibus obsessa, nulloque aut militum, aut murorum præsidio cincta, in qua etiam intus ciues ipsi hostilibus inter se odijs dimicatur, direptioni est proxima: Sicut excellens virginis pulchritudo, quæ inter multorum adolescentum greges vitam agit, cuius etiam lateri indiuiduus comes germanus frater adhæret, sed ita improbus, vt eam semper ad turpitudinem prouocet, in summo versatur violandi discrimine: Eodem plane modo misera anima, Dei amicitia & gratia per peccatum destituta, innumeris tentationum fluctibus exponitur, naufragio proxima; ab hostibus suis, dæmone, mundo,

Peccatum omni bono oppositum, & damnosum.

Esaiæ 59.

Similium congeriei. 1.

Psal. 70.

2.

3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

carne diripienda, in prædam datur; infestis dæmonibus, germana etiam carne sollicitante, violanda prostituitur. Quē-
5. admodum discedente Rege, omnes qui in curia versantur, omnes domestici Regis pariter discedunt, & curia transfertur; ita cùm Deus discedit ab anima, omnes Angeli custodes, omnes amici curiæ cœlestis eam deserunt, imò & bona opera omnia, tam quæ olim in statu gratiæ fecit, quam quæ tunc moraliter bona facit, omni apud Deum mercede carēt,
Ezech. 18. merito euacuantur. Sic Propheta: *Si auerterit se iustus à iustitia sua & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius, quas fecit, non recordabūtur.* De curia cœlesti quod diximus, docet sanctus Basilius:
6. Homil. in Psal. 33 Iosephus de bel. Iudaico, lib. 7. cap. 12. *Veluti fumus abigit apes, & fœdum odor columbas expellit; sic Angelum vitæ nostræ custodem abigit grauiolens peccatum.* Certè quum Hierosolyma à Romanis obsidenda erat (in qua obsidione euersa est) paulo antè quàm Vespasianus cum exercitu veniret, audita vox Angelorum est: *Migremus hinc.* Porrò vno peccato omnia alia bona opera nobis perire, & nullum emolumentum adferre, docet Apostolus his verbis:
1. Cor. 13. *Si distribuero in cibos pauperum omnes facultates meas, & si tradidero corpus meum ita vt ardeam* (quæ duo
Simile. maxima sunt virtutum opera) *charitatem autem non habuero* (qua excidit omnis qui lethaliter peccat) *nihil mihi prodest.* Quemadmodum mancipium, quicquid operatur, non sibi, sed Domino suo operatur; & in domini commodum, non suum, laborat: sic peccator, si qua bona facit, totum in dia-
Ioan. 8. boli obsequium cedit, cuius per peccatum seruus est, vt alio in loco ostendimus. *Omnis enim qui facit peccatum, seruus est*
Simile. *peccati.* Peccatum autem opus diaboli est. Huic damno vix vllum comparari potest. Si mercator quispiam post longinquam & periculosam nauigationem ex ipsis fortasse Indiis, multis reportatis mercibus, auro argentóque multo, statim vno post reditum die Iudo alicui totum exponat, & vnica sponsione, aut aleæ iactu, totius lucri iacturam faciat; nonne hunc hominem omnes & demētissimum & miserrimum pariter pronuntiarent? At eo loco, multóque peiori est, qui post multas virtutes magno labore confectas, multáque in cœlo congesta merita, propter vnius lethiferi peccati voluptatem breuem, omnium iacturam facit. *Sicut enim miles*
Simile. Homil. 33 op. imperf. (ait S. Chrysostomus) *si toto corpore fuerit armis vestitus, & vnam partem habuerit nudam, nihil ei prodest quòd totus fuerit vestitus, si per illam vnam partem eum sagitta percusserit, sed sic cadit, ac si totus fuisset nudus: sic Christianus, si iustitiam fecerit,*

fecerit, & si in vno peccauerit, similiter peccator statuitur, ac si semper peccasset. Hæc ille, quo ad damnum scilicet vitæ æternæ, & ad reatum mortis æternæ, iuxta illud D. Iacobi: *Qui offendit in vno, factus est omnium reus.* De hac re superiùs plura diximus. Nihil ergo peccato damnosius. Meritò sanctus Cyprianus scripsit: *Hoc sunt peccata lapsis, quod grando frugibus, quod turbidum sidus arboribus, quod armentis pestilens vastitas, quod nauigijs sæua tempestas.* Omnes scilicet bonorū operum fructus destruit, animi facultates corrumpit, totum hominem ad interitum ducit. *Quasi romphea bis acuta omnis iniquitas: plaga illius non est sanitas,* ait sacra Scriptura. Omnes quippe corporis morbos (de quibus tamen curandis ita solliciti sumus, vt nihil magis) hic animi morbus, peccatum, multis modis superat. Quemadmodum enim periculosior
Simile. est tempestas quæ vetat in portum appellere, quàm ea quæ cohibet à nauigando; & leuius malum est, aliquo impedimento retardari in via, quàm in fine itineris excludi à ciuitate clausis ianuis: sic peccatum mortale, quod prohibet ab ingressu cœli, infinitè maius malum est, quam corporis morbus, qui impedit tantùm uctione virtutis. Nec quispiam
Peccatum vnū cur perdat, quū non nisi ex multis virtutibus sit tal⁹. miretur, si ex vno aliquo mortali peccato tanta calamitas accedat, quum ad beatitudinem comparandam non vna virtus, sed multorum mandatorum obseruatio sit necessaria. Virtus enim ex tota causa est, vitium autem ex quolibet defectu. Vt scopum attingas, punctum tibi feriendum
Similia. est: vt à scopo aberres, lata patet via, ad dexteram, ad sinistram; procul, tardè. Exiguum absynthium amaritudinem suam multo melli citò impartit: mel duplo maius, absynthio dulcedinem non infundit. Paruo lapide submoto, flumen totum in pronum trahitur: eiusdem impetus fortissimo etiam aggere cohiberi vix potest. Sic vnum peccatum totum hominem perdit, vt aliàs latius est dictum. Accedit ad hæc maxima damna, quòd ipsa anima per peccatum ita vel debilitatur, vel corrumpitur, vt vires ac facultates non gratiæ tantùm diuinæ auferat, sed naturales quoque vehementer imminuat. *Quemadmodum enim per morbum* (ait
Simile. In Reg. fusè Disput. ad q. 174. sanctus Basilius) *in corpore appetitus deiectio, & ciborum insuauefastidium; sic in animo, circa explenda mandata Dei, pigritia ac lentitudo ex peccato generantur.* Hinc & diuus Gregorius scripsit: *Peccatum suo pondere in aliud trahit, nisi pœnitentia deleatur.* Hanc ob causam vocatur à Prophera, *Talentum plumbi* ita hominem deorsum tendere facit & in terrena

In Ezech. homil. 11. Zach. 5.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile.

depressum tenet. Hinc quoque sanctus Bonauentura, peccatum putredini in fructibus aut carnibus comparat. *Sicut putredo* (inquit) *aufert pomo decorem, colorem, odorem, & saporem; sic peccatum aufert animæ decorem vitæ, odorem famæ, valorem gratiæ, & saporem gloriæ.* Ad quæ singula explicanda latissimus patet concionatori campus. De primo & quarto aliquid annotabimus. Secundum per se patet, & in secundo puncto tangetur. De tertio iam diximus. Peccatum decorem vitæ perdit, quia efficit, vt qui antea Dei filius, Dei amicus, Deo coniunctus, ideóque honorabilius erat, nunc contrà diaboli filius, & mancipium, ideóque abiectissimus fiat. Barba in facie hominem honorat: sed si barbæ tonsor eam abscinderit, conculcatur & despicitur. Sic anima Deo coniuncta, honorabilis Dei sponsa est; ab eo per peccatum separata, despicabilis est vt barba resecta, ad nihil vtilis, nisi fortè ad ignem. Hanc maximam infelicitatem expressit Propheta: *Fili hominis, quid fiet de ligno vitis, ex omnibus lignis nemorum, quæ sunt inter ligna siluarum? Numquid tolletur de ea lignum, vt fiat opus; aut fabricabitur de ea paxillus, vt dependeat in eo quodcunque vasis? Ecce igni datum est in escam.* Vineæ in Scripturis anima comparatur, & Christus nos vocat *palmites suos.* Sola autem vitis ex omnibus lignis, nisi fructum adierat, prorsus inutilis est, nisi vt mittatur in ignem. Et vt vitis fructum ferens, omnium est arborum fructuosissima; non ferens, omnium ineptissima: sic anima humana virtutem colens, & Deo coniuncta, res est speciosissima; peccatis dedita, res est turpissima, & quamuis creatura deformior. Sicut vinum est quidem remedium efficax contra cicutam; sed si pariter vtrumque commisceatur, vis veneni sit immedicabilis, eo quòd ex vini calore citius cor penetret: sic fides accepta & gratia Christi, est cõtra peccatum remedium proprium & efficacissimum, sed si nostra ingratitudine, & negligentia, cum accepta gratia peccatum miscemus, vis peccati est immedicabilis: &, vt Apostolus loquitur, *Impossibile est renouari per pœnitentiam*, id est, valde difficile, sicut venenum vino mixtum difficillimè curatur. Hinc fit, vt nulli sceleratius viuant, quàm impij Christiani. Sic decorem vitæ tollit peccatum: saporem gloriæ tollit, quia gloria cœlesti nos penitus priuat. Quod ineffabile damnum vt intelligi facias à populo, hoc exemplum proponе. Lysimachus, Macedoniæ Rex, inter Scythas bellum gerens, quum siti grauissima constrictus, sese pariter atque exerci-

Iudith 7. vsq. 2.

Peccatum animæ decorem aufert.

Simile.

Ezech. 15.

Ioan. 15.

Simile.

Simile.

Hebr. 6.

Peccatum saporem gloriæ tollit.

Exemplum. Plutar. in lib. de tuenda bona valetud.

exercitum hostibus dedisset, ac deinde frigidam bibisset aquam; *Dij boni*, inquit, *quàm breuis voluptatis gratia quantum regnum amisi!* Sic dicat omnis peccator, peccati voluptate transacta: O quàm breuis voluptatis gratia regnum cœleste amisi! Dicat & resipiscat, ac per pœnitentiam resurgat, nec rursum tali se periculo exponat. *Quemadmodum enim* (ait sanctus Chrysostomus) *qui grauitate capitis ebrietatéque tenentur, stultè simpliciterque feruntur, quamuis præceptum, & aliud aliquid simile subsit, infrà concidunt incautè; sic qui corruunt in peccatum, veluti praua ebrietate, actionis desiderio detenti, nesciunt quid faciunt, non præsentia, non futura præuidentes.* Porrò quam sit res damnosa peccatum, docet illa Scriptura quæ dicit: *Omnis qui comederit vuam acerbam, obtupescent dentes eius.* Peccata sunt vua acerba. Peccatorum dentes sic obtupescunt, vt non possint eis suauitatem sentire de quo dicitur: *Gustate & videte quàm suauis est Dominus. Cuius dentes ex vua acerba manducata obstupescunt, videt alios panem manducantes. Laudare potest quod videt, manducare non potest.* Sic qui suis se diu pauit peccatis, laudat verbum Dei, & non facit. Qui ex absynthio est ebrius, amaritudinem eius non sentit. Sic quos peccati cupiditas ac voluptas inebriauit, amaritudinem eius non sentiunt. Venenum in vase aureo, ipsum vas non corrumpit: at peccatum tale venenum est, vt vas suum pretiosissimum animam perdat. Vipera non interficitur suo proprio veneno, nec basiliscus, nec aliquis alius serpens. Solum peccatum subiectum suum ad interitum ducit. Atque hæc de peccato, quatenus damnosa res est, & bono vtili contraria.

Homil. 3. de pœnit.

Simile.

Ierem. cap. 31.

August. in Psal. 44.

Simile.

Greg. Moral. in Iob lib. 34. cap. 13.

Dissimilia.

Nunc aliquid dicendum est, quatenus peccatũ bono honesto contrarium est, quàm sit res per se turpis & vitiosa. Turpitudo peccati ex eo solo se ad oculum manifestat, digitóq; palpandam præbet, quòd semper latere vult, & latebras quærit, iuxta illud Saluatoris: *Qui malè agit, odit lucem; & non venit ad lucem, ne arguantur opera eius.* Adam vbi primũ peccauit, abscondit se à facie Dei, & cooperuit se foliis ici, & fecit sibi perizomata. Quum Dauid vxorem Viriæ violasset, eáq; concepisset, vide quot modis tegere conatur peccatum. Viriam ab exercitu ad se vocat; vt in domum suam eat, iubet; i cibo regio alitur & inebriatur, vt vxoris desiderio incalescat: quúmq; nihil horũ succederet, bonus Vrias præcepto Regis interficitur. Quid necesse erat, Regẽ circa priuati & gregarij militis iniuriam tam esse sollicitum, nisi

Peccatum, res turpis & vitiosa.

Ioan. 3.

Exempla. Genes. 3. 2. Reg. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile.

quia rem infamem sciebat peccatum esse? Vt qui laborant, non affectant haberi vlceroli, sed magis fugiunt videri quàm esse, sic peccatores omnes: nec adeò quisquam impius est, vt, etsi in facto impio fortè non erubescat, de ipsa tamen impietate non pudeat, aut in ea sibi placeat. Diogenes videns adolescentulum quendam in popina, ex pudore intro fugientem, *quò interius, inquit, fugeris, hoc magis eris in popina*: ita vitiosi, quo magis abdunt sese intra seipsos, hoc magis sunt id quod sunt. Turpitudinem peccati, seruitus ipsa cupiditatum peccato intrinseca demonstrat. Qui enim suis cupiditatibus & peccato seruiũt, sunt serui seruorũ omnium iustorũ & bonorum. Iusti enim & boni omnes secundũ rationis & veræ pietatis regulam, cæcã suam voluntatem dirigunt, & vt rectæ rationi ac pietati obsequatur, faciunt. Atqui improbi omnes suæ voluntati seruiunt. Eius igitur serui sunt, qui à iustis seruituti subiicitur. Singulorum ferè peccatorũ turpitudinem his verbis D. Augustinus describit: *Coarctat auaritia, distendit superba, consumit inuidia, inflammat concupiscẽtia, infestat luxuria, dehonestat gula, ebrietas confundit, detractio lacerat, ambitio supplantat, rapacitas obiurgat, discordia dissipat, ira perturbat, leuitas dissoluit, torpor opprimit, hypocrisis fallit, adulatio frangit, fauor attollit, calumnia pungit.* Hæ sunt vitiorum deformitates, quibus anima peccatrix, in varias cupiditatum laruas miserè distracta, fœdatur.

Plutarch. in Moral. Apophthegma.

Peccati seruitus.

Medit. cap. 4.

Peccatum, res tristi & acerba.

Iam verò bono delectabili sic omne lethale peccatum cõtrarium est, vt, quum non nisi voluptatis causa peccent homines, in ipso tamen peccato omnia tristissima inueniant. *Vo-luisti Domine, & ita est* (ait sanctus Augustinus) *vt omnis animus inordinatus sibiipsi sit pœna.* Vnde sic per Ieremiam Deus loquitur: *Scito & vide quàm malum & amarum est dereliquisse te Dominum Deum tuum, & non esse timorem mei apud te, dicit Dominus.* Huius amaritudinis vna & maxima pars est remorsus cõscientiæ, qui etiã deploratè impios non finit conquiescere. *Cunctis diebus suis impius superbit, & numerus annorum incertus est tyrãnidi eius. Sonitus terroris semper in auribus illius, & cùm pax sit ille insidias suspicatur.* In omnibus ærumnis quas passus est Iob, nunquam defuit qui malum nuntium ei afferret. In omni peccato malum nuntiũ adest, quod cõscientiã mordet. Sicuti qui malum vinũ bibit, cuius malus gustus nisi in fine sentitur, interim dũ bibit, bene se habere videtur, sed scorpionẽ in cauda agnoscit. *Fauus distillãs labia meretricis, sed nouissima eius amara quasi absynthiũ.*

Confess. lib. 1. cap. 12. Ierem. 2.

Iob 15.

Simile.

In

In Ægypto filij Israel vix allia & cepas degustarunt, quum statim lachrymæ per oculos defluxerunt. *Adhuc cibus erat in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos.* Ibi quidem externa vindicta, sed typus internæ, quæ nulli peccato deest. Amon, stuprata sorore Thamar, ita eam statim horrori habuit, vt cõspectum eius ferre nequiuerit. Est quippe peccatum instar vlceris prurientis, quod, dum scalpitur, delectat, postea cruciat: instar febri æstuantis, qui frigidam bibens, statim releuari videtur, sed mox maiorem multo molestiam ex noxij humoris eruditate incurrit: denique instar ebrij, qui in ebrietate multa mala perpetrat, quorum, ad se quum redierit, vehementer eum pudet ac pœnitet. Fratres Ioseph, in Aegyptum descendentes, quàm primùm vexari cœperant, recordantur peccati ante annos viginti perpetrati, dicentes: *Meritò hæc patimur, quia peccauimus in puerum.* Rursum quum secunda vice descenderent, & Ioseph ad primum eorum conspectum viso fratre Beniamin, *eos introduci in domum iussisset*, de quo alij gauisi essent, illi, adhuc malè sibi conscij, vehementer timuerunt: *Exterriti dixerunt mutuò: Propter pecuniã quã retulimus priùs in saccis nostris, introducti sumus, vt deuoluat in nos calumniam*, &c. Sic ait Scriptura: *Vermis impiorum non moritur.* Et iterum: *Iudicium Dei comprehendit eos. Non erit fuga eis.* & rursus: *Fugit impius nemine persequente*: & adhuc semel: *Cor impij quasi mare feruens, quod quiescere non potest, & redundant fluctus eius in conculcationem & lutum.* Ac denique: *Contritio & infelicitas in viis eorum: Viam pacis non cognouerunt.* Postremò hæc est *Vua acerba, quam qui comedit, dentes eius obstupescunt*, vt suprà dictum est. Qui per obscuram noctem iter faciunt, etsi nihil metuendum occurrat, metu tamen perpetuo concutiuntur; sic qui scelus aliquod admittunt, etsi nemo id videat, nemo reprehendat, omnia tamen formidant, omnia suspicantur, perpetuis cõscientiæ stimulis agitati. Peccatum sanies est, pœna ferrum est medicinale.

Prou. 5. Exempla. Num. 11. 2. Reg. 13. Similia. 1. 2. 3. Exemplũ. Gen 42. Gen. 43. Esaiæ 66. Amos 9. Esaiæ 57. Psal. 18. Simile. Chrysost. hom. 4. in Ieremiam.

Sicut igitur saniem habens, etsi secatur, malè habet; & cùm non secatur, tunc est in maioribus malis: ita peccans, etiam si puniatur, est miser; & tunc maximè miser, cùm non punitur. Et sicut splene & intercute laborantes, cùm larga fruuntur mensa, & frigida potione, & delicatis ferculis & saporibus, tunc præcipuè omnium sunt miserrimi, deliciis morbum augentes: sic qui cũ iniquitate deliciis fruuntur. Dicit Prophetа: *Parturit iniustitiam, concepit dolorem, peperit iniquitatem.* In

Simile. Idem hom. 6. ad pop. Ant. Simile. Psal. 7.

quę

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ verba Chrysostomus: Non est hic partus, qualis in mulieribus, sed potius qualis in viperis, quæ vterum disrumpũt, & latera dilaniantes fœtus procedunt. Ita enim in fraudibus & iniustitia inexplicabilis est, quem improbi sustinent, dolor & molestia. *Simile.*

Prou. 15. *Omnes dies pauperũ* (ait Sapiens) id est, peccatoris, *mali*, id est, laborioſi; *ſecura mens quaſi iuge conuiuium.* Homini in peccato mortali existenti, etiam cardui lictores videntur. Si fulgurat, statim arbitratur se fulmine feriẽdum. *Leuit. 26.* Dicit Deus impijs: *Ponam faciem meam contra vos, & fugietis nemine perſequente.* Et rursum: *Dabo pauorem in cordibus eorũ. Terrebit eos ſonitus folij volantis.* Non potuit significantiùs terror conscientiæ impiorum exprimi. *Exemplum. Gen. 4.* Exemplum de Cain. *Ecce* (inquit) *ejecis me hodie à facie terræ: omnis igitur qui inuenerit me, occidet me.* Et tamen solus pater eius Adam tunc superuixerat. Tanta est timoris & stimuli conscientiæ vis. Porcus quàm primum tangitur, immaniter clamat quod cætera animalia non faciunt. Ratio est, quia quum nihil habeat vsui humano vtile nisi carnem, non lanam, non pellem, non plumas, ad necem se peti instinctu naturę formidat. Sic impius ad omnem mortis suspicionem immaniter trepidat, quia nihil nisi cadauer habet, anima iam dudũ mortua. *Simile.* Qui vxorem domi verbosam & molestam, perpetuoque rixãtem patitur, obambulat sæpe in foro ita lætus ac hilaris vultu, ac si nihil pateretur, quum domi vitam agat quauis morte molestiorem. Sic impius vtcunque in mundo triumphans, domesticum suum malum circumfert, conscientiæ carnificinam, quã ipse solus sentit: licut ille, qui noua accepta vxore, amicis et de ea gratulantibus, ostensis etiam nouis quos ferebat calceis, respondit: Qua me parte premit calceus, nemo vestrum nouit, ego sentio. Certè nullum huic malum magnitudine comparari potest. Quemadmodum enim, qui rigẽte febri, per frigescunt, aut æstuante exuruntur, acriùs infestiusque afficiuntur, quàm qui externum aut frigus aut calorem patiuntur: sic obtusiores tristitias habent fortuita & temeraria, vt pote aduentitias, quàm praua conscientia, quæ animum intus vrit, sicut vlcus in corpore. Chilon Lacedæmonius sæpe in ore habebat, *Damnum turpi lucro ſemper præferendum eſſe. Illud enim ſemel dolere, hoc ſemper.* Pythagoricus quidam, emens à fatore calceos, quum in promptu pecuniam non haberet, solutionem in crastinum differt: quo cùm venisset satisfactum, audit furorem esse defunctum. Domum lætus redit propter lucrum inexpectatum. Verùm cùm sceleris

Simile. Plutar. lib. de tranquil. animi.

Apophthegma. Laert. lib. 1. cap. 4.

Exemplũ. Erasm. lib. 8. Apophteg.

leris conscientia subinde torqueretur, arreptam pecuniam in furoris domum proijciens, ait: *Mihi ſoli viuis, qui alijs omnibus defunctus es.* Hoc ergo solum malum, si solum esset, facilè ostendit, quàm sit res tristis & amara, peccatum. Aliis etiam nominibus triste est, quia pœnam adfert æternam, quia animi vires debilitat, sensualitates auget (vnde Iob, *factus ſum mihimetipſi grauis*) quia non sine magnis curis & laboribus cupiditates explentur, de quibus aliàs. Propter tam variam peccati malitiam, qua omnis generis bono contraria est, ideoq; summum quoddam, & completũ malum; & propter alias adhuc eius enormitates, quæ ex aliis capitibus demonstrari poterunt; vt quòd pœnis æternis hominem subijciat, quòd sit Dei optimi maximi offensa, quòd capitalis hostis sit maiestatis diuinæ, quòd propter illud solum inimicitiæ inter Deum & hominem oriuntur, quòd hoc solum Deũ è cœlo deuocauit hominem fieri, & crucem subire fecit, quòd huius grauitas & enormitas non nisi vnigeniti Filij Dei sanguine expiari potuit, quòd ad huius remediũ & victoriã tota Christi doctrina, noui Testamenti gratia, omnia Sacramenta data & ordinata sunt; à pijs & iustis omnibus maximo semper in horrore habitum fuit. Eudoxia Imperatrice, Arcadij cõiuge, per suos nuntios ac legatos minas & terrores sancto Chrysostomo Archiepiscopo Constantinopolitano intentante, eo quòd eius cupiditatibus iniquis se opposuit, responsum est ei à iudicibus quos miserat legatis: *Frustra illum hominem terres. Nihil ille nisi peccatum timet.* Quum Theodosiũ Imperatorem de sua excommunicatione tristem ac sollicitum valde, vt bonum animo esset, hortaretur Ruffinus magister militum, curam ei dicens, vt Episcopus Ambrosius etiam sua sponte vinculo ei laxaret, respondit Theodosius: *Noui ego cõſtantiam Ambroſij, & quòd nullo regiæ Maieſtatis terrore diuinam legem tranſgrediatur.* Sanctus Ludouicus, Rex Gallorum, ab ineunte ætate hoc persuasum habebat, *potius mori, quàm peccare.* Sancti Edmundi Archiepiscopi Cantuariensis vox erat: *Malo inſilire in rogum ardentiſſimũ, quàm peccatum vllum ſciens admittere in Deum meum.* S. Anselmus, Archiepiscopus quoque Cantuariensis, dicere solebat *Si hinc peccati horrorem, inde infernidolorem corporaliter cernerem, & neceſſariò vni eorũ immergi deberem, prius infernum quàm peccatum appeterem.* Cui simile est quod in opusculis eius eodẽ authore legitur, *Malle purus à peccato & innocens, gehennam intrare, quàm peccati ſorde pollutus, cælorum regna tenere.* Nempe sic

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. *Iob 7.* Alia adhuc peccati mala.

Exempla detestantium peccata. *In vita per Simeon. Metaphraſt. Theodoret. lib. 5. cap. 18. hiſt. Eccleſ.* *In vita eius, apud Surium.* *In vita eius cap. 19.* *In vita eius, tom. 1.* *Lib. de beatitud. cap. 190.*

&

Universidad de Deusto
Biblioteca

Rom. 2.

& Apostolus Paulus sensit: *Qui nos separabit à charitate Christi? tribulatio, an angustia, an fames, an nuditas, an periculum, an persecutio, an gladius? Certus sum quia neq; mors, neq; vita, neque Angeli, neq; principatus, neq; virtutes, neq; instantia, neq; futura, neque fortitudo neq; altitudo, neque profundum, neq; creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.* Separatur autem à charitate Dei, qui cõsentit peccato. Et ne quis perfectionem Apostolicam & Sanctorum hoc loco excipiat, quasi non sit necesse tam esse perfectum; ipsi ethnici, apud quos peccatum non nisi regulę rationis aduersabatur, & legi naturæ in cordibus scriptæ, hunc tamen peccati horrorem habuerunt. Aristotelis dictum est: *Melius est mori, quàm facere aliquid contra bonũ virtutis.* Socrates ab Athenienſibus, Seneca ab impio Nerone veneno ſublati ſunt, tanquam rigidi virtutis cultores. Papinianus iureconſultus mori maluit, quàm, iubente Antonino Caracalla Imperatore, parricidium eius de occiſo fratre Geta defendere: reſpondens ei, non tam facilè parricidium excuſari poſſe, quàm fieri. Deniq; Timon ille *μισάνθρωπος* rogatus cur ita omnes homines odiſſet; Quia, inquit, *meritò improbos odi, reliquos autem, quia improbos non oderunt.* Sed & Publij Mimi dictũ fuit: *Tolerabilior eſt qui mori iubet, quàm qui malè vivere.* Peccati ergo horrorẽ etiam ethnici videre & docere potuerunt. Surgent illi in iudicio, & condẽnabunt nos, non naturæ tãtùm, ſed & gratiæ lumine ſignatos. Potuit Demoſthenes dicere, quum à Laide meretrice Corinthia, quam ſollicitauerat, nimis ampla merces poſceretur (poposcerat enim decem millia denariorum nummi Romani) *Non tanti emam pœnitere.* Plutarcus de peccati malitia ſic ſcribit: Quemadmodum facinoroſus quiſque vltimo affligendus ſupplicio, corpori ſuo propriam fert crucem, paſſiones videlicet, timores, expectationes, & pœnitentias; ſic improbitas ex ſeipſa ſupplicium ſibi ſtruit ipſi, calamitates ingentes, formidines innumeras, paſſionesque moleſtiſſimas, pœnitẽtias, ac indeſinentes continens perturbationes. Ex his ergo monendus diligenter populus, vt peccatum deteſtentur & abominentur, & odio habeant.

Lib. 3. Ethic.
Exempla. ethnica.
Ael. Spart. in Ant. Caracal.
Apophtegmata.
Maximus ferm. 8.
Aul. Gell. Noct. Att. lib. cap. 8.
Lib. de fera Numin. oiud.
Simile.

2. *Qui ex Deo eſt, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non eſtis.*

Verbum Dei audiendum.

Locus moralis de audiendo verbo Dei. Quem locum etſi modò

modò in alia Dominica tractauimus, nunc tamen, paucis adiectis, explicabimus magis. Dicit Christus Dominus notam quãdam, & certum ſignum eſſe verè filij Dei, audire verbum Dei; hoc eſt, ſic audire, vt credatur & cuſtodiatur. Nam & hîc præmiſit, *Quare non creditis mihi?* & in alio Euangelio ſubiunxit: *Et cuſtodiunt illud.* Alioqui ſicut quum terra poſt longam ſiccitatem valde eſt arida, pluuiarum guttæ deſuper cadentes, terram non irrigant, ſed in ranas & bufones vertuntur: ſic verbum Dei prædicatum incidens in cor aridum erga diuina, & ſolis terrenis aut curis aut voluptatibus deditum, non irrigat, non penetrat, non mouet; ſed bufones tantùm, id eſt, murmura, querelas, iurgia & maledicta contra verbi prædicatores excitat: ſicut in hoc Euangelio accidit, dicentibus Chriſto Iudæis, audita eius prædicatione, *Nonne benè dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes?* Serpentina hæc verba fuerunt, ex imbre eloquij diuini ortum capientia. Peſſimum hoc ſignum eſt, vel ex verbo Dei audito, calumniandi anſam arripere, vel ad verbum Dei audiendum, nullo affectu aut deſiderio duci. Non cenſeretur bonus maritus qui mercaturæ aut militię cauſa peregre proficiſcens, diuque abſens, nec vxoris, nec liberorum quos domi reliquit, nec oppidi ſui memor ſit, non libenter de illis inquirat & audiat. Merito iudicaretur nouo aliquo & illicito amore maritus ille implicari. In peregrinatione hîc omnes à cæleſti patria conſtituimur. In ea Sponſus noſter & Redemptor Chriſtus eſt: in ea patrimonium & hæreditas; in ea fratres noſtri & conciues cælorum. Qui de hac ſua patria, deque iis quæ in ea ſunt, de via ad patriam & eò pertinentibus nihil cupit audire, ſed ſi qua horum audit, faſtidium & nauſeam patitur; certum eſt & infallibile argumento, eum nouo aliquo, & illicito rerum terrenarum amore implicari. Filij Iſrael in captiuitate Babylonica conſtituti, quotquot Deum Iſrael amabant, fecerunt quod illos facturos Prophęta Dauid prædixit: *Super flumina Babylonis illic ſedimus & fleuimus & ſuſpendimus organa noſtra, dum recordaremur tui Sion.* Sic iuſti in hoc mundo, dum patriæ cæleſtis recordantur, ad illam vehementer ſuſpirant & plorant, de eius gaudiis magnam conſolationem capiunt, ad illam tendere & feſtinare omnibus modis contendunt: ideoque verbi Dei prædicatione, in qua talia docentur & audiuntur, mirificè oblectantur. Qui patria ſua exulant, ſi quando in conterraneum, inde

Simile.
Allegoria.
Pſal. 131.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

inde recenter venientem, incidunt, illum amplectuntur, & de patria sua minutissima quæque ab eo exquirunt. Vbi tantus est amor cæli, quantus in exule amor patriæ, nihil est verbo Dei delectabilius, in quo de patria cælesti minutissima quæque narrantur. De illo enim Scriptura dicit: *Infinitus est thesaurus hominibus, quo qui vsi sunt, participes facti sunt amicitiæ Dei, propter disciplinæ dona commendati.* Sap. 7. Si Gallo res præclarè gestas Germanorum, aut Germano Gallorum referas; oscitâter plerumque & negligenter audiet: sed si Gallo Gallorũ, Germano Germanorũ, Anglo Anglorũ virtutes, præclara facinora, res laudabiliter gestas narres; attentissimè quisque audiet quod ad se & suos pertinere iudicat. Idem faceremus nos audiendo cælestem doctrinam, si cœlum patriam nostram esse omnes agnosceremus. Sed qualis quisque est, talis sibi finis videtur, dixit Philosophus: & ex affectibus homo cognoscitur. Si asino carnes optimas apponis, non gustabit: hordeum, far, & herbas appone, deuorabit. Amatori huius seculi si quid de animæ salute narras, vel stultum te, vel molestum aduersarium existimabit: de seculi gloria, lucro, voluptate si disputas, attentissimum habebis auditorem. Ingrediuntur aliquando boni mercatoris officinam viri illusores: si fingunt se pannum empturos: mercator omnes suos pannos explicat, omnes sarcinas euoluit, de pretio diligenter tractat. Illusores, fatigato mercatore, nihil horum sibi placere aiunt, absque emptione discedunt. Idem accidit in verbi prædicatione. Veniunt ad concionem audiendam viri illusores, id est, otiosi & vagi, curiosi & improbi, voluptatum amatores & seculi. Prædicator omnia euoluit quæ habet, sacræ Scripturæ textus explicat, sanctorum Patrum sententias adfert, exemplis rem confirmat, comparationibus illustrat, ethnicorum pulchrè dictis aspergit. audiunt illusores & contemnunt; à concione discedunt absque vllo fructu. Sed huiusmodi illusoribus quid Deus dicat, in alia Dominica protulimus. Quũ Prophetas suos in templo & synagoga audire vetus populus nollet, vide quo artificio, quantâque diligentia Deus vsus fuerit, vt eos ad verbum eius audiendum quouis modo pertraheret. Dicit Ieremiæ: *Vade, & sta in porta filiorum populi mei, per quàm ingrediuntur Reges Iuda, & egrediuntur, & in cunctis portis Ierusalem, & dices ad eos: Audite verbum Domini Reges Iuda, & omnis Iuda, cunctique habitatores Ierusalem.* Quia Reges & populus ad Deum audiendum venire noluerunt, Deus ad eos venit: adeò rem hac saluti ipsorum necessariam

Similia.

Domin. 3. Quadragesi. text. vlt.

Hier. cap. 17.

sariam iudicauit. Quum autem nec sic quicquam proficeret Propheta, vide quot verbis rem vnam, imò non rem, sed rei negationem inculcat. Sequitur in textu: *Et non audierunt, neque inclinauerunt aurem suam, sed indurauerunt cervicẽ suam, ne audirent me, & ne acciperent disciplinam.* Hoc vnum, non audire, multis verbis tanquã facinus indignissimum, amplificauit. Sed ideo homines non audiunt verbum Dei, quia ex Deo non sunt. Vnde Augustinus: *Amant homines veritatem lucentem, oderunt eam redarguentem.* Maledictus Rex Achab nõ est veritus apertè dicere de sancto Propheta Michæa: *Ego odi eum, quia non prophetat mihi bonum, sed malum.* Volebat eum placentia loqui. Est hæc diaboli astutia, ab audiẽdo Dei verbo homines auertere, ne conuertantur & sanentur. Cùm possideret Ieroboam regnũ Israel, *dixit in corde suo: Si ascenderit populus iste vt faciat sacrificia in domo Domini, cõuertetur cor populi huius ad Roboã Regem Iuda, interficientq; me, & reuertentur ad eum: & ita excogitato consilio, fecit duos vitulos aureos, & dixit eis: Nolite ascẽdere in Ierusalẽ: ecce dij tui Israel.* Sic omnino diabolus, ne reuertantur peccatores ad Dominum, à quo per rebellionem peccati discesserunt, & illum deserant cui per peccatum seruiunt, ludis, comœdijs, negotijs, & alijs huiusmodi, detinet occupatos, ne verbũ Dei audiant: qui autẽ audiunt, cupiditatibus ita implicat, vt verbum Dei in illis fructũ facere nequeat. Vide plura suprà Dominica 3. Quadragesimæ, textu vlt. & textu primo, circa dæmoniũ surdum.

Confess. lib. 10. cap. 23.

3. Reg. 22.

Exemplum.

3. Reg. 12.

3. *Responderunt ergo Iudæi, & dixerunt: Nonne benedicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? Respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.*

LOCVS moralis de contumelijs & maledictis æquanimiter ferendis, quando personales tantùm sunt, & Dei gloriam non attingunt. Iudæi ex nimia animi malevolentia, duplex maledictum in Christum proferunt. Samaritanum vocant, per contemptum personæ; dæmoniacum per calumniam doctrinæ. Ad personalem contumeliam, ne verbo quidem respondet. Doctrinæ conuitium refutat, dicens: *Ego dæmonium non habeo, sed honorifico Patrem meum.* De contumelia cõtra Dei gloriam prolata, diligenter repellẽda, in alia Dominica diximus. Nunc de cõtumelia personali, aut qualibet etiam iniuria æquo animo toleranda, vt dicatur, hic locus admonet. Maledictum ex ira, inuidia, malevolentia or-

Contumelia & maledicta æquanimiter ferenda.

Dom. 3. Quadrag. text. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tum suum capit. Iudæi ex Christi doctrina offensi, maledicunt, & maledicendo, putant se rectissimè dicere: *Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu?* Suam turpitudinem

Simile. Aristot. apud Stob. serm. 18.

maleuolentia non videt. Sicut fumus oculorum aciē ita perturbat, vt quæ ante pedes sunt, videri nequeant, sic oborta inuidia aut maleuolentia, eam rationi caliginem offundit, vt se delinquere, nulla cogitatione deprehendere queat. Fratres

Exempla. Gen. 37.

Ioseph, odio & inuidia concitati, *Non poterant ei quicquam pacificè loqui.* Ideo eum somniatorem vocantes, & postea vēdentes, nihil se peccare existimabant. Zoilus ille, canis Ke-

Eusonius lib. 1. cap. 18.

toricus dictus, quum in Platonem, Socratem, & optimum quemque Philosophum ac virtutis magistrum debacchare-

Causæ ferendæ contumeliæ. 1. Correctio proximi. *Rom 12. Prou. 15. & 25.*

tur, rogatus cur sic bonos ac doctos omnes lacesseret, *Quoniā* (inquit) *malefacere quum velim, non possum.* Hæc eius origo, hæc natura. Sed de ea tolerāda dicendum. Id verò multas ob causas fieri à quouis bono Christiano non par est modò, sed & necessarium. Primùm, vt nostra patiētia maledici corrigantur. Vnde Apostolus: *Vince in bono malum.* Et Sapiens: *Mollis responsio frangit iram, & lingua mollis confringit duritiā.* Sicut enim ignis subtracta materia extinguitur, sic maledicētis ira, alterius patientia compescitur. Vnde Apostolus:

Rom. 12.

Hoc enim facies, carbones ignis congeres super caput eius. hoc est, charitatis ignem in eo excitabis, & ex inimico amicum facies. Caupo quidam ciuitatis Alexandriæ, multis iniurijs &

Exemplum. In vita eius apud Surium, to. 3.

contumelijs affecerat iuuenem quendam, Ioanni eleemosynario Patriarchæ Alexandrino sanguine coniunctum. Iuuenis apud Episcopum grauiter conqueritur. Episcopus, fingens se etiam commoueri, vt iuuenis animum mitigaret, Itáne, inquit, ausus te fuit vel verbo violare? Faciam in eo rem quam tota Alexandria mirabitur. Moxque vocato ad se vectigalium magistro, iubet vt nihil ampliùs vectigalis, aut aliquid aliud Ecclesiæ debitum ab illo caupone exigat, sed vt immunem illum ab omni solutione, quæ quidem ipsi vel ecclesiæ eius deberetur, relinquat. Hoc videlicet eius factum tota Alexandria mirata est, caupoque nō solùm à maledictis cessauit, sed omni officio Episcopum & iuuenem coguatum coluit. Alia causa esse potest, ne maioris furoris &

2. Ne lædas proximum. *Offic. lib. 1. c. 3.*

perturbationis materia maledicēti præbeatur. Hoc enim est oleo caminum addere. Vnde S. Ambrosius: *Si respōdeas maledico, superiorem se arbitrabitur, quia parem inuenit.* Demosthenes à quodam conuitijs lacessitus dixit: Nolim tecum in

Exemplum. In vita eius apud Surium, to. 3. pag. 887.

hoc genus certaminis descendere, in quo qui vincitur, ipso victo

victore melior est. S. Ioannes, Canonicus regularis in Anglia, & cœnobij sui Prior, cùm à quodam monasterij sui fratre verbis valde contumelijs diu impetitus, nihil moueretur, & vnus ex astantibus rogaret cur eius petulantiam non reprimeret, quum vno verbo illud facere posset, iubens vt ad cubiculum suum redeat, respondit: Si flamma vorax ædificij tecta lambens, in sublime feratur, num tu consultò facturum putabis eum, qui plus etiā materiæ injecere in flammam velit? Frater iste ad præsens maguo ardet furoris æstu. Cui si ego comminationum faculas admouere velim, furor eius magis magisque inflammabitur. Sed vbi hæc flamma deferbuerit, tum demum ad opportuna remedia animo placato accedemus. Atque his dictis nihil commotus, abscessit. Porrò & idcirco contumelias & maledicta æquo animo, ad exemplum Christi in hoc Euangelio, ferre conuenit, vt virtutis exemplum præbeamus iis quos eo indigere Dominus nouit. Nam, vt omne virtutis exemplum, ira maximè iniuriarum patientia ædificat, atque in sui admirationem ipsos etiam maledicos pertrahit. In Prato Spirituali, egregio & magnæ authoritatis libro, vtpote qui in Concilio Nicæno secundo ante annos 800. à Patribus citatur, hu-

3. Ædificatio proximi. *Exemplum. Cap. 218.*

ius rei exemplum legitur: Duo senes monachi cum vno fratre, iter agentes, & errantes de via, inter sata inuenti sunt, & aliqua de satis volentes nolentesque pedibus conculcabant. Quod cùm vidisset agricola (erat enim in agro operās) cepit contra illos multa maledicta proferre, cum iracundia dicens: Vos monachi estis? Vos Deum timetis? Si timorem Dei ante oculos vestros habuissetis, profectò hoc non feeisseris. Tunc ait vnus senior socijs suis: Per Dominum, nullus ei respondeat. Conuersusque ad illum, dixit. Rectè dixisti, fili mi. Ille rursus furens, contumelijs impetebat eos. Rursumque dixit Senior ad illum: Vera prosequeris fili. Nam si veri monachi essemus, istud non egissemus. Sed per Dominum indulge nobis, quoniam peccauimus. Stupefactus ergo ille ad tantam senis humilitatem, accessit propiùs, prostrauitque se ad pedes senis, dicens: Peccaui, in dulge mihi, & per Dominum assumite me vobiscum. Rusticus ergo, secutus illos, accepit habitum. Atque hæc quidem ratione & respectu proximi patientiā in maledictis seruandam docent. Nunc autem respectu nostri ipsorū, seruanda necessariò patientia, ne per impatientiam nos ipsos lædamus, & cōuitianti aduersario rem gratam faciamus. Vnde D. Augu-

4. Ne teipsum lædas.

Universidad de Deusto
Biblioteca

stinus: *Passus es malum? Ignosce, ne duo mali fiãt*, Sic & S. Ambrosius: *Peccator est qui nos conuitiando prouocat, & similes sui fieri desiderat.* Venit aliquando ad Lydvvinam, magnæ sanctitatis virginem, mulier quædam fremens & furens, innumeris eam iniurijs, contumelijs, & conuitijs proscindens, vt posset eius commouere animum. Sed cùm hac ratione nihil efficeret, in faciem mitissimæ virginis fœdissimè exspuit. At verò nec sic eam quicquam permoueri sentiens, clamoribus & maledictis, tanquam vim passa, vicinos concitare cœpit. Sed sancta virgo in patientia animam possidens, adeò mansit immota, vt mirarentur vniuersi. Maleficium verò beneficio compensare volens, clàm ei munusculum transmisit; dicebatque suis. Illis ego debere me fateor, qui viam mandatorum Dei, quorum plenitudo dilectio est, me currere compellunt. Rursum tenenda patiẽtia est in maledictis & iniurijs illatis, ne nostram ipsi turpitudinem prodamus, & illis maledictis dignos nos fuisse, per animi impatientiam ostendamus. Est quippe muliebris animi & impotentis indicium, maledictum ferre non posse. Quemadmodum exulcerata & ægra corpora sunt, quæ ad leuissimos tactus gemunt, ita ira muliebre maximè & puerile vitium est. Non est illa animi magnitudo, sed tumor. Appositè D. Ambrosius. *Qui citò mouetur iniuria, facit se dignum videri contumelia, dum vult indignus videri.* Aristoteles Alexandro, natura iracundo, hoc consilium dedit, vt omnibus se superiorem & meliorem existimans, maledicta cõtemneret. Sed hoc erat vno vitio aliud curare, & iracundiæ superbiam substituere. Christianus maledicta contemnet, non vt maledicente melior, sed vt ipso maledicto fortior atque superior. Conuitia enim per se nullam vim habent; sed quemadmodum tela, si in corpus durum ac robustum incidunt, repercussa cadunt, non penetrant; sic ad animum solidum obiecta conuitia intereunt. Socrates, qui in comœdia ab Aristophane vehementer taxaretur, ridebat. Polyagrus verò eadem audiens, seipsum strangulabat. Patientia nouit contumelias & verbera mutare in aurum, argentum, & lapides pretiosos; sicut vtrius qui verberibus impinguatur; instar Salamandræ, igne tribulationis foueturad modum asini pungitiuis pascitur; sicut struthio comedit ferrum; sicut piscis marinus crescit in aqua salsa & amara. Socrates, quum in via quidam illi per lasciuiam calcem impegisset, admirantibus quòd id pateretur; quid facerem, inquit

Enar. in Psal. 54.
Offic. lib. 1. cap. 5.
Exemplum. In vita eius. apud Surium, tom. 7. par. 2. cap. 1.
5. Ne te prodas.
Simile. Seneca de ira, lib. 1. cap. 16.
Offic. lib. 1. cap. 6.
Exemplum. Aelianus lib. 13.
Simile.
Aelian. lib. 5.
Exemplum. S. Bonauent. in Diar. sal. cap. 42.
Similia.
Exemplum. Laërt. lib. 2. cap. 1.

inquit? Illis hortantibus vt vocaret hominem in ius: Ridiculum, inquit. *Si quis asinus me calcè percussisset, dicerem ne tibi; voca illum in ius?* Animi fortitudo hæc erat. Sed & ideo in maledictis illaris seruanda patientia est; quia maledicus homo commiseratione magis indiget quàm talione. Vnde sapienter Socrates, quum quidam ab eo cum iter in via salutatus, non resalutasset, illóque nequaquam hoc molestè ferente, amici tamen qui aderant indignè ferrent, dixit: *Si quis nos praeteriret, peiùs affectus corpore quàm nos sumus, nequaquam illi succenseremus. Cur igitur illi succenseam; qui peiùs affectus est animo quàm nos sumus?* Abbas Stephanus (vt refert S. Gregorius) quum totus eius ager iam ad messem paratus, ab improbo quodam vicino succensus esset, & alius, vt hoc nunciaret, ad eum accurrens, diceret: Væ, væ, Pater Stephane, quid tibi contigit? Totus enim tuus ager incendio absumptus est: cuestigio respondit; Imò væ, væ frater, quid illi contigit qui hoc fecit? me enim certè paruo, seipsum maximo damno mulctauit. Alia adhuc ratio est æquanimiter ferendi conuitia, vt præstantissimam charitatis virtutem exerceamus, nec bene merẽdi tam præclaram occasionem nobis excidere patiamur. D. Basilius rogatus cur maledici diligendi essent, respondit: Quia eorum opera beatitudinem illam consequimur, de qua Christus dixit: *Beati estis quum maledixerint vobis homines, mentientes propter me.* Hæc considerario Lydvvinam virginem ad patientiam mouit, vt est modò dictum. Quid, quòd ex conuitiis & maledictis aduersarij ingentem profectum spiritualem colligere liceat? Inimicus enim maledicus, optimus interdum est vitæ spiritualis nostræ pædagogus, & medicus gratuitus ac salutaris, vt, si fortè vlcus nostrum tangit, corrigamus illud. S. Monica, mater S. Augustini, *quum à suis coætaneis adhuc paruula, meribibula vocaretur, hoc conuitio excitata, illud vitium tota postea ætate correxit.* Philippus, Macedonum Rex gaudere se dicebat, Athenienses habere infensos, quia ex eorum maledictis, vitia sua cognouit, &, vt eos mendaces faceret, correxit. Sicut igitur qui morbum suspicantur, diligenter cauent ne quid valetudinem offendat, ita propter inimicos atque maledicos cautè & circumspectè ambulandi occasio datur. Sic ciuitates propter finitimum hostem, & continens bellum, tum leges obseruant diligentiùs, tum Rempub. administrant rectiùs. Quemadmodum is qui Prometheum Thessalum cogitabat occidere, casu tuber ita percussit

6. Commiseratio maledici. *Eras. lib. 8. Apoph.*
Apophthegma.
Exemplum. Dial. lib. 4. cap. 19.
7. Meliuscit
virtutis.
In Regul. fus. disput. q. 178.
Matth. 6.
8 Profectus
§ 1
Exempla. Confess. lib. 9. cap. 8.
Plutar. lib. de vtilit. capiend. ab inimicis.
Similia.

atque dissecuit, vt seruaret hominem, ruptóque tubere, periculo liberaret: ita non rarò fit vt conuitium per simultatem & odium impactum medeatur animi morbo, vel neglecto vel ignorato. Quum ergo iustis omnia cooperentur in bonum, vir bonus ex maledicti iaculo non vulnus, sed vulneris sanitatem & profectum spiritualem consequetur.

9. Vt Christo conformemur. 2. Petri 2.

Sed ob hanc potissimùm causam maledictum patienter ferendum, vt Christo Redemptori ac Capiti nostro conformemur: *Qui*, vt ait D. Petrus, & in hoc Euangelio luculenter apparet, *quum malediceretur, non maledicebat; quum pateretur, non cõminabatur: tradebat autem iniustè iudicanti se.* Hoc argumento, ad seruandam patientiam, Christus ipse nos hortatur: *Non est* (inquit) *discipulus super magistrum, nec seruus super Dominum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius!* Vt ergo circa alia multa, sic circa maledicta ferenda Christum imitari, & in patientia nostra animas nostras possidere debemus. His adiúgi potest laus ipsa, & commendatio virtutis, quæ ex huiusmodi patientia oritur. Dum enim erga alios mansueti sumus, & aliorum honori parcendo consulimus, nostrum quoque mirificè conseruamus. Cùm Iulius Cæsar Pompeij statuas à populo deiectas, reponi iussisset, tum Marcus Tullius: *Cùm statuas* (inquit) *Pompeij collocasti, tuas constabilisti.* Sed & illud quoque ex hac patientia bonum accedit neutiquam contemnendum, quòd assuefacti iustè rectéque agere cum inimicis, haud vnquam iniustè dolóve cum amicis & familiaribus agemus. Sic Pythagoras ab aucupio dehortabatur, & empto retium iacto, pisces captos iubebat in aquas iterum dimitti: vt sic ab animantium cæde abstinendo, ad mãsuetudinem cum hominibus seruandam, assuefaceret. Quèadmodum primis hominibus satis erat, si non læderentur à bestiis; posteriores verò, rationes inuenerunt, multas ab illis vtilitates capiendi. dum carnibus vescerentur, pilis vestiũtur, fel & lac ad morbum adhibent remedia: sic in prima naturæ lege satis honestum videbatur inimicos non odisse, non vleisci; at nunc Christi gratia nos docuit etiam illos amare, & beneficiis prosequi, quia talis eorum amor ad multa nobis est perutilis, vt ex antedictis constare potest.

Matth. 10.

10. Laus virtutis. *Exemplum. Plutarch. vbi supra.*

11. Vt cũ amicis suauiter agatur. *Exemplum.* *Simile.*

4. *Ego non quæro gloriam meam: est qui quærat, & iudicet.*

Sacerdotes honorandi.

LOCVS moralis de gloria & honore Christi, & ministrorum eius, etiam in hac vita, & de Dei iudicio aduersus contemptores. Debetur virtuti, & potestati à Deo ordinatæ, honor, iuxta illud Apostoli: *Cui honorem, honorem: cui vectigal, vectigal.* Æquè vtrumque debetur. Christus hoc loco, etsi calumnias & maledicta Iudæorum patitur, tamen eos grauissimè in illis peccasse ostendit: *Vos* (inquit) *inhonorastis me. Ego non quæro gloriam meam:* sed quia illi nihilominus debetur, Pater meus quærit eam, *vt omnes honorificent Filium:* & ita quærit, vt eam mihi negantes, seuerè iudicet. Ideo alibi discipulos eum honorantes commendat: *Vos vocatis me, Magister & Domine: & benedicitis: sum etenim.* Sic Paulus, quum à suis se non eo quo par erat honore habitum cerneret, *etsi* (inquit) *mille pædagogos habeatis in Christo, tamen non multos Patres. Per Euangelium enim ego vos genui.* De hoc honore, Christi ministris & vicariis exhibendo, in alia quadam Dominica aliqua diximus, quæ huc referri possunt. Quantopere hic honor Christi ministris exhibitus Christo placeat, illa eius verba declarant: *Qui recipit Prophetam in nomine Prophetæ, mercedem Prophetæ accipiet.* Quantopere contumelia illis illata Deo displiceat, multæ Scripturæ demonstrant. *Qui tangit vos, tangit pupillam oculi mei.* Pueri 42. illudentes Eliseo Prophetæ, & maledicentes ei. *Ascende calue, ascende calue,* statim ab vrsis omnes discerpti ac lacerati sunt. Quum Prophetam concionãtem improbi irriderent, dicit eis Deus: *Væ vobis viri illusores, flagellum inundans quum transierit, eritis ei in conculcationem.* diuus Cyprianus sibi reuelatum à Deo scripsit: *Qui Christo non credit sacerdotem facienti, postea credere incipiet sacerdotem vindicanti.* quantúsque sacerdotibus Christi honor exhibendus sit, exemplo honoris synagogæ sacrificis præstiti, docet. *Dominus* (inquit) *in Euangelio, quum ei dictum esset, Sic respõdes Pontifici cultodiens & docens sacerdotalem honorem seruari, contra Pontificem nihil dixit, sed innocentiam suam tantummodo purgans, respondit: Si malè locutus sum, testimonii perhibe de malo: sin autem benè, cur me cædis? Item, beatus Apostolus, cùm ei dictum esset: Summum sacerdotem Dei maledicis? nihil contumeliosè locutus est aduersus sacerdotem, quando & potuerit se constanter exercere aduersus eos, qui Dominum crucifixissent, & qui iam Deum, & Christum, & templum, & sacerdotium perdidissent. Sed quamuis in falsis & spoliatis sacerdotibus, vmbram tamen ipsam inanem sacerdotalis nominis cogitans, dixerit: Nesciebam, frater, quia Pontifex esset. Scriptum enim est: Principem populi tui non maledices.* Hæc Cyprianus quæ

Rom. 13.

Ioan. 5.

Ioan. 13.

1. Corinth. 4.

Matth. 10.

Zachar. 2.

4. Reg. 2.

Esaiæ 33.

Lib. 4 epist. 9.

Act. 23.

Lib. 3. epist. 9. & lib. 1. epist. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

quæ duo exempla, Christi & Pauli, aliis in locis profert, vt ex honore veteri sacerdotio præstito, sacerdotibus Christi honorem debitum asserat, contumelias illatas graue crimen esse ostendat, & à Deo certissimè vindicari. *Certè sacerdotibus* (ait Cyprianus) *tantus honor Dei dignatione conceditur, vt quisquis sacerdoti eius, & ad tempus hic iudicanti non obtemperaret, statim necaretur.* Sic enim Lex habet: *Qui non audierit sacerdotem, qui pro tempore fuerit, morietur homo ille.* Sunt autem huius diuinæ vltionis contra sacerdotum Dei contemptores in sacris Scripturis crebra exempla, quorum hic quædam proferemus, vt intelligatur, quanti sit ponderis, quod Christus hic dicit: *Est qui quærat, & iudicet.* Cùm aduersus Moysen & Aaron sacerdotes Dei, tres ministri, Chore Dathan, & Abiron, per superbiam insurrexissent, inusitato supplicio, & ipsi, & eorũ omnia terræ hiatu absorpta sunt. Maria ipsa, soror Moysi, quia contra eum murmurauerat, lepra percutitur. Quia Samuelem Iudæi spreuerant, vel Deum potiùs in illo (ait enim Deus: *Non te spreuerunt, sed me*) *vt hoc vlcisceretur* (ait Cyprianus) *excitauit eis Saul regem, qui eos iniurijs grauibus affligeret, & per omnes contumelias & pœnas superbũ populum saleret & premeret, vt cõtemptus sacerdos de superbo populo vltione diuina vindicaretur.* Sed & Saul ipse, quia Samueli Prophetæ non obtẽperauit, regno excidit. Achab propter contemptũ, & in vincula coniectum Michæã Propheram, in bello occisus est. Sed & Ioram, filius Achab, totaq; progenies à Iehu gladio percussi sunt: *Vt vlciscar* (ait Propheta Dei ad Iehu) *sanguinẽ seruorũ meorum Prophetarũ, & sanguinem omniũ seruorũ Domini de manu Iesabel.* Quum Zacharias sacerdos & Propheta, ex imperio Regis Ioas, in atrio domus Domini interficeretur, *Propheta quum moreretur*, ait: *Videat Dominus & requirat. Cùmq; euolutus esset annus, ascendit contra Ioas exercitus Syriæ, venitq; in Iudã & Ierusalem, & interfecit cunctos Principes populi, atque vniuersam prædã miserunt Regi Syriæ in Damascum. Et certè quũ permodicus venisset numerus Syrorũ, tradidit Dominus in manibus eorum infinitã multitudinem. In Ioas quoq; ignominiosa exercuere iudicia. Et abeuntes, dimiserunt eum in lãguoribus magnis. Surrexerunt autẽ cõtra eum serui sui in vltionẽ sanguinis filij Ioiadæ sacerdotis, & occiderunt eum in lectulo suo, & mortuus est.* Amasias Rex Iuda, quia Prophetam Dei contemnens, dixit: *Num consiliarius Regis es? tace, ne interficiã te*, traditus fuit in manus Ioas Regis Israël, omnibus rebus spoliatus: posteaque à suis

Deuter. 17.

Exempla contra contemptores veterum sacerdotum.

1.

2. Numer. 12.

3. 1. Reg. 1. Lib. 3. epist. 3.

4. 1. Reg. 31.

5. 3. Reg. 22.

6. 4. Reg. 9.

2. Paralip. 24. 7.

8. 2. Paralip. 25.

à suis interfectus. Ozias quoque filius eius, ius sibi sacerdotale arrogans, lepra percussus est. Denique quod Christus in Euangelio Iudæis dixit; *Sanguis omnium Prophetarum, à sanguine Abel iusti, vsque ad sanguinem Zachariæ Prophetæ, quem occidistis inter templum & altare, de manu vestra requiretur*; hanc Dei vindictam terribiliter expressit. Nam & tota illa gentis Iudæorum, per omnes mundi partes in hodiernũ vsq; diem dispersio, nihil est aliud, quã iusta Dei vindicta in sanguinem Christi ipsius, omniúmq; Prophetarum Dei. Cladem & internecionem extremã Hierosolymorũ sub Tito & Vespasiano, Iosephus quidem Iudæus refert in crudelem D. Iacobi Apostoli necem: sed propter Christum ab illis occisum, factam illam fuisse, dubitari non debet, dicente & prædicẽte in Euangelio Christo: *Quia si cognouisses & tu, & quidem in hac die tua, quæ ad pacem tibi: Nunc autem abscondita sunt ab oculis tuis. Quia venient dies in te, & circũdabunt te inimici tui vallo, & circundabunt te, & coangustabunt te vndique, & ad terram prosternent te, & filios tuos qui in sunt: & non relinquẽt in te lapidem super lapidem, eo quòd non cognoueris tempus visitationis tuæ.* Nec Iudæi tantũ, sed & Pilatus, gentilis iudex, effusi sanguinis Christi, acerbas pœnas dedit. Nam & à Tiberio maximis affectus fuit contumeliis, & postea Caij temporibus extrema calamitate oppressus, sicuti id tradunt, qui Græcorum Olympiadas scripserunt. Ad eas enim angustias aduersis casibus est redactus, vt manus sibi ipse attulerit, diuina eum vltione prosequente. Idem de Anna & Caipha, aliisque Pharisæis, & Scribis, qui Christi necem procurarunt, scribunt Eusebius & Nicephorus. Sic videlicet, etsi Christus nõ quæsiuit gloriam suam vt homo, Deus tamen, Deique iustitia eã quæsiuit, & cõtra violatores iudicauit. Nec de Christo tantũ hoc verũ est, sed & de omnib⁹ Christi Sacerdotib⁹, atq; in terra ministris, quorũ iniurias & contumelias etiam in hac vita acerbè Deus vindicauit. Ecclesia quidẽ, Ecclesiæq; Præpositi & Prælati, *non quærũt gloriã suam*, memores illius quod Christus dixit; *Qui maior est vestrũ, fiat sicut minor*: sed *est qui quærat & iudicet.* Deus illam quærit, vt à subditis exhibeatur; & non exhibitã acerbè iudicat. Exempla hic aliquot huius iudicij diuini subiiciã, quia huiusmodi ministrorũ Dei cõtemptoribus plenus est hodie mundus. Ex historijs tã Ecclesiasticis quã prophanis animaduertere licet, Imperatores, Reges, ac Principes, qui Ecclesiæ gloriam suam non dederunt, qui Ecclesiæ ministros persecuti sunt, malo semper & acerbo

9. 2. Paralip. 26. 10. Luc. 11.

Luc. 19.

11. Euseb. lib. 2. Eccles. libr. 2. c. 7. Nicephor. lib. 2. cap. 12.

12. Matth. 20.

Exempla vindictæ diuinæ contra cõtemptores Episcoporũ & Sacerdotum.

fine vitam terminasse, Deique iudicium, & vltionem grauem in hac vita pertulisse. Constantius, Arrianis fauens, 1. postquam Liberium Romanum Pontificem, Athanasium Alexandrinum, plurimósque aliarum Ecclesiarum Episcopos orthodoxos in exilium compulisset, sibiq; cognitionem causarum Ecclesiasticarum arrogasset (vt latè ostendit sanctus Athanasius) dum Iulianum cognatum Imperij æmulum persequeretur, obscuro loco, & maximo animi cum mœrore, quem latè describit Ammianus Marcellinus, scriptor ethnicus, vitam finiuit. Valens Imperator, qui multo adhuc maiorem in Episcopos crudelitatem exercuit, & ad bellum contra Gothos proficiscens, Isaacium monachum, qui, vt alter Micheas, cum impietatis suæ admonuerat, & in bello moriturum prædixerat, nisi bellum cum Ecclesia gerere desisteret, vt alter Achab, in vincula coniecerat vsque ad reditum suum, eodem in bello ab hostibus conclusus, in casula quadam cum nobilibus, & principibus suis à barbaris incensus, incendióque consumptus est: quo infami & acerbo necis genere, nullum vnquam Imperatorem aut Regem Christianum sublatum fuisse aliàs legitur. Valentinianus iunior diuum Ambrosium Episcopum Mediolanensem multis modis vexauit: vt basilicam hæreticis traderet, imperauit: vt in palatio suo coram ipso de fide disputaret, iussit: exilium, ni obsequeretur, comminatus est. Mox verò à propriis ministris infami suspendio necatus est. Anastasius Imperator à Gelasio Papa excommunicatus, & tam Episcoporum quàm monachorum grauis persecutor, fulmine de cœlo ictus interiit.

Epist. ad sollicitar. vit. agen.

Lib. 29. histor.

Ammian. Marcellinus. lib. 31.

3. *Ambros. lib. 5. epist. 32.*

4. *Eutrop. lib. 3.*

5. Mauritius Imperator, in diuum Gregorium, Romanum Pontificem, tam durus & acerbus Princeps; vt sic ad eum aliquando Gregorius scripserit, *Etsi peccata Gregorij tanta sunt, vt pati talia debeat; Petri Apostoli peccata nulla sunt, vt vestris temporibus pati ista mereatur*: à gregario milite Phoca vxore priùs, & liberis omnibus ante oculos eius interfectis, ipse quoque interficitur, exclamans: *Iustus es Domine, & rectum iudicium tuum.* Constans, Heraclij nepos, Martinum Papam in exilium ablegauit. Sed subditis sibi omnibus hoc nomine exosus (ait Zonaras) deserta Constantinopoli, in Sicilia vixit, ibique in balneo à suis occiditur. Michaël Imperator, Theophili filius, qui in Nicolaum 1. Romanum Pontificem, superbus fuit, & Ignatium Patriarcham Constantinopolitanum summa iniuria deposuit, quum

Lib. 4. epist. 34.

Blondus lib. 3. Decad. 2.

6. *Paulus Diac. lib. 18.*

7. *Zonar. annal. tom. 3. in Constant. & Michael.*

quum ebrius cubitum iret, stans iuxta lectum, à suis domesticis occiditur. Constantinus Pogonatus, Leonis Isaurici filius, Catholici Cleri persecutor maximus, incendio diuinitus percussus, blasphemans moritur. Atque hæc quidē in Orientē maximis Principibus, Christum in suis vicariis persequētibus, illustria Dei iudicia acciderunt. Nec minùs in Occidente fuerunt luculenta. Henricus quartus, Occidentalium Imperatorum primus, qui contra Ecclesiam cervicem erexit, post multas Ecclesiæ illatas iniurias, à Gregorio 7. Romano Pontifice excommunicatus, à proprio suo filio Imperio priuatur, tādemque ab omnibus desertus, extra Imperij fines exul, in summa calamitate moritur. Fridericus Barbarossa, qui multis annis Ecclesiam Dei persecutus est, in Sedē Apostolicam superbus ac rebellis valdè, quū in fluuio sese animi causa in Cilicia ablueret, repentè submersus, interiit. Philippus repugnante sede Apostolica ad Imperium electus, ideoque eiusdem perpetuus hostis, in oppido Bomberga, dum à prandio quiesceret, à Comite Palatino occiditur. Otho 4. post maximas iniurias tota passim Italia Ecclesiæ illatas, à Philippo Francorum Rege in inferiori hac Germania bello potitus & fugatus, paulo post in Saxonia priuatus moritur. Fridericus 2. Imperator, non tantùm Sedis Apostolicæ, sed & vniuersi Cleri per totum Imperium hostis & persecutor acerrimus, ab Innocentio 4. excommunicatus, à spurio suo Manfredo in Apulia occisus est, vt aliqui scribunt, veneno sublatus; vt alij referunt, suspendio necatus. Sed & tota & stirps eius impij patris vestigijs insistens, cuius facta imitata, eius exitum consecuta est. Conradus enim primogenitus eius ab Innocentio 4. simili ex causa excommunicatus, ab eodem Manfredo in Apulia interficitur. Sed & idem Manfredus, Apuliæ & Siciliæ regna occupans, Ecclesiæque persecutor ferus, ab Alexandro 4. excommunicatus: à Carolo Regis Gallorū fratre, quem Vrbanus 4. Siciliæ & Apuliæ Regem declarauit, debellatur, & in acie occidirur. Conradinus denique, Conradi antedicti filius, ab eodem Carolo victus, extremo afficitur supplicio. Sed & Eutius alter Friderici 2. filius, post multa bella Ecclesiæ illata, à Bononiensibus captus, perpetuis carceribus addicitur. Ita tota sacrilegi Imperatoris stirps, & numerosa & potens, breui momēto extincta, exemplum posteris reliquit impiæ contra Deum & Ecclesiam eius rebellionis.

Sigebertus ad ann 770.

8.

9. *Naucler. vol. 3. Gener. 37.*

10. *Nauel. Gener. 40.*

Sabell. Ennead. 9. l. 5.

11. *Nauc. Gen. 41. p. 271.*

12.

13. *Naucler. Gener. 42.*

Sab. Aenead. 9. lib. 6.

14. *Naucler vbi supra. pag. 313.*

15. *Idem pag 322.*

Sabel. En 9. lib. 7.

16. *Nauc. Gen. 42.*

17. *Nauc. Gen. 43.*

Ludouicus 4. Imperator, à Sede Apostolica bis excommuni-

Universidad de Deusto
Biblioteca

nicatus,primùm à Ioanne 22. posteà à Clemente 6. in cuius defensionem contra Ecclesiæ Romanæ immunitates & iurisdictionem temporalem,Poëtæ illi & Rhetores hoc nomine infames, Petrarcha,Dantes,Marsilius,& Ioan.Ockam Scholasticus,tam multa scripserunt,Deo hanc causam iudicante,quum in venatione esset,subita paralysi omniũ membrorum correptus,ex equo decidens,moritur. Memorabile est,quod de sancto Narcisso,Hierosolymorũ Episcopo, scribit Nicephorus. Huic sancto Episcopo tres maleuoli homines calumniam intentarant,diris se,si fallerent,deuouentes. Primus,vt igne conflagraret;secundus,vt sontico,detestabilique morbo periret;tertius,vt oculis priuaretur. Sed diuina vindicta non dormiẽte,primus scintilla vnica à lucerna prosiliente,domo succensa cum propinquis fortunisque omnibus cõburitur.Secundus,morbo grauissimo,qui totum corpus inuasit, corripitur.Tertius dolum & malitiam statim est professus;neq; lachrymarum priùs modum fecit, quàm vna cum illis oculorum vim & aciem diffluere sensit. Tormenta paucorum exempla sunt omnium.

18. *Lib.5.cap.9. hist.Eccles.*

5. *Si ego glorifico meipsum,gloria mea nihil est.*

Vana gloria.

LOcus moralis contra propriæ laudis & honoris appetitum.Seipsum glorificat,& suam gloriã quærit, qui laudem aucupatur,seu de rectè factis,vt vanus; seu absque illis, vt hypocrita.Vtriusque gloria nihil est,quia Deo non placet, quia boni operis meritum perdit, quia multorum malorum causa est.*Qui gloriatur,in Domino glorietur.Non enim qui seipsum commendat,ille probatus est, sed quem Deus commendat.Qui existimat se aliquid scire, nondum cognouit quomodo oportet scire.* Modus optimus sciendi est,suam in plurimis ignorantiam agnoscere.Qui plurima quæ ignorat, attendit; is etsi multa sciat, se nihil scire arbitratur.Tale erat Socratis dictum: *Hoc vnum scio,me nihil scire.* Quodcunque vas aquæ teneas,si fontem aut puteum attendas, te nihil aquæ habere cogitabis Nihil est, quod in comparatione alterius parũ est. Rursum de iis,qui suã gloriam quærunt, ait Christus: *Receperunt mercedem suam.*Sicut ventus tollit puluerem de terra, & in aërem dispergit;sic vana gloria tollit meritũ boni operis, & totum aëreis dæmonibus dispergit, vt illis superbis spiritibus in voluptatẽ vertatur,quod apud iustũ Deum mercedem alioqui habiturum erat.Sicut peregrini mutãt vestem

1.*Cor.1.*

1.*Cor.10.* Sciendi modus optimus.

Apophthegma.

Simile.

Simile.

Simile.

in hostili terra,ne cognoscantur;sic rectè facta occultare,non ad laudem captãdam publicare debemus;ne,captata laude, in hostium dæmonum potestatem veniant. Sapienter Gregorius: *Deprædari desiderat, qui thesaurum publicè portat in via.* Ostendit Ezechias Rex nuntijs Babylonijs domum aromatum,& aurum,& argentum,& omnia quæ habere poterat in thesauris suis.Sed ex eo factum est, vt paulo pòst Sennacherib, Rex Assyriorum,numerosissimo cum exercitu ascenderet ad ea deprædãda. Sicut manus Moysi, extra sinum educta,lepra statim infecta est;sed in sinu reposita, sana erat: sic opus manuum bonum & laudabile, intra conscientiam manens,sanum & integrum est;foras prodiens, lepra vanitatis inficitur. Non est carbo sic ignitus, qui non moriatur, nisi cineribus cooperiatur.Nulla virtus tanta est, cuius tota gloria non pereat,nisi humilitate tegatur.Mira res.Christus ipse suam gloriam quærere non potuit,qui tamen, quęcunque accepit gratiarum munera vt homo, habuit illa in se vt Deus:cuius etiam actiones & virtutes omnes, nec imperfectione vlla,nec labe laborarunt,perfectæ fuerunt, tã quoad operis substantiam,quàm quoad modum agendi. Absurdissimum ergo, non solùm impium est, quenquam hominem suam gloriam quærere,qui nihil habet nisi quod accepit,cuiusque virtutes & multis peccatis mixtæ sunt,quasique contaminatę & vix vnquam perfectę sunt. *Quid enim habes quod non accepisti? Si autem accepisti,quid gloriaris, quasi non acceperis?* Qui quærit gloriam suam,sic gloriatur,quasi ex se,non ex Deo aliquid gloria dignum faceret.Qui bene intelligit,se nihil laude dignum ex se, aut suis viribus, sed ex mera Dei gratia,eaque indebita, ideoque ex sola Dei misericordia & benignitate operari & facere,ille certè non in se,sed in Domino solo gloriabitur.Hoc enim sensu,*Soli Deo honor & gloria*, quia solus Deus omnium bonorum fons & author est. *Omne donum optimum,desursum est,descendens à patre luminum.* Qui ergo sibi,non Deo aliquid tribuit, ideoque suam, non Dei gloriam in omnibus quærit;eius gloria nihil est, sed eius peccatum magnum est.Sicut materia prima, quãto magis infima,& omni forma denudata est,tanto magis pluriũ formarum est susceptiua: sic animus,quanto humilior, tanto gratiarum capacior; ipsaque virtus,quanto se abiectiorem facit,tanto est laude dignior.Lucifer quærens gloriam suam, non Creatoris sui,omni sua gloria spoliatus est.& teterrimus

Exemplum. 4.*Reg.20.*

Allegoria.

Simile.

1.*Cor.4.*

Exemplum.

1.*Tim.1.* *Iacobi 1.*

Simile.

Exemplum.

dæmon

Universidad de Deusto
Biblioteca

dæmon effectus. Huius rei exẽpla alia in alia Dominica protulimus. Ne quis propriam suam gloriam quærat, magnum documentum Christus dedit, dicẽs: *Cùm feceritis omnia quæcunque præcepi vobis, dicite, quia serui inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.* Vult nos hoc dicere, & haud dubiè idem sentire. Nũquam autem gloriabitur, qui se seruũ inutilem verè iudicat. Sicut splẽdor solis vmbram in corpore generat; sic actio virtutis gloriam agenti parit. Sed vt vmbram suam quanto magis corpus persequitur, tanto magis illa fugit a corpore: sic gloriam quanto magis actio virtutis captat, eo magis illa virtus caret. Idcirco hoc animis omnium hominum ingeneratum est, vt nullos minùs honorent, quàm quos honoris cupidos vident. Quum Alexander, superato Dario, ad Græcos scriberet, vt eum pro deo haberent; Lacedæmonij decretum eiusmodi fecerunt: *Quoniam Alexander deus esse vult, deus esto.* Hominis vanitatem scitè refutarunt. Menecrates medicus adeò superbia turgebat, vt seipsum Iouem appellaret. Hunc ad splendidum conuiuium Philippus Macedonum Rex inuitauit, seorsumque mensam ei iussit apparari, & apponi acerram, suffitumque fieri; quo ille primùm delectatus, sed fame tandem vrgente, quum cæteris epulantibus, nihil ei aliud apponeretur, delusus & confusus à mensa surrexit. Socrates, quum videret Antisthenẽ attritã partem vestis semper in conspectum protendere, Quin desinis, inquit, arrogantiam tuam nobis prodere? Adeò viderunt isti ethnici eos, qui gloriam suam quærunt, omni prorsus gloria meritò carere, & eorum gloriam nihil esse. Vnde & Antisthenes quia Platonẽ mirè fastuosum nouerat, eum aliquãdo ægrum inuisens, & vas in quo vomuerat, conspiciens, Bilẽ hic, inquit, video; fastum non video: vtile ei fore iudicans, si eque fastum euomere potuisset, quàm bilem. Columbæ in aëre ex volatu plaudunt, varieque sulcant pennarum suarum varietate oblectatæ; sed interim ex hac ostentatione strepituque alarum quem affectant, accipitri prædæ sunt, alioqui subito volatu multò accipitre velociores. Idẽ illis contingit, qui ex ostentatione virtutũ gloriã affectantes, diabolo prædę, hominibus oblectamento sunt: quod vtrũque vitarẽt, si celeri obliuione *ea quæ retrò sunt obliuiscentes, ad ea quæ ante sunt sese semper extenderent*, vt docet Apostolus. Dum enim peracto bono operi per vanam gloriam immoramur, progressum in virtute penitus retardamus. Vnde fit, vt & præteritarũ virtutum iusta

Luc. 17.

Simile.

Exempla. Aelian. var. hist. lib. 2. c. 2. Idem lib. 12.

Idem lib. 9. c. 3.

Brason. lib. 6. cap. 1.

Brason. lib. 3. cap. 36.

Simile.

Philip. 3.

sta laus nobis pereat, & virtutis actio in posterum frigescat. De hac propriæ laudis vana & impia cupiditate præclarè in hæc verba scripsit sanctus Augustinus: *Nunquid, Domine, qui solus sine typho dominaris, hoc tẽtationis genus cessauit à me, aut cessare in hac tota vita potest, timeri & amari velle ab hominibus, non propter aliud, sed vt inde sit gaudium, quod non est gaudium? Misera vita est, & fœda iactantia. Hinc fit vel maximè nos amari te, nec caste timeri te, ideoq; tu superbis resistis, & humilibus das gratiam, & intonas super ambitiones seculi, & contremiscunt fundamenta montium. Itaque nobis, quoniam propter quædam humanæ societatis officia, necessarium est amari & timeri ab hominibus, instat aduersarius vera beatitudinis nostræ, vbique spargens in laqueũ, Euge, Euge: vt, dum auidè colligimus, incautè capiamur, & à veritate tua gaudium nostrum deponamus, libeatq; nos amari & timeri, non propter te, sed præ te, atque isto modo sui similes factos, ad supplicij sui consortium nos trahat. Nos autem Domine pusillus grex tuus sumus. Tu nos possides. Gloria nostra tu esto, propter te amemur.* Et paulo pòst: *Qui plus gaudet laudari se, quàm donum tuum habere vnde laudatur, iste te vituperante laudatur ab hominibus, sed te iudicante non defendetur ab hominibus. Et melior iam est ille qui laudauit, quàm iste qui laudatus est. Illi enim placuit in homine donum Dei, huic amplius placuit donum hominis quàm Dei.* Hęc Augustin. Nempe charitas omnia facit, & patitur pro veritate; ambitio omnia facit & patitur pro vanitate. Adeò & tot modis verum est, quod Redemptor noster dixit: *Si gloriã meam quæro, gloria mea nihil est.* De hoc argumento in alijs Euangelijs plura diximus.

Confess. lib. 10. cap. 36.

6. *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ; & tu dicis, Si quis sermonem, &c.*

LOcus moralis contra maleuolum & temerariũ iudicium quod omnia in pessimam partem interpretatur. Quum enim similia verba Christi mulieri Samaritanæ dixisset; *Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in æternum:* nec calumniatur, nec irridet, etsi nõ intelligeret, quid Christus diceret; sed vt discendi cupida, non carpendi auida, respondit:

Iudiciũ maleuolum & temerariũ.

Ioan. 4.

Domi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domine, da mihi hanc aquam, vt non sitiam, neque veniam huc haurire. Tàto plus valet indocta simplicitas, quàm proterua calliditas. Ex eodem flore aranea venenum, apis mel colligit. Eadem pluuia in cicuta venenum, in vite vinu producit. Eadem margarita à porcis conculcatur, à peritis in admiratione habetur. In eodem prato bos herbã, canis laporem, ciconia lacertam, apis florem, insidiator prædã, æger sanitatem, sanus voluptatem quærit. Sic sapientum dicta & facta maleuolis hominibus malè sonant, peiùs olent, pessimum gustum præbent. Iudæorum circa Christi verba & facta, vt maleuolentia insignis, sic cauillatio frequẽs fuit. Aliquas eorum cauillationes hic commemorabimus; vt eorum exemplo discant fideles, quanta sit maleuolentiæ vis in dictis ac factis proximorum, in pessimam semper partem iudicandis. Si enim ipsa Dei Sapientia loquente, inuenire toties maleuolentia potuit quod caperet; in cæteris hominibus (*quorum cogitationes timidæ & prouidentia incertæ sunt*) quid non inueniet maleuolentia, si semel cor possidet, vnde reprehendat? Quum Christus Iudæis diceret *Ego sum panis qui descendit de cœlo, murmurabant, dicentes: Nonne hic est Iesus filius Ioseph, cuius nos nouimus patrem & matrem?* Sed causam murmuris Christus statim docet, quia carnales erant. Respondit enim: *Nolite murmurare adinuicem. Nemo potest venire ad me, nisi Pater meus, qui misit me, traxerit eum.* Nempe incredulitatem eorum post tot visa miracula, & maximè hesternum illud de panibus multiplicatis, ex animi superbia & maleuolentia profectam, his verbis arguit, & murmurationis causam fuisse docet. Rursum quum Christus diceret, *Panis quem ego dabo, caro mea est, quam ego dabo pro mundi vita: Iudæi litigabant adinuicem, dicentes: Quomodo hic potest nobis carnem suam dare ad manducandum?* Sonat hic iterum (vt in hæreticis hodie) incredulitatis vox, omnia carnaliter intelligentis, & craſsè ac pessimè omnia interpretantis. Quum Christus in templo doceret, Iudæi mirabantur, dicentes: *Quomodo hic literas scit, quum non didicerit?* Nempe quum doctrinam ipsam reprehendere non possent, personam doctoris examinant, & sicut ingrati ac malè curiosi hospites cibos appositos non sumunt, sed vnde apponuntur inquirunt. Dicente Christo, *Quid me quæritis interficere? respondit turba, & dixit, Dæmonium habes, quis te quærit interficere?* Quum veritas vlcus digito tangeret, vt sanaret, in maledictum proripiunt, ne sanentur: & quod ad

Similia.

Iudæorũ cauillationes cõtra Christum.

Sap. 9.

Ioan. 6. Cauil. 1.

Ioan. 6. 2. Cauill.

Ioan. 7. 3. Cauill.

Ibidem. 4 Cauill.

ad medelam prolatum est, in extremam perniciem verrunt, dum vulnus tacendo & negando, immedicabile illud faciunt. Quum Christi constantiam in docendo, & publicè ac palàm loquendo, videret turba, adeò vt suspicaretur ipsos synagogæ sue principes doctrinam eius approbare, quam sic tolerabant, inuenit maleuolentia quod adhuc in Christo carperet. Dicebat enim: *Nonne hic est quem quærunt interficere? Et ecce palàm loquitur, & nihil illi dicunt. Nunquid verè cognouerunt principes quia hic est Christus? Sed hunc scimus vnde sit: Christus autem quum venerit, nemo scit vnde sit.* Cauillantur contra conscientiam. Sciebant enim Messiam esse de semine Dauid, & aduentum Christi in carnem non debuisse illos latere, sed iuxta veteres prophetias quæ quotidie in synagogis legebantur, & ex miraculis quæ videbant, toti populo debuisse innotescere. Nam & ideo, visis miraculis, dicebant: *Christus quum venerit, nunquid plura signa faciet quàm quæ hic facit?* Sed maleuolentia atque inuidia ipsam lucem in tenebras vertit. Paulo pòst, quum auditis Christi verbis quidam dicerent, *Hic est verè Propheta; alij verò, Hic est Christus*: turba maleuola dicebat: *Nunquid à Galilæa venit Christus? Nonne Scriptura dicit, quia ex semine Dauid, & de Bethlehem castello, vbi erat Dauid, venit Christus?* Magna maleuolentiæ cæcitas. Paulo antè dixerunt, *Christus quum venerit, nemo scit vnde sit.* & hic confitentur tum genus ac familiam, tum nativitatis locum. Neque ignorare poterant, etsi in Galilæa educatus esset Christus, tamen in Bethlehem natum eum fuisse: quod ne ignorarent, sola illa innocentum paruulorum tam infamis occisio sufficiebat. Sed maleuolentia ad apertam lucem oculos claudit. Quum ministri ad capiendum Christum missi, & vacui redeuntes, dicerent, *Nunquam sic locutus est homo sicut hic homo: responderunt eis Pharisæi, Nunquid & vos seducti estis? Nunquid ex principibus aliquis credidit in eum? aut ex Pharisæis? Sed turba hæc quæ non nouit legem, maledicti sunt.* Vide rursum quid faciat inuidia & malitia. Turba non vult credere, etsi principes credant, *quia quũ Christus venerit, nemo scit vnde sit.* Principes nolunt credere, etsi turba credat; quia turba ignara est, & nescit legem. Ita ad non credendum Christo apud homines maleuolos, tam scientia quàm ignorantia argumẽtum facit. Quum Christus diceret, *Ego sum lux mundi. Qui sequitur me, non ambulat in tenebris*: Pharisæi dicunt ei; *Tu testimonium perhibes de teipso, testimonium tuum non est verum.* Et tamen

Ibidem. 5. Cauill.

6. Cauill. Ibidem.

7. Cauill. Ibidem.

8. Cauill. Ioan. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ijdem Pharisæi, tum ipsi Christo antea dixerant, *Quousque tollis animam nostram? Dic nobis palàm si tu es Christus*: tum ad Ioannem miserunt, dicentes: *Tu quis es?* vt ipsius de seipso testimonium acciperent & crederent: Sed malitia, siue taceas siue dicas veritatem, semper habet quod reprehendat.

9. Cauill. *Ibidem.* Quum Christus diceret, *Quò ego vado, vos non potestis venire*, Iudæi dixerunt, *Nunquid interficiet semetipsum?* Candida sanè interpretatio, & maleuolorum hominum temeritate digna.

10. Cauill. *Ibidem.* Dicente ad Iudæos Christo, *Cognoscetis veritatem, & veritas liberabit vos*: responderunt ei: *Semen Abrahæ sumus, Nemini seruiuimus vnquam. Quomodo tu dicis, liberi eritis?* Homines carnales & inflati, non nisi carnalem libertatem somniant; quam non veritas, sed vanitas operatur. Nec Christus dixit, *Liberi eritis*, quasi omni modo serui essent; sed, *Veritas liberabit vos*, nempe à vanitate & seruitute peccati.

11. Cauill. *Ibidem.* Quum iterum diceret Iudæis, *Vos, quæ vidistis apud patrem vestrum facitis*; responderunt ei, *Pater noster Abraham est*. & paulo post; *Nos ex fornicatione non sumus. Vnum patrem habemus Deum*. Quia maleuolentię & inuidiæ radix superbia est, ideo Christi verba intelligere nolunt, quæ de patre per imitationem non per naturam aut per electionem loquuntur. Ideo Christus illis dixit: *Sermo meus non capit in vobis*, Et iterum: *Quare loquelam meam non cognoscitis? Quia non potestis audire sermonem meum. Vos ex patre diabolo estis, & desideria patris vestri vultis facere*. Nempe superbia, odium, maleuolentia, inuidia, Iudæorum animos sic in transuersum egerunt, vt nulla Christi verba vel intelligere, vel æquo animo capere potuerint. Sic in hoc nostro Euangelio maleuolentiæ suæ fructus varios protulerunt. Dicente Christo; *Si quis sermonem meum seruauerit, mortem non gustabit in æternum*; quod de morte non temporali, sed æterua; nec corporis, sed animæ, eum dixisse, etiam si simplex tantùm Propheta esset loquens in persona Dei, Iudæi in lege Dei edocti, ignorare non poterant, nisi animorum ægritudo caliginem illis offudisset. statim cauillantur, quasi de morte temporali loquutus fuisset, dicentes: *Nunc scimus quia dæmonium habes. Abraham mortuus est, & Prophetæ*. Rursum dicente in hoc Euangelio Christo; *Abraham exultauit vt videret diem meum; vidit, & gauisus est*: cauillantur illi statim, non sensum tantùm, sed & verba Christi peruertentes; *Quinquaginta annos nondum habes, & Abraham vidisti?* Neque enim dixerat Christus quòd ipse Abraham viderat, sed quòd Abraham illum. Potuit

12. Cauill. *Ibidem.*

13. Cauill. *Ibidem.*

tuit autem Abraham fide aut spiritu Prophetico Christum præuidisse, etsi Christus vt Filius Dei ab æterno non esset. Deinde non dicit Christus quòd Abraham ipsum viderit, sed quòd *diem eius vidit*, id est, aduentum eius in carnem Præuidit: quod certè Iudæi ignorare non debebant, in quorum lege vni Abrahæ de Christo ex semine eius oriundo, in quo omnes gentes benedicerentur, tam claræ & tam crebræ promissiones factæ fuerant. Sed malitia excæcati, in media luce palpant, legem suam ignorant, & Christi verba bis peruertunt. Iam verò quum Christus cæcum à natiuitate sanaret in sabbato, oculos illi aperiens, cauillantur Pharisæi: *Non potest hic homo à Deo esse, qui Sabbatum non seruat*. Scilicet maximum miraculum, & magnam Christi misericordiam non vident, non aduertunt, non probant: ex circunstantia temporis ansam cauillandi arripiunt. In qua etiam circunstantia crassè & turpiter errarunt, vt Christus illis in Euangelio sæpiùs exposuit. Rursum ex nimia malitia incredduli dicunt cæco restituto: *Da gloriam Deo. Nouimus quia hic homo peccator est*. Quum maximam tanti miraculi virtutem arguere, euidentiam confutare non possent; iterum personam carpunt, & impotenter calumniantur. Antea coràm & in facie à Christo prouocati, dicente: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* magis muti quàm pisces, nihil inueniunt quod arguant. Hic absente Christo mussitant: *Nouimus quia peccator est*. Sic solet in angulis maleuolentia traducere, quos coram, & in facie vix audet aspicere. Christo dicente; *Potestatem habeo ponendi animam meam, & iterum sumendi eam*; multi Iudæorum dixerunt: *Dæmonium habet, & insanit vt quid auditis eum?* Nulla esse potest magis expressa malitia: vnde alij Iudæi eam statim confutarunt, dicentes: *Non sunt hæc verba hominis dæmonium habentis. Nunquid dæmonium potest aperire oculos cæcorum?* Duplici modo maleuolentiam confutant: primùm à sapientia doctrinæ; deinde ab operum virtute: Sed facilius maleuolentia refutatur quàm sanatur. Hæc exempla sufficiant.

14. Cauill. *Ioan. 9.*

16. Cauill. *Ibidem.*

Ioan. 8.

Ioan. 10.

16. Cauill.

7. *Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum.*

Ira vitium.

LOcus moralis contra iram. Iudæi, maleuolentia & odio pleni, quum nihil se contra Christum cauillando proficere posse cernerent, ira & furore pleni ad lapides conuolant. Quemadmodum si fera aliqua interiores machinas laxatas

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

1. conturbatáſque habeat, nec aperiri, nec claudi poteſt; ita, ſi præ iracundia interiùs animus conturbetur, neque ad ea quæ rationi ſunt conſentanea percipienda, neque ad verum
2. ipſum diſcernendum aptus eſt. Et ſicuti arboris truncо commoto & agitato, frondes & rami mira ſtatim celeritate agitantur; ſic corde per iracundiam perturbato, ilico omnia corporis membra agitationem celerrimam patiuntur: lingua garrit, oculi inflammantur, crura tremunt, brachia & manus ad vltionem armantur, vt in hoc Euangelio. Saxa volant, furor arma miniſtrat. Hac animi paſſione vtitur diabolus ad multa peccata perpetranda. Quemadmodum enim
3. fur ad furandum, noctem quandam obſcuriſſimam, ac denſiſſimis offuſam tenebris, deligit; ſicut lupus turbulentum expectat tempus quo gregem inuadat; veluti piſcator fluuium quærit turbidum ad rete tendendum: ita dæmon, rapaciſſimus prædo, vorax lupus, & piſcator aſtutus, iracundiæ impetus obſeruat, ipſeque interdum ad iracundiam per obiecta mouet, vt eius occaſione in mille mala hominem præcipitet. Hinc enim maledicta blaſphemiæ, iniuriæ, verbera, cædes naſcuntur. Memorabile iracundiæ exemplum refert Seneca. Cn. Piſo, memoria noſtra, quum iratus duci iuſſiſſet cum qui ex commeatu ſine commilitone redierat, quaſi interfeciſſet quem non exhibebat, roganti tempus aliquod ad conquirendum non dedit. Damnatus, extra vallum ductus eſt, & iam ceruicem porrigebat, quum ſubitò apparuit ille qui occiſus videbatur. Tunc Centurio, ſupplicio præpoſitus, condere gladium ſpiculatorem iubet. Damnatum, ad Piſonem reducit. Conſcendit tribunal furens Piſo, ac duci iubet vtrunque, & cum militem qui non occiderat, & eum qui non perierat. Adiecit & tertium. Nam ipſum Centurionem qui damnatum reduxerat, duci iuſſit. O quàm ſolers eſt iracundia ad fingendas cauſas furoris! Te, inquit Piſo, duci iubeo, quia damnatus es: te, quia cauſa damnationis commilitoni fuiſti: te, quia iuſſus occidere, Imperatori non paruiſti. Excogitauit iracundia quomodo tria crimina faceret, quia nullum inuenerat. Hæc ille. Huius impotentis iracundiæ exempla alia multa commemorat Seneca. Alexander Magnus, iræ impatiens, intimum amicum ſuum Clitum ſua manu interfecit. Lucius Sylla C. Mario perfrigi crura, erui oculos, amputari manus iuſſit, & quaſi toties occideret quoties vulnerabat, paulatim & per ſingulos artus lacerauit. Caius Caligula, multis occiſis Senatoribus, quum

De Ira lib. 1. cap. 16.
Exemplum.

Exempla. De Ira, lib. 3. cap. 17.

Cap. 18.

quum nec adhuc ira eius placari poſſet, optabat populum Romanum vnam ceruicem habere, vt ſcelera ſua tot locis ac temporis diducta, in vnum locum, & in vnum diem cogeret. Rex Perſarum, iratus, totius populi nares recidit in Syria, nouo genere pœnæ delectatus. Cyrus Rex, flumini Gynde iratus, quòd vnus ex albis equis regium currum trahebat, in eo abreptus periret, totum belli apparatum in flumen tranſtulit, & tam diu aſſedit operi, donec centum & octoginta cuniculis diuiſum alueum, in trecentos & ſexaginta riuos diſpergeret, & ſiccum relinqueret, in diuerſum fluentibus aquis. Non eſt iræ modus, vbi frena ei ſemel laxantur. Ruinis ſimillima eſt, quæ ſuper id quod oppreſſere pariter franguntur. Sic enim ira non tam eum qui per iram lædituꝛ, quàm qui lædit, præcipitem dedit.

Cap. 21.

Simile.

Deinde infame vitium eſt, & animi prorſus ægerrimi argumentum. Sicut ægræ & infelicis valetudinis eſt, quem leuis aura contraxit; affecti oculi, quos candida veſtis obturbat; diſſolutus delicijs, cuius latus alieno labore condoluit; ſic ad leuia concitari, mentis ægritudo eſt. Myndridem aiunt fuiſſe ex Sybaritarum ciuitate, qui cùm vidiſſet fodientem, & altius raſtrum alleuantem, lapſum ſe fieri queſtus, vetuit illum opus in conſpectu ſuo facere. Idem ſe bilem habere ſæpius queſtus eſt, quòd foliis roſæ duplicatis incubuiſſet. Nempe vbi animum ſimul & corpus voluptates corrupere, nihil tolerabile videtur; non quia dura ſunt quæ patimur, ſed quia nos molles ſumus qui patimur. Nunquam ſine querela, ægra tanguntur. Nunquam ſine bile iracundus offenditur. Omnia quæ natura fera ac rabida ſunt, commouentur ad minima. Tantum color rubicundus excitat ad vmbram aſpis exurgit; vrſos ac leones irritat mappa. Idem inquieris & ſtolidis ingenijs euenit. Rerum ſuſpicione feruntur. Ira non eſt animi magnitudo, ſed tumor inanis; tantumque abeſt à magnitudine animi, quantum à fortitudine audacia, à fiducia inſolentia, ab auſteritate triſtitia, à ſeueritate crudelitas. Multum intereſt inter animum ſublimem & ſuperbum. Sublimis omnia aduerſa deſpicit: Superbus minimis turbatur. Vnde S. Scriptura: *In domo ſuperborum nunquam deſunt iurgia.* Vt tela à duro reſiliunt, ira nullum magnum animum iniuria ad ſenſum ſui adducit. Neque vllum argumentum magni animi certius quàm nulla iniuria, nulla contumelia, nulla aduerſitate è ſtatu ſuo dimoueri. Pars ſuperior mundi, & ordinatior ac propinqua ſideribus,

Ira vitium infame.
Seneca de Ira, lib. 2. cap. 25.
Similia.
Exemplum.
Simile.
Ira minimis irritatur.
Ira rumor, non magnitudo.
Prou. 15.
Simile.
Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec in nubem cogitur, nec in tempestatem impellitur, nec versatur in turbinem, omni tumultu caret. Sola inferiora & & sublunaria fulmine feriuntur, ventis agitantur, frigore & æstu affliguntur. Sic sublimis animus quietus semper, & in statione tranquilla collocatus, modestus, & venerabilis, & dispositus est: at imbellis, & ignobilis, & ignauus animus quouis aduersi flatus momento quasi inane folium huc illucque rapitur. Cæcam iræ impotentiam tyrannus ille Hippias suo magno malo docuit. Tyrannicida imperfecto opere comprehensus, & ab Hippia tortus vt conscios indicaret, circumstantes amicos tyranni nominauit. Et cùm ille singulos, vt nominati fuerant, occidi iussisset, interrogauit ecquis superesset. Tu, inquit, solus. Neminem enim alium, cui charus esses, reliqui. Effecit ira vt tyrannus tyrannicidæ manus accommodaret, & præsidia sua gladio suo cæderet. Sicut vespa semel irritata, ipsa saxa ac ligna proxima, non homines tantùm cum stridore impetit; sed saxa quidem non lædit, homini, etsi modicum dolorem inducit, aculeum tamen amittens, ipsa perit: sic iratus cæco iudicio furit, verba fundit inania, & quemuis obuium temere petit, multos & fortiores nihil lædens; quos autem lædit, toto charitatis stimulo amisso, cum maximo suo detrimento lædit. Et huius quidem mali remedia, ac patientiæ documenta multa sanè sapientia naturalis docuit: quæ vt penitus contemnenda non sunt; quia rationis lumen homini rationali viam aliquando monstrare mirandum non est; ita infirma & inualida sunt præ illis quæ Christi gratia & doctrina cœlestis nos docuit, quæ nos paulo antè in hoc ipso Euangelio recensuimus. Exempla modestiæ in Socrate, in quo iræ signum erat vocem subruittere, loqui parciùs: in Platone, qui iratus seruo, ab alio eum percuti iubet, ipse eum percutere non vult: in Philippo Macedone, qui Democharis petulantiam æquo animo sustinuit, quum Athenienſium legatus existens, ab eóque rogatus qua in re Athenienſibus gratificari posset, respondit, Si te ipsum suspendas. in Antigono Rege, qui milites quosdam audiens de se pessimè loquentes, nihil alioqui commotus, Longiùs (inquit illis) discedite, ne vos Rex audiat. in Augusto Cæsare, qui Timagenem historicum in ipsum, in vxorem, in totam domum eius multa blaterãtem, Romæ tamen viuere & florere permisit; non tam nos ad similem modestiam mouere, quàm de immodestia confundere debent. Nos Christi Spiritu imbutos, ipsum maximè Redemptoris nostri infinitæ patientiæ & modestiæ exemplum, posteâque Sanctorum, qui eius imitatores fuerunt, exempla mouere debent. S. Elzearius Comes, quum vxor eius nimiam eius, vt videbatur, patientiam miraretur, quòd in tam ampla familia, & tam multis negotiis toties offensus, nullum offensionis signum daret: Ec quid verò, inquit, proderit iracundi Nihil profectò. Attamen explicabo tibi arcanum pectoris mei: *Noueris me interdum sentire aliquã in animo aduersus infestantes me indignationem. Sed illico me conuerto ad cogitandas iniurias Christo illatas, dicóque mihi ipsi: eum imitari cupiens: Etiamsi famuli tui barbam tuam conuellerent, & colaphos tibi impingerent, nihil hoc totum esset præ illis quæ Dominus tuus & plura & maiora perpessus est: certoque habeas (coniunx mea) me nunquam cessare à commemorandis tumuris Saluatoris mei, donec animus meus planè sit tranquillus.* Plus in hoc vno exemplo succi, & virtutis, & documenti est, apud animum Christi Spiritu imbutum, quàm in quibuscunque ethnicorum & Philosophorum seu factis, seu dictis. Nullum enim ad omnem patientiam efficacius remedium, quàm Christi Redemptoris vel exemplum. vel gratia, vel doctrina.

Seneca lib. 3. cap. 6. de Ira.

Sen. lib. 2. c. 33. de Ira.

Exemplum.

Simile.

Modestiæ ethnicorum exẽpla.

Exemplum sanctum.

In vita eius cap. 23. apud Surium, tom. 1.

8. *Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.*

1. Charitas, quæ aliorum sunt quærit ad sua.

LOci morales varij. Primùm docet Christus hoc suo exemplo, quòd vera charitas quæ aliorum sunt magis curat, quàm quæ sua. Christus enim in aliorum periculis propulsandis, in sanandis ægris, in reddendo visum, auditum, gressum, loquelam, cæcis, surdis, claudis, & mutis, in pascẽdis aliquot hominum millibus, potentem se & mirabilem ostendit. In suis autem periculis, per modum infirmi hominis, latebras quærit, & fuga sibi consulit. Hoc exemplo edocti pij, in se ipsos rigidi, erga alios benigni sunt. Secundò docet non esse semper accepta potestate vtendum, sed in tempore eam dissimulandã, tolerando multa in quæ ſtatim animaduertere non expedit. Sic Paulus: *Omnia mihi licent, sed non omnia ædificant.* Et Christus discipulis suis, eius potestatem in coercendis malis importunè flagitantibus, respondit: *Nescitis cuius spiritus estis.* Appositè Cato senior dicebat: *Parcè vtendum potestate, quò semper ea vti possis.* Tertiò docet immodicum sui amorem præscindere, nec proprias iniurias in potestate vlcisci. Saplenter Basilius: *Multo grauius est Superiori ferenda aliorum iniuria, quàm sua sunt. Hoc enim si fecerit,*

2. Potestate non est semper vtendum.

1. Cor. 10.

Luce 9.

Plut. in Rom. apoph.

3. In regul. breuior. ad qu. 220.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Propriæ iniuriæ condonandæ.

fecerit, & suspicionē à se illam hominis seipsum immodicè amātia submouebit, & planissimè se non peccantem odisse sed peccatum auersari at prosequi, declarabit. Sic enim hoc loco Christus Iudæorum lapides, quum in illos reflectere potenter potuisset, humiliter eos declinare maluit. Quartò docet declinare & fugere nos posse iniustam & violentam persecutionem, maximè personalem, qualis hæc erat. Sic alibi de eo scriptum legimus: *Non volebat in Iudæa ambulare, quia quærebant eum Iudæi interficere.* Rursum post edictum Pharisæorum de eo capiendo, *Non ambulabat palàm apud Iudæos sed abijt in desertum iuxtà regionem Ephrem.* Hæc nos omnia suo, vt carnali lectori videri potest, ignominioso discessu, altissima Dei sapientia docuit. Quæ singula latiùs explicare, quia huius Euangelij tractatio multum exercuit, & hæc loca iterum possunt occurrere, in præsenti desistimus.

4. Persecutionem fugere licet. *Ioan. 7.*

Ioan. 11.

EVANGELIVM DOMINICÆ IN RAMIS PALMARVM, ante benedictionem earum.

Matth. 21.

CVM appropinquasset Iesus Hierosolymis, & venisset Bethphage, ad mōtem Oliueti, tunc misit duos discipulos suos, dicens eis: Ite in castellum quod contra vos est; & statim inuenietis asinam alligatam & pullum cum ea. Soluite, & adducite mihi. Et si quis vobis aliquid dixerit, dicite, quia Dominus his opus habet; & confestim dimittet eos. Hoc autem totum factum est, vt impleretur quod dictum est per Prophetam, dicentem: Dicite filiæ Sion; Ecce Rex tuus venit tibi mansuetus, sedens super asinam, & pullum filium subiugalis. Euntes autem discipuli, fecerunt sicut præceperat illis Iesus. Et adduxerunt asinam & pullum: & imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebāt in via. Turbæ autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur, clamabant, dicentes: O sanna Filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.

PERI-

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Dicite, quia Dominus his opus habet. & cōfestim dimittet eos.* De operibus misericordiæ in pauperes Christi.
2. *Venit Rex tuus tibi mansuetus.* De charitate erga Christum Regem nostrum, nobis datum. &c.
3. *Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.* De humilitate, & paupertatis studio etiam in mediis honoribus seruando.
4. *Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus, & sternebant in via.* De feruore colendi Deum.
5. *Turba autem quæ præcedebant, & quæ sequebantur clamabant, dicentes, Osanna Filio Dauid.* Deum ab omnibus laudandum, ab omni statu, sexu, ætate.
6. *Hosanna Filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.* De honorum & affectionum humanarum insigni mirabilitate.

1. Dicite, quia Dominus his opus habet; & cōfestim dimittet eos.

LOCVS moralis de operibus misericordiæ in pauperes Christi. Nam Christus hoc loco in vsum suum asinam & pullum per discipulos suos petens, non alia vel prece, vel persuasione vtitur, quàm hac sola voce: *Dominus his opus habet.* Qua etiam voce audita, confestim dimittuntur. Christi ergo verbum, & eius obedientia ac promptitudo, qui asinæ & pulli Dominus erat, docet, in iuuandis proximis satis superque causæ esse, quòd nostro subsidio atque adiutorio proximus indigeat: qui videlicet quoties indiget, Dominus indiget: vt hoc solo audito & intellecto, *Dominus his opus habet*; confestim ad opus misericordiæ, tanquam Domini amatores, & serui obedientes accingamur. Qui asinam & pullum hunc alligatos possidebat, auditis illis verbis, *Dominus his opus habet*; de Christo hoc dici intellexerat, tum quia discipuli Christi erant iam circa Hierosolymam notissimi, qui hoc dixerant; tum quia hoc, quasi honoris titulo Christus ab omnibus, qui eum norant, vocabatur. Non solùm enim à suis vocabatur, Magister & Dominus, vt ipsemet ad eos aliquando dixit, *Vos vocatis me magister & Domine, & bene dicitis: sum etenim:* Et rursum Martha ad Mariam dicit, *Magister adest, & vocat te:* & ipsa Martha ad Christum, *Domine si fuisses hic:* & Centurio ad Christum, *Domine non sum dignus, vt intres sub tectum meum:* & Ioannes videns Christum in littore stantem, *dixit Petro, Dominus est:* verū etiam ab iis, qui Christum minùs diligebant, eo nomine vocabatur. Quos enim tentandi ergò ad Christum Phatisæi miserant; dicunt ei, *Magister, scimus quia verax es, &c.* & Simō Phatisæus ad Christū ait: *Magister dic.* Legislator quoque tentans Christum, ait illi: *Magister bone, quid faciēs,*

De operibus misericordiæ.

Ioan. 13. *Ioan. 11.* *Matth. 8.* *Ioan. 11.* *Matt. 22.* *Luca 7.* *Luca 10.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

vitam aternam possidebo? Denique qui missi à Christo erant, vt cœnaculum ei pararent, vbi mãducaret Pascha, dixerunt hospiti domus. *Magister dicit, Tempus meũ propè est: apud te facio pascha.* Postremò propter multos incredulos, qui Christum etiam in terris voce, non corde prædicabant, & hoc titulo honorabant, dixit Saluator: *Non omnis qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cœlorum.* Asinæ igitur & pulli Dominus, audito discipulorum verbo, *Dominus his opus habet*, non nisi Christum intellexit, ideóque ob eius reuerentiam, confestim eos dimisit. *Nam* (vt scribit D. Lucas) *soluentibus illis pullum, dixerunt Domini eius ad illos, Quid soluitis pullum?* Meritò enim mirantur factum insolitum, & hominibus ad rem suam intentis, manifestè iniurioſum. Cæterùm audito discipulorum responſo, *Dominus his opus habet*, in Christi gratiam, absque vlla difficultate, confestim dimiserunt. Docet tam prompta horum hominum obedientia, Christique ratio proposita, ad omne misericordiæ opus promptissimos nos esse debere. Notior nobis est Christus, quàm illis hominibus fuit. Plura à Christo beneficia accepimus, plura nos accepturos speramus, quàm illi aut acceperant, aut tunc sperare potuerant. Omnes autem paupetes fideles, maximè pro Christo, & fide eius indigentes, verè Christi pauperes esse, satis manifestè Christus docuit, quum de huiusmodi *minimis suis*, id est, pauperibus & abiectis Christianis diceret: *Quod vni ex minimis meis fecistis, mihi fecistis.* & Saulo Christianos persequenti, clamat è cælo Christus: *Saule, Saule, quid me persequeris?* Quoties ergo pauper in Christo, & maximè pro Christo indiget, toties Dominus indiget. Christus in suis pauperibus cibo, potu, vestitu, pecunia indiget. Quoties pauper eleemosynã pro Christo petit, toties cogita tibi dici, *dominus his opus habet.* Noli de equis, canibus, & auibus tuis alendis magis esse sollicitus, quàm de Christi pauperibus. Non toleratur in familia minister, cui paruulorum cura cõmittitur, si, neglectis illorum alimoniis, auiculas tãtùm suas, aut catellos pascat. *Vnicuique dedit Deus curam de proximo suo.* Omnes Christi pauperes, mei sunt, si tu ad Christum pertines. Nullum eius corporis membrum, cuius tu ipse pars es, alienum à te esse potest. Sapienter quidam Archiepiscopus (vt refert Philippus Diez) ad suum œconomum dixit. Conquerente enim illo, & dicente Archiepiscopo Domino suo, quòd plures domi suæ aleret, quàm necessitas postularet,

Matth.26.

Matth.7.

Luc.a 19.

Matth.25.

Act.9.

Simile.

Eccles.17.

Exemplum. Sermo in hanc Domin. tom.2. part.4.

larer, iubet Archiepiscopus, vt vtrorumq; nomina, tam eorum qui necessarij, quàm eorum qui inutiles viderentur, separatim scriberet. Quæ quum legeret Archiepiscopus, *Hos* (inquit) *dicis esse necessarios, illos verò inutiles. Alantur igitur hi, quia horum indigeo; illi verò, quia mei indigent.* Sapienter iudicauit, pauperes, etiam nobis inutiles, esse in ampla familia alendos, hoc ipso nomine, quia nostri indigent, id est, *quia Dominus his opus habet:* & hoc esse discrimen inter equos & homines. Simili sapientia vsa Paula, fœmina nobilissima, cuius encomia scribit sanctus Hieronymus, quum in eleemosynis largiendis esset largissima, dicere solebat: *Iste mendicus si à me non acceperit* (tam nobili & diuite) *à quo accipiet? ego verò si indigens petiero, multos inueniam qui mihi tribuant.* Cauendum ne quando existimemus (quod de apostata Iuda refert Euangelium) *nihil ad nos pertinere de egenis.* Tantum ad nos pertinent, quãtum Christus ipse, quia in Christo illi sunt; & quod illis datur, Christo datur. Eleganter de hac re tota Chrysostomus: *Accedit ad te Dominus indigens. Tu ne supplicantem quidem audire poteris, sed accusas & increpas. Quòd si ad paululum argenti offerendum, & frusta panis prabenda adeò tenax, auarus, & piger es; quid faceres, si vniuersa tibi essent enaeuanda? Non vides quot quantasq; hi, qui se mumificos vulgo appellant, scortis in theatro largiuntur? Illorum tu nec centesimam quidem partem dare sustines. At quando diabolus quibuscunque obuijs dare iubet* (vt voluptatum nostrarum ministris, vanitatum sociis, gulæ & superbiæ causa) *etsi huic rei gehenna imminet, iucundè tamen illi obtemperas. Cùm verò Christus regnum, si indigentibus obtuleris, tibi retribuat; non modò nihil præstas, sed insuper etiam petentes contumelia afficis. Sic apertè mauis obedire diabolo, vt puniaris; quàm Christo, vt salueris. Quæ in re ita fit, ac si, cùm diadema & purpuram Rex offerret, spernereturs latro autem, qui acutum, quo te interficias, mucronem largiatur, facilè persuadeat.*

Exemplũ. In epitaphio Paulæ.

Ioan.12.

Hem.67.in Ioan.

Simile.

Hæc Chrysostomus. Qui in pace Ecclesiæ pauperibus non largiuntur, illi maximè sunt, qui in persecutione fidei, fidem abnegant, ne bonis huius mũdi excidãt. Si enim in parua eleemosyna Dominum indigẽtem non respicis; quomodo eum respicies & audies, omnia quæ habes postulantem, vt fidei tuę professione eum honores? Catholicorum exilijs, rapinis bonorũ, sanguine effuso, Dominus opus habet, ad maiorem sui nominis gloriam. Quis illi totum dabit, qui partem negauit? Hanc abnegatæ fidei causam suo tempore annotauit

Duri ad misericordiæ opera, faciles ad fidei naufragia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

In Serm. 5. de Lapsis.

uit diuus Cyprianus: *Dissimulanda fratres veritas non est, nec vulneris nostri causa & materia reticenda. Decepit multos patrimonij sui amor cæcus; nec ad recedendum parati aut expediti esse potuerunt, quos facultates suæ velut compedes ligauerunt.* At nostris eleemosynis Dominum pasci, & Dominum opus habere, vno aut altero exemplo à Deo miraculis confirmato ostendetur. Venerãt ad Lantgrauium Turingiæ Ludouicum comites aliquot, procerumque non pauci. Iamque conuiuij tempus aduenerat, cùm residentibus cũctis, aberat Elizabeth vxor eius, filia Regis Hungariæ. Ex iussu Principis stratorum vnus accitum illam. Cui quum obuiam factæ nũciasset, cunctos ad ipsius aduentum pendere conuiuas, illa maturiùs accedens, vbi cœpit gradus, qui ad triclinium ducebãt, ascendere, subitò mendicus quidam importunis clamoribus eleemosynam deposcere auditur. Quem illa desuper videns (neque enim antea sub gradibus iacentem præ festinatione viderat) paulisper expectare monet, pollicita missuram se breui quod peteret. Illo nihilominus importuniùs clamante, & instantissimè precante, figit gradum Elizabeth, eique pallium magni pretij, quo vestita erat, transmittit. Quod ille alacriter suscipiens, arce statim excessit. Id quum reuersus stator, non sine indignatione, propalam retulisset; subridens Princeps, illam iam ingressam rogat vbi pallium reliquerit. Illa porrecto indice, En, inquit, de pertica propẽdet. Videt ille, accedit, attrectat, euoluit, illudque ipsum esse, quod pauperi donatum audierat, cognoscit: multum attonitus & dubitans, tantæne rei miraculũ, an egregiam vxoris fidem priùs collaudet. Sic pallium pauperi donatum, Christus illico, quasi mutuò acceptũ, restituit. Nota est historia de sancto Martino, Turonensi postea Archiepiscopo; qui cùm in porta Ambianensi mendico nudo mediam pallij sui partem dedisset, ei proxima nocte Christus apparuit eadem vestitus, ac dicens: *Martinus adhuc Catechumenus hac me veste contexit.* Memorabile etiam est, quod de Osvvaldo Anglorum Rege scribit Venerabilis Beda. Rex ille quum de S. Paschæ ad prandium consedisset, assidente ei Aidano Episcopo, ponturque esset in mensa coram eo discus argenteus regalibus epulis referrus, iamque essent manus ad panem benedicendum missuri, & ingrediẽs minister, cui suscipiendorũ inopum erat cura delegata, indicaret Regi magnam pauperũ multitudinẽ per plateas sedere, quę eleemosynã à Rege postularet; mox dapes sibimet appositas deferri pauperibus, & discum confringi, atque eisdem minutatim

In vita sanctæ Elizabethæ, apud Surium, tom. 6. p. 442.

Exemplũ.

Aliud.

Seuerus Sulpitius in vita S. Martini.

Hist. gent. Angl. lib. 3. cap. 6.

Aliud.

tim diuidi præcepit. Quo viso, Pontifex, qui assidebat, delectatus facto, apprehendit dexteram eius, & ait: *Nunquam inueteraſcat hæc manus.* Quod & ita iuxta votum benedictionis eius euenit. Nam cùm postea interfecto illo in pugna, manus cum brachio à cætero essent corpore resecatæ, contigit vt hactenus incorruptæ perdurent. Denique in vrbe regia, quæ Bebba cognominatur, loculo inclusæ argenteo, in Ecclesia sancti Petri seruantur, ac digno à cunctis honore venerãtur. Hæc venerabilis Beda. Hæc diuinæ gratiæ miracula apertè docent, ita Deo acceptam & gratam esse eleemosynam, aut quodcunque misericordiæ opus, ac si ipsimet tanquam indigenti ea conferrentur. Hinc nempe fit id quod Sapiens scribit *Fœneratur Deo qui miseretur pauperis, & vicissitudinem suam reddet ei* hoc est, vt exponit diuus Basilius: *Quam pauperi dare voles propter Dominum, idem & donũ est, & mutuum. Donum quidem, quia non sperat receptionem; mutuum verò propter Domini magnificentiam, qui pro ipso persoluit, qui, paucis per pauperẽ acceptis, magna pro ipsis reddet.* Adeò nempe Deo datur, quod pauperi datur, vt eius quod datur, debitorem se Deus constituat, atque ad reddendum obliget. De qua re iam in alia Dominica quædam diximus.

Prou. 19.

Conc. 2. in Psal. 14.

Dom. 4. Quadrages. cir. 3.

2. *Venit Rex tuus tibi mansuetus.*

LOcus moralis de charitate erga Christum Regem nostrum nobis datum, cumque mansuetum, id est, humilem benignum, benevolum; *non vt iudicet mundum, sed vt saluetur mundus per ipsum.* Hoc maximum charitatis Dei erga nos argumentum admiratus tanto antè tempore Propheta, in hęc verba erupit: *Dicite filiæ Sion.* Hæc fausta noua annunciate: *Ecce, venit Rex tuus tibi mansuetus.* Omnia & singula verba admirabilem Dei charitatem loquuntur. *Ecce*, admirationis vox est, attentionem excitans, & rei dicendæ magnitudinem declarans. *Venit*, sua videlicet sponte, non coactus. *Venit*, non triumphaturus, sed post breuem triumphum immolãdus. *Oblatus est autem, quia ipse voluit.* Venit tamẽ in triumphi specie, vt suum pro nobis patiendi desiderium ostendat. Hoc desiderium aliis quoq; verbis expressit, dicẽs: *Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor donec perficiam!* Rursum: *Desiderio desideraui hoc Pascha manducare vobiscum antequã patiar.* Et iterum

Christi in nos benignitas. Ioan. 3.

Luc. 12.

Luc. 22.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Luca 18. Dom. Quinquag. text. 1.

rum magna alacritate discipulis suis prædixit: *Ecce ascēdimus Hierosolymam, vbi filius hominis tradetur in manus peccatorū.* quæ verba alibi tractauimus. Vide autem quanto mysterio venit hodie in Hierusalem cum tanta pompa Christus. *Præceptum legis erat* (ait diuus Cyrillus Alexandr.) *vt decima luna primi mensis, agnus siue hœdus in domo occluderetur, vsque ad lunam decimamquartam eiusdem mensis, quando ad vesperam immolabatur. Vnde & verus Agnus ex omni grege sine macula electus, pro populi sanctificatione immolādus, ante quinque dies, id est, decima luna, Hierosolymam ascendit. Et appropinquante hora passionis, appropinquare voluit & loco passionis, vt etiam per hoc clarescceret, quia non inuitus, sed sponte pro humani generis salute mortem pateretur.* Ideo diuus Ioannes, diē huius solennitatis notans, dixit: *Ante sex dies Paschæ venit Iesus Bethaniam. In crastinum autem turba multa quum audisset quia venit Iesus Hierosolymam, acceperunt ramos palmarum,* &c. Venit ergo hodie, & sua sponte venit, & gaudens atque exultans venit, & in specie triumphi venit, & nobis venit, & mansuetus venit, super asinam & pullum sedens, Rex noster Christus. Si duæ pariter citharæ ponantur, eodem tono intentæ ac temperatæ, ad vnius tactum altera per seipsam respondet propter illam vtriusque consensionem & harmoniā similem. Ita se habet vetus & nouum testamentum, quæ eodem spiritu scripta, in eodem quasi tono consentiunt; vt, si vnius chordam tangis, alterum mox resonet: si figuram & typum veteris intelligis, veritatem noui statim percipis, & econtrà. Sic in hoc Christi ingressu, quinto die ante passionem, causa ingressus cognita, vetus apparet & eluescit figura de agno, decima luna ex agris domum ducenda, vt luna decimaquarta immoletur. Hac quoque figura intellecta, veritas Christi hac die ingredientis percipitur. Ac sic quidem venit Christus. Venit autem vt Rex. In Regis aduentu omnia fausta ac læta sunt, qualiscunque ille Rex sit, quando māsuetus venit. Sed Rex iste *Rex regum est, & Dominus dominātium vt in eius femore scriptum est.* Est *Rex per quem Reges regnant, & legum conditores iusta decernunt.* Est *Rex gloriæ, Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio, Dominus virtutū ipse est Rex gloriæ.* Huius regnum vt adueniat quotidie oramus. Nec Rex tantùm talis ac tantus est, sed & noster Rex est. *Ecce venit Rex tuus.* Non enim perinde in extranei Regis aduentu, atque in nostri lætamur. At Christus Rex noster est non

In Ioan. lib. 1. cap. 9.

Typus veteris.

Ioan. 12.

Simile.

Apoc. 19. Prou. 8. Psal. 23.

Rex noster.

non potestate tantū & dominio (sic enim totius orbis, etiam impiorum, Rex est: quia *omnis potestas data est ei in cælo & in terra*) sed multo magis redemptionis beneficio, vocationis gratia, electionis munere, varia denique virtute, fide, spe, charitate. Hoc sensu dixit Angelus de Christo, *Regnabit in domo Iacob*; non in domo Abrahæ, vel Isaac, eo quòd vterque istorum reprobos habuit filios, ille Ismael, iste Esau, qui postea idola coluerunt. In domo autem Iacob omnes filij patriarchæ fuerunt, & vnum verum Deum omnes coluerūt. Sic in credentibus, in iustis, in electis regnat Christus. Rex noster est, si fidem eius, si charitatem tenemus, si præcepta seruamus. Maxima ergo quædam iubilandi causa, quòd Rex noster venit, à quo tot beneficia naturæ & gratiæ accepimus.

Matth. 28.

Luca 1.

Atqui non noster tantùm, sed & nobis hodie venit. In nostrum commodum & emolumentum, ad nostram salutem pretio sui sanguinis procurandam venit. Quia naturale est, vt quæ sua sunt, sibiq; cōmoda, ea quisque amet & chara habeat; propterea Christus, vt ad sui amorē nos prouocaret, & noster esse, & nobis venire voluit. Hodie ostēdit, quod tam diu antè prædictum est: *Puer natus est nobis, & filius datus est nobis.* Denique venit mansuetus, humilis, pauper; non in maiestate, sed in bonitate. Alioqui quid commune habet Deus cum mansueto, humili, paupere, quod totum apud Prophetam vox illa, mansuetus, significat? Annon Deus est *Deus Sabaoth, Deus exercituum & potentatuum?* Annon *Dominus, quasi vir pugnator, Omnipotens nomen eius?* Annon *Deus zelotes, vindicans peccata parentum*, &c. Annon Deus est, *qui inebriat sagittas suas sanguine, cuius gladius deuorabit carnes?* Qui *regit gentes in virga ferrea, & tanquam vas figuli cōfringit eas?* Qui *terribilis est ijs, qui sunt in circuitu eius?* Sed nunc mansuetus venit, noua quadam facie assumpta, quia *ecce noua facit omnia, vt & nos in nouitate vitæ ambulemus.* Venit mansuetus, *vt ouis ad occisionem ductus.* Mansuetus, *vt agnus, qui coram tondente se non aperuit os suum.* Mansuetus denique, vt ad eum intrepidè accedamus, clamantem: *Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos:* quia *per eum accessum habemus ad gratiam istam in qua stamus.* Hæc ergo omnia charitatem nostram in Christum & Regem supremum, & Regem nostrum, & nobis hodie venientem, & tam benignum ac māsuetum, mirificè excitare & inflammare debent.

Venit nobis.

Venit mansuetus.

Esaiæ 6. Exodi 15. & 32. Deut. 32. Psal. 2. Ierem. 23.

Esaiæ 65.

Esaiæ 53.

Matth. 11.

Amor Christi ad nos venientis.

Pueri

Universidad de Deusto
Biblioteca

Simile. Pueri qui regio cubiculo seruiunt, & ad ostium cubiculi præstolantur, quamuis suauissimos interim sermones misceant, aut aliquo alio se negotio, seu serio, seu iucundo, occupent; tamen vbi primùm vocem regiam eos vocantem audiunt, protinus omnia summa cum voluptate ac celeritate relinquentes, accurrunt. Quid ni fic ad Christi mandata obeunda prompti & expediti sumus? Nec maiora præmia promittit, nec grauiores pœnas comminatur vllus toto orbe Rex, quàm Christus sua mandata vel obseruántibus, vel
Simile. negligentibus. Atqui si Rex terrenus ministris suis diceret: Ad tres annos mihi fideliter seruite; posteaque amplissimas possessiones, & honores per totam vitam à me accipietis: quo autem primùm die mea præcepta transgredimini, ad triremes perpetuas vos condemnabo: nihil haud dubiè illis
Exemplum. ministris diligentius esset. Portò quanto se discrimine obiiciunt, qui Christo Regi fidem & obedientiam iurati, eam
4. Reg. 17. quotidie violant, illud veteris populi admirabile exemplum docere nos debet. Decem tribubus in Assyriam abductis, ab ipsis Assyriis terra filiorum Israël habitabatur. Quum autem illæ idola colerent, ritu Gentis suæ, egressi de montibus leones interficiebant eos; nec priùs illa cessauit internecio, quàm, misso Leuita Israëlita, verus Deus cultu legitimo ibi denuò coleretur. Cur tanta plaga in homines Deum prorsus ignorantes? Quia in terra sancta idola coli Deus noluit. Quia infra limites populi Deum colentis, non nisi Dei leges seruari patitur. Quanto magis in populo Christiano, in Ecclesia suo sanguine redempta, in cordibus fidelium, idola peccatorum non feret Christus, legem suam impunè violari non patietur Deus? Regem Christum professi sumus. Regi Christo nisi Christianus obtemperes, expecta leones de
1. Petri 5. montibus, qui te interficiant. Veniet ille *leo rugiens, qui circuit, quærens quem deuoret*, cum multis alijs leunculis & ca-
Luca 11. tulis suis, imò *cum alijs spiritibus nequioribus se, vt fiant nouissima tua peiora prioribus.* quod alio loco explicatum dedimus. Venit nunc Rex noster mansuetus. Sed si rebelles ei sumus, idem venit iratus. *Speculum sine macula*, appellat Scriptura Deum. Si speculo mitem & mansuetum vultum ostendas, talem tibi reddet speculum: si iracundum vultum præbes, similem tibi reddet. Sic omnino, si Deo humilem te,
Sap. 7. *Simile.* mitem, ac misericordem erga proximum ostendis, erit tibi Deus mansuetus, mitis, misericors: si ferocem, superbum,
Luca 6. crudelem te præbes, huiusmodi erga te Deum inuenies. *Qua enim*

enim mensura mensi fueritis, remetietur & vobis. Ego (ait Deus) *diligentes me diligo.* Ad hanc Dei dilectionem meritò *Prou. 8.* nos excitare debet, quòd Rex noster fieri, nobis venire, & mansuetus voluerit.

3. *Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.*

Humilitatis studium.

LOcus moralis de humilitate, & paupertatis studio etiam in medijs honoribus seruando. Christus hodie cum certa pompa & gloria Hierosolymam ingredi volens, non vt gloriæ huius mundi studiosus (quam semper contemni docuit, & acerrimè fugit, vt aliàs explicatum est) sed vt ingentem pro humana salute patiendi alacritatem ostenderet, vt iam diximus, & de qua Regius Propheta prædixit, *Exultauit* *Psal. 18.* *vt gigas ad currendam viam suam*; vt omnibus etiam constaret quam de Christo existimationem cœlestis eius doctrina, & diuina miracula iam merito apud omnium animos excitassent, (quam rationem adfert sanctus Augusti- *Tract. 51. in* nus) ac denique vt circa finem prædicationis suæ clarius se *Ioannem.* manifestans, ipsis Iudæis in maius testimonium foret, vt notauit sanctus Chrysostomus; volens, inquam Christus ex his *Hom. 67. in* causis, cum quadam pompa & gloria humana Iudææ me- *Ioan.* tropolim ingredi, hanc ipsam tamen ea humilitate temperat, vt non nisi super asinam & pullum (animalia paupercularum & vilia) inequitans, ingressum tam solennem faceret. Humi- Humilitas in ipsis honoribus maximè seruanda.
litas nempe perpetua & necessaria Christiani hominis virtus, quia maximè inter honores periclitatur, ideo in ipsis maximè honoribus magno studio seruanda est. Sic monet *Eccli. 11.* Sapiens: *In die honoris tui non extollaris.* Et iterum: *In die bonorum ne immemor sis malorum.* Segetem nimia sternit vbertas. Rami onere franguntur. Vinum merum sapientes infatuat, furuos ad insaniam redigit. *Prosperitas stultorum occidit* *Prou. 1.* *illos.* Christus igitur, vt honores semper fugit, non propter se, cui & maximè debebātur, & nocere nō poterant; sed propter nos, quibus illos maximè periculosos esse sciret: sic in ipso honore, quem breuem, & post tot labores, & tam grauibus ex causis iam commemoratis, acceptare voluit, paupertatis tamen studium non deseruit. Præclarè Chrysostomus hunc locum tractans: *Mihi etiam idcirco in asina sedisse* *Hom. 67. in* *videtur, vt viuendi Philosophia nos erudiret. Regulas enim no-* *Matth.* *bis præbet, ne maiora, quàm necessarius vsus exigit, requiramus. Itaque quando etiam nascebatur, non magnificus ades, non locu-*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi tota vita paupertatem docuit.

pletem matrem, sed pauperrimam & fabro desponsatam, elegit: & in tugurio nascitur: & in præsepio ponitur. Sic discipulos non oratores aut Prophetas, nec genere aut fortuna claros voluit, sed inopes valde atque ignotos. Mensa sua hordeaceis nonnunquam panibus, nonnunquam quos discipuli è foro emerant, referta erat. Recumbebat in feno, vestes viles, nec conditionem vulgi excedentes, induebatur. Domum nullam habebat; quumq; de loco in locum transeundum erat, pedibus iter faciebat, & quidem ita, vt labore plerunque conficeretur. Numquam in sede, nec in pulvinari, sed in ipsa superficie terræ, modò in montibus, modò apud fontes sedet & docet. Hæc ille. Sic tota Christi vita paupertatem & humilitatem docet, vt tandem vehi, quasi in pompa volens non tamen nisi asinæ insideret. Vnde de hoc Christi facto ita diuus Bernardus: *Licet multos frangat aduersitas, tamen multo plures extollit prosperitas sicut scriptū est, Cadent à latere tuo mille, sinistro scilicet, per quod signatur aduersitas, & decem millia, id est, multo plures, à dexteris tuis, in quibus prosperitas designatur. Denique quia vtrobique periculum est, orat Sapiens, & dicit: Diuitias & paupertatem ne dederis mihi: ne forte aut diuitiæ extollerent in superbiā, aut paupertas deijceret in impatientiam. Vnde & Dominus sicut in passione patientiam, ita in hodierna processione humilitatem exhibere curauit: non in curribus, & in equis, nec in frenis argenteis, aut sellis auro tectis, sed humilis asselli tergo sedens.* Hæc ille. Raracertè virtus humilitas honorata. Sicut enim arbores in montis cacumine positæ procellis ac ventorum flatibus sunt subiectæ; ita homines in dignitate constituti, à superbiæ & insolentiæ ventis concutiuntur. Ioseph tamen in summa apud Pharaonem dignitate positus, fratres suos ad eum introducens, voluit vt statum humilem non dissimularent, sed de eo rogati respondèrent: *Viri pastores sumus, serui tui, & patres nostri.* Asinus animal contemptibile est, tum quia nullum eo magis insipiens, tum quia nullum eo vilius pascitur, tum quia nullum eo ad labores & onera aptius. At Christus Iesus, quū summa esset Dei sapiētia, quum eius cibus delicatissimus esset, *facere voluntatem Dei Patris, qui misit eum*, docere cœlestia, operari diuina; quum illi sit omnium laborantium merces vnica, refectio, consolatio; voluit tamen asinæ insidere, vt omnem asinæ humilitatem, vilitatem, labotem ac patientiam nos doceret. Hoc est quod Propheta iubet nos *exultare, quia venit nobis Rex noster mansuetus*, seu humilis, *sedens super asinā*. Certè secundùm homines loquendo, magis exultandum videretur,

Serm. 2. in hanc Dom. Psal. 60.

Prou. 30.

Simile.

Gen. 47.

Cur exultandum sedente Christo super asinam.

deretur, si veniret sedens in curru triumphali. Nunc autem iubet nos gaudere, quia venit sedens super asinam. Sed ideo hoc iubet, quia sedens super asinam, summam nos docet sapientiā. Docet in honore seruare humilitatem. Docet, *quod stultum est hominibus, Dei esse sapientiam, & Dei virtutem.* Docet nos tunc demum sapientes esse, quum nobis stulti videmur, & nos ipsos abnegamus. Gentium sapientes, *dicentes se esse sapientes, stulti facti sunt.* Sed Christi sapientes, dicentes se esse stultos, *non alta sapientes, sed humilibus consentientes*, sapientes facti sunt. Docet nos ex fidei & obedientiæ simplicitate asinos esse debere, in quibus Christus sedeat: qualis ille sapientissimus Rex & Propheta erat, dicens: *Vt iumentum factus sum apud te, & ego semper tecum.* Cui enim humili & obedienti Christus insidet, ille semper cum Christo est, & Christus cum illo. Docet nos denique laboriosa animalia esse debere, vt semper cum Christo simus. Sic Esaias hunc ipsum Christi ingressum prædicens: *Dicite filia Sion, Ecce Saluator tuus venit: ecce merces eius cum eo, & opus eius coram illo.* Cùm vides Christum sedentem super asellum, intellige duo, mercedem & opus. In Christo merces significatur. Est enim ipse *Merces nostra magna nimis.* In asino est significatio laboris. De hoc iubet gaudere Propheta. Sic & Dauid: *Expecta Dominum, viriliter age, sustine* (velut asellus) *Dominum, & confortetur cor tuum*, ipse mercedis repositæ. Hoc totum nos docet Christus, sedens super asinam. Nempe Dei sapientia sic factis & signis docet, sicut homines verbis, quando sanè insigne aliquod documentum præbere, aut facinus memorabile designare vult. Christus alibi humilitatem suos doctaturus, accepit *in vlnas suas paruulum*, dicens: *Nisi efficiamini sicut paruulus iste, non intrabitis in regnum cœlorum.* Legem veteri populo daturus, quia lex timoris erat, non amoris, omnia signa terrore plena dedit: *montem Sinai fumantem, ardentem, fulgurantem.* Moysen in Ægyptum missurus, apparet in rubo ardenti, sed non combusto: significans se esse in populo afflicto, sed non destruendo. Spiritus sanctus Apostolis quum daretur, apparuerunt illis linguæ igneæ: quibus significabatur ardens charitas, proprium & primum Spiritus sancti donum, illorum cordibus infusa. Sic & Prophetæ veteres aliquod singulare Dei opus, aut beneficium prædicaturi, signis quibusdam exterioribus illud significabat, idque ex Dei præcepto. Prophetauit Samuel, quòd regnum à Saule in Dauid transferendum erat, quando pallium Saulis abscidit

Deus factis docet.

1. Cor. 1.

Rom. 1.

Rom. 12.

Psal. 72.

Esaiæ 62.

Gen. 15.

Psal. 26.

Matth. 18.

Exodi 20.

Exod. 3.

Act. 2.

1. Reg. 11. dit per medium, dicens: *Scidit Dominus regnum Israël à te hodie.* Prophetabat Abias Propheta ad Ieroboam, diuidens pallium in duodecim partes, & dans illi decem partes, quòd daturus esset ei Dominus decem tribus filiorum Israël, di-
3. Reg. 11. cens: *Ego scindam regnum de manu Salomonis, & dabo tibi*
4. Reg. 13. *decem tribus.* Propheratuit Eliseus, quòd Rex Ioas ter regnum Syriæ vastaret: præcipiens illi, vt sagittas ad Orientem con-
Esaia 20. iceret. Sanctus Propheta Esaias exuit se, *vt nudus & discalceatus ambularet*; prædicans sic Ægyptios & Æthiopas ab Assyrijs nudandos & expoliandos fore. Ieremias Propheta iubetur à Deo confringere lagunculam testeam in cõspectu
Ierem. 19. populi, & dicere: *Sic conteram populum istum, & ciuitatem istam, sicut conteritur vas figuli, quod non potest vltrà instaurari.* Ezechiel Propheta, iubente Deo, *protulit vasa sua, quasi*
Ezech. 12. *vasa transmigrationis per diem, & vespere perfodit sibi parietem manu, & in caligine egressus est, & in humeris portatus in conspectu populi:* vt hoc facto prædiceret, fore vt dux populi
Osea 1. eodem modo ex ciuitate fugeret, præmentibus Assyrijs, ab illis nihilominus capiendus. Sic Osee iubetur accipere vxorem fornicariam, & ex ea facere filios fornicationis, vt sic populi fornicationem à Deo suo expressiùs prædicaret. Ad hunc modum Christus hodie solemni pompa ab asina vehitur, & Hierosolymam ingreditur sedens super asinam; vt hoc illustri & spectabili signo ea nos doceret, quæ iam diximus. Hæc Dei sapientia illustrem hunc Christi triumphum facit. Imperatores seculi, in eo triumphi sui gloriam ponebant, vt curru vcherentur, quem vel elephanti ducerent, vt Cæsar & Pompeius triumphabant: vel leones traherent, vt in Marci Antonij triumpho; vel etiam cerui vcherent, vt Aureliani. Nempe illi, vt deformes fœminæ, hoc fuco indigebant. Autum purum non deauratur Christi maiestas sedens super asinam: gloriosior erat; quia illum, non asinam populus totus tunc spectabat, & hæc ipsa asina magnam nos postea sapientiam docuit, vt iam dictum est.

Similia.

4. Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autem cædebant ramos de arboribus, &c.

Feruor colendi Deum.

LOcus moralis de feruore colendi Deum. Discipuli Christi tussi quidem erant asinam & pullum eius soluere atq; adducere; sed non iussit eos Christus vestimenta sua asinæ & pullo imponere, aut in via sternere. Nec etiam turba iubetur ramos

ramos de arboribus præscindere, & sternere in via. Sed & qui ex Hierosolymis *obuiam Christo processerunt cum ramis palmarum* (vt diuus Ioannes refert) nullum hac de re præceptum acceperunt: sicut nec illi, qui vocales Christo laudes accinerunt, tam in via, quàm in plena ciuitate. Hæc omnia ex feruido Christi amore processerunt; quæ tum Christus libenter acceptauit, adeoque clamantium voces contra Pharisæos defendit; tum sancti Euangelistæ ad vnum omnes, tanquam celebre pietatis documentum, commemorare voluerunt. Ioan. 12.
Dignus est hominibus Christianis huiusmodi in Christo colendo feruor. Abraham viatores hospitio excipiens, *cucurrit in occursum eorum, adorat in terram*, multis verbis, vt apud eum diuertant precatur; *festinat in tabernaculum ad Saram*, illam quoque iubet *accelerare* circa panes parandos; ipse interea *ad armentum cucurrit*, tulitque inde *vitulum tenerrimum & optimum*; denique *puer festinauit, & coxit illum.* Vides vt omnes Abrahæ actiones feruorem spirant. Hic est pater noster Abraham non solùm *vt sequamur vestigia fidei eius*, vt Paulus docuit; sed etiam vt faciamus opera eius, vt Christus Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Hic feruor colendi Deum, quo non solùm mandata seruantur, & declinantur flagitia, sed acri quodã & vehementi studio, tum ipsa mãdata facimus, tum alia misericordiæ & pietatis opera excreemus (qualis erat illa hospitalitatis virtus, quã Abrahã exercuit) est veri Christiani signũ, certumq; indiciũ. Quum Abraham seruum suum mitteret, vt vxorẽ filio suo Isaac, ex cognatione sua, quæreret; seruus, quum ad vrbẽ Nachor peruenisset (terrã cognationis Abrahæ) hoc signum à Domino rogauit, vt illã puellã filio domini sui vxorem postularet, quæ plura faceret quàm iuberetur, quæ seruiendi feruorẽ ostẽderet. *Puella* (inquit) *cui ego dixero, Inclina hydriã tuam & bibam, & illa responderit, Bibe, quin & camelis tuis dabo potum; ipsa est quam præparasti seruo tuo Isaac.* Vides quale signum à Deo petijt seruus Abrahæ, vt filio domini sui vxorem eligeret. Deusque illi statim cõcessit. Vix dum enim sermonem compleuerat, quum ecce Rebecca egrediebatur; quæ rogata vt pauxillum aquæ de hydria sua ad bibẽdum daret, respondit, *Bibe domine, celeriterq;* (vide promptitudinẽ) *deposuit hydriam super vlnam suam, & dedit ei potum. Cumq; ille bibisset, adiecit* (vide feruorem, quæ plus quàm rogaretur facit) *Quin & camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.* quod & fecit. Hæc videlicet erat digna spõsa filio Abrahæ. Hęc digna erat, Exemplum. Gen. 12. Rom. 4. Ioan. 8. Feruor Spiritus signum filij Dei. Gen. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ex qua nasceretur, *in quo benedicerentur omnes gentes.* Hoc signum est animæ fidelis, & de semine Abrahæ, quæ cum spiritus feruore opus charitatis facit (quale hoc Rebeccæ erat) & plus facit, quàm aut rogatur, aut ex præcepto iubetur, sicuti discipuli Christi, & turba Iudæorum credentium in hoc Euangelio fecerunt. Ad hunc feruorem hortatur nos Spiritus sanctus, dicens: *Non ventiles te in omnem ventum, & non eas in omnem viam. Esto firmus in via Domini, & prosequatur te nomen pacis & iustitia.* Ventilat se in omnem ventum, qui ex qualibet tentatione, aut quauis occasione oblata, recedit à seruitio Dei, & distrahitur: quem in varias cupiditates sua concupiscentia abstrahit, quasi ad quoduis peccatum procliuem. Stat firmus in via Domini, & pacem in corde, ac iustitiam in opere retinet, qui à nullo se distrahi passus feruet in cultu Dei. Sed & ipsa deuotionis forma, quam hic discipuli, & reliqua turba erga Christum exercuerunt, hunc nos feruorem docet. Sternunt vestimenta sua, cædunt ramos de arboribus, gestant palmas in manibus, clamant. Osanna in excelsis. *Vestimenta* (ait Chrysostomus) *sunt præcepta diuina, & gratia spiritualis. Sicut enim turpitudo nuditatis vestimento tegitur, sic naturalia mala carnis nostræ, præceptis & gratia diuina teguntur.* Vnde & Adam ideo se vidit nudum, id est, peccatorem, quia præceptum Dei violauerat, & gratia exciderat. His ergo Christus honorandus est præceptorum eius obseruatione, & gratia diuinæ recto vsu, fructúque veri. Rursum sternit vestimenta sua ante Christum in via, parui faciens si sordidentur, qui carnem suam (animæ quasi indumentum) mortificat, & Christi voluntati in vniuersum subiugat, adeóque propter Christum, etiam aliorum Patrum voluntati, & Prælatorum pedibus subiicit, quod monachi faciunt, sicut horum hominum vestimenta, non à Christi asina tantùm, sed & ab omnium cum Christo transeuntium pedibus calcabantur. Neque enim alicui Prælato se quisquam vtiliter subiicit, nisi qui in Christi comitatu Hierosolymam ingreditur, nisi qui in Ecclesia Christi præficitur. Ramos de arbore cædit, qui affectus suos mortificat, & à pessima cupiditatis terrenæ radice resecat, vt Christo seruiant, ac sancti Spiritus ductum sequantur. Alterum horum necessariò faciendum. Aut alterius iudicio calcanda voluntas (quod Apostolicum est, & Apostoli sua sic vestimenta Christo in hoc Euangelio substrauerunt) aut certè ex arbore terræ defixa, id est, ex terrena hac nostra & carnali voluntate, rami

Exod. 3.

Hom. 31. in Matth.

Sternere vestimenta Christo.

Ramos de arbore cædere.

rami præcidendi, affectus praui resecandi sunt. Ideo qui ramos præcidebant, de promiscua turba erant. Hoc enim generale præceptum est: *Si secundùm carnem vixeritis, moriemini. Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Sunt autem rami præscindendi, non folia, aut fructus tantùm; *non verbo tantùm & lingua, sed opere & veritate diligendus Deus,* seruiendum Christo. Non folia tantùm verborum, quibus virtutem laudes, & Deum prædices; nec fructus tantùm quotumlibet operum, quibus Dei mandata exequaris; sed rami ipsi ac frondes arboris, omnes videlicet voluntatis tuæ vires, omnes animi tui dotes & ornamenta, diuino cultui, & Christi obsequio mancipanda, sunt, vt Christum honorifices, & *glorifices Patrem tuum qui in cœlis est.* Hic est feruor cultus diuini, *vt glorificemus & portemus Deum in corpore nostro,* non animo tantùm obsequentes, sed & omni externo opere gestúque corporis, in omnibus externis donis, Dei gloriam quærentes, cultum exequentes. Discipuli & turba, vt Christum honorarent, nullum officij genus prætermiserunt.

Rom. 8.

1. Ioan. 3.

Matth. 5. 1. Cor. 6.

Ad hunc feruorem in bono, impiorum feruor ad malum vehementer incitare debet, nisi quis fortè existimaret, plus deberi diabolo quàm Christo. At impiorum feruorem sic Propheta graphicè depingit: *Nonne vides quid isti faciunt in ciuitatibus Iuda, & in plateis Hierusalem? Filij colligunt ligna, & patres succendunt ignem, & mulieres conspergunt adipem, vt faciant placentas reginæ cœli, & libent dijs alienis, & me ad iracundiam prouocent.* Iubet Deus Prophetã obseruare maximam impiorum diligentiam, vt idolis sacrificent: in quo nefario opere, vir, vxor, liberi, tota familia concurrit, omnes manum apponunt. Vt autem Deus colatur, aut nemo manum mouet, aut pauci, & ij satis tepidè ac negligenter. Sic solet Dei causa & iustitiæ, frigidè, olcitanter, & perfunctoriè tractari; dum ad occidendum nascentem Christum, omnem operam Herodes ponit, ad prodendum Iudas non dormit, ad capiendum & condemnandum Scribæ, Sacerdotes, Seniores populi conuentus vocant, coryphæos submittant, falsos testes subornant, pecunia corrumpunt, satellites mittunt, alta nocte, & summo mane conueniunt, apud Pilatum, apud Herodem studiosè accusant, populum concitant. Cæsaris salutem interponunt, denique omnem lapidem mouent, nihil intentatum relinquunt. Ita in salute cuiusque propria procuranda, in Ecclesiæ causis, in Dei honore & cultu prosequẽdis, se res habet. Feruet impius, friget iustus. Ardet hæreticus,

Feruor impiorum in malo.

Ierem. 7.

Exemplo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

torpet Catholicus. Vigilat filius sæculi, dormitat filius lucis. Causa iustior succumbit, qui maiori animo, impetu feruore causa iniusta procuratur. Quæ tandem est huius infelicitatis ratio! Illa sanè quòd in causis honestis & iustis Deum protectorem attendimus, nec fore vt ille causam suam deserat, honorem suum negligat, omnino existimamus. Impij contrà in causa mala, sua diligẽtia malitiam corrigunt: & quod à Deo, cui mala causa displicet, sperare non possunt, hoc sua industria compensant. At maximus hic error est. Pulchrè Scipio dux fortissimus, quum ei scutum diligenter apparatum quidam ostenderet, hortando vt emeret, respondit: *Atqui ciuem Romanum decet in dextera spem ponere, non in sinistra:* in suo videlicet marte & labore, non in altena defensione. Diuina quidem protectio est scutum validissimum, & *turris fortissima nomen Domini, & hi in curribus, hi in equis, nos autem in nomine Domini Dei nostri inuocabimus*, sed tota hæc spes & inuocatio, nostros conatus, studia, labores, nostrum impetum, feruorem, certamen necessariò requirit, vt in alia Dominica explicauimus. Placent sum mopere Christo nostri conatus, placet feruor, placet deuotio, etsi *bonorum nostrorum non indigeat*, etsi inutilia sunt quæ vel facimus, vel patimur pro gloria eius, quod *leue & momentaneum* Apostolus vocat. Magdalenæ curiosam pietatem vehementer Christus laudauit, & Simonem hospitem de non exhibito honore admonuit. *Intraui in domum tuam. Aquam pedibus meis non dedisti: hæc autem lachrymis rigauit pedes meos, & capillis tersit. Osculum mihi non dedisti, hæc autem, ex quo intraui, non cessauit osculari pedes meos. Oleo caput meum non vnxisti, hæc autem vnguento vnxit pedes meos.* Vides vt singula feruoris testimonia Christus laudat; negligentiam alterius in singulis culpat. Sed vide quid Redemptor concludit: *Propter quod dico tibi, Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Multa Dei dilectio multum habet feruorem, deuotionem, & studium colendi Deum multum. Si feruor spiritus remittit peccata, quanto magis iusto augebit coronas! Sic iterum mulierem illam quæ effudit vnguentum pretiosum super caput eius, murmurante Iuda, & post eum aliis, studiosè Christus defendit, accuratè laudat: *Quid molesti estis mulieri huic? Bonum opus operata est in me. Vbicunque prædicatum fuerit Euangelium, dicetur & quod hæc fecit, in memoriam eius.* In quàm paucis verbis quanta laus! Redarguit facti culpatores. Operis bonitatem asseuerat.

Aelianus var. histor. lib. 11.

Apophthegma.

Prouerb. 18. Psal. 19.

Domin. 3. post Epiph. text. 2. Psal. 33.

2. Cor. 4.

Exemplum.

Luca. 7.

Exemplum.

Matth. 26.

Prædica-

Prædicationem operis, quaqua patet Euangelium, prædicit. Memoriam & commendationem mulieris perpetuam denuntiat. Tanti apud Christum pretij ac valoris est feruor spiritus circa cultum eius. Illa enim mulier ex feruore dilectionis qua Christum prosequebatur, mysterij, ignara quod Christus expressit, vnguentum illud valde pretiosum in caput eius effudit. Sic populi & puerorum in hoc Euangelio acclamationes, increpantibus illos Pharisæis (vt solet piorum feruor impiis & frigidis Dei cultoribus vehementer displicere) Christus diligenter defendit. *Indignati Pharisæi contra pueros clamantes in templo, Hosanna in excelsis, dixerũt Christo: Audis quid isti dicunt? Iesus autem dixit eis: Vtique. Nunquam legistis, quia ex ore infantium & lactentium perfecisti laudem tuam?* Rursum quum quidam ex Pharisæis dicerent Christo; *Magister, increpa discipulos tuos* (eodem videlicet modo clamantes) respondit ille: *Dico vobis, quia, si hi tacuerint, lapides clamabunt.* Vide feruorem Zachæi. In arborem sycomorum ascendit vt Christum transeuntem videret. Mox Christo dicente ei, *Oportet me hodie in domo tua manere, festinans descendit, & excepit illum gaudens.* Vides celeritatem, vides lætitiam circa hospitalitatis virtutem, qualem in Abraham modò ex Scripturis ostendimus. Quam etiam ob causam Christus postea hunc Zachæum vocat *filium Abraha.* Ex hoc autem feruore excipiendi Christum, vide quantum bonum Zachæo collatum fuit. In nouum hominem mutatus, dixit: *Domine, dimidium bonorum meorum do pauperibus; & si quem defraudaui, reddo quadruplum.* Mòxque Christus concludit: *Salus huic domui facta est.* Præcepit Dominus Moysi vt faceret duos Cherubinos aureos & productiles ex vtraque parte oraculi. Cur ita? Delectatus nempe Dominus Cherubim figuris, quæ sunt maximæ velocitatis, vt ostendat quantum celeritate & feruore nostro circa bonum deletur. Hortatur ad hunc feruorem Apostolus: *Sollicitudine non pigri, spiritu feruentes, Domino seruientes, spe gaudentes.* Vt Domino seruiamus, ista tria coniunxit, celeritatem actionis, feruorem spiritus, lætitiam spei. Hoc enim vltimum calcar est duobus aliis, quæ semper sunt indiuulsa. Cuius enim spiritus feruet, actio festinat. Pastores, accepto nuntio de nato Saluatore, *festinantes venerunt in Bethlehem.* Vide plura huc pertinentia, in Dominica 1. post Epiphaniam, textu 1.

Matth. 21.

Luca 19.

Exemplum.

Ibidem.

Exodi 25.

Allegoria.

Rom. 12.

Luca 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

5. Turba autem quæ præcedebant & quæ sequebantur clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid.

Omnes Deum laudare & colere oportet.

LOCVS moralis, Deum ab omnibus laudandum, ab omni statu, sexu, ætate. Qui præcedunt & qui sequuntur Christum, in vitæ genere seu seculari seu ecclesiastico, seu monastico, omnes ad Dei laudes, ad fidei confessionem, ad præceptorum obseruationem, ad feruorem & studium colendi Deum (de quo iam diximus) tenentur. Omnis turba quæ Christum comitabatur, seu antè, seu retrò, in Christi laudibus occupata fuit. Omnes clamabant, & Apostoli, & reliqui discipuli, & turba popularis, & pueri Hebræorum. Omnium vna vox erat, *Hosanna Filio Dauid*: &, vt alius Euangelista refert, *Osanna in excelsis*: siue per illa verba Messiæ præsenti gratulabantur, siue illi salutem precabantur, siue sibi ipsis misericordiam flagitabant. Huc omnes vocat

Psal.148. Propheta Regius: *Reges terræ, & omnes populi, Principes, & omnes Iudices terræ, iuuenes & virgines, senes cum iunioribus laudent nomen Domini.* Et rationem alio loco addit: *Laudate Dominum, quoniam bonus est Psalmus: Deo nostro sit iucunda decorá que laudatio.* id est, animo puro, hilari, libenti Dei

Ephes.5. laudes resonemus. Huc hortatur & Paulus: *Implemini spiritu, loquentes vobismetipsis in Psalmis & hymnis, & canticis spiritualibus, cantantes & psallentes in corde vestro Domino, gratias agentes semper pro omnibus.* Dicit in cordibus, nō quia vocales laudes excludit, sed quia cordis attentionem includit. Hoc ad Dei gloriam pertinet. *Te decet hymnus Deus in*

Psal.64. Sion. Hoc ad nostram consolationem facit. Nam quum dixisset Apostolus; *Pax Christi exultet in cordibus vestris*: paulo

Coloss.3. pòst adiunxit; *In gratia cantantes in cordibus vestris Deo.* Hoc est exercitium cœleste, & beatorū spirituum tota occupatio.

Apocal.4. *Beati qui habitant in domo tua Domine. In secula seculorū laudabunt te.* Quatuor animalia, quæ vidit Ioannes, clamabāt iugiter die ac nocte: *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus omnipotens, &c.* Hoc imitatur Ecclesia Catholica in quotidiano

Omnes ad pietatem æquè tenentur. Dei obsequio. Quod autem de Dei laude, hoc de fidei confessione, de præceptorum Dei obseruatione, de toto studio colendi Deum, verum est, ad omnes omnino harum rerum curam æquè pertinere. *Hoc planè est* (ait sanctus Chrysostomus) *quod euertit orbem vniuersum, quòd summam vitæ bene agendæ diligentiam monachis solùm necessariam arbitremur, cæteris negligenter viuere licere.*

Contra vitiperatores vitæ monast. lib. 3.

Non

Non ita sanè, non ita est, sed eadem ab omnibus philosophia ratio requiritur. Fallis te ipsum prorsus ac decipis, si putas aliud à secularibus viris, aliud à monachis requiri. Hæc enim ferè sola est in vtroque vitæ genere differentia: quòd illi quidem matrimonij se vinculis constringunt, hi verò hic liberi perdurant. In reliquis verò communis atque eadem ab vtriusque vitæ totius ratio requiritur, eisdē pro culpis pœna vna debetur omnibus. Quod & paulo pòst his verbis confirmat: *Cùm Christus dicit, Venite ad me* Matth.11. *omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Tollite iugum meum super vos, & discite à me quia mitis sum & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris non monachos tantū alloquitur, sed & omne prorsus hominū genus. Itemq; cùm iubet per angustā viam ingredi, non istos modò, sed omnes omnino homines hoc imperio cōuenit. Cumq; odisse animam suam in hoc mūdo, atq; cætera eiusmodi iuberet, nullum hominū genus excepit.* Hæc Chrysostomus. Rursum alio in loco: *Neq; domus gu-* Hom.21.ad *bernationē, neq; vxoris curā, neq; filiorum sollicitudinem, neque* Genes. *aliud quiddā prætexamus, quod putemus satis esse ad excusandam nostrā negligentē desidemq; vitam. Neq; frigida illa verba proferamus: Mundanus sum & mulierem habeo, & puerorū curam gero. qui multis mos est vt ita dicant, quando eos rogamus, vt ad virtutū labores ingrediantur vel studium adhibeant in sacris literis legendis. Non est hoc meū, dicit. Nunquid renunciani seculo? Nunquid monachus sum? Quid dicis homo? An hoc ad solos monachos pertinet, vt bene Deo placeāt? Omnes homines vult saluos fieri, & ad agnitionē veritatis venire, nullumq; virtutem negligere* Hæc ille. In eundē errorem inuehitur Augustinus. Agens enim de iis qui Rempub. administrāt, ac de militibus, Serm.19.de verb. Dom. *Illud*, inquit, *quale est, cùm ob errorem aliquem à senioribus arguuntur, & imputatur alicui de illis cur ebrius fuerit, cur res alienas pernaserit, cadē cur turbulentus admiserit, statim respondeat; Quid habebam facere, homo secularis aut miles? Nunquid monachus sum professus, aut clericus? quasi omnis qui clericus non est aut monachus, possit ei licere quod non licet. Cunctis igitur officiis in sacris literis præscribitur norma viuendi. Omnis ad bene viuendū prouocatur ætas, sexus, & dignitas. Apud omnem Christianum prima honestatis debet esse militia.* Hæc ille. Nem- Matth 8. pe ad omnes in vniuersum sonat illa vox Christi: *Primū quærite regnū Dei, & hæc omnia adijcientur vobis.* Apud omnes pri- Hom.42.ad pop. Ant. *ma ac potissima cura debet esse diuinæ gloriæ, ac salutis propriæ. Sicut enim in sponsa* (vt appositè scribit B. Chrysostomus) Simile. *licet thalami sint velis aureis operti, licet mulierum adsint pul-*

cherri

Universidad de Deusto
Biblioteca

cherrimarũ chori, licet rosa, licet corona, licet ancilla, licet amicæ, licet sponsus, licet omnes decus & ordinem pulcherrimum seruẽt, tamen illa sola si deformis sit & turpis, perit totum nuptiarum decus, non honoratur sponsus, non delectantur amici: ita quidem & in anima, quæ sola Dei sponsa est, si illa sola decus & dignitatem suã non seruet, si illa sola à rationis & pietatis regula turpiter exorbitet, etsi diuitiæ affluãt, honores abundẽt, cæteraq; omnia suppetant quæ apud homines in pretio habentur, totus tamen homo Deo displicet, & coram Angelis Dei despicitur Hæc ille. Sed & vt hoc in qualibet sponsa verum est, siue pauperis siue diuitis; sic in qualibet anima ornamenta eius necessariò requiruntur. Vt omnes ad vitam & gloriam à Christo vocãtur; ita omnium est eò contendere. *Non enim est apud eum acceptio personarum, sed qui facit iustitiam, acceptus est illi:* non solùm in omni gẽre, sed & in omni ætate, sexu, dignitate. Turba quæ præcedit, turba quæ sequitur, Christum laudat, confitetur, honorat. Nemo est qui saluti per Christum non indigeat. Nemo sit qui eum non laudet. Si peccator es, Christo eges vt iustificeris: si iustus es Christo eges vt glorificeris. Si peccator es, Christo eges ne in peccato perdures: si iustus es, vt in iustitia perseueres. Si peccator es, vt cum publicano iustus fias: si iustus es, ne cum Pharisæo damneris.

Act. 10.

7. *Hosanna Filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.*

Honorum huius mũdi instabilitas.

LOcus moralis de honorum & affectionum humanarum insigni mutabilitate & inconstantia. Iudæi enim qui hodie Christum certatim laudabant, qui omnibus honorũ officiis eum prosequebantur, qui omnia illi prospera & fausta clamabãt, qui Messiã prædicabant, qui cæteros suis acclamationibus ita excitabant, vt, *cum intraret Hierosolymã, commota sit vniuersa ciuitas, dicens, Quis est hic ipse? respondebant, Hic est Iesus Propheta à Nazareth Galilææ;* qui (vt scribit S. Lucas) *gaudẽtes laudabant Deum voce magna super omnibus quæ viderant virtutibus;* qui eum Regem prædicabant, dicebant enim, *Benedictus qui venit Rex in nomine Domini;* qui audiẽtes eum venire, *exierunt illi obuiã cum ramis palmarum, clamantes, Hosanna. Benedictus qui venit in nomine Domini, Rex Israel;* qui ad maximã in Christũ inuidiam Pharisæos & Scribas concit abant: quinto die pòst in necem eius omnes conspirant

Matth. 21.

Luc. 19.

Ioan 12.

spirant, Pharisæorũ & Scribarum libidini subseruiunt, ad capiendũ, accusandum, condemnandũ Christũ cooperantur, & alia longè voce clamãt: *Nolumus hunc regnare super nos. Non habemus Regem, nisi Cæsarem. Tolle, tolle, crucifige, crucifige. Sanguis eius super nos, & super filios nostros.* Non est inuentus ex toto populo vnus qui de Christo bene loqueretur, qui eius innocentiam vel verbo defenderet; adeoque & *discipuli fugerunt omnes, eo solo relicto.* Hæc est rerũ humanarum vicissitudo, hæc honorum & affectionum hominum inconstantia, qua docemur huiusmodi omnia despicere. *Transit mundus, & concupiscentia eius*, ait Spiritus sanctus. Si ab artifice perito domus tuæ ruina imminens tibi, assereretur, nonne citò exires? At mundi opifex de tota mundi gloria hoc nos monuit, & suo hoc exemplo docere nos voluit. In torneamentis, quæ dicuntur, & certaminibus publicis seu duellis, omnis amicorum turba ducem & inuasorem tubis, aliisq; musicorum instrumentis comitari assueuit. Sed postea dux idem ab hoste superatus & vulneratus, mœrens & tristis, nemine comitante reuertitur. Aman apud Assuerũ Regem in tanta fuit gloria, vt ille solus à Regina Hester cum Rege ad cõuiuium inuitaretur: de quo etiã apud suos magnificè gloriabatur. Sed quo die exceptus in conuiuio fuit, eodem strangulatus periit; etiam iubente Rege, cui intimus erat; etiam in gratiã Reginæ, quæ inuitauerat; etiam in eodẽ patibulo quod alteri parauerat. Holophernes, Assyriorum dux fortissimus, qua se nocte beatissimum putabat, & post iucundissimas epulas concupitis amoribus frui sperabat, & Bethuliæ ciuitatem, quam diu obsederat, iam in manus suas dedendam non dubitabat, ea nocte ab inermi muliere capite absciso, interiit, totumque cum vita exercitum amisit. Prophanæ historiæ his exemplis plenæ sunt, qualia in alia Dominica protulimus. Antiochus Rex Syriæ, ex summa quadam felicitate in extremã repentè redactus miseriam, quum, vt ait Scriptura, *qui paulo antè sidera cæli se contingere arbitrabatur, eum iam nemo poterat, propter intolerantiam fœtoris, portare;* hanc fortunæ suæ mutabilitatem his ipse met verbis deplorat: *In quãtam tribulationem deueni, & in quos fluctus tristitiæ in qua nunc sum, qui iucundus eram & dilectus in potestate mea! Ecce pereo tristitia magna in terra aliena.* Memorabile est quod de Dionysio Syracusano scribit Ælianus Dionysius secundus naues possidebat quadringentas, pedestres copias ad centum millia hominum, equi

Ioan. 13.

Iacobi 1.

Similia.

Exemplum.

Hester 17.

Aliud. Iustin. 13.

Domin. 2. Quadragef. ser. 3.

Aliud. 2. Machab. 9.

2. Machab. 8.

Aliud. Var. hist. lib. 8.

Universidad de Deusto
Biblioteca

equitum nouem millia. Ciuitas verò Syracusiorum maximis portubus erat instructa, & mœnibus altissimis munita. Reconditum etiam habebat frumentum ad centum modiorum myriadas, & armamentarium scutis, gladiis, hastis, tibialibus innumeris, thoracibus & catapultis plenum: præterea sociis innitis vigebat. His rebus confidens Dionysius: adamante colligatum imperium obtinere se putabat. Sed ipse primus fratres suos morte affecit. Vidit etiam filios suos crudelissimè mactari, & virgineum pudorem filiabus eripi, atque deinde nudas trucidari. Affines reliqui alij viui combusti sunt, alij dissecti, & in mare proiecti. Ipse in extrema mendicitate vitam senex transegit: sedensque in tonstrinis, risum hominibus commouit; atque in media Græcia turpiter versatus, miserrimam vitam traduxit. Hæc Aelianus. An non vno die, peneque vna hora Ioram Rex Israel, & Ochozias Rex Iuda, & impia Iezabel, in summa pace & securitate quum essent, ab vno Iehu interfecti sunt? Tale fortunæ ludibrium fuit Alexander ille magnus, qui, quum tot victorias, & tam amplas breui tempore adeptus esset, vt Iouis filius, non Philippi, sibi videretur, in flore ætatis extinctus, totis triginta diebus sepultura caruit. Ducibus eius de imperio diuidendo contendentibus: mox que de ipso cadauere inter Ptolomæum & Perdiccam ingens prælium exortum est. Demetrius quoque Phalereus, Athenienſium tyrannus, simile ludibrium fuit, cui cùm populus Athenienſis trecentas statuas honoris causa erexisset, idem populus, eo adhuc viuente, omnes subuertit. Quare, vt eleganter scribit Plutarchus, nullam earum æruginem attigit, nullam squalor sordidauit, nullam vetustas attriuit. Innumera huiusmodi fortunæ ludibria.

Aliud. 4. Reg. 9.

Aliud. Aelian. lib. 12.

Aliud. Plutarch. in Politica.

Valerianus Imperator, à Persarũ Rege captus, eidem Regi, quoties equum conscenderet, subiecta cervice, scabelli loco fuit, vt scribit Eutropius, donec tandem excoriatus, & sale conditus, sempiternum fieret sui infortunij trophæum, vt apud Eusebium loquitur Constantinus. Bajazetes quoque, Turcarum imperator, à Tamerlano captus, candè propè fortunã sub.it. Sed & Adonibesech, Chananæorum Rex, à Iuda captus dicebat: Septuaginta Reges, amputatis manuum ac pedũ summitatibus, colligebant sub mensa mea ciborum reliquias. Sicut feci, ita reddidit mihi Deus. Darius ab Alexandro cum tota familia & prole captus, totoque exercitu fuso, amplissi

Aliud. Hister. lib. 10.

In orat. Const. cap. 14.

Aliud. Iudith 5.

Alia.

amplissimo regno vnius prælij casu amisso; Xerxes, qui numero nauiũ mare sic repleuit, vt terra firma videretur, ab Athenienſibus profligatus; Iulius Cæsar in summo imperio viginti vulneribus in pleno Senatu cõfossus; alijq; innumeri tyranni vno momento sublati, & ex amplissima fortuna in extremas calamitates subitò redacti, documẽto esse debent, quanta sit rerum humanarũ mutabilitas. Qui tot exempla vides, ne dicas tibi non prædictum; caue. Tot tam magnis viris tam citò fluentibus, ne te putes, si magnus es, solidè consistere. Curris & tu, rapidoque rerum humanarum cursu ad exitum repentinum raperis. Noli ergo eam quasi rem fixam & solidam amplecti. Vide quid Scriptura dicat: *Substantia inſtorũ sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt.* Vanissimã mũdi pompam emphaticè describit. Nam sicut in tonitruo nubes conspiciuntur imbribus onustæ magnus terror auditur, fugiunt ex agris omnes; sed mox vbi pluuia ad modicum tempus decidit, redit plena serenitas; & ex illo tonitruo, eiusque tanto apparatu, nihil remanet nisi parum luti ex imbre confectum, quod omnium pedibus conculcatur: eodem modo potentes huius seculi ad tempus quidem magnum strepitum in mundo faciunt, famulorum caterua, & stipantiũ multitudine, & vario imperio sic tonant, quasi totum mundum confunderent; sed breui momento accedens mors, omnem illum strepitum in lutum conuertit, terra in terram, & cinere in cinerem redactis. Dixit eleganter Isocrates, *Athenienſium vrbem scortis simillimam esse. Etenim qui illarũ venustate caperentur, velle quidem omnes rem cũ ipsis habere, neminẽ tamen esse tam sui ipsius contemptorẽ, qui matrimoniũ cum illis iungere dignetur.* Hoc autem ideo dixit, quia, quos illa ad summos honores euexerat, eosdem semper ignominiosè deijcere solebat, vt Aristidis, Themistoclis, Demosthenis exilia; Periclis, Socratis, & aliorum venena documento fuerunt. Scortum hic mundus est. Omnes volunt cum eo rem habere, sed nemo sapiens cum eo matrimonium iniungit; ita semper perfidus & mutabilis est. Dicebat idem, *Athenienſium ciuitatem ad peregrinandum in ea iucundissimam esse, ad inhabitandum verò non ita securam ac tutam esse.* Idem planè de mundo eiusque gloria & amplitudine cogitandum. Ad peregrinandum in ea satis commodus est, ideoque ad peregrinationem tantùm à summo Deo datus est: quia *non habemus hic ciuitatem manentem, sed futuram inquirimus.* At habitare in hoc mundo velle, suam in eo

Eccli. 40.

Simile.

Aelian. lib. 12. Apophthegma.

Simile.

Apophthegma.

Hebr. 13.

seli

Universidad de Deusto
Biblioteca

felicitatem ponere, quum nihil sit eo mutabilius, secutum ac tutum non est. Nec ineptè Socrates notauit, has rerum humanarum mutabilitates Tragœdiarum argumenta esse, & in eis describi Atreos illos, & Thyestas, & Agamemnones, & Aegisthos. *Nemo verò (inquit) Poëtarum eò progressus est impudentiæ, vt porcum mactatum in drama introduceat.* Porcum quippe mactari humanis vtibus res apta est. At potentes huius seculi miserè perire, humanæ gloriæ ludibrium est.

Aelianus lib. 2. Apophthegma.

EVANGELIVM DOMINICÆ PASCHAE.

Matth. 16. MARIA Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome, emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum. Et valde manè, vna sabbatorum, veniunt ad monimẽtum, orto iam sole. Et dicebant adinuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem. Erat quippe magnus valde. Et introeuntes in monumentum, viderunt iuuenem sedentem in dextris, coopertum stola candida, & obstupuerunt. Qui dixit illis: Nolite expauescere. Iesum quæritis Nazarenum, crucifixum. Surrexit, non est hic. Ecce locus vbi posuerunt eum. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro; quia præcedet vos in Galileam. Ibi eum videbitis, sicut dixit vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.* De deuoto fœmineo sexu.
2. *Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.* De pietate ac liberalitate circa Dei cultum.
3. *Et valde manè, vna sabbatorum, veniunt ad monumentum.* De feruore & deuotione circa opera pietatis atque virtutis
4. *Dixerunt adinuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.* De fortitudine animi, & fiducia contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas.
5. *Surrexit, non est hic.* De Resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu.
6. *Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.* De vi & efficacia pœnitentiæ.

1. Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.

Fœminarum deuotio.

LOCVS moralis de deuoto fœmineo sexu. Neque enim sine causa sic canit Ecclesia, & iuuandus interdum infirmior

firmior sexus, ne se negligi putet, in generali exhortatione ad pietatem; nec vix alius commodior locus ad id præstandum. Hic enim solæ mulieres, & numero tres, & valde manè, & cum aromatibus, vt vngerent Iesum, ad Christi monumentum pergunt. Latitant Apostoli, negligunt discipuli, vel timore perculsi, vel ignauia remissi, vel etiam incredulitate auersi de Christo iam sepulto minùs solliciti. Solæ mulieres in officio perstitunt, labori non parcunt, offensionem non timent. Laudanda hæc fœminea pietas, & aliarum in S. Scripturis fœminarũ proponenda exemplum, vt ad similem hodie nostræ extimulentur. Commendat Apostolus fidem Raab, quæ non perijt cum incredulis, cùm excepisset hospitio exploratores pacificè. Magna fuit pietas Ruth, quæ relicta terra cognationis suæ, adhæsit Noëmi socrui suæ, dicens: *Populus tuus, populus meus; & Deus tuus, Deus meus.* Vnde dixit illi Noëmi: *Reddat tibi Dominus plenam mercedem ad quem venisti, & sub cuius confugisti alas.* Quod & factum est, quum viro principi ex tribu Iuda postea nuberet. Mater septem Machabæorum, quæ vno die septem filios immaniter trucidari vidit, & ad moriendum pro Dei legibus fortiter animauit, vix in nouo Testamento vllam S. Felicitatem parem inuenit. Mulier Sunamitis habitaculum domi suæ extruxit, in quo Prophetam Elizeum transeuntem, hospitio reciperet: egregiũ fœminæ pietatis circa Dei seruos refocillandos exemplum. Fortitudo & pietas Iudith, vt toti Israëli saluti fuit, ita non feminis tantum, sed & viris illustre fortitudinis exemplum reliquit. Admirabilis fuit zelus & pietas Reginæ Hester, quæ pro salute populi sui, non solùm ieiunijs & precibus diu vacauit; sed etiam seipsam mortis periculo exposuit, Regem, non vocata, adiens, & potentissimum eius Principem Aman in facie accusans. In nouo Testamento, Elizabethæ innocentia. Mulieris Chananææ fides, Hemorrhoissæ humilitas, Magdalenæ pœnitentia, Marthæ sollicitudo, sed supra omnes mulieres benedictæ B. Mariæ matris Christi innumeræ virtutes, immaculata virginitas, profundissima humilitas, fides promptissima, in obseruandis, quæ de Christo viderat, summa diligentia, in alijs iuuandis charitas, in filij sui spectanda passione fortitudo, ac demum harum trium mulierum insignis deuotio ac feruor, ad corda fœminea vehementer ad pietatem extimulanda, plurimum mouere debent. Sed & Apostolicæ mulieres insignes fuerunt Dorcas seu Tabitha, propter frequentes eleemo

Exempla. 1. Hebr. 11.
2. Ruth. 1. & 2.
3. 2. Machab. 7.
4. 4. Reg. 4.
5. Iudith.
6. Hester.
Alia.
Act. 9. & 10.

Universidad de Deusto
Biblioteca

eleemosynas: Lydia quoque hospitalitatis nomine in Actis. Post Apostolorum tempora illustres admodum, & pietate præstantes fœminæ claruerunt. Vna Lucina, matrona Romana nob lissima, suam domum in Ecclesiam, suum prædium in cœmiterium sanctorum Martyrum conferens, frequenter in Martyrologio celebratur. Celebres sunt apud D. Hieronymum Paula & Eustochium, Blesilla, Melana, Marcella, Læta, Fabiola, quæ Romanæ vrbis splendore, opibus, & honoribus relictis ad Christi præsepe & sepulchrum visitanda, in Palæstinum concesserunt, ibi que consenuerunt. Melana verò etiam omnes per Ægyptum & Thebaida eremitas religiosè visitauit, suasque eleemosynas per deserta dispersit. Quid, quòd omnes ferè Sancti, & Patres pietate illustres, sorores quoque habuerunt pietate excellentes, & sanctimoniales? Talis quippe fuit S. Macrina, D. Basilij & Gregorij Nysseni soror, cuius adeò vitam frater Episcopus scripsit. Talis erat Gorgonia, soror Gregorij Nazianzeni, in cuius laudem orationem funebrem idem S. Episcopus scripsit. Talis erat Marcellina, soror D. Ambrosij, ad quam varias epistolas scripsit. S. Benedictus S. Scholasticam sororem habuit, non secus multarum virginum matrem, quàm ille monachorum pater fuit; hodiéque eius amplissimum monasterium extat, non longè ab illa spelunca in qua per triennium S. Benedictus latuit, sicuti oculis nostris olim perspeximus. S. Antonius, maximus ille Eremita, sororem quoque habuit multarum virginum matrem. Similiter S. Augustinus, S. Gregorius Magnus, D. Bernardus, & S. Thomas Cantuariensis, cuius sororem Mariam sanctimonialem, post fratris martyrium, Henricus secundus Rex Angliæ Abbatissam Berchingensem renunciauit. Potrò etiam nobilissimæ fœminæ pietatem non secus amplexæ sunt, quod attestantur sancta Elizabetha, Regis Hungariæ filia; S. Hedvviga, Ducissa Poloniæ; S. Richtrudis, Ducis Adalbaldi vxor; aliæque multæ, quarum vitæ apud Surium extant. Sed & peccatrices conuersæ, altera que Magdalenæ non defuerunt præstantissimæ, vt S. Maria Ægyptiaca, quæ post meretricias sordes, annis septendecim in eremo solitaria, nullo mortalium conspecto, vixit: S. Pelagia, quæ aliquandiu Antiochiæ fornicata, inclusa postea prope Hierosolymam, sanctissimè vitam finiuit; & S. Theodora, quæ post vnicum adulterij actum sexum mentita, monasticam vitam admirabili sanctitate traduxit. Sanctarum Virginum & Martyrum, quas celebrat Ecclesia, exempla

Lucina Romana.

S. Paula, Eustochium. Melana, Blesilla, Marcella, Læta, Fabiola.

SS. Patrum sorores sanctimoniales. Macrina.

Gorgonia.

Marcellina. Scholastica.

SS. Antonij. Benedicti, Augustini. Gregorij. Bernardi. Thomæ Cantuariensis.

Peccatrices conuersæ.

exempla sunt innumera, quæ vide apud Marcum Marulum lib. 5. cap. 6. Dicebat S. Hugo Lincolniensis Episcopus: *Satis à fœmineo sexu Deus diligi promeruit, cùm nasci de fœmina dignatus est. Nam quum vtro concessum non sit vt vel dicatur vel sit pater Dei, hoc tamen præstitum est fœmina, vt sit mater Dei.* Hæc ille. Certè maximam quandam & intimam cum pijs fœminis familiaritatem Deum inire, multarum exemplis animaduerti potest vt in vitis S. Lutgardis, S. Catharinæ Senensis, S. Mariæ Oegniacensis, S. Brigittæ, S. Hildegardis, apud Surium legere licet. In hodierno Euangelio tres mulieres de Christi resurrectione primum nuncium Angelico ministerio accipiunt: eædem prima Resurrectionis Dominicæ noua Apostolis attulerunt: eisdem Christus in via redeuntibus à monumento apparuit, seque ab illis tangi permisit. Dixit enim illis, *Auete. Illa autem tenuerunt pedes eius.* Sed & antea hærenti prope monumentum Magdalenæ in horto familiariter apparuit, seque ipsum redituum ostendit: Maxima hæc diuina amoris testimonia fuerunt. Sed & mulierum opera ac ministerio cõuersionem hominum operari interdum Deus dignatus est. Puella parvula in Syriam captiua ducta, Elisei virtutes prædicans, fecit vt Naaman Syrus, princeps militiæ Regis Syriæ, ad Eliseum veniret, non solùm à lepra liberandus, sed & ad veri Dei cultum conuertendus. Dixit enim: *Non faciet vltrà seruus tuus holocaustum aut victimam dijs alienis, nisi Domino* Mulier Christiana ab Iberis captiua, quum vitam inter eos sanctissimè traduceret, & per fidem in Christum aliquos sanasset, ita in sui admirationem barbarum populum commouit, vt, ea hortante, Rex eorum missis ad Constantinum legatis, ac Christianæ fidei magistros petens, cum toto suo populo baptizaretur. Quot Philosophos S. Catharina differendo refutauerit, quantósq; in carcere Christo lucrata fuerit, Reginam ipsam, Regisque Tribunum, & alios plurimos, in eius vita legi potest. Quæ omnia vt ad pietatis muliebris commendationem faciunt, ita grauiter ex huius Euangelij occasione tractata, sexum illum commouere potuerunt, vt, omni luxu & lubricitate abdicata, ad puriorem Dei cultum animos cõuertant. Muliebris castitatis insignia exempla videre licet in Prato Spirituali cap. 39. 60. 204. & 205.

Tres Mariæ. 1. 2. 3.

Mulierum opera facta ad fidem conuersio. 4. Reg. 5.

Sozom. lib. 2. cap. 18. & Theodor. lib. 1. cap. 24.

In vita eius cap. 13. apud Surium. 6.

In Bibliotheca Patrum tom. 3.

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.

Mortuorum cura.

LOcus moralis de pietate ac liberalitate circa Dei cultum. Istæ mulieres sicut Christo viuenti seruierant, & *de substantia sua ministrauerant ei*, sic etiam mortuum omni obsequio colere non desinunt. Dixit Ruth de Booz: *Benedictus sit à Domino, quoniam eandem gratiam, quam præbuerat viuis seruauit & mortuis.* Hanc benedictionem vt istæ facto consecutæ sunt, sic filio exemplo docent. Pietas circa mortuos in Scripturis laudatur, Abraham, vt mortuam suam sepeliret vxorem Saram, emit speluncam duplicem in agro Ephron, nec datam voluit accipere, sed appensis quadringentis siclis pretio agri, emit eam in sepulchrum vxori suæ, & sibi, posterisque suis. Mulieres in hoc Euangelio non ex suis superfluis, sed *ementes aromata* vngere Iesum parant. Tobias cum vitæ discrimine sepeliebat fratres suos mortuos; quam eius pietatem his verbis laudat Raphaël Angelus Dei: *Quando orabas cum lachrymis, & sepeliebas mortuos, & derelinquebas prandium tuum, & mortuos abscondebas per diem in domo tua, & nocte sepeliebas eos, ego obtuli orationem tuam Domino.* Dauid quoque laudat diligenter filios Iabes Galaad, quòd corpora Saulis, & filiorum eius, quæ hostes in muro Bethsam suspenderant, de nocte furati, sepulturæ tradiderant. *Misit enim ad eos nuntios, dicens: Benedicti vos Domino, qui fecistis misericordiam hanc cum domino vestro Saul, & sepelistis eum. Et nunc retribuet vobis quidem Dominus misericordiam & veritatem: sed & ego reddam gratiam, eo quòd fecistis verbum hoc.* Ioseph præcepit medicis vt aromatibus condirent patrem, moxque eum maxima cum celebritate in sepulchro paterno, in terra Chanaan, sepeliendum curat. Plura hac de re vide in altero Promptuario, in hanc eandem Dominicam. Porrò non ignorabant hæ mulieres, quòd corpus Christi antea à Ioseph & Nicodemo datum sepulturæ esset, & cum aromatibus conditum. Nam, vt Lucas de eisdem scribit, *Viderunt monumentum, & quemadmodum erat positum corpus eius; & reuertentes, parauerunt aromata & vnguenta, &c.* Hac tamen aliena pietate non contenta, volunt & ipsæ aliquid præstare. Non quiescit vera pietas, nisi ipsamet dilecto inseruiat. Martha non caruit ancillis sed voluit ipsa Christo ministrare: & ad hoc tam pium opus voluit sororem suam à Christo aduocari, vt quem dignum putabat cui ab omnibus ministraretur. Sic istæ mulieres, volunt

Ruth. 2.

Gen. 23.

Tob. 12.

3. Reg. 2.

Luca 23.

Cultus voluntarius.

Exempla.
1.
2.

volunt & ipsæ Christi corpus vngere, etsi à Nicodemo priùs copiosè id factum non ignorabant. Mater filio ægroto vult ipsa suis manibus ministrare, etsi multi adsint medici ministri, ancillæ. Sunamitis illa mortuo filio suo, nec puerum, nec ancillam ad Eliam mittit, sed ipsa, strata asina, properat ad virum Dei, vt pro filio resuscitando intercedat. Centurio in Euangelio pro salute pueri sui non contentus intercessores ad Christum mittere, ipsemet occurrit ei, dicens: *Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.* Si sic Dei honorem & cultum, sicuti nostram & nostrorum salutem, cordi haberemus, non essemus aliena pietate contenti: non publicis vel xenodochijs, vel collectis, vel ad sustentandos seu pauperes, seu captiuos medijs iam constitutis, sed ipsi eleemosynam dare, captiuos visitare, Christo seruire omnino studeremus. Temerarium est, aliena pietate niti, aliorum aut precibus confidere, aut pijs operibus se pro excusato habere. Sapienter frater Ægidius, perenti cuidam seculari vt pro ipso orare vellet, Imò, ait, tu frater ora pro teipso. Si enim Rex aliquis, largitione facta, pecunias per plateas spargeret, quas qui colligere vellet, possideret, an tu alios rogares vt pro te colligerent, & non potiùs ipse velociter curreres & colligeres? Fac idem pro Dei gratia, quæ omnibus eam expetentibus exposita est, quod pro pecunia colligenda facere velles. Non est quòd apponas igni ollam tuam, sperans te à proximo tuo, quod coquas, acceptorum. Domi habere debes quod infundas. Melior est paruus ager proprio labore excultus, quàm tota vicinia aliena, vtcunque locupletissima. Dauid noluit ab Areuna aream & boues in holocaustum accipere: *Nequaquam* (inquit) *vt vis, sed emã pretio à te, & nõ offeram Domino Deo meo holocausta gratuita.* Iacob moriens dixit filio suo Ioseph, quem supra omnes dilexerat: *Do tibi partem vnã extra fratres tuos, quã tuli de manu Amorrhæi in gladio & arcu meo.* Illam partem cæteris prætulit bonus Iacob, quia proprio suo labore & periculo eam comparauerat. Dicit Apostolus: *Vnusquisq; secundum propriũ laborem accipiet.* Non ex alienis, sed ex nostris quærēda vera laus, & apud Deũ gloria, vt vnicuique dicatur: *Quia super pauca fuisti fidelis, super multa te constituã.* Mises Artaxerxi per Persidem equitanti, malum punicum maximum obtulit in vanno. Rex magnitudinem eius admiratus, interrogauit: E quónam horto depromptum hoc donum mihi adfers? Illo verò respondente, domo sua; & ex suis agris; gauisus Rex supra modum,

Aliena pietate niti non tuiũ. *In vita eius apud Surium, tom. 7.*

Similia.
1.
2.
3.

Exempla.

1 Reg. vlt. Gen. 48.

1. Cor. 2.

Matth. 10.

Aelian. var. hist. lib. 1.

Exemplum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

dum missis regiis muneribus, vitum ornauit. Et per solem, inquit, iste homo tali curatione & diligentia poterit etiam ciuitatem, meo quidem iudicio, ex parua, ampliorem reddere: móxque eum ciuitati cuidam Præfectum dedit. Non ita munus illud Rex compensasset, si ex alieno agro deprōptum, & alieno labore excultum, Regi rusticus obtulisset. Sic istarum mulierum pietatem, quæ post Ioseph & Nicodemi aromata valde pretiosa, ipsæ tamen aromata emunt, vt vngerent Iesum, mirificè compensauit Christus, illis primùm post resurrectionem apparens, &c. vt iam dictum est.

Mulierum cōstantia.

Sed & illud in hac muliebri pietate admiratione dignum est, quòd Iudæorum inuidiam nihil veritæ, Principum suorum indignationem nihil moratæ, appositos sepulchro custodes non formidantes, sepulchri horrorem & corporis triduani nihil metuentes, maxima animi fortitudine opus pium aggrediuntur. Facinus insigne fuit, quòd fortissimi illi viri designarunt, eúm, sitiente Dauide, per hostes medios irrumpentes, aquam ex Bethlehemitico fonte suo Regi detulerunt. Sed non minor harum fœminarum fortitudo, quæ, vt Christum in monumento vngerent, propriam vitam periculo exposuerunt. Nempe nos docent, vt propria morte, Christi mortem adoremus; vt propriæ vitæ periculo, vitæ quæ Christus est, securitatem participemus. *Non facio* (inquit Paulus) *animam meam pretiosiorem quàm me. Ego paratus sum non solùm alligari, sed & mori propter nomen Domini Iesu.* Talis animi promptitudo harum mulierum videri potest, quæ potiùs quàm charitatem erga Christum etiam mortuum desererent, aut prętermitterent, mortis se periculo exponere non dubitauerunt.

2 *Reg* 23.

Actor. 21.

Fervor colendi Deum.

3. *Et valde manè, vna sabbathorum, veniũt ad monumẽtũ.*

Locvs moralis de feruore & deuotione circa opera pietatis atque virtutis. Istæ enim sanctæ mulieres pro sua erga Christum dilectione, *reuertentes* à sepulcro Christo (vt Lucas scribit) quod fuit pridie sabbathi *parauerunt aromata & vnguenta, & sabbatho quidem siluerunt secundùm mandatum: Vna autem sabbathi valde diluculo venerunt ad monumentum*: & vt nostrum Euangelium habet, *valde manè, orto iam sole.* Ex quibus patet, eas nullum intermisisse tempus, eas primam occasionem arripuisse vngendi Christum, &, vbi primùm licuit, pietatis opus, quod volebant, compleLuc. 24.

Marci 16.

compleuisse. Debet in opere bono, in Dei cultu, feruor adesse, celeritas adhiberi, nulla oportunitas prætermitti. Dauid quum dixisset; *Deus Deus meus, ad te de luce vigilo*; causam huius diligentiæ subiungit: *Sitiuit in te anima mea, quàm multipliciter tibi caro mea.* Pulchrè Augustinus: *Amor meus, pondus meum.* Sicut enim pondera horologij efficiunt, vt rotæ incessanter currant; sic amor homini actiones quocunque trahit, siue ille terrenus sit, terúmque terrenarum, siue cœlestis, & rerum cœlestium. De hac amoris vi & feruore Ieremias: *Dixi, non recordabor sermonis Domini, neque loquar vltrà in nomine illius* (quia, vt paulo antè dixit, *factus est illi sermo Domini in opprobriũ, & in derisum tota die.* sed vide quid sequitur) *& factus est in corde meo sicut ignis exæstuans, clausúsque in ossibus meis: & defeci, ferre non sustinens.* Docet sic amore diuino pectus suum flagrasse, vt verbum Dei tacere non potuerit. Hoc igne amoris inflammati Apostoli, dicebant: *Non possumus, quæ audiuimus & vidimus, non loqui.* Sic & Paulus: *Non possumus aliquid aduersus veritatem, sed pro veritate.* Sicut hos sanctos feruens Dei amor ad veritatis confessionem, sic alios pios ad operum piorum exhibitionem ita inflammat, vt continere se quodammodo nequeant. Hinc illud Ambrosij: *Nescit tarda molimina Spiritus sancti gratia.* Hinc illæ in Scripturis voces: *Consurget diluculo, qui quæret bona.* Et alibi: *Qui manè vigilant ad me, inuenient me.* Et Esaias sic ad Deum loquitur: *Anima mea desideraut te in nocte, sed & spiritu meo in præcordijs meis de manè vigilabo ad te.* Sic & Dauid: *Manè astabo tibi, & videbo* (id est, considerabo) *quia non Deus volens iniquitatem tu es, neque habitabit iuxtà te malignus.* Rursum: *Manè oratio mea præueniet te.* Docent hæ Scripturæ, primam iustorum curam esse, vt ante omnia alia, idque magno impetu ac feruore, Deo suo seruiant, sicut hæ mulieres fecerunt. Videre interdum licet in magnatum ædibus, Herculem aliquem clauam in manu habentem, & quasi omnibus ingredientibus verbera minantem, vel in tapetibus depictam, vel vt statuam excisam. Et illa quidem semper minatur, sed nũquam ferit; státque tam diu comminando, donec puluere obsita, vel vetustate consumpta, in nihilum redigatur. Amor plurimorum erga Deum, est quædam imago Herculis, totum est, faciam, faciam; sed interim nihil fit: stántque ad virtutem immoti, donec moram omnem mors abripiat, & ianuam claudat. At veræ sponsæ Dei in Scripturis vox est: *Curremus in odo-*

Psal. 62.

De ciuit. Dei, lib. 11. cap. 28.

Simile.

Ierem. 20.

Actor. 4.

2. *Cor.* 13.

Proverb. 11.

Proverb. 8.

Esaiæ 26.

Psal. 5.

Simile.

Cant. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

rem vnguentorum tuorum, id est, festinabimus ad imitationem operum & gratiarum tuarum. Quemadmodum enim non omnia corpora eodem modo odorem percipiunt, sed alij plus, alij minus: alij enim vel rheumate, vel eo quod rudiores cibos comedunt, impediuntur: sic & in anima fit. Animæ puræ nullo turpium passionum rheumate oppletæ, nullo rerum terrenarum rudiore & cassiore affectu aggrauatæ, quas propter spiritus vigorem *adolescentulas* Salomon vocat, quarum illa vox est, *Curremus, &c.* diuinorum operum fragrantia, & gratiarum odore ita percelluntur, vt currant post sponsum, & adhuc currendo clament: *Trahe nos post te.* Huiusmodi Christi amore harum mulierum pectora flagrabant. Nam & sic sponsus sponsam suam. Deus animam sibi dilectam compellat: *Surge propera amica mea, columba mea, formosa mea.* Ad feruorem & diligentiam suos excitat. Vnus minister in opere feruens, magis suo Domino placet, plúsque obsequij præstat, quàm decem pigri, tardi, & somnolenti. De hac materia in aliis Euangeliis iam aliquoties diximus.

Simile.

Cant. 2.
Simile.

Dom. 1. post Epipha. text. 1.
Dom. 3. text. 2.
Dom. Septuage.

4. *Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.*

Fortitudo animi contra difficultates virtutis.

LOCVS moralis de fortitudine animi & fiducia, contra impedimenta virtutum, & difficultates obiectas. Sanctæ istæ mulieres, feruore charitatis in Christum abreptæ, pergunt cum suis aromatibus ad monumentum, de maxima hac difficultate remouēdi lapidem (*erat quippe magnus valde*) ab ostio monumenti, nihil cogitantes, quando vel aromata sua emebant, vel è domo exibant; sed iam in via positæ, & appropinquantes loco, tunc primùm difficultatem vident: nec propterea redeundum statuunt, aut à cœpto bono opere desistendum? sed inter se deliberant: *Quis reuoluet nobis lapidem?* De difficultate obiecta remouenda consultāt. Sed vix bene deliberare cœperunt, quum ecce *respicientes, viderunt reuolutum lapidem*, ministerio haud dubiè Angelico. Nam, vt alius Euangelista apertè scribit, *Angelus autem Domini descendit de cœlo, & accedens reuoluit lapidem, & sedebat super eum.* Docet nos hic locus, propter impedimenta virtutum non debere nos ab earum opere & executione desistere, sed gratiæ diuinæ adiutorio ea facilè & semper tolli, quoties Deum circa ea consulimus, & in bono proposito persisti-

Matt. 28.

persistimus. Nulla ferè virtus suo lapide caret, vel prauæ consuetudinis, quæ conuersioni multum in mora est; vel tentationis internæ, aut à carne, aut à diabolo, quæ duo maximè militant contra animam, vel tribulationis & aduersitatis externæ, quam hostes virtutis ipsius: aut nostri nobis excitant. Sed omnes hos lapides diuina gratia tollit, si Dei gratiam consulimus. *Angelus enim Domini descendit de cœlo,* id est, *magni consilij Angelus, Consiliarius fortis, Princeps pacis,* per cuius gratiam factum est, non solùm vt *prauæ fiant in directa,* sed etiam *aspera in vias planas,* vt in alia Dominica explicuimus, vbi & hanc totam materiam, sicut & aliis in locis, iam tractauimus. Nihilominus hic pauca addemus. Sic per Christum lapides difficultatum sublati sunt, sic aspera facta in vias planas; vt verè in Christo renati illa vox sit: *Condelector legi Dei, secundum interiorem hominem.* Rixa carnis exterior adeò non tollit interioris hominis, id est, voluntatis & rationis consensum in bonum, vt etiam tali consensu delectetur. De hac virtutis delectatione Dauid: *Lux orta est iusto* nempe Christus, *lux mundi, & rectis corde lætitia.* Nam & sic mulieribus istis non solùm sublatus est lapis, sed & Angeli eas lætificantes apparent, dicentes: *Nolite expauescere.* Qui & ideo albis vestibus induti conspiciuntur, vt lætitiæ signum essent. Dicunt interdum peccatores, conuersionis propositum habentes: *Quis mihi bestia, aut quis poterit pugnare cum ea?* Quomodo diaboli tentationes, carnis illecebras, mundi oblectamenta vincam? quomodo societates & mores pristinos deseram? Quis reuoluet nobis hos lapides? Sunt enim magni valde. Sed respondet illico Spiritus sanctus: *Hic est patientia & fides sanctorum.* Contra huiusmodi cogitationes opus est patientia & fide: patientia circa malum obiectum, & fide circa præsens gratiæ remedium. Quid enim eo præsentius, qui dixit: *Cum ipso sum in tribulatione?* quæ verba alibi tractauimus: aut redemptore nostro, qui dixit, *Venite ad me omnes qui laboratis, &c. & ego reficiam vos?* Hæc dulcissima promissio, paritérque validissima ante oculos fide ponenda. Rursum illud. *Ego, ipse consolabor vos.* Vide quis, & quomodo, & quid loquatur. Ecclesia in suo exordio multos difficultatum lapides, tam in Iudæa, quàm per reliquas Gentes, obiectos vidit. Nihilominus scriptum est: *Ecclesia ædificabatur ambulans in timore Dei, & consolatione Spiritus sancti replebatur.* Hanc totam futuram in Christi Ecclesia, tam in genere, quàm in particulari consolationem

Nulla virtus suo lapide caret.

Dom. 4. Aduen. text. 1 & 3.
Dom. Quinqua. text. 1.
Dom. 4. Quadr. text. 3.
Rom. 7.

Psal. 96.

Apoc. 13.

Psal. 90.

Matth. 11.

Esaiæ 51.

Act. 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

& facilitatem circa pietatis opera, his verbis clarissimè prædixit Esaias: *Transite, transite per portas: præparate viam populo, planum facite iter, & elegite lapides, & eleuate signum ad populos.* Esaiæ. Diuinæ gratiæ efficaciam significat, quæ offendicula atque impedimenta virtutis tollendo, viam eius facilem ac patentem reddit. In huius rei signum cùm dimisisset Pharao populum Israëliticum, *non eos duxit Dominus per viam Philistijm, quæ vicina erat, reputans ne fortè pœniteret eum, si vidisset aduersum se bella consurgere; sed circumduxit per viam deserti, quæ est iuxta mare rubrum.* Typus. Exodi 13. Sic eos, qui de captiuitate peccati educuntur, non patitur statim Deus grauibus tentationum fluctibus obrui. *Imò fidelis est Deus, qui neminem patitur tentari supra id quod potest.* 1. Corinth. 10. Sicut Ioseph venientibus ad se fratribus non solùm triticum dedit ad vescendum, sed & pecunias quoque quibus triticum emerent: sic Deus non solùm dat panem gloriæ cœlestis, sed & gratiam, qua illa interim comparetur, iuxta illud Genes. 42. Allegoria. Dauidis: *Gratiam & gloriam dabit Dominus.* Psal. 83. In hoc ergo gratiæ adiutorio confidit iustus, memor illius quod Prophetæ decinit: *Scuto circundabit te veritas eius, non timebis à timore nocturno, à sagitta volante in die, à negotio perambulante in tenebris.* Psal. 90. In quibus verbis omnia ferè difficultatum genera exprimuntur, vt latè & eleganter deducit D. Bernardus hunc Psalmum explicans. Sicut enim scutum totum corpus tegit; sic veritas promissorum Dei tegit iustum, & ab omni malo protegit. Vnde Esaias: *Quis ex vobis timens Dominum, & audiens vocē serui sui?* id est, Prophetæ. *Qui ambulauit in tenebris, & nō est lumen ei? Speret in nomine Domini, & innitatur super Dominum Deum suum.* Esaiæ 50. Vide illustre exemplum in tribus illis pueris, quos Nabuchodonosor misit in flammam ignis. Dixit eis Nabuchodonosor: *Prosternite vos, & adorate statuam quam feci. Quod si non adoraueritis, eadem hora mittemini in fornacem ignis ardentis.* Exemplum. Dauid. 3. Magna hæc tentatio, magna hæc difficultas, ingens lapis erat. Sed illi confestim responderunt: *Non oportet nos de hac re respondere tibi. Ecce enim Deus noster quem colimus, potens est eripere nos de camino ignis ardentis, Quòd si noluerit, notum sit tibi Rex, quia Deos tuos non colimus, & statuam auream, quam erexisti, non adoramus.* Hæc, hæc debet esse omnium fidelium resolutio. Non oportet ad inconuenientia & difficultates, sed ad Dei voluntatem atque præcepta, circa id quod fieri debet: oculos inijcere. Vide mihi sponsam illam in Can-

in Canticis quærentem sponsum suum: id est, animam iustam, Deo suo placere cupientem. *Inuenerunt,* inquit, *me custodes, percusserūt me, & tulerunt pallium meū.* Cant. 5. Sed quid tum postea? Sequitur: *Adiuro vos filiæ Ierusalem, si inueneritis dilectum meum, vt nuntietis ei quia amore langueo.* Pergit in quærendo dilecto suo. Non conqueritur de damnis in via acceptis, nec de difficultatibus & impedimentis obiectis. Sic Deum suum sanctus quærebat Dauid, dicens: *Tibi dixit cor meum: exquisiuit te facies mea, faciem tuam Domine requiram.* Psal. 26. Fractas & imperfectas voces amor ardens protulit, & eam eandem subinde repetit, sicut amantes solent. Nimirum qui pretiosam margaritam, quā perdidit, requirit, non defatigatur quærendo eam, quousque inueniat. Qui iter facit, nullam sollicitudinem habet, nisi illius conficiendi. Qui in vena aurea aurum fodit, tanta cupiditate exardescit, vt quilibet globulus terræ ei aurū esse videatur, & singulis ictibus aurum se extracturum arbitretur. Qui piscatur, semper intendit in corticem super aquam innatantem, & omnis eius cogitatio est de piscibus capiendis. Qui redeuntem amicum in via expectat, quicquid eminus videt seu arbor sit, seu pecus, amicus eius esse videtur. Qui aleis & sortibus ludunt, quemlibet iactum id afferre opinantur, quod optant. Nec qui sequam horum, vel longa expectatione, vel laboribus, aut difficultatibus interiectis fatigatur, vt ab opere desistat. Atque hoc totum amor & cupiditas facit. Vbi amor Dei est, tantundem & multo plura, multo fortiùs operatur, obiectas omnes difficultates nihil moratus. Nouit enim, quòd sicut pater filium suum, sicut pastor ouem, sicut aquila pullos in brachijs, humeris, & alis portat, ita suos Deus de quo scriptum est: *Præparationes cordis eius audiuit auris tua:* id est, statim à principio boni propositi, adest suis Deus. Philip. Diez in hanc Dem. Similium congeries. Psal. 10.

5. *Surrexit, non est hic.*

LOcus moralis de resurrectionis Dominicæ beneficio, fructu, & effectu, iuxta præsentis Dominicæ celebritatem aliquid dicendi. Non enim ideo solùm Christus resurrexit, primogenitus mortuorum, vt carnis nostræ resurrectionem firmissimè crederemus, quia eadem est natura radicis & palmitum eius, deoque si Christus, qui vitis est & radix nostra, resurrexit, nos quoque qui palmites sumus, sine dubio resurgemus (qui totus locus ad doctrinam pertinet) verum etiam Resurrectionis Dominicæ fructus.

ideo

Spiritualis resurrectio. *Rom. 4.*

ideo resurrexit à mortuis, vt spiritualē nostram resurrectionem à peccatis toramq; vitæ nouitatem doceret: qui locus ad mores propriè spectat. Hinc Paulus: *Christus mortuus est propter delicta nostra* (abolenda scilicet) *& resurrexit propter iustificationem nostram*, hoc est, nouam iustitiam. Vnde alibi apertius *Christus resurgens ex mortuis iam non moritur, mors illi vltrà non dominabitur. Ita & vos existimate vos mortuos quidē esse peccato, viuentes autem Deo in Christo Iesu. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati, vt vltrà non seruiamus peccato.* Sic & diuus Petrus: *Qui passus est in carne, desijt à peccatis, vt iam non desideriis hominum, sed voluntati Dei quod reliquum est viuat tempore.* Hic est ergo resurrectionis fructus & effectus moralis, vt totius vitæ nouitatem, eamque stabilem & perpetuā doceat. *Si enim complantati fuerimus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus.* Si bene mortui sumus peccato, facilè resurgemus iustitiæ. Cervus qui iaculo ictus fugit, etsi hastile frangit, quàm diu tamen spiculum infixum manet, lethale vulnus circumfert. Sic peccator, manente adhuc peccati affectu, etsi actum deposuit, non est plenè peccato mortuus, sed vulnus lethale circumfert. Resurgere cum Christo, est prorsus in alium virum mutari, & nihil vetustatis retinere: quale exemplum describit Ambrosius: *Adolescēs* (inquit) *post amores meretricios peregre profectus, & abluto amore domum regressus, occurrens meretricula, sed eam non agnoscens, dicente illa, Non nosti me? Ego sum: respondit: At ego non sum ego.* Qui verè cum Christo resurrexit, qui in nouum hominem mutatus est dicit cum Paulo: *Iam non viuo ego, sed viuit in me Christus.* Agnoscit illud eiusdem Apostoli: *Et hæc quidem fuistis* (fornicarij, adulteri, molles, fures, auari, ebrioni, maledici, rapaces) *sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine Domini nostri Iesu Christi.* Et alibi: *Fuistis quidem tenebræ, nunc autem lux in Domino: vt filij lucis ambulate.* Et ne quis hanc nouam regenerationem perfectorum tantū esse, & non omnium prorsus Christianorū existimet, nihil aliud hoc totum est, quod Apostolus verbis citatis dixit, quàm quod singuli in Baptismo professi sumus, & diximus: *Abrenuncio Satanæ, & omnibus pompis eius. Ibi enim* (ait Ambrosius) *tenetur vox nostra, non in tumulo mortuorum, sed in libro viuentium. Non hominibus, sed Deo & Angelis eius conscribentibus dixisti, Abrenuncio:* ait sanctus Augustinus. Et vide quid diuus Basilius scripserit: *Cui væ, cui afflictio, cui angustia, ac tenebræ, cui sempiter-*

Simile.

Exemplum. *De pœnit. lib. 2. cap. 10.*

Gal. 2. 1. Cor. 6.

Abrenunciatio in baptismo facta. *De ijs qui initiantur cap. 8. In lib. de recte. Christ. conuersat.*

na dānatio? nónne prauaricatoribus, nónne ijs qui fidem abnegarunt? Quomodo abnegarūt? Renūtiantes diabolo, & angelis eius, sicut canes ad vomitū redierunt. Hæc ille. Sed ideo huius abrenunciationis vim nō tenemus, quia eius memoriā nō seruamus. Sapienter monet sanctus Chrysostomus: *Sicut sine calceamentis & vestimentis in forum non descēdis, ita sine hoc verbo nunquā foras prodeas, sed quum es in ianua vestibulo, hoc priùs recole verbum: Abrenuncio tibi Satana, & coniungor tibi Christe. Nec vnquam absque hac voce exeas. Hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis.* Sic ille. Abrenunciare Satanæ qui princeps est huius mundi, qui Rex est super omnes filios superbiæ, qui operatur in filijs diffidentiæ, est toti vetustati peccati renūciare, & cum Christo resurgere. Vnde Apostolus: *Si cō surrexistis cum Christo, quæ sursum sunt quærite, vbi Christus est ad dexterā Dei sedens; quæ sursum sunt sapite, non quæ sunt super terram. Mortui enim estis* (abrenunciātes mundo & Satanæ) *& vita vestra abscōdita est eū Christo in Deo.* Hæc est omnium Christianorū debita resurrectio. Iam enim sumus *non amplius hospites & aduenæ, sed ciues & domestici Dei:* sumus filij & hæredes secundùm spem vitæ æternæ, candidati regni cælestis. Ibi fidē profitemur ibi conuersatio nostra est. Pulchrè Chrysostomus: *Quomodo, inquis, cupiditatem rerū terrenarum repellā? Si ethnicus esses, & nihil post hanc vitā sperares, difficile forsan esset. Nunc autem cælū expectans, & ea quæ in cælo sunt, dicis, Quomodo repellam? Si contrarium tibi dicerem, Expete diuitias, appete terrena, potius tu mihi diceres, Et quomodo hoc faciam, si cælum expecto, à qua ista me retardant? Iniuriam tibi facerem, si proposito tibi auro, & pretiosis lapidibus plumbum tibi appetendum dicerē.* Hæc ille. Hoc totum nos docet nostra per Christum & cum Christo resurrectio. Quod & Propheta Dauid his verbis docuit: *Filij hominum, vsquequo graui corde? vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* id est, vanas ac fallaces diuitias, falsas ac mēdaces voluptates. Sed quare huic vanitati finem nūc imponi vult? Sequitur: *Scitote quoniam mirificauit Dominus sanctum suum*, id est, glorificauit Christū suum. Quasi dicat: Alios mores hoc tēpus postulat. Sic & Paulus, postquam Timotheo suo dixerat; *Labora sicut bonus miles Christi. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit*; subiūgit: *Intellige quæ dico. Memor esto, Dominū Iesum Christū resurrexisse à mortuis.* id est: Intellige ideo tibi laborandum esse &c. quia Christus resurrexit, quia quæ sursum sunt, quærēda sunt; eo quæ sursum sunt, sapere, id

Lib. de Spiritu sancto. ca. 11.

Hom. 12. ad pop. Ant.

Coloss. 3.

Ephes. 2.

Homil. 17. in Acta Apost.

Psal. 4.

2. Tim. 2.

est,

Universidad de Deusto
Biblioteca

est, appetere, diligere, & prosequi debes. Quare paulo pòst adiũgit: *Fidelis sermo. Nam si cõmortui sumus, & conuiuemus: si sustinebimus, & cõregnabimus.* Hoc est resurrectionis Dominicæ documentum. Docet nos ad gloriã cum Christo resurrecturos, si interea mortificatione & patientia ei conformamur. Hęc est spes viua & vera, nõ fallax & inanis. *Benedictus Pater Domini nostri Iesu Christi, qui regenerauit nos in spẽ viuam per resurrectionẽ Iesu Christi ex mortuis: in hereditatẽ incorruptibilem & immarcescibilẽ conseruatam in cælis in vobis, qui in virtute Dei custodimini.* Qui in virtute Dei custoditur, à potestate videlicet diaboli, & à seruitute peccati (ad hoc enim est virtus Dei in nobis) ille regeneratus est in spẽ viuam & veram, per Christi resurrectionem; non qui adhuc peccatis suis seruiunt. Hæc est ergo (vt loquitur Augustinus) *Resurrectio congrua* futuræ corporum resurrectioni: vt interim resurgentes ab omni peccato, in nouitate vitæ ambulemus: *& abnegantes impietatem & secularia desideria, sobriè, piè, & iustè viuamus in hoc seculo, expectantes beatam spem, & aduentum gloriæ magni Dei, & Saluatoris nostri Iesu Christi.*

Spes viua. 1. Pet. 1.

De Spiritu & lit. cap. 10. Tit. 2.

6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.

Pœnitentiæ virtus.

LOcus moralis de vi, virtute, & efficacia veræ pœnitentiæ. Petro enim cum cæteris discipulis nominatim iubet Angelus Christi resurrectionem annunciari, vt intelligeret eum, etsi in passione Christi omniũ turpissimè lapsum, quia Christum ille solus negauit, abnegauit, & abiurauit, idque tertiò, nunc tamẽ nihilominus Christo gratũ esse, in numero discipulorũ eius haberi, & resurrectionis Dominicæ nũcio dignũ esse, propter veram & cordialem quæ intercesserat pœnitẽtiã. Christo enim ter abnegato, ad se statim rediens, *exiuit foras, & flenit amarè.* Hũc exitum à loco & statu peccati hunc fletum, has amaras lachrymas, ita misericors Deus respexit atque cõplexus est, vt, perinde ac si non peccasset, in numerum discipulorum Christi, & electorum Dei, iterum ascisceretur. Nam & ideo Christus Petro seorsim apparuit, ipso resurrectionis die. Nã in eius diei vespere congregati vndecim, narrauerunt & dixerunt: *Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni.* Vnde diuus Hieronymus in hunc locum: *Dicit specialiter, Et Petro: quia se indignũ iudicauit discipulatu, cùm ter negauit Magistrum. Sed peccata præterita non nocent, quando non placẽt.* Notauit & hoc diuus Gregorius: *Si hunc Angelus non nominatim exprimeret, qui Magistrũ negauerat, venire inter discipu-*

Luc. 22.

Luc. 24.

In com. in Mar. 16. Homil. 21. in Euang.

scipulos non auderet. Vocatur ergo ex nomine, ne desperaret ex negatione. Tanta veræ pœnitentiæ vis, sic illa Deo grata est. Filius prodigus in Euangelio, post pœnitẽtiam, *recipit stolam primam*, & magno cõuiuio à patre excipitur. Vox pœnitentis est. *Lauabis me, & super niuẽ dealbabor.* Et apud Esaiã Deus dicit: *Si fuerint peccata vestra vt coccinũ, velut nix dealbabuntur: & si fuerint rubra vt vermiculus, velut lana alba erunt.* His verbis non solùm vera peccati condonatio, sed perfecta in integrum restitutio significatur. *Qui per pœnitẽtiam resurgunt* (ait Chrysostomus) *magna charitate resplendent, & nonnunquam maiori, quàm illi qui nunquam reciderunt.* Sic & Ambrosius: *Sæpe videmus, qui antè negligentiores fuerunt, peccato aliquo commisso fieri diligentiores, & ex illo per pœnitentiã euadere solere perfectos.* In Scripturis sacris renouatio per pœnitentiam perfectissima describitur, cõparatione rerum naturaliũ, in quibus perfectissima fit mutatio, adhibita. Dauid in persona peccatoris Deo reconciliati ait: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius. Qui propitiatur omnibus iniquitatibus tuis. Qui sanat omnes infirmitates tuas. Qui redimit de interitu vitam tuam. Qui coronat te in misericordia & miseratione. Qui replet in bonis desiderium tuũ. Renouabitur vt aquilæ iuuentus tua.* Ex omnibus præmissis hanc renouationem cõcludit Propheta: Aquilæ in senectute superior rostri pars ita accrescit, vt cibum capere nequeat, ideoque debilitata, deficere incipiat. Sed naturæ instinctu, rostrũ ad petrã confringit, atque ita cibum capiens, virex resumit pristinas, ac denuo iuuenescit. Peccator, longa peccati cõsuetudine gustũ pietatis amittit: *oblitus est comedere panem suum*, panem verbi Dei, panem vitæ cælestis: atque ita totus languet & deficit circa animæ salutem. Sed si rostrum hoc accrescens, pranæ consuetudinis, & duri cordis, ad petram, quæ Christus est, per pœnitentiæ lamenta, & cordis contritionem confringit, renouabitur vt aquilæ iuuentus eius. Dicit iterum Dauid: *Vox Domini præparantis cernos, confringet Dominus cedros libani.* Cedri libani, sunt superbi impœnitentes: hos Dominus confringit, & iusto iudicio disperdit. Cerui sunt, qui per pœnitentiam à Dei voce præparantur & renouantur; ab illa, inquam, voce: *Venite ad me, & ego refriam vos.* Ceruus enim senio confectus, tam fortiter respirat in ostio speluncæ, in qua sentit esse serpentes, vt illos foras prodire compellat: quos statim dentibus conterens, affluenter

Lucæ 16.

Psal. 50. Esaiæ 1.

Ad Theodorum lapsum par. 1. Præfat. in Psal. 37.

Psal. 102.

Simile.

Aquilæ renouatio.

Psal. 101.

Psal. 28.

Matt. 11. Simile. Cerui renouatio.

Universidad de Deusto
Biblioteca

fluenter sudat, tantamque aquæ, & praui humoris copiam sudore egerit, vt prorsus renouatus, & velox fiat. Sic qui in peccatis veteraſcit, per pœnitentiæ lachrymas, & sudorem, quem peccati confeſſio & eductio generat, dum peccatorum suorum serpentes bona confeſſione educit, *& conterit Satanam sub pedibus suis*, nouas ad currendum in via virtutis vires resumit, & penitus renouatur. *saliens sicut cervus, salians in montibus, transiliens colles*, omnes difficultates superans, omnia ardua perficiens. Sed & accipitris renouatio hanc pœnitentis admirabilem immutationem docet. Dicit Deus ad Iob: *Nunquid per sapientiam tuam plumescit accipiter, expandens alas suas ad austrum?* Accipiter enim (quod & de Phœnice scribitur) calidum meridiei ventum quærens, cõtra eum alas expandit vt calidissimi venti æstu pori adapertis, assiduo alarum motu veteres plumæ expellantur, nouæque eodem fouente calore excrescant. Sic peccator diuini Spiritus afflatum feruentem nactus (de quo sponsus ad sponsam dicit, *Vbi pascis? vbi cubas in meridie?*) expandit peccata sua, vehementi cordis contritione *recogitat in amaritudine annos suos*, & hoc salubertimo motu, hac sui concussione (*tristitia enim secundum Deum, pœnitentiam in salutem stabilem operatur*) in nouum hominem mutatur; & affectibus priſtinis, secundum quos priùs cucurrit, decussis, nouos induit, factus *noua in Christo creatura*. Sed & coluber renouandi se artem à natura didicit, dum per arctissimum petræ foramen, aut lapidum angustias pertransiens, veterem pellem excoriatus deponit, nouóque protinus assumpto reflorescit. Sic autem & peccator, exuto penitus veteri homine, nouum induit. Exuitur autem vetus per arctam pœnitentiæ viam, vt induatur nouus per abundantem Christi gratiam. Dauid grauia commisit peccata: sed per pœnitentiam ita renouatus fuit, vt testimonium illi perhibeat Scriptura: *Inueni Dauid virum secundum cor meum.* Diuus Petrus, abnegato Christo, per pœnitentiam sic surrexit, vt plus cæteris Christum diligeret, plus diligens cæteris præficeretur, factus Ecclesiæ Princeps. Maria Magdalena, peccatrix dicta, sic per pœnitentiam renouatur, vt de ea dicat Christus: *Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum* Sic postea dilexit, vt cũ primis ad monumentum Christi venerit, cæteris recedentibus sola remãserit, ideóq; prima Christum post resurrectionem viderit, dicẽte Marco *Surgẽs Iesus manè prima sabbathi, apparuit primò Mariæ Magdalenæ*. Maria Ægyptiaca, Pelagia meretrix, Antio-

Rom. 16.

Cant. 2.

Iob 39.

Simile.

Accipitris renouatio.

Cant. 1.

2. Cor. 2.

Gal. 6.

Simile.

Act. 13.

Luc. 7.

Marci 16.

In vita singularum, apud Surium.

Antiochena, Theodora Alexandrina adultera, per pœnitentiam renouatæ, sanctissimam postea vitam duxerunt. Sanctus Bonifacius martyr, post fornicationis peccatum ita pœnituit, vt. patria relicta, ac martyrum obsequio se totum dans, nobilissimus tandem martyr & ipse fieret. Hæc est veræ pœnitentiæ vis admirabilis & efficacia.

EVANGELIVM DOMINICÆ IN ALBIS.

CVM esset serò die illa, vna sabbatorum, & fores essent clausæ, vbi erant discipuli congregati propter metum Iudæorum: venit Iesus, & stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis. Et cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus. Gauisi sunt ergo discipuli viso Domino. Dixit eis ergo iterum: Pax vobis. Sicut misit me Pater, & ego mitto vos. Hæc cùm dixisset, insufflauit, & dicit eis: Accipite Spiritum sanctum. Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Thomas autem vnus de duodecim, qui dicitur Didymus, non erat cum eis, quando venit Iesus. Dixerunt ergo ei alij discipuli: Vidimus Dominum. Ille autem dixit eis: Nisi videro in manibus eius fixuram clauorum, & mittam digitum meum in locum clauorum, & mittam manum meam in latus eius, non credam. Et post dies octo iterum erant discipuli eius intus, & Thomas cum eis. Venit Iesus ianuis clausis, & stetit in medio, & dixit: Pax vobis. Deinde Thomæ: Infer digitum tuum huc, & vide manus meas, & affer manum tuam, & mitte in latus meum; & noli esse incredulus, sed fidelis. Respondit Thomas, & dixit ei: Dominus meus, & Deus meus. Dicit ei Iesus: Quia vidisti me Thoma, credidisti. Beati qui non viderunt, & crediderunt. Multa quidem & alia signa fecit Iesus in conspectu discipulorum suorum, quæ non sunt scripta in libro hoc. Hæc autem scripta sunt, vt credatis quia Iesus est Filius Dei: & vt credentes, vitam habeatis in nomine eius.

Ioan. 20.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Cum esset serò die illa.* De spe & fiducia in Deum non deponenda.

2. *Stetit in medio eorum, & dixit eis: Pax vobis.* De pace Christi variè ac multiplici, credentibus in eum data.

3. *Cum hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.* De gloria Crucis & passionum Christi.

4. *Quorum remiseritis peccata, remissa sunt; & quorum retinueritis, retenta sunt.* De peccatorum confessionis Sacramentalis necessitate, vtilitate, & frequentatione.

5. *Thomas, vnius ex duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.* De bonorum consortio diligenter retinendo.

1. *Cùm esset serò die illa.*

Spei & fiduciæ virtus.

LOcus moralis de spe & fiducia in Deum non deponenda. Christus Dominus nec statim post resurrectionem suam discipulis suis apparere voluit, vt eorum spem & fiduciam exerceret; nec apparitionem suam diu distulit, ne spem eorum & fiduciam falleret. Quibusdam certè signis & nuntijs eorum spem fouebat, apparens modò Petro, modò Magdalenæ, modò Marijs in via, modò duobus discipulis cunctis in Emaus: sed omnibus simul congregatis non apparuit, nisi serò, quum iam ianuæ essent clausæ, etsi summo manè surrexerat. Sic nobiscum agit Deus. Etsi non statim liberat à malis, interim tamen, si spem in eum non deponimus, quædam beneficio nobis præstat, quæ quasi nuntij sunt & sponsores futuræ liberationis. Est hæc virtus spei non secus necessaria quàm fides, propter continua ferè aduersa, quibus iusti exercentur. Hac virtute destitutum sic redarguit Propheta: *Et nunc quare mœrore contraheris? Numquid Rex non est tibi, aut consiliarius tuus periit, quia comprehendit te dolor vt parturientem?* Sic nempe diffidentia & pusillanimitas animum perturbat, quasi nec Rex noster Deus esset, nec Consiliarius Christus, nec Consolator Spiritus sanctus. Alter Dauid seipsum quasi arguens: *Quare tristis es anima mea, & quare conturbas me? Spera in Deo, quoniam adhuc confitebor illi*, id est, nunquam desinam confiteri illi & dicere: *Salutare vultus mei, & Deus meus.* id est, quòd ipse saluabit me, & habebit curã mei. Cuius rei vide in ipso Dauide admirabile exemplum. *Saul & viri eius, in modum coronæ cingebant Dauid & viros eius*; idque ita, vt *Dauid desperaret* (humanitus loquendo)

Mich. 4.

Psal. 41.

Exemplum. 1. Reg. 23.

loquendo) *euadere se posse à facie Saul.* Sed ecce auxilium opportunum. *Nuntius venit ad Saul, dicens: Festina, & veni, quoniam inuaserunt se Philistiim super terram. Reuersus est ergo Saul, desistens persequi Dauid, & perrexit in occursum Philistinorum.* Sic quum Sennacherib, Rex Assyriorum, arctissimè obsideret Hierusalem, & Rex Ezechias oraret Dominum, respondit ei per Esaiam Prophetam Deus: *Ecce, ego immittam ei spiritum & audiet nuntium, & reuertetur in terram suam, & deiciam eum gladio in terra sua.* Quod & factum est. Permisit Deus ad extremum & in summum discrimen adduci Dauidem & Ezechiam, & in eo articulo liberat. Quum Deus Abrahæ præciperet, vt immolaret filium suum Isaac, quem diligebat; etsi tam puerum à morte, quàm senem ab illa graui tentatione liberare decreuerat, tamen nec quum de noctu surgeret Abraham, vt Dei mandatum exequeretur, nec quum ligna in holocaustum concideret, nec quum ea asino imponeret, nec quum in via toto triduo ambulauit, nec quum ad finum montis iam peruenisset, vbi seruos dimisit, nec quum ligna holocausti super filium imposuit, nec quum de victima holocausti Isaac patrem interrogaret, nec quum altare ædificabat, & ligna superposuit, nec quando filium suum ligabat, nec quãdo illum super struem lignorum iam colligatum ponebat, nec quando gladium in manu accepit; sed in extremo prorsus articulo, cum brachium armatum iam eleuatum, & ad feriendum paratum habebat, vocat illum Deus, & filium à morte, patrem ab occisione liberat. Toto hoc tempore, & per tot actus intermedios spem & fiduciam Abrahæ Deus exercuit. In omnibus igitur aduersis illud Prophetæ Abacuc memoria tenendum: *Si moram fecerit, expecta illum, quia veniens veniet, & non tardabit. Ecce, qui incredulus est, non erit recta anima eius in semetipso:* vel, vt D. Paulus legit, *non placebit animæ meæ.* Nempe Dei sapientia hac auxilij sui dilatione desiderium nostrum accendere & augere vult, vt tanto sit beneficium dulcius, nósque ipsi diuinæ gratiæ capaciores. Nam & desideria dilata crescunt; & Dei dona tanto vberiùs capiuntur, quanto ardentiùs desiderantur. Hinc illæ Scripturæ: *Ego sitienti dabo de fonte aquæ viuæ gratis.* Rursum: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Et iterum: *Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quoniam ipsi saturabuntur.* Sitientes potat Deus, esurientes pascit, desiderantes ditat. *Spiritus meus* (ait Deus) *super mel dulcis, & hæreditas mea super mel & fauum. Qui edunt*

Aliud. 4. Reg. 19.

Aliud. Gen. 22.

Abac. 2. Hebr. 10.

Apoc. 21. Ioan. 7. Matth. 5.

Eccli. 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

me, adhuc esurient; & qui bibunt me, adhuc sitient. De hac materia superiùs plura vide.

Domin. 4. post Epiph. text. 1. 3. & 4.

2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.*

Pax donum Christi.

LOcus moralis de pace Christi, credentibus in eum relicta. Nempe vt præcipuus finis & scopus aduentus Christi erat, vt pacem adferret, sic prima eius vox post gloriosam resurrectionem hæc erat: *Pax vobis.* Illam nunc de facto confert, quam per sacratissimam passionem promeruerat. Christo nato statim Angeli cecinerunt: *Pax hominibus bonæ voluntatis.* Vbi primum Christus discipulos suos ad prædicandum misit, primum mandatum erat, vt, quamcunque domum ingrederentur, dicerent: *Pax huic domui.* Paulo ante mortem dixit: *Pacem meam do vobis, pacem relinquo vobis. Non quomodo mundus dat ego do vobis.* Denique resurgens à morte, discipulis congregatis, & ipso resurrectionis die, & in hac ei⁹ octaua, bis dixit, *Pax vobis.* Sed multiplex est hæc pax Christi, à pace mundi longè diuersa. Prima pax nostra est, amicitia cum Deo, in statu gratiæ, & immunem à peccato, quod à Deo separat, vitam agere. De hac pace dicitur: *Ipse est pax nostra* (effectiuè scilicet) *qui fecit vtraque vnum, & medium parietem maceriæ* (id est peccatum, quod tanquam paries diuisit nos à Deo) *soluens, inimicitias* (cum Deo scilicet) *in carne sua*, pro nobis crucifixa. De hac etiam alibi: *Iustificati ex fide* (vt ex principio iustificationis) *pacem habeamus apud Deum, per Dominum nostrum Iesum Christum.* Reconciliatio nostra cum Deo per Christum facta, est hæc pax nostra. Venit enim (vt cecinit Zacharias) *visitare nos oriens ex alto, illuminare his qui in tenebris sedent, & in vmbra mortis* (id est in peccatis suis) *ad dirigendos pedes nostros in viam pacis.* De hac pace cum Deo, proprio incarnationis & passionis Dominicæ fructu, in alia Dominica diximus. Alia pax etiam per Christū est, conscientiæ quies & pax, quæ est fructus prioris, de qua etiam in præcedentibus diximus. De hac Esaias: *Et erit opus iustitiæ pax, & cultus iustitiæ silentium, & securitas vsque in sempiternum. & sedebit populus meus in pulchritudine pacis, & in tabernaculis fiducia, & in requie opulenta.* Multis rem eandem explicat, pacem iucundissimam in conscientijs piorum: quam tribus verbis sic Dauid tradit; *Orietur in diebus eius* (id est, Christi) *iustitia, & abundantia pacis.* Præcedit iustitia per Christum, & sequitur pax copiosa. *Mens enim securæ quasi iugo communium.* Hæc vtraque pax summum quoddam est & maximè

Pax cum Deo.

Luca 2.

Matth. 10. Ioan. 14.

Ephes. 2.

Rom. 5.

Luca 1.

Dom. 3. Quadrag. text. 3. Ibid. text. 4.

Pax conscientiæ.

Esaiæ 32.

Psal. 71.

Prou. 11.

maximè delectabile huius vitæ bonum, firmum quoque & stabile, quia circa solidum bonum versatur. Sicut enim ignis iuxta materiam subiectam, aut diu & multum, aut parum paruoque tempore ardet; sic pax animi iuxta ea, in quibus quiescit, & voluptatem capit, aut firma est & solida, aut fluxa & inanis. Pax mundi, quia non nisi circa res fluxas, & vt plurimum malas, versatur (vt in quadam Dominica expli- *Dom 1. Quadrag text. 3.* canimus, super illa verba: *Bonum est nos hic esse*) non est verè pax. Pax conscientiæ, quæ in Dei amore, & iustitiæ ac virtutis actione versatur, non potest non esse, vt Deus ipse ac iustitia Dei est, firmissima & iucundissima. Hæc pax omne illud bellum tollit, quod cum diabolo, cum mundo, & carne, spiritus hominis alioqui incessanter debet prosequi. Quum enim spiritus prævalet aduersus carnem, communis hostis diabolus facilè superatur. Quemadmodum enim aliquando accidit, vt duo canes, qui nunquam inter se conuenire potuerunt, conspecto tamen lupo, communi hoste, & cum pariter adorti, facilè profligantes, firmissima postea amicitia coniuncti fuerint: sic carne & spiritu (quæ sibi inuicem naturaliter aduersantur) per Christi gratiam conciliatis, & communem hostem diabolum, qui carnem ad voluptates, spiritum ad cupiditates sollicitat, pariter impugnantibus, pariter contra eum dimicantibus; tum ille facilè vincitur, tum istæ arctiori pacis fœdere coniunguntur. Alia pax Christi est, nihil in hac vita aduersum formidare. Quum enim Apostolis futuras tribulationes prædixisset: *Hæc* (inquit) *locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum.* Hæc pax est perpetua & firma inducia in Christum, de qua in alio Euangelio diximus. Hanc pacem Apostolis turbatis in hoc Euangelio Christus dat, vt omnem animis eorum perturbationem, quam ex eius acerbissima morte conceperant, penitus depelleret, & noua quadam lætitia suo conspectu eos perfunderet. De hac triplici pace, in Deo, in conscientia, in Christo, sic scribit Augustinus: *Hæc est illa gloriosa pax, quæ fructus malarum cogitationum eructat, mentem fluctuantem illæsam conseruat, conscientiam purgat. Qui pacem cordis, oris, & operis non habet, Christianus dici non debet. Qui in hac non sperat, in lubrico vitam & pedem ponit, in tempestate nauigat, in præcipitio ambulat, in arena seminat.* Hæc ille. Hanc nempe pacem pro testamento Christus Apostolis dereliquit, tanquam summum huius vitæ bonum, quo nullus carere

Simile.

Simile.

Pax confiden. tiæ.

Ioan. 16.

Dom. 4. post Epiph. text. 1. 2 & 4.

Ser. 2. ad frat. in eremo.

Universidad de Deusto
Biblioteca

debet, quo omnes beati esse incipiunt. Porrò & ad hanc Christi pacem pertinet pax cum proximo, nec solùm in nobis, sed & inter nos ipsos. De qua in eodem sermone sic Augustinus: *Sicut spiritus humanus nunquam vivificat membra, nisi fuerint vnita; sic Spiritus sanctus nunquam nos vivificat, nisi pace vniti fuerimus.* Hoc est quod Apostolus dixit: *Solliciti seruare vnitatem spiritus in vinculo pacis.* Pax enim cum proximo, seruat vnitatem in spiritu nostro, & vinculum quoddam ac firmamentum eius est: sanè huiusmodi, vt, vbi primùm haec soluta fuerit, altera quoque dissoluatur. *Quemadmodum enim* (ait S. Chrysostomus) *si quando teipsum alteri cuipiam alligare volueris, alia ratione illud non potes, nisi illum tibi colligaueris: ita hic Apostolus allegari nos inuicem vult, non simpliciter pacificos esse, neque vtcumque diligere, sed in omnibus vnam animam esse.* Talis erat primorum Christianorum pax. *Credentium erat cor vnum, & anima vna.* Nulla tam suauis musices harmonia, quàm ille concentus animorum. Nulla ædificiorum pulchritudo talis, quanta est fidelium concordia. Totum hoc vniuersum, quod ex elementorum concordia coalescit & stat, non ita Deo gratum est, vt pax & concordia Christianorum. Vnaquæque acies suum habet vexillum; omnis familia nobilis suum habet proprium stemma; cuiusque pastoris grex suum habet characterem: at familia Christi, amoris, pacis, concordiæ proprium signum habet, dicente Christo: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem adinuicem habueritis.* Hinc Apostolus omnem inter Christianos litigandi formulam pro delicto habet. *Iam quidem*, inquit, *omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos.* id est, iam ostenditis vos in peccato esse, in statu gratiæ, in charitate non esse, eo quòd litigatis. & vide vt probet quod dicit: *Quare non magis iniuriam accipitis? quare non magis fraudem patimini?* Nempe, vt alibi dixit, *Charitas omnia suffert.* Qui ergo nihil suffert, nihil pati iniuriæ vult, charitatem se non habere ostendit. Raræ sunt lites inter patrem & filium, inter virum & vxorem. Ratio est, quia vt plurimum talis inter hos dilectio est, vt multa priùs pati velint, quàm ad lites descendere. At Christianorum omnium, qui fratres sunt, vnius Dei Patris filij, vnius Christi capitis membra, vnius ecclesiastici corporis partes, vno pane & vno calice participantes, non minùs arcta charitas & dilectio esse debet, quàm illorum est. An verò sicut canones quidam ecclesiastici exoleuisse

Pax cum proximo.

Ephes. 4.

Homil. 19. ad Ephes.

Act. 4. Simile.

Ioan. 13.

1. Cor. 6.

2. Corinth. 13.

Simile.

exoleuisse dicuntur, ita verba Apostoli iam exoleuerunt, quia aliter se habet consuetudo? Non magis certè, quàm si ad Decalogum amplius neminem obligari diceres, quia pauci eum per omnia obseruant & adimplent. At vim vi repellere licet. Sed violata Christiana pace id non licet. Nihil tale potes litigando consequi, quale amittis Christiana pace violata. Pulchrè diuus Gregorius Nazianzenus: *Dicamus fratres his qui nos odio habent; Parcam tibi in re aliqua parua, vt maius aliquid, nempe concordiam, accipiamus: vincamur, quo vincamus.* Satius est pecuniam amittere, quàm charitatem, pacem, concordiam cum fratre; qua deperdita, pacem cum Deo, pacem conscientiæ, pacem & fiduciam in Christo pariter amittis. Vim vi repellere, ius suum prosequi eatenus licet, quatenus illud aut Reipublicæ, aut iniuriam facienti vile est, ne vel illa detrimentum accipiat, vel iste impunè malè agat. Propriæ iniuriæ aut condonandæ, aut salua charitate (quod difficillimum est) prosequendæ. *Cæsaris mores* (ait sanctus Augustinus) *extollens Cicero, dicebat: Nihil obliuisci soles, nisi iniurias. Dicebat hoc tam magnus laudator, aut tam magnus adulator. Sed si laudator, talem Cæsarem nouerat. Si autem adulator, talem esse debere ostendebat Principem ciuitatis, qualem illum fallaciter prædicabat.* Quod cum laude præstatur ab ethnicis, an vt stultum vituperabitur à Christianis? Sed nunc ad nostra redeamus. Loquens Dominus ad Noë, dixit: *Fac tibi arcam de lignis leuigatis, mansiunculas in arca facies, & bitumine linies intrinsecus & extrinsecus.* Arca Ecclesiam significat, quæ ædificatur ex credentibus, per pœnitentiam & sacramenta perpolitis. In hac mansiunculæ, varij credentium status, vocationes variæ sunt. Sed vt hi omnes in vocatione diuersa bene cohæreant, totáque Ecclesia firma sit, vt aquas, vel externæ & peregrinæ doctrinæ, vel tentationum & persecutionum non intromittant, nec ab eis submergantur, bitumine & glutine firmissimæ charitatis, concordiæ & pacis intus & exteriùs, & in vnoquoque; tum quoad se, tum quo ad proximum, obliniri debent. Alioqui arca diu non subsistet, quia *omne regnum in se diuisum desolabitur*, vt superiùs explicatum est. *Nisi Dominus ædificauerit ciuitatem, in vanum laborauerunt qui ædificant eam.* Dominus autem non ædificat, nisi mediante charitate. Nam vt *scientia*, sic *charitas ædificat*, quod etiam suprà explicatum est. Sequitur ergo: *Vanum est vobis ante lucem surgere.* id est, ante charitatem & pacem ad opus vos

Vim vi repellere, violata charitate, non licet.

Serm. 3. de pace.

Epi. 1. ad Marcellinum.

Genes. 6. Allegoria.

Domin. 3. Quadrages.

Psal. 126.

1. Cor. 8.

Psal. 126.

Universidad de Deusto
Biblioteca

accingere. *Surgite postquam sederitis, qui manducatis panem doloris.* Postquam recogitãdo in amaritudine annos vestros, in pœnitentia sederitis, vos, qui in peccatis perpetrandis cibum omnem & voluptatem ponitis, tunc demum ad ædificandum surgite. Hac de causa volens Salomon templum Domino ædificare, dixit: *Nunc requiem dedit Deus meus mihi per circuitum, & non est Satan, neque occursus malus. Quamobrem cogito ædificare templum nomini Domini Dei mei.* Exemplum 3. Reg. 5.

Significat hoc totum, spirituale ædificium Deo ædificari non posse, vbi Satan est, vbi dissentio est, vbi pax & requies non est. Dicit D. Ioannes, se equũ rufum vidisse, *& qui sedebat* (inquit) *super eum, datum est eis vt sumeret pacem de terra, & vt inuicem se interficiant, & datus est ei gladius magnus.* Equus iste rufus, homines discordes, sanguinarios, & furiosos denotat. Qui sedet in eo, diabolus est, *qui operatur in filijs diffidentiæ, à quo & captiui tenentur ad voluntatẽ eius,* sicut equus ad sessoris voluntatem in omnem partem flectitur. Contrà verò pax conglutinat, charitas ædificat, concordia compaginat. Quis in hoc templum ingredi auderet, nisi certus esset, totum ædificium cæmento & lapidibus ita bene compaginatum esse, vt nullum sit ruinæ periculum? Eodem modo nec Ecclesia, nec societas vlla, nec anima cuiusquã in tuto est, si in pace non sit. Hinc Apostolus in omnibus suis epistolis, vt Dei gratiam, ita animæ pacem illis optat, ad quos scribit: *Gratia* (inquit) *vobis, & pax à Deo Patre, & Domino nostro Iesu Christo.* Sic ad Romanos, ad Corinthios, ad Galatas, ad Ephesios, ad Philippenses, ad Colossenses, ad Thessalonicenses, stylo perpetuo scribit. Duo videlicet summa bona, radicem & fructum, principium & perfectionem, suis exoptat. Ad Philippenses verò reperens, dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem sensum.* id est, cuius fructus, suauitas, & felicitas nullo sensu cõprehendi potest, *custodiat corda vestra, & intelligentias vestras in Christo Iesu.* Hanc pacem maximè cum proximo seruandam ipsa natura nos docuit. Vix enim animal præter hominem reperitur, cui natura ad sui defensionem, vel etiam aliorum offensionem, arma non dederit. Aliis namque cornua, aliis dentes, aliis vngues, aliis rostra, aut stimulos in hunc finem dedit: at homini nec cornua vt boui, nec vngues vt leoni, nec dentes vt cani, nec rostra vt auibus, nec stimulos vt apibus, quibus proximo sui generis noceat, natura dedit; sed prorsus nudum & inermem in hunc mundum introduxit, vt animal pacificum, à pugna & conten-

Apoc. 6. Allegoria.

Ephes. 2. 2. Tim. 2.

Rom. 3. 1. Cor. 1. 2. Cor. 1. Galat. 1. Ephes. 1. Philip. 2. Coloss. 1. & 4. 1. & 2. Thess. 1. Pacem cũ proximo natura docet.

& contentione alienum. At nunc, quum fœuis inter se conuenit vrsis, homo homini lupus est. non solùm parum Christianum, sed etiam degenerem contentio & discordia ostendit. *Sex.* (inquit Salomon) *sunt quæ odit Dominus, & septimum odit in anima eius.* Hoc septimum est: *eum qui seminat inter fratres discordias.* Huius causæ multæ sunt. 1. quia odium aduersatur præcipuæ virtuti, quæ est charitas. 2. quia tale odium non vnius, sed vnitatis & pacis odium est. 3. quia hoc totum in aliis procurat. 4. quia primus procurat & seminator est mali. 5. quia non qualemcunque auersionem, sed discordias seminat. 6. quia inter eos qui fratres erant, & priùs vniti. Tenendum ergo quod Propheta dixit: *Inquire pacem, & persequere eam.* Prouerb. 6. Psal. 33.

3. *Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.*

Crucis & Passionum Christi gloria.

LOCVS moralis de gloria crucis & passionum Christi. Et Christus quidem in hoc Euangelio idcirco manus clauis confixas, & latus perforatum ostendit, vt veritatem corporis crucifixi, discipulis ostenderet, eorúmque fidem firmaret. Sed non ob hanc solùm causam, has sacratissimorum vulnerum suorum cicatrices, hæc passionum suarum vestigia, hæc factæ redemptionis signa, Christus Dominus post resurrectionem suum in corpore glorificato seruauit; verùm etiam vt gloriosa ac perpetua essent Christi crucifixi monimenta. Seruauit ea (ait Ferus) ceu margaritas quasdam victoriæ, & splendida pacis, quam attulerat mundo, ornamenta vel testimonia. Poterat quidem clauorum & lanceæ penitus extirpare vestigia; sed seruanda erant oculis paternis decentia filium charitatis & obedientiæ signa, veneranda nostræ causæ patrocinia, nostríque amoris incitamenta, & horroris impiorum perpetua incendia. Hæc ille. Nempe, vt sapiẽter annotauit Philippus Diez, quemadmodum Christus Dominus Incarnationis suæ & Passionis memoriale perpetuum in hac militante quidem Ecclesia venerabilem Eucharistiam, corporis & sanguinis sui existentiam Sacramentalem reliquit: sic in Ecclesia triumphante, quæ in æternum duratura est, hac militante cum seculi consummatione desitura, eiusdem Incarnationis & Passionis suæ memoriale æternum, vt recentem tanti beneficij memoriam beati semper haberent, vulnerum suorum signa & cicatrices in carne Filij Dei glorificata in æternum conspicua

In Ioan. cap. 20.

Concil. 1. in hanc Domin.

Universidad de Deusto
Biblioteca

esse voluit. Beatorum enim in cœlo hæc vox, & iubilatio, & perpetua gratiarum actio erit: *Dignus es Domine accipere librum, & aperire signacula eius quoniam occisus es, & redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu, & lingua, & populo, & natione. & fecisti nos Deo nostro regnum.* Vult Christus Iesus per sua humilia cognosci & glorificari, non per sua gloriosa. Idcirco non hîc apparuit discipulis gloriosus, vt in Transfiguratione; sed humilis, sicut in Passione. Cùm de cœlo Saulem vocaret, per humilia sua ab eo cognosci voluit, dicens: *Ego sum Iesus Nazarenus* (ad titulum in cruce positum alludens) *quem tu persequeris.* Non dicit: Ego sum Dei verbum: ego sum, qui ad dexteram Patris sedeo: ego sum, cui omnis potestas data est in cœlo & in terra. Sed & Angeli ad monumentum non alio titulo vtuntur. *Iesum* (inquiunt) *quæritis Nazarenum crucifixum.* Paulus quoque de scientia sua in Christo loquens, *Ego*, inquit, *nihil me arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum.* Non quòd multa alia non sciret, tam de Deo Patre, de Spiritu sancto, de tota reliqua fide præter Christum, quàm de ipso Christo præter hoc quòd crucifixus esset. Sciebat enim Christum resurrexisse à mortuis, post resurrectionem multis apparuisse, ante Passionem & Resurrectionem multa docuisse, multa miracula fecisse, natum de Virgine fuisse, & alia. Sed Christi crucifixi scientiam omnibus aliis prætulit, tum ob alia, tum propter duo. Primùm, quia in Christo Iesu crucifixo vniuersa continetur sapientia. *Prædicamus* (inquit) *Christum crucifixum, Iudæis quidem scandalum, Gentibus autem stultitiam: ipsis autem vocatis Iudæis & Græcis Dei virtutem, & Dei sapientiam: quia, quod stultum est Dei, sapientius est hominibus; & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus.* id est, ipsa infirmitas, passio, mors Christi, quia Dei erat, quia non puri hominis, sed Dei & hominis persona passa est, infinitam virtutem habuit. Rursùm, *quod Dei stultum est*, id est: quæ Deus non secundùm suæ sapientiæ maiestatem, sed secundùm nostræ stultitiæ simplicitatem fecit, *sapientius est hominibus*, id est, omnem humanam sapientiam excedit. Deum miracula operari, cœlum & terram creare, diuinæ potestati ac maiestati consentaneum est. At Deum hominem fieri, & mortem ignominiosam pati, omnem admirationem superat. Si flamma sursum petens, vastum incendiũ facit nihil est mirandũ. natura sic comparatum est. At si flamma deorsum sua sponte descenderet, & ima loca teneret illud

Apoc. 5.

Christus per sua humilia cognosci vult.

Act. 9.

Marci 16.

1. Cor. 2.

1. Cor. 1.

Simile.

illud verò stupendum videatur. Iesus Christus crucifixus, est flamma deorsum petens, & ignis è cælo descendens, non coactè, sed sponte. Secundò, hanc Christi crucifixi scientiam omnibus aliis prætulit Paulus, quia Christum crucifixum maximè dilexit, & in Christo crucifixo maxima & splẽdidissima dilectionis erga nos argumẽta elucent. De qua re sic ad Ephesios scribit: *Flecto genua mea ad patrem Domini nostri Iesu Christi, vt det vobis secundùm diuitias gloriæ suæ* (id est, gratiæ suę) *virtutem, corroborari per Spiritum eius in interiori homine habitare Christum*) ideſt, vt Christus habitet *in cordibus vestris per fidem: vt sitis in charitate radicati & fundati*, id est, fortiter & actiter Christum diligatis: *vt possitis comprehẽdere cum omnibus sanctis*, id est, diligẽdo frui Christo, sicut sancti fruuntur, & fruendo per experientiam norunt, *qua sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum*, Christi videlicet crucifixi; quantam videlicet pietatem illa crucis Christi quadruplex ratio & magnitudo nos doceat. Nam latitudo crucis (vt exponit Augustinus) hilaritatem in opere, longitudo longanimitatem in spe, altitudo seu sublimitas excellentiam meredis repositæ, profundum, ipsius crucis mysterium & secretum significat. Moxque addit Apostolus: *Scire etiam supereminentem scientiæ* (id est, quæ omnem scientiam superat) *charitatem Christi*, qua dilexit nos, *vt impleamini in omnẽ plenitudinem Dei*, id est, vt sitis Deo pleni. Paulus ergo, quia in hac charitate Christi crucifixi, & in toto crucis mysterio, plurimùm meditatus fuerat, dicit se nihil scire, nisi Christum crucifixum & huic scientiæ, tãquam nobilissimæ atque suauissimę, omnem aliam postponere. Voluit ergo ob has causas Christus in suo glorioso corpore crucifixi stigmata, vulnerũ notas, crucis memoriam, indelebiliter hærere. Si Regum huius seculi authoritas tanta est, vt res infimas & abiectas nobilitare queant, (sic enim subligaculum Reges Angliæ, vellus ouinum Duces Burgundiæ, conchas marinas Reges Franciæ, Equestris sui ordinis notas fecerunt (quanto magis stigmata Christi crucifixi in pretio habenda, ipsaque *crux decorem & pulchritudinem de membris Domini accepit*, vt sanctus Andreas Apostol⁹ martyrij sui tẽpore professus est! Milites, quos propter res in bello præclarè gestas Reges nobilitare volunt, ex ijs potissimùm rebus stemmata sumunt, in quibus eorum virtus magis enituit. Itaque alij, Reges bello captos, alij leones, alij aquilas, alij districtos enses pro insignibus gerunt. Sic Christus solius

Ephes. 3.

Epist. 118. cap. 14.

Ephes. 3.

Similia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

lius patientiæ & mortis insignia, fixuras clauorum & stigmata in glorioso suo corpore manere, atque in cælũ triumpho vehi voluit.

4. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; quorum retinueritis, retenta sunt.*

Confessionis Sacramentalis necessitas.

LOcus moralis de confessionis peccatorum sacramentalis necessitate, vtilitate, & frequẽtatione. Christus in hoc Euangelio, peracta nunc tota salutis nostræ œconomia, & redemptione humani generis per passionem ac resurrectionem completa, vt fructus eiusdẽ perpetuò apud nos maneat, postquam pacem Apostolis dedit, potestatem remittendi & retinendi peccata, impartito ad hoc Spiritu sancto, tribuit, & Ecclesiæ suæ pacis medium paratissimum misericordissimè reliquit. Dat Apostolis suis potestatem remittendi peccata; quibus remissis, reconciliamur Deo, & pacem Christi obtinemus. Dat ouibus gregis sui remissionis peccatorum diuinum beneficium; cuius magnitudo tanta est, vt illud in Symbolo fidei nostræ perpetuò recolamus, dicentes: *Credo remissionem peccatorum.* In Euangelio quoque, quum Christus paralytico remitteret peccata, *magnificauit turbæ Deum, qui dedit talem potestatem hominibus.* Sed hoc beneficium remissionis peccatorum in Ecclesia à Christo relictæ, quanto est & sua magnitudine præstantius, & ex diuina gratia illustrius, & ex nostra necessitate opportunius, tanto diligentiùs & accuratiùs à populo Christiano intelligẽdum est.

Locus contra hæreticos.

Est autem hæc remissio peccatorum Apostolis data, nõ simplex & nuda prædicatio, aut annũciatio salutis per Christum, vt hæretici hodie seipsos, alioscque pestilentissimè fallunt (quos in altero Promptuario refutauimus) sed est (vt hoc Euangelium disertè docet) opus, & operatio quædam Spiritus sancti, est opus diuinum, est opus supremæ & excellentissimæ authoritatis, quam propterea Christus daturus, priùs dat Spiritum sanctum, priùs insufflat (significans hac cæremonia, diuinæ cuiusdam potestatis communicationem fieri) priùs è mortuis resurgit, priùs oues suas redimit. Est denique potestas iudiciaria, quod vel ex eo patet, quia non solùm remittendi peccata, sed & retinendi, potestas datur. Remittere

mittere autem & retinere, soluere & ligare, condonare & condonationem negare circa peccata non potest iudex, absque eorum cognitione: cognoscere autem nequit, absque vel spontanea confessione, vel iuridica conuictione. Sed quia tribunal hoc cõscientiæ est, non externæ iustitiæ, & quia omnis hic accusatio non ad pœnam, sed ad veniam destinatur, & apud Deum, non apud homines, hæc causa agitur, propterea iuridicarum formularum hic locus nullus est: sed ea requiruntur, quæ ad veniam & remissionem coram Deo impetrandam valent. Ea sunt, vt in Scripturis reuelatum accepimus, vera animi contritio, dolor verus, pura & sincera delicti confessio; ac demum aliqua pœnalis ex arbitrio iudicis satisfactio. Sed de aliis alibi; nunc de Confessione peccatorum pauca, quæ videlicet ex parte potestatis remittendi peccata maximè necessaria est, & sine qua hęc potestas exerceri non potest: ideoque non tantùm ex parte pœnitentis, vt cætera duo, sed etiam ex parte remittentis & retinentis peccata, necessariò requiritur: ac propterea locus de ea aliquid dicendi hic est. In ipsa Lege naturæ confessio peccati fuit necessaria saltem corde tenus. Adam vbi primùm peccauit, ad confessionem à Deo prouocatur, vt docet Chrysostomus, quum Deus illi diceret, *Adam vbi es?* qui respondit: *Audiui vocem tuam, & timui, eo quòd nudus essem, & abscondi me:* mox culpam in vxorem reiecit. & illa in serpentem. Neuter confitetur, vterque è paradiso eijcitur. *Ad hoc requisiti fuerãt* (ait Gregorius) *vt peccatum, quod transgrediendo commiserant, confitendo delerent. Vnde serpens, qui non erat reuocandus, ad veniam non est de culpa requisitus.* Sic & Cain ad peccati confessionem à Deo prouocatur, dicente: *Vbi est Abel frater tuus?* In lege Mosaica, constituta populi Dei Synagoga, datis sacerdotibus & sacramentis, confessio peccati exigitur, non cordis tantùm, sed & operis: quia pro distinctis peccatis distincta sacrificia instituta sunt, vt videre licet in Leuitico. *Sacrificium* (ait Augustinus) *testimonium peccati voluit esse, vt se peccator per oblationem sacrificij confiteretur peccasse. Ideo nunquam pro manifesto delicto sacrificium mandauit, sed pro ignoratis.* Hæc ille. Hinc vetus Scriptura ad confessionem peccati, tanquam remissionis remedium maximè necessarium, frequenter hortatur. Iob adhuc in lege naturæ dixit: *Si abscondi peccatum meum quasi homo* (id est, vt homines inter homines solent) *& celaui in sinu meo* (id est, in corde meo) *iniquitatem meam.* Sic Prophetæ in lege Moysaica. *Dixi,*

Confessionis necessitas.

Homil. 3. ad pop. Ant.

Moral. li. 21. cap. 13.

Cap. 4. 5. & 6. Quæst. ex vet. Testam. q. 12.

Iob 31.

ait

Universidad de Deusto
Biblioteca

Psal. 31. air Dauid, id est, apud me decreui, *Pronuntiabo aduersum me iniustitiam meam: & tu remisisti iniquitatem peccati mei.* Sic

Esaiæ 43. Esaias: *Dic tu prior iniquitates tuas, vt iustificeris.* Sic Sapiens:

Prou. 18. & 28. *Iustus in principio sermonis accusator est sui.* Et iterum: *Qui abscondit scelera sua, non dirigetur: qui autem confessus fuerit, & dereliquerit ea, misericordiam consequetur.* Sed hæc tota confessio, seu cordis, seu vocis, non nisi Deo facta videtur. Atqui vt in statu gratiæ omnia sunt perfectiora, vt baptismatibus calicum & vrceorum, Baptismus verus, & lauacrum regenerationis: sacrificijs vmbraticis & carnalibus, quæ carnem tãtùm emundabant, sacrificium noui testamenti succesit; sic & ipsa pœnitentia perfectior nunc est. Quare Ioannes Baptista, Christi præcursor, & viam parans Domino, sic suos pœnitentiam docuit, vt venientes ad eum, publica peccatorum confessione vterentur. *Baptizabantur ab eo in Iordane, confitentes peccata sua.* Hinc in pœnitentia Christianorum, confessionem peccatorum ministro Christi faciendam Patres docuerunt. Chrysostomus, illa verba explicans, ait: *Tempus confessionis aquâ & lotis baptismate, & illotii prophanus, mecumbit: illis quidem, vt post patentium criminum vulnera, pœnitentia interueniente, curentur, & ad sacra mysteria redire mereantur. His verò vt ablutis in Baptismo maculis, ad Dominicam mensam, munda iam conscientia, accedant.* Idem docet sanctus Basilius. *Quia*, inquit: *conuersionis modus accommodatus esse debet ei qui peccat, & præterea opus est fructibus dignis pœnitentiæ* (vt Ioannes Baptista prædicauit) *necessariò ijs aperiri peccata debent, quibus credita est dispensatio mysteriorum Dei.* Sic & Theodoretus: *Qui dignos pœnitentiæ fructus non egerint, eos nec admittere quidem didicimus, nec diuina eis impartire. Hos habet Ecclesia leges de pœnitentia.* Sed & his antiquior diuus Cyprianus: *Etiam in minoribus peccatis agunt peccatores pœnitentiam iusto tempore, & seruato die disciplinæ ordinem ad exhomologesim* (id est, confessionem) *veniunt, & per manus impositionem Episcopi & Cleri, ius communicationis accipiunt.* Sed & illo antiquior Origenes, hanc confessionis sacerdoti factæ necessitatem his verbis tradidit. *Est* (inquit) *dura & laboriosa per pœnitentiam remissio peccatorum, quum lauat peccator in lachrymis peccata sua, & cùm non erubescit sacerdoti Domini indicare peccatum, & quærere medicinam.* D. quoque Cyrillus hanc peccatorum sacerdoti factam confessionem docet. *Remittunt* (inquit) *aut detinent sacerdotes peccata duobus modis primùm baptismo.*

Pœnitentia nunc perfectior quàm in veteri Lege. *Matth. 3.*

Hom. 10. in Matth. Confessio Sacerdoti facienda.

In regul. breuior. ad q. 228.

In epitome Diuinarum decret. Cap. de pœnit.

Lib. 3. epist. 4.

Lib. 2. in Leuiticum.

In Ioan. li. 12. cap. 32.

baptismo, deinde pœnitẽtia. Nam aut credẽtes, & vitæ sanctimoniæ probatos ad baptismum inducunt, & indignos repellunt; aut Ecclesiæ filijs peccantibus quidem increpant, pœnitentibus autem indulgent. Hæc ille. Ac verò vt in baptismo necessaria est, ex iure diuino, professio fidei in adultis, quia nisi credentes baptizare Ecclesia non potest; sic in pœnitentia necessaria est confessio peccatorum de iure diuino, quia nisi confitentes vel soluere vel ligare nõ potest Ecclesia. Vnde Hieronymus: *Episcopus vel Presbyter pro officio suo, quum peccatorum audierit varietates, scit qui ligandus sit, quisq; soluendus.* Nec aliter Augustinus: *Cùm se pœnitens peccator protulerit seuerissimæ medicinæ sententiam* (quod ad contritionem pertinet) *veniat ad Antistites, per quos illi in Ecclesia claues ministrantur, & à Præpositis sacrorum accipiat satisfactionis suæ modum.* Sufficiat tot Patrum consentiens doctrina. Necessitatem confessionis docet potestas remittendi & retinendi peccata, à Christo Ecclesiæ præpositis commissa, vt Hieronymi verba ostendunt: docet satisfactionis modus à sacerdote accipiendus, vt Augustinus & Basilius docuerunt, quem dignum pœnitentiæ fructum Scriptura vocat: docet medicinę ratio à Sacerdote Domini capienda, vt scripsit Origenes: docet ius communicandi & participandi Sacramenta, vt Cyprianus testatur. Huius autem rei vtilitas varia & multiplex est. Primùm, quia humilitatis ille actus ad magnam misericordiam Deum prouocat. Vnde Cyprianus: *Primus ad indulgentiam gradus est agnoscere delictum.* Sic Gregorius Magnus: *Exordium illuminationis est humilitas confessionis.* Sic & Tertullianus: *Exhomologesis*, inquit, *prosternendi & humilificandi hominis disciplina est, conuersationem iniungens misericordiæ illicem.* Sic D. Basilius: *Vult tui misereri Iudex, si post admissa flagitia humilem te & contritum inueniet. Insuper si quæ clam cæteris & in arcano designasti, prodideris & euulgaris fratri citra vllum pudorem.* Et iterum alibi: *Is cui ligandi & soluendi tradita est potestas, videns summam eius qui peccauit confessionem, fit meritò clementior ad diminuendũ pœnarum tempus.* Deinde remedium contra peccatum, confessio est. Quod sciens Dauid, vbi orans Deum dixisset; *Amplius laua me ab iniquitate mea*; subiunxit: *Quoniam iniquitatem meam ego cognosco, & peccatum meum contra me est semper.* id est, semper præ oculis habeo. moxque confitetur: *Tibi soli peccaui, & malum coram te feci.* Ideo etiam à Deo fiducialiter petit, quia peccatum suum non dissimulat, sed agnoscit & confi

In com. in Matth. 16.

Hom. 50. & 11.

Lib. 1. epist. 5.

Moral. li. 22. cap. 18.

Lib. de pœnitentia.

In Psal. 32.

Can. 71. epist. 3. ad Amphiloch.

Psal. 50.

Universidad de Deusto
Biblioteca

confitetur, De hoc remedio Tertullianus: *Cerui sagitta transfixus, vt ferrum de vulnere expellat, scit sibi dictamno medendum. Hirundo si excaecauerit pullos, nouit illos oculare rursus de sua chelidonia. Peccator restituendo sibi institutam à Deo exhomologesim scient praeteribit illam?* Pulchrè etiam Origenes: *Sicut ij qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris vel phlegmatis stomacho grauiter & molestè imminentia, si vomuerint, releuantur: ita hi qui peccauerint, si quidem occultant & retinent intra se peccatum, intrinsecus vrgentur, & propemodum suffocantur à phlegmate vel humore peccati. Si autem ipse sui accusator sit, dum accusat semetipsum & confitetur, simul euomit & delictum, atque omnem morbi digerit causam. Tantùmodo circumspice diligentius cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba priùs medicum cui debeas causam languoris exponere.* Sic alibi scribit, *per pœnitentiam remissionem peccatorum fieri, quum non erubescit Sacerdoti Domini indicare peccatum*: ne quis putet eum de alio modico loqui quam Ecclesiastico, & à Christo instituto. Nec aliter hunc imitatus S. Ambrosius super illa verba, *Dolor meus in conspectu meo semper. Non vult* (inquit) *latere sua delicta. Nam vt febres in alto sita non queunt mitigari, cùm foras eruperint, sperem afferunt desinendi: ita peccatorum morbus, dum tegitur, inardescit: si confessione proditur, euaporatur.* In hanc sententiam S. Cyprianus de sui tēporis fidelibus, *Exhomologesim* (inquit) *peccatorum faciunt, salutarem medelam pauis licet & modicis vulneribus exquirunt.* Ergo propter medelam peccati, quatenus animæ vulnus est, confessio ista sacramentalis, tot Patrum iudicio, necessariò & fructuosè adhibenda est. Est & in confessione sacramen ali peccati pudor salubertimus, & verecundia extinguens peccatum. De qua sic Ambrosius: *Plurimum suffragatur reo verecunda cōfessio; & pœnam quam defensione euitare non possumus, pudore sublenamus.* Valet quoque ad fugam peccati in posterum verecunda confessio. *Quem commissi pudet* (ait idem alibi Ambrosius) *nescit postea tale aliquid committere, vnde similiter erubescat.* De præposteto pudore confitendi peccatum, in alia quadam Dominica aliqua diximus. Magnum & illud est confessionis sacramentalis beneficium, quòd ipsius Ecclesiæ & consilio & precibus plurimum iuuatur, qui Ecclesiæ præposito confitetur. *Agite pœnitentiam* (ait Augustinus) *qualu agitur in Ecclesia, vt oret pro vobis Ecclesia.* Sic Gregorius Magnus: *In compassione talem se, qui præest exhibeat oportet, cui subditi occulta sua pandere*

Lib. de pœnit.

Hom. 5. in Psal. 37.

Lib. 1. in Leuiticum.

In Psal. 37.

Ser. 5. de lapsis.

In Psal. 37.

Apolog. Dauid. cap. 8.

5.

Homil. 40. Regist. lib. 1. epist. 24.

pandere non erubescant: vt videlicet eorum sordes exhortationis solatio & lachrymis orationis lauet. Idem monet Origenes: *Quære medicum qui condolendi & compatiendi mouerit disciplinam; qui sciat infirmari cum infirmante, flere cum flente.* Quod Ambrosium fecisse, quum suorum confessiones exciperet, scribit in eius vita Paulinus. Idem de S. Eustachio, secundo Abbate Luxouiensi, & S. Columbani discipulo, atque item de S. Hugone, Gratianopolitano Episcopo, in vitis ipsorum apud Surium memoratur. Hanc confessionis vtilitatem Leo Magnus tradit. *Sufficit*, inquit, *illa confessio quæ primùm Deo offertur, tunc etiam Sacerdoti, qui pro delictis pœnitentium precator accedat.* Denique Ambrosius adhortans ad hanc sacramentalem confessionem, *Fleat* (inquit) *pro te mater Ecclesia, & culpam tuam lachrymis lauet.* Porro quum peccatum, inter cætera quæ adfert mala, conscientiæ quædam sit perpetua carnificina; hoc acerbissimo stimulo confessio sacramentalis propriè liberat. Quemadmodum enim in tristibus & aduersis rebus humanis, expletur lachrymis, egeriturque dolor; & quod in amici sinum effundimus, eo propemodum liberari videmur: similiter hic facit confessio. Vnde Cyprianus, *Exhomologesim* (inquit) *conscientia faciunt, animi sui pondus exponunt.* Et vberius Augustinus: *Non confitentis conscientia saniem collegerat, apostema tumebat. Cruciabat te, requiescere non sinebat. Adhibet medicus fomenta verborum: tu agnosce medici manum. Confitere. Exeat in confessione & destuat sanies.* Medicorum autem nomine intelligit Augustinus cum Origene, totaque antiquitate, Sacerdotes. Sic scribit Origenes: *Christus quidem erat ἀρχιατρὸς*, primarius medicus, *qui posset curare omnem languorem. Discipuli verò eius, medici sunt, & post Apostolos Ecclesia positi, quibus curandorum vulnerum disciplina commissa est, quos voluit Deus in Ecclesia sua esse medicos animarum.* Hæc ille. Cæterùm, in confessione sacramentali animam pœnitentis mirabiliter exhilarari, quasique grauissimo pondere alleuiari, quo priùs premebatur, quotidiana fidelium experientia probat, qui confessionem hanc sacramentalem ea qua par est pietate frequentant. Est postremò & hæc confessionis huius sacramentalis maxima virtus & fructus luculentus, quòd eam confessionem, quæ Deo necessariò facienda est, hæc inuitat, adiuuat, perficit. Tardi natura sumus ad peccatorum memoriam recolendam. Vocat te Ecclesia ad hanc cōfessionem sacramētalem. Paras te, & recogitas dies & actus tuos,

Hom. 2. in Psal. 37.

Epist. 80. alias 78.

De pœnit. lib. 2. cap. 10. A.

Simile.

Ser. 2. de lapsis Enarrat. in Psal. 60.

Hom. 2. in Psal. 37.

5. Vtilitas.

2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

peccata recolis, recolendo compungeris, compunctus Deo confiteris, quòd absque hac occasione factutus non eras.

2. Rursum huius confessionis modus docet, quemadmodum apud Deum tua peccata confiteri debeas. Quem sanè modum didicisses fortè nunquam, nisi Sacramentum hoc esset.

3. Postremò perficit, quia nihil est aliud hæc sacramẽtalis confessio, quàm modus quidam, & determinatio eius, quæ ad Deum fit vt, si hæc rectè instituatur, alteram rectissimè fieri necesse sit. Possunt & illa hoc loco ad confessionis sacramentalis admirabilem fructum annotari, quòd huius beneficio innumeræ ablatarum rerum restitutiones fiant; quod plurimi è statu peccati exeant, alioqui nunquam exituri; quòd alios hæc vna confessionis necessitas à multis peccatis retrahat; quòd subditos & seruos in officio contineat, magnates & principes in salubetrima humilitate exerceat. Has & alias ob causas Dei sapientia Christus Dominus in hoc Euangelio remittendi peccata potestatem, & confessionem peccatorum sacramentalem, sine qua Ecclesia remittere non potest, pro sua innata misericordia & nostro incredibili bono instituit. Nunc ad tantum salutis nostræ medium subinde frequentandum, quæ mouere fideles possint, quædam subijciam. Ac primùm quæcunque in alia Dominica contra dilatores & procrastinatores in causa salutis diximus, hic locum habent. Confessionem enim peccatorum sacramentalem, data confitendi opportunitate, & bona compunctione ac contritione præsenti, differre & procrastinare, aut quasi in annum expectare, grauis est dilatio, periculosa procrastinatio, sæpè etiam perniciosa, de qua Apostolus dicit: *Tu secundùm cor impœnitens tuum thesaurizas tibi iram in die iræ.* Neque satis est dicere te pœnitere, quia contritus es, & doles de peccato, emendationem proponens, confiteri autem necesse non esse. Aut enim illa tua contritio, veri nominis contritio est, iustus & vehemens de peccato dolor; & tunc profectò non solùm data oportunitate confessarium adibis, sed etiam non data, diligenter quæres, vt pondus animi tui exponas, vt medici consilio vtaris, vt Ecclesiæ preces obtineas, vt ius communicationis recipias (quæ omnia Patres citati superiùs loquuntur) aut non est vera contritio, sed leuis aliqua compunctio, quam attritionem scholastici Theologi vocant & tunc illa tibi ad pacem cum Deo obtinendam non sufficit, nisi sacramentalis confessio accedat, quæ facit ex attrito contritum, id est, vel quæ tuo dolori desunt, per claues

Vtilitates aliæ.

De frequentanda confessione. *Dom. Septuages. ser. 4.*

Ham. 2.

claues Ecclesiæ, & Beneficium redemptionis tibi applicatum, suppleri, vel ipso actu sacramentali nouos motus & affectus in te sic excitat, vt contritus, & iusto dolore compunctus recedas, qui non nisi leuiter attritus accessisti. Quòd si verò eadem est ratio confessionis peccatorum, quæ est apertionis morborum corporalium (sic enim ait S. Basilius in hæc verba: *Omnino in peccatorum confessione eadem ratio est, quæ etiam in apertione vitiorum corporis: & vt hæc nequaquam quibuslibet temerè homines aperiunt, sed ijs tantummodo qui rationem ea curandi tenent; sic peccatorum confessio fieri debet apud eos qui ea possunt curare:* quam etiam comparationem tenent Origenes & Ambrosius suprà citati) profectò si ille homicida sui censendus est, qui medico vulnus tempestiuè non aperit; erit quoque & is animicida, qui animæ suę vulnera quàm primùm aperire & sanare detrectat. * Neque verò hos rarò conitentes quicquam excusat, quòd Ecclesia non nisi ad annuam confessionem suos obligat. Nam sicut in veteri Lege præceptum illud *Oculum pro oculo, dentem pro dente reddet, limes vindictæ & furoris, non fomes erat,* vt sapienter exponit Augustinus: sic hoc præceptum Ecclesiæ, de annua confessione, limes negligentiæ est, non fomes. Hoc est, non prouocat, non horratur, vel illa lex Mosaica ad vindictam & talionem; vel hæc lex Ecclesiastica ad supinam negligentiam confitendi: sed tum illa lex vetus vindictam limitat, ne vltra æqualitatem excedat; tum hæc lex Ecclesiastica negligentiam terminat, ne vltra annum se extendat. Non quòd annua confessio simpliciter cuiuis sufficiat, sed ne cuiis annuam excedere audeat. Ideo lex dicit: *Saltem semel in anno.* Ideo etiam tantæ negligentiæ pœnam grauissimam addit: *Vt semel in anno non confessus, viuens ab ingressu Ecclesiæ arceatur, & moriens, Christiana careat sepultura.* Sed audiant isti Christi verba in Euangelio: *Nisi* (inquit) *pœnitentiam egeritis, omnes similiter peribitis.* Similiter, air; id est, repentino casu peribitis, sicut illi super quos cecidit turris Siloe, moxque parabolam subiungit de ficu infructuosa, de qua Dominus dicit: *Succide illam, vt quid terram occupat?* Vnde D. Augustinus: *Iudicet se ipsum homo in peccatis suis propria voluntate dum potest, nec detrectet, aut differat, aut dubitet confugere ad claues Ecclesiæ.* Sic & D. Ambrosius: *Quid enim est quòd differas? An vt plura peccata committas? Ergo quia Deus bonus est, ideo tu malus? Aut diuitias bonitatis eius & patientiæ contemnis?* Qui pœnitentiam &

* Annua confessio ab Ecclesia præcepta, non excusat à frequentatione. *Contra Faustum lib. 19. cap. 25.*

Inreg. brev. q. 229.

Cap. Omnis vtriusq; sexus.

Luca 13.

Ham. 50. c. 19.

Lib. 2. cap. vlt. de pœnit.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Euseb. in Psal. 1. *Simile.* conuersionem differunt, dicuntur in Scripturis, *in cathedra pestilentiæ sedere*, vt D. Ambrosius illa verba exponit, & addit: *Sicut ij qui se in luto versant, quo magis volutantur, eo amplius inquinantur, ita qui semel se luto improbitatis asperserit, nisi ab eo velociter exiliat, grauius sibi sui dedecoris cœnū per singulos dies lutulentæ conuersationis obducit. Noli ergo stare in peccato.* Hæc ille. Sic & Augustinus: *Hodie mest scrupulus, hodie fit confessio, hodie renunciatur scrupulo, hodie dimittatur, hodie laxetur. Non est vt dicas, Differt Deus veniam: tu noli differre medicinam tuam. Habes enim aliquid in animo quod te angit & sollicitat. Vtique si in domo esset lapis offendens oculos tuos, iuberes eum auferri de medio, maximè si aliquem paulo maiorem hospitem in domo tua esses recepturus. Cùm ergo Deum inuoces, & in te vocas, quomodo veniet ad te, cui locum, quo recipias, non mundasti?* Hæc ille. Si ergo quotidiana est Dei inuocatio, quotidiana debet esse animæ purgatio. Signanter dixit Sapiens: *Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta.* Iusti enim seueri sunt sui ipsorum iudices, & circa suos defectus perpetua exercent iudicia, ea dolore, confessione, satisfactione expiando. Impiorum consilia, emendationem de die in diem differendo, fallacia sunt, & quæ scipsos maximè fallunt. Vnde in hæc verba Gregorius: *Reprobrorum proprium est, semper prava agere, & nunquam qua egerint retractare. Sed hac in re quomodo seipsos fallunt, ostendit. Sicut non sentimus quomodo crescunt membra, proficit corpus, mutatur species, &c. (hæc quippe omnia nobis nescientibus aguntur in nobis) ita mens nostra, per momenta viuendi, ipso curporum vsu à semetipsa permutatur, & non agnoscimus, nisi vigilanti custodia ad interiora nostra residentes, profectus nostros quotidie defectúsque pensemus.* Hinc ergo, qui agendæ pœnitentiæ tempus prætermittit, se ipsum perditè fallit, quòd paulatim crescentibus culpis, nec ea cognoscere, & multo minus per confessionem illis mederi potest. Ei igitur qui salubriter pœnitere & confiteri vult, non est diu differenda confessio. Peccatorum confessio est quasi animæ scopa, iuxta illud Dauidicum: *Meditatus sum nocte cum corde meo, & exercitabar, & scopebam spiritum meum.* Atqui domus quæ frequenter scopis purgatur, raras & modicas sordes habet facillimeque vertitur: sin verò rarò purgetur, innumeras sordes contrahit, nec nisi multo labore sordes auferuntur. nam & aqua multa aspergenda, ne, quo plus verris, eo densiorem puluerem excites, qui & domum ipsam magis

Lib. de oration. cap. 6. *Simile.* *Prou. 12.* *Moral. in lib. lib 15. cap. 8.* *Simile.* Confessio animæ scopa. *Psal. 76.* *Simile.*

magis commaculet, & in oculos tuos inuolet, & in ipsum pauimentum recidat: & præterea interdum abradenda ferro terra, multáque vis adhibenda. Eodem planè modo qui sæpius peccata committit, & pauciora habet quæ confiteatur, & facilius multo id præstat, quum & citius ea recordetur, & clarius à Deo illuminetur, & certius in singulis compungatur. At qui in menses aut annum differt, tam ingentem, vt plurimum, peccatorum molem condensat, & vt loquitur Abacuc, *ita sibi aggrauat densum lutum*, vt nisi difficillimè aceruum illum explicet atque euoluat, nec sine magna lachrymarum copia vtiliter confiteatur. Illis enim maximè tunc opus erit, ne puluis peccatorum sine tali compunctione potius iterum in oculos reiiciat, mentémque magis commaculet, quàm purget. Peccata enim sine iusto dolore recordari, est peccati magis fomentum quàm remedium: quia vt *tristitia pœnitentiam in salutem stabilem operatur*, ita absque tristitia non nisi voluptatem, ad confirmandam iniquitatem, recordatio peccati generat. Nec lachrymis modò vtcunque aspersis, sed acri etiam compunctione opus erit, vt vera contritio confessionem integram atque legitimam eliciat. Quemadmodum sunt nonnulli, qui cùm primùm vident gladium rubigine aliqua affectum, illum statim exacuunt & perpoliunt, vt ad omnem vsum paratus semper sit; alij semel in anno, alij nunquam, nisi sint in extrema necessitate constituti; vnde sæpè accidit, vt, quum maximè necesse sit, gladium è vagina educere nequeant; ex quo efficitur, vt vtrumque in sterquilinium proiciatur: sic sunt nonnulli, qui quum intelligunt, animam crimine aliquo esse contaminatam, confestim se conferunt ad expolitorem, hoc est, ad confessarium, vt expurgetur, & expietur, & expoliatur; qui omnium & prudentissimè & saluberrimè faciunt: alij non nisi post annum, aut in extremo mortis periculo id præstant; quotuot est acerba & periculosa conditio. Est porrò confessio quasi quædam rationum nostrarum supputatio inter nos & Deum, codexque rationarius de debitis à nobis cum Deo contractis, vnde quotidie dicimus: *Dimitte nobis debita nostra.* Atqui vt ille mercator nunquam rem faciet, nec ille œconomus domino suo bonas rationes vnquam reddet, qui non nisi post annum do illis reddendis cogitat; sic profectò Deo non placet, suamque salutem in maximum discrimen adducit, qui non nisi post annum confitetur, data illi interim confitendi opportunitate,

Abac. 2. *Pictum in Ezec. cap. 21.* *Simile.* Confessio codex rationarius. *Simile.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

& peccatorum grauitate præsentem medelam postulante.

Simile. Qui semel tantùm in anno in Paschate confitetur, & videns alios omnes ad confessionem pergere, vadit & ipse, vt mundetur cum aliis; quum toto anno præcedente dissolutam vitam agens, & creberrimè peccans, nullam eorum rationem subduxerit; similis est carbonario alicui, qui subitò in vrbem veniens, vidénsque lotricem aliquam lintea mundantem, se celeriter tunica sua, cum qua longo tempore carbones coxisset, exuens, eam rogaret, vt nulla interposita mora, suam quoque tunicam ita mundare velit, sicut cætera lintea candidissimè lota cernit. Nam vt huic carbonario rectè responderet mulier, absurdum illum petere, quum tunica illa carbonaria non ita vnica lotione dealbari possit; sed variâ priùs operam requirat, quàm vt ad pristinum suum candorem vestis ita diu denigrata redeat: hic superficiali isti pœnitenti respondeti possit: *Denigrata est super carbones facies tua. Non potest tam citò Aethiops dealbari, nec varietates suas pardus tam citò immutare.* Magnam priùs animi compunctionem, diligẽtem peccatorum supputationem, meliorem anteactæ vitæ rationem adferri oportuit. Contra istos pœnitentiæ dilatores pulchrè sic scribit Chrysostomus: *Peccantes non dolere magis Deum indignari facit & irasci quàm peccare. Tu quidem hominem exacerbans, & amicos, & vicinos, & tamitores rogas, & pecunias impendis, & multos absumis dies accedens & supplicans Deo autem exacerbato, desitamus & recedimus, & delitijs ac ebrietati vacamus? Quomodo non inde magis eum irritamus?* Dedit igitur Christus Redemptor Ecclesiæ suæ remittendi peccata potestatem; sed dedit & retinendi: vt intelligamus ad remissionem consequendam, magnam ex parte nostra diligentiam requiri. Neque enim remittit aut retinet Ecclesia prout vult, sed prout pœnitẽtes suos venia dignos aut indignos animaduertit: quare confessionem delicti necessariò flagitat, & ad frequentem confessionem sedulò hortatur. Vide etiam quædam huc pertinentia in Dominica 3. Quadragesimæ, textu primo circa *demonium mutum.*

Ierem. 4. Ierem. 13.

Homil. 28. ad pop. Ant. Simile.

5. *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.*

Consortia bonorum. LOCVS moralis de bonorum consortio ac societate diligenter retinenda. Si Apostolus iste Thomas cum cæteris

teris adfuisset, quando Christus ingrediens ianuis clausis, ostendit illis manus & latus, cum cæteris haud dubiè Christi resurrectionem credidisset. Sed quia cum eis non erat, Christi apparitione & consolatione caruit, ideóque in incredulitatem solus incidit, cæteris credentibus; quia solus abfuit, cæteris in vnum congregatis. Adeò valet quod Scriptura dicit: *Cum electo electus eris, & cum peruerso peruerteris.* Et iterum: *Qui cum sapientibus graditur, sapiens erit: amicus stultorum similis effitietur.* Et rursum: *Si videris sensatum, euigila ad eum, & gradus ostiorum illius exerat pes tuus.* Nec huius rei exempla in Scripturis desunt. *Benedixit Dominus domui Aegypty propter Ioseph, & multiplicauit tam in ædibus quàm in agris cuntibus eius subsistantiam.* Quid, quòd Saul ipse & impius, & impiè agens, Dauidem persequens, vbi ad locum venit vbi erat cuneus Prophetarum, *factus est etiam super eum Spiritus Domini, & ambulabat ingrediens, & prophetabat cum cæteris coram Samuele.* Eliseus Propheta quum à Ioram Rege impio rogaretur vt pro eo contra Moab Deum deprecaretur, respondit illi: *Viuit Dominus exercituum in cuius conspectu sto, quòd si non vultum Iosaphat Regis Iuda erubescerem, non attendissem quidem te, nec respexissem.* Ita propter Iosaphat Regem iustum, Ioram Rex impius seruatus est. Certè & Petrus à discipulis seiunctus, & in atrio Caiphæ solus, Christum negauit. Loth ab Abraham seiunctus, multa pertulit incommoda. 1. à Barbaris captus est. 2. facultates eius in Sodomis accensæ sunt. 3. inebriatus, stuprum duabus filiabus intulit. Appositè D Basilius: *Quemadmodũ suauia aromatum odoramenta proprium quiddam per aërem continentem spirant, quibus præsentes recreantur; ita vir bonus toti sibi commorantium contubernio salutaris & iucundus est.* Extincti carbones, ardentibus admoti, statim ardebunt. Accede ad titionẽ ardentem, hominem iustum; virtutis ignem citò concipies. *Vbi duo aut tres congregati fuerint in nomine meo* (ait Christus) *ibi ego sum in medio eorum.* Ergo in societate bonorum inuenitur Christus. Crates, Stilbonis auditor, quum vidisset adolescentem secretò ambulantem, interrogauit quid illic solus faceret. Cui respondenti, Mecum loquor, dixit Crates: *Cane, rogo, & diligenter attende ne cum homine maligno loquaris.* Censuit homine soto nihil periculosius, nisi magna ipse sit virtute præditus. Vnde illud alterius sapientis: Homo solitarius aut Deus aut bellua. Plura huc pertinentia vide in aliis Dominicis.

Pſal. 17. Prouerb. 13. Eccleſ. 6. Geneſ. 39. 3. Reg. 19. 4. Reg. 3. In hom. in Gordianum Mart. Matth. 18. Sen. lib. 1. epiſt. 11. Domin. 6. poſt Epiphan. text 2. & Dom. 3. poſt Pent. text. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Ioan. 10. DIXIT Iesus Pharisæis: *Ego sum pastor bonus. Bonus pastor animã suam dat pro ouibus suis. Mercenarius autem, & qui non est pastor, cuius non sunt oues propriæ, videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit: & lupus rapit, & dispergit oues. Mercenarius autem fugit, quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas, & cognoscunt me meæ. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis. Et alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili: & illas oportet me adducere, & vocem meam audient: & fiet vnum ouile, & vnus pastor.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Ego sum pastor bonus.* De pastorali Christi Redemptoris dilectione, cura, labore.

2. *Bonus pastor animam suam dat pro ouibus suis.* De officio boni pastoris, & dupliei eius charitate.

3. *Mercenarius videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit.* De mali pastoris vitiis & detectibus.

4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.* De veris notis & signis quibus suas oues Christus cognoscit.

5. *Et oues meæ cognoscunt me.* De cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria.

6. *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem: & animam meam pono pro ouibus meis.* De cumulatissima & longè maxima Christi Redemptoris in nos, & nostra erga illum dilectione.

1. *Ego sum pastor bonus.*

LOCVS moralis de pastorali Christi Redemptoris dilectione, cura, labore. Hoc enim pastoris vocabulo significat Christus, quantum nos diligit, quam curam nostri habet, quanto labore salutem nostrã procurauerit. Quæ tria paucis verbis explicabimus. Primum hoc ipsum dilectionis est, quòd non ab illis quæ dominium, potestatem, iudicium significant, se denominat Christus, non Creatorem cœli & terræ, non Iudicem viuorum & mortuorũ, non Regem regum, & Dominum dominantium; sed ab eo quod amorem notat

Christi In nos dilectio.

notat, & dilectionem sonat. Sicut aliàs dixerat; *Ego sum lux mundi, panis vitæ, vitis vera, via, veritas, & vita*; quæ omnia bonitatem dicunt, & beneficia nomina sunt: sic in hoc Euãgelio *Pastorem* se nuncupat, & *Pastorem bonum*, benignum, amantem ouium suarum, diligentem, industrium, laboriosum. Deinde dilectionem pastoralem sequentia verba declarant: *Ego animam meam pono pro ouibus meis.* De quibus mox aliqua dicentur. Rursum quanta hæc dilectio, quòd in cibũ & potũ seipsum nobis dederit! De qua re sic appositè Chrysostom°: *Quis pastor oues pascit proprio cruore? Et quid dico pastor? Matres multæ sunt, quæ post partus dolores, filios alijs tradunt nutricibus. Hoc autem ipse non est passus; sed ipse nos proprio sanguine pascit, & per omnia nos sibi coagmentat.* Et alibi de hac sua in nos pastorali dilectione Christum loquentem sic introducit: *Parentes sæpenumero liberos suos alijs alendos dederunt, ego autem mea carne alo, me vobis exhibeo, omnibus faueo, omnibus optimam de futuris ipsem præbeo. Qui in hac vita ita se nobis exhibet, multo magis in futura. Vestem ego frater esse volui, & communicaui carnem propter vos & sanguinẽ: & per quæ vobis coniunctus sum, ea rursus vobis exhibui.* Hæc est in hoc genere Christi dilectio plusquam pastoralis. Porrò alij pastores, vt ab ouibus suis magis diligantur, vestes suas humanas interdum deponunt, & vellus ouinum induunt, eóq; vestiti per agros incedunt. At Christus pastor sic oues suas dilexit, vt, *quum in forma Dei esset, seipsum exinaniuerit, formã serui accipiens, & habitu inuentus vt homo, cum hominibus cõuersatus*, hominum salutem operatus fuerit. Porrò Christus est ille bonus pastor, qui cùm haberet oues nonaginta nouẽ, id est, nouem ordines Angelorum, decies multiplicatum, tamen illis relictis, *venit ad vnam ouem quæ perierat*, genu humanum, *donec inueniret eam: & quum inuenisset eam posuit in humeris suis, gaudens*, &c. Venit enim *ad oues quæ perierunt domus Israël*: & in hoc Euangelio dicit, quòd *adhuc alias oues habet, quæ non sunt de hoc ouili* filiorum Israël secundùm carnem, *quas etiam oportet illum adducere.* Est hic ergo bonus pastor, qui non solum ouem perditam quærit, sed & ouile suum, aliis emptis ouibus, (*empti enim sumus pretio magno*) vehementer amplificat: vttam Gentium quam Iudæorũ illa vox sit: *Ipse Dominus Deus noster: nos autem populus eius, & oues pascuæ eius.* Hæc fuit Christi erga nos dilectio pastoralis. Sed nunc vide quantã nostri curam hic pastor noster Christus gerat. Hoc vt Christus exprimeret, cõparat se gallinæ, pullos

Ioan. 10.

Homil. 60. ad pop. Antioch.

Homil. 45. in Ioan.

Similia.

Philip. 2.

Luca 15.

Matth. 15. Ioan. 10.

2. Corinth. 6.

Psal. 99.

Christi cura pastoralis.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suos congreganti, qua nullum est sollicitius animal, nec magis tenere suorum amans: quod tribus modis manifestũ facit, vno quòd sub alis suis illos perpetuò fouet, altero quòd voce propriè materna illos assiduè congregat, tertio quòd æquè vnum pullum ducens sollicita est, ac si decem duceret. Nec enim illa voce, nisi dum pullos habet, vtitur, nec alia ferè auis, nisi perdix & phasiana, quæ siluestres quædam gallinæ sunt, ita pullos suos congregat. *Quoties* (inquit) *volui vos congregare, quemadmodum gallina cõgregat pullos suos sub alas suas, & noluistis!* Vox Christi congregantis nos sub vmbra alarum suarum est illa: *Venite ad me omnes qui laboratis & & onerati estis, & ego reficiam vos.* Item illa vox quum in templo clamauit: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat.* Rursum illa: *Ego sto ad ostium & pulso. Si quis aperuit mihi, intrabo, & cœnabo cum illo.* Sed & eius vox est, qui per Prophetas suos olim loquebatur: *Ego quasi nutritius Ephraim portabam eos in brachijs meis, & nescierunt quòd curarem eos. In funiculis Adam traham eos in vinculis charitatis, & ero eis quasi exaltãs iugum super maxillas earum, & declinaui ad eum vt vesceretur.* id est: Sicut arator diurno labore finito, aufert iugum ab ore bouis, vt vescatur; sic ego meorũ labores mediis consolationibus refocillo, & perpetuam eorum curam habeo. Christi etiam pastoris nostri vox apud Prophetam est, vbi de populo suo futuro dicit: *Ego ero ei murus igneus in circuitu, & in gloria ero in medio eius.* Est enim in medio nostri hic bonus pastor noster, sicut Rex in medio apum, vt omnes dirigat; sicut sol in medio cœli, & cæteræ stellæ ab eo lumen accipiant; sicut centrum in medio circumferentiæ, vt omnes lineæ ab eo dependeant; sicut magister in medio discipulorũ, vt omnes ab eo discant; deniq; sicut pastor bonus in medio ouiũ, quia bs̃q; acceptione personarũ omnes æqualiter amat, omnium salutẽ procurat, omnib⁹ iustitiã administrat. Porrò in modũ gallinæ æquè de vnoquoq; sollicitus est, ac de omnibus, iuxta illud Pauli: *Qui dilexit me, & tradidit semetipsum pro me.* Ex hac cura pastorali Christus, in terris quidẽ quum esset, *pertransijt benefaciendo, & sanãdo omnes oppressos à diabolo*, vt Petrus dixit; nunc autẽ in gloria Patris, *nobiscũ* tamen *est omnibus diebus, vsq; ad consummationem seculi*, vt ipsemet profitebatur; nempe per gratiam suam, per sacramenta salutis, *per alios pastores & doctores* quos Ecclesiæ suæ dedit, denique per spiritum sanctũ suum, quẽ misit in corda nostra, *ne relinqueret nos orphanos*, abiens ad Patrẽ. Sed de hac cura & prouiden-

Matth.23. *Matth.11.* *Ioan.7.* *Apoc.3.* *Osee 11.* *Simile.* *Zachar.2.* *Similia.* *Alter 2. Matth.28.* *Ephes.4.* *Ioan.13.*

prouidentia Dei paterna erga nos, iam in aliis Euangelijs aliqua diximus. Est præterea Christus pastor bonus, quia non solùm magna dilectione & ingẽti cura, sed etiam multo labore, salutem nostram procurauit. *Non enim corruptibilibus auro & argento, sed pretioso sanguine suo redemit nos à vana conuersatione nostra.* Vide super Dominicam Quinquagesimæ, text. 2. *Perambulabat quoq; vicos & castella, prædicans Euangelium regni*, vt oues errantes salutari cibo pasceret, & *dispersa congregaret in vnum. Eratis sicut oues errantes; sed conuersi estis ad Episcopum & pastorem animarum vestrarum.* Iacob hic Laban auunculum suum, cuius oues multis annis pauerat, alloquitur: *Viginti annis fui tecum. Oues tuæ & capræ steriles non fuerunt. Arietes gregis tui non comedi. Nec captum à bestia ostendi tibi: ego damnum omne reddebam. Quicquid furto periebat, à me exigebas. Die noctuq; æstu vrebar & gelu, fugiebatq; somnus ab oculis meis.* Boni & laborioli pastoris hæ voces erant. Sed multo verius ac fortius hæc omnia Christus Dominus Deo Patri, cuius oues pascebat, dicere potest: Triginta tribus annis in summa paupertate & humilitate seruiui tibi. Ne oues tuæ steriles essent, cælesti doctrina eas diligenter paui, *Docens in synagogis & in templo, quò omnes cõueniebant* sed & admirandis operibus atque exemplis, vt fructus bonorum operum facerent, instruxi. Omne damnum quod infernalis lupus illis intulit, ergo in corpore meo persolui, *portans iniquitates eorum*, vt *liuore meo sanarentur. & disciplina pacis eorum*, id est, disciplina per quam illi pacem apud te consequerentur, tibi reconciliati, teq́ placato, *super me esset*, & super corpus meum. *Neq; periit ex illis quisquam quos dedisti mihi, nisi filius perditionis*, id est, qui seipsum perdidit. Vt gregem tuum seruarem, æstu & gelu vrgebar, *non habẽs vbi reclinarem caput meum.* Somnus quoque fugiebat ab oculis meis, dum *pernoctarem in montibus in oratione Dei.* Sed & vltra hæc omnia pasco illos in perpetuum meo proprio sanguine; & carnem meam illis manducãdam in Sacramento sempiterno reliqui. Quod vt facerem, prius in cruce sanguinem fudi, & carnem meam crucifigendã dedi: noa ferens interim vt quisquã ex meis tangeretur, nec ipse Petrus, ecce vni ex satellitibus qui ad me capiendum venerant, auriculam gladio abscidi. *Torcular calcaui solus, nec erat de gentibus vir mecum.* Hæc & alia innumera de me pro nostra salute laboribus hic bon⁹ pastor dicere poterit, nõ *tumens turgio propter ingratũ Laban*, vt Iacob; sed plenus zelo, & ardens dilectione propter

Dom. 4. post. Epiph. tex. 2. Dom. Septuages. text. 1. Christi labor pastoralis pro ouium salute. *1 Pet. 2.* *Gen 31.* *Simile.* *Ioan 18.* *Esaie 53.* *Ioan. 18.* *Matth 8. Luce 2.* *Esaie 63.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

pter nos ingratos, qui tãti Pastoris dilectionẽ admirabilem, curam & sollicitudinem ingentem, labores maximos, debito amore & obsequio non prosequimur. Hęc Pastoris Christi cõsideratio, magnas in nobis mutuæ dilectionis flammas accendere debet. Monet nos Zacharias Propheta: *Si bonũ est in oculis vestris, afferte mercedẽ meam: & si non, quiescite.* Nempe prædixerat apud Prophetam Deus, quòd Iudæos desereret, dicens: *Non pascã vos. Quod moritur, moriatur, & quod succiditur, succidatur.* Moxq; ad Gẽtes sermonẽ cõuertens, quos *pauperes gregis* ibi vocat Propheta, mercedem sui laboris petit. Sed quænam hæc merces est? Non certè illa de qua statim subiungit Propheta Iudæorum impietatem subsannans; *Decorum pretium quo appretiatus sum ab eis: & tuli triginta argenteos, & proiecti illos in domũ Domini* quod fuit pretium proditori Iudæ datum. Et sic qui impiè ac flagitiosè viuunt, simili pretio ac mercede Christi labores compensant, quod sic alius Propheta expressit: *Si interrogauerit populus iste, Quod est onus Domini? dices: Vos estis onus Domini. Proiectam quippe vos, dicit Dominus.* Nẽpe onus Domini sunt qui impiè agunt, quos in magna patientia sustinet. Sed merces Domini est, vt eius voluntati faciamus, vt simus oues obsequẽtes. *Oues* (inquit) *meæ vocem meam audiunt: alienum autem non sequuntur, sed fugiunt ab eo.* Interrogat Propheta: *Quid retribuam Domino pro omnibus quæ retribuit mihi?* moxque respondet: *Calicẽ salutaris accipiam, & nomen Domini inuocabo.* Hæc est perpetua commemoratio mortis Dominicę, & laborum Christi pastoralių grata recordatio. Sed sequitur præterea: *Vota mea Domino reddã coram omni populo eius.* Vota videlicet quæ in baptismo omnes emittimus, de Satana abrenunciando, qui alienus ille est, quem sequi non debemus.

Zachar. 11.

Ierem. 23.

Ioan. 10.

Psal. 115.

2. *Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.*

Boni pastoris officium.

LOcus moralis de officio boni pastoris. Quum enim se bonum pastorem Christus vocasset, antequam quid ipse facturus sit, exponat; ostendit quid sit demũ esse bonum pastorem & quid esse mercenarium, qui non est bonus pastor. Dicit ergo bonũ pastorem & hoc nomine dignum illum esse, qui sic oues ipsi commissas diligit, vt non solùm (quod in præcedẽtibus docuit) *vocet eas nominatim*, id est, singulorum curam habeat, & *agnoscat vultum pecoris sui*, vt alia Scriptura dicit; nec solùm *vt educat eas*, scilicet ad pascua idonea, *vt sit potens*

Ioan. 10. Prou. 27. 1 Pet. 5.

potens exhortari in doctrina sana, quod Paulus pastori præscribit. Nec denique tantùm *vt ante eos vadat*, bonis exemplis præluceat, factus *forma gregis ex animo*, vt Petrus loquitur: sed etiam vt, vbi res id postulat, vitam & sanguinem pro salute gregis fundere non dubitet. Hæc autem tanta obligatio ex duplici charitate oritur, vnicuique pastori prorsus necessaria. Prima charitas erga Christũ est, altera erga proximum, & oues ipsas, quarum curam suscepit. De priori Christus ad Petrum dicit: *Diligis me plus his? Pasce oues meas.* Quæ verba considerans diuus Chrysostomus, *Quum de Ecclesia*, inquit, *præfectura agitur illi soli in medium prodeant, qui ita charitate reliquis excellunt, quãtum corporis magnitudine Saul reliquum populum superauit quum in Regem crearetur.* Erat autem ab humero & sursum, omnibus excelsior. Fieri enim non potest vt Christi officio bene fungatur, qui Christum præ cæteris nõ diligit. Christus medicus animarum nostrarum fuit. *Medicina autem, quam Christus attulit, ministri & cooperarij sumus* (ait Gregorius Nazianzenus) *quotquot alijs præponimur. Quèmadmodum autem familia ac ministri medicorum* (ait S. Chrysostomus) *quo erga dominos suos benevolentia maiore afficiuntur, eo pluribus verbis in solandis ægris vtuntur, eo sollicitius & curiosius circa ægrum satagunt: sic in animarum cura pastoret.* Debet ergo pastor, vt Christi personam gerit, sic Christi viscera induere: vt sit *cibus eius*, id est, sola voluptas *facere voluntatem eius qui misit eum, vt perficiat opus eius*, sicut Christus de seipso loquitur. Sic Paulus: *Quotidie morior propter gloriam vestram, quam habeo in Christo Iesu Domino nostro.* Et iterum: *Non quæro quæ vestra sunt, sed vos. Nec enim debent filij parentibus thesaurizare, sed parentes filijs. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris, licet plus vos diligens, minùs diligar.* Hic est alius bonus pastor, qui verè potuit dicere: *Imitatores mei estote, sicut ego Christi.* Reges terræ non nisi eos prouinciarũ suarũ gubernatores & Proreges constituunt, quos sibi fidelissimos, & honoris regij studiosissimos arbitrantur: ideoque, quantum fieri potest, sanguine sibi coniunctissimos præficiunt. Similem Christus affectum ab eis, qui eius vicem in terris tenẽt, postulat. Altera huius obligationis radix est charitas, qua erga ouile ipsum prædict⁹ esse pastor debet, & habere viscera Pauli sic loquentis: *Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scãdalizatur, & ego nõ vror?* Vnde D. Chrysostomus: *Nullus sic sua deflevit peccata, sicut Paulus aliena. Ideo optat anathema esse pro fratribus suis in carne.*

Tit. 1. Ioan. 21. 1 Petri 5.

Ioan. 21.

Lib. 2. de Sacerdotio.

In Apologet.

Simile.

De prouidentia Dei serm. 1.

Ioan. 4.

Exemplum.

1. Cor. 15.

2. Cor. 12.

1. Cor. 11.

Simile.

2. Cor. 11.

Hom. 7. de laudibus Pauli.

Universidad de Deusto
Biblioteca

ne. Vnde acerbius tulit illos nõ saluari, quàm seipsum perire. Huius etiam affectus & illa verba sunt: *Quid eligam ignoro, coarctor autem è duobus, desiderium habens dissolui, & esse cum Christo, multo magis melius. Permanere autem in carne necessarium propter vos. Et hoc confidens scio, quia manebo & permanebo ad profectum vestrum, & gaudium fidei.* Ecce in tali conflictu, vbi hinc summum bonum suum, totaque beatitudo, illinc ouiũ vtilitas stabat, vicit amor ouium. Sic D. Martinus Turonensis Episcopus, morti proximus, flentibus circum se suis, & dicentibus; *Cui nos pater derelinquis? inuadent gregem tuum lupi rapaces*; sic orat ad Dominum: *Domine, si populo tuo sum adhuc necessarius, non recuso laborem.* Certè in quibus sunt flagrantis charitatis indicia, eos Deus ad officium pastorale vocare solet; quod de Moyse, de Petro, & de Paulo his verbis notauit S. Augustinus: *Petrum, post percussum gladio Malchum, factus est pastor Ecclesiæ. Moyses, post percussum Aegyptiũ, quem abscondit in sabulo factus est Rector Synagogæ. Pauli sauitia, Ecclesiam persequentis siluestre erat vitium, sed magnæ fertilitatis indicium.* Hæc ille. Chrysostomus amicum suum Basiliũ fraude quadam ad Episcopatum suscipiẽdum induxerat. Eius rationem hãc postea reddit, eo quòd periclitantem in iudicio amicum vt liberaret, in media pericula vltrò sẽ coniecit, nequidem ab amico rogatus; aliisque hoc eius factum postea improbantibus, respondit: *Ego aliter amare non didici.* Hinc enim coniecturam accepit Chrysostomus, eũ non secus oues Christi amaturum, quàm amicum dilexerat. Hæc igitur gemina dilectio, Dei & proximi, non vulgaris, sed ardens, & *præ cæteris*, vt Christus à Petro requisiuit, fortitudinis pastoralis radix & fundamentum est, quæ facit vt animam ponãt pro ouibus suis nonnunquam vel Dei gloria, vel salus ouium id postulat. Huius fortitudinis pastoralis exempla aliqua in alia Dominica protulimus. Sed excelluit in hoc genere S. Thomas Cantuariensis Archiepiscopus, qui mortem minitante sicario, *Ego verò*, inquit, *pro Domino meo mori paratus sum, vt Ecclesia Anglicana meo sanguine pacem & libertatem assequatur.* Quod & factum est.

Philipp. 1.

Exemplum. Seu Sulpitius in vita eius.

Contra Faustum lib. 22 ca. 70.

Exemplum. Chrysost. lib. 2. de Sacerdotio.

Ioan 21.

Dom. 2. Aduent. tex. 6.

Exemplũ. In vita eius apud Surium, & in nostro Apologetico.

3. *Mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, quia mercenarius est, &c.*

Mercenarius quis.

Locus moralis de mali pastoris vitiis & defectibus. Hunc mercenarium Christus vocat, quia solum præsentem mercedem sui laboris respicit, ouium salutem nõ respicit. Quum pastor proprias oues pascit, earum maximam curam habet, quia ad eum pertinẽt. Qui alienas oues mercede conductus pascit, quia non sunt propriæ oues, frequẽter eas ita negligit, vt venienti lupo, aut aliis periculis, obijcere se nolit propter salutem ouium. Iacob pascebat oues auunculi sui Laban, non proprias. Dauid pascebat oues patris sui Isai. Moyses pascebat oues soceri sui Ietro. Et tamen mercenarij in sensu Christi non erant, sed tanquam proprias sic pascebant eas. Omnis pastor Ecclesiasticus pascit oues Christi, nõ suas: officio quidem, cura, commissione, dilectione suas, adeoq; proprias, vt Christus hic loquitur; sed proprietate non suas, at Christi, qui *suo sanguine eas acquisiuit*, factus propterea *Caput super omnem Ecclesiam*. Mercenarius ergo hic dicitur, qui affectu talis est, *qui* (vt ait hic Christus) *non est pastor*, affectu scilicet, etsi officio; *& cuius oues non sunt propriæ*, affectu nempe & dilectione, etsi officio sint propriæ. quod aliis verbis expressit, dicens: *Quia mercenarius est, & non pertinet ad eum de ouibus*: id est, non curat ouium salutem, sed suum commodum. Est itaque mercenarius hoc loco sicut aduocatus conductitius, sed auarus, qui clientis causam perfunctoriè agit; quia non pertinet ad eum de causa, siue cadat, siue obtineat. Bonus pastor est sicut ipsemet reus, suam ipsius causam acerrimè agẽs; ideoque omnem sibi factam iniuriam studiosè amplificans, & omnia iuris remedia diligentissimè inquirens. Hunc mercenarium describit Ezechiel: *Lac comedebatis, & lanis operiebamini: gregem autem meum non pascebatis. Quisquis enim* (ait Augustinus) *ita Præpositus est, vt in eo quòd Præpositus sit gaudeat, & honorem suum quærat, & commoda sua sola respiciat, se pascit, non oues, & mercenarius est.* Est autem hic mercenarius duplex. Alter ex fine & occultus, alter apertè flagitiosus. Ex fine & occultus est, qui spe lucri aut honoris pascit; sed fine scãdalo vjuit. De hoc dicit Christus quòd *non est pastor*, id est, ait S. Gregorius, *Pastoris nomen non meretur, quia plus terrenam substantiam quàm oues diligit.* De istis dicit Apostolus, quòd *per occasionem Christum prædicant, non propter bonam voluntatem*, & ex charitate. *Docet autem per occasionem, non casté* (ait Augustinus) *qui propter sua commoda, siue pecunia, siue honoris & laudis humanæ, id facit.* De istis ait S. Hieronymus: *Ignominia est omnis sacerdotis, propriis studere diuitiis. Ma-*

Act. 20. Ephes. 5.

Simile.

Ezech. 34.

Leo. de Pastoribus. cap. 2.

Mercenarius duplex.

Hom. 14 super Euang.

Philip. 1.

De verb. Do. erm. 49.

Epist. ad Nepotianum.

gna

Universidad de Deusto
Biblioteca

gna sanè ignominia ; quia facit eos ex bonis pastoribus turpes mercenarios. Nec ignominia hæc tantùm est, sed & magna stultitia. Bonus enim pastor & temporale commodum accipit, quia meretur (*Dignus est enim operarius mercede sua*) & mercedem quoque æternam non amittit, quia ad necessitatem illud accipit, non ad cupiditatem, nec principaliter illud quærit, sed *illud omne sibi adiici* intelligit, & non nisi per accidens dari: ideoque, *quum apparuerit princeps pastorum, percipiet immarcescibilem gloriæ coronam.* Sed mercenarius ita bonum & commodum suum temporale auidè prosequitur, vt propter illud vnum perdat alterum, & propter vilius perdat excellentius, & propter momentaneum perdat æternum. Duo fratres, quorum maior natu ex legitima vxore, minor ex concubina natus fuerat, mortuo cõmuni parente, hæreditatem ex loci consuetudine sic diuiserunt, vt sortibus iactis alter hæreditatem diuideret, facta diuisione eligeret alter. Quum super natu maiorem sors diuidendi cecidisset, posuit ex vna parte totam hæreditatem, quoad omnia bona tam immobilia quàm mobilia: ab altera parte posuit concubinam, quæ in partem hæreditatis cesserat. Minor natu, carnali amore ductus, matrem concubinam eligit, hæreditate tota excidit. Sic mercenarius, sic quilibet animalis & carnalis homo, auarus, ambitiosus, luxuriosus, vt carni & carnalibus bonis adhæreat, amittit cœlestia. Capo, si in ventre deplumetur, pullos gallinaceos libenter alet; non amore pullorum, sed vt ab illis calefiat. Sic mercenarius pastor, filios spirituales ad se colliget & fouebit; nõ ex amore ouium, sed vt plurimis eorũ, & bonis tẽporalibus calefiat ac foueatur. Alterum genus mercenariorum descripsit Christus, quũ de Pharisæis diceret: *Quæ dicunt, facite; quæ autem faciunt, nolite facere. Dicunt enim, & non faciunt. Mercenarios enim nostros* (ait Augustinus) *in his verbis designauit.* Vterque iste mercenarius *videns lupum venientem*, siue ille hæreticus sit, rapiens gregem, & mactans ac perdens, siue malus ac improbus sit, qui aut terrore, vt potentes, impediunt, ne liberè data potestate vtantur; aut blanditiis & muneribus, vt adulatores, corrumpunt, vt officium suum negligant, siue denique diabolus sit, qui oues ad peccandum induxit; *fugit, & dimittit oues.* Nihil prorsus durum pati, nullam rei familiaris aut honoris iacturam subire vult. Ideo adhuc *venientem lupum fugit*, non expectat donec veneris, donec vim

Luca 10.

Matt. 7. 1. Pet. 5.

Simile.

Matth. 23. Tract. 46. in Ioan

vim aliquam intulerit. Stat post principia, primus in fuga, postremus in prælio; nempe hunc lupi videre priores & magis murum quàm piscem reddidere. *Canis enim mutus est non valens latrare*, sed attentus ad offam. De his Ezechiel: *Quasi vulpes in desertis Prophetæ tui Israël erant.* Rectè hypocritæ mercenarij vulpes vocantur. Nam vt vulpes non nisi domesticis auibus insidiatur, gallinis, pullis, anseribus, anatibus; sic isti mercenarij hypocritæ familiares suos maximè decipiunt: & vt in vulpe sola pellis aliquid valet, caro ad nihil est vtilis; sic hypocritæ mercenarij exteriora magni æstimantur: interiora nullius sunt pretij. Sequitur in Ezechiele: *Non ascendistis ex aduerso, neque opposuistis murum pro domo Israël, vt staretis in prælio in die Domini.* Sed vberius Zacharias Propheta: *Dixit Dominus ad me; Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti.* De hoc enim docendi genere in alia Dominica diximus. Sunt autem vasa pastoris stulti, vas oleo vacuum, pera absque cibo, fistula rauca, quæ vix possit audiri, baculus ferreus qui vno ictu miseram ouem interficiat. Ideo subiungit Propheta: *Quia ecce ego suscitabo* (id est, suscitari permittam in pœnam peccati) *pastorem in terra, qui derelicta non visitabit* (suis videlicet commodis & voluptati totus deditus) *dispersum non quæret*, quia fistulam raucam habet, quam oues audire nequeunt, *& contritum non sanabit*, quia oleum secum non tulit; *& id quod stat non enutriet*, quia peram vacuam habet; *& carnes pinguium comedet*, suo soli honori studens; *& ungulas eorum dissoluet*, baculo ferreo percutiens, omnia faciens *potius ad destructionem quàm ad ædificationem*; & contra id quod de Christo pastore bono Esaias scribit, *clamabit quidem, vt audiatur foris vox eius, eritque tristis ac turbulentus, & acceptor personarum, & calamum quassatum conteret, & linum fumigans extinguet.* Hoc enim facit baculus ferreus pastoris stulti, qui non (vt de Christo Principe pastorum dicitur) *in veritate educet iudicium*; sed sine iudicio facit iudicium; potentioribus parcens, tenuiores emungens. Dat veniam cornis, vexat censura columbas. Ideo ad hunc pastorem stultum sic adhuc loquitur Propheta: *O pastor & idolum, derelinquens gregem.* Verè idolum talis stultus pastor est. *Os enim habet, & non loquitur; oculos habet, & non videt; aures habet, & non audit; pedes habet, & non ambulat*, vt officium faciat. Solùm manus habet vt munera palpet, vt lac & lanam accipiat. Sed nec loquitur sanam doctrinam, nec videt peccata populi sui, nec audit querelas innocentum,

Esaiæ 56. Ezech. 13. Simile.

Zachar 11. Dom. in ramis palm. Textus.

1. Cor. 13. Esaiæ 42.

Psal. 113.

Universidad de Deusto
Biblioteca

nec pedem mouet vt disciplinam Ecclesiasticam seruet. Quare sic Propheta Zacharias concludit: *Gladius super brachium eius, & super oculum dexterum eius.* Gladius Dei vindictam significat. Ille super brachium dexterum & oculum dexterum cadet, quia omnia ministrè & prauè faciet, omnia simistrè & prauè videbit. *Brachium eius ariditate siccabitur*, vt nullum opus fructuosum exerceat: *& oculus dexter eius*, qui fidei oculus est, vt supra explicauimus, rectique iudicij *tenebrescens obscurabitur.* Ita videlicet, *cæcus cæcum ducet, & ambo in foueam cadent.* & (vt alius Propheta dicit) *Erit sicut populus sic Sacerdos.* Sicut populus omnium rerum ignarus est, sic erit & stultus pastor ac mercenarius. *Ecce enim* (ait ad illos mercenarios Augustinus) *lupus oui guttur apprehendit. Diabolus fideli hæresim, adulterium, ebrietatem persuasit. Tu taces, non increpas, ne fortè offendas. O mercenarie, lupum venientem vidisti, & fugisti. Respondet fortè: Ecce hic sum, non fugi. Fugisti, quia tacuisti: tacuisti, quia timuisti:* timuisti, quia tua commoda quæsiuisti. Certè Christus pastoribus Ecclesiæ suæ futuris dixit: *Ecce ego mitto vos sicut oues in media luporum.* Quasi diceret: Non deerunt lupi qui vobis & gregi vestro insidiabuntur. Hostes & insidiatores habebitis. Nec volo tamen vt fugiatis. Pulchrè Chrysostomus: *Quis vnquam pastor mittat oues in medio luporum, & non magis, si viderit lupos, congregat oues, & abigit lupos? Sed bene est quod non dixit, Ite in medio luporum, sed dixit: Ego mitto vos in medio luporum. Vos infirmi, sed qui mittit vos, potens est.* Mittit Christus, & qui misit, non solùm potestatem dedit pascendi, sed & robur ac gratiam lupos omnes fortiter abigendi. Sancti Episcopi non verbo tantùm & prædicatione, sed morte quoque sua ac passione lupos vicerunt. De qua re sic Augustinus in concione ad populum: *Locus iste, quando B. Martyris corpus pertussum est, plenus lupis erat. Sed vicit tot lupos vna ouis capta, & impleuit locum ouibus vna ouis occisa.* Pastor ergo, ne mercenarius fiat, solam missionem suam consideret, quis eum miserit ad quid, & qua virtute & ad quos. Pericles, Athenientium Princeps, quoties vestem clauatam & prætextatam magistratui propriam induebat, eam aspiciens, dixit: *Attende tibi Pericles. Liberi sunt quos ipse regis, Græci sunt, oues Athenienses sunt.* Pastor quisque, quoties vestem Sacerdoralem, aut stolam pastoralem induit, dicat & sibi: Attende tibi N. Regis Ecclesiam, *quam Christus suo sanguine acquisiuit*; Regis oues quas *Dei Filius liberauit.* Christiane

Matth. 15. *Esaiæ 24.* *Tract. 46. in Ioan.* *Matth. 10.* *In ferm. de Pentecost.* *Enar. in Psal. 32. conc. 2.* *Plutarchus in Pericle.* *Exemplum. Act. 20. 1. Pet. 2.*

stiani sunt, *vncti in sacerdotium regale. Ciues & domestici Dei facti sunt.* Hæc te meritò moueant, ne vel tanto emptos pretio, tua culpa perdas; vel ad tantam dignitatem vocatos, aliqua vanitate contemnas; vel sic tibi coniunctos, aliqua ignauia negligas. Sed & habitum tuum Sacerdotalem considera, ne, solis terrenis immersus, mercenarius fias. Amictus pudorem, Alba conscientiæ puritatem, Cingulum castitatem, Stola obedientiam, Manipulus temperantiam, Casula, quæ te totum contegit, charitatem significat. His indutus, altari deseruis, pro grege tuo sacrificium offers, & vitæ verbum ouibus tuis administras. Totius hodie calamitatis, quæ Ecclesiam penè oppressit, pastores mercenarij causa maxima fuerunt. Quare de illis copiosiùs dici debuit. *Ephes. 2.* Habitus Sacerdotalis.

4. *Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.*

LOcus moralis de veris notis & signis, quibus suas oues Christus cognoscit. Nam vt Christus tanquã bonus pastor cognoscit oues suas, & vocat eas nominatim, & agnoscit vultum pecoris sui, & nouit qui sunt eius, & curam eatum habet, & diligit eas: quæ omnia in hoc verbo, *cognosco*, intelligi possunt, & ad boni pastoris officium pertinent, de quo iam diximus, dicturi adhuc in alio textu pluratim ipsæ oues certa aliqua nota, certis signis cognoscuntur. Certè in ouibus naturalibus vna & eadem nota, vnus & idem character est, quo & suas oues dominus ouium, ipsèque pastor recognoscit & quo alij sciunt has esse talis domini oues. Videndum ergo ad nostram instructionem, moréque formandos; quæ sit vera nota, quæ rubrica, quæ signa, quæ proprietates ouium Christi, vt & nos sciamus an simus, quod esse prætendimus, de numero ouium Christi, quas ille pro suis agnoscet. Hanc notam ouium suarum Christus expressit: *In hoc cognoscent omnes quòd discipuli mei estis, si dilectionem adinuicem habueritis.* Hæc est nota ouium Christi, & est nota naturalis; quia Dei dilectio nulla esse potest, vbi proximi dilectio non est, vt alio in loco ex ratione centri & circumferentiæ ostendimus: ideoque ouis Christi esse, Christum pastorem diligere & audire nemo potest, qui proximum suum non diligit. *Sola charitas discernit filios Dei à filijs diaboli*, vt docet sanctus Augustinus. De hac virtute in alia Dominica latè dicemus. Sed aliq; sunt ouis proprietates & signa. Christus enim suos neque leoni, neque tauro, neque cani, neque vlli alteri animali compatat, sed ouitantummodo. Et

Quid Christi proprietates.

1. Nota ouis Christi. *Ioan. 13.* *Dom. 1. Quadrag. text. 3.* *Tract. 5. in epist. Ioan.* *Dom. 13 post Pentecost. text. 4.*

Matth. 10. 2. Nota. diserte dicit, *se suos mittere tanquam oues.* Ouis autem animal est mirabiliter suo pastori obediens, quæ sola voce aut fistula ad caulas reducitur. Quum Dauid obedientiam populi Israëlitici amplificare vellet, sic ait: *Qui deducis velut ouem Ioseph.* Obedientiæ virtus propria est homini Christiano, siue obedientiam fidei spectes, siue obedientiam mandatorum. Neque enim creditur Christi doctrinæ fine magna obedientia, quam Paulus vocat, *captiuare intellectum in obsequium Christi*: neque mandata Christi seruantur sine singulari obedientiæ virtute, vnde Petrus nos vocat *filios obedientiæ, non configuratos prioribus desiderijs*, &c.

Psal. 79.

2. Cor. 10.

1. Petri 1.

Porrò obedientia fidei quàm sit propria & necessaria nota veri Christiani Catholici, in altero Promptuario latè deduximus. Ouis est animal simplicissimũ, pacificum, & maximè innocens. Nec alijs animalibus vllo modo nocet, nec cum sui generis pugnax est. Nec minitatur cornibus, vt boues; nec dentibus laniat, vt lupi; nec calcibus ferit, vt equi; nec voce terret, vt leo; nec vnguibus rapit, vt felis; nec venenũ habet, vt vipera. Hæc quoque propria nota est Christianorũ, quam Christus his verbis expressit: *Beati pacifici, quoniam hi filij Dei vocabuntur.* Sed & natura ad pacem nos formauit, vt in præcedenti Dominica dictum est. Hanc ouium Christi notam diuus Petrus his verbis tradit: *Deponentes omnem malitiam, & omnem dolum, & simulationes, & inuidias, & omnes detractiones, sicut modo genitili infantes, rationabiles, sine dolo, lac concupiscite, vt in eo crescatis in salutem, si tamen gustastis, quoniam dulcis est Dominus.* Hanc notam & proprietatẽ Paulus sollicitè in suis Corinthijs desiderat. *Timeo* (inquit) *ne sicut serpens Euam seduxit astutia sua, ita corrumpãtur sensus vestri, & excidant à simplicitate quæ est in Christo Iesu.* Ouis porrò vt est animal innoxium, ita & simplex est, ac malorum patiens; quæ etiam nota Christianis ouibus non secus est propria & necessaria, quàm præcedentes. Dicit enim Christus suis ouibus: *In patientia vestra possidebitis animas vestras.* Dicit iterũ. *Ego mitto vos sicut oues in medio luporum. Estote ergo simplices sicut columbæ, & prudentes sicut serpentes.* Simplices esse oportet in patientia malorum, quæ lupi inferunt: Prudentes in confessione & conseruatione veræ fidei; sicut serpens totum corpus ictibus exponit, vt caput illæsum seruet. Laudatur Iob in Scripturis quòd vir esset *simplex & rectus.* Sola ouis, quum ad occisionem ducitur, non vociferatur, vt porcus; non reluctatur, vt taurus; non recalcitrat, vt equus; sed prorsus

3. Nota.

Matth. 5.

1. Petri 2.

2. Cor. 11.

4. Nota.

Luca 11. Matth. 10.

Iob 1.

prorsus obmutescens, nec os aperit, nec vim vllam facit. Vnde & mansuetissimum animal est, ab omni ferocia & contentione alienissimum. Vna ouis vox est, siue offendatur, siue pascatur, Ba, ba. Siue in aduersis, siue in prosperis, etiam quum iugulo culter apponitur, nihil nisi suum Ba resonat. Talis est verè ouium Christi in qualibet fortuna æquabilitas, *vt nunquam recedat laus Dei de ore eorum*, sed cum beato Iob dicant: *Dominus dedit, Dominus abstulit. Sit nomen Domini benedictum.* Sic de martyribus canit Ecclesia: *Caduntur gladijs more bidentium. Non murmur resonat, non querimonia. Sed corde tacito, mens bene consia conseruat patientiam.* Hanc animi mansuetudinem suas oues expressè docuit Christus, dicens: *Discite à me quia mitis sum & humilis corde.* Hanc notam in suis Hebræis agnouit Paulus, dicens: *Rapinam bonorum vestrorum cum gaudio susceptistis.* Hanc notam docet suos Christus, dicens. *Si quis vobis aufert tunicam, date ei & pallium*: sicut sanè *ouis coram tondente se obmutescit.* Nempe perpetuam mansuetudinem animi, absque irâ, odio, cupiditate vindictæ, suis ouibus inesse Christus vult. Talis Christi ouicula Paulus erat, Apostolus tam sapiens & eruditus *Vsque in hanc horam* (inquit) *& esurimus, & sitimus, & nudi sumus, & colaphis cædimur, & instabiles sumus*, (id est, incertis vagamur sedibus) *maledicimur, & benedicimus; persecutionem patimur, & sustinemus; blasphemamur, & obsecramus.* Quid hac oue Christi mansuetius? Quid eodem Apostolo sapientius? Erat idem ad omnem fortunam paratus. *Scio* (inquit) *abundare, scio & penuriam pati.* Siue pascebatur in bonis pascuis, siue percutiebatur baculo pastorali, semper suum Ba resonabat, vt vera ouis Christi; eandem animi tenorem, eandem tranquillitatem seruabat. Rursum, ouis est animal valde timidum, & lupum vehementer exhorrescit: quem vbi primùm à longè viderit, non curiosè contemplatur, non expectat appropinquantem; sed mox, eo longissimè consepcto, ad pastorem suum fugit, sub eius brachijs securam sperat. Sic vera ouis Christi, peccatum & peccati authorem diabolum debet perpetuò timere, fugere, exhorrescere, & Christo vero pastori indesinenter adhærere, dicens: *Sub vmbra alarum tuarum protege nos*: quia etiam, vt Prophetæ prædixit, *Sub vmbra eius viuemus in Gentibus.* Hic perpetuus & acris timor peccati, & horror diabolo, alia est veræ ouis Christi nota verissima. *Beatus homo qui semper est pauidus.* Sic Iob: *Semper quasi tumentes super me fluctus timui*

5. Nota.

Matth. 11. Hebr. 10.

Matth. 5.

1. Cor. 4.

Philip. 4.

6 Nota.

Psal. 16. Thren. 4.

Prou. 28. Iob 31.

Eccles. 21. timui Deum. Rursum alia Scriptura: *Quasi à facie colubri fuge peccatum.* Quod autem fugimus, exhorrescimus. De hac
Dom. pas. tex. 1. fuga & horrore peccati in alia Dominica diximus. Iam verò non lupum tantùm, vt hostem suum capitalem ouis timet, sed (vt refert Aristoteles) quum currunt simul, ad proprium pedum suorum strepitum magis, quàm ad aliud quicquam expauescunt. Certè & in Christi ouibus salubertimus
In lib. de anim. malibus. 7. Nota. est timor propriatum affectionum, & actionum. Vnde sanctus Iob: *Verebar omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti.* Hunc timorem Dauid exoptat, dicens: *Confige*
Iob 9. Psal. 118. Psal. 35. Iob. 13. 33. Psal. 18. *timore tuo carnes meas: à iudicijs enim tuis timui. Iudicia enim Dei abyssus multa. Et quis erit mundus in conspectu eius?* Quare clamat idem Propheta: *Ab occultis meis munda me Domine.* Sed & Apostolus ex hoc timore ait: *Nihil mihi conscius*
1. Cor. 4. *sum, sed non in hoc iustificatus sum. Qui autem iudicat me, Dominus est.* Et istæ ergo oues sanctæ, Iob, Dauid, Paulus, timebant sonitum pedum suorum, timebant desideria & affectus suos, opera & actiones suas timebant. Fratres Ioseph, quum primò in Ægyptum descenderent nihil timentes,
Genes. 43. multa mala perpessi sunt; in secundo descensu omnia timentes, (in domum enim introducti, *exterriti dixerunt; Propter pecuniam, quam retulimus, subijcere nos vult seruituti, &c.*) omnia prospera inuenerunt. Nempe timor iste est sicut stimulus infirmorum, excitans ad virtutem. *Qui timent Domi-*
Eccles 2. Eccles 1. *num, præparabunt corda sua.* Est sicut antidotus ægrorum, purgans à peccato. *Timor Domini expellit peccatum.* Est quasi
Exodi 20. diæta fortium, ne peccent. *Venit Dominus, vt timor illius esset in vobis, & non peccaretis.* Sed timor iste filialis est, non seruilis; ex Dei dilectione, non ex metu pœnarum proficiscens.
8. Nota. Iam præter hæc omnia, ouis animal maximè sociale est, à solitudine abhorrens, turmatim semper libenter ambulans, & gregi suo perpetuò adhærens. Talis etiam est vera ouis Christi, quæ non secus corpori eius, quod est Ecclesia, adhæret, quàm capiti Christo; optimè sciens, non posse se habere Deum patrem, nisi habeat Ecclesiam matrem; & frustra se agnoscere Christum pastorem, nisi & alios eius vicarios pastores audiat, dicente ipso Christo de talibus: *Qui vos*
Luca 10. Matth. 18. *audit, me audit.* & rursum: *Si Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus.* De hac vnitate gregis Christi necessariò retinenda, in altero Promptuario diximus. Sed &
9. Nota. illud quoque in ouibus obseruare licet, quòd, quum eas pastor ad propria pascua deducit, vbi vberrimè pascentur, dum interea

interea per extremos ac signatos agrorum limites transeunt, non patitur eas saturari, sed obiter tantùm & carptim herbam carpere. Sic omnino Christus pastor noster in hac peregrinatione nostra non nisi carptim nos pascere permittit, & solis necessariis contentos esse vult, vt terrena ista, quasi carnis ad Nilum, non nisi transeuntes gustemus; sed in cœlesti patria, quò nos ducit, vberrima nobis pascua præparauit, vt in alia Dominica ex parte declarauimus. De quibus Prophe- Ezech. 34.
ta dicit: *In pascuis vberrimis pascam oues meas, in montibus* 10. Nota. *excelsis Israël*, id est, videntium Deum. Postremò oues delectantur salicum frondibus, etsi amaris; malunt que salis vti pascuis, quàm dulcibus. Sic oues Christi veritatem mordentem & mortificationem carnis libentius admittunt, quàm falsitatem adulantem, & vitæ mollitiem. Sic ergo Christus cognoscit oues suas; & nos inter illas, si tales oues sumus.

5. Et oues meæ cognoscunt me.

Christi cognitio omnib. necessaria. Matth. 25.

LOCVS moralis de cognitione Christi, omnibus Christianis necessaria. Est quidem maxima felicitas à Christo cognosci, sicut summa miseria non cognosci, & tristem illam vocem audire; *Nescio vos.* Sed est maxima necessitas, vt nos quoque Christum cognoscamus. *Qui enim ignorat* 1. Cor. 14. *ignorabitur.* Quare Christus non contentus dixisse, *Ego cognosco oues meas*; addidit præterea: *& cognoscunt me mea.* Docet non satis esse vt in eum credamus, atque adeò mandata eius seruemus; sed vult præterea vt eum cognoscamus. Certè Regibus huius seculi satis obtemperat populus; etsi eos nunquam viderint, nunquam cognoscant. Imò Persarum Regibus (quod & de Mexicano, ac Peruano Regibus in India occidentali legimus) mos erat, vt à suis subditis nunquam, vel certè rarissimè conspicerentur, maiestatis scilicet regiæ tuendæ causa. At Christus Rex noster ac Redemptor vult à nobis singulis cognosci, quotquot oues eius sumus. Ratio est, quia eum imitari debemus, quia *conformes*
Rom. 8. *fieri imagini Filij Dei* prorsus necesse est. *Dei Filius fa-*
Serm. 8. de Temp. *ctus est filius hominis* (ait Augustinus) *non solùm vt omnia patiendo à peccatis nos liberaret, sed etiam vt homo factus, exemplo suo ad virtutum exempla nos accenderet.* Sic & sanctus Leo: *Dominus Dauid factus est filius Dauid, qui tate-*
De Nat. Domini, serm. 2. *ris exemplo prodesset & merito.* Quare quum discipulorum pedes lauaret, dixit: *Exemplum dedi vobis, vt & vos alter*
Ioan. 13. *alterius lauetis pedes*; id est, vt inuicem supportetis, vnde Apostolus: *Alter alterius onera portate, & sic adimplebitis le-*
Gal. 6.

Universidad de Deusto
Biblioteca

gem Christi: quam videlicet exemplo suo nos docuit, non verbo tantum. Et iterum: *Supportantes inuicem, & donantes vobismetipsis, si quis aduersus aliquem habet querelam, sicut & Dominus donauit vobis, ita & vos.* Sic suo exemplo Christus ad charitatem nos hortatur: *Vt diligatis inuicem sicut & ego dilexi vos.* Suo exemplo ad mansuetudinem nos hortatur: *Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde.* Suo exemplo ad patientiam malorum nos instruxit; dicente Petro: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquēs exemplum, vt & vos sequamini vestigia eius.* Suo exemplo ad tolerandas iniurias nos hortatur. *Non est seruus maior Domino suo. Si me persecuti fuerint, & vos persequentur.* Suo exemplo ad maledicta & contumelias ferendas, nos & præcessit & docuit. *Non est discipulus super magistrum. Si patremfamilias Beelzebub vocauerunt, quanto magis domesticos eius?* Suo exēplo docuit nos perpetuam cum proximis pacem seruare: *Vnusquisque vestrum* (ait Paulus) *proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Etenim Christus non sibi placuit.* Christum igitur, omnémq; eius vitam & actiones, non doctrinam tantum cognoscere debemus, vt eius exempla imitemur. *Hæc est enim vita æterna* (id est, via ad vitā æternam necessaria) *vt cognoscant te solum Deum, & quem misisti Iesum Christum.* Quum filij Israël à serpentibus ignitis in deserto interficerentur, erexit Moyses, iubente Deo, æneum serpentem *vt omnis qui aspexerit eum, sanaretur. At sic oportet exaltari Filium hominis*, ait Christus, id est, sic oportet omnes in Christum in cruce exaltatum aspicere, in eius sacratissimam passionem, innumerarum virtutum codicem perspicuum & plenum, oculos cōiicere: vt à peccatis serpentinis liberentur. Sic Paulus: *Curramus ad propositum nobis certamen, aspicientes in authorem fidei, & consummatorem Iesum.* Qui rectè in stadio currere vult, eos, qui priùs cucurrerunt, diligenter intuetur, vt meliùs currat. Si de nocte alicui necessariò ambulandum esset, & vnica esset lucerna, cuius ductum sequeretur, nónne eius lucernæ vestigia ante oculos semper haberet? At dicit Christus: *Ego sum lux mundi, Qui sequitur me, non ambulat in tenebris.* Omnes absque Christo *ambulant in vanitate sensus sui, tenebris obscuratum habentes intellectum.* Sed Christus est *lux quæ illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum.* Hanc ergo lucem ante oculos perpetuò habere, eam probè cognoscere, quanti referat, perspicuum est. Non enim omnibus lucet, quia *tenebræ eum non comprehenderunt.* Lumine fidei

Coloss. 3.
Ioan. 13.
Matth. 11.
1. Petri 4.
Ioan. 15.
Matth. 10.
Rom. 15.
Ioan. 17.
Numer. 21.
Ioan. 3.
Hebr. 12.
Simile.
Ioan. 8.
Ephes. 4.
Ioan. 1.

fidei lux illa comprehenditur; sed luce charitatis clarè cognoscitur. *Qui enim dicit se in Christo* (per fidem) *manere, debet sicut ille ambulauit, & ipse* (per charitatem) *ambulare.* At id fieri nequit, nisi priùs constet quomodo Christus ambulauit, nisi tota eius vita priùs liquidò cognoscatur. Vnde Paulus: *Sicut accepistis Iesum Christum Dominum*, id est, sicut eum cognouistis, & de eius vita instructi estis, *in ipso ambulate.* Veteri populo dictum fuit: *Attendite ad Abraham patrem vestrum, & ad petram vnde excisi estis.* Et Christus ipse Iudæis dixit: *Si filij Abrahæ estis, opera Abrahæ facite.* Sed nunc maior nobis ad imitādum & cognoscendum proponitur. *Abraham enim vidit diem Christi, & gauisus est.* Nunc enim *vnigenitus de sinu Patris, ipse enarrauit nobis.* Non iam ampliùs filij Abrahæ, sed serui Christi sumus. Hic est petra vnde excisi sumus: nam ex eius latere fluxit ille sanguis quo redempti sumus. Hac de causa gloriatur Paulus *se nihil scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum*, vt in præcedentibus explicatu est. Sed & pręter hæc omnia, vt Christo conformemur, ipse Christus sua nos & doctrina exteriùs & gratia interiùs formar, atq; ad sui imaginē nos effingit. Sicut autē qui à pictore aliquo effingi ad viuum vult, debet intentis oculis ipsum perpetuò pictorem intueri; & si oculos vel minimum ab eo deflectat, pictor eius verum vultum non assequitur, sic omnino vt conformemur imagini Filij Dei, vt ipse filius Dei nos ad sui similitudinem effingat, formet, atque componat, necessariò ipsum formatorem nostrum Christum perpetuò intueri, & in eius oculos nostros oculos defixos habere oportet. Si enim ab eo semel oculos auertimus, ad rerum terrenarum amorem conuersi, nihil amplius in nobis Christus operabitur. Adeò verum, adeò necessarium est quod Christus hîc dicit: *Oues meæ cognoscunt me.* Vitæ Sanctorum multum ad pietatem iuuant, quatenus imitatores Christi fuerunt. Sed vita Christi ipsius omnibus Christianis debet esse exploratissima. Ille enim Sol iustitiæ, & lux ipsa est, omnes illuminans. Cæteri quasi stellæ & luminaria sunt ab eo illuminata, nec nisi partem luminis habent, certāsque virtutes, & in certo gradu, quas de plenitudine Christi acceperunt.

1. Ioan. 2.
Coloss. 2.
Esaiæ 51.
Ioan. 8.
1. Ioan. 1.
1. Cor. 2.
Dom. 1o Albis text. 3.
Simile.

6. Sicut nouit me Pater, & ego cognosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.

Christi cumulatissima in

Locvs moralis de cumulatissima & longè maxima,

Universidad de Deusto
Biblioteca

nos dilectio.

Christi Redemptoris in nos, ouiculas suas, dilectionē. Quum enim dixisset Christus, quòd & ipse cognosceret oues suas, ouésque ipsum cognoscerent, vtique non simplici notitia vtrobique, sed cum charitate & dilectione coniuncta, vt suam erga oues cumulatissimam, & qua maior esse non potuit, dilectionem ostenderet, hæc verba subiecit; docens, se quidem diligi à Patre, eo quod Pater eius gloriam quærat, non ipse suam. (*Ego*, inquit alibi, *non quæro gloriam meam: est qui quærat & iudicet*) & Pater ei *nomen* dabit *super omne nomen, in quo omne genu flectatur, &c.* Ieque vicissim Patrem diligere, eo quòd *non faciat voluntatem suam, sed Patris* & eius gloriam in omnibus quærat: deinde similem esse & reciprocum amorem inter se & oues suas. Quod vt ex sua parte ostendat, subiunxit: *Et animam meam pono pro ouibus meis*, de reciproco oulum amore nihil dicit, sed necessariò subintelligendum relinquit. Hoc ergo in loco cumulatissimus hic Christi in nos amor explicandus est, vt quid, & quantum ex parte nostra tanto amori debeatur, hoc modo intelligatur. Dicit se *animam suam ponere* (id est, sponte vitam fundere; vnde alibi dixerat: *Ego pono animam meam, & iterum sumo eam, & nemo tollit eam à me pro ouibus suis.* Dixerat paulo antè Christus: *Maiorem charitatem nemo habet, vt animam suam ponat quis pro amicis suis.* Et certè Christus moriens, efficaciter quidē pro solis amicis mortuus est, idque pro futuris amicis, post conuersionem singulorum, nō pro iis qui antea amici fuerant. Cæterùm Christi charitas in eo adhuc magis commendatur, quo sufficienter pro omnibus, tam amicis quā inimicis, tam electis quàm reprobis, animā suam posuit; fuit enim *propitiatio pro peccatis totius mundi*; & quòd pro ipsis amicis tunc mortuus est, quum adhuc inimici essent. Et hanc charitatem cōmendat Paulus, etsi inferiores cuiusdā generis charitatem Christi hic exprimat, seu modestiæ admirabilis causa, seu de sola efficaci redemptione loquens. Ait enim Apostolus: *Christus, quum adhuc infirmi essemus, secundū tempus pro impijs mortuus est. Vix enim pro iusto quis moritur. Nam pro bono forsitan quis audeat mori. Commendat autem charitatem suam Deus in nobis, quoniam, quum adhuc peccatores essemus, Christus pro nobis mortuus est.* Expendit Paulus diligenter, quod Christus non solū pro amicis suis (quia tales futuri erant) sed etiā pro inimicis (quia tales tunc erant) animam suā posuit. Nam postea dicit: *Cùm inimici essemus, reconciliati sumus Deo.* Et vide quot nomi-

Ioan. 10.

1. Ioan. 2.

Rom. 5.

Mortis Christi beneficium.

nibus

nibus beneficiū hoc cōmendat. Vocat enim nos *inimicos, infirmos, impios & peccatores*, vt sic intelligeremus, à quot malis 1.
Christus nos per suā mortē liberauit. *Infirmi* eramus, quia de 2.
biles & inualidi ad omne bonū opus. *Impij* eramus, quia diuinę volūtati refractarij & rebelles viximus. *Peccatores* eramus, 3.
quia contra rationis regulam, mentisque rectitudinem peccauimus. *Inimici* Dei eramus, quia per peccatum omnis amicitia nostra cum Deo dissoluta fuit. Addit alio in loco, quòd 4.
etiam *mortui* eramus. Deo scilicet vita vt Deo frui, vel secūdū 5.
Deū viuere nobis ex nobis planè esset impossibile. *Cùm* (inquit) *mortui essemus in delictis nostris, cōuiuificauit nos in Christo, &c.* Hęc omnia expendēs Paulus, reciprocum nostrum in Christū amorē his verbis efficacissimè tradit: *Charitas Christi vrget nos, æstimantes hoc, quoniā si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt, & pro omnibus mortuus est Christus: vt & qui viuit, iam non sibi viuat, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Supplet hoc loco Paulus reciprocū illum ouium erga Christū amorem, quem Christus in Euāgelio tacuit, quia illum sermonē nondum portare poterant discipuli eius. Vóluit enim Christus dicere; *Ego animam meam pono pro ouibus meis, & oues meæ animam suam ponent pro me*: quēadmodum dixerat; *Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrē.* Ephes. 2. 1. Cor. 5.

At nunc Paulus hoc disertissimè dicit, quia Spiritū sanctum tum ille, tum ad quos scripsit, acceperant, qui, quæ Christus dicere prætermisit, docuit atque suggessit omnia. Verba Pauli expēdemus. *Charitas Christi vrget nos.* Charitas Christi pro infirmis, pro impiis, pro peccatoribus, pro inimicis, pro mortuis animā suam ponentis, Christi inquam Filij Dei, dilecti à Patre vnigeniti, in quo sibi cōplacuit, animam quoque suam 1.
ponentis non vulgari modo, sed per mortem Crucis, cuius & 2.
ignominia maxima, & dolor extremus fuit, *Charitas* quoque 3.
& pura dilectio, non aliqua obligatio, nō præceptū aut mandatum, nō vlla ex sua parte necessitas. Hæc pura, & tanta, & 4.
in tali persona, & propter talē causam, & etiam ob talem finem, vt non solùm nos reconciliaret Deo Patri, sed etiam vt *cōuiuificaret, & conregnare & considere faceret in cœlestibus*; 5.
hæc tam admirabilis & tam ineffabilis *charitas Christi vrget* Ephes. 2.
nos. id est, vrgere, premere, compungere, vehementes mutuæ charitatis stimulos addere, ardentes faces admouere, ingentes flammas excitare in cordibus nostris debet. Primùm, quia Gratitudo debita Pass. Christi beneficio.
amorem amore cōpēsari oportet: & vt inter homines ingratitudinis nota nihil infamius, nihil benefactori durius, gratitudine

Universidad de Deusto
Biblioteca

Domin. infr. à Oct. Nat. Dñi. Dom. 1. post Epiph. tex. 1. Dom. Quinquag. tex. 2. Valer. Max. lib. 2. cap. 2.

tudine verò nihil iucundius, nihil splẽdidius est, sic inter nos & Deum: idque eo magis: quanto est inter nos & Deum inæqualitas innnitè maior. De hac gratitudine erga Dei beneficia, in aliis iam Dominicis diximus. Magna laus apud Romanos fuit Q. Metelli, quòd non dubitaret, Consul quum esset, pro Quinto Callidio prætore cãdidato supplicare populo, eo quòd olim tribunus plebis legem tulerat, qua pater huius Metelli in ciuitatem restitueretur. Magna laus Augusti Cæsaris, qui pro gregario milite, olim pro salute eius in prælio Actiaco fortiter dimicante, in aduocationem descendisset. Vrgebat hos magnos Principes, obscurorum hominum vulgaris quædã charitas. Quid ni nos vrgeat in causa ęternæ salutis, Filij Dei tam immẽta charitas? Deinde vrgere nos debet hæc Christi charitas: quia huiusmodi gratitudinis officiũ Deus à nobis diserte exigit. In veteri lege liberationem à seruitute Ægyptiaca, non solùm ceremonia solemni Agni Paschalis celebrare, sed etiam disertis verbis profiteri populus

Exodi 12. iubetur: *Obseruabitis ceremonias istas. Et cùm dixerint vobis filij vestri, quæ est ista religio? Dicetis eis: Victima transitus Domini est, &c.* Similiter iubetur quotãnis acceptæ terræ Chanaan

Typus.

Deu. 26. beneficium profiteri. *Cùm intraueris terram quam Dominus Deus tuus daturus est tibi possidendam, tolles de cunctis frugibus tuis primitias, &c. accedesq; ad sacerdotẽ qui fuerit in diebus illis, & dices ad eum: Profiteor hodie coram Domino Deo tuo, quòd ingressus sum in terrã pro qua iurauit patribus nostris vt daret eam nobis.* Hæc ceremonia, hæc recordatio, hęc professio pro tẽporali illo beneficio, figura est gratitudinis nostræ, pro beneficio multo maiori; illo videlicet, quod hoc significabatur, vt dato Ioanne Baptista, pater eius Zacharias plenus Spiritu

Luca 1. sancto, profitebatur, dicẽs: *Visitauit plebem suã, &c. sicut locutus est per os Sanctorũ, &c. Memorari testamenti sui sancti, quod iurauit ad Abraham patrem nostrũ daturum se nobis* (dedit autem semetipsum pro nobis in cruce) *vt sine timore, &c. seruiamus illi in sanctitate & iustitia,* &, vt Paulus ait, *vt mũdaret sibi populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum.* Hęc est

Tit. 2. gratitudo ad quam Christi charitas nos vrget, vt mox ex sequentibus Pauli verbis magis dicetur. Nunc, vt in veteri lege liberationis Aegyptiacæ fiebat, sic in noua perpetuam facimus, ritu solemnissimo, & sacratissimo, mortis Dominicæ commemorationem. Vult ergo Christus vt huius charitatis perpetuò simus memores. Certè vrget magis beneficij accepti obligatio, quàm vllius debiti contracti; quia plus vrget amor

amor quàm lex de contractibus: quod videmus in parentibus & filiis, quos amor naturalis centies plus vrget & impel- *Simile.*
lit ad benefaciendũ mutuò, quàm vlla lex possit impellere. Leges quidẽ cogunt: sed charitas vrget, perpetuo quodam & indefesso & acri stimulo ad opus impellit. Sed illos demum hæc Christi charitas vrget, qui Christi beneficiũ & fructum sentiũt. Qui à Rege ad honorem euectus est, quo magis ho- *Simile.*
nore delectatur, eo maiorem beneficij regij sensum habet, magis regẽ redamat, obseruat, colit. Quibus salus ęterna cordi est, qui peccatorũ suorum grauitatem expendunt, pœnas timent, veniam desiderãt: illos hæc Christi charitas, qua *propter delicta nostra mortuus est*, ad redamandum vrget. Quare Paulus de se, suiq; similibus dixit: *Charitas Christi vrget nos.* Sed nũc ad quid vrgeat, cum Paulo videamus: *Æstimantes hoc* (ait Paulus) id est, planè iudicantes certoq́ue inde cõcludentes, *quia si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt*, id est, omnes mori vicissim pro Christo debent. Quia si ille animam suã posuit pro nobis, debemus & nos animam nostram ponere pro illo. Hoc enim amoris vicissitudo postulat, & ad hoc vrget Christi charitas: quoties videlicet Christi gloria, vel salus nostra ac proximi id requirit. *Qui enim* *Luca 12.*
abnegauerit me coram hominibus, & ego abnegabo eum coram Patre meo. Rursum: *si compatimur, cõglorificabimur: Si commorimur, conuiuemus.* Affectu igitur & voluntate, totaq́ue animi *Rom. 8.*
propẽsione etiam ad corporalẽ mortem pro Christo subeundam, mors Christi nos vrget. *Hoc enim egit mors Domini, ne* *In exposit. inchoata, epist. ad*
mors amplius timeretur, ait S. Augustinus, iuxta illud Apostoli: *vt per mortem liberaret eos qui timore mortis per totam vi-* *Rom. Hebr. 2.*
tam obnoxij erãt seruituti. Sed vtcunque de hoc sit, certè charitas ad hoc nos vrget, vt prorsus moriamur peccato, moriamur prauis affectibus, moriamur huic seculo omnes. Vnde addit Paulus loco citato, explicãs quo modo propter Christi mortem omnes mortui sunt: *Vt & qui viuit, iam non sibi viuat, sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit.* Non sibi viuat, id est, nõ suam, sed Christi voluntatem faciat, non carnis desideria, sed Spiritus Dei consilia exequatur: non huic seculo *Rom. 8.*
nequã, sed imagini Filij Dei conformetur. *Vt existimemus nos mortuos quidẽ esse peccato, viuentes autem Deo in Christo.* Vnde Petrus: *Christo in carne passo, vos eadem cogitatione armamini*, id est, vos quoque in carne vestra patimini; *mortificantes* *1. Pet. 4.*
membra vestra quæ sunt super terram, & tollentes vnusquisque crucẽ suã post Christum. *Quia qui passus est in carne*, sensu iam dicto,

Universidad de Deusto
Biblioteca

dicto, *desiit à peccatis, vt iam non desideriis hominum, sed voluntati Dei quod reliquũ est viuat temporis.* Ad hoc nos Christi charitas, morientis pro omnib⁹, omnes vrget. In veteri populo, quia ad liberationem Hebræorũ omnes primogenitos Ægyptiorum vna nocte Angelus Dei interfecit, voluit Deus vt in ei⁹ beneficij gratitudinem omnes postea primogeniti Deo offerrentur, tam in hominibus, quàm in pecoribus, nisi quòd quorundam animalium primogenita redimi poterant. Hinc etiam & Christus à B. Virgine matre sua iuxta legem, in templo offerebatur. Atqui pro beneficio liberationis nostræ à seruitute peccati, & captiuitate diaboli percussit Deus vnicum suum primogenitum. *Proprio enim Filio suo nõ pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illũ.* Ad huius autem beneficij gratitudinem recognoscendã, vult Deus vt nos omnes nosmetipsos Deo offeramus, *exhibentes corpora nostra hostiam viuentem, sanctam, Deo placẽtem, rationabile obsequium nostrum.* Ad hoc Christi charitas nos vrget. Sibi viuunt, non Christo, qui omnem suam sollicitudinem in cibum, potum, vestitum, voluptates, honores & diuitias conferunt. Christo viuunt, non sibi, qui his omnibus vel contemptis, vel parcè vtentes, (*vtentes hoc mundo tanquã non vtentes*) curas suas & cogitationes omnes in Dei gloriam, suam ac proximi salutem, conuertũt. Si peritissimus lapidarius gemmam cẽtum mille aureis emeret, nemo dubitaret maximi valoris esse gemmam illã. Christus nos tanto pretio redemit, vt nostram ipsorum salutem magno in pretio haberem⁹. *Empti estis pretio magno* (ait Paulus) *glorificate ergo & portate Deum in corpore vestro.* Non vobis, sed Christo viuite, sicut ille non sibi, sed vobis vixit pro vobis natus, crucifixus, & mortuus. Ad hoc totum charitas Christi nos vrget. Ad hunc finem animam suam posuit pro ouibus suis.

Typus.

Rom. 8.

Rom. 12.

Christo, vel sibi viuere.

1. Cor. 7.

Simile.

1. Cor. 6.

7. Erit vnus pastor, & vnum ouile.

LOcus moralis de vitare Ecclesiastica firmiter à quouis Christiano retinenda quem in altero Promptuario Catholico, contra hæreticos nostri temporis, in hac ipsa Dominica tractauimus.

EVAN

EVANGELIVM DOMINICÆ III. POST PASCHA.

MODICVM *& iam nõ videbitis me, & iterum modicum & videbitis me, quia vado ad Patrem. Dixerunt ergo ex discipulis eius ad inuicẽ: Quid est hoc quod dicit nobis? Modicũ & nõ videbitis me, & iterũ modicum & videbitis me, & quia vado ad Patrẽ? Dicebant ergo: Quid est hoc quod dicit nobis, Modicum? Nescimus quid loquitur. Cognouit autem Iesus quia volebant eũ interrogare, & dixit eis: De hoc quæritis inter vos, quia dixi; Modicũ & non videbitis me, & iterum modicum & videbitis me? Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos, mundus autem gaudebit: vos verò contristabimini, sed tristitia vestra vertetur in gaudium. Mulier cùm parit, tristitiam habet, quia venit hora eius: cùm autem peperit puerum, iam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum. Et vos igitur nunc quidem tristitiam habebitis, iterum autem videbo vos, & gaudebit cor vestrum: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* *Ioan. 16.*

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.* De afflictione & tribulatione iustorum in hac vita.

2. *Mundus autem gaudebit.* De mũdi gaudijs vanis, caducis, & noxijs.

3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* De beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti patiuntur.

1. Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.

LOcus moralis de afflictione & tribulatione iustorũ in hac vita. Christus enim his verbis non solùm futuram Apostolorum suorum grauem perturbationem atque tristitiam, tempore passionis ac mortis suæ, prædixit, quia eo tunc tempore ad modicum eum non viderent, visuri tamen post modicũ, resurgentẽ; sed etiã futuram Apostolorũ, omniumq; iustorũ in hac vita variã tribulationẽ, in qua ad modicũ tẽpus huius transitoriæ vitæ Christus non videtur, sed post modicum huius tẽporis in æternum à iustis videtur, his verbis significat,

Tribulationes iustorum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Tract. 93. & 111. in Ioan.

gnificat, vt exponit sanctus Augustinus: qui sensus ex eo confirmatur, quòd addit hîc Christus: *quia vado ad Patrem.* Hoc enim non de mortis tempore, sed de gloriosa Ascensione necessariò intelligitur: qua peracta ad Patrem ascendit, suosque interim in terris variis tribulationibus exercendos, corrigendos, expoliandos reliquit. A quibus per mortem corporis iusti liberati, sentiunt suam tristitiam in gaudium verti, illudque impletur, quòd Christus hîc dicit: *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis*: quod vtique de sempiterno gaudio commodissimè intelligitur. De tribulatione iustorum in hac vita, iam in aliis Dominicis quædam diximus. Sed hîc loco proprio aliqua necessariò addenda sunt, prout Deus dabit. Plorant & flent in hac vita iusti, id est, variè tribulantur:

Ioan. 16.

Dom. 2. Aduentus, tex. 1. Dom. 4. post Epiph. tex. 1.

1. Exercitium virtutis. *Exempla.*

primùm ad perpetuum virtutis exercitium, tanquam electi Dei, & ab eo ampliùs coronandi. Esau reprobus nihil affligitur. Iacob electus viginti annis seruit Laban, & totidem annis amissi Ioseph luctum tulit, ac tandem in extrema senectute peregrinari in Ægyptum cogitur. De Ioseph, de Dauide, de Tobia idem superiùs annotatum est. Appositè sanctus Gregorius: *Iustus à delectationis transitoriæ iucunditate restringitur, quia & vitulus ad laboris vsum victurus, sub iugum retinetur, mactandus autem, in liberis pastibus saginatur.* Sic arbores frugiferæ in colligendis fructibus vexantur, lacerantur, spoliantur: sed diutissimè viuere permittuntur. Infrugiferæ intactæ stant, sed citiùs excidiuntur, vt in ignem mittantur. Ægris, quibus spes conualescendi vlla relicta est, nequaquam à medico, cuncta quæ appetunt, conceduntur. At desperatis ægris, omne quod desiderant, permittitur. Sic omnino periturі in æternum hîc interim bonis huius mundi saginantur, intacti illis fruuntur, & desideriis suis potiuntur: sed ad labores exercetur, ad fructus bonorum operum carpendos conuellitur, & multis quæ desiderat, priuatur, quem ad vitam æternam Deus destinauit. Parentes filios, de quibus spem habent, flagellant, desperatos sibi relinquunt, & vt volunt, viuere permittunt. Sed illis hæreditatem seruant, hos ab hæreditate repellunt. Tu gaude sub flagellis, quia tibi hæreditas seruatur. Noli puerilitèr contra Deum Patrem murmurare, quia sæpe te flagellat. Sicut medicus corpus attenuat, sanguinem extrahit, vitiosam materiam subtrahit, vt corpus sanet; sic Deus suos affligit, vt animam cœlo aptam faciat. Pisces maiores, ijdémq; meliores, non nisi in vasto & salso Oceano inueniũtur: pisciculi minores fluuiatiles sunt,

Marul. in Iob, lib. 21. cap. 4.

Similium congeries.

1. 2. 3.

4.

August. in Psal. 81.

5.

6.

& aqua

& aqua dulci aluntur. Gramina campi tota hyeme virent, sed in æstate marcescunt, saltem nec flores, nec fructus afferunt. Reliquæ arbores tota hyeme omni decore spoliatæ, quasi mortuæ videntur, prorsusque aridæ & infrugiferæ. At in æstate folijs virescunt, floribus ornantur, fructibus onustæ conspiciuntur. Hæc vita hyemis, futura & beata, iucundissimæ æstatis figuram habet. Deinde iustorum in hac vita tribulationes, non nisi optimarum virtutum exercitia sunt. Primùm in patientia iniuriarum, & persecutione propter iustitiam, de qua Petrus: *Si benefacientes patienter sustinetis, hæc gratia est apud Deum. In hoc enim vocati estis.* Deinde in pugna contra vitia. *Tentatio est vita hominis super terram.* Ideo enim arma gratiæ accepimus, fidem, spem, charitatem, fortitudinem spiritus, timorem Dei, vt contra diabolum, mundum, & carnem, omniaque desideria eorum fortiter pugnemus. Rursum in corporis castigatione. *Si spiritu facta carnis mortificaueritis, viuetis.* Hæc mortificatio membrorum est perpetua crux iustorum, quam post Christum ferunt. Præterea in desiderio patriæ cœlestis. *Heu mihi, quia incolatus meus prolongatus est, multum incola fuit anima mea. Lachrymæ meæ panes mihi die ac nocte fuerunt, dum dicitur mihi quotidie, vbi Deus tuus? Si enim dulcis est patria, amara est peregrinatio; si amara peregrinatio, tota die tribulatio*, ait Augustinus. Sed & multæ tribulationes iustorum, propter peccata aliorum. *Tabescere me fecit zelus meus, quia obliti sunt verba tua inimici mei.* Sic Paulus de fornicatione illius Cotinthij: *Ex multa tribulatione & angustia cordis scripsi vobis per multas lachrymas, vt sciatis quam charitatem habeam abundantius in vobis.* Sicuti enim (ait sanctus Basilius) qui cõsistunt in littore, eorum indolescunt vicem qui marinis fluctibus immerguntur, neque interim vllam adeunt iacturam propriæ securitatis, ob anxiam, qua periclitantibus condolent, cogitationem; sic qui vltraneo mœrore se affligunt ob peccata proximorum, haudquaquam per id lætitiam eximiunt suam, verùm auctiorem eam & cumulatiorem reddunt. Hæc ferè præcipua sunt tribulationum subiecta & materiæ quas in hac vita iusti perferunt, eademque sunt præclararum virtutum exercitia.

7.

Virtutũ exercitia, tribulationes iustorum.

1. *t. Petri 2.* 2. *Iob 7.* 3. *Rom. 8.* 4. *Psal. 83.* *Enarrat. in Psal. 83.* *Psal. 118.* 2. *Cor. 2.*

Porrò ad tribulationes iustorũ illud maximũ accedit commodum, quòd varijs & maximis solatijs etiam in hac vita permixtæ sunt. Habent Spiritum sanctorum consolatorem: qui (vt ait Paulus) *consolatur nos in omni tribulatione nostra*, non in vna aut altera, sed prorsus in omni: idque adeò, ait

Simile. Hom. 4. de grat. act. *Simile.*

Solatijs permixtæ tribulationes iustorum. 2. *Cor. 1.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

Apostolus, *vt possimus & ipsi consolari eos qui in omni pressura sunt.* Sic Iob inter grauissimos cruciatus diuinè philosophatur, & (vt notauit Augustinus) *magis post accepta damna corporis, quàm post accepta damna fortunæ.* Sic Ioseph in carcere suos concaptiuos solatur: *Cur tristior solito est facies vestra?* Vnde & diuus Petrus *Deus omnis gratiæ vos modicum passos perficiet, confirmabit, solidabitque.* Sunt verba tirmissimæ consolationis plena. Pisces primùm sale condiri solent, sed antequam manducentur, in aquam mittuntur. Iusti per tribulationes quasi sale condiuntur, vt peccatorum fœtores in illis extinguantur, néve putrefiant. Sed interim deducit eos Deus ad fontes aquarum, & abstergit omnem lachrymam ab oculis eorum. Faber ferrarius vbi ferrum in fornace molliuit, aqua mox aspergit, vt temperetur. Sic tribulationis ignis, aqua semper diuinæ consolationis aspergitur. Alia iustorum in omni tribulatione horrissima solatia sunt, conscientiæ pax perpetua, & æternæ retributionis spes firma: de quibus in alijs iam Euangelijs dictum est. Iustorum ergo in hac vita tribulatio nec tanta est, quanta esse putatur; nec ipsis iustis infructuosa est, nec ex parte Dei iniqua est. Vnde Propheta Regius: *Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto?* id est, qui de ipso labore ac dolore præceptum nobis facis, vt ipse dolor præceptum sit nobis? Sic enim exponit Augustinus. Posuit Deus laborem ac dolorem in præcepto omnibus iustis *Tempus est* (ait Petrus) *vt iudicium incipiat de domo Dei:* id est, vt modò iudicentur, qui pertinent ad domum Domini. *Et si iustus vix* (id est, non sine labore) *saluabitur, peccator & impius* (qui in hac vita non tribulantur) *vbi parebunt? Quomodo erunt tecum iniqui* (ait Augustinus loco citato) *quoniam nec suis fidelibus parcis, vt exercens & erudias eos?* Et paulo post: *Voluisti filios tuos erudire, & exercere laboribus, vt non essent sine timore, ne amarent aliquid aliud, & obliuiscerentur te verum bonum suum. Bonus est Deus. Si cessaret, & non misereret amaritudinem felicitatibus seculi, obliuiscerentur eius. Sed vbi angores molestiarum faciunt fluctus animæ, fides, quæ dormiebat, excitatur.* Hæc Augustinus. Deus ergo tribulationibus suos exercens, non modò non iniustus, sed etiam bonus hoc ipso ac misericors est. Non sunt ad regnum cœlorum idonei, qui dura & mala hîc interim perferre recusant. Gedeon ex mandato Dei eos qui prono corpore in terram aquis sese ingurgitabant, ab exercitu repellebat, omnibus quoque formidolosis & timidis priùs

Epist. 120. Greg. 40. Exempla.

1. Pet. 5.

Simile.

Apoc. 21.

Simile.

Psal. 93.

Enar. ibid. 4. Pet. 4.

Iud. 7. Allegoria.

priùs domum remissis: eósque solos ad bellum contra Madianitas elegit, qui caua manu aquam capientes, eam sicut canes lingua lambebant. Voluptatum amatores ad pugnam contra vitia idonei non sunt. Paucis contenti, & ad ardua perferenda parati, cœlo idonei sunt. Præceptores ab illis discipulis plus pensi exigunt, illos sæpiùs & acriùs examinant, de quorum profectu maiorem spem concipiunt. Notanda illa verba Tobiæ: *Benedictus Deus, qui, cùm eratis fueris, misericordiam facies, & in tempore tribulationis peccata dimittit.* Si tibi in carcere propter æs alienum posito saccu- *Simile.* lum pecunia plenum, quo æs exolueretur, in caput tuum aliquis proiceret, & ad tempus grauiter læderet, gauderes nihilominus accepta pecunia vnde posses liberari. Percutit suos Deus; sed percutiendo peccata dimittit, è carcere liberat, & ad futuram gloriam idoneos nos facit. *Nam & Hom. 66. ad pop. Antioch.* *fastum contrahit* (ait Chrysostomus) *& omnem excutit torporem, & ad patientiam vngit, & humanarum rerum vilitatem reuelat tribulatio.*

Simile.

Tob. 3.

2. *Mundus autem gaudebit.*

Mundi gaudia.

LOcus moralis de mundi gaudijs, vanis, caducis, & noxijs. Mundus, seu homines mundani, *conformantes se huic seculo nequam*, gaudia & voluptates semper, & in omnibus consectantur. *Aliquàndo ambulastis secundùm seculum mundi huius, facientes voluntatem carnis & cogitationum.* Hæc est vita, hoc gaudium mundi. Suam facere voluntatem, id est, vt Apostolus loquitur, *desideria carnis perficere, carnis curam facere in desiderijs, ambulare secundùm carnem*, id est, secundùm ea, quæ caro & sensualitas humana (quæ cum brutis nobis communis est) expetit & desiderat. Videlicet, vt vno pariter in loco Apostolos distribuit, *in æmulatione & contentione*, honores quærere: *in comessationibus & ebrietatibus*, ventrem pascere, ac genio indulgere: *in cubilibus & impudicitijs* libidinem explere. Rutiam in dolo, mendacio, & auaritia diuitias quærere. In detractione, vindicta, maleuolentia, iræ & inuidiæ satisfacere. Hæc sunt mundi studia, hæc eius gaudia. In his puppim & proram felicitatis suæ ponit. At hoc totum nihil aliud est, quàm *thesaurizare sibi iram in die iræ.* Tales cibi animam non pascunt, sed perdunt. *Ne desideres* (ait Sapiens) *de cibis eius in quo est panis mendacij.* id est, panis mendax & fallax, falsa, non vera voluptas. *Lætantur enim cùm malè fecerint, & exultant in rebus pessimis, quorum*

Ephes. 2.

Rom. 12. & 13.

Mundi gaudiũ impugnata nequitia.

Rom. 13.

Rom. 2.

Prou. 23.

Prou. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Serm. 37. de verb. Dom.

via perueršæ sunt, & infames gressus eorum. Appositè sanctus Augustinus: *Seculi lætitia est impunita nequitia. Luxurientur homines, fornicentur, ebriositate ingurgitentur, turpitudine fœdentur, nihil mali patiantur, & videte seculi gaudium. Ista mala & alia huic similia, non castiget fames, non belli timor, no morbus, non aduersitas villæ, sed sint omnia in rerum abundantia, in pace carnis, in securitate malæ mentis. Ecce, vides mundi gaudia.* Hæc ille. Sed vide iudicium Dei. *Laudatur peccator in desideriis animæ suæ, & iniquus benedicitur. Exacerbauit Dominum peccator. In multitudine iræ suæ non quæret.* id est, Deus præ magnitudine iræ suæ non percutiet peccatorē. Nam quando castigat mundum, non vult damnare mundum. Quàm diu ergo mundus gaudet, tam diu in statu damnationis est.

Psal. 9.

In mundo gaudere.

In mundo gaudere, & mundi gaudijs perfrui, est pecudum more voluptate affici, hominem exuere, virtuti nuntium remittere, rationis vsum abdicare, sensuum se, & rerum sensibilium mancipium profiteri, ex Christiano Epicureum fieri, ac denique sine Deo in hoc mundo viuere. *Beatum dixêre populum cui hæc sunt.* Sed contradicit quod sequitur: *Beatus populus, cuius Dominus Deus eius.* Nam vide nunc, quàm sunt hæc mundi gaudia, non solùm per se mala & turpia, sed etiam caduca & fluxa, fucata quoque & falsa. Primùm terminantur cum hac vita, nos autem ad sempiternam aspiramus. Huius porrò vitæ breuitas, quæ stultis longa videtur, talis est, vt de gaudijs eius sic ipsimet impij sublata scena, & finita tragœdia loquantur: *Quid nobis profuit superbia? aut diuitiarum iactantia quid contulit nobis? Transierunt illa omnia tanquam vmbra, in malignitate autem nostra consumpti sumus.* Et paulo pòst dicitur. *Spes impij tanquam lanugo est, quæ à vento tollitur, & tanquam spuma gracilis, quæ à procella dispergitur, & tanquam fumus qui à vento diffusus est.* Sunt verba significantissima. Spes impij est spes longæ vitæ, spes diuturnæ voluptatis, spes solidi & stabilis gaudij. Sed tam vana ac falsa hæc spes est, voluptas tam fluxa, gaudium tam breue est, vt eius breuitas vix ullis verbis exprimi queat. Lanugo per campos iacens, pulchra est, sed vno flatu venti tollitur. Spuma gracilis, elegans quidda est, & colore, & figura, sed à minima procella dispergitur. Fumus multum turget, altè ascendit, sed vno momento disparet. Alia Scriptura de hac vita dicit: *Vapor est, & ad modicum parens.* Hoc iam fumo minus est. Animalibus illis, quæ (vt scribit Seneca) iuxta Pontum genita, vnum degunt diem, manè orientia, meridie

Mundi gaudia caduca & falsa.

Sap. 5.

Similia.

Iacobi 4. In arat. collat.

meridie vigentia, vesperi senescentia atque obeuntia (& apud nos fungus quidam vna nocte crescit, postridie perit) si humanus animus ac ratio singulis daretur, noster hic affectus inesset, vt quæ ante meridiem decessissent, luctum ac lachrymas haberent; quæ verò integrum vixissent diem, penitus longæua & fœlicia haberentur. Sed vt illa insanire nos diceremus, sic nos insanire Deus, & Angeli, & beati, & sapientes omnes dicunt, qui in æternitatem oculos conijciunt. Vnde sic Sapiens ille Mathathias, Machabæorum pater, ad suos filios concionatur: *A verbis viri peccatoris ne timueritis:* 1. Machab. 2. *Gloria enim eius stercus & vermis: hodie extollitur, & cras non inuenietur, quia conuersus est in terram suam, & cogitatio eius periit.* Sic alia Scriptura: *Nolite confidere in Principibus, & in filijs hominū, in quibus non est salus. Exibit spiritus illorum, in illa die peribunt omnes cogitationes eorum:* omnes cogitationes de auro, & argento, de pulchris ædibus, de honoribus & prælaturis, de vxore & liberis, de comessationibus & conuiuijs, de ludis & iocis, de omni gaudio huius mundi. Vno momento omnia disparebunt, quasi non fuissent. *Diues & pauper obuiauerunt sibi*, in morte videlicet. *Vtriusque operator est Dominus*, vel potiùs *formator*, vt origo Hebraica habet. Qui amplos habet & certos redditus, potest liberaliter expendere: qui de die in diem viuit, nullo vnquam die facultatis suæ modum excedere potest. Stulti mundani sic voluptatibus vacant, & hæc gaudia sectantur, ac si pro certo haberent forte illa diuturna: at illi de die in diem viuunt, nec de vno crastino certi sunt. Magna igitur dementia, in re tam fluxa solidum bonum quærere. Voluptuarij, & gaudij mundani sectatores, *quasi in aqua scribunt, quæ nullum scripturæ vestigium retinet:* nam voluptatis cuiusliber cessante operatione, cessat & sensus. Hinc beatus Iob: *Ad modicum eleuati sunt, & non subsistunt, humiliabuntur sicut omnia, & auferentur, & sicut summitates spicarum conterentur.* Quæ vltima verba multo sensu fœcunda sunt. Habet spica frumenti præter casulas suas, quibus grana velut in carcere, recto tamen ordine, collocata inseruntur, summitates quasdam, videlicet stipulas & aristas proceras, quæ, à casulis granorum separatæ & disiunctæ, altius emittent sunt quæ asperæ, & acriter pungunt. Et spica quidem Ecclesiæ benè comparatur, in qua grana, id est, iusti tanquam in carcere concluſi, laboribus & tribulationibus præmuntur inter se tamen recto ordine, iuxta vocationem quisque

Similia. 1.

Pro. 22.

Similia. 2.

Greg. Nyssen. hom. 3. in Eccles. 3.

Iob 24.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suam; collocati, & charitatis vinculo colligati, optimè conspirant, suauiéque & benevolè viuunt. Stipulæ verò, & aristæ, peccatores sunt, maximè earum summitates, quæ & minùs solidæ, & magis asperæ sunt, impios homines, crudeles, inordinatos denotant; qui sic in diuino iudicio conterentur, sicut in area aristæ & stipulæ ad nihilum rediguntur. Sicut ignis stupæ applicatus statim extinguitur, sic gaudium ex rebus terrenis & fluxis ortum celeriter consumitur.

Vide plura infra Dominic. 2. post Pentecost. text. 1.

Simile.

Esaiæ 29.

Porrò gaudia mundi non nisi dormientium somnia esse, sacra nos docet Scriptura. Sic enim Esaias: *Sicut somniat esuriens, & comedit, cum autem fuerit expergefactus, vacua est anima eius; & sicut somniat sitiens, & bibit, & postquam fuerit expergefactus, lassus adhuc sitit, & anima eius vacua est: sic erit multitudo omnium gentium, quæ dimicauerunt contra montem Sion.* Compatat, iuxta literam, Romanorum vel Assyriorum victorum gloriam atque potentiam voluptati esurientium & sitientium, quando somniant se comedere & bibere; quæ tota voluptas falsa est & inanis. Tales sunt omnes mundi delicæ: quia ad momentum transeunt. Vnde

Eccles 34.

alio in loco: *Vana spes & mendacium viro insensato, & somnia extollunt imprudentes. Quasi qui apprehendit vmbram, & persequitur ventum, & qui attendit ad visa mendacia. Hoc secundum hoc visio somniorum.* id est: Mundi potentia, & gloria, & gaudia non sunt res solidæ & veræ, sed sunt visiones somniorum: & sicut spectrum ad imaginem alterius rei, non est eius rei substantia, ac neque vera imago & figura, sed ipsius imaginis visio, & secundùm imaginem quidem, sed non ipsa; sic mundi potentia, gloria, gaudium, quasi spectra sunt, secundum imaginem gloriæ & gaudij. Ideo Na-

Simile.

Daniel. 2.

buchodonosor vidit quidem gloriam mundi sed in somnijs. Ideo luculenter Dauid dixit: *Dormierunt somnum suum omnes viri diuitiarum: & nihil inuenerunt in manibus suis.* Et iterum: *Velut somnium surgentium Domine in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges.* id est: Tu Domine in tua vera gloria, & vero gaudio, euertes omnem hanc imaginem rerum, quas mortales opinione decepti, res solidas esse existimant, qualíque sublata scena ostendes illa omnia nihil præter somnium surgentium, & imaginem inanem fuisse.

Psal. 72.

Psal. 72.

Simile.

In mappa mundi, quam vocamus, videntur regna, provinciæ, maria, vrbes, variæque regiones. Totum tamen nihil nysi papyrus & attramentum est, in qua si gutta aquæ stillauerit, facilè corrumpitur, & delebitur totum. Cor hominis vanis

vanis huius mundi gaudiis affectum, est talis quædam mappa depicta, qui animo suo turres, castella, regna, honores, thesauros, & nescio quæ alia, vel sibi possidenda fingit; vel se possidere putat. Verùm hæc omnia non nisi papyrus & attramentum sunt, & picta animo tabella, quam vna febris, accedente morte, dicto citiùs dissoluit. Vnde Iob: *Gaudium hypocritæ ad instar puncti* Scribit S. Chrysostomus, ritisse se aliquando eorum testamenta, in quibus legerat, agros & tecta quoad vsum quidem illis legari, quoad dominium verò aliis: quum huiusmodi rerum solus reuera vsus hominibus concedatur, non dominium. *Domini enim est terra, & plenitudo eius.* Nos hospites tantum sumus & peregrini, qui tanquam diuersorio hoc mundo vtimur. Ita se verè res habet, quicquid mortalium opinio secus iudicet. Vera est Scriptura, quæ dicit: *Filij hominum, vsquequo gratis cordet vt quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium?* Omnia huius mundi quæ putantur bona, quæ filij hominum diligunt, vocat vanitatem & mendacium: quia non vera, sed falsa; nec solida, sed vana sunt. De hac re aliàs plura diximus. Sed & illud in mundi gaudiis consideratione dignum est, quòd vt tribulatio iustorum multa habet adiuncta solatia (vt iam dictum est) sic gaudia impiorum quàm plurima habent admixta incommoda. Nam & variam conscientiæ carnificinam perferunt (quia *non est pax impijs*, sed *contritio & infelicitas in vijs eorum, & viam pacis non cognouerunt*) & duram seruitutem seruiunt, finis cupiditatibus seruientes, ad quas explendas mille absurda, & iliberalia committunt; & maxima discrimina frequenter adeunt, labores grauissimos exantlare coguntur, (vnde aiunt ipsimet, *Lassati sumus in via iniquitatis*) & labores eorũ vt plurimùm non succedunt, (nam *telas aranea texuerunt, tela eorum nõ erunt in vestimentum*) & successus ipse auget cupiditatem, non minuit, & difficilius interdum est parta tueri, quàm quæsiuisse, ac postremò (quod est miserrimum) totum hoc gaudium in sempiternam definit miseriam. Quæ ferè singula in aliis iam Dominicis per occasionem tractauimus. Domin. 1. Quadrage. text. 8. Dominica 2. Quadragesi. text. 3. & Dominica Palmarum, text. 6.

Domin. in ramis palmæ, text. 6. & Domin. 4. Quadrage text. 6.

1. *Esaiæ 42.*
2. *Psal. 13.*
3. *Sap. 5.*
4. *Psal. 39.*
5. 6.
7.

3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium.*

Gaudia iustorum.

LOCVS moralis de beato exitu & catastrophe tribulationum, quas ad momentum iusti in hac vita patiuntur.

Domi. Septuagesim. par. 1. Domin. 3. Quadragesim. 2. Matth. 5.

Hunc locum & in præcedentibus tractauimus: sed hîc aliqua, donante Deo, addentur. Christus disertè inter varias beatitudines hanc vnam posuit: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur.* Cuius illustre exemplum est Lazarus vlcerosus in sinu Abrahæ, & diues epulo in inferno, maximè sic loquente Abraha, *Fili, recepisti bona in vita tua, & Lazarus similiter mala. Nunc autem hic consolatur, tu verò cruciaris.* Causam diuersæ vtriusque post hanc vitam conditionis, non aliam adfert Abraham, nisi quia & in præsenti vita diuersa fuerat conditio. Vnde beatus Gregorius hæc verba expendens, sic scribit: *Quicunque in hoc seculo bona habetis, quum vos bona egisse recolitis, valde de ipsis pertimescite, ne concessa vobis prosperitas eorundem remuneratio sit bonorum. Et cùm quoslibet pauperes nonnulla reprehensibilia perpetrare conspicitis, nolite despicere, quia fortasse quos superfluitas tenuissima prauitatis inquinat, caminus paupertatis purgat.* Hanc beatam conuersionem multæ Scripturæ docent. Dauid dicit, *Euntes ibant & flebant, mittentes semina sua.* Hæc est tristitia iustorum, quia cum labore seminant, & cum patientia magna fructum boni operis afferunt. Sed sequitur: *Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Tales ille portauit, qui dixit: *Domine quinque talenta tradidisti mihi: ecce alia quinque superlucratus sum.* Tales ille retulit, qui dixit: *Bonum certamen certaui, fidem seruaui, cursum consummaui. Ideo reposita est mihi corona iustitiæ, quàm reddet mihi in illa die iustus Iudex.* De hac beata catastrophe dixit Apostol⁹ Petrus: *Cõmunicãtes Christi passionibus gaudete, vt & in reuelatione gloriæ eius gaudeatis exultãtes.* Accipiter dum viuit, manu aucupis gestatur, delicatè & curiosè nutritur, ad prædam exercetur, in summo otio perpetuam voluptatem capit; sed mortuus in sterquilinio proiicitur. Gallina viuens in sterquilinio pascitur & angulos domus perscrutatur; mortua in mẽsa domini apponitur, & pro ferculo delicato habetur.

Luca 16.

Homil. 40. in Euang.

Psal. 125.

Matth. 25.

2. Tim. 4.

1. Petr. 4.

Simile.

Est autem hæc conuersio, vt aliis multis ex causis, ita ex duabus potissimùm, admirabilis. Vna est, quia paruis laboribus tam immensa gaudia retribuuntur. de quo Apostolus: *Non sunt cõdignæ passiones huius temporis ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis.* Hæc consideratio in alia Dominica iam tractata fuit. Altera est, quia breuis & momentanea tristitia in gaudium sempiternum mutatur, quam cõsiderationem Christus hoc loco expendit. Dixit enim paulo pòst. *Gaudium vestrum nemo tollet à vobis.* Sanè quia sempiternum

Laboris parui ingens merces.

Rom. 8.

num est. Adducit quoque de partu mulieris: *Mulier cùm parit tristitiam habet*, quæ certè acris est, sed breuissima, & paucarum vt plurimùm horarum. *Sed quum peperit puerum, tam non meminit pressuræ propter gaudium.* Planè eodem modo breues iustorum dolores, sempiterna parturiunt gaudia, quæ omnem præteritorum laborum memoriam deleat, iuxta illud: *Absterget Deus omnem lachrymam ab oculis eorum*, id est, omnem mali recordationem tollet. De hac consideratione Esaias: *Ad punctum in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordia sempiterna misertus sum tui.* Notentur illa verba: *ad punctum, in modico, ad momentum, parumper.* Sic in aliis Scripturis tribulationes huius vitæ, torrens pertransiens, vocantur. Sic Ieremias: *Ecce aquæ ascendent ab Aquilone, & erunt quasi torrens inundans.* Sic Dauid: *De torrente in via bibit, propterea exaltabit caput.* id est: Ad modicum temporis calicem tribulationum bibit, ideò exaltabitur. Sic de iustis Sapiẽs: *In paucis vexati, in multis bene disponentur: quoniam Deus tentauit eos, & inuenit eos dignos se: tanquam aurum in fornace probauit illos, & quasi holocausti hostiam accepit illos, & in tempore erit respectus illorum.* Sicut strenuo militi ipsæ cicatrices adeóq; vulnera in bello capta, materia voluptatis sunt; sic ipsa tristitia iustorum gaudio illis est. De hac admirabili conuersione Esaias: *Ecce serui mei comedent, & vos esurietis: ecce serui mei bibent, & vos sitietis: ecce serui mei lætabuntur, & vos confundemini: ecce serui mei laudabunt præ exultatione cordis, & vos præ dolore cordis clamabitis, & præ cordis contritione vlulabitis.* In tale gaudium verteretur tristitia iustorum. *Tunc enim stabunt iusti in magna constantia aduersus eos qui se angustiauerunt, & qui abstulerunt labores eorum:* id est, qui olim spreuerunt & contempserunt labores iustorum, iuxta id quod paulo pòst sequitur: *Hi sunt quos aliquando habuimus in derisum, & in similitudinem improperij.* Vel hæc vna consideratio ad omnem huius vitæ tristitiam pro Dei gloria susceptam, vel à Deo inflictam, non æquanimiter tantùm, sed & libenter perferendam, satis excitare debet. Ex hac consideratione Dauid dixit: *Omnis consummationis vidi finem*, exitum & catastrophen iustorum pariter atque reproborum. *Latum mandatum tuum nimis.* Id est, idcirco statim omnia tua mandata non ad angustam, sed ad latam viam pertinere, non difficilia, sed iucundissima esse mihi vi-

Labor breuis merces æterna.

Apoc. 21.

Esaiæ 54.

Ierem. 47.

Psal. 108.

Sapi.

Simile.

Esaiæ 65.

Sap. 5.

Psal. 118.

Universidad de Deusto
Biblioteca

debantur. Hanc cataſtrophen Apoſtolus ſuis Theſſalonicenſibus multa pro Chriſto paſſis, ante oculos ponit, *Gloriamur* (inquit) *in Eccleſiis Dei pro patientia veſtra & fide in omnibus perſecutionibus veſtris, & tribulationibus quas ſuſtinetis in exemplum iuſti iudicij Dei: ſi tamen iuſtum eſt* (id eſt, quia iuſtum eſt) *apud Deum retribuere tribulationem iis qui vos tribulant; & vobis, qui tribulamini, requiem nobiſcum in revelatione Domini.* Sicut vrſi alueoria inuadentes, fauorum dulcedine allecti, facilè apum aculeos & vulnera patiuntur; ſic ſancti viri, cœleſtis dulcedinis certa expectatione roborati, nihil non ferendum ſibi putant, vt ea potiantur. Sicut in operibus naturæ prouidentiam ſuam Dominus declarauit, non morborum genera ab humanis corporibus tollendo, ſed omnibus morbis appoſitiſſima remedia procurando: ſic in operibus gratiæ ab electis non ipſas ſuſtulit tribulationes, nec ab omni triſtitia vacuos eſſe voluit, ſed cõtra oẽs tribulationes, omnémq; triſtitiã, fortiſſimũ robur dedit, futurę gloriæ certam expectationẽ, dicẽs: *Triſtitia veſtra vertetur in gaudium.*

1. Theſſ. 1.

EVANGELIVM DOMINICÆ IIII. POST PASCHA.

Ioan. 16.

VADO ad eum qui miſit me; & nemo ex vobis interrogat me, Quò vadis? Sed quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum. Sed ego veritatem dico vobis: expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos. Si autem abiero, mittam eum ad vos. Et quum venerit ille, arguet mundum de peccato, & de iuſtitia, & de iudicio. De peccato quidem, quia non crediderunt in me. De iuſtitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me. De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt. Adhuc habeo multa vobis dicere; ſed non poteſtis portare modò. Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos omnem veritatem. Non enim loquetur à ſemetipſo; ſed quæcunq; audiet, loquetur: & quæ vẽtura ſunt, annuntiabit vobis. Ille me clarificabit; quia de meo accipiet, & annũtiabit vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.* De inutili triſtitia

triſtitia à corde excutienda, & animi fortitudine contra aduerſa.

2. *Expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.* De rerum omnium terrenarum affectu exuendo, vt Spiritus ſancti habitaculum ſimus.

3. *De iuſtitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.* De cõdemnatione impiorum, propter varium diuinæ gratiæ abuſum.

4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus eſt.* Locus duplex. 1. De futuro omnium mortalium extremo iudicio. 2. De poteſtate diaboli ſuper animas credentium penitus ſublata, & circa res externas vehementer imm nuta.

1. *Quia hæc locutus ſum vobis, triſtitia implevit cor veſtrum.*

Triſtitia cordis excutienda.

LOcus moralis de inutili triſtitia à corde excutienda. Quia in præcedentibus dixerat Apoſtolis ſuis Chriſtus, *Venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur ſe obſequium præſtare Deo;* ſimulque adiecerat, *Vado ad eum qui miſit me,* & iterum, *Vado parare vobis locum,* & rurſum, *Vado, & venio ad vos:* propter hæc omnia maxima triſtitia affecti ſunt, quã Chriſtus hoc loco ex eorum animis penitus depellere vult. *Triſtitia quæ ſecundum ſeculum eſt,* ait Apoſtolus, id eſt, quæ propter res huius ſeculi, propter rerum præſentium iacturam aſſumitur, *mortem operatur.* Vnde & Sapiens: *Multos occidit triſtitia, & non eſt vtilitas in illa:* nempe ex rebus externis, aut aliundè quàm propter ſolum peccatum aſſumpta. *Qui enim in peccatis contriſtatur* (ait S. Chryſoſtomus) *vel ſuis vel alienis, hic ſolus vtilitatem capit. Abſumit enim peccata: & quodnã ad hoc remedium confectum eſt, ad hoc ſolum valet.* Quod ita ſe habere, alio in loco demonſtrat. *Mulieri minatus Deus, dicẽſque: In dolore paries filios tuos, oſtendit dolorem peccati fructum. Sed ô magnum donum! Quod in pœnam dedit, in ſalutẽ vertit. Peccatum dolorem peperit. Dolor peccatum contrivit: & quemadmodum vermis in ligno natus id ipſum comminuit: ſic dolor de peccato natus peccatum comminuit, per pœnitentiam inductus.* Hîc ergo, & hac in cauſa, ſalutaris eſt dolor, bona eſt triſtitia. At aliis quibuſcunq; malis dolorem adhibere, nihil eſt aliud, quàm medicinam oculis cõparatam pedi apponere. Vnde iterum S. Chryſoſtomus: *Audiui ego multos ad ſeipſos dicentes: Quã vtilitas quòd doluit? Nec pecunias recuperauit, & meipſum læſit.* Id ſanè fit in omni quacunque iactura rerum temporalium, aut accepto quocunq; vel detrimento vel infortunio. Qui de eo triſtatur, nec detrimentum reſarcit, & ſeipſum lędit, damnumque damno addit, idemq; grauius

2. Cor. 7.

Eccli. 30.

Triſtitia propter peccatum.

Hom. 6. in 2. ad Cor.

Hom. 5. de pœnit.

Triſtitia propter temporalia inanis.

Hom. 11. ad pop. Ant.

Apophthegma.

Plutar. de tranquill. animi.

grauius & acerbius. Plus enim lædit animi tristitia, quã alia quælibet vel iactura vel iniuria. Plato humanã vitã cum alea cõparabat, in qua optimus quisq; iactus aleatori maximè expetendus est. Adhibenda tamẽ cura, vt eo, quẽ casus tulerit, rectè vtatur. Quorũ prius in nostra potestate nõ est, posterius est: ideoq; id agendum. Suaue aut amarum seu vitę institutũ seu aliquod aliud adueniens, nõ ipsa facit rei natura, sed mentis habitudo: quæ si amara & tristis est, omnia ei amara videtur, vt in ęgrotis accidit, quorũ palato & animo omnia displicent: si iucunda & hilaris, omnia apparent similia. Qualis quisque est, talem sibi fortunam fingit. Depellenda ergo omnis animo tristitia, ne, sicut amara quædam herba cibis admixta, omnes nostras actiones reddat acerbas; omnia quæ

Pollux. 4.

nobis adueniunt, horrida & ingrata efficiat. Sic hortatur nos Apostolus: *Gaudete in Domino semper. Iterum dico gaudete.* Aliud quippe tribulatio, qua iusti nõ carent; aliud tristitia, qua carere debent. Quibus Christus dixit, *Plorabitis & flebitis, & contristabimini*; eisdẽ quoque dixit, *Non turbetur cor vestrum neq; formidet.* id est: Vtcunque foris accedat tribulatio, animo tamen læti & immobiles persistite. Sic enim nihil ad vos mali perueniet. Notũ est illud: *Nemo lædituꝛ, nisi à seipso*; quod exemplis ex Scriptura probat Chrysostomus. Iob quidem diabolus afflixit, sed ipse afflictus non est; *nihil stultiũ cõtra Deum loquutus est, non peccauit in labiis suis*; sapienter philosophari & animo quieto esse non desiit. Ioseph à fratribus venditur, sed ipse læsus non est, quia & in ipso carcere læto animo vixit, vt iam paulo superius dictum est. *Ferrum* (inquit Chrysostomus) *rubigo lædit, lanam tinea, ouiũ greges lupus, vinũ aceti permixtio, lolium segetes, grando vineam: sed hominem nec morbus, nec exiliũ, nec mors, nec iniuria, nec contumelia, nec vulnus, sed solum peccatum lædit, sola animi vel impatientia, vel cupiditas, vel malevolentia.* Sicut corpus ægrotum nec æstum ferre potest, nec frigus; sic animus æger aduersis & lætis rebus iuxtà offenditur. Nauigationis impatiẽs de scapha in scapham descendit, nec quietem inuenit, quia bilem semper suã secũ circumfert. Aeger de lecto in lectũ transferri cupit, sed ægritudo propterea non minuitur, quia intus malũ est, non foris; in corpore, non in lecto. Qui animo fortis & integer est, à nulla re externa perturbatur. Potuit Diogenes dicere: *Isti quidẽ irridẽt, sed ego non irrideor.* Potuit Anaxarchus philosophus, quum eum Nicocreon, Cypri tyrannus, in saxo cauato malleis ferreis tunderet, tyranno dicere. Tunde Anaxarchi

Iob 2.

In homil. quòd Nemo lædituꝛ, nisi à seipso, tom. 5.

Similia.

Apophtegmata.

Plutarch. in Fabio.

Laert. lib. 9. c. 10.

*follem,

*follem, vel, vt alij legunt, vasculum aut manticam. Nam Anaxarchum non percutis. Potuit poëta de viro forti dicere: *Etiam si fructus illabatur orbis, Impauidum ferient ruinæ.* Potuit Socrates (vt de eo scribitur) etiam mille perturbationibus Rempubl. obruentibus, tamen omni tempore eodẽ vultu, siue domo egrederetur, siue domum rediret, esse, & ad omnia mentem benignam hilaremq; perpetuò præ se ferre. Quod adhuc plus est, possunt domitores ferarum sæuissima animalia sic mansueta reddere, vt iugum portent. Leonibus magister manum in os inserit, tigrim custos suus osculatur, elephantem minimus Æthiops iubet subsidere in genua, & ambulare per funem: quid ni vir sapiens sic artifex erit domandi mala, vt dolor, egestas, ignominia, carcer, exilium, quæcunque horrenda ad hunc quum peruenerint, mansueta fiant; nihil animum conturbent, imò cum risu excipiantur? Sic beatus Iob & omnium fortunarum iacturam, & liberorum mortem, & acerbam corporis plagã, & graues amicorum reprehensiones animo inuicto tulit. Certè pueris laruas formidantibus, laruas in manus tradimus, & inuertimus, & tractari ab eis facimus: quo, re ipsa bene perspecta, vanos terrores contemnant. Equos phantasticos, qui ad nescio quos in via cumulos, aut candidioris coloris obiecta, subitò restitare & retrocedere solent, statim contra huiusmodi obiecta calcaribus admotis impellimus, vt eadem pedib' suis conculcent, ac sic pauere desinant. Iosue iussit principes populi Israel ponere pedes super colla quinque regum Chananæorum, & desuper calcare, dicens eis: *Nolite timere, nec paueatis; confortemini, & estote robusti. Sic enim faciet Dominus cunctis hostibus vestris, aduersum quos dimicatis.* Sic sanè & nos rerum naturis diligenter inspectis, & hoc semel intellecto, quòd quicquid animum perturbat (excepto peccato) ex inani quadam opinione subsistit, nullo negotio animi constantiam retinebimus, omniq; tristitia vacui erimus. Sapienter Socrates trepidantem Alcibiadem, nec in concionem prodire audentem, sic alloquitur: An non (inquit) furorem illum (adiecto nomine) nihili pendis? Annuente Alcibiade, Quid? inquit; an non etiam illum circorum præconem, aut etiam cotiarium illum? Fatente Alcibiade, infert Socrates: At non nisi ex huiusmodi concio consistit. Appositè quoque Demonax philosophus quendam filij mortem inconsolabiliter lugentem adiens, certò promittit se filij vmbram ab inferis reuoca

Iosue 10.

Exemplum.

Aelian. lib. 3.

Apophthegmata.

Eras. lib. 8. Apophteg.

Universidad de Deusto
Biblioteca

renocaturum, si tres ex omnium hominum numero nominare possit, qui nullius luxisset obitum, cuive nullum accidisset infortunium. Cumque is cogitationem per omnes noros circumferens, ne vnum quidem reperisset: Vt quid igitur, inquit Demonax, tanquam rem nouam & insolitam passus esses, sic te ipsum maniter discrucias? Sanè siue singulas rerum naturas extra peccatum expendas, siue communem mortalium sortem inspicias; nec ex illis aliquid est, cuius tactura animum l dat, nisi velit ipse; nec quodlibet aduersum nouum

In erat consolat. cuiquam aut singulare videri potest. Memorabile est quod scribit Seneca, Lyciorũ legumlatorem suis præcepisse ciuibus, vt, quoties in luctum incidissent, veste indati muliebri lugerent. Indicare voluit, huiusmodi affectum muliebrem esse, & viro indignum. Atque hæc quidem humana sapientia videre & tradere potuit. Sed ad nostra nunc ac diuina veniamus. Iubet Apostolus *semper gaudere*, sed addit, *in Domino*. Hæc est fortissima radix verę, solidæ & perpetuò retinendæ lætitiæ. Cuius cor Dei vel amor vel timor possidet, nihil

Philip. 4.

Gaudium in Domino.

Hom. 4 de grat. act. præter peccatum contristare potest. Appositè D. Basilius: *Anima quæ semel se modis omnibus desiderio sui astrinxit conditoris, iamq; insuenit oblectare se tanta illius pulchritudinis contemplatione, prorsus non sinet vehementissimum illud gaudium, animiq; sui iucundissimam effusionem intercipi aut immutari per multiplicem & succedaneam carnalium affectionum mutationem. Quin ea potiùs, quæ aliis mœrorem afferunt & tristitiam, in cumulum sibi vertet, & accessionem lætitiæ.* Sic Apostolus Paulus affectus

2. Cor. 12. fuit, ideoque in hæc verba erupit: *Libenter gloriabor in infirmitatibus meis, vt inhabitet in me virtus Christi*: id est, ne eius amor & gratia mihi excidat. *Propter quod placeo mihi in infirmitatibus, in contumelijs, in necessitatibus, in persecutionibus, in angustijs pro Christo.* Vides generosum pectus ideo omni tristitia superius, quia Christi amore possidetur. Sic alibi: *Non*

Rom. 5. Coloss. 1. *solùm autem, sed & gloriamur in tribulationibus.* Et rursum: *Nunc gaudeo in passionibus meis.* Neque verò solus Paulus sic affectus est. De Petro & Ioanne refert Scriptura *Ibant è conspectu concilij gaudentes quòd digni habiti essent pro nomine Iesu*

Act. 5. *contumeliam pati.* Sic Christus Dominus eos docuerat: *Cùm persecuti vos fuerint homines, & omne malum dixerint aduersum vos mentientes, propter me, gaudete & exultate.* Non ait,

Matth. 5. tolerate tantùm, quod & contristati faciunt, sed ait: *Gaudete*, adque adeo *exultate*, ingentem animo voluptatem capite.

Vnde

Vnde alius eius Apostolus sic scripsit: *Omne gaudiũ existimate, fratres, quũ in varias tentiones incideritis.* Quomodo & vnde tantã gaudiũ? Quia Dei amor facit vt cætera non amentur, nisi in ordine ad Deum: ideoque Dei prouidentia nobis ablata, nullum mœrorem afferũt, sed voluptatem potiùs propter coronas quas expectamus. Rursum quia Dei timor facit vt nulla præter illũ timeamus. *Qui enim Deum timet, nihil aliud timet*: sicut Moyses. Deũ timens, nec Pharaonem, nec mare rubrum, nec tam ingentem populi multitudinem quam rexit, tam rebellem, tam durę cervicis, quicquã timuit. *Qui Deũ non timet, omnia timet*, vt de impijs dicitur: *Trepidauerunt timore vbi non erat timor.* Vnde S. Chrysostomus: *Deum sicut oportet timens, & in ipso confidens, voluptatis radicem lucratus est, & omnem habet lætitiæ fontem. Et sicut in mare decidens immensum scintilla breuis facilè deletur: sic quamcunq; Deum timenti illidantur, velut in vastum lætitiæ pelagus incidẽtia, extinguuntur atq; perduntur.* Sic etiam de lætitia spirituali, & de eo qui in Domino gaudet ibidem scribit: *In Domino gaudẽs, hac voluptate ex nullo accidente excidere potest. Alia quippe cũcta in quibus gaudemus, mutabilia sunt, & transitu facilia: Nec hoc solùm, sed etiam apud nos manentia, nascentem ex aliis rebus tristitiam repellere non possunt.* Hæc ille. Verbi gratia: Diuitiis abundans, si ægrotat, propter diuitias ægritudinis solatium non accipit. In honore constitutus, si opum iacturã patitur, perinde contristatur, ac si nullo in honore esset. Dives, honoratus, sanus, vnica amici morte, vno aliquo infortunio ita perturbatur, ac si omni ex parte miser. Illustre exẽplum vide in Aman. *Conuocauit ad se amicos suos, & Zaram vxorẽ suam, & exposuit illic magnitudinem diuitiarum suarũ filiorumq; turbã, quos decem habuit, & quãta eum gloria super omnes principes & seruos suos Rex eleuasset. Et post hæc ait: Regina quoque Hester nullum alium vocauit ad cõuiuium cum Rege præter me, apud quam etiã cras cum Rege pransurus sum. Et cùm hæc omnia habeo, nihil me habere putò quàm diu vidẽro Mardochæum Iudæum sedentem ante fores regias.* Hæc ille in magna huius mundi felicitate verè miser. Multis & maximis bonis affluẽs, vna re aduersa, vno superbiæ stimulo, quia ab vno solo honoratus nõ fuit, tristitia obruitur. At gaudium in Domino, non solùm per se firmum, & solidum, & verũ gaudiũ, & amplum ac vehemẽs est, verùm etiã contra alias res tristes omnes animũ communit, omnemque aliam tristitiã depellit. Sapienter ergo & verissimè Chrysostomus: *Si lætitiam cupis, nõ pecunias,*

Iacob. 1. Amor & timor Dei, gaudij fundamẽta.

Him. 1. ad pop. Ant.

Simile.

Mundi gaudia nulla, sunt tristiæ remedia.

Exemplũ. Hester 5.

non

Hom. 38. ad pop. Ant. Vide etiam hom. 34.

non corporis sanitatem, non gloriam, non potentiam, non deliciae, non lautas mensas, non sericarum vestium amictus quaeras; noli pretiosos agros, domósve splendidas & illustres, aut aliud huiusmodi quicquam sectari; sed philosophiam quae est secundū Deum tracta & apprehende virtutē, & nihil eorum quae sunt aut expectantur, te poterit contristare. Quid dico contristare? Additio nempe tibi sunt voluptatu, quae alios cōtristant. Etenim flagella, & mortes, & mulctae, & accusationes, & male pati, & omnia talia, quando propter Deum nobis inferuntur, & hanc habent radicem, multam nobis adferunt voluptatem. Nos miseros facere poterit nemo, nisi nosipsos faciamus: sicut scilicet nec beatos, nisi nos efficiamus cū Dei gratia. Haec ille. Diogenes rogatus quid ex philosophia lucratus fuisset, *Etsi nihil aliud*, inquit, *vel hoc ipsum, quòd ad omnem fortunam paratus sum.* At verò quanto efficaciùs, & certiùs, & vberiùs vera Theologia, Christique gratia, & vniuersa Scriptura hanc animi fortitudinem nos docet, tanto nobis turpius & ignominiosum magis, si perpetua animi laetitia non fruimur. Datus est nobis Spiritus sanctus Paracletus, ne vnquam tristemur, nisi ex peccato, Hoc enim solum Spiritum sanctum expellit, & omni nos consolatione priuat, ideóque tristitiam generat. Caetera mala omnia cum Spiritu sancto consistunt, ideóque spirituali laetitia animum fidelem priuare nequeunt, nisi velit ipse, sponteque succumbat.

Laert. lib. 6. Apophthegma.

Cur solo peccato tristitia.

2. Expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.

Contemptus mundi.

LOCVS moralis de rerum omnium terrenarum affectu exuēdo, vt Spiritus sancti habitaculum simus. Etiam ipsa Christi corporalis praesentia obstitit fortitudini spirituali Apostolorum. Non poterant Apostoli Spiritum sanctum accipere, quàm diu carnali Christi praesentia & familiaritate vtebantur. *Nisi me desieritis corporaliter cernere* (vt Christi verba exponit sanctus Gregorius) *nunquam discetis spiritualiter amare. Si ab intentionis vestrae oculis corpus non subtraho, ad intellectum vos inuisibilem per consolatorem Spiritum non perduco.* Mira res, affectum humanum, etsi honestissimū, qui in Apostolis erga Christum erat, obstitisse, quo minùs Spiritus sancti capaces essent. Nempe depelli ab vbere paruulum oportet, vt solidum cibum gustare discat. Ideo Abraham fecit conuiuium magnum in die ablactationis filij sui Isaac, non in die natiuitatis, aut circuncisionis. Nascimur carnales, ablacta-

Moral. in Iob, lib. 8. cap. 17.

Simile. Gen. 21. Allegoria.

ablectamur spirituales. Nisi naturae ductum & amorem abdicemus, Spiritus sancti ductum sequi, eiúsque amore inflammari non possimus. Apostoli, vt Spiritum sanctum acciperent, se totos euacuare debebant. Luna quo plus luminis habet versus terram, eo minus habet versus coelum. Vt autem à superiori sua parte, & coelo proxima tota illuminetur, tum soli appropinquare, tum terram versus nihil luminis habere debet. Quando autem terram versus tota lucescit, & plena luna dicitur, tunc à sole, vnde lumen suum accipit, longissimè distat, & à superiori sui parte tota tenebrosa est. Eodem planè modo anima humana à terrenis voluptatibus, & solatijs, & honoribus remotissima esse debet, vt Deo suo planè fruatur. Quanto magis terrenis afficitur, tanto minùs capit coelestia, tanto est à sole iusticiae longinquior; Vox sponsae est: *Decoloranit me sol.* id est, Dei Spiritus, intus ardens, fecit me ijs, quae foris sunt, contemptibilem esse; fecit me ea, quae foris sunt, contemnere, &, vt Apostolus loquitur, *omnia pro stercore & detrimento habere, vt Christum lucrifaciam.* Pulchrè diuus Bernardus: *Lux interior exterioris impatiens est. Ignis est. Inania folia non admittit. Aut exuri folia vanitatis, aut certè, si illa praualuerint, extingui ignem necesse est.* Naturalis corporis calor tanto vehementior est, quanto exteriùs frigemus magis: & contrà tanto debilior, quanto circumfusus aër calidior. Similis quaedā antiperistasis est in amore rerum carnalium & spiritualium. Quanto enim ad ea quae foris sunt, mundi huius & carnis oblectamenta, animus se per amorem plus diffundit, tanto minùs intus feruet, eaque, quae ad interiorem hominem spectant, tanto minùs appetit, & parum appetendo incapax fit. *Quantum enim vas fidei homo attulerit ad fontem, tantum implet*, ait Augustinus. Quòd si alio liquore animus praeoccupatus impletur, infundendae Dei gratiae nullus relinquitur locus. Sed & praeterea totum hominem, totum cor, totum animum Deus inhabitare & possidere vult. Vox meretricis erat: *Nec mihi, nec tibi, sed diuidatur.* Vera mater diuidi infantem non patitur. Verus Dominus diuidi cor in terrena & coelestia non vult. Templum quoque Spiritus sancti ab omni prorsus non sorde tantùm peccati, sed re quacunque carnali expurgari debet. Christus non solùm nummularios, sed etiam eos qui vendebant columbas, quae sacrificijs seruiebant, è templo eiecit; quia domus erat orationis tantùm. Metator seu oeconomus Principis ad vrbem veniens, vt Regi venienti domū amplissimam

Simile.

Tract 32. in Ioan.

1. Reg. 3.

Allegoria. Matth. 21. Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

præpatet, iubet omnia prorsus è domo exportari, vt Regi, cuius comitatus amplissimus est, locus fiat. Rogat inquilinus, vt vnum saltem ei cubiculum cõcedatur, vbi cum vxore & liberis quiescat. Negatur. Rogat vt arcas saltem quasdam, rebus pretiosioribus refertas, in aliquo domus angulo includi patiatur. Negat merator, quia tota prorsus domus, quanta quanta est, Regiæ dignitati & maiestati concedenda est. Eodem modo verbi Dei minister, ab eo ad docendum missus, iubet, vnumquemque fidelem habitaculum in corde suo Spiritui sancto præparare. *Vos*, inquit, *estis templum Dei.* Et Deus dicit: *Inhabitabo in eis, & inambulabo.* Hic vetus homo, carnalis adhuc, & ex parte terrenus, rogat saltem liceat ei amare carnalia, amare vxorem, liberos, &c. Negatur ei, & dicitur: *Qui vxores habent, quasi non habentes.* Rogat vt aliquid in mundo possidere liceat. Negatur ei, & dicitur: *Qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur: præterit enim figura huius mundi.* Vsus quidem vxoris, liberorum, possessionum, diuitiarum non negatur, sed amor eorum omnium inordinatus, id est, non nisi in ordine ad Deum, & quantum Deus permittit quantum Dei cultui non repugnat. Non sunt hæc etiam licita toto corde amanda. Solus Deus, & sanctus eius Spiritus, hunc sibi amorem vendicat, & quidem totum cordis nostri hospitium meretur. Zelator Deus est. Animam sibi nostram desponsauit. Alio amore illam occupari non vult: de quo in alio loco diximus. Audi Augustinũ de duplici amore, Dei, & huius mundi, qui nullo modo in vno pectore cohabitant, differentem. *Hi duo amores quorum alter sanctus est, alter immundus; alter socialis, alter priuatus; alter communi vtilitati consulens propter supernam societatem, alter etiam rem communem in potestatem propriam redigens, propter arrogantem dominationem*; (quod fit in qualibet rei cuiusque possessione cupida, quam ideo quis possidet, quia dominus rei esse vult) *alter subditus, alter æmulus Deo; alter tranquillus, alter turbulentus, alter pacificus, alter seditiosus, alter veritatem laudibus errantium præferens, alter quoquo modo laudis auidus; alter amicabilis, alter inuidus; alter hoc volens proximo quod sibi, alter subijcere proximum sibi, alter propter proximi vtilitatem regens proximum*, (vt bonus pastor, princeps, magistratus, heros) *alter propter suam, præcesserunt in Angelis, alter in bonis, alter in malis: & distinxerunt conditas in genere humano ciuitates duas, sub admirabili & ineffabili prouidentia Dei, cuncta quæ sunt administrantis, & ordinatis alteram alteram impiorum.*

1. Cor. 3.
2. Cor. 6.

1. Cor. 7.
Ibidem.

Dem. 1. Quadrag. text 10.

De Gen. ad lit. lib. 11 cap. 11.

impiorum. Hæc ille. Non se inuicem compatiuntur hi duo amores, quia contrarij sunt. Sed & Dei amor tam purus esse desiderat atque perfectus, vt amorem licitum atque subordinatum quàm minimum esse velit. Paruulorum est, parua & despicabilia diligere. Paruuli tricas, puppas, equos arundineos, trochos & lapillos amant, viri contẽnunt. Paruuli adhuc in Christo sunt, qui bona huius mundi, diuitias, propinquitatem carnalem, & quodlibet terrenum amant, etiam ordinatè. Sed perfectus ille Christi amator dixit: *Quum essem paruulus, loquebar vt paruulus, sapiebam vt paruulus, cogitabã vt paruulus. Quando autem factus sum vir, euacuaui quæ erãt paruuli.* Nec ille solùm, sed ad id alios hortatur. *Nolite*, inquit, *effici pueri sensibus: malitia paruuli estote, sensibus autẽ perfecti.* Qui sentibus perfectus est, non nisi magna & solida bona amplectitur. Profectò non est lac carni aut solido cibo contrarium. Mater tamen ab vbere paruulum depellit, & quidẽ aliquid interdum amatum vbẽri apponendo, vt solido carnis cibo, relicto lacte, vescatur. Amor rerum terrenarum ordinatus, non est planè contrarius amori Dei, & rerum diuinarum; tum quia Deus hoc nostræ infirmitati permittit, tum quia talis amor impedit ille quidem vsum charitatis erga Deum, & distrahit nos tantisper à Deo, sed non tollit ipsam charitatem, neque auertit nos à Deo. Attamen hæc ipsa terrena Deus à quibusdam penitus aufert, omnémque illorum amorem penitus è corde tollit, vt sic ablactati solidiora capiant, soliq; Deo firmiter & tenaciter adhæreant. Sunt enim qui vtrunque simul amare nequeunt, nec ordinem amoris tenere. Non possunt terrena ordinatè diligere; statim in eorum amore excedunt, nimium tenaciter adhærent, facilè ab illis capiuntur & corrumpuntur. His omnino expedit, omnibus abiectis, soli Deo seruire: *relinquere omnia, & sequi Christum.* Qui sic propè igni assidet, vt crura iam ardeant, æquum est vt vel ab igne recedat, vel ignem minuat. Aliorum maior est fortitudo spiritus, *qui vtuntur hoc mundo, tanquam non vtantur.* Vtuntur seculi bonis, sed non adhærent illis. Sanè siue ab istis, siue ab illis toto corde Deus diligendus, vt nullius alterius rei amor à Dei amore auellat, aut ei (quod absit) præferatur. Hic est *pretiosa illa margarita, qua inuenta, abijt homo* (id est, à seipso exiuit) *& vendidit omnia quæ habuit* (omnium amorẽ deposuit) *& emit illam.* Omnia enim bona venerunt cum illa. Vox Prophetæ est: *Mihi adhærere Deo bonum est, ponere in Domino Deo spem meam: non sperare in incerto*

Simile.

1. Cor. 13.

1. Cor. 14.

Simile.

Amare Deum & terrena difficile.

Matth. 19.
Simile.

1. Cor. 7.

Matth. 13.
Psal. 72.
1. Tim. 6.
Ierem. 17.
1. Ioan. 1.

Universidad de Deusto
Biblioteca

certo diuitiarum,nõ ponere ſpem ſuam in homine, non mundum diligere,aut ea quæ mundi ſunt. Ecce enim, niſi Chriſtus corporaliter Apoſtolos deſereret, ad eos ſpiritualiter non veniret, Spiritum ſuum ſanctum ad eos non mitteret. Niſi terrenas conſolationes abdicemus, ſpirituales non accipiemus. Quantum illas in nobis minuimus, tanto has augemus magis,& contrà. Rurſum quia *Spiritus ſanctus effugiet fictum,& non habitat in corpore ſubdito peccatis*; neceſſariò omne peccatum animo radicitus euellendum, omnis fictio & hypocriſis ableganda, vt Spiritus ſancti habitaculum ſimus. Non conſolatur,niſi eos qui conſolatione vel indigent,vel digni ſunt. Peccatores indigni ſunt. Amatores rerum terrenarum ſua habent ſolatia, illa ſuperna conſolatione opus non habent. *Non eſt opus medico,niſi malè habentibus.* Da vinum triſtibus *Date ſiceram mœrentibus,& vinum his qui amaro ſunt animo Bibant, & obliviſcantur egeſtatis ſuæ, & doloris ſui non recordentur amplius.* Laborantibus in vinea Domini, ſub cruce Chriſti gementibus, renuentibus conſolari ab his quæ foris ſunt, datur vinum lætitiæ ſpiritualis, & Spiritus ſanctus cõſolator adeſt. Eſt quidem ille, vt canit Eccleſia, *Conſolator optime,dulcis hoſpes animæ,dulce refrigerium.* Sed non omnibus. Eſt enim *in labore requies, in æſtu temperies, in fletu ſolatium.* Qui nec laborant in vinea,nec æſtuant in tribulatione, nec flent pro peccatis, hanc conſolationem non recipiunt. Ille quidem *rigat quod eſt aridum, ſanat quod eſt ſaucium, flectit quod eſt rigidum, fouet quod eſt frigidum.* Sed cuius animus alijs iam gaudijs repletur, qui ſibi ſanus & fortis videtur, qui diffluit voluptate, & feruet cupiditate; hic Spiritum ſanctum nec cõſolatorem,nec adiutorem inuenit. Tollendæ ex animo omnes cupiditatum ſpinæ, fugiendæ voluptatum illecebræ,*abneganda omnis impietas,& ſecularia deſideria,abdicanda occulta dedecoris,abijcienda opera tenebrarum*; vt filij lucis ſimus,vt diuini Spiritus habitaculum efficiamur. *Quæ ſocietas lucis ad tenebras?* Aut quomodo poſſunt *tenebræ lucem comprehendere?* Omnis ſeculi voluptas,eſt *poteſtas tenebrarum harũ*,iuxta eius voluntatẽ qui *princeps huius ſeculi eſt,& rector tenebrarum harum.* Qui Spiritũ ſanctum poſſidere vult,abrenunciare his omnibus debet,& ſoli Deo adhærere. Anguſtiatũ eſt cordis noſtri ſtratũ:duos amores capere nõ poteſt.

Sap. 1. Spiritus ſancti conſolatio quibus detur.

Matth.9. Prou. 31.

Canticum Eccleſiæ.

Tit. 1. 2.Cor. 4. Rom. 13. 2.Cor. 6. Ioan. 1. Luce 22. Ioan. 14. Epheſ. 6. Eſa. 28.

3. De iuſtitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.

Locus

LOcus moralis de condemnatione impiorum,propter vitium diuinæ gratiæ abuſum. Dicit Chriſtus hoc loco, fore vt Spiritus ſanctus, quum venerit, quum datus fuerit Eccleſiæ,*arguat mundum*,id eſt,impios,ſiue extra Eccleſiam, ſiue in Eccleſia,condemnet *de iuſtitia*,id eſt, de eo quòd iuſtitiæ opera non fecerint, iuſtitiam illis aut oblatam non acceptauerint,aut datam nõ cõſeruauerint. Spiritus ſanctus autem adeò dicitur arguere, ſeu condemnare, quòd opera Spiritus ſancti in alijs credentibus & iuſtis, arguent & condemnabunt alios impios,qui,ſimili oblato beneficio gratiæ, ad ſimilem iuſtitiam non peruenerint. Addit autem Chriſtus,*Quia vado ad Patrem*,&c. volens dicere, ideo ex operatione & virtute Spiritus ſancti hoc futurum, quia ille amplius in terris non verſabitur,nec ſua cœleſti doctrina, ſuiſque miraculis,vel non credentium vel credentium impiorum vitam amplius arguet, ſicuti hactenus fecerat. Quemadmodum ergo in præcedenti membro,dicens, *Arguet mundum de peccato,quia non crediderunt in me*, docuit miſabiles operationes Spiritus ſancti huiuſmodi futuras,vt omnium infidelium incredulitatem conuincerent, non Iudæorum tantùm, ſed & Gentium(vt,verbi gratia, Diocletianus maximus credentium perſequutor, Apollinis teſtimonio conuictus erat: qui ab eo rogatus,cur oracula non niſi mendacia proferret, reſpondit, ſe propter Chriſtianos vera pronunciare amplius non poſſe, vt apud Euſebium ab ipſo Dioclettano ſe accepiſſe Conſtantinus Magnus profitetur: & Iulianus apoſtata conuictus etiam fuit, quum ab Apolline Delphico reſponſum acciperet, ſe propter Babylæ martyris corpus præſens, oracula dare non poſſe, quod ideirco à Chriſtianis aſportari, coactus hac neceſſitate iubebat) quæres ad doctrinam fidei pertinet: ſic in hoc ſecundo membro docet Spiritus ſancti operationes tales fore, vt hominum impietatem, quoad mores, conuincat. Hoc eſt enim arguere de iuſtitia, neglecta ſcilicet. *Ipſa fidelium comparatio* (ait ſanctus Auguſtinus, hunc locum exponens) *eſt infidelium vituperatio. Mundus arguitur de iuſtitia aliena, ſicut arguuntur de lumine tenebræ*, iuxta illud Apoſtoli: *Omnia quæ arguuntur, à lumine manifeſtantur.* Sic de Iudæis dicitur in Euangelio: *Surgent viri Niniuitæ in iudicio, & generationem hanc condemnabunt.* Aliorum quippe iuſtitia noſtram iniuſtitiam; aliorum virtus, noſtram ignauiã arguit. Sic Auguſtinus audita ſancti Antonij vita,& Victorini Rhetoris exemplo commo-

Gratiæ Dei abuſus.

Euſeb. in vita Conſt. lib. 2. cap. 49. & 50. Simeon. Metaphor. in vita S. Georgij. Socrat. lib. 3. cap. 16. Theodor. lib 3. cap. 8.

Hom 77. in Ioan. Epheſ. 3. Exempla iuſtorum damnant impios. *Matth 12.* *Exemplum. Confeſſ. lib. 8. cap. 8.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

tus ad conuersionem, socio Alipio dixit: *An quia præcesserunt, pudet sequi? & non pudet, nec saltem tandem aliquando sequi?* Operatio spiritus sancti in Antonio & Victorino, arguebat de iustitia Augustinum & Alipium. De hoc argumẽto vide plura in alia Dominica, vbi, vita exemplaris quantum ad iustitiam exciret, explicatum est. In extremo enim iudicio etiam hoc obiicietur, quod exemplis aliorum nihil ad pietatem excitati fuerimus, iuxta hæc Augustini verba: *Tot iudicibus inopt attabo, quot me præcesserunt in opere bono. Tot arguentibus confundar, quot mihi præbuerunt benè viuendi exemplar. Tot conuincar testibus, quot me monuerunt proficuis sermonibus, seq; imitandos dederunt iustis actionibus.* Hæc ille. Tot scilicet modis arguit impios Spiritus sanctus de iustitia ab ipsis neglecta, & ab aliis accuratè præstita.

Domin. 6. post Epipha. tom. 3.

Medit. cap. 4.

Sed adhuc alio modo, idque ad maiorem cuiusque condemnationem, arguet vnumquemque Spiritus sanctus de iustitia, post gratias speciales vnicuique concessas, abiecta nihilominus, vel neglecta. De quo genere sic Propheta: *Arguet te malitia tua, & auersio tua increpabit te. Vide quàm malum & amarum sit, dereliquisse te Dominum Deum tuum. A seculo confregisti iugum meum, & dixisti, Non seruiam.* Hæc est vox Dei ad obstinatos peccatores, qui multis acceptis gratiæ beneficiis, nihil tamẽ meliores fiunt. Quæ si in veteri populo iusta querela fuit, multo nunc iustior erit, vt his verbis Apostolus docet: *Propterea abundantiùs oportet nos* (filios noui Testamenti) *obseruare ea quæ audiuimus, ne fortè perefluamus. Si enim qui per Angelos dictus est sermo* (vt veteri populo) *factus est firmus, & si omnis præuaricatio & inobedientia accepit iustam mercedis retributionem; quomodo nos effugiemus, si tantam negleximus salutem?* nempe post magisterium Filij Dei, post effusum in nos Spiritum sanctum abundè, post tam efficacia salutis sacramenta? Moyses olim cœlum & terram contra Hebræorum ingratitudinem pro tantis acceptis beneficiis in testes inuocabat: & tamen illa beneficia nihil nisi Legem terrentem ac comminantem, bonaque carnalia terræ Chanaan continebant. Quæ nostra sint beneficia gratiæ, nemo ignorat. Paulus hominis in Spiritu sancto renati, posteàque in peccata prolapsi, ingratitudinem & impietatem nullis verbis satis explicare potuisse videtur. Ait enim hoc esse, *iterum sibi Filium Dei crucifigere, & ostentui habere, & sanguinem testamenti pollutum ducere, ac denique Filium Dei conculcare.* Quid acerbius dici potui de iniuria contra

Gratia Dei neglectacondemnat.

Ierem. 2.

Hebr. 6.

Deuter. 32.

Hebr. 6.

contra Christum facta? Sed vide quid etiam de Spiritu sancto dicat. Ait hoc esse, *Spiritui gratiæ contumeliam facere.* Et rursum: *Nolite contristare Spiritum sanctum Dei, in quo signati estis.* Et adhuc iterum: *Spiritum nolite extinguere.* Ne quis nunc miretur, si arguat Spiritus sanctus mundum de iustitia neglecta: in qua videlicet illi fit contumelia, ille contristatur, ille in nobis extinguitur: Christus autem Dei Filius, à quo & à Patre procedit, iterum crucifigitur, ostentui habetur, & conculcatur. Hæc verba vehementer abusum acceptæ gratiæ exaggerãt, & quantum de neglecta iustitia Spiritus sanctus mundũ arguat, manifestè ostendunt. Enimuerò agricola quo vberius terram impinguat, & laboriosiùs colit, eo vberiorem & certiorem ex ea fructum expectat. Miles quo plenius armatur, eo fortiùs vt dimicet, eo maiorem in pugna operam vt præstet, Dux requirit. Discipulus quo plura à magistro documenta accepit, quo accuratiùs instituitur, eo plus vt proficiat, eo doctior vt euadat, meritò magister postulat. At terra cordis nostri *venientem super se diuinæ gratiæ imbrem* (vt ferimè *bibit*) armaturam spiritualem à Spiritu sancto variam & omnigenam accepimus, vt Paulus ad Ephesios describit: dentio Spiritus sanctus *docet nos omnia, inducit nos in omnem veritatem, suggerit nobis omnia quæcunque Christus* suis discipulis *dixerat.* Quomodo ergo non acerrimè nos arguet & condemnabit, si ita excolti, armati, edocti, nullum bonorum operum fructum, sed spinas potiùs & tribulos peccatorum germinemus; contra salutis hostes, mundum, carnem, diabolum, nihil pugnemus, sed ad quamlibet tentationem succumbamus: in schola denique pietatis nihil profecerimus? Hinc videlicet has in Scriptura voces legimus: *Adhortamur, ne in vacuum gratiã Dei recipiatis. Ite, negotiamini donec veniam. Redde rationem villicationis tuæ. Cui multum datum est, multum quæretur ab eo: & cui commendauerunt multum, plus petent ab eo.* Ista manifestè docent, non solùm peccatorum, verùm etiam gratiarum, donorum, beneficiorum à Deo acceptorum reddẽdam vnicuique esse rationem. Vnde sanctus Gregorius: *Cùm augentur dona, rationes etiam crescunt donorum.* Sanè hominem in peccatis conceptum sæpe peccare, minùs est mirum: sed eundem remedia quibus ab illis liberari possit, parui facere & contemnere, maximè mirandum est. Corpore sæpe ægrotamus absque culpa nostra: sed medicamenta contra morbum data si respuimus, & respuentes deficimus, nostri

Similia.

Hebr. 6.

Ephes. 5.

Ioan. 14. & 16.

1. Cor. 4.

Luca 16. & 19.

Hom. 9. in Euã

Sha...

Universidad de Deusto
Biblioteca

ipsorum homicidæ sumus. Hoc est de quo Spiritus sanctus mundum arguet, quod nec remedia salutis vberrimè data acceptauerint, nec de gratiæ talentis datis aliquod superluerati fuerint. Hæc sanè cura pios animos vel maximè remordet, non solùm ne peccent, sed præterea ne Dei donis non satis fructuosè vtantur. Sanctus Franciscus his verbis seipsum admonere solebat: *Latroni si tantam gratiam contulisset Altissimus, quantam tibi contulit, multo tegratior foret, Francisce, & sanctior.* Tantus tamen erat, & tam diligens diuinæ gratiæ exultor, vt teste sancto Bonauentura, *nullam visitationem sancti Spiritus cum negligentia præteriret; sed etiam in itinere positus, quum aliquos sentiret duum Spiritus afflatus, socijs præcedentibus gradum figebat, vt illis attentiùs frueretur.* Seipsum vnusquisque discutiat, quot bonas Dei inspirationes, bona vota, bona desideria, vel negligèter prætermiserit, vel parùo cũ fructu retinuerit, vel etiam fortasse proterue & impiè reiecerit. Hanc sui discussionem fecit sanctus Augustinus, in Confessionum suarum libris. Ne Spiritus sanctus de hac iustitia vnumquemque arguat, diligenter sancti Patres non solùm ad fugam peccati, sed etiam ad assiduum profectum hortantur, ab Apostolo edocti, qui tantum quũ profecisset, dicit tamen: *Ea quæ retrò sunt obliuiscens, ad ea quæ antè sunt me extendens, ad destinatum persequor.* Quæ verba tractans Augustinus, ait: *Semper tibi displiceat quod es, si vis peruenire ad id quod nondum es. Nam vbi tibi placuisti, ibi remansisti. Si autem dixeris, Sufficit; etiam peristi. Semper adde, semper ambula, semper profice: noli in via remanere. Remanet qui non proficit.* Hæc ille. Sic & sanctus Leo: *Ibi inueniunt homines deficiendi periculum, vbi proficiendi deposuerint appetitum.* De hoc proficiendi studio, atque item de abusu gratiæ Dei, iam in aliis Euangeliis diximus, quæ huc referri possunt, Modus autem quo Spiritus sanctus de neglecta iustitia mundum arguet, maximè fit per prædicationem & doctrinam verbi, quam illi afferunt, qui à Spiritu sancto prædicandi potestatem acceperunt. Vnde Petrus: *Per eos qui euangelizauerunt vobis, Spiritu sancto misso de cœlo.* Euangelium enim nemini parcit, *in quo reuelatur ira Dei de cœlo, super omnem impietatem, & iniustitiam hominum eorum qui veritatem Dei in iniustitia detinent*, id est, norunt benefacere, & non faciunt.

Exemplum. S. Bonauentu. in vita eius, cap. 6.

Cap. 18.

Philip. 3.

Ser. 13. de verb. Apost.

Serm. 2. de Quadrage.

Domi. inf. Octa. Natiuit. Domin. text. 2.

Dom. 5. post Epipha. text. 2. & 4.

1. Petr. 1. Rom. 1.

4. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.*

Locus

LOCVS moralis duplex, vnus de futuro omnium mortalium iudicio, quod Spiritus sanctus satis mundo manifestauit per iudicium de diabolo factum, partim quum de cœlo Lucifer in barathrum detrusus est (*si enim Deus Angelis peccantibus non pepercit, sed rudentibus inferni detractos, in tartarum tradidit cruciandos, in iudicium reseruari, nouit Dominus iniquos in diem iudicij reseruare cruciandos*) partim quum potestatem eius omnem, hominem ampliùs per idola decipiendi sustulit. Statim enim Euãgelij luce propagata, cessauerunt oracula, vt innumeris testimoniis ostendi potest, veteréſq; Scriptores contra ethnicos ostenderunt, a Tertullianus in Apologetico, b Theodoretus de curatione Græcarum affectionum, c Paulus Orosius in sua historia, ipséque Plutarchus, homo ethnicus, in prima Euangelij herba, idolorum suorum silentia miratus, de deficientibus oraculis libellum scripsit. de quo etiam vide d Marsilium Ficinum; & maximè veteres prophetias e Esaiæ, f Ezechielis, & g Zachariæ. De hoc loco in prima Dominica Aduẽtus, tum h hoc, tum in altero Promptuario disseruimꝰ. Alter hic locus moralis est de potestate diabolo super animas credentium, virtute Spiritus sancti quem acceperunt credentes, penitus sublata, & circa res externas vehementer imminuta. Quem locum iam semel atque iterum in aliis Euangeliis tractauimus. Hic tria verba addemus. Spiritus sanctus arguet mundum de iudicio, id est, iudicium diabolo iam factum esse manifestabit, per nouas gratiæ vires subministratas, per dona fidei, charitatis, spei, aliarúmque virtutum, quibus armati credentes, omnia nequissimi tela ignea repellent atque extinguent, vt ex verbis Apostoli ad Ephesios. 6. cap. iam alio in loco explicatum est. De hoc diaboli iudicio sic S. Augustinus: *Christus diabolum à Spiritibus in se credentium foras misit, vt võ regnaret intrinsecus, sed forinsecꝰ pugnaret, nec tamẽ expugnaret. Vnde enim accepit exterius potestatem Dominicæ carnis occidendæ, inde interior eius potestas, qua nos tenebat, occisa est.* Nunc igitur contrito per Christum capite serpentis, serpens insidiatur calcaneo hominis. Non cominus pugnat, non ad apertam impietatem inuitat, sed callidè & retrò aggreditur, vt per vana huius mundi oblectamenta hominem supplantet, id est, per diuitias, per voluptates, per honores. Contra quæ omnia paratissimum habent fideles; & multiplex munimentum, scutum fidei, galeam spei, gladium verbi Dei, & maximè orationis lanceam. Vnde sanctus Cy-

De iudicio. De potestate diaboli.

2. Petr. 2.

a *Cap. 13.*
b *Lib. 12.*
c *Lib. 6. cap. 22.*
d *De relig. Chris. cap. 22.*
e *Cap. 2.*
f *Cap. 32.*
g *Cap. 13.*

Dom. 3. post Epipha. text. 5.
Dom. 1. Quadra. text. 3.
Dom. 3. Quadra. text. 1.

Diaboli potestas imminuta *De Trinit. lib. 4 cap. 13.*

Universidad de Deusto Biblioteca

In Ieau. lib. 10. cap. 40.

tillus: *Quum impuri dæmones, virtute Spiritus sancti, per orationem credentium fugantur, quomodo non dicemus Satanam iam condemnatum esse?* Nempe in hoc illud Psalmi completum est: *Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem.* Nec aspidis morsus te molestabit, vt difficilem reddat virtutem; nec draconis sibilus tibi insidiabitur, vt voluptati cedas; nec leonis rugitus te terrebit, vt pusillanimis fias; nec basilisci venenatus oculus te decipiet, vt blandimentis extollaris. quia sequitur, *Quoniam in me sperauit, liberabo eum: protegam eum, quoniam cognouit nomen meum. Cum ipso sum in tribulatione eripiam eum, & glorificabo eum.* Hoc totum facit in credentibus Spiritus sanctus. Quia *accepimus Spiritum adoptionis filiorum Dei, clamamus Abba pater*, quæ vox sperantium est. Quia Spiritus sanctus docuit nos omnia, per eum quoq; Deum cognouimus. Quia ille Paracletus manet nobiscum in omni tribulatione, ille nos eripit, ille glorificat. De hac victoria diaboli sic Apostolus Paulus: *Expolians Christus principatus & potestates, traduxit confidenter palàm triumphans illos in semetipso.* Traducere, est alterius defectus in publicum manifestos facere, eiúsque ignauiam omnibus patefacere. Triumphare, est deuictos & subiugatos in triumpho deducere, vt victoris quidem fortitudo, victorum verò ignauia propalaretur; sicuti Romani in suis triumphis solebant Reges & Principes bello captos, manibus post terga reuinctis, ante cultrum ducere. Significat Apostolus, per Christi admirabilem gratiam, quæ dona sunt Spiritus sancti, triumphatum de diabolo esse, vt amplius in eos potestatem non habeat, qui ad Christi regnum atque Rempublicam pertinent; sicuti deuicti hostes, non ab ipso tantùm Imperatore & Duce, sed à tota Republica victi censebantur, & subiugati. Si nunc diabolus credentes vincit, nostra ignauia vincit, vt in præcedentibus ostensum est.

Psal. 90.

Rom. 8.

Coloss. 2.

Dom. 5. post Epiph. ser. 2. 4. & 5.

EVANGELIVM DOMINICÆ V. POST PASCHA.

Ioan. 16.

AMEN, *amen dico vobis: Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis. Vsque modò non petistis quicquã in nomine meo. Petite, & accipietis, vt gaudium vestrum sit plenum. Hæc in prouerbijs locutus sum vobis. Venit hora cùm iam non in prouerbijs loquar vobis,*

bis, sed palàm de Patre annunciabo vobis. Illo die in nomine meo petetis. Et non dico vobis quia ego rogabo Patrem de vobis. Ipse enim Pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis quia à Deo exiui. Exiui à Patre, & veni in mundum: iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem. Dicunt ei discipuli eius: Ecce nunc palàm loqueris, & prouerbium nullum dicis. Nunc scimus quia scis omnia, & non est opus tibi vt quis te interroget. In hoc credimus, quia à Deo existi.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.* De Orationis admirabili virtute & vario effectu, deque conditionibus bonæ orationi requisitis.

2. *Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo* De virtute & efficacia nominis Iesu Christi, ad orationis effectus consequendos.

3. *Ipse Pater amat vos quia vos me amastis* De amore Dei erga nos, præter nostrum erga Christum amorem.

1. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*

LOCVS moralis de orationis admirabili virtute & efficacia. Christus Redemptor, non solùm in hoc Euangelio, sed in hoc vno sermone post cœnam vltimam cum Apostolis habito, iam quartò hanc promissionem facit, & nunc quidẽ cum magna asseueratione, dicens: *Amen, Amen, Si quid petieritis*, &c. Sed & in alijs Euangelijs antea non semel inculcauerat: *Petite & accipietis, quærite, & inuenietis; pulsate, & aperietur vobis.* Quemadmodum Helias à discipulo suo Helizeo discessurus, dixit ei *Postula à me quod vis vt faciam tibi, antequam tollar à te*, volens aliquod ei charitatis suæ monimentum relinquere: sic Redẽptor noster, ex hoc mundo discessurus ad Patrem, hoc Ecclesiæ suæ nobilissimũ donum, & quasi medicamentum generale aduersus omnis generis mala, reliquit; vt, nomine eius inuocato, omnia à Deo impetremus. Ampla promissio, maximum beneficium, ingens thesaurus. Sed vt eius fructum capiamus bene debet intelligi, & postea studiosè exerceri. Vt hæc Christi amplissima promissio infallibiliter adimpleatur, multa ex parte nostra requirũtur. Primũ, vt petẽtes aliquid Deũ non nisi in nomine Saluatoris petamus. Ait enim, *Si quid petieritis in nomine meo*, Petere au-

Orationis virtus. Ioh. 14. 15. & 16.

Matth. 7. Typus. 4. Reg. 2.

1. Orationis cõditio, petere bona & salutaria.

Universidad de Deusto
Biblioteca

tem in nomine Saluatoris, est ea tantùm petere, quæ ad salutem nostram faciunt, aut ad Dei gloriam. *Quicquid petimus* (ait Augustinus) *aduersus vtilitatem salutis, non petimus in nomine Saluatoris.* Rursum, *Non petimus in nomine magistri, quicquid petimus præter regulam ipsius magistery*, ait idem Augustinus, id est, præter eam formam, qua nos docuit orare, quâ Orationem vocamus Dominicam. *Ad hãc enim formam omnia quæcunque rectè peti possunt, referuntur.* Petenda igitur quæ bona sunt, quæ salutaria, quæ ad Dei gloriam conducibilia. *Petitis* (ait diuus Iacobus) *& non accipitis, eo quòd malè petatis, vt in concupiscentias vestras insumatis.* In Euangelio signanter Christus dixit: *Pater vester qui in cælis est, dabit bona petentibus se.* Sed & hoc loco quum dicit Christus, *Si quid petieritis*, illud solùm intelligit, quod ad vitam æternam pertinet, in cuius comparatione alia omnia nihil sunt, vt Augustinus in hunc locum dicit. Et alio loco multis verbis docet, nihil temporale à Deo petendum, nisi in ordine ad vitam æternam. Quod & his verbis docet diuus Basilius: *Munificentissimus & augustissimus est Rex noster, & indignè fert, quandocunque quis exiguum aliquid à se petit; multo magis, si ea petimus quæ minimè conueniunt.* Perillus ex Alexandri Magni amicorum numero, quum filiæ suæ dotem petiisset, 50. talenta accipere iussit. Dicente illo, decem satis esse, *Tibi* (inquit Alexander) *accipere, sed mihi nequaquam satis est dare.* Non nisi bona à Deo petẽda potuerũt & ethnici videre. Socrates dicere solebat: *A dijs immortalibus nihil vltrà petendum, quàm vt bona tribuerent, quia ij demum scirent, quid vnicuiq; bonum esset.* Celebratur & illud Menedemi Philosophi dictum: *Laudabilius est optare quod deceat, quàm assequi quod optes.* Cui simile est quod Augustinus scripsit: *Non tam miserũ est non adipisci quod velis, quàm adipisci velle quod nõ oporteat.* Videndum ergo in primis, vt orationis obiectum sit bonum, finis laudabilis, intentio pura. Quod & his verbis eleganter Seneca docuit: *Sic viue cum hominibus, quasi Deus videat; sic loquere cum Deo, quasi homines audiant.* Ne videlicet quid inhonestum petas. Si insanus ac mentis inops, ab amico suo ensem postularet, profectò, si verus amicus est, cum omnibus modis negabit. Multa à Deo petimus, nobis futura noxia, si cõcedantur. Vnde Augustinus: *Multa Deus concedit iratus, quæ negat propitius.*

Tract. 73. in Ioan.

Epist. 121.

Iacobi 4.

Matt. 7.

Tract. 102 in Ioan.

Epist. 121.

Constitut. monast. cap. 2.

Apophthegmata.

Plutarch. in Græc. Apoph.

Valer. Max. lib. 7. cap. 2.

Volaterran. Anthropol.

Epist. 121.

Apophthegma.

Epist. 19.

Simile.

Serm. 13 de verb. Dom.

Exempla.

Gen. 30.

Rachel vxor Iacob dilecta, ita ardenter filios habere desiderabat, vt viro suo diceret: *Da mihi liberos, alioquin moriar.* Deus ei duos concessit, sed in partu secundi, animam efflauit. Rebecca vxor Isaue, & per se, & per virum suũ magna cum importunitate prolem à Deo flagitabat. Sed quum ad partum ventum esset, duobus in ventre pugnantibus, tanto mœrore confecta fuit, vt diceret: *Si sic mihi futurum erat, quid necesse erat concipere?* Nihil ergo prorsus tẽporale à Deo petendum, nisi sub beneplacito diuinæ voluntatis. *Cùm verò, quæ Deus laudat* (ait Augustinus) *quæ Deus præcipit, quæ Deus in futuro seculo promittit, ab eo petitis, securi petite.* Atque hæc vna Orationis necessaria conditio est, ne fortè dum placare Deum volumus, magis irritemus, ea petendo, quæ cupiditatis nostræ argumenta, aut vanitatis indicia, aut denique maleuolentiæ testimonia sint.

Gen 25.

Vbi supra.

Altera Orationis necessaria in primis conditio est, vt Deo acceptus & amicus sit, qui orat. Loquitur hîc Christus Apostolis suis. *Si quid*, inquit, *petieritis.* Non dicit, Si quis petierit. Credentibus in Christum, & amantibus eum, hæc promissio datur. Sic alibi apertiùs ipse nos docuit: *Si mãseritis in me* (per fidem) *& verba mea in vobis manserint* (per executionem) *quodcunq; volueritis, petetis, & fiet vobis.* In statu peccati mortalis nullas exaudiri orationes, manifestè Scriptura docet: *Cùm multiplicaueritis orationes vestras, nõ exaudiam vos. Manus enim vestræ sanguine* (id est, peccatis) *plenæ sunt. Qui declinat aurem suam, ne audiat Legem, oratio eius erit execrabilis.* In huius rei typum, in veteri Lege nemo immundus potuit ad tabernaculum accedere, aut vllum sacrificium offerre, cuiuscunque demum generis immunditia esset, nisi priùs sanctificatus. Enim verò quum Deus ratione amicitiæ piorum vota exaudiat, qui mortaliter peccando amicitiam cum Deo dissoluit, nec dignus, nec idoneus est qui audiatur. Hoc enim perinde est (ait sanctus Basilius) ac si quis postquam filium alicuius vnicè dilectum occidisset, ille manus adhuc filij sanguine cruentatas ad patrem porrigeret, veniam ab eo postulans.

1. Conditio In statu gra. Ix.

Ioan. 15.

Prou. 28. Typus. Leuit. 22.

D. Tho. con. gent. l. 3. ca. 96.

In cap. 1. Esa.

An non enim æquum erat, vt saltem manus cruentas priùs abstergat? Quolibet peccato mortali Filium Dei iterum crucifigis. Ablue cruẽtas manus, antequam Deo Patri eas orando porrigas. Chrysostomus verò sic argumentatur: *Iubet Apostolus, vt coniuges non se fraudent inuicem, nisi fortè ex consensu, vt orationi vacent. Tu verò ab immaculato honorabilis connubij lecto consurgens, times ad orandum Deum accedere, à diabolico lecto veniens, audes Deum inuocare?* Contentio, superbia,

Simile.

Hom. 32. in Matthæum.

Universidad de Deusto
Biblioteca

bia,odium,libido,quoduis peccatum lethale, diaboli lectus sunt,quo mediante in corde tuo residet. Deinde, quàm indignum hoc est! Si stercore aut luto manus fœdatas haberes,velles ita sordibus orare? Minimè,inquis. Ergo manus abluis,& cor non purgas? Si quis tibi supplicans,manibus lutulentis pedes tuos teneret,non modò non exaudires, verum etiam calcibus illum à te expelleres. Sic repellit Deus impios orantes. Præterea prodesse talis oratio numquam potest. Sicut nullum in vulnere valet medicamentum, si sit intus ferrum,ita nihil proficit illius oratio, in cuius pectore lethalis manet peccati affectus. Sic enim peccatoris oratio exauditur, vt Publicani in Euangelio, etsi nondum reconciliati & amici,tamen deposito omni peccati affectu. Deinde peccatores exaudiuntur à Deo ex sola eius liberalitate & gratia, non ex pacto promissionis huius Euangelicæ. Sola iustorum oratio hac promissione gaudet,& apud Deũ ex merito & iustitia impetrat. Animal immũdũ in veteri Lege quod prohiberur offerri, vẽdi tamẽ potuit,& pretiũ eius offerri. Sic pœnitentis oratio non meretur quidẽ,sicut nec cæteri pœnitentis actus,nondum iustificati;pretium tamen horum actuum, quod est legitima dispositio, acceptat Deus. Certè qui cum affectu peccati orat,*opponit sibi nubem,ne transeat oratio*, vt Scriptura loquitur. Sicut enim nubes solis radios impediunt, ne ad nos vsque penetrent,etiam si fenestræ aperiantur; sic peccatum diuinæ gratiæ obstaculum est, etiam si per orationem cordis fenestra aperitur. Tota oratio Dominica ostendit impium à Deo non exaudiri. Quo ore,qua fronte dicet impius, *Pater noster,qui es in cælis*; quum præcepta Dei transgrediendo,eius filius amplius non sit? Si enim nec discipulus Christi est, nisi qui fecerit ea quæ præcepit Christus, multo minus filius aut frater erit. Quo ore,qua fronte dicet impius, *Sanctificetur nomen tuum*; qui nomen Dei ipse blasphemat? *Propter vos*(impios)*blasphematur nomen meum inter Gentes* Quo ore,qua fronte dicet, *Adueniat regnum tuum*; in quo Christus per gratiam non regnat,qui non diligit aduentum Domini,in quo peccatum regnat,contra illud Apostoli: *Non regnet peccatum in mortali corpore vestro?* Quo ore, qua fronte dicet, *Fiat voluntas tua*, qui in omnibus facit voluntatem suam,ambulans post concupiscentias suas, & non faciens voluntatem Domini Dei sui? Quo ore,qua fronte dicet, *Panem nostrum quotidianum da nobis hodie*; qui pauperi esurien

Simile.

Simile.

Typus. Leuit.27.

Thren.4.

Simile.

Oratio Dominica non nisi iustorum.

Ioan. 15.

Rom. 2.

Rom. 6.

esurienti panẽ,quum potest,non frangit suum? Quo ore,qua fronte dicet, *Dimitte nobis debita nostra*; qui non facit quod sequitur, *Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris*; & in ipsa oratione sua inuenitur mendax,& pactum à Deo cum peccatore institutum ipse primus violat? Quo ore,qua fronte dicet, *Et ne nos inducas in tentationem*; quãdo ipse diuitias appetit, *(qui autem volunt diuites fieri,incidunt in tentationem & laqueos diaboli)* ipse tota die concupiscit, & tentationes sibi innumeras accersit, vinum ingurgitando, *in quo est luxuria*; lites prosequendo,in quibus est contentio; honores ambiendo,in quibus est superbia; simultates exercendo,in quibus est maleuolentia; diuitias congregando, in quibus est auaritia? Quo ore,qua fronte dicet, *Libera nos à malo*; quum ipse non abstineat à malo,sed quotidie perpetret malũ culpæ, & mereatur malum pœnæ? Tota ergo oratio Dominica ab impio prolata,sibimet contradicit;ideoque nihil apud Deum impetrat,sed eum magis irritat. Iustus in Scriptura dicit: *Dirigatur oratio mea sicut incensum in conspectu tuo.* Incensum in thuribulo positum,nisi ei ignis admoueatur,odorem nõ effundit. Oratio ex ore prolata,nisi ardor charitatis in corde eam accendat,non habet apud Deum odorem suauitatis. Sed & pinus quæ thus profert,arbor est rectissima. Animus qui orat, debet esse ab omni peccati obliquitate liberrimus. *Deus enim voluntatem timentium se faciet, & deprecationem eorum exaudiet.* Lapis quidam,dialcorides dictus,quàm plurimas legitur in se habere virtutes: qui tamen in ore hominis mortui inclusus,eas omnes amittit. Sic oratio gemma multarum virtutum pretiosissima est: sed si in ore peccatoris Deo mortui reponatur,eas omnes deperdit. Hanc absurditatem orantis impij in sua impietate persistentis,Propheta his verbis exponit: *Verterũt ad me tergum,& non faciem: & in tempore tribulationis suæ dicent: Surge,& libera nos.* Sed Deus illis respõdet: *Vbi sunt dij tui,quos fecisti tibi?* Cupiditates cuiusque, quas sequitur,dij eius sunt,quibus solis seruit. *Surgant & liberent te in tempore afflictionis tuæ.* Hæc impio Deus. At sese emendantibus,dicit: *Lauamini,mundi estote,auferte malum cogitationum vestrarum ab oculis meis: quiescite agere peruersè.* & quę sequuntur: *Et venite,& arguite me,dicit Dominus.* Bias Prienæus, nauigãs cũ sceleratis,quum exorta tempestate illi deos suos inuocarent: *Tacete*, inquit, *ne dijvos nebulones hic nauigare sentiant.* Indicauit homo ethnicus,impiorum prece magis irritari Deum,quàm placari.

1. Tim. 6.

Psal.140. Similia. 1.

2.

Psal.144. 3.

Ierem.2.

Esaiæ 1.

Apophthegma.

Ter

Universidad de Deusto
Biblioteca

3. Conditio, Attentio.

Tertia bonæ & efficacis orationis conditio est, vt cum affectu & attentione fiat. Petere enim est affectus & cordis proprium. Quare Christus in alio Euangelio *petere, quærere, pulsare*, pro eodem posuit. Quemadmodum arbores, quæ radices altiùs miserint, quemcumque ventorum impetum excipiunt, nec facilè aut frangi, aut euelli possunt; sic orationes, quas animus de suo imo reddiderit, fortiter & validè affixæ efferunt sese in excelsum, nullaque distractione conuelluntur. Distractiones inter orandum partim ex naturæ fragilitate naturales sunt, partim ex ignauia nostra proficiscuntur, partim à Satana inducuntur. Mens quippe humana diu stare in alto non potest, sed infirmitatis suæ pondere citò in ima deprimitur. Quum oratet Moyses cõtra Amalecitas, quamdiu leuabat manus, vincebat Israel; sin eas paululum remisisset, superabat Amalec. *Manus autem Moysi erant graues: quare Aaron & Hur sustentabant eas ab vtraque parte.* Cor hominis, in oratione maximè graue est. Quum sursum leuatur, vincit diabolum; quum ad terrena deprimitur, vincitur à diabolo. Sed à Christo sustentatur infirmitas nostra. Aues quum liberæ in arbore consistunt, quietæ sæpe sunt & tranquillæ: At in caueis inclusæ nunquam quiescunt, sed semper euolare contendunt. Idem humano cordi contingit. Quum liberum est, nullique certo negotio addictum, non patitur distractiones, nec perturbant aut distrahunt phantasmata: At quum certi alicuius negotij, & maximè orationis quasi cauea includitur, limitibúsque & cancellis constringitur, quasi nitens in vetitum, cogitationum statim multitudine & varietate agitatur, quidquis potiùs aliud animo volueris, quàm quod propositum erat, & ad quod se meditandum collegerat. De hac naturali infirmitatis distractione sic scripsit Augustinus: *Desperandum ne est de genere humano, & dicendum ad damnationem pertinere omnem hominem, cui surrepserit aliqua cogitatio oranti, & interruperit orationem ipsius? Si hoc dixerimus, quæ spes remaneat nõ video. Porrò, quia est aliqua spes, dicamus ei: Latifica animam serui tui, quoniam ad te Domine animam meam leuaui. Quomodo eam leuauit quomodo potui, quomodo tu vires dedisti, quia tu suauis ac mitis es Domine. Mitis es, tolerans me, quia quotiescunque ante te fleti, tanta vana & superflua cogitaui, & vix vnquam fixam & stabilem tibi orationem feci. Hæc tu toleras, quia tu mitis es, & suauis, & multùm misericors.* Hæc ille de distractionibus ex naturæ fragilitate ortum capientibus. Cæterùm videdum iterum

Matth. 7. *Simile.* *Chrys. hom. 5. de incõprehensib. Dei nat.*

Distractiones naturales. *S. Tho. 2. 2. q. 83. ar. 12.*

Exodi 17. *Typus.*

Simile.

Enar. in Psal. 11.

Distractiones affectatæ.

iterum atque iterum, ne ad naturalem hanc quam Deus tolerat, accedat affectata, & ex nostra supina negligentia originem capiens distractio, quam Deus non tolerat, sed punit. De qua sic diuus Basilius: *Si conscientia tua te condemnat, tanquam qui negligentiùs rem tractes, & si in oratione aliud agens animo minùs attento sis, cum possis omnem abs te repellere distractionem; videne præsidentior ausis consistere coram Deo, ne fiat oratio tua tibi in peccatum. Si verò propterea quòd à peccato debilior factus, hoc à teipso impetrare non potes, quin interdum, dum oras, animo ac mente distraharis; certare contrà quantum potes, & ipse tibimet ipsi vim affer: & eousque Deo stare perseuera, mentémque tuam in illum defixam tene ac animã, ad seipsam aduoca. Si ita feceris, ignoscet tibi Deus, quoniam non ex contemptione, sed ex infirmitate, eo modo quo par erat, coram Deo stare non vales.* Hæc ille. Retinenda igitur, quantum fieri potest, in oratione attentio continua, si non in verbis singulis, saltem in sensu verborum; & si nõ in sensu toto, saltem in fine & intentione, à qua nunquam mens diuagari sic debet, quin eam virtute, vt minimùm, etsi non actu, perpetuò teneat. Omnis autem orationis finis & intentio, vel Deus ipse est, vel res Deo grata, pro qua Deum oramus. Quã sanè intentionem, idiotæ, orationis verba non intelligentes, habere possunt. At maximus in oratione distractionum author & instigator ipse diabolus est. Percontanti cuidam à fratre Ægidio, cur infestæ magis sint tentationes diaboli oranti, quàm aliàs, respondit: Si quis litem alicui intendat corã iudice, modis omnibus is, in quem lis infertur, in eam curam incumbit, ne contra ipsum sententia feratur ideoque aduersarium cum iudice loquentem, suamque causam ei commendantem, quantum poterit interpellabit. Ita dæmones faciunt. Si loqueris cum hominibus, sermonem tuum non interrumpent. Si autem ad precandum te conferas, animæ tuæ salutem curaturus, multa illorũ experiris tela ignita in te conijci. Sermonem tuum cum Deo, qui & illorum, & tuus iudex est, miris artibus, varijs suggestionibus abrumpere satagent. Quòd si propter illorum importunitatem ab oratione desistis, similis eris fugienti è prælio. Iam verò contra has omnes distractionum causas & pericula, vnum præstantissimum remedium est, quod tradit S. Basilius: *Certissimè credat quisque Deum se ante oculos habere. Si enim principem aliquem virum qui alloquitur, intuile putabit oculos ab illo deflectere indignum iudicabit oscitanter & dormitabundè cum*

Constitut. monastic. cap. 2.

Distractionum author diabolus.

Simile.

Remedium contra distractiones. *In regul. breu. q. 201.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

illo loqui, scelus nefarium esse non dubitabit. si interim de eo prodendo cum alio tractet; quanto magis ab his in oratione cauebimus, & omnem somnolentiam excutiemus, omnem irreuerentiam deuitabimus, omnes turpes & alienas cogitationes longissimè arcebimus, si certò persuademur, Deum nos præsentem alloqui, quum oramus! Negligentiam noſtram inter orandum bonus ille Rex Ezechias condemnat, qui Deum in templo oraturus, primùm opertus eſt ipſe ſacco & cilicio: deinde alios ſaccis opertos ad Eſaiam Prophetā mittit, eius quoque preces flagitans: mox ipſe in templum aſcendit, attentiſſimè orans. Quid, quòd ſacerdotes Baal noſtram ignauiam condemnare poſſunt, qui quum inuocaſſent ſuum Baal *de manè vſque ad meridiem, clamantes voce magna*, tandem etiam *incidebant ſe cultris & lanceolis, donec ſanguine perfunderentur.* Ce: tè ſacerdotes Romani, vt attentionem maximam ſeruarent, velato capite ſemper ſacrificabant, & auguria faciebant, clamante interim præcone, *Hoc age.* Memorabile eſt, quòd Alexandro Regi ſacrificanti, vnus ex nobilibus pueris thuribulum tenens, quum in eius brachium carbo ardens delapſus eſſet, quo ita vrebatur, vt aduſti corporis eius odor ad circumſtantium nares perueniret, brachium tamen immobile tenuit, dolorem fortitudo premens, ne ſacrificium Alexandri aut excuſſo thuribulo impediret, aut edito gemitu perturbaret. Væ nobis, qui ad minimum pulicis morſum & orationem interrumpimus & in ſacrificio hæſiramus.

Exempla. 4. Reg. 19. Eſaiæ 37.

1. Reg. 18.

Macrob. Saturn. lib. 3. cap. 2. Valer. Max. lib. 3. cap. 3.

Aliud remedium, præparatio ad orationem. *Simile.*

Qui orationis tempore diſtractiones vitare, & mentem in Deo collectam habere vult, ante orandum meditari pauliſper debet, quid & quomodo velit orare, & cum appetitu quodam ſpirituali ad orandum accedere. Qui ante horam conſtitutam non ita ſe geſſit, vel ieiunando, vel corpus exercendo, vt cum appetitu accedat, profectò in menſā appetitum verum non inueniet. Qui vult accipere pretioſos liquores debet vas paratum ad manum habere, quo oblatos accipiat, & non tum demum vas quærere: vel ſeriùs quærens, excludatur. Sic non inter orandum, ſed ante orationem acuendus & excitandus appetitus ſpiritualis eſt, qui attentionem conſeruet. Hoc eſt quod Scriptura dicit: *Ante orationem præpara animam tuam, ne ſis ſicut homo qui tentat Deum.* quæ verba alio in loco tractauimus. Huius attentionis hæc ſumma vtilitas eſt, quòd quemadmodum in altum creſcere arbor cogitur, quæ per ramos diffundi prohiberur; & quum riuos fontium obſtruimus, fluenta ſurgere ad ſuperiora prouocamus:

Eccl. 18.

Similia.

mus: ſic, ſublatis externis animi euagationibus, ſurſum aſcendere, ad ſuperna ferri, ad Deum peruenire oratio cogitur. In hac attentionis inter orandum virtute excelluit ſanctus Dominicus, qui nullo aut ſtrepitu, aut tumultu, ab orationis attentione interrumpi potuit. Nocte quadam ante aram ad preces proſtratum malus dæmon interturbare volens, grandem lapidem è tecto Eccleſiæ deiecit; idque eo impetu, vt tota Eccleſia eius caſu circumſonaret. Vique adeò autem capiti eius propinquus fuit lapis, vt ruens capitium eius contingeret. Sed viro Dei nihil ſe penitus mouente, hoſtis terribiliter eiulans abſceſſit.

Exemplum. *In vita eius lib. 3 cap. 12.*

Alia adhuc, nec minùs neceſſaria Orationis apud Deum efficacis conditio eſt, vt ſit aſſidua, perſeuerans & ſine intermiſſione, de qua in alia Dominica ex propoſito diximus; ſed pauca hic addentur, vt Deus dabit. Inter alias perſeuerantiæ in oratione cauſas, illo in loco explicatas, vnam breuiter perſtrinximus, Deum idcirco aſſiduas à nobis orationes expectare, atque ita differre quod petimus, vt eo ſæpius ad eum, ſicut filij ad parentem φιλοστοργον & ſuorum amantiſſimum, recurramus. Sicut enim pater filiolum habens, cui vehementer indulget, & quem teneræ diligit, ſi pomum puero erogare vult, primùm ſe illud nolle dare, manum comprimens, ſimulat: puer verò, vt illius cupidus eſt, nunc digitum vnum, poſtea alium, ac tandem omnes ſua tenera manu aperit: ſui in hac contentione poſito, quaſique ploranti, manus pij parentis pomum dimittit; qui tandem lætitia & voluptate perfunditur, eo quòd filium ſuum tot modos, totque artes ad extorquendum pomum quærentem viderit: ſic Deus Pater cum dilectis ſuis ſæpè agit, in quos ſua beneficia largiter conferre decernens, vult tamen vt ipſi vi quodammodo habita (eſt enim hæc vis amanti grata) plorantes, gementes, ac perſeuerantes, ab eius quaſi manibus ea extorqueant. Sic veterum Chriſtianorum pietatem deſcribit Tertullianus: *Coimus in cœtum & congregationem, vt ad Deum quaſi manu facta precationibus, ambiamus orantes. Hæc vis Deo grata eſt.* Solent matres ac nutrices, vt filiorum ac parnulorum ſuorum in ſe amorem magis vel exercean, vel probent, vel inflamment, ſeſe ex compoſito in aliquo domus angulo abſcondere, & plorantem interea paruulum, matremque querulis vocibus inclamantem, tenere audire, & aliquandiu quaſi ſurdis, ſed verè amantiſſimis auribus au-

4. Conditio Perſeuerantia. *Dom. 1. ſ. Oct. Nat. Dom. text. 1.*

Simile.

In Apolog. cap. 30.

Simile.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Matth. 18. Luca 8. Matth. 9.

Simile,

Parabolæ vis de iniquo iudice. Luca 18.

Luca 11.

scultate: tandémque expansis vinis ad paruulum accurrere, cúmque millies deosculari. Planè sic Deus suorum preces ac lachrymas, quasi facie auersa, quasi obdormiens, quasi surdis auribus solet excipere; tandem verò vbi & eorum patientiam, & suam dilectionem satis exercuit, plena manu, etiam plus quàm petitur, elargitur. Sic cum muliere Chananæa, cum cæco clamante in via, cum Hemorrhoissa in Euangelio Christus egit. Sed & huius rei crebra & illustria exempla iam alio in loco produximus. Quemadmodum quum nobilis & illustris vir, in aulam proficiscitur, vt aliquod à Rege munus obtineat, cuius præsentia Rex delectatur, & cui maiora, quàm petit, conferre in animo habet, petitionem huius nobilis Rex in multos dies differt, vt eum apud se diutiùs detineat: sic omnino Deus suorum electorum precibus gaudens, pietate delectatus, præsentia & colloquio (qui enim orat, cum Deo loquitur) frui cupiens, differt quod petitur, daturus abundanter. Quemadmodum verò in his omnibus exemplis, proteruus esset & improbus filius, qui recusante pomum patre, manumque comprimente, indignatus abscederet, & se non curare pomum dicet; paruulus vix germanus & naturalis esset, qui absconditam ad tempus matrem, vel nutricem non inclamaret; nobilis parum ciuilis, imò superbus, & arrogans, & animi impotentis meritò haberetur, qui Regis sui moram ac dilationem non ferret, sed primo die non exauditus, statim relicta aula, ad sua se reciperet: sic omnino proterui & improbi fideles sunt, filij non germani, sed adulteri; superbi quoque & arrogantes, valdeque importuni, qui nisi ad primam aut secundam precem à Deo impetrent, in precibus perseuerare recusant. Magna obseruatione dignum est, quòd in hac causa parabolam de iniquo & proteruo iudice Christus introducit. Ait in Euangelio iniquus iudex. *Etsi Deum non timeo, nec hominem reuereor, tamen, quia molesta est mihi hæc vidua, vindicabo illam, ne in nouissimo veniens suggillet me.* Mira res, quòd Redemptor noster iniquissimo iudici seipsum comparat. Non parenti naturali (vt alio in loco facit) non alicui magnifico Principi, non cuiuis bono & honesto viro, sed homini scelesto, qui nec Deum, nec homines timebat, suam infinitam bonitatem comparat. Facit hoc, vt perseuerantiam in oratione fortissimo argumento nobis persuaderet. Horrendum quippe esset, diuinam bonitatem iniquo & scelerato

lerato iudice deteriorem aut crudeliorem esse existimare, quasi nō id Deus præstet, quod crudelis & impius facit. Sunt & aliæ bonæ ac legitimæ orationis conditiones, vt fides, fiducia, obedientia, humilitas; de quibus in alijs Euangelijs iam per occasionem dictum est. Talis ergo oratio efficax apud Deum est. Talem orationem, tales preces laudat Scriptura, commendant Patres. Exempla Scripturarum collegit Chrysostomus his verbis: *Oratio caminum ignis tribus pueris extinxit. Oratio conclusit ora leonum, ne Danieli nocerent. Oratio Moysis seditionem compescuit. Amalecitas deuicit, Deum iratum populo reconciliauit. Oratio Heliæ cœlos aperuit, ignem ad sacrificium, pluuias ad siccitatem terræ impetrauit. Oratio Cornelij cœlos penetrauit. Oratio publicanum iustificauit. Oratio Ecclesiæ Petri vincula resoluit. Oratio Paulo ostium Euangelij adaperuit.* Et, vt aliquos orationis particulares effectus obiter tangamus, Oratio plura sæpè impetrat quàm petit, & largiores Deus manus habet, quàm homines os, aut linguam, aut cor, iuxta illud Apostoli: *Potens est Deus omnia facere superabundanter quàm petimus aut intelligimus.* Et iterum: *Si reprehenderit nos cor nostrum* (vt indignos omni fauore) *maior est Deus corde nostro.* Exemplum habes in filio prodigo, qui id tantùm patrem orans, vt faceret eum sicut vnum ex mercenarijs eius, factus est iterum filius eius, recepta stola prima & celebri cum conuiuio excipitur. Salomoni petenti à Deo sapientiam, non eam tantùm concessit, sic vt similis ei sapiens nec ante eum fuerit, nec post eum surrecturus sit; sed etiam (ait illi Deus) hæc, quæ non postulasti, dedi tibi, diuitias scilicet & gloriam. Abraham orans, & dicens: *Vtinam Ismaël viuat coram te*, responsum accepit non de Ismaële tantùm, sed & de noua prole Isaac nec vt Ismaël viuat tantùm, sed vt augeatur ac multiplicetur valde, crescatq; in gentem magnam. Qui surdum & mutum ad Christū adduxerunt, rogabant tantùm vt imponeret illi manum. At ille insolito & mirabili modo non hoc tantùm facit, verùm etiam mittit digitos in auriculas eius, expuens tangit linguā eius, suspiciens in cœlum ingemuit, dicit ei, Ephpheta, & sic demū sanauit. Rursum, Oratio fidem exercet & egregiè probat. *Omnem iustitiam quam facit homo* (ait Chrysostomus) *secundum suam potentiam facit, & de potentia sua profert; solam autem orationem secundum fidem suam facit, & ex fide sua profert.* Sic in omni petitione Christo facta, petentium fidem probat Christus; probatam, laudat, laudatam,

Orat. in reuers. sua vitæ habita.

Oratio plus accipit quam petit. Ephes. 3. 1. Ioan. 3.

Luca 15. Exempla.

3. Reg. 3.

Gen. 17.

Mat. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

remunetat. Chananeæ dixit: *O mulier, magna est fides tua.* Centurioni dixit: *Non inueni tantam fidem in Israël.* Vide plura in Dominica 3. post Epiphaniam, & in Dominica Quinquagesimæ. Oratio charitatem auget. Vnde S. Augustinus; *Si amator Dei esse vis sinceriſſimis medullis, caſtiſque ſuſpiriis ipſum deprecare, illi flagra illi inhia.* Quèadmodum enim amantes aſſiduo cõgreſſu & frequenti colloquio magis ad mutuum amorem accenduntur; & ſicut qui verè amici ſunt, nihil libentiùs audiunt quàm quum ab iis quos amãt rogantur, eſſque benefaciendi occaſionem habent; & viciſſim ab amicis & benevolis vt audacter petimus, ſic quo maiori cum fiducia petimus, eo vehementius amamus: eodem modo inter Deum & homines Dei amicos ſe res habet: qui certè non amici modò, ſed & parentis in nos viſcera gerit, pietatè oſtendit. Imò omnem humanam amicitiam Dei in nos amor infinitè ſuperat. *Ab hominibus* (ait Chryſoſtomus) *cùm aliquid expoſcis, & moleſtus omnino & onerоſus videris: Deum verò, quando id non facis, offendis, &, vt amplius tibi indignetur, accendis.* Oratio mentem mirabiliter illuminat, & divina ſapientia replet. Vnde D Chryſoſtomus: *Quemadmodum qui rum ſapientibus viris colloqui ſolent, propter aſſiduam conſuetudinem brevi ſic eram mutantur, vt illorum prudentiam referant: ſic qui cum Deo colloquia miſcent, ei ſua vota deferentes, quanta ſapientia, quanta virtute, quanta prudentia, quanta bonitate, quanta ſobrietate, quanta morum æquitate eorrepleri neceſſe eſt!* Hinc magni illi viri ex ſola oratione ad ſummam ſapientiam prouecti, D. Antonius Eremita, S. Martinus, & S. Bernardus: qui illiterati quum eſſent, vt de S. Antonio ſcribit a Auguſtinus, de S. Martino b Seuerus Sulpitius, de S. Bernardo, vitæ eius in prima parte author, magis oratione quàm lectione profecerunt, & ſacras Scripturas intellexerunt. Oratio eſt contra omnis generis tentationes armatura fortiſſima. Sic Chriſtus: *Vigilate & orate, ne intretis in tentationem.* De hac D. Chryſoſtomus: *Quemadmodum civitas quæ muris cincta non eſt, facilè venit in hoſtium poteſtatem; ſic animam non munitam precibus, diabolus facilè redigit in ſuam ditionem.* Nec vitia tantùm repellit, ſed admirabilem animo puritatem cõciliat oratio. Quemadmodum enim (ait Chryſoſtomus) qui cum Rege colloqui ſunt, & ei familiares facti, non dignanturin contubernium venire mendicorum & abiectorum hominum qui cum Deo fabulatus eſt, eique ſua vota protulit, nequaquam

Text 2. & 4.
Oratio fidē exercet.
Enar. in Pſal. 85.
Simile.

Hom. 24. in Matth.

Oratio illuminat.
De orand. Deū. lib. 2.

a *In prologo lib. 2. de deſt. Chriſt.*
b *Lib. 2. de vita S. Mart.*
Oratio armatura contra tētationes.
Simile.
Libr. 2. de orando Deum.
Ibidem.
Simile.

quaquam dignabitur mali & impij ſpiritus familiaritatem admittere; quod quiſque facit qui voluptatibus ſeruit. Oratio in omnibus rebus afflictis maximam animo conſolationem adfert. *Si enim apud homines* (ait Chryſoſtomus) *ſuos quempiam caſus dixiſſe, ſuáſq; calamitates narraſſe, affert nonnihil conſolationis, quaſi diſſlatio quædam malorum per ipſam narrationem ageretur, longè magis, ſi eum Domino illo communi ægritudines animi tui communicaris, conſolationem atque remedium capies.* Ad hoc enim ipſum te Deus inuitat, dicens: *Venite ad me omnes qui laboratis & onerati eſtis, & ego reficiã vos.* Vocat, obſequamur: inuitat, accedamus: offert ſe, ne repuamus. Et ſic quidem ex parte bonitatis diuinæ rem oſtendit; paulo ſuperius ex parte ipſius orationis, venuſta comparatione idem declarat: *Sicuti* (inquit) *frequentia nubium principiò cœlum offuſcat; vbi verò per crebras dimiſerit ſtillas, tam & humore ſepoſitò, ſerenum cœlum & dilucidum facit: ſic mœror animi, dum intus verſatur, caligine cogitationem noſtram obduxit; cùm autem verbis orationis, & lachrymis quæ ſolent comitari orationem, foras verſus enaporatus diffluxerit, quæ ſunt eiuſque euanuit, pluriminum tam inde ſplendoris aſſerri in animum ſolitum eſt, fauore ſcilicet humaniſſimi & liberaliſſimi Dei, velut radio quodam in eius qui orat animum ingruente, nec luce officiente latiſſima.* Hæc ille. Sed præter hos omnes effectus & fructus orationis, qui, diligenter explicati, ad frequens orandi ſtudium auditores vehementer excitare poſſunt, admirabilis ille atque præcipuus eſt, vt quidquis à Deo, quod legitimè petitur, impetret. Huius rei in alio Euangelio exempla protulimus. Credenda ſunt indubitanter Chriſti verba, dicentis: *Quæcunque petieritis in oratione credẽtes, accipietis.* Et rurſum: *Omnis qui petit, accipit; & qui quærit, inuenit; & pulſanti aperietur.* In quæ verba D. Hieronymus: *Si tibi non datur, ideo non datur, quia non petis.* Fidelis Deus eſt, ſeipſum negare non poteſt: *qui dat omnibus affluenter, & non improperat.* Fons bonitatis perennis eſt, manare non ceſſat. Non eſt abbreuiata manus Domini, & ſine pœnitentia Dei dona ſunt. Ideo nos vult ſine intermiſſione orare, quia ipſe paratus eſt ſine intermiſſione dare. *Omnes medici præter vnum, Deus autē ſola oratione placatur.* Ideo in Scripturis oratio ſemper offerri Deo dicitur in odorem ſuauitatis. *Nam ſicut thymiama bene confectum, delectat hominem odorantem: ſic oratio inſtis ſuauis eſt ante Deum,* ait Chryſoſtomus.

2. *Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo.*

Oratio conſolatur in aduerſis.
Simile.
In hom. 3 de incompreh. enſi. Dei natura.

Ibidem.
Simile.

Oratio impetrat.
Matth. 21.
Matth. 7.
In com. illi.
Iacobi 1.

Hom. ad. opus imperf. in Matt. Hom. 13 Vid.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Christi nomẽ.

LOCVS moralis de Christi Redemptoris nostri ineffabili erga nos bonitate, & nouo gratiæ beneficio, vt in virtute, fide, ac potestate nominis eius quiduis orando impetremus. Magna enim significatione adiecit hoc Christus: *In nomine meo.* Dabit quidem Pater cælestis petentibus eum; sed in nomine Christi, si per Christum, & merita eius Deum Patrem inuocamus. Sic paulo antè Apostolus suis dixit Christus: *Quicquid petieritis in nomine meo, hoc faciam.* Hoc longè antè in Spiritu præuidens Dauid, sic orat: *Protector noster aspice Deus, & respice in faciem Christi tui.* Nempe Christi merita apud Deum perpetuò pro nobis intercedunt: *Accedit per semetipsum ad Deum, semper viuens ad interpellandũ pro nobis. Hunc aduocatum habemus apud Patrem. Hic assistit vultui Dei, vt interpellet pro nobis.* Hoc nobis maximam inuocandi fiduciam adfert; hoc orationibus nostris admirabilem illam efficaciã conciliat, vt quicquid petierimus, fiat nobis. *Noua hæc est* (ait S. Cyrillus) *inuocationis formula, veteribus plane prorsus incognita, quia per Christum omne nobis bonum absolutè concessum est. Qui enim Filium suum nobis donauit, quomodo non cum illo omnia nobis donauit? Per hunc habemus accessum ad gratiam istam in qua stamus.* Ioseph fratribus suis in terram Chanaam redeuntibus, in mandatis dedit, vt ad eum reuerti si vellent, omnino fratrem suum Benjamin secum adducerent: *Nisi fratrem vestrum Beniamin adduxeritis, non videbitis faciem meam.* Nisi quum ad Deum orando accedere volumus, & panem nostrum quotidianum petere, frumentum & cibum vitæ à Deo quærere, Christum fratrẽ nostrum (sic enim & fieri, & nos vocare dignatus est) in oratione adduxerimus, nisi in eius nomine petierimus, non videbimus faciem Dei, nihil à Deo Patre orantes impetrabimus. In veteri lege tantam inuocandi fiduciam populus fidelis non habuit; quia in tanto nomine, tantaque virtute inuocare non poterant. Nomen Abraham, Isaac, & Iacob in oratione vsurpabant, iuxta illud ipsius Iacob: *Inuocetur super pueros istos nomen meum, nomenque patrum meorũ Abraham & Isaac.* Aliquid hoc erat, quia tales isti amici Dei erãt. Postea inuocabant Deum propter seruum suum Dauid: *Protegam vrbem hanc propter me, & propter seruum meũ Dauid.* Sed frequentissimus in oratione veterum sanctorum titulus creationis fuit. Sic Iob ad Deum orat: *Manus tuæ Domine plasmauerunt me totum in circuitu, & sic repentè præcipitas me? Memento quæso quòd sicut lutum feceris me,* & cætera quæ sequuntur

Ioan. 14.

Psal. 83.

Hebr. 7. 1. Ioan. 2. Hebr. 9.

In Ioan. lib. 11. cap. 7.

Rom 3.

Allegoria.

Genes. 43.

Matth. 21.

Veterum preces non fundabãtur in Christo.

Genes. 48.

Esaiæ 37.

Iob 10.

sequuntur. Hoc etiam titulo Dauid Deum ad misericordiam prouocat: *Respice in vineam quam plantauit dextera tua.* Hoc titulo à Deo beneficia implorat: *Manus tuæ fecerunt me, & plasmauerunt me. Da mihi intellectum, vt discam mandata tua.* Hoc titulo Esaias Dei fauorem postulat: *Et nunc Domine Pater noster es tu, nos verò lutum; & fictor noster tu, & opera manuum tuarum omnes nos. Ne irascaris Domine, &c.* Interdum verò etiam dilectionis titulo & argumento ad Deum sibi propitium reddendum vtebantur. Apud Ieremiam: *Factus sum Israëli Pater, ideo in misericordia reducam eos.* Apud Esaiam: *Tu Deus Pater noster & Redemptor noster, à seculo nomen tuum. Quare errare nos fecisti Domine de viis tuis?* Atque hi quidem præclari tituli fuerunt, siue amicos, siue beneficia Dei respicias. Sed nouus nobis titulus inuocationis datus est, tanto veteribus excellentior, tanto efficacior, quanto excellit seruum & amicum filius natu alis vnigenitus, in quo Deo complacuit; & quantum creationis ac dilectionis titulum superat longissimè redemptionis beneficium: in quo vno splendissimè elucet, tum Dei Patris ineffabilis amor, qui *sic dilexit mundum, vt Vnigenitum suum daret, &c.* tum Dei Filij inexplicabilis dilectio, qui *tradidit semetipsum pro nobis.* In hoc ergo nomine qui Patrem orat, propter talem Filium repulsam pati non potest. Hinc Ecclesia omnem suam orationem in hoc nomine terminat. De nominis Iesu virtute & efficacia in altero Promptuario diximus.

Psal. 79. Psal. 118. Esaiæ 64. Ierem. 31. Eccles. 23. Ioan. 3. Tit. 2. In Cœnacul. Domini.

2. Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.

LOCVS moralis de amore Dei erga nos, propter nostrũ erga Christum amorem; videlicet quoad eius augmentum & perfectionem. Primus enim Dei amor gratuitus est, quo prior dilexit nos. Hunc locum in Promptuario Catholico iam tractauimus. Porrò de Deo super omnia diligendo (qui locus hic tractari potest, vt Dei Patris amor erga nos, quanto à nobis studio quærendus, quanta cura retinendus sit, populus doceatur) in prima Dominica Quadragesimæ disputatum fusè est, & infrà in alia Dominica magis disputabitur. De Christo à nobis multis nominibus diligendo (quod etiam non incommodè in hæc verba explicari poterit, vt medium, quo Dei Patris amorem vel quærere vel conseruare possit auditor, moneatur) iam in aliis Euangeliis semel atque iterum disseruimus.

Text. 10. Dom. 12 post Pent. text. 3. Supra Dom. 6. post Epiphan. text. 3. Quinqua. text. 4. Palm. text. 2. Dom. 1. post Pascha, text. 1. & 2. Ioan. 15. & 16.

Universidad de Deusto
Biblioteca

EVANGELIVM DOMINICÆ VI. POST PASCHA.

Ioan. 15. & 16.

CVM venerit Paracletus, quem ego mittam vobis à Patre, Spiritum veritatis, qui à Patre procedit, ille testimonium perhibebit de me. Et vos testimonium perhibebitis, quia ab initio mecum estis. Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini. Absque synagogis facient vos. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur obsequium se præstare Deo. Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem neque me. Sed hæc locutus sum vobis, vt, cùm venerit hora, eorũ reminiscamini, quia ego dixi vobis.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.* De malorum præmeditatione, vt minùs mala sint.

2. *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.* De frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, & hæreticorum crudelitate, variòque persecutionis fructu.

3. *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem neque me.* Contra ignorantiam Dei, rerúmq; diuinarum, plurimorum malorum causam.

1. *Hæc loquutus sum vobis, vt non scandalizemini.*

Malorum præmeditatio.

LOCVS moralis de malorum præmeditatione, vt minùs mala sint. Voluit Christus futuras Ecclesiæ persecutiones, futuras cuiuscunque iusti tribulationes, longè antè prædicere; vt de illis nemo scandalizetur, id est nemo propterea fidei quam tenet, religionis quam colit, iustitiæ coram Deo quam exercet, aut tædio afficiatur, aut scandalum patiatur, aut vllo mœrore conturbetur. Magna Christi misericordia infirmitatem nostram tam valido præsidio communire, tam necessario subsidio alleuare voluit. Mala quippe præmeditata minùs feriunt. Basiliscus, animal homini infestissimum, hoc habere dicitur, vt, si prior hominem viderit, certam ei perniciem adferat; contrà si prius videatur quam videat, nocere nequeat, sed vel perear statim, vel in fugam se territus abripiat. Pulchrè Seneca: *Nisi quicquid fieri potest pro futuro habeas, das in te vires rebus aduersis, quas insegit qui quis prior vidit.* Rursum alio in loco: *Quia naturam oculis, non ratione comprehendimus, nec cogitamus quid*

Simile. P. Berchorius, Reduct. mor. lib. 12. cap. 13.

Lib. 1. cap. 11. de tranquil.

Apophthegmata.

quid illa facere possit, sed tantùm quid fecerit, damus huius negligentiæ pœnas, tanquam nouis territi, quum illa non sint noua, sed solita. Elegantissimè quoque aliàs: *Quæ alij diu patiendo leuia faciunt, vir sapiens lenia facit diu cogitando.* Sic Anaxagoras Philosophus, quum illi renuntiata esset & damnatio sua, & filiorum mors, ad priorem dixit, *Iam pridem tam aduersus illos qui damnauerant, quàm aduersum se, ex æquo naturam tulisse sententiam:* ad posterius dixit: *Sciebam me genuisse mortales.* Hoc in eo fecit philosophia, & perpetua humanæ fragilitatis meditatio. Hanc sapientiã Christus hoc loco nos docet, variis & acerbis iustorum persecutiones prædicens (quas vel hodie maximè persentiunt in multis locis Catholici Christiani) vt æquanimiùs eas feramus, & quod Redemptor noster clementer prædixit, nos diligenter præmeditamur. *Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus.* Vt quid in vase vitreo ferream soliditatem requiris? Sapientes viri, vt mortis terrorem, qua nihil est tetribilius, animo paulatim omnem eximerent, mortis perpetuam memoriam aliquo artificio sibi proponebant. Sanctus Ioannes, Eleemosynarius dictus, Patriarcha Alexandrinus, iubet sibi extrui monimentum, ei autem finem non imponi, sed sic imperfectum relinqui: deinde eos qui præfecti erant operi, quum esset festum aliquod insigne, accedentes in conspectu omnium qui in mensa eõsidebant aperte dicere: Monimentum tuũ Domine adhuc imperfectũ est, iube ergo vt finem accipiat. Seuerus Imperator vrnam sibi præparauit, in qua sepeliretur, eamque ad se perlatam, manibus contrectare solebat ac dicere: Tu virũ capies, quem totus orbis capere non potuit. Refert Herodotus, olim in Ægyptiorũ epulis morem fuisse, vt vnusquisque cadauer ligneũ, sed maximè ad viuum effectũ, singulis ostenderet, dicés: In hunc intuens pota, & oblecta te, talis post mortem futurus. Dicit Scriptura: *Musica in luctu importuna narratio, flagella & doctrina in omni tempore sapientia.* Pulchrè docet, tristibus quidem non esse interponenda vana & inania oblectamenta, meditationem autem aut narrationem rerum tristium & aduersarum (quam flagellorum & doctrinæ vocabulo exprimit) nũquam esse importunam, imò omni tempore ad sapientiam instituere. Sic alibi: *Melius est ire ad domum luctus, quàm ad domum conuiuij. In illa enim finis cunctorum admonetur hominum, & viuens cogitat quid futurum sit.* Certè quantum mala non præmeditata perturbent, & præmeditata vix moueant, pulchrè exemplo docuit

Apophthegmata. Natur. qq. lib. 6. q. 1. epist. 77. Laert. lib. 2.

Simile.

Exempla. In vita eius tom. 3. Nov.

1. Cor. 4.

Dion. Nicæus, in vita eius.

Lib. 1.

Eccles. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Plutarch. in lib. de tranq. animi. *Exemplum.*

docuit Homerus. Vlyssem enim introducit post 20. annorum absentiam domum reuersum, repentinæ morti canis sui, qui eum agnouerat, moxq; casu extinctus fuit, acerbè illachrymantem: vxori autem suæ flenti, toto die assedisse absque lachrymis. Vxoris quippe futuras lachrymas præcogitauerat; canis mortē nihil formidauerat. Valet hoc loco Scipionis illud memorabile dictum: *Stultum est dicere, non putáram.*

Apophthegma.

Bonus dux, nauclerus, Imperator, viæ, nauigationis, & certaminis pericula prædicit. Sic Christus hoc loco, ne tibi dicas non prædictum, caue.

2. Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.

Persecutiones Ecclesiæ.

LOcus moralis de frequenti Ecclesiæ Dei persecutione, sub prætextu pietatis. Ethnici quidem persequutores ferè omnes sic Christianorum nomen ac fidē acerbissimè persequebantur, vt suis, quos vocabāt, diis immortalibus se hac in re obsequium præstare, deorum suorum honorem & cultum vindicare arbitrarentur & præ se ferrent. Sed Christus hoc loco de illa Ecclesiæ persecutione loqui videtur, quā illi exercebunt, qui vnum verum Deum colere profitentur, qualis erat primùm Iudæorum in Apostolos, reliquosq; Christi discipulos, ac postea hæreticorū in Catholicos, quoties superiores & fortiores illi esse potuerūt, acerbissima persecutio. Sic Augustinus hæc verba exponit: *Hoc de Iudæis dictum debemus accipere, de quibus dixerat, Abs q; synagogis facient vos. Nam martyres Christi, etiam si occisi sunt à Gentilibus, non tamen illi arbitrati sunt Deo, sed diis suis falsis obsequium se præstare quum hæc facerent.* Et alibi contra Donatistas disputans Augustinus putat in Iudæorum persecutione impletum hoc esse: quia videlicet ante eius tempora rara fuit hæreticorum violenta persecutio: solusque in Oriente Constantius, posteaque Valens, Arriani Imperatores (de qua Valentis persecutione non incommodè etiam hęc verba intelligi posse agnoscit) Catholicos ferro & gladio persecuti fuerant. Sed Christi verba, queadmodū non ad solos Apostolos, sed etiam ad eorum successores, adeoq; omnes futuros fideles pertinent, quando de toleranda & expectanda persecutione eos monet ac docet; sic absque vllo dubio ipsa persecutio, de qua loquitur, de omni illa intelligitur, in qua veritatis hostes, sed pietatis

Tract 85. in Ioā.

Contra Petil. lib. 2. cap. 92.

tatis simulatores, veros veritatis cultores, non verbo tantùm & fraude, sed ferro & gladio persequuntur. De qua duplici persecutione Gregorius: *Quale illud persecutionis tempus apparebit, quando ad peruertendam fidelium pietatem alij verbis fauiunt, alij gladiis! Quis enim etiam infirmus istius Leuiathan dentes non despiceret, si non eos per circuitum præstatum seculorum terror munisset? Sed duplici contra eos calliditate agitur; quia quod eis ab aliis blandientibus verbis dicitur, hoc ab aliis gladiis frementibus imperatur.* Hæc ille. Et certè atrocior semper fuit hęreticorū persecutio cōtra Catholicos, quàm ethnicorum contra Christianos. Conqueritur de hoc Eusebius, Vercellensis Episcopus, qui in carcerem ab Arrianis missus, ab omni suorum congressu & subsidio prohibetur: quā crudelitatem à nullo ethnico persecutore adhibitam fuisse affirmat. Iucundus, presbyter Arrianus, hortatur Gensericum Arrianum crudelissimum, vt Arbogastem, nobilem Catholicum, quem gladio tollere statuerat, diuersis cruciatibus, & lenta morte interimeret. Idem Arriani sacras virgines, adhibitis dorso & mammillis laminis ferro ignitis, torquentes, dicere eas iubebant, quòd Episcopi & Clerici Catholici cum eis concūberet: quam crudelitatem & sycophantiam ab ethnicis sub Maximino Imperatore didicerant, vt apud Nicephorum videre est. Iconomachi in frontibus, totoq; vultu Catholicorum, super scamna illos extendentes & vincientes, quosdam Iambicos versus, ignominia plenos, insculpebant, cultris alijsque instrumentis adhibitis, vt in saxis sculpendis fieri solet. Beatus Fulgentius, Episcopus Ruspensis, cuius opera doctissima extant, quum prius Mauros fugisset persequētes, incidit in Arrianos, quorum crudelitatem immanem expertus, ad vicina prouinciæ suę loca regreditur, eligens Mauros potiùs paganos habere vicinos, quàm molestissimos Arrianos. Sub Constantino Copronymo Iconomacho, plures martyres facti sunt, quàm sub cuiusdiā gentilis Principis persecutione, teste Sigeberto. Sub eodē tyranno, monachi quadraginta duo, truncatis naribus, barbisque illitis pice combustis, in balnei fornice clausi, ibique fame consumpti, martyrio coronantur. Macedonius hæresiarcha, sub Constantio Imperatore, Catholicos inaudito tormentorum genere cruciatos, occidit. Inter cętera, fideliū mulierū vbera inter labra arcarū compressa, dissecuit, & candenti ferro combussit. Eutychitistæ Alexandrini, statim post mortem Martiani Imperatoris Catholici, Proteriū Episcopum, & Patriarcham suum

Hæreticorum persecutio atrocissima.

Moral. in Iob, lib. 33. c. 19.

In vita eius, apud Surium, 1. Augusti.

Exemplæ.

1. 2. *Victor lib. 3. de persecut. VVandalica.*

Histor. Eccles. lib. 7. ca. 30.

3. *In vita SS. Theodori & Theophanis: 26. Decemb.*

4. *In vita eius apud Surium, tom. 1.*

5. *In Chron. anno 770.*

6. *In Martyrol. Rom. 12. Ian.*

7. *Ibid. 30. Mar.*

8. *Euagr. lib. 3. cap. 9.*

Catho

Universidad de Deusto
Biblioteca

Catholicũ,cum alijs clericis,tanta crudelitate occiderunt,vt viscera eius gustarent,& crudas carnes comederent, reliquũ corpus per plateas vrbis trahentes Hunerichus, Arrianorum Rex,vna vice clericos 4976. in desertum abiegauit, & laicis prohibitũ,ne clerum sequerentur. Augustinus de suis Donatistis ita scribit: *Quis Barbarus excogitare potuit, quod isti, vt in oculos clericorum nostrorum calcem & acetum mitterẽt, quorum membra etiam cætera plagis horrendis, vulneribusq. fœdauerunt deprædantur etiã domos, aliquas & incendunt, fructus aridos diripiunt, humidos fundunt: & talia cæteris cõminando multos rebaptizari compellunt.* Hæc ille. Hæreticorum nostri temporis quæ crudelitas, quanta barbaries, qualis immanitas in persecutione & occisione Catholicorum, maximè in Gallia & Anglia fuerit, recenti memoria omnibus compertum est, & extant de ea re tota libri, quos consulere, si vocet, Concionator poterit. Hi omnes Christi discipulos interficientes ajebat se præstare Deo. Hoc autem vno nomine huius generis persecutio nõ solũ est acerbissima, quia ex zelo religionis, sed non secundum scientiam proficiscitur, verũ etiam periculosissima, quia fuco religionis etiam Christianæ contra Christianos colorantur. Occultus hostis est, qui ideo caueri nisi difficillimè non potest. Ciuile bellum agit, quod sine sociorum sanguine nunquam terminatur. Fidem ipsam non sub nomine perfidiæ, vt paganismus & Mahometismus, sed sub fidei vocabulo impugnat. *Per verba Legis, Legem impugnant*, ait Ambrosius; *& fidem sine fide prætendunt*, ait Hilarius. Amicum se ostendit, & hostis est. Socium se dicit, & capitale bellum gerit. Sponsæ voces vsurpat, & meretrix est. Christum loquitur Euangelium sonat, verbum Dei crepat: sed *lupus est in vestitu ouium*, vt per multa capita in altero Promptuario ostendimus. Omnes eius machinæ, astutia & dolus sunt. *Fur est & latro*, non iustus hostis. *Nequitia & astutia circumuenit in errorem*, veris & apertis armis non aggreditur. *Persecutor paganus* (ait Augustinus) *aperte sæuit, vt seductor hæreticus insidiatur, vt draco. Ille cogit negare Christum, iste docet. Ille ingerebat violentiæ, iste insidias. Aduersus illum opus erat patientia, aduersus hunc opus est vigilantia.* Hæc ille tunc, in pace Ecclesiæ. At nobis hodie, maximè Anglis Catholicis, non solùm vigilantia, sed etiam patientia opus fuit, ab annis iam triginta sub hæreticorum tyrannide laboratibus. Est hæc igitur persecutio grauissima. Tota nihilominus hæc persecu-

9. *Victor. lib. 2. de pers. Vand.*

Epist. 122.

In com. ad Tit. 3. In lib. ad Constant.

Dom. 7. post Pentec.

Ioan. 10. Ephes. 4. Enarr. in Psal. 30.

tio siue à paganis, siue ab hæreticis, & ipsi Ecclesiæ vtilis est, & eos, qui persecutionem patiuntur, beatos facit, &, vt beati fiant, diuinum remedium in promptu habent; quæ tria, tribus verbis expediam. Sicut vrbes & arces, hostiũ finibus proximæ, & limitrophę, armis & rebus bello necessariis munitissimæ semper sunt; quæ verò in medio regni cõsistunt, negligũtur, & si qua munimenta habent, rubigine consumpta & fœdata iacent: sic Ecclesiæ, circumlatrantibus hæreticis proximæ, contra eas diligenter se mununt, verbum Dei accuratius tractant, disciplinæ censuram strictiùs obseruant, vt non vituperetur ministerium ipsorum; cauè ambulant, quia dies mali sunt: at vbi alta pax est, tota armatura Ecclesiastica rubigine consumpta iacet. Dein diæ rubigo, auaritiæ lutum, superbiæ & ambitionis muscus, ignorantiæ somnus omnia occupat. Sic se rem suo tempore habuisse sanctus Cyprianus his verbis agnoscit: *Dominus probari suam familiam voluit, & quia traditam nobis diuinitus disciplinam pax longa corruperat, iacentem fide, & penè dixerim dormientem, censura cælestis excitauit. Studebant augendo patrimonio singuli, non in sacerdotibus religio deuota, non in ministris fides integra, non in operibus misericordia, non in moribus disciplina.* Hæc ille, multaque alia populi Christiani dedecora, quæ in pace Ecclesiæ coaluerant, recenset; vt causam subsequentis persecutionis ostenderet. Nec aliter diuus Bernardus: *Olim prædictum est, & nunc tempus impletionis aduenit: Ecce in pace amaritudo mea amarissima. Amara prius in nece Martyrum, amarior post in conflictu hæreticorum, amarissima nunc in moribus domesticorum. Intestina & insanabilis est plaga Ecclesiæ, & ideo in pace amaritudo eius amarissima.* Hæc illi Patres quoad mores & vitæ agẽdæ rationem, quæ in pace Ecclesiæ flaccescit & dormitat. Idẽ docet Augustinus de doctrina fidei. *Hæreticorum* (inquit) *inquietudine, vt Scripturas vigilantiùs perscrutemur, vnde, ne quis Christi noceant, illis possit occurri, & nouam de somno ignauiæ, nostra excitatur industria. Ita per multiplicem gratiam Saluatoris, etiam quod inimicus in perniciem machinatur, Deus conuertit in adiutorium.* Hæc ille. Rursum alibi: *Multa ad fidem Catholicã pertinentia, dum hæreticorum callida inquietudine agitantur, vt aduersus eos defendi possint, & considerantur diligentiùs; & intelliguntur clarius, & instantiùs prædicantur, & ab aduersario mota quæstio, defectui exitit occasio.* Hæc ille. Sed & ipsa occisio Catholicorum, quam libenter exercent hæretici, ipsius Ecclesiæ non solùm decus & ornamentum, sed etiam salus & incremen-

Persecutio Ecclesiæ vtilis. *Simile.*

1. Quoad mores.

Exemplum.

Serm. 3. de lapsis.

Serm. 33. in Cãt. Esaiæ 38.

2. Quoad doctrinam fidei.

Epist. 103.

In lib. de vera relig. cap. 8.

incrementum est. Sic enim & Deus clarificatur, & fides illustratur, & credentium constantia confirmatur, & vacillantium infirmitas roboratur. *Sanguis enim Martyrum, semen est Christianorum: & granum cadens in terram, vbi mortuum fuerit, multum fructum affert.* Sanè sicut fermentum, quod amarum est, pani saporem conciliat: sine quo insipidus esset; sic Ecclesia, nisi aliquo tribulationis fermento misceatur, insipida & flaccida euadet.

Tertul. in Apolog. Ioan. 12.

Simile.

Lib. 9 cap. 10. in Lucam.

Simile.

Appositè Ambrosius: *Sicut vinea, dum ligatur, erigitur. & vee sa non minuitur, sed augetur: ita sancta plebs, dum erigitur, dum humiliatur, attollitur; dum vexatur, coronatur.* Et sic quidem persecutio hæreticorum, etsi asperrima & periculosissima, ipsi tamen Ecclesiæ Deo omnia electis cooperante in bonum, non est semper perniciosa, sed plerunque salutaris.

Persecutio ferentibus vtilis.

Matth. 5.

Simile.

Porrò eos, qui in ipsa persecutione maximè patiuntur & interficiuntur, beatos inprimis esse, non solùm vox cœlestis clarè pronunciauit, dicens: *Beati estis, quum vos persequuti fuerint*, &c. verum etiam ipsa ratio manifestat. Quemadmodum enim cùm quis flumen aliquod in cymba traijcit, qui cymbam impellit, transitum facit expeditiorem & breuiorem; sic qui varijs tormentis iustos interficiunt propter veritatem, expeditissimam illis in cœlis viam parauerunt, qualiqué cymbam impulerunt, vt ad portum felicitatis æternæ quàm celerrimè perueniretur. Ideo diuus Cyprianus, accepta mortis sententia, *respondit, Amen, Deóque gratias egit.* Sic & alij innumeri martyres fecerunt, adeoque hodie in Anglia multi. Edmundus Campianus, Societatis Iesu Theologus, accepta in Anglia, pro fidei confessione, mortis sententia, cecinit statim, Te Deum laudamus. De hac persecutionis & tribulationis felicitate in alia Dominica diximus.

Exemplum. Paulianus in passione eius.

Domin. 3. post Pascha, text. 1.

Illud pluribus explicandum, quàm præsens & paratum remedium omnes qui pro Christo, pro fide, pro veritate patiuntur. Hæc est perpetua Spiritus sancti consolatio, de qua in hoc sermone suo vltimo toties loquitur, & in alia Dominica nos aliqua diximus, quæ & hic locum habent. Sed hunc pauca adiicientur, donante Deo. Quem diuini Spiritus virtus inhabitat, ille aduersus acerba omnia, etiam mortem ipsam animo semper inuicto stat. Qui longum iter pedester facere vult, emit calceos duplici aut triplici solea consutos, vt magis ex ferro quàm ex corio confecti videantur: paucorũ tamen dierum labore detriti rumpuntur. Qui autem nudis

Simile.

nudis pedibus iter facit, quo plus ambulat, eo duriorem callum obducit, pedúmque eius corium magis obdurescit. Ratio discriminis est, quia corium calceorum, est corium mortuum; pedum verò, viuum. Sic omnes, quorum animi fortitudo ex corio viuo consistit, id est, ex virtute Spiritus sancti, quo magis affliguntur, eo fortiores & constantiores fiunt. Peccatores autem peccato mortui, & quorum tota animi virtus non nisi humana est, naturaéque peccatricis & corruptæ, vt debilis est, sic facilè deteritur, & quibusuis afflictionibus succumbit, citóque corrumpitur. Nempe Spiritus sancti consolatio, quasi fons quidam est certarum virtutum, quæ omnes inuictum pectoris robur adferunt, videlicet fidei, spei, charitatis, quæ Spiritus sancti dona sunt. At fides adfert in tribulatione gaudium & pacem animi. Vnde Apostolus: *Deus repleat vos omni gaudio & pace in credendo.* Sic Eunuchus accepta doctrina fidei, *ibat per viam suam gaudens.* Hæc fides est *thesaurus ille absconditus* (à sapientibus) *in agro* (Ecclesiæ & vineæ Dominicæ) *quem qui inuenit homo* (per Euangelij prædicationem) *abscondit* (in corde suo) *& pra gaudio illius vadit, & vendit vniuersa qua habet* (id est, paratus omnium potiùs, quæ habet, iacturam facere, quàm illo carere) *& emit agrum illum*, adiungit se vineæ illi, vt sit palmes in vite qui Christus est, caput Ecclesiæ suæ. Zelus enim & dilectio fidei facit, vt interfici se potiùs ab hoste fidei fidelis patiatur, idque perlibenter, quàm vt fidem suam neget. Alia virtus Spiritus sancti spes est, quæ maximum in animo gaudium generat, vt *spe gloriæ, in qua gloriatur fidelis*, omnia pro Christo ardua gaudenter ferat. *Spe gaudentes*, ait Apostolus; quia proprium spei est, animum incredibili gaudio perfundere. Charitas verò altera eadémqi primaria Spiritus sancti virtus adhuc magis hoc facit; quia *valida est vt mors dilectio*, id est, ipsam mortem vincit, eáque superior est, vt alio in loco plenius dictum est. Hæc ergo sancti Spiritus dona, quasi fontis perenniter fluentis riui, cordibus fidelium infusa, perpetua eos consolatione & lætitia spirituali replent, vt semper in Domino gaudeant, scientes, quia *siue viuimus siue morimur, Domini sumus.* Hi sunt chori castrorum, de quibus in Canticis dicitur: *Quid videtis in Sunamite* (id est, in pacifica sponsa Christi) *nisi choros castrorum?* Enimuero quid choro siue choreis cum castris exercitus? Chorus enim, canentium congregatio est; castra pugnantium. Sed iustus in pugna cantat, quia diuini Spiritus gaudio repletus, omnia etiam aduer

Spiritus sancti consolatio triplex.

1. Fides. *Rom. 15.*

Act. 5.

Matth. 13.

2. Spes. *Rom. 5. & 15.*

3. Charitas. *Cant. 8.*

Cant. 7.

Universidad de Deusto
Biblioteca

aduersissima gaudenter perfert. Hæc videlicet est cifra Regis nostri, quam non intelligunt, nisi qui amici eius sunt, tristia cum gaudio tolerare. Quam cifram aperuit, quum diceret: *Dico vobis amici mei.* Arcanum meum vobis reuelo, & rationem secretam, qua scribere, meámque voluntatem patefacere soleo: *Nolite timere eos qui corpus occidunt.* Non est cum timore, sed cum gaudio excipienda mors pro nomine meo illata. *Luca 12.*

3. *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem neque me.*

Ignorantia rerum diuinarum causa peccatorum.

LOcus moralis contra ignorantiam Dei, rerúmque diuinarum, plurimorum peccatorum causam. Ideo enim improbi persequuntur bonos, & hæretici Catholicos, ideo improbi & hæretici homines fiunt, quia Deum ignorant, quia veritatem rerum diuinarum non tenent. Cæcitatem cordis peccatorum fontem esse, Christique notitiam & cognitionem vnicuique credenti esse necessariam, iam alijs in locis ostensum est, quæ huc omnia referri possunt. Nonnulla tamen addemus, prout Deus dabit. *Scientia Dei, est machina per quam structura charitatis assurgat,* ait Augustinus. Colere & amare quem ignoras, non potes. Zelus sine scientia, est vehemens cursus in deuio, in quo quanto curris velociùs, tanto à via aberras longiùs, & peccas absurdiùs. Etsi ferrum in fornace vehementer accenderis, tamen nisi appolito malleo formes & ducas illud, nullam nouam formam accipiet. Voluntatis zelum ducere debet rectũ iudicium. Cæca enim voluntas est, & ab intellectu duci ac formari debet. Rusticus, ignorans Regem, transit per eum quasi per familiarem, fortè & detrudit eum, si transitum impediat. Sic multi impingunt in Deum & offendunt, nescientes Deum & mandata ac voluntatem eius, & beneficia ab eo accepta, & præmia ab illo bonis repromissa, pœnásque malis destinatas. Rusticus in pago educatus, habet quandam confusam Regis notitiam, quòd valde diues ac potens sit. Sed si ei præterea dicatur, quòd Rex habet potestatem castigandi malefactores, & euehendi ad honores omnes ei bene seruientes, incipiet multo magis Regem & timere & amare, eique in omnibus obedire & placere. Eodem modo se res habet in exacta Dei & Domini nostri cognitione. Quàm multi putant se cognoscere Christum, qui tamen actiones eius, & passiones, doctrinam

Dom. Quinquag. text. 5. Dom. 2. post Pascha, text. 5. Epist. 119. Similia.

1.

2.

3.

4.

doctrinam & beneficia vel penitus ignorant, vel nisi confusè norunt! *Nesciunt neque intellexerunt; in tenebris ambulant.* Puderet vnumquemque nostrum, vel certè pudere oportebat, vocari studiosum, medicum, theologum, iurisperitum, textorem, sartorem, aut qualemcunque opificem, nec ea scire quæ ad huiusmodi artem aut vocationem pertinent. Pudeat similiter Christianos nescire Christum. Imò tanto magis pudeat, quanto Christianus non ab arte, sed à fide nomen habet; & non ob lucrum, sed ob salutem hoc nomen gerit. Certè nos Christiani *Spiritum, qui ex Deo est, accepimus, vt sciamus quæ à Deo donata sunt nobis.* Et ad Ephesios Apostolus: *Det vobis Deus Spiritum sapientiæ in agnitionem Christi, vt sciatis quæ sit spes vocationis eius.* Incumbit ergo cuilibet Christiano, vocationis & professionis suæ spem, scopum, & finem cognoscere; mediáque ei à Deo ad hunc finem donata scire. Neque est quòd quisquam se excuset, quòd Deum aut diuina cognoscere nequeat. Non enim accurata Dei in se aut fidei in principijs suis cognitio hîc requiritur, sed beneficiorum Dei erga nos, mandatorum, promissionum, comminationum scientia, qualem Catechismus Catholicus, & ordinaria verbi Dei prædicatio tradit. Diogenes, dicenti cuidam quem ad sapientiæ studium hortabatur; Non sum idoneus philosophiæ; *Quid igitur viuis,* inquit, *si nulla tibi rectè viuendi cura est?* Non enim ad hoc viuit homo, vt viuat tantùm, sed vt discat rectè viuere. Natura gignit dociles ad virtutem, non doctos. Quemadmodum bonus luctator est, non qui omnes numeros nexúsque perdidicit, quorum vsus sub aduersario rarus est, sed qui in vno se aut altero bene & diligenter exercuit, & eorum occasiones intentus spectat: sic bonus ille Christianus est, qui Deum & eius voluntatem, quantum ad salutem satis est, rectè perdidicit. Qui scit quantum victoriæ satis est, is multa scire censendus est. Hoc tamen in vtroque discrimen est, quòd in illo genere, omnibúsque humanis artibus & scientijs, ad curiositatem magis facit, quàm ad vtilitatem; in causa fidei & salutis, in Dei rerúmque diuinarum cognitione, nihil cognoscitur quod non sit vtile & salutare. Est omnino Dei, eiúsque beneficiorum, omnibus, qui salui esse volunt, cognitio necessaria. Quàm diu Ioseph vixit, & recens esset memoria beneficiorum eius in Ægypto, quæ tanta erant, vt cum sua lingua Saluatorem mundi Ægyptij vocarent, bene erat filijs Israël, totique cognationi Ioseph in

1. Cor. 2. Ephes. 1.

Apophthegma. Laert. lib. 7. cap. 1. Simile. Seneca lib. 7. cap. 1. de beneficijs.

Exemplum.

Exod. 1. Ægypto: *At vbi surrexit Rex nouus in Ægypto, qui nesciebat Ioseph, mirabiliter affligi ab Ægyptijs filij Israel cœperunt.*

Exemplum. Tanti interest, Dei beneficia scire & nescire. Quum Moyses à Pharaone peteret dimitti populum, vt Domino Deo suo sacrificaret; non obediuit Pharao, quia nesciebat Dominum aut potentiam eius. *Quis est* (inquit) *Dominus, vt audiam vocem eius, & dimittam vos? Nescio Dominum.* Apostolus de Iudæis dicit: *Si cognouissent, nunquam Dominum gloriæ crucifixissent.* Sic peccatores, si cognoscerent quòd lethaliter peccando, Dominum gloriæ iterum crucifigunt (vt Apostolus affirmat) profecto nunquam id facerent. Si cognosceret peccator quòd in omni vitioso amore idololatriam committit, amorem alicuius creaturæ Creatori præponens, non ita sæpe & impudenter peccaret. Excitare seipsum vnusquisque debet, vt præter Dei beneficia, omnibus communia, quæ in se priuatim Deus contulit innumera naturæ & gratiæ dona, identidem recolat, recolendo cognoscat, cognoscendo se minimè ingratum ostendat. Sic Dauid: *Benedic anima mea Domino, & noli obliuisci omnes retributiones eius.* Propter hoc Catechismus Catholicus, Scripturæ sacræ, explicatio verbi Dei, anniuersariæ solennitates in Ecclesia, *ne volumine temporum* (ait Augustinus) *ingrata subrepat oblivio.* Ex ignorantia Dei, rerumque diuinarum, omnia promanant peccata, maximè bonorum persecutio; de qua hoc loco Christus: *Mundus enim, quod suum est, amat*; & quæ sua sunt, optimè cognoscit. De Spiritu sancto, id est, de donis eius dixit Christus: *Mundus eum non potest accipere, quia non videt eum, neque scit eum.* Quæ terra sua sponte producit, nemine colente exuberanter profert. Quæ non ex se producit, sed seminari in ea oportet, non sine maximo & vario labore producit, eáque satis parcè. Est enim illis quasi nouerca, quæ nunquam mariti filios ita fouet ac suos quorum mater est. Mundus mundanos, quasi filios suos & germen naturale, omni honore prosequitur. Pios verò, qui ex diuino semine in eo nascuntur, & Spiritus sancti cultura ac gratia fouentur, odit, persequitur, interficit. Nescit enim eos, pro exoticis & peregrinis habet.

Exod. 5. 1. Cor. 2. Hebr. 6. Psal. 102. De ciuit. Dei, lib. 10. cap. 4. Ioan. 15. Ioan. 14. Simile.

EVAN

EVANGELIVM DOMINICÆ PENTECOSTES.

SI quis diligit me, sermonem meum seruabit, & Pater meus diliget eum; & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus. Qui non diligit me, sermones meos non seruat. Et sermonẽ quem audistis, non est meus, sed eius qui me misit, Patris. Hæc locutus sum vobis, apud vos manens. Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vobis omnia quæcunque dixero vobis. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Non quomodo mundus dat, ego do vobis. Non turbetur cor vestrum, neque formidet. Audistis quia ego dixi vobis, Vado, & venio ad vos. Si diligeretis me, gauderetis vtique, quia vado ad Patrem, quia Pater maior me est. Et nunc dixi vobis, priusquam fiat; vt, cùm factum fuerit, credatis. Iam non multa loquar vobiscum. Venit enim princeps mundi huius, & in me non habet quicquam. Sed vt cognoscat mundus quia diligo Patrem, & sicut mandatum dedit mihi Pater, sic facio. Ioan. 14.

PERICOPE moralis huius Euangelij.

1. *Qui diligit me, sermonem meum seruabit.* De Deo diligendo, eiúsque dilectionis virtute & efficacia.

2. *Et Pater meus diliget eum.* De amicitia Dei, quæ ex mandatorum Dei obseruatione comparatur.

3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* De dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate.

4. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.* De bono pacis quam Christus nobis reliquit, meruit, dedit.

5. *Non quomodo mundus dat, ego do vobis.* De falsa mundi pace.

6. *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.* De animi fortitudine, fiducia, patientia in rebus aduersis seruanda.

7. *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.* De assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione.

1. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.*

LOcus moralis de efficacia & virtute dilectionis Dei. Dilectionis vim tantam esse Christus dicit, vt ad bene operandum, ad mandata Dei seruanda sit efficax. Christus enim sermonis seu verbi sui vocabulo, omnia præcepta, & Dilectionis Dei efficacia.

Universidad de Deusto
Biblioteca

omnem de moribus doctrinam intelligit, iuxta frequentem Scripturæ phrasim, quæ omnia Dei præcepta numero singulari sæpè effert; vel propter excellentiam, quasi vix verbi aut mandati nomen mereatur: nisi quod à Deo, vel in ordine ad Deum, & potestate à Deo ordinata præcipitur: vel propter facilitatem, quia diligenti Deum, Dei mandata quasi vnus sermo, & vnum verbum esse videtur. Vnde postea de malis dicit Christus; *Qui non diligit me, non seruat sermones meos*; in plurali loquens, quia non diligenti Deum, Dei mandata & nimis multa & grauia videntur, sicuti pigro & proteruo puero, quæuis data lectio prolixa est: vel etiam propter vnam charitatem, *in quo vno sermone* (ait Apostolus) *tota lex recapitulatur*. Sic de Dei mandatis loquuntur amici Dei: *Quomodo dilexi legem tuam Domine? Super inimicos meos prudentem me fecisti mandato tuo*. Et iterum: *Latum mandatum tuum nimis*. Et rursum: *Ignitum eloquium tuum nimis, & seruus tuus dilexit illud*. Sic de Moyse & Aaron dicitur: *Custodiebant testimonia eius, & præceptum quod dedit illis*. Secundùm rerum Hebraicarum scriptores, sexcenta & tredecim erant in lege Dei præcepta. Et tamen hæc omnia vnum vocatur, sicut & Christus hoc loco omnia sua præcepta vnum sermonem vocat, quia diligentibus, & de diligentibus loquitur. Est hic igitur locus de amore erga Deum, eiúsque admirabili vi & efficacia differendi. Deum supra omnia amandum esse, in alia Dominica iam explicatum est, & in Promptuario Catholico hic locus moraliter tractatus est. Hic tamen in argumento tam necessario & salubri plura dicentur. In veteri lege præcepit Deus, vt omne primogenitum, tam de homine quàm de pecoribus, illi offerretur, vel pretio redimeretur: omnium quoque frugum & fructuum terræ primitias sibi offerri voluit. Qua in re, cor nostrum ei deberi, docere voluit. Est enim cor primum quod in homine generatur, vt Medici tradunt, & vltimum quod in homine moritur, vt experientia docet. Primitias ergo nostras & primogenituram Deo dare, est cor nostrum, totúmque cordis affectum Deo tribuere. In cuius etiam rei typum, in veteri lege primogeniti Sacerdotes erãt, & diuino cultui mancipati. Hinc in Scriptura dicitur: *Præbe fili mi cor tuum mihi*. Non caput, non manum, non pedem, non cætera membra, sed omnium membrorum principium, radicem, & vitæ humanæ fontem, qui cor est, dari sibi Deus postulat. Aues venaticæ, quæ ex præda victitant, vultur, accipiter,

Rom.12. *Isai.118.*

Psal.98. *Petr.Galat.libr.11.cap.4. de arcan.cath.fidei.*

Domin.1.Quadrag.text.19.

Exod.23. & 25.

Allegoria. *Allegoria.* *Galen.libr.6. de vsu partium.* *Albertus de animalibus,lib.9. tract.2.cap.4.*

Typus.

Prouerb.23.

Similo.

accipiter, aquila, capta præda, ante omnia cor petunt, euiscerant, deuorant. Quod in illis naturæ instinctus facit, propter cibi auiditatem; hoc in Deo immensa sua bonitas facit, propter nostræ salutis desiderium: qui dicere in Scripturis non dubitauit: *Delitiæ meæ, esse cum filijs hominum*. Hac de causa Zelator in Scripturis Deus dicitur. *Non habebis Deos alienos coram me*, id est, nihil vt principale tuum bonum amabis præter me. *Ego sum Dominus Deus tuus, fortis, zelotes.* Qui zelotypia laborat, suspicione plenus est, omnia sponsæ suæ vestigia, dicta, facta obseruat, ad omnem in domo strepitum, ad omnem ingressum & egressum vigilat, fingit se interdam exire, móxque domum repentè redit, vt videat quid vxor agat: quam si cum alio amatore deprehendit confestim expoliat, omnia illi data pretiosa munera auferat, & vel domo expellit, vel interficit iratus. Sic Deus animam, sibi fide & charitate desponsatam, zelo prosequitur ardentissimo; non quidem cum humanæ perturbationis vitio, sed prorsus incommutabilis atque tranquillus, effectum zeli ostendens, omnia dicta & facta nostra obseruãs, quod agnouit Dauid, dicens: *Prouidebam Dominum semper in conspectu meo: à dextris est mihi ne commouear*. Interdum quoque fingens se longiùs ire, & quasi dormiens in nauicula cordis nostri, quum tamen (vt alibi explicatum est) cor eius vigilet in nobis semper: cum aliis verò creaturis fornicantes seuerissimè puniens, iuxta illud: *Perdidisti omnes qui fornicantur abs te*. Et apud alium Prophetam: *Filiorum illius non miserebor, quia filij fornicationum sunt*. Et Moyses adhortans populum vt in Dei dilectione maneat, hanc rationem subdit: *Deus enim vester, ignis edax, & Deus zelans*. De hoc Dei zelo Dionysius Areopagita: *Audebimus id vere dicere quod Author ipse omniũ, propter excellẽtem quendã rerũ omnium amorẽ & amatoria bonitatis magnitudinẽ, quasi extra se sit, dũ ad omnia quæ sunt, multiplici prouidentiæ ratione pertingit: illisque se immittit, seque demittit. Hinc fit vt zelotem illum theologi nostri dicant, quia vehemens est ad ea quæ sunt amanda, & zelo quodam amatorio erga res afficitur.* Hæc ille. De quo paulò clarius sic S. Augustinus: *Zeli diuini nomine, eius significatur prouidentia, qua nullam à se animam impunè fornicari sinit. Sicut enim ea quæ dicitur ira Dei, non perturbatio mentis est, sed potentia vindicandi; sic zelus Dei non cruciatus quidam*

Prouerb.8. *Exodi 20.* *Simile.* *Psal.15.* *Psal.72.* *Ose.2.* *Deuter.4.* *De diuinis nominib.cap.4. par.1.* *Contra Adimãtum cap.11.*

Universidad de Deusto
Biblioteca

animi est, hominibus communis, sed tranquillissima sinceriſſimáque iuſtitia, qua nulla anima beata esse ſinitur, falſis opinionibus, prauiſque cupiditatibus corrupta. Hæc ille. Deus igitur cor hominis vult, amari vult. *Ignem,* (inquit Chriſtus) *veni mittere in terram* (qui certè hodie in Apoſtolos è cœlo cecidit) *& quid volo, (niſi* vel potiùs, quàm volo, quàntum deſidero, nam illud τὸ Græcum vtrumque ſonat, & poſterius magis) *vt ardeat?* Ad hunc Dei amorem infinita nobis Deus dedit quæ nos incitarent; ſicuti qui puellam nobilem diligit, innumera ei munera mittit, vt amorem eius in ſe prouocet. Creauit nos, vt naturæ ductu eum amaremus, ſicuti filius naturaliter amat patrem. Si quis nobis medicus aut chirurgus vnum os fractum reſtituat, maximè ſi gratuito id facit, in perpetuum ei nos deuinctos profitemur. Ecce Deus totum quod ſumus, nobis dedit, quum nihil eſſemus. Deinde ad ſimilitudinem ſuam nos creauit, vt amicitiæ ratione eum amaremus. Motum enim ſimilitudo amorem conciliat. Quando omnia Deus creauit, antequam hominem conderet; omne genus naturæ ſingulis quibúſque creaturis diſperſit. Vitam vegetatiuam plantis, arboribus, mineralibus dedit. Vitam animalem ſenſitiuam pecoribus, auibus, piſcibus largitus eſt. Spiritualem Angelis impartiuit. Homini ergo quid ſupereſt? quid daturus es Domine? Dabo (inquit Dominus) ei libertatem, vt, quicquid ei placuerit, faciat. *Deus enim ab initio conſtituit hominem, & reliquit illum in manu conſilij ſui. Appoſuit illi aquam & ignem: ad quodcunque voluerit, porrigit manum ſuam.* Si terrenis tantùm ſe dare vult, & illis ſolis ſuſtentari vt arbor, erit arbori ſimilis, ad nihil vtilis, niſi ad ignem. Si ſenſuum delectationem ſequi vult, erit tanquam brutum, *comparatus iumentis inſipientibus.* Si rerum ſpiritualium contemplationi vacat, eleuabitur ad dignitatem Angelicam, & erit *Angelis Dei æqualis.* Ideo ex parte libertatis fecit nos Deus ad imaginem ſuam, vt ea rectè vtentes, perueniamus ad ſimilitudinem & fruitionem eius. Deinde non noſtra tantùm ſed & omnis alia creatura clamat ad nos, vt amemus Deum: quia omnia propter nos facta ſunt, & in vſum noſtrum. Noſtris enim primis parentibus dictum eſt: *Replete terram, & ſubijcite eam, & dominamini piſcibus maris, & volatilibus cœli, & vniuerſis animantibus quæ mouentur ſuper vniuerſam terram.* Poſt hæc omnia, clamat perpetua Dei gubernatio, conſeruatio, prouidentia; clamant ſingula Dei in vnumquemque beneficia; clamat

Luca 12.

Dei munera vt magis eum diligamus.

Simile.

1.

Simile.

2.

Eccleſ. 15.

Pſal. 48.

Luca 20.

3.

Geneſ. 1.

4.

Amoris Dei incitamenta.

clamat fortiſſimè Redemptio per Chriſtum facta; clamat ipſa Dei immenſa bonitas, & infinita Maieſtas, amore infinito digna (ſi enim homines quos nunquam vidimus, & à quibus nullum beneficium vel accepimus, vel expectamus, amamus tamen, & videre cupimus propter nominis celebritatem quam ex aliqua virtute adepti ſunt; quàm infinitè magis Deum, in quo omnis virtus, ſapientia, fortitudo, velut in abyſſo & fonte exuberantiſſimo, cuius minimæ guttulæ ſunt, quicquid in homine cernimus, etiam propter ſe ſolum amandus à nobis eſſet?) clamant innumeræ vtilitates amantibus Deum propoſitæ, clamat inexplicabile beatitudinis præmium, eiſdem certiſſimè repoſitum, Deum nobis eſſe ſuper omnia diligendum. Accedit ad hæc omnia præcepti obligatio, ſalutis neceſſitas, ipſa denique naturæ humanæ propenſio & inclinatio. Præcipit Deus, & ideo præcipit, quia *Dominus Deus noſter eſt, fortis & zelotes,* vt eum *toto corde, tota anima, tota virtute,* id eſt, integrè, dulciter & fortiter diligamus. Cogit ſalutis neceſſitas, quia *ſi vis ad vitam ingredi, ſerua mandata: qui autem diligit me, ſeruat ſermonem meum.* Vrget naturæ inclinatio, quia non ſic rapido & violento curſu flumina terræ vniuerſa in mare currunt, nec vllis repagulis, ne eò fluant, cohiberi poſſunt, quàm animus humanus beatitudinem deſiderat; cuius appetitus, quum finis rationem habeat, & naturalis eſt, & neceſſarius, & fortiſſimus. Quale tamen hoc monſtrum eſt, vt inter tot & tanta quæ ad Dei amorem nos prouocant, inſtigant, impellunt, quæuis tamen nænia, quælibet voluptatula hunc curſum impediat, & nos à Deo auertat? Maximè quũ præter hæc omnia ignis de cœlo hodierna die in corda noſtra delapſus eſt, & *miſit Deus in corda noſtra Spiritum Filij ſui, in quo clamamus Abba Pater,* id eſt, in quo & per quem facti filij Dei, affectum filialem induimus, clamantes Abba Pater; Pater mi, Pater mi, quid me vis facere? Dicit Apoſtolus, nos *ſignatos eſſe Spiritu promiſſionis ſancto,* id eſt, accepiſſe, vt ſignaculum quoddam cordis noſtri, Spiritum ſanctum repromiſſum. Et ſponſus in Canticis ſponſæ dicit: *Pone me vt ſignaculum ſuper cor tuum,* id eſt, ſim ego cordis tui ſigillum. Quod alicuius ſigillo ſignatur, oſtenditur res eſſe illius propria, cuius eſt ſigillum. Si ergo præter & vltra omnia illa amoris noſtri erga Deum incitamenta, iam etiam Dei Spiritus *effuſus in nos abundè,* videlicet *per charitatem diffuſam in cordibus noſtris,* ſigillauit corda noſtra; profectò illi ſoli appropriati iam ſumus, illum

Simile.

Eccleſ. 10.

Matth. 19. Ioan. 14.

Galat. 4.

Epheſ. 1.

Cant. 8. Simile.

Tit. 3. Rom. 4.

solum amare debemus, illi soli cor nostrũ dare oportet. Hoc hodierna nos solemnitas docet. Ideo quod Christus de dilectionis vi & efficacia Apostolos in vltima ante passionem concione docuit, hoc hodie legendum proponit Ecclesia.

Spiritus S. cur datus.

Ad Dei amorem illa quæ enumerauimus omnia, multáque alia quæ non attigimus (nec attingere possumus, quia nescimus) vehementer quidem incitant. Sed vt nulla nobis relinqueretur excusatio, diuini Spiritus ardor corda fidelium præterea ad hunc Dei amorem hodie datus accendit.

Simile.

Opera & vasa fictilia, quamuis singulari artificio elaborata, fabrefactáque sint, adhuc ad suæ perfectionis complementum in fornacem vt mittantur opus est, vt ibi decocta splendorem firmitatémque accipiant. Ex aliis antedictis documentis ad Dei amorem animis nostris concipiendum satis edocti & formati fuimus. Sed nunc accepto Spiritu sancto nouum splendorem, robur nouum accepimus, vt simus vasa in honorem, cultui diuino consecrata, & obsequio mancipata.

Simile.

Figuræ quæ sunt in fenestra vitræa depictæ, & colores earum, si sol non irradiat, lituræ potiùs & maculæ videntur, quã effigies aliqua bene formata. Sic omnia diuini amoris documenta, à quocunq; argumento sumpta, nullam diuini amoris effigiem viuam animo repræsentant, sed obscura videntur, & surda narratio, nisi diuini Spiritus splendor & lux gratiæ animum irradiet, nouáque luce perfundat, atque calore accendat, & documenta illa, & figuras pulcherrimas clarè videat & intelligat: eiúsque intellectis, ad Deum amandum inciteтur. Atque hæc de Deo diligendo.

Dilectionis efficacia.

Nunc huius dilectionis efficaciam vide. *Si quis diligit me, sermonem meum seruabit.* Si vnusquisque nostrum interrogetur an diligat Deum, confidenter respondebit se diligere. Sed *probatio dilectionis est exhibitio operis.* Hinc diu' Ioannes: *Hæc est Charitas Dei, vt mandata eius custodiamus: & mandata eius grauia non sunt.* nempe habenti charitatem, sine qua omnia sunt difficillima. Apostoli, ante acceptũ Spiritum S. ad omnia trepidabant. Vna ancillula Petrũ, qui fortissimus videbatur, ita perterruit, vt Christum abnegaret & abiuraret.

1. Ioan. 5.

Simile.

Ad tormenta bellica, priùs quàm ignis applicetur etiam pueri intrepidè accedunt, & plaustra hinc inde rotant & vertunt vt volunt: at verò quando ignis apponitur, etiam viri fortissimi retrocedunt, alij fugiunt, nullus accedere audet. Hominem sine charitatis igne, vtcunq; aliarum virtutũ præsidiis ornatum, minima quæque tentatio deiicit, & loco mouet:

mouet: diligentem Deum nihil perturbat. Moyse holocaustum primùm in deserto super altare tabernaculi offerente, ignis è cælo descendit, qui holocaustum consumpsit. Hunc ignem in posterum Hebræi semper conseruarunt & fouerũt, vsque ad Babylonicæ captiuitatis tempus; qui ad tempus extinctus, miraculo reuixit, vt in libris Machabæorum narratur. Sine hoc igne nullum Deo sacrificium hebat. Hic ignis tam diu in veteri populo asseruatus est, quàm diu lex ipsa viguit. Eodem nunc modo ignis diuinæ charitatis hodie cælo dilapsus, corda primorum credentium accẽdit & inflammauit, & illorum perpetuo ministerio omnibus credentibus in lauacro regenerationis impartitur, ac per manus impositionem vberius confertur, qui omnia nostra opera bona, omnia sacrificia spiritualia sursum alcẽdere, facilia & iucunda esse, Deoque acceptissima facit. Hinc illa vox in Psalmis: *Locutum est vt meum in tribulatione mea: Holocausta medullata offeram tibi cum incenso arietum, offeram tibi boues cum hircis.* hoc est: In omni difficultate virtutis, & tentione graui, offeram tibi cor amore plenum & affectuosum, ideoque quouis bonum opus exequar. Ossa arida & absque medullis, aut vitiosa nux, vile & ridiculum munus faceret. Opera sine charitate, vitiosæ nuces & ossa arida sunt, in quibus magna est difficultas, & nulla vtilitas. Finge strenuum adolescentem ac nobilẽ, illustris puellæ amore captum: nihil est quod iubenti puellæ recusabit. Simultates cum aliquo hostiles exerceт. Roget puella vt aduersario ignoscat, & cum eo in gratiam redeat, si eius amore potiri velit: confestim obtemperabit. Nec iubenti tantùm parebit, sed præterea quicquid illi gratum fore intelliget, hoc iniussus exequetur. Certamina iudicra instituet: vestem, quam illa volet, induet: cantilenis nocturnis aures demulcebit: nulli non vel labori vel sumptui parcet. Et vbi amor Dei est, nõne eosdem effectus producet? Sanè multo maiores. De hoc enim amore dictum est: *Valida vt mors dilectio,* quę verba alibi explicauimus. Certè amor Dei tam efficax est, vt effectus potiùs quàm affectus dici debeat. Plus enim facit quàm afficit. Ratio est, quia omnis alius amor non nisi humanus affectus est, & ex naturæ viribus profectus: at Dei amor, in pectore Christiano ab ipso Deo insitus est, diuini Spiritus donum est, ignis cęlestis est, vnde multo efficaciùs operatur. Hinc S. Dauid: *Cor meum & caro mea exultauerunt in Deum viuum.* id est, cum gaudio & iucunditate animi, in Dei obsequium omnes suas cogitationes & actiones

Typus.

2. Machab. 1.

Similia.

Cant. 8.

Amor Dei effectus magis quàm affectus.

Psal. 83.

Typus. actiones conuerterũt. Arca fœderis, quam Leuitæ super humeros portabant, ingentis erat ponderis, tum propter ligna Setim, & cælaturam auri solidi extrinsecus & intrinsecus; tum etiam propter alia illi adiuncta, ad eius vel ornamentum vel munimentum, vt in libro Numerorum apparet. Sed non absque miraculo eum facilitate ingenti, quoties castra mouerentur, illud Leuitæ portabãt. Typus erat eius quod Chri-

Num. 4.

Matth. 11. stus dixit: *Iugum meum suaue est, & onus leue.* Vt autem fiat

Simile. leue, sola facit dilectio. Stellæ cæli, quæ semper fulgidę sunt, prtino diluculo sanguineæ interdum apparent, propter vapores interiectos. Omnia iustitiæ opera, ieiunium, eleemosyna, ignoscere inimicis, stellæ sunt perfulgidæ; sed animo vel terrena vel seipsum nimis amanti videtur sanguinea, aspera, ingrata, difficilia. Sicut equotũ biga maximum onus etiã curredo ferunt, propter rotas quibus onus imponitur; sic ardua

Exemplũ. virtutis opera propter charitatis rotã facilia fiunt. Quum à Moyse in terram Chanaan exploratores mitterentur, Iosue quidem & Caleph facilem suis fratribus Chananæorum victoriam promiserunt. Erant enim Dei amantes & obsequentes filij. Dicebant ergo: *Ascendamus, & possideamus terram,*

Num. 13. *quoniam poterimus obtinere eam. Alij verò qui fuerant cum eis, dixerunt: Nequaquam ad hunc populum possumus ascendere, quia fortior nobis est.* Hoc est discrimen inter diligentes Deum, & non diligentes. Quare Deus postea diuersam de

Num. 14. vtroq; sententiã tulit. *Nullus eorum qui detraxit mihi, intuebitur terram. Seruum meum Caleb qui plenus alio spiritu secutus est me* (spiritu amoris & obedientiæ) *inducam in terram hanc quam circuiuit, & semen eius possidebit eam.* Diligentes Christum, seruabũt sermonem eius, & eos introducet in regnum cæleste. De hac dilectionis efficacia dixit Esaias: *Qui sperant*

Esaiæ 40. *in Domino,* (sine amore sperat ab alio bonum nemo) *mutabunt fortitudinem, assument pennas sicut aquilæ, current, & non laborabũt; ambulabunt, & non deficient.* Quem locũ alibi tractauimus. Si fortè ianua dum aperitur, & clauditur, strepitum

Simile. facit & stridorem, cardines eius oleo nunge & cessabit stridor. Si executio mandatorum Dei difficilis tibi videtur, nec sine stridore & murmure id aggredi potes, oleo charitatis intellectũ tuum ac voluntatem, qui operationũ tuarũ cardines sunt, inunge; & cessabit difficultas. Appositè D. Basilius:

In lib. de vera Virginitate. Simile. *Qui amore carnali ardet, parietes & domos audaciter ascendit, & contra ipsos districtos gladios fertur insanus, ac nisi solito cultu incedens perfrui amore possit, omisso illo sordidum assumit, demique*

que vt voluptate potiatur, humi serpere non recusaret. Sic qui Deum veraciter diligit, parietes carnalu propinquitatis, & parentum, aut quas habet domos, transilire, & si ferat occasio, ad martyrij gladios currere, ac nisi consueto habitu viuens amore aterno frui possit, ignobiliorem assumere, plurimaq; mundi improperia tolerare optabit, vt Deo fruatur. Hæc ille. Sicut orbes cæ- *Simile.*
leſtes & sidera duplicem habẽt motum; vnum raptũ & diurnum, eumq; velocissimum ex vi primi mobilis; alterum proprium, eumque tardissimũ: sic animi motus in homine duplices sunt; vnus est naturæ proprius, qui non nisi tardissimè in bonum fertur; alter ex vi supernæ gratiæ, qui rapidissimè ad virtutem trahit. Quia enim dixit, *Trahe nos post te*; statim subiecit: *Curremus in odorem vnguentorum tuorum.* Nã vt aqua *Cant. 1.*
igni admota, non solùm calorem, sed & motum atque agili- *Simile.*
tatem igni naturalẽ participat; sic anima diuini Spiritus igne attacta, & charitate inflammata, non solùm incalescit amore virtutis, sed & actuosa est ad opus virtutis capessendũ. Quare quod Dauid dixit; *Lex Domini immaculata, conuertens ani-* *Psal. 59.*
mas; hoc de charitate Dei exponit D. Bernard. *Charitas* (inquit) *conuertit animas, quia facit voluntarias; & est immacula-* *Epist. 11.*
ta, quia nihil sibi de suo retinere consuevit: sed: vt ait Apostolus, *omnia suffert, omnia sustinet.* Sic bonum fructum affert in pa- *1. Cor. 13.*
tientia.

2. *Et Pater meus diliget eum.*

LOcus moralis de amicitia Dei, quæ ex mandatorum ob- *Amicitia Dei.*
seruatione cõparatur. Dicit enim Christus fore, vt qui eũ diligit, eiusque sermonem seruat, à Deo Patre diligatur. Immensum hoc est, & maximum beneficium. Quis enim rem tantam vel sperare ausus esset: nedum petere? Dauid tantùm *Psal. 38.*
orat; *Ne auertas faciem tuã à me, nec declines in ira à seruo tuo*; nõ ausus maiora petere. Multum enim est, Deum habere misericordem. Latro in cruce nihil aliud petijt, nisi vt Dominus *Luc. 23.*
eius memor esset. *Domine* (inquit) *memẽto mei.* Multum enim est, esse in memoria Dei. Sed maius est diligi à Deo. Pro ma- *Iacobi 2.*
gna laude & felicitate Abrahæ commemorat Iacobus, quod *Esaiæ 41. 2.*
Amicus Dei appellatus est, vt apud Esaiam Prophetam legitur. Moyses quoque, quo nemo magis pro Dei obsequio laborauit, hanc singularem prærogatiuam habuisse legitur, quòd *locutus est ei Deus facie ad faciem, sicut solet loqui homo ad amicum suum*, quibus verbis nihil aliud significatur, quã quòd *Exodi 33.*
Moysi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Moysi cum Deo singularis quæ intercesserat familiaritas & amicitia At nunc postquam *abundantiam gratiæ, & donationis, & iustitiæ accipientes, in vita regnamus per vnum Iesum Christum*; factum est, vt omnes in Christo renati, quotquot eum diligimus, eiusq; sermones seruamus, simus amici Dei, dilecti à Deo Patre. Sic Paulus fideles vocat. *Omnibus qui sunt Romæ dilectis Dei.* Et hoc sensu Corinthijs scribit: *Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri*: id est, in amoris & dilectionis illius societatem & communionem qua Filium suum dilexit; qua *gratificauit nos in dilecto Filio suo*, id est, gratos nos, & amicos sibi fecit Deus Pater, propter dilectum Filium suum, eo quòd nos diligimus Filium suum, & sermonem illius seruamus. Hic est ille eximius amor, hæc noua per Christum cum Deo amicitia, nouæ gratiæ necessitudo intima, quam in hoc Euangelio Christus omnibus veris Christianis promisit, dicens: *Pater meus diliget eum, & ad eum veniemus, & mansionē apud eum faciemus.* Hæc omnia firmæ amicitiæ, arctæque necessitudinis tesseræ sunt, & notæ certissimæ. Quid autē Dei amicitia beatius? De humana amicitia cum magno applausu dictum est: Qui amicitiā ex hominibus tollit, solem è mundo tollere videtur. Atqui vt innumera sunt & commoda, & solatia, & adiumēta, & ornamēta, quæ ex huius solis præsentia, splēdore, calore, nō homines tantùm, sed & omnes aliæ creaturæ, tam animatæ quàm inanimatæ, capiunt: ita innumera sunt animæ humanæ bona, solatia, emolumenta, quæ ex hac Dei amicitia accipit. Apostolus dicit: *Qui adhæret Domino, vnus cum eo spiritus est.* Quæ arctior coniunctio, quæ coniunctior necessitudo cogitari potest? Amicorū hęc maxima coniūctio est, vt sit inter eos anima vna, & cor vnū. Atqui ita se Deus amantibus eum communicat, vt vnus cum illis spiritus fiat, vnum cor, vna voluntas. Hoc est quod Christus Patrem in terris orauit, *& exauditus est pro sua reuerentia. Non pro eis* (Apostolis præsentibus) *rogo tātùm, sed & prò eis qui credituri sunt per verbum eorum in me* (hoc est, pro omnibus Catholicis, qui per verbum Ecclesiæ, & successorum Apostolorum credunt in Christum) *vt omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipsi in nobis vnum sint.* Vnum certè, non natura, sed voluntate, non substantiæ æqualitate, sed amicitiæ similitudine; non ex æterna generatione, sed ex temporali dilectione; denique non cum Deo, sed in Deo. Hæc est

Rom. 5.

Rom. 1.
1. Cor. 1.

Ephes. 1.

Ioan. 14.

Oc. in offic.

Amicitiæ diuinę beneficia.
1. Cor. 6.

Hebr. 5.
Ioan. 17.

est amicitia iustorum cum Deo. *At si Deus pro nobis, quis contra nos?* Quòd si in humanis, *amico fideli nulla comparatio*, amicitiæ Dei quæ potest esse æstimatio? Vide Christi, quum in terris esset, humanam quandam amicitiam, & ex ea conijce diuinam. Dicit D. Ioannes: *Diligebat Iesus Marthan, & sororem eius Mariam, & Lazarum.* Quare Lazaro decumbente, mittunt ad Christum sorores eius, & dicit: *Ecce, quem amas, infirmatur.* Postea quoque Christo moram faciente, & Lazaro iam defuncto, dicit Apostolis suis Christus: *Lazarus amicus noster dormit.* Deniqi ad monumentū defuncti Lazari accedens, *lachrymatur Iesus.* Quo viso, dicunt qui astabāt Iudæi: *Ecce, quomodo amabat eu.* Hæc omnia certa erāt amicitiæ cuiusdam inter Christum & Lazarum signa. At Christus hunc amicum vide quomodo amauerit. Crescente Lazari miseria, creuit Christi amicitia. Audita eius infirmitate, dicit eis qui nuntium attulerant: *Infirmitas hæc non est ad mortem, sed pro gloria Dei.* Laborant multum iusti, laborat Ecclesia: sed Deus, qui amat eam, pro sua prouidentia infirmari eam patitur, non ad mortem aut interitum, sed ad Dei maiorem gloriam. Intellecta ex sua sapientia Lazari morte, statim in Iudæam proficiscitur, contradicentibus Apostolis, & dicentibus: *Rabbi, nunc quærebant te Iudæi lapidare, & iterum vadis illuc?* & de mortuo dicit: *Amicus noster dormit.* Amicum vocat, non quia amat, sed quia amatur. Multos peccatores, sed per Christi gratiam conuertendos, amicos Deus vocat, non quia Deum amant, quum sint in peccatis suis mortuis; nec quatenus in peccato iam sunt, quod odit Deus; sed quatenus eorum futura conuersio non minùs Deo præsens est, quā status peccati ex nostra cognitione præsens; & quia à Deo ex futura cōuersione amantur. Sic dixit Christus: *Alias oues habeo quæ non sunt ex hoc ouili, & illas oportet me adducere.* Oues suas vocat, non qui sic erant, sed qui sic futuri erant. Postea ad tumulum venit Christus, fœtet quatriduanus Lazarus. Nunc quidem erat tempus, vt Christi amicitia cessaret si humano more mutabilis esset. Sed lapidem tolli iubet, & Lazarum foras prodire facit. Talis est erga nos Dei amicitia. Nec infirmos, nec mortuos, nec quatriduanos deserit, sed in quouis peccati statu ad gratiam & pœnitentiam peccatores vocat. Quòd si erga peccatores tam propitius Deus est, non quia sunt sed quia erunt per conuersionem amici Dei; quanto magis erga iustos liberalis & munificus erit, qui iam per

Rom. 4.
Eccli. 6.

Exemplum.
Ioan. 11.

Ioan. 10.

Amicitiæ Dei fructus.

per dilectionem Christi, & obseruationem mandatorum eius amici eius facti sunt? *Diliget eos*, id est, multa noua dilectionis signa & argumenta ostendet. Qualia hęc sunt: Eorum orationes exaudiet. *Quicquid petieritis in nomine meo fiet vobis.* In omni tribulatione eos consolari. *Cum ipso sum in tribulatione, eripiam eum, & glorificabo eum.* In omni tentatione eos liberare. *Non patietur vos tentari supra id quod potestis, sed dabit cum tentatione proventum.* In omni necessitate eis subuenire. *Nunquam vidi iustum derelictum, nec semen eius quærens panem.* Ex omni occasione eorum fructum quærere. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Omni consolatione & gaudio eorũ corda replere. *Deus spei repleat vos omni gaudio, & pace in credendo; vt abundetis in spe & virtute Spiritus sancti.* Multa sapientia eorum mentes illuminare. *Secundum diuitiæ gratiæ eius, quæ superabundauit in nobis in omni sapientia & prudentia.* Magna virtute & potentia super malignos spiritus illustrare. *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet, & maiora horum faciet.* Vnde paganis insultans Tertullianus ait: *Subiecta est Christiano diuinitas vestra, & à quolibet iussus Christiano damon se damonem profitebitur.* Propter hæc & alia dilectionis, amicitiæ, & familiaritatis cuiusque intimæ iustorum in hac vita cum Deo argumenta, sic in statu gratiæ Deus, Sanctorum Deus vocatur, sicut in Lege veteri, Deus Abraham, Isaac, & Iacob, qui amici Dei erant, vocabatur. Sub Leone 1. Imperatore, Iudæus quidam archisynagogus, cum duobus filijs, tanquam seditiosus captus, & equuleo impositus, clamat: *O Deus sancti Sergij, adiuua me.* Quia autem hæ voces fictè videbantur & hypocriticè prolatæ, adignem tanquam blasphemus damnatur. In ignem coniectum, duo quasi albi equites eum illæsum custodierunt, donec à populo extraheretur. Is statim baptizatus, Sergij nomen accepit, & Ecclesiam suis sumptibus ædificauit in honorem SS. Martyrum Sergij & Bacchi. Mercator quidam Ægyptius, necdum Christianus, in periculo naufragij exclamauit; *Deus Martini, eripe nos*; vt in vita sancti Martini narrat Seuerus Sulpitius. Tres ciues falsò seditionis accusati, & in extremum discrimen capitis adducti, liberati fuerunt, clamantes: *Deus Nicolai libera innocentes, sperantes in te*: & quidem ita, vt iudex, repentino terrore perculsus, temerarij sui iudicij veniam peteret. Cuidam puero pastori ouium quærenti, quum canes non haberet, si lupus ei ouem auferret, quid faceret, ioco responsum est, vt nomine magistri

1. Ioan. 15. 2. Psal. 90. 3. 2. Cor. 11. 4. Psal. 36. 5. Rom. 8. 6. Rom. 15. 7. Ephes. 1. 8. Ioan. 14.

In Apologet. cap. 23.

Deus Sanctorum. Niceph. lib. 15. cap. 23. Exempla.

Dial. 2.

Simeon Metaph. in vita S. Nicolai.

In vita sancti Norberti, cap. 37. tom. 3. Surij.

gistri sui Patris Norberti (erat vir ille ordinis Præmonstratensium Pater ac fundator, maxima sanctitate conspicuus) præciperet, ne auderet eam deuorare, vel lædere. Id quum postea puer seriò faceret, & post ouem, quam lupus rapuerat, inclamaret, vt nomine magistri sui eam deponeret, lupus ouem illæsam deposuit, illéque in caulam reportauit. In Prato spirituali varia exempla videre licet, quomodo feræ sæuissimæ sanctis Eremitis non secus obedientes & morigeræ fuerint, quàm primo parenti in statu innocentiæ, quum amicus Dei esset, extiterunt. Sic Deus amicos suos in hac vita diligit, & diligendo honorat. Diogenes sic ratiocinabatur: Omnia deorum sunt. Dijs autem amici sapientes sunt. Amicorum omnia communia. Omnia ergo sapientum sunt. Æschines pauper auditor Socratis, cæteris discipulis munera ei offerentibus Nihil, inquit, dignum te, quod dare tibi possum, inuenio. Itaque do tibi, quod vnum habeo, meipsum, & rogo vt boni consulas. Cui Socrates Qui ni tu magnum munus dedetis, nisi fortè paruo t exstimes? habebo itaque curæ, vt te meliorem tibi reddam quàm accepi. Quanto magis, qui Deo se totos per dilectionem dant, ab eo meliores fiunt, & beatiores?

Laert. lib. 6.

Sen. de benef. lib. 1. cap. 3.

3. *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.*

Dilectionis diuinæ firmitas.

LOcus moralis de dilectionis diuinæ firmitate & stabilitate. Deus enim quos diligit, & cum quibus amicitiam semel contraxit, ita perfectè diligit, vt, quantum ex ipso est, dilectionis vinculum nunquam abrumpat. Idcirco Christus non contentus dixisse, *Pater meus diliget eum*, adiecit: *Et ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus.* id est, in eo habitaculum nostrum, & sedem fixam ponemus. Sic alibi: *Ego sto ad ostium, & pulso. Si quis aperuerit mihi, intrabo, & cœnabo cum illo*: id est, cum eo manebo, & pernoctabo, & quiescam. Sic alia Scriptura: *Super quem requiescet Spiritus meus, nisi super humilem, &c.* Dei Spiritus haud dubiè, siue ad nos veniat, siue non veniat, semper requieseit, nec vllo motu perturbatur. Sed requiescere in corde pio dicitur, quia & libenter illic est, & stabiliter ibi permanet. Sic Christus iterum discipulis suis: *Manete in me, & ego in vobis.* id est; Nisi me priùs deseratis ego vos non deseram. Hoc sensu charitas Dei vocatur ab Apostolo *vinculum perfectionis*, id est, vinculum perfectissimum; quia *charitas nunquam excidit*: & ex parte Dei insolubile vinculum est; quia *sine pœnitentia sunt dona & vocatio*

Apocal. 3. Esaiæ 66. Ioan. 15. Coloss. 3. 1. Cor. 13. Rom. 11.

Universidad de Deusto
Biblioteca

vocatio Dei. Quoties Dei amicitia deperditur, vitio noſtro fit, iuxta illud: *Iniquitates veſtræ diuiſerunt inter vos & Deum veſtrum: & peccata veſtra abſconderunt faciem eius à vobis.* Iſaiæ 59.

Ille ergo verè Deum diligit, & Dei mandata verè ſeruat, in cuius pectore Deus inhabitat, nõ in eo qui ad tempus amat, & in tempore tentationis ab amore recedit. Vnde beatus Gregorius: *In quorundam corda venit Deus, & manſionem non facit, qui per compunctionem quidem Dei reſpectum percipiunt, ſed tentationis tempore hoc ipſum, quod compuncti fuerant, obliuiſcuntur.* Et paulo poſt: *Ille verè Deum amat, cuius mentem dilectio prauæ ex conſenſu non ſuperat. Nam tanto quiſque à ſuperno amore depellitur, quanto inferius delectatur.* Quemadmodum enim vapor, quanto magis à terra extollitur per virtutem ſolis, tanto magis ab ipſo ſole clarificatur: ſic iuſtorum animæ, quanto plus affectus ſuos à terra ſubleuant, tanto magis à diuino ſplendore illuſtrantur. Promittit ergo hoc loco Chriſtus, vt qui eum diligit, eiúſque ſermonem ſeruat, ad perfectam cum Deo coniunctionem ad perfectam charitatem, veniente ad eum & permanente cœleſti gratia, perduratur. Charitas enim Dei in nobis ſuos habet gradus, ſuaque incrementa. Nam in quibus nata eſt per Sacramentum regenerationis, nutritur per bona opera, vt nutrita roboretur: robo rata perficiatur. Quemadmodum homo ſuas habet ætates, ſuaque incrementa, vt primum parulus ſit, ab alio proſſus dependens, deinde adoleſcens, ſeipſum vel ad bonum, vel ad malum inclinet; mox vir ſui iuris factus, ac demum ad alios regendos aptus exiſtat: ſic in Dei amore ſe res habet. Primum Deus nos prior diligit & à peccato emancipat; deinde ad ſui amorem nos excitat, mox excitati, bonorum operum fructus facimus, fratres diligimus. Dei mandata ſeruamus: ac demum, veniente ad nos ac manente diuino Spiritu, etiam animam pro Chriſto ponere, ſi res ferat, parati ſumus. Hæc eſt perfecta charitas. Sic manet in nobis Dei Spiritus. Augetur quippe charitas, & manet Deus in nobis, ex ipſo vſu & exercitio charitatis. Sicut enim calor à corporibus noſtris procedens, veſtes quibus induimur calefacit, & ipſæ viciſſim veſtes calefactæ calorem corporis naturalem tuentur & conſeruant: ſic omnino opera charitatis à Dei Spiritu nos diligente, & ad nos veniente, excitata, ipſam illam charitatem nobis infuſam tuentur & augent, & vt ita dicam, nobis Deus firmiter maneat, efficiunt. Nam vt in artibus humanis frequens & feruens exercitatio artis peritum facit; &, vt

Hom 30. ſuper Euang.

Similè.

Aug. tract. 7. in epiſt. Ioan.

Similè.

Manere Deũ in nobis, quid.

Similè.

Similè.

dici ſolet, magiſter vſus rerum eſt; ſic charitatis à Deo infuſæ habitus actibus frequentibus & vehementibus augetur atque intenditur, non quidem effectiuè, vt in habitibus acquiſitis; ſed profectò meritoriè: iuxta illud Auguſtini: *Charitas meretur augeri, vt aucta mereatur perfici, comitante non ducente, pediſſequa non præuia voluntate.* *Epiſt. 106.*

4. *Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.*

LOcus moralis de varia pace quam Chriſtus nobis reliquit, meruit, dedit; de pace cum Deo, cum conſcientia, cum proximo. Quæ ſingulatim alijs Dominicis iam iterum atque iterum tractauimus: maximè Dominica in Albis, ſuper illa verba, *Pax vobis.* Vbi etiam, in quibus alijs Dominicis hæ ſingulæ materiæ tractatæ fuerint, lector inueniet. Hic tamen loco proprio, quædam addemus. Pax Chriſti, quum ſit quædam animi ordinata concordia, cum Deo, cum proximo, cum ſeipſo; tantum bonum eſt, vt eam Chriſtus ſua pretioſa morte ſpecialiter procurauerit, *faciens pacem* (ait Apoſtolus) & *vtraque vnum*, vt ideo ſtatim poſt reſurrectionem eam Apoſtolis ſuis dederit, dicens, *Pax vobis*: vt in ipſo exordio Incarnationis ſuæ Angeli gaudenter hanc hominibus pronunciauerint, cantantes, *Gloria in excelſis Deo, & in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Vbi illud, & ſignificat, quia. Dicunt enim ideo Deum gloriſicandum, quia iam pacem bonæ voluntatis dabit hominibus, vt præclarè Gregorius Nyſſenus hunc locum exponit. Nempe tanta res hæc pax eſt, tantum homini bonum, tam ſingulare & excellens Dei donũ, vt in eo præ cæteris Deus glorietur. Nam quemadmodum Rex plurium regnorum, melioris regni Rex dicitur, vt Hiſpaniæ Rex tacito Neapolitano, Siciliæ Lulitaniæ regno; ſic Deus tanti pacem æſtimat, vt *Deus pacis* ab Apoſtolo paſſim appelletur. Et apud Eſaiam dicit: *Ego Dominus faciens pacem.* Pacis quippe nomine, quæ omnia bona continentur: iuxta illa verba Iacob ad filium Ioſeph: *Ito, & vide, an fratres & pecora ſint in pace* id eſt, an omnia bene ſe habeant. Ad quod notanda eſt frequens illa apud Paulum conuerſio: *Deus pacis, & pax Dei.* Alibi quando enim dicit: *Pax Dei, quæ exuperat omnem ſenſum* (id eſt, cuius bonum quantum ſit, comprehendi vix poteſt) cuſtodiat vestra. Aliquando aliter: *Pacem habete, & Deus pacis erit vobiſcum.* Hæc conuerſio docet, quòd vbi pax eſt, ibi Deus eſt: & vbi Deus eſt, ibi pax eſt. Romani iuxta capitolium

De pace Chriſti.

Dom. 1. Quadrag. text 3. Text.

Pax Chriſti.

Epheſ. 2.

Luc. 2.

In ſerm. de Nat. Dom.

Simile.

1. Cor. 14. 2. Cor. 13. 1. Theſſ. 5. 2. Theſſ. 3.

Eſa. 43.

Philip. 4.

2. Cor. 13.

Universidad de Deusto
Biblioteca

suum extruxerunt templum Pacis, omnium tota vrbe vastissimum, vt eius adhuc hodie ruinæ loquuntur: quia indicabant, beneficio pacis stare Rempubl. bonum pacis esse omnium laborum ac bellorum finem: in pace denique omnia bona contineri. In arca Noë erant vniuersa animalia: sed quum natura essent fera, crudelia, indomita; quàm diu in arca erant, mitia mansueta, & pacifica fuêre. Quàm diu in Ecclesiæ arca, & in domo Dei manere volumus, pacem colere, & vnanimes in domo esse debemus. Dicit Propheta: *Inquire pacem, & persequere eam.* Ne expectes vt in domum tuam veniat. Multis precibus eam à Deo petere, magno studio eam adipisci, & adeptam retinere debes. Venator quum leporem persequitur, non satis habet quòd canis currat: currit & ipse, ac vociferatur fortiter, quousque tandem assequatur. Quanto pax lepore pretiosior, tanto nos & per bona opera currere, & per assiduas preces ad Deum vociferari debemus, non contenti prædicatorum hortatibus, qui, veluti canes bene vocales, hanc pacem nobis denunciant, & docendo inueniunt atque designant. *Iustitia, & pax osculatæ sunt,* ait Propheta. Duæ sorores coniunctissimæ sunt. Vna sine altera non habetur. Sed prior est iustitia bonorum, quasi soror senior: postea pax cum Deo, cum conscientia, cum proximo. Apostolus idcirco semper præmittit gratiam paci, non pacem gratiæ, *Gratia vobis & pax*, in omnibus ferè epistolis. Non autem vnquam dicit, Pax vobis & gratia. Prius enim cessare peccata, & incipere iustitia debet, quàm hac pace in Christo frui valeamus. Tota doctrina Christi ad hanc pericopen reducitur, & in hoc epilogo terminatur. *Hæc*, inquit, *locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis.* Sic fleuit super Ierusalem conuerti nolentem, & dolet super omnes peccatores ab hac pace alienos, dicens: *O si cognouisses & tu, & quidem in hac die visitationis tuæ, quæ ad pacem tibi.* Tempus visitationis nostræ est vita præsens, in qua ad pacem inuitamur.

Allegoria.

Psal. 33.

Simile.

Psal. 84. Iustitia pacem præcedit.

Ioan. 16.

Luc. 19.

5. *Non quomodo mundus dat, ego do vobis.*

LOcus moralis de falsa mundi pace, quem in Dominica 5. Quadragesimæ, text. 3. & in Domin. 3. post Pascha, text. 2. explicatum vide.

Animi fortitudo & fiducia.

6. *Non turbetur cor vestrum, neque formidet.*

LOcus moralis de animi fortitudine, fiducia, patientia in quibusuis rebus aduersis firmiter retinenda. Quê locum: vel

vel potiùs quæ loca, in varijs iam Euangelijs tractauimus. In Dominica 4. post Pascha, ad illa verba: *Tristitia impleuit cor vestrum.* quæ tota explicatio huc referri potest, vt ad locum magis proprium. In Domin. 2. post Aduentum, text 9. In Dominica 4 post Epiphaniam, text. 1. & 4. In Dominica 4. Quadragesimæ, text. 2. & adhuc alijs in locis: vt nihil hîc addere opus sit. Illud vnum addi potest, de huius fortitudinis & fiduciæ medio, quod Christus hoc eodem sermone expressit, dicens: *Creditis in Deum, & in me credite*, id est, in Deum fiduciam habete, & in me, *vt non turbetur cor vestrum*, quod illis verbis præmiserat. Sic apud Esaiã: *Iuxtà est qui iustificat me: quis contradicet mihi? Stemus simul. Quis est aduersarius meus? Accedat ad me. Ecce Dominus Deus auxiliator meus est, quis condemnat me?* Sic Paulus: *Si Deus nobiscum, quis contra nos?* Sic Dauid: *Dominus protector meus: à quo trepidabo?* Sic Iob: *Pone me iuxta te, & cuiusuis manus pugnet contra me.* Sic in hoc Euãgelio subiunxit his verbis Christus: *Audistis quia ego dixi vobis, vado, & venio ad vos.* id est, non abero à vobis vnquam. Et rursum paulo pòst: *In mundo pressuram habebitis; sed cõfidite, ego vici mundũ.* Et quomodo hæc tenet cõsequentia: Christus vicit, ergo nos debemus bono animo esse? Respõdet Augustinus: *Non vicisset ille mundum, si eius membra vincerent mundus. In illo igitur pacem habentes, ipsum refugium habent, vt per eius adiutorium vincant.* Quemadmodũ cibaria amarulẽta & acria, dulce admiscẽdo, grata palato fiunt; & quemadmodum quum colore nimis pellucido oculi perstringũtur, ad viridia se deflectendo reficiuntur, & recreantur: sic in omnibus aduersis ad Deum mentis oculos cõuertendo, maximũ inde solatium capimus. Nam sicut qui sole illuminatur, facibus accensis non eget; sic quem Dei amor & fiducia totum tenet, humanis solatijs nõ indigebit. *Sancta Melania, calente adhuc mariti corpusculo* (ait sanctus Hieronymus) *& necdum humato, duos simul perdidit filios. Lachryma gutta non fluxit, stetit immobilis, & ad pedes adiuluta Christi, quasi ipsum teneret, arrisit. Expeditius, inquit, tibi seruitura sum Domine, quia tanto me onere liberasti.* Sic sancta Elisabetha, Lantgrauio Tuting æ viro suo defuncto, dixit: Vt viueret vir meus, nulli labori parcere volui: sed eo nunc ex Dei voluntate sublato, nec minimum capitis capillum dederim, vt mihi viuus reddatur.

Dom. Paschæ, text. 4. *Dom. in Albis text. 1.* *Ioan. 14.* *Esaiæ 50.* *Rom. 8.* *Psal. 26.* *Iob 17.* *Ioan. 16.* *Tract. 107. in Ioan.* *Similia.* *Ad Paulam de obitu Blesillæ.* *In vita eius, apud Surium, tom 4.*

7. *Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.*

LOcus moralis de assidua diaboli circa mortem cuiusque vexatione. Quia breui futurum erat vt Christus

Morientium animabus insidiatur diabolus.

Universidad de Deusto
Biblioteca

motti traderetur, docet, diabolum suas tunc partes acturum, & quidem more solito, in postremo agone versantem omnia eius dicta & facta discussurum, vt aliquid inueniat, vnde accuset, transitumque animæ ad Deum impediat. Sed dicit hic Christus: *In me non habet quicquam*, videlicet, quòd vel minimè reprehendat. Nihilominus tamen in ipso egressu animæ à corpore clamauit Christus; *Pater, in manus tuas commendo spiritum meum*; vt nos doceret idem studiosè facere, propter acerrimos tunc diaboli insultus, & insidias molestissimas. De quo etiam Dauid in persona Christi dixit: *Erue à framea Deus, animam meam, & de manu canis vnicam meam: salua me ex ore leonis, & à cornibus vnicornium humilitatem meam.* Nempe hæc omnium etiam sanctissimorum virorum præcipua cura fuit, vt post egressum animæ è corpore, eius ad Deum transitus à dæmone non impediretur. Qua de re sic Origenes: *Mihi si concederet Deus, vt proprio sanguine diuerer, morte pro Christo suscepta, securus ex isto seculo discederem: vt veniens ad animam meam de hac vita exeuntem princeps huius mundi non inueniret quicquam, & sanguinis mei profusione sopiretur, nec auderet in aliquo criminari animam meam cruore suo dilutam.* Hæc ille. Sanctus Anselmus, vir doctissimus, de ea re sic scribit: *Anima cùm de corpore exit, mox inimici eius, maligni spiritus, qui tam in corpore degentem per anfractus vitiorum sicut canes leporem persecuti sunt, crudeliter adsunt, parati eam quasi prædam rapere, & in mortem æternam præcipitare.* Sanctus Antonius (vt in eius vita indubitatus author scribit Athanasius) hanc visionem habuit. Eleuatis in cœlum oculis, vidit quendam longum atque terribilem, caput vsque ad nubes attollentem. Vidit etiam pennatos quosdam volare cupientes ad cœlum, atque illum extentis manibus prohibere transitum: è quibus alios apprehensos elidebat in terram, alios frustra retinere contendens, dolebat supra se ad cœlestia transuolare. Statimque ad eum vox facta est, dicens: Animaduerte quod vides. Tunc cœpit intelligere animarum esse consensum, & diabolum prohibentem, qui & sibi retinerei obnoxios, & Sanctorum quos decipere non poterat, cruciaretur volatu. Sancta Macrina, diui Basilij soror, virgo sanctissima, in hora mortis suæ sic orabat: *Ne impediat inuidus iter meum.* In vita sancti Martini, Turonensis Episcopi, sic legimus: *Instante morte, viso humani generis hoste, Quid* (inquit) *astas cruenta bestia? Nihil in me funeste reperies.* Ea in voce animam Deo reddidit.

Ioan. 19.

Psal. 21.

Homil. 5. in lib. Iudicum.

In vita eius apud Surium, tom. 5 pag. 701.

Apud Surium, tom. 1. pag. 182.

In vita eius per Greg. Nyss. Seu Surium in vita eius.

Diuus

D. Bernardus in grauissima ægritudine, & morti proximus, sic ad Abbatem Bonæuallis scribit: *Orate Saluatorem vt tempestiuum iam exitum non differat, sed custodiat. Curate munire vestis calceum nudum meritis, vt is qui insidiatur, inuenire non possit vnde figat dentem, & vulnus infligat.* Sanctus Eustratius nobilissimus martyr, quum ad supplicium extremum, post multa tormenta duceretur, sic Deum orauit: *Et nunc, Domine, tegat me manus tua, & veniat super me misericordia tua. Quoniam conturbata anima mea, & tristis est dum egreditur de hoc corpore: ne fortè mala inimici potestas ei occurrat, & eam impediat in tenebris, propter peccata quæ à me in vita facta sunt per ignorantiam. Sis mihi propitius Domine, & ne videat anima mea tenebricosum vultum malorum dæmonũ, sed eam accipiant Angeli tui lucidi.* Sanctus Eligius, Nouiomensis Episcopus sanctissimus, in extremis positus sic Deum orauit: *Aperi mihi properanti ianuam vitæ, & principes tenebrarum non occurrant mihi, nec conturbent me potestates aëris huius, sed clemens dextera tua protegat me, & potentia defendat me.* S. Nicolaus Tolentinus, cuius nunc festum Romana celebrat Ecclesia, morti proximus, sanctissimæ Eucharistiæ viaticum petens, hanc causam addit: *Vt tanto viatico munitus, non deficiam in via, ad patriam cœlestem profecturus; & si ob demerita mea improbus Belial, hostis meus, mihi occurrerit, possim fidenter dicere, Dominus mihi adiutor, & ego despiciam inimicos meos.* S. Elzearius, Comes illustris, sed vir sanctissimus, & qui cum vxore nobili perpetuam virginitatem coluit, in mortis articulo vide vt à dæmone horribiliter vexatus fuerit. In agone positus, vultũ præ se tulit valde terribilem; & sub conflictu exclamauit: *Magna est dæmonũ vis, sed eam penitus eneruarunt virtus & merita Incarnationis & Passionis Dominicæ.* & post paululum rursum exclamat: *Planè vici.* Post aliquantum temporis spatium cum ingenti clamore dixit: *Totum me diuino iudicio committo.* His dictis reparatus est vultus eius, &c. S. Melana, nobilis & sanctissima fœmina, cuius fortitudinem admirabilem S. Hieronymus laudat morti vicina sic Deum orat: *Proba mihi iter ad te absque vlla perturbatione. Ne me retineant huius aëris mali dæmones.* S. Simeon dictus Salus, quia sub stulti specie sanctissimè vixit, iam hora mortis appropinquante, sic vnicum quem habebat amicum suæ sanctitatis cõscium Iohannem diaconũ alloquitur: *Curam gere animæ tuæ, vt possis transmittere absque vlla tempestate principes tenebrarum harum. Scit enim Dominus, me*

Epist. 310 & in vita eius lib. 3. cap. 2.

In vita eius apud Surium, tom. 6. pag. 891.

In vita eius per S. Audoenũ lib. 2. cap. 33. apud Surium. tom. 6. pag. 673.

In vita eius tom. 3. pag. 275.

In vita eius cap. 33. tom. 5. pag. 370.

De obitu Elisæ.

In vita eius apud Surium, tom. 1. pag. 718.

Universidad de Deusto
Biblioteca

magno vexari metu & sollicitudine, donec ab eorum sæuitia fuero liberatus. Quid, quòd huius rei curam etiam B. Virginem sollicitam & anxiam tenuisse scribit in speculo historiali Vincentius Beluacensis? Quòd si sanctissimæ tot ac tantæ personæ hunc extremum dæmonis conflictum ita exhorruerunt, quid miseris nobis statuendum erit, quorum tota vita peccatum frequens, rara pœnitentia, exilis iustitia est? Amplificare hunc locum pius concionator poterit, vt ad peccati fugam & vitæ sanctius instituendæ curam, audiores suos grauiter adhortetur. Lib. 7. cap. 77.

Promptuarij moralis in Euangelia Dominicalia partis Hyemalis Finis.

APPROBATIO.

Promptuarium hoc Morale super Euãgelia Dominicalia totius anni, Authore Magistro nostro THOMA STAPLETONO, nihil à sana doctrina alienum, sed multa ad mores in melius formandos vtilia & accommodata complectitur. Quare non modò tutò, cæterum & vtiliter typis mandari posse iudico.

Ego Balthasar Seulin, Ecclesiæ Collegiatæ D. Amati Decanus, necnon librorum Censor ordinarius.

INDEX

INDEX TEXTVVM EVANGELICORVM,

ex quibus loca moralia in Promptuario Dominicali eruuntur, cum nota cuiusque Dominicæ, in qua tractantur, iuxta ordinem quatuor Euangeliorum, & Capitum cuiusque.

Dominica prima Quadragesimæ.

1. DVCTVS est Iesus à Spiritu in desertum, vt tentaretur à diabolo. Matth. 4.
2. Et cùm ieiunasset quadraginta diebus, & quadraginta noctibus.
3. Accedens tentator, dixit ad eum.
4. Si Filius Dei es, dic vt lapides isti panes fiant.
5. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei.
6. Si Filius Dei es, mitte te deorsum. Angelis enim suis mãdauit de te, vt custodiant te in omnibus viis tuis.
7. Non tentabis Dominum Deum tuum.
8. Hæc omnia tibi dabo, si cadens adoraueris me.
9. Vade Satana.
10. Dominum Deum tuum adorabis, & illi soli seruies.

Dominica 3. post Epiphaniam.

1. Leprosus veniens adorabat eum. Matth. 8.
2. Domine, si vis, potes me mundare.
3. Et ait illi Iesus, Vide nemini dixeris.
4. Sed vade, ostende te Sacerdoti.
5. Et offer munus quod præcepit Moyses.
6. In testimonium illis.
7. Domine, puer meus iacet in domo paralyticus.

8. *Domine, non sum dignus vt intres sub tectum meum,*
9. *Filij regni eijcientur in tenebras exteriores.*
10. *Illic erit fletus & stridor dentium.*

Dominica 4. post Epiphaniam.

12. *Motus magnus factus est in mari, ita vt nauicula operiretur fluctibus.*
12. *Ipse autem dormiebat:*
13. *Et suscitauerunt eum, dicentes: Domine, salua nos, perimus.*
14. *Quid timidi estis modicæ fidei?*
15. *Tunc surgens imperauit ventis & mari: & facta est tranquillitas magna.*

Dominica 2. Aduentus.

Matth.11. 1. *Ioannes in vinculis.*
2. *Mittens duos ex discipulis suis ad Iesum, ait.*
3. *Euntes, renuntiate Ioanni.*
4. *Quæ auditis & vidistis.*
5. *Pauperes euangelizantur.*
6. *Beatus qui non fuerit scandalizatus in me.*
7. *Illis autem abeuntibus, cœpit Iesus dicere de Ioanne.*
8. *Quid existis in desertum videre?*
9. *Arundinem vento agitatam?*
10. *Hominem mollibus vestitum?*

Dominica 5. post Epiphaniam.

Matth.13. 1. *Qui seminauit bonum semen in agro suo.*
2. *Cum autē dormirent homines, venit inimicus homo.*
3. *Venit inimicus eius, & superseminauit zizania.*
4. *Vnde ergo habet zizania?*
5. *Inimicus homo hoc fecit.*
6. *Serui autem dixerunt, Vis imus & colligimus ea?*
7. *Ne fortè colligentes zizania, eradicetis & triticū.*
8. *Simite vtraque crescere vsque ad messem.*
9. *Colligite zizania, & colligate ea in fasciculos, ad comburendum.*

Dominica

Dominica 6. post Epiphaniam.

10. *Simile est regnum cælorum grano sinapis.*
11. *Cùm autem creuerit, maius sit omnibus oleribus, & fit arbor, ita vt volucres cæli habitent in ramis eius.*
12. *Simile est regnum cælorum fermento, quod acceptum mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum.*

Dominica 1. Quadragesimæ.

1. *Duxit eos in montem excelsum seorsum.* Matth.17.
2. *Et transfiguratus est ante eos.*
3. *Bonum est nos hic esse.*
4. *Faciamus tria tabernacula.*
5. *Ipsum audite.*

Dominica Septuagesimæ.

1. *Exiit primo mane, hora tertia, sexta, nona, & circa vndecimam.* Matth. 20.
2. *Conducere operarios in vineam suam.*
3. *Misit eos in vineam suam.*
4. *Illi autem abierunt.*
5. *Quid hic statis tota die otiosi?*
6. *Quia nemo nos conduxit.*
7. *Vocа operarios, & redde illis mercedem suam.*

Dominica in ramis Palmarum.

1. *Dicite, quia Dominus his opus habet.*
2. *Venit Rex tuus tibi mansuetus.* Matth.21.
3. *Sedens super asinam, & pullum filium subiugalis.*
4. *Et imposuerunt super eos vestimenta sua in via. Alij autē cædebant ramos de arboribus, & sternebāt in via.*
5. *Turba autem quæ præcedebat & quæ sequebatur, clamabant, dicentes: Hosanna filio Dauid.*
6. *Hosanna filio Dauid. Benedictus qui venit in nomine Domini.*

Dominica Paschæ.

1. *Maria Magdalene, & Maria Iacobi, & Salome.* Marc.16.

2. *Eme*

Universidad de Deusto
Biblioteca

2. Emerunt aromata, vt venientes vngerent Iesum.
3. Et valde manè, vna sabbathorũ, veniũt ad monumentũ.
4. Dixerunt ad inuicem: Quis reuoluet nobis lapidem ab ostio monumenti? Et respicientes, viderunt reuolutum lapidem.
5. Surrexit, non est hic.
6. Sed ite, dicite discipulis eius, & Petro.

Domin. infra Octauam Natalis Domini.

Luca 2. 1. Mirantes super his quæ dicebantur de illo.
2. Ecce hic positus est in ruinam multorum in Israel.
3. Et in resurrectionem multorum in Israel.
4. Et in signum cui contradicetur.
5. Quæ non discedebat à templo, seruiens die ac nocte.
6. In ieiuniis & obsecrationibus.

Domin. 1. post Epiphaniam.

7. Ascendentibus illis Hierosolymam.
8. Secundùm consuetudinem diei festi.
9. Remansit puer Iesus in Hierusalem
10. Et non cognouerunt parentes eius.
11. Descendit cum eis, & erat subditus illis.
12. Et mater eius cõseruabat omnia verba hæc in corde suo.

Luca 3. Dominica 4. Aduentus.

1. Anno quintodecimo imperij Tiberij Cæsaris.
2. Factum est verbum Domini super Ioannem Zachariæ filium in deserto.
3. Prædicans baptismum pœnitentiæ in remissionem peccatorum.
4. Rectas facite semitas eius.
5. Omnis vallis implebitur.
6. Omnis mons & collis humiliabitur.
7. Erunt prauа in directa, & aspera in vias planas.

Luca 8. Dominica Sexagesimæ.

1. Cùm turba plurima conueniret, & de ciuitatibus properarent ad Iesum.

2. Cla

2. Clamabat, dicens: Qui habet aures audiendi, audiat.
3. Semen est verbum Dei.
4. Quod secus viã, hi sunt qui audiunt: deinde venit diabolus, & tollit verbum de corde eorum.
5. Qui supra petrã, qui cùm audierint, cum gaudio suscipiunt verbum: & hi radices non habent, quia ad tempus credunt, & in tempore tentationis recedũt.
6. Quod autem in spinas cecidit, hi sunt qui audierunt, & à sollicitudinibus, & diuitiis, & voluptatibus vitæ, euntes suffocantur.
7. Quod autem in terram bonam, hi sunt, qui in corde bono & optimo audientes verbum retinent.
8. Et fructum afferunt cum patientia.

Dominica 3. Quadragesimæ.

1. Erat Iesus eijciens dæmonium, & illud erat mutum.
2. Quidam ex eis dixerunt: In Beelzebub, principe dæmoniorum, eijcit dæmonia. Luca 11.
3. Omne regnum in se diuisum desolabitur.
4. Quum fortis armatus custodit atrium suum, in pace sunt omnia quæ possidet.
5. Si autem fortior eo superueniens vicerit eum, vniuersa arma eius auferet, in quibus confidebat.
6. Et fiunt nouissima hominis illius peiora prioribus.
7. Beati qui audiunt verbum Dei, & custodiunt illud.

Dominica Quinquagesimæ.

1. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia quæ scripta sunt per Prophetas de Filio hominis. Luca 18.
2. Tradetur enim Gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur.
3. Ipse verò multo magis clamabat: Fili Dauid, miserere mei.
4. Stans autem Iesus, iussit illum adduci ad se.
5. Quid tibi vis faciam? At ille dixit: Domine, vt videam.

Domi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominica 1. Aduentus.

Luæ 13. 1. Erũt signa in sole & luna, & stellis, & in terris pressura gentiũ, præ cõfusione sonitus maris & fluctuum, &c.
2. His fieri incipientibus respicite. Scitote quia prope est regnum Dei.
3. Cælũ & terra trãsibunt, verba autẽ mea non trãsibunt.

Dominica 3. Aduentus.

Ioan. 1. 1. Miserunt Iudæi ab Hierosolymis Sacerdotes & Leuitas ad Ioannem, vt interrogarent eum: Tu quis es?
2. Confessus est, & non negauit: & confessus est, quia non sum ego Christus.
3. Ego vox clamantis in deserto.
4. Dirigite viam Domini.
5. Quid ergo baptizas si tu non es Christus, neque Elias, neque Propheta?
6.7. Medius vestrum stetit, quem vos nescitis.
8. Cuius non sum dignus corrigiam calceamenti soluere.

Dominica 2. post Epiphaniam.

Ioan. 2. 1. Vocatus est Iesus & discipuli eius ad nuptias.
2. Dicit mater Iesu ad eum: Vinum non habent.
3. Dicit ei Iesus: Quid mihi & tibi est mulier?
4. Quodcunque dixerit vobis, facite.
5. Implete hydrias aqua. Et impleuerunt vsque ad summũ.
6. Omnis homo bonum vinum primùm ponit, & postea deterius: tu autem seruasti vinum optimum vsq; adhuc.

Dominica 4. Quadragesimæ.

Ioan. 6. 1. Vnde ememus panes, vt manducent hi?
2. Ducentorum denariorum panes non sufficiunt: vt vnusquisque modicum quid accipiat.
3. Cùm gratias egisset distribuit discumbentibus.
4. Colligite quæ superauerunt fragmenta, ne pereant.
5. Colligerunt ergo, & impleuerunt duodecim cophinos fragmentorum.
6. Cùm cognouisset quòd vẽturi essent vt raperent eum, & facerent eum Regem, fugit iterum in montem ipse solus.

Dominica Passionis.

1. Quis ex vobis arguet me de peccato? Ioan. 8.
2. Qui ex Deo est, verba Dei audit. Propterea vos non auditis, quia ex Deo non estis.
3. Nonne bene dicimus nos, quia Samaritanus es tu, & dæmonium habes? respondit Iesus: Ego dæmonium non habeo.
4. Ego gloriam meã non quæro: est qui quærat, & iudicet.
5. Si ego gloriam meam quæro, gloria mea nihil est.
6. Si quis sermonem meum seruauerit, mortem nõ videbit in æternum. Dixerunt ergo Iudæi: Nunc cognouimus quia dæmonium habes, &c.
7. Tulerunt ergo lapides, vt iacerent in eum.
8. Iesus autem abscondit se, & exiuit de templo.

Dominica 2. post Pascha.

1. Ego sum pastor bonus. Ioan. 10.
2. Bonus pastor ponit animam suam pro ouibus suis.
3. Mercenarius autem videt lupum venientem, & dimittit oues, & fugit, quia mercenarius est, &c.
4. Ego sum pastor bonus, & cognosco oues meas.
5. Et oues meæ cognoscunt me.
6. Sicut nouit me Pater, & ego agnosco Patrem, & animam meam pono pro ouibus meis.

Dominica Pentecostes.

1. Qui diligit me, sermonem meum seruabit. Ioan. 14.
2. Et Pater meus diliget eum.
3. Et ad eum veniemus, & mansionem apud eũ faciemus.
4. Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis.
5. Non quomodo mundus dat, ego do vobis.
6. Non turbetur cor vestrum neque formidet.
7. Venit princeps mundi huius, & in me non habet quicquam.

Domi

Universidad de Deusto
Biblioteca

Dominica 3. post Pascha.

Ioan. 16.

1. *Amen, amen dico vobis, quia plorabitis & flebitis vos.*
2. *Mundus autem gaudebit.*
3. *Tristitia vestra vertetur in gaudium: & gaudium vestrum nemo tollet à vobis.*

Dominica 4. post Pascha.

4. *Quia hæc loquutus sum vobis, tristitia impleuit cor vestrum.*
5. *Expedit vobis vt ego vadam. Si enim non abiero, Paracletus non veniet ad vos.*
6. *De iustitia verò, quia ad Patrem vado, & iam non videbitis me.*
7. *De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est.*

Dominica 5. post Pascha.

8. *Si quid petieritis Patrem in nomine meo, dabit vobis.*
9. *Vsque modò non petistis quicquam in nomine meo.*
10. *Ipse Pater amat vos, quia vos me amastis.*

Dominica 6. post Pascha.

11. *Hæc locutus sum vobis, vt non scandalizemini.*
12. *Sed venit hora, vt omnis qui interficit vos, arbitretur se obsequium præstare Deo.*
13. *Et hæc facient vobis, quia non nouerunt Patrem neque me.*

Dominica in Albis.

Ioan. 20.

1. *Cùm esset serò die illa.*
2. *Stetit in medio eorum, & dicit eis: Pax vobis.*
3. *Cùm hoc dixisset, ostendit eis manus & latus.*
4. *Quorum remiseritis peccata, remittuntur eis; & quorum retinueritis, retenta sunt.*
5. *Thomas, vnus de duodecim, non erat cum eis quando venit Iesus.*

Pater mi, currus & auriga Israël. 248 4. Reg. 3.
Frater fui draconum, & socius struthionum. 421 Iob 30.
Præparationem cordis eorum audiuit auris tua. 339 Psal. 9.
20. Ignis, & sulphur & spiritus procellarum, pars calicis eorum. 198
In Domino confido: quomodo dicitis animæ meæ, transmigra in montem sicut passer? 312
18. Inquinatæ sunt viæ illius in omni tempore: auferuntur iudicia tua à facie eius. 13
27. Qui non accepit in vanum animam suam. 223
44. Sagittæ tuæ acutæ: populi sub te cadent in corda inimic. Regis. 432
68. Eripe me de luto, vt non infigar: liberæ me de profundis aquarum. Non me demergat tempestas aquæ, neque absorbeat me profundum: neq; vrgeat super me puteus os suum. 313
72. Si dicebam, Narrabo iniquitationem filiorum tuorum reprobaui. Existimabam vt cognoscerem: hoc labor est ante me, donec intrem in Sanctuarium Dei. 207
Velut somnium surgentium Domine, in ciuitate tua imaginem ipsorum ad nihilum rediges. 398
76. Sagittæ tuæ transeunt: vox tonitrui tui in rota. 8
90. Vt custodiant te in omnibus viis tuis. 378
Super aspidem & basiliscum ambulabis, & conculcabis leonem & draconem. 618
Cum ipso sum in tribulatione. 404
93. Nunquid adhæret tibi sedes iniquitatis, qui fingis laborem in præcepto? 89. 94.
118. Confige timore tuo carnes meas. 13
126. Vanum est vobis ante lucem surgere: surgite postquam sederitis qui manducatis panem doloris. 538. 551
136. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? 427
Beatus qui allidit paruulos tuos ad petram. 389
Prouerb. 4. Iustorum semita quasi lux splendens, &c. via impiorum tenebrosa. 87
6. Vade ad formicam ô piger, & considera vias eius, & disce sapientiam: quæ cùm non habeat ducem, neque præceptorem neque principem, parat in æstate cibum sibi, &c. 280
Veniet tibi paupertas quasi vir armatus. 281

Septimus odit anima eius: eum qui seminat inter fratres discordias. 553
13. Cogitationes iustorum iudicia, consilia impiorum fraudulenta. 504
21. Vir impius procaciter obfirmat vultum suum: qui autem rectus est, corrigit viam suam. 245
Equus paratur ad diem belli: Dominus autem salutem tribuit. ibidem.
23. Quando sederis cum principe, diligenter attende quæ sunt posita ante faciem tuam, & statue cultrum in gutture tuo, si tamen habes in potestate animam tuam. 442
24. Per agrum hominis pigri transiui, & ecce totum repleuerant vrtica. 91
Eccles. 9. Nec opus, nec ratio, nec sapientia, nec scientia erunt apud inferos, quò tu properas. 133
11. Nescis quid magis oriatur, hoc aut illud: & si vtrumque simul, melius erit. ibid.
Cant. 1. Nolite considerare quòd fusca sum, quia decolorauit me sol. 88
3. Ascensum purpureum media charitate constrauit. 297
8. Valida est sicut mors dilectio. 101
Eccli. 3. Qui amat periculum, peribit in illo. 306
5. Non ventiles te in omnem ventum: esto firmus in via Domini. 518
14. Beatus vir qui in sapientia morabitur, & qui in iustitia sua meditabitur, & qui in sensu suo cogitabit circumspectionem Dei, &c. 145. 237. 238
28. Ante orationem prepara animam tuam, ne fias sicut is qui tentat Deum. 626
21. Via impiorum complanata est lapidibus. 64
24. Ego quasi terebinthus extendi ramos meos, & rami mei honoris & gratiæ. 259
34. Hoc secundum hoc visio somniorum. 398
Qui non est tentatus quid scit? 362
40. Substantia iniustorum sicut fluuius siccabuntur, & sicut tonitruum magnum in pluuia personabunt. 527
Esaiæ 1. Erit fortitudo vestra vt familla stupæ, & opus vestrum quasi scintilla. 248
5. Vinea facta est dilecto meo in cornu filio olei: & sepiui eam, & lapides elegi ex illa: plantaui vineam electam, ædificaui turrim in medio eius, torcular extruxi in ea. 219
28. Manda remanda, expecta reexpecta, modicum ibi, modicum.

cum ibi. 444
40. Dirigite viam Domini. 63
55. Non sunt viæ vestræ viæ meæ. 64
58. Quasi tuba exalta vocem tuam. 449
63. Torcular calcaui solus, & non erat de gentibus vir mecum. 220
Ierem. 13. Nec vos potestis bene facere, quum didiceritis malum. 311
Ezech. 3. Venter tuus comedet, & viscera tua implebuntur volumine isto. 334
Adhærere faciam linguam tuam palato tuo, & eris mutus. 418
13. Ipse ædificabat parietem, illi autem liniebant eum luto absq; paleis. 428
Osee 4. Peccata populi mei comedent. 241
Zachar. 11. Adhuc sume tibi vasa pastoris stulti: quia ecce ego suscitabo pastorem in terra, qui derelicta non visitabit, dispersum non quæret, & contritum non sanabit, & id quod stat non enutriet, &c. O pastor & idolum, derelinquens gregem. Gladius super brachium eius, & super oculum dexterum eius. 577
Matth. 4. Non in solo pane viuit homo, sed in omni verbo quod procedit de ore Dei. 375
Mitte te deorsum. 378
Statuit eum super pinnaculum templi. 378
7. Nolite proijcere sancta canibus, &c. 24
Qui audit & non facit, similis est stulto qui ædificauit domum suam super arenam, &c. vsque ad finem parabolæ. 113
8. Domine, si vis, potes me mundare. 172
Ibi erit fletus & stridor dentium. 196
11. A diebus Ioannis Baptistæ vsque adhuc. 18
Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. 90
Iugum meum suaue est, & onus meum leue. ibid.
13. Habenti dabitur, & abundabit. Non habenti autem, etiam quod habet, auferetur ab eo. 165
Simile est regnum cœlorum grano sinapis. 250
Quod cùm creuerit, maius fit omnibus oleribus. 253
Vt volucres cœli habitent in ramis eius. 257
Simile est regnum cœlorũ fermento, quod acceptũ mulier abscondit in farinæ satis tribus, donec fermentatum est totum. 260
20. Qui exijt primo mane cõducere operarios in vineã suã. 262
21. Qui ceciderit super lapidem istum, confringetur, super quem verò ceciderit, conteretur. 116

23. Alligant

23. Alligant onera grauia, & imponunt ea humeris aliorum. 22
25. Date nobis de oleo vestro. Ite potiùs ad vendentes, & emite vobis. 282
Intra in gaudium Domini tui. 293
Marci 9. Habete sal in vobis, & pacem habete. 78
Luca 1. Daturum se nobis, vt sine timore inimicorum nostrorum liberati, seruiamus illis in sanctitate, &c. 98
3. Regnabit in domo Iacob in æternum. 511
Facite fructus dignos pœnitentiæ. 95
Omnis vallis implebitur. 90
8. Qui habet aures audiendi, audiat. 299
9. Qui vult venire post me, tollat crucē suā quotidie, &c. 16.86
11. Cùm immundus spiritus exierit ab homine, perambulat per loca inaquosa, quærens requiem: & non inuenions, dicit: Reuertar in domum meam, &c. qua sequuntur. 228
Inuenit eam scopis mundatam & ornatam. 228.438
12. Et vos similes hominibus expectantibus dominū suum quando reuertatur à nuptijs. 225
Faciet illos discumbere, & transiens ministrabit eis. 294
Dico vobis amici mei. 17
Ignem veni mittere in terram. 101
13. Contendite intrare per angustam portam. 36
23. Si in viridi ligno hoc faciunt, in arido quid fiet? 9
Ioan. 1. Ego vox clamantis in deserto. 62.63
4. Videte regiones quia albæ sunt ad messem, & qui metit, mercedem accipit, & congregat fructum in vitam æternam: vt & qui seminat, simul gaudeat, & qui metit. In hoc enim est verbum verum: quia alius est qui seminat, & alius est qui metit. Ego misi vos metere quod vos non laborastis. Alij laborauerunt, & vos in labores eorum introistis. 220.221
10. Pastor qui intrat per ostium, proprias oues vocat nominatim, & educit eas, & ante eas vadit. 572
Ego cognosco oues meas. 379. & seq.
Et cognoscunt me meæ. 383. & seq.
11. Ego sum resurrectio & vita. 219
12. Nunc princeps huius mundi ejicietur foras. 415
16. Si non abiero, Paracletus non veniet ad vos. 608. & seq.
De iustitia verò, quia ad Patrem vado & iam non videbitis me. 612.613
De iudicio autem, quia princeps huius mundi iam iudicatus est. 616.617
17. Sed & pro eis qui per verbum eorum credituri sunt in me, vt

omnes vnum sint, sicut tu Pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnum sint. 614
Rom. 1. Qui veritatem in iniustitia detinent. 616
3. Legem ergo euacuamus per fidem? absit. 91
6. Si complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resectionis erimus: hoc scientes, quia vetus noster homo simul crucifixus est, vt destruatur corpus peccati. 117
8. Quid oremus sicut oportet, nescimus. 172
Quod impossibile erat Legi in quo infirmabatur per carnem. Deus Filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne. 97
Creatura liberabitur à seruitute corruptionis in libertate gloriæ filiorum Dei. 294
13. Nunc propior est nostra salus, quàm cùm credidimus. 225
1. Cor. 1. Quod stultum est Dei, sapientius est hominibus: & quod infirmum est Dei, fortius est hominibus. 554
Fidelis Deus, per quem vocati estis in societatem Filij eius Iesu Christi Domini nostri. 654
2. Ego me nihil arbitror scire, nisi Iesum Christum, & hunc crucifixum. 554
6. Qui adhæret Domino, vnus spiritus est. 654
8. Qui existimat se aliquid scire, nōdum cognouit quomodo oporteat eum scire. 492
2. Cor. 1. Non omnes reuelata facie gloriam Domini speculantes, in eandem imaginem transformamur à claritate in claritatem, tanquam à Domini Spiritu. 403
4. Semper mortificationem Iesu Christi in corpore nostro circumferentes. 342
Vt vita Iesu manifestetur in corporibus nostris. 86
5. Charitas Christi vrget nos, æstimantes hoc, quoniam si vnus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. 341.387
6. Omnino delictum est in vobis, quòd iudicia habetis inter vos. 550
9. Qui administrat semen seminanti, & panem ad manducandum præstabit, & multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestræ, vt in omnibus locupletati abundetis, &c. 462
Gal. 6. Mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. 101
Ephes. 3. Vt possitis comprehendere cùm omnibus sanctis, quæ sit longitudo, & latitudo, & sublimitas, & profundum. 555
6. State succincti lumbos vestros in veritate, & induti loricam iustitiæ, & calceati pedes in præparationē Euāgelij pacis. 234

Philip. 3. Reformabit corpus humilitatis nostræ, configuratum corpori claritatis suæ. 400.401
4. Gaudete in Domino semper. 626
Coloss. 2. Expolians principatus & potestates, traduxit confidenter, palàm triumphans illos in semetipso. 618
3. Mortificate ergo membra vestra quæ sunt super terrã. 401
1. Timot. 1. Soli Deo honor & gloria. 141. 493
5. Qui domesticorum suorum curam non habet, fidem negauit, & est infideli deterior. 191
6. Radix omnium malorum cupiditas. 320
Hebr. 3. Videte ne fortè sit in aliquo vestrum cor malum incredulit. 277
Si tamen initium substantiæ eius vsque ad finem firmiter retineamus. 105
Donec hodie cognominatur, vt non obduretur quis ex vobis fallacia peccati. 277
6. Crucifigit sibimetipsi Filium Dei, & ostentui habet. 350
12. Contemplantes ne quis desit gratiæ Dei, ne qua radix amaritudinis sursum germinans impediat. 223
13. Vt cum gaudio hoc faciant, non gementes: hoc enim non expedit vobis. 183
Iacobi 1. Postulet in fide, nihil hæsitans. 172
Patientia perfectum opus habet. 337
5. Plorate, & vlulate in miseriis vestris, &c. quia vestimenta vestra à tineis comesta sunt. 43
1. Petri 1. Animas vestras castificantes in obedientia charitatis, in fraternitatis amore simplici, ex corde inuicem diligite attentiùs, renati non ex semine corruptibili, sed incorruptibili, per verbum Dei viui, & permanentis in æternum. 221
4. Tempus est vt iudicium incipiat de domo Dei: & si iustus vix saluabitur, peccator & impius vbi parebunt? 594
Charitas operit multitudinem peccatorum. 138
2. Petr. 2. Si refugientes coinquinationes mundi in cognitione Domini nostri Iesu Christi. 118
1. Ioan. 3. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare, quoniam ex Deo est. 218
Aperal. 3. Cœnabo cum illo, & ipse mecum. 268
Vtinam esses aut frigidus aut calidus: sed quia tepidus es, incipiã te euomere ex ore meo. 126
Nescies quâ horâ veniam ad te. ibidem.

FINIS.

INDEX

INDEX ALPHABETICVS

LOCORVM MORALIVM,

QVAE IVXTA TEXTVS

Euangelicos in hoc Promptuario Morali, super omnes Dominicas Partis Hyemalis, latè tractantur & explicantur.

A.

ABVNDANTIA iniquitatis. Dominica 5. post Epiphaniam, tex. 4.
Acceptio nulla personarum in obediendo. Domin. 1. post Epiphan. text. 5.
Acedia. Domini. Septua. tex. 5. vide Ignauia.
Adolescentes prædicatores verbi. Domini. 4. Aduentus, text. 1.
Aduentus Christi secundus terribilis. Domi 1. Aduen. tex.
Adulatores. Domin. 4. aduent. tex. 7.
Ædificatio proximi. Domin. 6. Epiphan. text. 5.
Affinitas carnalis in spiritualibus nulla. Domini. 2. post Epiphaniam, tex. 3.
Ambitionis peccatum. Domin. 3. Aduent. text. 6.
Amicitia Dei. Domin. Pentecostes, text. 2.
Amor Christi erga nos. Dominica Palmarum, text. 2. Dom. 2. post Pascha, text. 6.
Amor noster erga Christum. Dom. 2. post Pascha, text. 6.
Amor Dei erga nos. Domin. 5. post Pascha, text. 5.
Amor Dei super omnia. Domin. 1. Quadrag. text. 10.
Amor mundi. Dominica 2. Quadrage. text. 3. Domin. 4. post Pascha, text. 2.
Amor sui. Domin. 1. Quadrag. text. 10.
Amor rerum cœlestium. Domin. 2. Quadrag. text. 4.
Animi fortitudo. Dom. Paschæ, tex. 4. Dom. Pentecost. tex. 6.
Animarum transitus à diabolo impeditus. Dom. Pent. tex. 7.
Attentio in audiendo verbo Dei. Domin. Sexag. text. 2.
Auaritiæ idolum. Domin. 1. Quadra. text. 8.
Auditores verbi Dei infructuosi. Domini. 3. Quadrag. text. 7. Domin. Sexage. text. 4.
Audiendi verbi Dei necessitas. Domin. Sexage. tex. 3. Dom. 3. Quadrag.

Quadragesi. text. 7. loco 2. Domini. Passio. text. 2. vtilitas. Domin. Sexag. text. 3. seruor. Dom. Sexage. text. 1.

B.

Bachanalium abusus in capite ieiunij. Dominica Quinquagesimæ, text. 1.
Beatitudo æterna. Dom Septua. tex. 7. Domi 2. Quadr. tex. 2.
Benedictio mensæ ante cibum. Dom. 4 Quadra. tex. 3.
Boni seruantur in medio malorum. Dom. 5 post Epiph. tex. 8.
Bonorum operum necessitas Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 4. Dom. 1. post Epipha text. 1. Domin. 2. post Epiphan. tex. 4. Dom. 3. post. Epiph tex. 9 Dom 5. post Epiph. tex. 2. Domin. Septuage text. 2. 3. 5. Dom. 4 post Pascha, text. 3.

C.

Carnalis propinquitas in rebus spiritualibus nulla. Dominica 2. post Epiphan tex. 3.
Carnis voluptates & curæ suffocant verbum Dei. Dominica Sexage tex. 6.
Cæci omnes peccatores. Domin. Quinquag tex. 5.
Cœlestium rerum amor. Dom. 2 Quadrag. tex. 4.
Charitatis officium. Dom 4. Quadrag tex 8.
Christianismus verus Domin. 2. Aduent. text. 6. Domin. infra Oct. Natiuit. Dom text. 2.
Christianorum negligentia. Dominica 5. post Epiphan. text. 2. Vide Vocatio.
Christiani hominis notæ. Dom. 2. post Pascha, tex. 4.
Christus imitandus. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 4. inuocãdus in necessitatibus fratrum. Dom. 2. post Epiphan. tex. 2. & in nostris. Domi. 3. post Epiphan. text. 3. amandus vt Rex noster. Domin. Palma. tex. 2.
Christi amor erga nos. Dom. Quinquage tex 2. Dominica 2. post Pascha, text. 1. & 6. cognitio necessaria. Dominica 2. Pascha, text. 5.
Cognitio Dei necessaria. Dom. 2. post Pascha, tex. 5.
Conductio in vineam Domini. Dom. Septuag. text. 6.
Confessionis peccatorum Sacramentalis necessitas, vtilitas, Dom. 1. Post Pascha, text 4.
Consolationes iustorum. Dom. 4 post Epipha. tex. 5. Dom. 3. post Pascha, text. 3.
Consortia bonorum Domin. 6. post Epiphan. tex. 3. Domini. 1. post Pascha, tex. 5.
Consuetudo peccati. Domin. Sexage. text. 5.

Consuetu-

Consuetudines Ecclesiæ seruandæ. Dom. 1. post Epiph. tex. 1.
Contritio cordis, pœnitenti necessaria. Domin. 4. post Pascha, text. 1.
Contumeliæ ferendæ. Domin. Pass. tex. 3.
Conuiuialis sobrietas. Dom. 2. post Epipha. tex. 1.
Cooperatio nostra ad Dei beneficia accipienda. Domini. 2. post Epiphan. text. 5.
Cor durum. Dominica Sexage. text. 5. bonum & optimum. Ibidem, text. 7.
Corporis reuerentia externa. Dom. 3. post Epiph. tex. 1.
Corpora humana quatenus in diaboli potestate. Domini. 3. Quadrage. text. 1.
Cultus Dei omnibus communis. Domin. Palma. tex. 5. Dom. Paschæ, text. 1.
Crucis gloria Dom. 1. post Pascha, text. 3.
Curæ vitæ præsentis abdicandæ. Dom. Sexage. tex 6.

D.

Demoniaci quo ad animam. Dom. 3. Quadra. tex. 1.
Dæmon. Vide diabolus.
Detractionis vitium. Dom. 3. post Epiph. tex. 2.
Deuotio voluntaria. Domi. 1. post Epiph. tex. 1. Dom. Passio. text. 3. Dom. Palm. text. 3.
Dei prouidentia. Vide. Prouidentia Dei.
Dei iustitia, vltio, vindicta. Vide. Iustitia Dei.
Deus colendus. Vide, Cultus Dei.
Dei amor. Vide, Amor Dei.
Deus diligendus super omnia. Vide, Amor Dei super omnia.
Dei misericordiæ fidendum. Vide, Fiducia.
Dei ignorantia, malorum omnium causa. Dominca 2. post Pascha, text. 5. Dom. 6. post Pascha, text. 1.
Dei dilectio seruat mandata. Domi. Penteco. tex. 1. amicitia. ibidem, text. 2.
Dei apparens oblitio. Dom. 4. post Epipha. text. 2.
Deus constantes adiuuat. Dom. Quinquag. tex. 4.
Diaboli potestas super corpora humana. Dominica 3. Quadragesimæ, text. 1.
Diaboli vexatio circa mortem. Dom Penteco. text. 7. pugna cum eo necessaria. Dom. 5. post Epiph. tex. 5. eius vigilantia ad nocendum. Domin. 5. post Epiphan. text. 3. & 5. potestas imminuta. Dom. 4. post Pascha, text. 4.
Diabolus tentator. Dom. 1. Quadra. tex. 3. eius tentantis astutia. Ibid. tex. 4 & 6. quomodo vincitur. Ibid. tex. 7. & 9.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Difficultatibus non cedendum. Dom. Quinquag. text. 3. & 4. Domin. Palma. tex. 4.
Diffidentiæ peccatum. Dom. 4. Quadra. tex. 2.
Dilatio virtutis. Dom. Sept. tex. 4. Dom. 1. post Pascha, tex. 4.
Dilectio Dei. Vide, Amor Dei. Dei dilectio.
Dilectionis diuinæ stabilitas. Domin. Pentecost. text. 3.
Diuitiæ cur spinæ, & cur fallaces. Dominica Sexagesimæ, text. 6. loc. 2.
Doctores mali. Dom. 1. Aduent. tex. 4.
Dominorum officium erga seruos. Dominica 3. post Epipha. text. 7.
Duritia cordis. Dom. Sexag. tex. 5.

E.

Ecclesiæ consuetudines seruandæ. Dom. 1. post Epiphan. tex. 2. eius persecutio. Dom. 6. post Pascha, tex. 2.
Eleemosynæ retributio. Dom. 4. Quadra. tex. 5.
Exemplaris vitæ vtilitas. Dom. 6. post Epiph. tex. 3.
Externa reuerentia. Dom. 3. post Epiphæ. tex. 1.

F.

Femineus sexus deuotus. Domin. Paschæ. tex. 1.
Feruor colendi Deum. Dom. Palm. tex. 4. Dominica Paschæ, text. 3.
Fides pars orationis. Dom. 3. post Epipha. tex. 2. eius constantia. Dom. 2. Aduent. tex. 9. Domi. 6. post Pascha, text. 2. eius excultæ virtus. Domi. 6. post Epiph. tex. 1. eius excellentia, incrementum, & effectus. Ibid. text. 2. Diabolum vincit. Dom. 1. Quadragesimæ, text. 9.
Fiducia in Deum circa difficultates. Dom. Quinquage. tex. 3. circa Dei prouidentiam. Domi. Paschæ, tex. 4. Dom. 1. post Pascha, text. 1. Domin. Pentecost. text. 6. circa Dei misericordiam & bonitatem. Domin. 4. post Epipha. tex. 4. Dom. 4. Quadrag. tex. 2.
Fortitudo animi. Dom. 2. Aduent. tex. 9. Domin. Quinquagesimæ, tex. 3. & 4. Dom. Paschæ, tex. 4. Domi. 4. post Pascha, tex. 1. Domin. Pentecost. tex. 6.
Fratrum necessitates Christo commendandæ. Domin. 2. post Epiphan. tex. 1.

G.

Gaudia æterna. Dominica Septuagesimæ, text. 7. Domini. 2. Quadrag. text. 2.
Gloriæ fuga. Dominica 3. Aduentus, text. 2. Dominica 3. post Epiphan. Epiph. tex. 3. Domin. 4. Quadragesimæ, text. 6. Domin. Passionis, text. 5.
Gloria æterna. Vide, Gaudia æterna.
Gratiç vocem nõ audientium pœna. Dom. 3. post Epiph. tex. 9. Dom. 5. post Epiph. tex. 2. Dom. 4. post Pascha, text. 3. eius rectus vsus. Dom. 3. post Epiph. text. 6. eius semen. Dominica 5. post Epiph. text. 1.
Gratitudo erga Dei beneficia. Dom. 3. post Epiph. tex. 5. Dom. Palmarum, tex. 5.
Gula. Dominica Sexagesimæ. tex. 6. loco 3.

H.

Hæreticorum crudelitas. Domin. 6. post Pascha, tex. 2.
Honorũ mutabilitas. Dominica 2. Quadra. tex. 3. Dom. Palmarum, tex. 6.
Humiliatis virtus, necessitas, merces. Dom. 1. Aduent. textu. 8. Domina 4. Aduent. tex. 6. Dom. 3. post Epiph. tex. 8. Dom. Palm. tex. 3.

I.

Iactantia siue ostentatio operum suorum. Vide, Vana gloria.
Ieiunij Quadragesimalis rectus vsus. Dominica 1. Quadragesimæ. tex. 2.
Ieiunium cum oratione. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 6.
Ignauia in persecutione. Dominica Septuag. tex. 5.
Ignorantia Dei, omnium malorum causa. Dom. 6. post Pascha, text. 3.
Impiorum pax falsa. Dominica 3. Quadragesimæ. tex. 4. iudicia vana & contemnenda. Dominica 1. post Epiph. text. 10. Dominica 5. post Epiph. text. 9. condemnatio. Domin. 4. post Pascha, text. 3.
Incarnationis Filij Dei beneficium. Domin. infra Oct. Nat. Dom. tex. 1.
Inferni pœnæ. Domin. 3. post Epiph. tex. 10. Dom. 5. post Epiphan. text. 9.
Iniquitatis abundantia. Dom 5. post Epiph. tex. 4.
Iniuriæ non vlciscendæ. Dom. Pass. tex. 8.
Inuidia virtutis. Dom. 3. Quadrag. text. 2.
Ira. Dominica Pass. tex. 3 & 7.
Iudicij extremi terror. Dom. 1. Aduent. tex. 1. Dom. 5. post Epiph. tex. 9. Dom. 4. post Pascha. tex. 4.
eius hora cur incerta. Dom. 1. Aduent. text. 1. expectatio certa. Ibidem, & tex. 2.

Universidad de Deusto
Biblioteca

Iudicium temerarium de proximo. Dominica 3. Quad. tex. 2. Dom. Pass. tex. 6.
Iustitia Dei. Dominica 3. post Epiph. tex. 10. Dominica 4. post Pascha. tex. 3. & 4.
Iustitia Dei contra peccatores. Domin. 3. post Epiph. tex. 6. Dominica Pass. tex. 4.
Iustorum consolatio. Dominica 4. post Epiph. tex. 5. Domin. 3. post Pascha, tex. 3.

L

Lachrymæ, peccatorum remedia. Domin. 4. post Pascha, tex. 1.
Laus iustorum etiam in hac vita. Dominica 2. Aduen. text. 8. humana inconstans. Dominica 3. Aduent. tex. 5.
Laudis cupido abdicanda. Dom. Pass. tex. 5. Vide, Vana gloria.
Liberalitas circa Dei cultum Dominica Paschæ, tex. 2.
Liberalitatis erga proximum fructus. Dominica 4. Quadragesimæ. tex. 5.
Lingua maledica. Domin. Pass. tex. 3.
Luxus vestimentorum. Dom. 2. Aduent. tex. 10.

M

Maledicti vitium tolerandum. Domin. Pass. tex. 3.
Maleuolum iudicium. Dominica Pass. tex. 6.
Mali Doctores. Vide, Doctores mali.
Malorum præmeditatio. Dom. 6 post Pascha, tex. 3.
Mali tolerantur vt fiant boni. Dominica 6 post Epiph. tex. 7.
Mali toletantur propter bonos admixtos. Ibid. tex. 8.
Mandatorum obedientia integra. Dominica 2. post Epiph. tex. 4 Dominica 2. Quadrag. tex. 5. Dei amicitiam parit. Dominica Pentecost. tex. 1.
Meditatio beneficiorum Dei. Dominica inf. Oct. Nat. Dom. tex. 1. Dom. 1. post Epiph. tex 6. Dom. Sexag. tex. 7.
Memoria passionis Dominicæ. Dominica Quinquages. text. 1.
Mensæ benedictio ante cibum Dom. 4. Quadr. tex. 3.
Merces laborum æterna. Dom. Septuag. tex. 6. & 7. Domin. 2. Quad. tex. 2. eadem, quantus virtutis stimulus. Ibid. tex. 7.
Mercenarius pastor. Dom. 2. post Pascha, tex. 3.
Misericordiæ opera erga proximum. Dominica Palm. text. 1.
Modestia in sui commendatione. Dom. 2. Aduen. tex. 3.
Moderatio in potestate. Dom. Pass. tex. 8.
Morientium animæ à diabolo vexantur, Domin. Pent. tex. 7.

Mulie

Mulierum deuotio. Dom. Paschę. tex. 1.
Mundi iudicium fallax. Dominica 3. Aduen. tex. 1. inconstantia & vanitas. Dom. Palm. tex. 6. gaudia fluxa, mixta, turpia, Dom. 1. Quadr. tex. 8. Dom. 3. post Pascha, tex. 2.
Mundi amor noxius. Dominica 2. Quadr. tex. 3. Dom. 4. post Pascha, tex. 2.

N.

Necessitatibus refugium Christus. Dominica 4. post Epiphaniam, textu. 3.
Necessitatibus non cedendum. Vide, Difficultates.
Negligentia Christianorum circa salutem. Dominica 5. post Epiphan. tex. 2.
Nominis Iesu efficacia. Domin. 5. post Pascha, tex. 2.

O.

Obedientia Dei mandatis integra. Dominica 2. post Epiph. tex. 4. Dom. 2. Quadrag. tex. 5.
Obedientia Superioribus quibusuis præstanda. Dominica 1. post Epiphaniam, tex. 5.
Obedientia pars orationis. Dom. 3. post Epiph. tex. 2.
Occasio peccati cauenda. Dominica 4. Aduent. tex. 2.
Opera misericordiæ. Vide, Misericordiæ opera
Opetum iactantia. Vide, Vana gloria.
Operum bonorum necessitas. Dom. Septuag. tex. 2.
Opera in vinea Domini quæ. Dom. Sept. tex. 3.
Orandi assiduitas. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 5.
Oratio cum ieiunio. Ibidem, tex. 6.
Orationis partes duæ. Dom. 3. post Epiph. tex. 2.
Orationis virtus, & variæ conditiones. Dom. 2. post Epiph. tex. 2. Dom. 5. post Pascha, tex. 1.
Oratione ad Christum confugiendum. Dominica 4. post Epiphaniam, tex. 3.
Otiositas & ignauia. Dom. Sept. tex. 5.
Otiosi & vagi auditores verbi. Dom. Sexag. tex. 4.
Otij mali, fructus pessimi. Dom. 5. post Epiph. tex. 3.

P.

Parentum de liberis cura. Dom. 2. Aduen. textu. 2. Dom. 1. post Epiph. tex. 5.
Parentibus in Dei cultu non obediendum. Dominica 1. post Epiph. tex. 4.
Passionum Christi gloria. Dom. 1. post Pascha, tex. 3.

Passio

Universidad de Deusto
Biblioteca

Passionis Dominicæ memoria. Dom. Quinquagesimæ, text. 1. circunstantiæ. tex. 2.
Pastorum cura erga suos. Dom. 2. Aduen. tex. 2. pascere debet verbo & opere, Ibidem, tex. 4. charitas eorum duplex. Dominica 2. post Pascha, tex. 2. malorum defectus. Ibid. tex. tex. 3. constantia & fortitudo. Dom. 2. Aduen. tex. 9.
Patientia in aduersis. Dominica 4 post Pascha, tex. 1. Dom. Pent. tex. 6.
Patientia ad virtutis executionem necessaria. Dominica Sexagesimæ, tex. 8.
Paupertas spiritus apta doctrinæ cœlesti. Dominica 2. Aduentus, textu 5.
Pax cum Deo & proximo. Dominica 3. Quadragesimæ, tex. 3. falsa impiorum. Ibidem, tex. 4. & Dom. Pentecost. tex. 5. Christi nobis relicta. Dom. 1. post Pascha, tex. 2. Dom. Pentecost. tex. 4.
Peccati perfectum exterminium. Dom. 3. Quadrag. tex. 5. recidiua. Ibidem, text. 6. turpitudo & enormitas. Dominica Passionis, tex. 1. consuetudo. Dom. Sexag. tex. 3. pericula cauenda. Dom. 1. Quadrag. tex. 6.
Peccatoris cæcitas. Dom. Quinquag. tex. 5.
Peccatorũ cõfessio Sacramẽtalis. Dom. 1. post Pascah, tex. 4.
Persecutio Ecclesiæ. Dom. 6. post Pascha, tex. 2. fructus. Ibid.
Persecutio personalis declinari potest. Dom. Pass. tex. 9.
Persecutorum fidei & pietatis cæcitas & ignorantia. Domin. 6. post Pascha, textu 2.
Perseuerantia in bono. Dom. 2. post Epiphan. tex. 6. Dominica Quinquag. tex. 3. & 4.
Personarum acceptio. Vide Acceptio personarum.
Pietas in Deum. Dom. Paschæ, text. 2.
Pœnitentiæ vis & efficacia. Dom. Paschæ, tex. 6.
Pœnitentiæ prædicatio. Dom. 4. Aduen. text. 3.
Pœnitentis verecundia & timor. Dom. 3. post Epiph. textu 8. Dom. 1. post Pascha, tex. 4.
Potestatis moderatio. Dom. Pass. tex. 8.
Prædicatoris officium. Dom. 3. Aduen. tex. 3. Vide, Doctrina, & Doctores, & Pastores.
Præparatio ex parte nostra. Dom. 3. Aduen. tex. 4. Dom. 2. post Epiph. tex. 5.
Præsumptio cauenda. Dom. 1. Quadr. tex. 6.
Prodigalitatis vitium. Dom. 4 Quadr. tex. 4.
Proximorum necessitates Christo commendandæ. Dom. 2. post Epiph. tex. 2.
Proximi ædificatio. Dom. 6. post Epiph. tex. 3.
Prouidentia Dei circa necessaria. Dom. 4 post Epiph. tex. 2. Dom. 1. Quadr. tex. 5. Dom. 4 Quadr. tex. 1. Circa salutem humanam. Dom. Septuag. tex. 1.
Pusillanimitatis vitium. Domin. 4. Aduen. text. 5.

R.

Recidiua peccati Dom. 3. Quadr. tex. 6.
Reconciliatio cum Deo perfecta. Dom 3. Quadr. tex. 5.
Reconciliatio fraterna. Dominica 3. Quadr. tex. 3. Dom. Pass. tex. 1. Dom. 1. post Pascha, tex. 2.
Regeneratio per Christum. Dom. inf. Oct. Nat. Dom. tex. 5.
Resurrectionis Dominicæ fructus. Dom. Paschæ, tex. 5.
Reuerentia corporis externa. Dom. 3. post Epiph. text. 1.

S

Sacerdotium honorandum. Dom. 3 post Epiph. tex. 4. Dominica 4. Quadrag. text. 4.
Semen bonum legis & gratiæ. Dominica 5. post Epiph. tex. 1.
Sobrietas in conuiuiis. Dom. 2. post Epiph. tex. 2.
Solitudinis bonum. Dom. 4. Aduen. tex. 2.
Sollicitudines huius vitæ resecandæ. Dom. Sexag. tex. 6.
Spirituale iudicium. Dominica 3 Aduent. tex. 7.
Superbia. Vide, Humilitas, Vana gloria, Ambitio.

T.

Temporalium amor inordinatus. Domin. Sexag. text. 6. Dom. 2. Quadr. tex. 3. Dominica 4. post Pascha. tex. 2.
Tentationi non cedendum. Dom. Quinquag. tex. 3. & 4.
Tentationes necessariæ, sed non quærendæ. Dom. 1. Quadr. tex. 1.
Tentator noster diabolus. Ibidem, text. 3.
Tentationis diabolicæ victoria. Ibid. tex. 7. & 9.
Tribulatio iustorum. Dominica. 2. Aduen. text. 1. Dom. 3. post Pascha. tex. 3.
Tribulatio varias vtilitates adfert. Dominica 4. post Epiph. tex. 1. eius exitus beatus. Domin. 3. post Pascha, tex. 3. illam Deus consolatur. Dominica 4. post Epiph. tex. 3.

Tristitia (nisi ob solum peccatum) inutilis. Dominica 4. post Pascha, text. 1.

V.

VAna gloria. Dom. 3. Aduen. text. 2. Dom. 3. post Epiph. text. 3. Dom. 4. Quadr. tex. 6 Dom Pass. tex. 5.
Verbum Dei audiendum. Dominica Pass. tex. 2. frequenter. Dom. Sexag. tex. 1. attentè. Ibidem, tex. 2. necessariò & vtiliter. Ibidem, text. 3. diligenter retinendum. Ibidem, text. 7. Dom. 3. Quadr. tex. 7.
Vestimentorum luxus. Domin. 2. Aduen. text. 10.
Via virtutis. Dom. 2. Quadr. tex. 1. per Christum recta & facilis. Dom. 4. Aduen. tex. 7. eius odium. Dom. 3. Quad. tex. 2.
Viæ rectæ. Dom. 4. Aduen. tex. 4.
Virtutis via. Vt suprà, Via virtutis.
Vinea Domini quomodo excolenda. Dom. Sept. text. 3.
Vitæ sollicitudo abijcienda. Vide, Sollicitudines.
Vitæ exemplaris ædificatio. Dom. 6. post Epiph. text. 3.
Vltio Dei aut vindicta. Vide, Iustitia Dei.
Vocationis conseruandæ studium. Dom. 3. post Epiph. text. 9.
Voluntaria deuotio. Dom. 1. post Epiph. text. 1.

Z.

ZElus animarum. Dom. 2. post Pascha, text. 1.
Zelus iustorum contra peccata. Domin. 5. post Epiph. text. 6.

FINIS.

Universidad de Deusto
Biblioteca